

SLOVENČEV KOLEDAR

»SLOVENEČ«
»SLOVENSKI DOM«
»DOMOLJUB«

UREDILI: Dr. TINE DEBELJAK, JANKO HAFNER,
Dr. ALOJZIJ KUCHAR, DRAGO POTOČNIK,
Ing. JOŽE SODJA

63431

1941

IZDAL IN ZALOŽIL:
KONZORCIJ »SLOVENCA«, »SLOVENSKEGA DOMA«
IN »DOMOLJUBA« V LJUBLJANI

NAVADNO LETO

1941

ima 365 dni, se prične s sredo in konča s sredo.

Vladarica leta 1941. je premiènica Venera.

Venera (astronomski znak ♀) je druga, Soncu najbližja premiènica. Njena razdalja od Sonca meri 108 milijonov km. Giblje se po tiru, ki je skoraj popoln krog ter potrebuje za enkratno pot okoli Sonca 225 dni. Od vseh premiènic se more Zemlji najbolj približati. Najmanjša razdalja med obema svetovoma znaša 41 milijonov km, največja pa 257 milijonov km.

Iz dejstva, da se Venera giblje v notranjosti zemeljskega tira, sledi dvoje. Prvič nam kaže podobne mene kakor Luna in drugič jo vidimo samo v soseščini Sonca. Kadar vzhaja pred Soncem, nam sveti na jutranjem nebu kot Danica, če pa je na večernem nebu, se pokaže kot Veèernica po sonènem zahodu Venera je za Soncem in za Luno najsvetlejša zvezda.

Katerikrat se zgodi, da pride Venera toèno med Zemljo in Sonce. Takrat jo vidimo na sonèni plošèi kot majhen, èrn krog, ki se premika preko Sonca. Ta zelo redek pojav je bil nekoè izredno važen za zvezdoslovce, ker jim je omogoèal natanèno doloèiti razdaljo med Soncem in Zemljo. Zadnji prehod Venere pred Soncem je bil leta 1882., naslednji pa bo šele leta 2004.

Venera je popolna krogla ter je za spoznanje manjša od Zemlje. Čeprav nam pride tako blizu, vemo prav malo o njeni naravi. Kajti takrat, ko je v najveèji bližini, obraèa Zemlji svojo temno, neosvetljeno stran. Kadar pa je popolnoma osvetljena, ima od Zemlje najveèjo razdaljo ter se giblje daleè onkraj Sonca, katerega premoèni žarki onemogoèajo vsako opazovanje. Ugotovljeno pa je, da ima Venera mogoèno ozraèje, v katerem plavajo nepretrgane plasti oblakov, ki trajno zakrivajo njeno površino. Te megle odbijajo skoraj vso sonèno svetlobo ter so vzrok, da ima Venera tako velik sijaj. Kako je z vrtenjem Venere, ali se tudi na njej menjavata noè in dan, do sedaj še ni pojasnjeno. Nekateri znanstveniki so mnenja, da je Venera šele na tisti stopnji razvoja, na katerem je bila Zemlja pred davnimi vekovi. Bog ve, kakšna èudesa se skrivajo pod odejo njenih neprodirnih oblakov!

Premakljivi prazniki in godovi

Sedemdesetnica 9. februarja.

Pepeluica 26. februarja.

Velika noè 13. aprila.

Križev teden 19., 20. in 21. maja

Vnebohod 22. maja.

Binkošti 1. junija.

Sv. Trojica 8. junija.

Sv. Rešnjè Telo 12. junija.

Srce Jezusovo 20. junija.

Angelska nedelja 7. septembra.

Žegnanska nedelja 12. oktobra.

Misijonska nedelja 19. oktobra.

Kristus Kralj 26. oktobra.

Zahvalna nedelja 2. novembra.

1. adventna nedelja je 30. novembra.

Med božičem (1940) in pepelnico (1941) je 60 dni ali 8 tednov in 4 dnevi. Predpust traja 50 dni. Nedelje po razglašenju so 4, nedelje po binkošti 25.

Prazniki (6): sveènica (letos na nedeljo), Marijino oznanjenje, velikonoèni ponedeljek, binkoštni ponedeljek, Marijino rojstvo, sv. Stefan, niso veè cerkveno zapovedani, zato te dni nismo dolžni iti k sv. maši in smemo opravljati teška telesna dela. Zapovedanih prazniških dni je v tem letu 61, nezapovedanih 5.

Pri godovih svetnikov stoji èrka, ki pove, kaj je bil tisti svetnik v svojem življenju ali s kakšnim naslovom ga je odlikovala Cerkev: a = apostol, c = cesar(ica), d = devica, e = evangelist, f = fundator ali ustanovitelj reda, k = kralj(ica), m = muèenec(nka), o = opat(ica), p = papež, s = spoznavalec, š = škof, u = cerkveni uèenik, v = vdova, ž = sveta žena, pr = prerok, pušè = pušèavnik; enako se berejo vezave teh èrk: ae = apostol in evangelist, pmu = papež, muèenec in uèenik itd.

Številke ob nebesnih znamenjih spodaj. Leva številka ob nebesnem znamenju na spodnji strani vsakega meseca pomeni dan, desna številka pa uro in minute, ko sonce stopi v znamenje, ki ga slika predstavlja.

Posti

Zdaj po številnih olajšavah razlikujemo tri vrste posta:

1. Zdržek (od mesnih jedi), ko ne smemo uživati mesnih jedi, a se smemo večkrat na dan nasititi; ti dnevi so oznaèeni s èrno zvezdico (*).

2. Pritrganje (v jedi), ko smemo uživati mesne jedi, a se smemo samo enkrat na dan nasititi; ti dnevi so oznaèeni s križcem (†).

3. Strogi post, ko je zapovedano oboje zgornje obenem, ko torej ne smemo uživati mesnih jedi niti se več ko enkrat na dan nasititi; zato imajo dnevi strogega posta obojno oznako: zvezdico in križec (*†).

1. Pomladne (postne) kvatre so 5., 7., 8. marca.

2. Poletne (binkoštnè) kvatre 4., 6., 7. junija.

3. Jesenske kvatre 17., 19., 20. septembra.

4. Zimske (adventne) kvatre 17., 19., 20. decembra.

Astronomski letni èasi

Pomlad se priène dne 21. marca ob 1 uri 21 min. Takrat je pomladansko enakonoèje, noè in dan sta enako dolga. Sonce gre preko nebesnega polutnika iz južne na severno nebesno poloblo.

Poletje se zaène dne 21. junija ob 20 uri 34 min., ko stoji Sonce opoldan najviše. Tedaj je poletni sonèni obrat. Dan je najdaljši in noè najkrajša.

Jesen se zaène 23. septembra ob 11 uri 33 min., ko se preseli Sonce preko polutnika iz severne na južno nebesno polkroglo. Jesensko enakonoèje.

Zima se zaène 22. decembra ob 6 uri 45 min. Sonce stoji opoldan najniže na nebu. Zimski sonèni obrat. Dan je takrat najkrajši in noè najdaljša.

Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoèi do polnoèi.

Godovinsko število

Zlato število . . . = 4 Rimski številka . . . = 9
Epakta = II Nedeljska èrka . . . = E
Sonèni krog . . . = 18 Letni vladar je Venera.

Nebesna znamenja

Pomlad		Jesen	
♈ oven	♈	♏ tehtnica	♏
♉ bik	♉	♐ škorpion	♐
♊ dvojčka	♊	♑ strelec	♑
Poletje		Zima	
♌ rak	♌	♐ kozel	♐
♍ lev	♍	♑ vodnar	♑
♎ devica	♎	♒ ribi	♒

Znaki za mesečeve meno

Mlaj	☾	Ščip ali polna luna	☽
Prvi krajec	☾	Zadnji krajec	☽

Mrki sonca in meseca

Leta 1941. bo sonce mrknilo dvakrat in mesec dvakrat.

1. Delni mesečev mrk bo 13. marca, v Srednji Evropi neviden.

2. Obročasti sončni mrk bo 27. marca, v Srednji Evropi neviden.

3. Delni mesečev mrk bo 5. septembra in bo v jugozapadni Evropi neviden; začetek ob 18. uri 19 minut, konec ob 19. uri 15 minut.

4. Popoln sončni mrk bo 21. septembra, v Srednji Evropi neviden.

Štetje let

Večina kristjanov šteje leta po Kristusovem rojstvu in se drži gregorijanskega koledarja. Pravoslavni so ostali še pri julijanskem koledarju in so zdaj 13 dni za gregorijanskim. Grška cerkev ima bizantinsko štetje po ustvarjenju sveta, ki ga stavi na 1. september 5509 pred Kristusom; svoje 7450. leto bo pričela 14. septembra 1941.

Mohamedanci štejejo leta večinoma od Mohamedovega bega iz Meke v Medino; 29. januarja 1941 bodo pričeli svoje 1360. leto, ki bo prestopno s 355 dnevi. Le Turčija je l. 1926. uvedla naš gregorijanski koledar.

Razna štetja let so naslednja:

Leto 1941 je:

- 1. 7449—7450 bizantinske ere,
- 7141 od ustvarjenja sveta po Evsebiju,
- 6654 julijanske periode,
- 5895 od ustvarjenja sveta po Scaligeru,
- 5701—5702 od ustvarjenja sveta po židovskem štetju (to leto je navadno leto s 355 dnevi),
- 2717 od prve olimpijade (1. leto 680. olimpijade),
- 2694 od ustanovitve Rima,
- 1986 od julijanskega popravka koledarja,
- 1360 mohamedanske »hedžre«,
- 359 od popravka koledarja pod Gregorijem Velikim,
- 149—150 po koledarju francoske republike.

Vremenski ključ

Po tem ključu lahko vsakdo zvé za vreme celega leta naprej, ako vé, kdaj je lunina mena (t. j. ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☽ in mlaj ☽). — Ta vremenski ključ je napravil slavni zvezdoslovec J. W. Herschel. Kadar se izpremeni luna ob določenem času (uri) je verjetno vreme poleti, oziroma pozimi označeno v naslednji tabeli:

Ob uri	Poleti	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severozapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. Za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, drugi čas od 17. oktobra preko novega leta do 14. aprila pa velja za zimo.

Našim naročnikom!

Ko izdajamo prvič »Slovenčev koledar«, se zavedamo, da nismo z njim dosegli dovršenosti, dasi smo se potrudili, da bi dali naročnikom koledarja čim več zabavnega in koristnega branja ter nasvetov. Ogromna naklada, ki jo je koledar dosegel v pičlih dveh mesecih, nas potrjuje v prepričanju, da so ga cenjeni naročniki naročili iz zaupanja do naših časopisov »Slovenec«, »Slov. dom« in »Domoljub«.

Zvestoba in prijateljstvo, ki ga do omenjenih listov goje spoštovani bralci, bo gotovo tudi segla »Slovenčev koledar«.

Zato se prav prijateljsko in z zaupanjem obračamo do vseh cenjenih bralcev koledarja in prosimo, da bi nam svoja opažanja oz. svojo nejevoljo in želje, ki bi jih glede koledarja za bodoče leto imeli, takoj sporočili. Zavedamo se, da je le v sodelovanju z bralci možen napredek, možna taka izpopolnitev koledarja, da bo ustrezal za vse naše kraje in vsem Slovincem brez razlike stanu. Svoje želje, svoje nasvete nam blagovolite sporočiti na naslov: »Slovenčev koledar«, Kopitarjeva ul. 6, Ljubljana.

Ne pozabite, da so časopisi »Slovenec«, »Slov. dom« in »Domoljub« oz. njihovi uredniki in sodelavci omogočili s svojo požrtvovalnostjo izdajo pričujočega koledarja.

Trgovci, obrtniki, denarni zavodi, zavarovalnice, industriji in drugi podjetniki, ki so nam s tolikim zaupanjem izročili svoje oglase, da jih objavimo v koledarju, bodite prepričani, da smo storili vse, da bi tudi najmanjši oglas dosegel kar največji uspeh. — Ob pogledu na priobčene oglase, na njih število in razvrstitev smo prepričani, da nam bodo vsi naročniki in pa bralci priznali skrb, ki smo jo vložili v sestavo in razporeditev oglasov. Isto oz. še večje zaupanje pričakujemo za prihodnje leto, ko bomo imeli, upamo, da še v miru, več časa, da drugi koledar v vsakem pogledu tako vsebinsko kakor oglasno še bolj izpopolnimo.

Zaupanje, ki so nam ga naročniki kakor inserenti letos izkazali vnaprej le na naša naznanila, torej takorekoč na »mačka v zaključ«, upamo, da se bo za koledar prihodnjega leta še stopnjevalo, ko smo vendar s pričujočim gotovo prebili led in utrdili prijateljstvo, ki ga z dneva v dan obnavljajo z bralci in z inserenti naši najboljši slovenski časopisi »Slovenec«, »Slov. dom« in »Domoljub«.

S temi željami naj Bog blagoslovi vsem srečno Novo leto 1941 in naj nas popelje do novega prihodnjega koledarja 1942. »Slovenčev koledar.«

Verze k zgodovinskimi dogodkom in osebnostim so napisali Severin Šali, Jože Dular in Tine Debeljak.

Hrvaško: SIJEČANJ		ČEŠKO: LEDEN — BOLG.: ЯНУАРИ — POLJSKO: STYCZEN — RUSKO: ЯНВАРЬ		Srbsko: ЈАНУАР		
Katoliški koledar		Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi	
1	S Novo leto, obrez. Gosp., Odilo o, Evfroz. d	≡	1.	1	19 Бонифатије	1. 1797 začno izhajati pod ured. Val. Vodnika „Lublanske Novice“, prvi slovenski časopis.
2	Č Makarij Aleks. o, Izidor š, Štefanija d	×		2	20 Данило	1. 1881 je začel izh. „Lj. Zvon“.
3	P * Antér pm 236, Genov. d — prvi petek	×		3	21 Јулијана	3. 1821 se je * v Idrji Karel Dežman, politik in znanstvenik.
4	S Tit š, Angela Fol. v, Dafroza m, Hermes m	Υ		4	22 Анастасија	3. 1795 tretja d litev Pol ske.
						4. 1894 je bila skl. rusk.-franc. zv.
5	N Ned. po nov. letu, ime Jezus., Simeon s	Υ	2.	5	23 Туцин дан	5. 1874 je bila s sklepom hrv. sabora ust. univerza v Zagrebu.
6	P Sv. Trije kralji, razgl. Gospod., Melanij š	Υ		6	24 Бадњи дан	6. 1835 je izšla pod ured. Lj. Gaja 1. št. „Novin Horvatskih“.
7	T Valentin š, Teodor s, Julijan m, Lucijan šm	Ϸ		7	25 Рођ. Христ.	7. 1855 se je * v Struganiku voj. ž. Mišič, zmag. na Suvoboru.
8	S Severin o, Teofil m, Erhard š, Maksim š	Ϸ		8	26 Сабор пр. Б.	8. 1819 je † v Ljub. jani Valentin Vodnik, prvi slov. pesnik.
9	Č Julijan m, Bazilisa dm, Peter š, Marcij. dm	Π		9	27 Стеван п. м.	9. 1856 se je * v Globokem pri Rim. Toplicah pes. Ant. Askerc.
10	P * Agaton p 681, Viljem š, Greg. X. p 1276	Π	10	28 20.000 Муч.	9. 1072 je ustanov. krška škofija.	
11	S Higin pm 142, Pavlin II. Ogl. š, Honorata d	Π	11	29 14.000 деце	10. 1835 je izšla pod uredništvom Lj. Gaja „Danica hrv.-slav.-dalmatinska“.	
12	N 1. po razgl., sv. Družina, Alfred o, Ernest š	⊖	3.	12	30 Анисија м.	12. 1887 je † v Gorici pisatelj Fran Erjavec.
13	P Veronika Milanska d, Juta v, Leoncij š	⊖		13	31 Меланија	13. 1882 je † v Trstu škof Juraj Dobrila, „apostol Istre“.
14	T Hilarij šu, Feliks Nolski s, Makrina ž	⊗		14	1 Нова година	13. 27 je August ust. v Rimu princ.
15	S Pavel puščavnik, Maver o, Makarij Vel. o	⊗		15	2 Силвестар п.	14. 1938 je † v Ljubljani univ. prof. Alfred Šerko.
16	Č Marcel I. pm 309, Berard m, Priscila ž	Ⓜ		16	3 Малахија	14. 1826 je bila ustanov. v Pešti Matica Srpska.
17	P * Anton pušč. o, Marijan m, Sulpicij š	Ⓜ		17	4 Евстатије а.	16. 1888 je † v Celovcu Andrej Einspieler, politik, publicist in narodni organizator.
18	S Petrov stol v Rimu — 8 dnev. za ed. kr.	Ⓜ		18	5 Крстов дан	18. 1871 se je proglasil Viljem I. za nemškega cesarja.
19	N 2. po razgl., Kanut km, Marij m, Vulstan š	Ⓜ	4.	19	6 Богојављење	19. 1876 se je * na Premu pesnik Dragotin Kette.
20	P Fabijan pm 250, Sebastijan m, Neofit m	Ⓜ		20	7 Сабор Јов. К.	20. 1713 je † na Dunaju Pavel Ritter-Vitezović, polihistor in prosvetitelj hrvatski.
21	T Neža dm, Fruktuoz šm, Patrokles m	Ⓜ		21	8 Георгије	20. 1888 je izšla 1. štev. „Doma in sveta“.
22	S Vincencij m, Anastazij m, Gaudencij š	Ⓜ		22	9 Полијевкто	21. 1597 so pr. jezuiti na Kranjsko.
23	Č Marijina zaroka, Rajmund Penjafort sf	♂		23	10 Григорије	23. 1793 druga delitev Poljske.
24	P * Timotej šm, Evgenij m, Felicijan šm	♂		24	11 Теодосије	23. 1878 se je * na Vinici v Beli Krajini Oton Župančič.
25	S Spreob. Pavla a, Ananija m — Konec 8 dn.	♂		25	12 Татијана м.	24. 1699 je bil sklenjen mir v Srem. Karlovcih med Turčijo in Avstrijo.
26	N 3. po razgl., Polikarp šm, Pavla v, Teogen š	♂	5.	26	13 Јермил и С.	26. 1797 se je * v Žirovnici na Gorenjskem filolog in literarni kritik Matija Čop.
27	P Janez Zlatousti šu — Svetosavska prosl.	≡		27	14 Св. Сава	26. 1864 je † Vuk Stefanović Karadžić, srbski književni reformator, pisec in nar. delavec.
28	T Peter Nol. s, Roger s, Egidij s, Odorik s	≡		28	15 Павао Тив.	27. 1871 se je Pariz pred. Nemcem.
29	S Franc Salski šu, Valerij š, Barbea m	×		29	16 Час в. а. П.	28. 1077. se je nem. cesar Henrik IV. v Canossi podvrgel papežu Gregorju VII.
30	Č Martina dm, Hijacinta d, Feliks IV. p 530	×		30	17 Антоније	31. 1808 je Napoleon uklinil Dubrovniško republiko.
31	P * Janez Bosko sf, Marcela v, Ludovika Alb. v	×		31	18 Максим арх.	

Dokler slovenski rod
biva na zemlji tod,
bode slovelo
slovensko dekle.

20 1139

Si pesmi pel in pisal dober tisk,
izdajal Pratiko, Ljubliancem prvi tednik,
postal patron si časnikarskih stisk —
pozdravljen, Vodnik, prvi naš kolednik!

Oskrbi si v novem letu varno in koristno spremstvo treh naših listov!

Zapiski

Ideal

The Rex Co

Ljubljana

Gradišče št. 10

Telefon št. 22-68

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.

Prvi krajec: 5. ob 14.40 (lepo in prijetno)
Sčip: 13. ob 12.04 (sneg in dež)
Zadnji krajec: 20. ob 11.01 (mrzlo in mrzel veter)
Maj: 27. ob 12.03 (sneg in dež)
Dan zraste za 56 minut

Opozorilo!
Iz lekarne **Mr. USTAR**
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA

priporočamo najfinejše
norveško ribje olje
in zdravilne čaje

Hrvaško: VELJAČA		ČESKO: UNOR — BOLG.: ФЕВРУАРИ — POLJSKO: LUTY — RUSKO: ФЕВРАЛЬ		Srbsko: ФЕБРУАР		
Katoliški koledar			Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar	Zgodovinski dnevi	
1	S	Ignacij Antijohijski šm, Brigita Škotska d	Υ	32	19 Макарије п.	2 871 zavzamejo Hrvati pod kn. Domagojem Bari v j. Italiji.
2	N	4. po razgl., svečnica, dar. Gosp., Kornelij š	Υ	6. 33	20 Јефтимије п.	2 1835 je dal kn. Milos Obrenović Srbiji „sretenjski ustav“.
3	P	Blaž šm, Oskar š, Celerina m, Frigid š	Ϡ	34	21 Максим п.	3 1758 se je * Zgornji Šiški pri Ljubljani Valentin Vodnik.
4	T	Andrej Korsini š, Evtihij m, Veronika ž	Ϡ	35	22 Тимотеј ап.	5 1871 se je * v Trebinju srb. pesnik Jovan Dučić.
5	S	Agata dm, Genuin in Albuin š, Domic. s	Ϡ	36	23 Климент м.	5 1834 se je * v Gradcu slov. zgod. Ljudmil Hauptmann.
6	Č	Tit š, Doroteja dm, Amand š, Gvarin š	Π	37	24 Ксенија пр.	6 1573 so bili kmečki uporniki premagani pri Kerestincu.
7	P	* Romuald of, Julijana v — prvi petek	Π	38	25 Григорије	8 1573 so bili kmečki uporniki premagani pri Sv. Petru pod Sv. Gorami.
8	S	Janez Matski sf, Juvencij š, Štefan of	Ϟ	39	26 Ксенофонт	8 1849 je † France Prešeren.
9	N	1. predpostna, Ciril Aleks. šu, Apolonija dm	Ϟ	7. 40	27 Пр. м. Јов. З.	9 1573 je hrv. plem. vojska strla km. upor v bitki pri Slubieli.
10	P	Sholastika d, Sotera dm, Silvan š, Viljem s	Ω	41	28 Јефрем С. п.	9 1871 se e * v Dosiovičah na Gorenj. pis. Fran Sal. Finžgar.
11	T	Lurška Mati božja, Adolf š, Deziderij šm	Ω	42	29 Игнатије п.	10 1630 je † v Gornjem Gradu ljubljanski škof Tomaž Hren.
12	S	7 ustanovnikov, Evlalija dm, Damijan m	Ω	43	30 Вел. З Јер.	10 1939 je † papež Pij XI.
13	Č	Katarina Riči d, Gregorij II. p 731	Ϡ	44	31 Кир. и Јован	13 1199 ali 1200 je † v Hilandaru na Atosu Stefan Nemanja, ustan. srednjeveške srbske države.
14	P	* Valentin m, Ivana Valoa žf, Antonin o	Ϡ	45	1 Трифон м.	13 1787 je † v Milanu matematik, prir. in filoz. Josip Bošković.
15	S	Favstin in Jovita m, Georgija d, Agapa dm	⊕	46	2 Срегенције I	14 869 je † v Rimu sv. Ciril, pokop. je v cerkvi sv. Klementa.
16	N	2. predpostna, Julijana dm, Onezim šm	⊕	8. 47	3 Симеон Б.	14 1869 se je * v Ljubljani slovenski zgodov. Josip Gruden.
17	P	Franc Kle m, Polihronij šm, Silvin š	Ϡ	48	4 Исидор п.	17 1448 je bil sklenjen Dunajski konkordat.
18	T	Simeon šm, Flavijan š, Prepedigna m	Ϡ	49	5 Агатије м.	17 1772 sta sklenili Pruska in Rusija pogodbo o prvi delitvi Poljske.
19	S	Konrad s, Julijan m, Mansuet š, Marcel m	Ϡ	50	6 Вукол пр.	17 1865 se je * v Senju hrv. pes. Silvije Strahomir Kranjčević.
20	Č	Sadot šm, Elevterij šm, Nil šm, Leon š	Ϡ	51	7 Партеније	20 1908 je † v Beogradu pisatelj Simo Matavulj.
21	P	* Irena d, Feliks šm, Eleonora d, Paterij š	Ϡ	52	8 Св. Сава II	22 1873 je † pri Veliki Nedelji Peter Danjko, filozof in nabožni pisatelj.
22	S	Petrov stol v Antiohiji, Marjeta Kort. sp.	Ϡ	53	9 Никифор м.	
23	N	3. predpostna, Peter Damij. šu, Romana d	≡	9. 54	10 Месопуст	23 1850 se je * Zadlogu Fran Lampe, filozof, teol. in knjiž.
24	P	Matija a, Sergij m, Primitiva m, Edelbert k	≡	55	11 Ђорђе Крат.	26 1861 je izšel na Dunaju februarski patent.
25	T	Pust, Feliks III. p 492, Valburga do	≡	56	12 Мелентије	26 1939 je † v Ljubljani pesnik in cerkveni govornik Mihael Opeka.
26	S	* † Pepelnica, Matilda d, Nestor šm	×	57	13 Симеон М.	27 1903 je bil podpisan zakon o ustan. univerze v Beogradu.
27	Č	† Gabriel od Žal. M. B. s, Baldomir s	×	58	14 Авксентиј п.	28 1856 se je * v Kumodražu vojvoda Stepa Stepanović, zmagovalec na Ceru.
28	P	* † Roman of, Antonija Firenška vo, Just m	Υ	59	15 ОНИСИМ ап.	

Prav lušno je pozim,
ko za pečjo sedim
in fajfco v rok držim,
in pa tobak kadim.

Ko Zarja je ovila Te v svoj prt,
Nesmrtni smrtnik si pozdravil smrt
in Tvoje pevske lire zlati glas
Te dvignil je k Najvišjim na Parnas.

Kar ime pove, je živa resnica: za Slovence je „Slovenec“.

Zapiski

Erika

Telefon št. 22-68

The Rex Co

Ljubljana

Gradišče št. 10

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.

Prvi krajevi: 4. ob 12.42 (sneg in dež)
Štip: 12. ob 1.26 (mrzlo, če ni jugozapadnik)
Zadnji krajevi: 18. ob 19.07 (dež in sneg)
Mlaj: 26. ob 4.02 (sneg in vihar)
Dan zraste za 1 uro 21 minut

Opozorilo!

Iz lekarn **Mr. USTAR**
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POSTE)

LJUBLJANA

priporočamo najfinejše
norveško ribje olje
in zdravilne (a.e)

Hrvaško: OŽUJAK				ČEŠKO: BŘEZEN — BOLG.: МАРТЪ POLJSKO: MARZEC — RUSKO: МАРТЪ		Srbsko: МАРТ	
Katoliški koledar				Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi
1	S	† Albin š, Antonina m, Svitbert š	Υ	60	16	Памфил	2. 1354 so Turki zavz. Galipoli ob Propontidi.
2	N	1. postna, Neža Praška d — izvol. Pija XII.	Υ	10. 61	17	Теод. Тир.	2. 1458 je postal Jurij Podjebradski češki kralj.
3	P	† Marin m, Kunigunda c, Kelidonij m	Ϡ	62	18	Лав	4. 1844 se je * na Muljavi pri Krki Josip Jurčić.
4	T	† Kazimir s, Lucij I. pm 254, Hadrijan m	Ϡ	63	19	Архип	4. 1866 je bila osnovana v Zagrebu Jugoslovanska akademija znanosti i umjetnosti.
5	S	† Kvatre, Jan. Jož. od Križa s, Evzebij m	Π	64	20	Лав Преп.	4. 1879 se je * v Ljubljani pesnik Josip Murn-Aleksandrov.
6	Č	† Perpetua in Felicita m, Fridolin o	Π	65	21	Тимотеј	6. 1836 se je * v Podsmreki pri Velikih Laščah pesnik in pisatelj Josip Stritar.
7	P	*† Kvatre, Tomaž Akvinski su — prvi petek	Π	66	22	Налаз мош.	7. 1714 je bila z mirom v Rastattu končana španska vojna.
8	S	† Kvatre, Janez od Boga sf, Beata m	Ϡ	67	23	Поликарп	
9	N	2. postna, Frančiška Rim. v, Gregor N. š	Ϡ	11. 68	24.	Јован Крст.	10. 1805 je † v Ljublj. Blaž Kumerdej, šolnik in prosvetitelj.
10	P	† 40 mučencev, Makarij š, Kodrat m	Ϡ	69	25	Тарасије	11. 1889 je † v Ljubljani Karel Dežman, znanstvenik in pol.
11	T	† Sofronij š, Krištof Milanski s, Evtimij š	Ϡ	70	26	Порфирије	12. 1537 je padla trdnjava Klis v turške roke.
12	S	† Gregor I. Vel. pu 604 — kron. Pija XII.	ππ	71	27	Прокопије	12. 1910 je † pesn. Anton Medved.
13	Č	† Evfrazija d, Nicefor š, Rozina v	ππ	72	28	Василије	13. 1848 je izbruhnila na Dunaju revolucija.
14	P	*† Matilda Nemška k, Karel s, Leon šm	⊕	73	1	Јевдокија	14. 1924 je † v Ljubljani slovenski zgodovinar Franc Kos.
15	S	† Klemen Dvořak s, Ludovika Marijak f	⊕	74	2	Теодот св.	14. 1917 začetek prevrata v Rusiji (Miljukova vlada).
16	N	3. postna, Hilarij in Tacijan m, Heribert š	η	12. 75	3	Јевтропије	15. 1824 se je * v Braju v Slavoniji srb. pes. Branko Radičević.
17	P	† Janez Sarkander m, Jedert Nivelka d	η	76	4	Герасим п.	15. 1939 je Češka post. nem. prot.
18	T	† Ciril Jeruzal. šu, Narcis šm, Edvard k	Ϡ	77	5	Конон м.	18. 1414 se je dal Ernest Železni kot poslednji vojvoda ustoličiti na Gosposvetskem polju.
19	S	Jožef, zenin D. M., Kvartila m, Amancij s	Ϡ	78	6	42 мученика	18. 1719 sta postala Trst in Reka svobodni pristanišči.
20	Č	† Kutbert š, Aleksandra m, Pavel m	Ϡ	79	7	Василије м.	18. 1858 se je * v Vinkovcih srb. pisec Josip Kozarac.
21	P	*† Benedikt of, Serapijon š, Domnin m	Ϡ	80	8	Теофилакт	18. 1904 se je * v Sežani na Krasu pesnik Srečko Kosovel.
22	S	† Lea v, Katarina Gen. v, Katarina Šv. v	≡	81	9	40 мученика	19. 1818 se je * v Grabr. vnci hrv. pesnik Petar Preradović.
23	N	4. postna, Jožef Oriol s, Pelagija m, Oton š	≡	13. 82	10	Кодрат м.	23. 1880 se je * v Radanski vasi pri Rogaški Slatini literarni zgodovinar Fran Kidrič.
24	P	† Gabriel nadangel, Turibij š, Simon otrok	≡	83	11	Софроније	25. 1848 so zahtevali Hrvatje na skupščini v Zagrebu združitev Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Vojne Krajine in Reke pod narodno vlado.
25	T	Oznanjenje Marijino*, Dizma spokornik	χ	84	12	Теофан п.	26. 1838 se je * na Brodu pri Bohinjski Bistrici pisatelj Janez Mencinger.
26	S	† Emanuel m, Maksima m, Ludgar š	χ	85	13	Никифор п.	27.—28. 1713 se je vršil veliki tolminski kmečki punt: pohod nad Gorice.
27	Č	† Janez Damaščan u, Rupert š, Lidija m	Υ	86	14	Венедикт п.	
28	P	*† Janez Kapistran s, Sikst III. p 440	Υ	87	15	Агапије м.	
29	S	† Ciril m, Bertold of, Pastor m, Evstazij o	Υ	88	16	Савин м.	
30	N	5. postna, tiha, Janez Klimak o, Kvirin m	Ϡ	14. 89	17	Алексије п.	28. 1814 je † srbski nar. prosv. in književnik Dositej Obradović.
31	P	† Gvidon o, Modest Krški š, Benjamin m	Ϡ	90	18	Кирило арх.	31. 1261 je dobil Otokar II. Premisel Štajersko.

*Preljuba si ti pomlad,
kak si vesela,
ptičica vsaka že
skoraj bo pela.*

*Prva je kukovca,
ki nas bo klicala:
„Kmetič, le pojđ orat,
ženka pa sjat!“*

*Naš kmet je bil, ki dal ti je oblast,
da narodu v njegovi govorici
delil si pravdo, in da v krivici
si branil revnega in vdove čast.*

„Slovenski dom“ seznanja vsak dan z novicami naše domove.

The Rex Co.
Ljubljana Telefon 2268

Zapiski

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.

Prvi krajec: 6. ob 8.45 (dež in sneg)
Sop: 13. ob 12.47 (sneg in dež)
Zadnji krajec: 20. ob 3.51 (sneg in vihar)
Mlaj: 27. ob 21.14 (dež in sneg)
Dan zraste za 1 uro 38 minut

Opozorilo! Iz lekarn **Mr. USTAR**
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA

priporočamo najfinejše
norveško ribje olje
in zdravilne čaje

Hrvaško: TRAVANJ		ČEŠKO: DUBEN — BOLO.: АПРИЛЬ — POLJSKO: KWIECIEŃ — RUSKO: АПРѢЛЬ		Srbsko: АПРИЛ			
Katoliški koledar			Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar	Zgodovinski dnevi		
1	T	† Venancij šm, Hugon š, Teodora m	Π	91	19 Хрисант м.	2. 565 so odšli Langobardi v Italijo in napravili pr. stor našim prednikom, ki so se tedaj začeli naseljevati v današnji domovini. 6. 885 je † sv. Metod, nadškof panonsko-moravski, učenci so ga pokopali v stolnici v Velegradu.	
2	S	† Franc Pavelski sf, Mar. Egiptovska sp.	Π	92	20 Јован и Сер.		
3	Č	† Rihard š, Hijonija dm, Pankracij šm	Π	93	21 Пр. Јак. исп.		
4	P	* † Marija 7 žal., Izidor S. šu — prvi petek	☉	94	22 Св. м. Вас.		
5	S	† Vinc. Fererij s, Irena dm, Zenon m	☉	95	23 Теодор. суб.		
6	N	6. postna, cvetna, Celestin I. p 432	Ω	15. 96	24 Захарије пр.	11. 1713 sta se Anglija in Holandska pobotali s Francozi v Utrechtu. (Šjanska nasledstvena vojna.) 11. 1744 se je * v Kamniku Jurij Japelj. 12. 1912 je † pisatelj J. Mencinger. 12. 1869 se je * v Krakovem v Lj. slikar Rihard Jakopič. 13. 1858 je † v Neapolju slovenski misijonar v Sudanu in ob Belem Nilu Ignacij Knoblar. 14. 1836 je izšla Prešernova pesnitev »Krst pri Savici«.	
7	P	† Herman Jožef s, Hegezip s, Cirijak m	Ω	97	25 Благовести		
8	T	† Albert š, Koncesa m, Dioniz. š, Edez. m	∏	98	26 Гаврило С.		
9	S	† Marija Kleofova ž, Tomaž Tolentski m	∏	99	27 Матрона св.		
10	Č	† Vel. četrtek, Ezekiel pr, Domnij šm	⊕	100	28 Иларин пр.		
11	P	* † Vel. petek, Leon I. Veliki pu 461	⊕	101	29 Марко исп.		
12	S	* † Vel. sobota, Julij I. p 352, Visija dm	∏	102	30 Лазар. суб.		
13	N	Velika noč, Hermenegild m, Agatonika m	∏	16. 103	31 Цвети		
14	P	Velikonočni poned., Justin m, Tiburc. m	σ	104	1 Марија ег.		Okoli 15. 1241 so Mongoli pod poveljstvom Batu-kana unicili madžarsko-hrvatsko vojsko pri Mohl ob reki Sajo. 16. 1346 na Veliko noč je na državnem zboru v Skoplju kronal patrijarh Joanikije kralja Dušana Siinega za »carja Srbov in Grkova«. 19. 1713 je cesar Karel VI. proglasil pragmatično sankcijo. 19. 1848 je ban Jos. Jelačić prekinil zveze med Hrvatsko in Ogrsko.
15	T	Anastazija m, Peter Gonzalez o, Helena c	σ	105	2 Тит. чуд.		
16	S	Bened. Jož. Laber s, Bernardka Subiru d	σ	106	3 Никита		
17	Č	Štefan of, Anicet pm 165, Rudolf m	σ	107	4 В. чет. Јосип		
18	P	* Apolonij m, Konrad s, Jakob Oldo s	σ	108	5 Вел. петак		
19	S	Leon IX. p 1054, Timon m, Galata m	σ	109	6 Вел. субота		
20	N	1. povelikonočna, bela, Neža Montepulč. d	≡	17. 110	7 Ускре	20. 1872 je † v Zagrebu Ljudevit Gaj, narodni buditelj, književnik in politik hrvatski. 22. 1846 se je * v Sidu v Slavoniji umetnostni zgodovinar in kritik Izidor Cankar. 23. 1787 se je * Peter Danjko. 23. 1815 je izbruhnil drugi srbski upor, vodil ga je M. Obrenović. 24.—26. 1920 je bila v Lj. komun. stavka s poučnicmi boji, toda oblast je stavko zlomila. 26. 1915 je bil sklenjen londonski pakt med antanto in Italijo.	
21	P	Anzelm šu, Simeon š, Silvij m, Anast. š	χ	111	8 Ускре. пон.		
22	T	Soter pm 174, Gaj pm 296, Tarbula dm	χ	112	9 Ускре. утор.		
23	S	Vojteh (Adalbert) šm, Gerard š, Ahilej m	χ	113	10 Терентије м.		
24	Č	Jurij m, Fidel Sigmarinški m, Bona d	γ	114	11 Антипа св.		
25	P	* Marko e, Ermin š — prošnja procesija	γ	115	12 Василије п.		
26	S	Mati dobrega sveta, Marcelin pm 304	δ	116	13 Артемон		
27	N	2. povelikonočna, Peter Kanizij u, Cita d	δ	18. 117	14 Мартин исп.	27. 1896 je † v Ljubljani L. Jeran. 30. 1671 sta bila objavljena v Dunajskem Nov. mestu hrv.-slav.-dalm. ban Petar Zrinski in knez Krs'o Frankopan. 30. 1915 je bil ustanovljen v Londonu pod predstvom dr. A. Trumbića Jugoslav. odbor.	
28	P	Pavel od Križa sf, Valerija m, Vital m	δ	118	15 Аристарх а.		
29	T	Peter m, Robert of, Tertula dm, Torpet m	Π	119	16 Агапије м.		
30	S	Varstvo sv. Jožefa, Katarina Sienska d	Π	120	17 Симеон пр.		

In ko pomlad prihaja že,
vesel v vinograd Štajerc gre.
Juhe, juhe, z motkoj kopa
okoli trsa svojega.

20 1251

Pod bistrim slapom čiste je Savice
slovenska Muza svoj prejela Krst,
Umetnosti odkrila skrito lice,
z višin pogнала v našo rodno prst.

„Domoljub“ nas uči ljubezni do zemlje in ratarja.

Zapiski

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.

Prvi krojee: 3. ob 1.12 (mrzlo)
Sčip: 11. ob 22.15 (lepu)
Zadnji krojee: 18. ob 14.03 (spremenljivo)
Mlaj: 26. ob 14.23 (spremenljivo)
Dan zraste za 1 uro 29 minut

Opozorilo! iz lekarne **Mr. USTAR** priporočamo najfinejše
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA **norveško ribje olje**
in zdravilne čaj

Hrvaško: SVIBANJ				ČEŠKO: KVETEN — BOLG.: МАЙ — POLJSKO: MAJ — RUSKO: МАЙ		Srbsko: MAJ	
Katoliški koledar				Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi
1	Č	Filip in Jakob a, Grata v, Jeremija pr	☿	121	18	Јован м.	1. 1851 se je * v Šabcu srbski pisatelj Laza Lazarević.
2	P	* Atanazij šu, Evgen šm — prvi petek	☿	122	19	Јован в. пр.	2. 1335 je postala Koruška habsburški fevd, Kranjska pa istučasno njihova last.
3	S	Najdba sv. Križa, Aleksander I. pm 117	♁	123	20	Теод. Т. пр.	3. 1881 je † pisatelj Jos. Jurčić.
4	N	3. povelikonočna, Florijan m, Monika v	♁	19. 124	21	Јануарије	3. 1914 je † v Beogradu srbski knjiž. zgod. in kritik J. Škerljčić.
5	P	Pij V. p 1572, Irena m, Evlogij š, Maksim š	♁	125	22	Теодор С.	5. 1789 so se prvič sestali v Versaillesu „Etat généraux“.
6	T	Janez Ev. pred Latin. vrati, Benedikta d	♁	126	23	Георгије св.	12. 1872 se je * v Biserjanih pri Sv. Jurju ob Ščavnici dr. A. Korušec, voditelj slov. nar. da.
7	S	Stanislav šm, Benedikt II. p 685, Flavija dm	♁	127	24	Сава ст. м.	13. 1848 so zahtevali Srbi na skupščini v Sremskih Karlovcih ustanovitev patrijarhata in Srbske vojvodine.
8	Č	Prikazen nadang. Mihaela, Peter Tarant. š	♁	128	25	Марко А.	16. 1876 se je * na Vrhniki pisatelj Ivan Cankar.
9	P	* Gregor Nacijanški šu, Beat s, Herma s	♁	129	26	Василије св.	17. 1869 je bil tabor v Vižmarjih.
10	S	Antonin š, Jan. Avilski s, Blanda žm	♁	130	27	Симеон св.	
11	N	4. povelikonočna, Mati čl. r., Mamert š	♁	20. 131	28	9 мученика	18. 1711 se je * v Dubrovniku filozof, matematik in prirodoslovec Josip Bosković.
12	P	Pankracij m, Nerej in Ahilej m, German š	♁	132	29	Јасон ап.	18. 1917 je nastopil v Rusiji Kerenski.
13	T	Servacij š, Robert Bel. šu, Glicerija m	♁	133	30	Јаков ап.	19. 1809 so bili Srbi premagani na Čegru in Kamenici, Turki so iz glav padlih Srbov zgradili Čele-kulo.
14	S	Bonifacij m, Pahomij o, Pashal I. p 824	♁	134	1	Јеремије пр.	19. 1869 se je * v Kamniku pesnik Anton Medved.
15	Č	Zofija m, Izidor s, Jan. Sal. s, Torkvat m	♁	135	2	Атанасије	20. 1734 je bil krščen na Breznici na Gorenjskem slovenski čebelar in slikar Anton Janša.
16	P	* Janez Nepomuk m, Ubald š, Maksima d	♁	136	3	Тимотеј м.	
17	S	Pashal Bajlonski s, Bruno š, Bazila m	♁	137	4	Пелагија м.	
18	N	5. povelikonočna, Erik km, Teodot m	♁	21. 138	5	Ирина м.	20. 1851 je † v Zagrebu pesnik-lir Stanko Vraz.
19	P	Celestin V. p 1294 — križeva procesija	♁	139	6	Јован прав.	23. 1937 je † v Ljubljani književnik, znanstvenik in kritik univ. prof. Ivan Prijatelj.
20	T	Bernardin Sienski s — križeva procesija	♁	140	7	Акакије м.	26. 1899 je † v Ljubljani pesnik Dragotin Kette.
21	S	Andrej Bobola m — križeva procesija	♁	141	8	Јован ап.	27. 927 je † bolgarski car Simeon, z njegovo smrtjo je bilo konec tudi bolgarske veličine, pod sinom in naslednikom Petrom je začela država hitro hirati.
22	Č	Vnebohod Gospodov, Marjeta Kasijska v	♁	142	9	Пр. м. Ник.	27. 1868 se je * v Mostarju srbski pesnik Aleksa Šantić.
23	P	* Janez Rossi s, Deziderij šm, Evfebij š	♁	143	10	Симон Зил.	
24	S	Kraljica apost., Pomoč kristjan., Suzana m	♁	144	11	Вирил и Мет.	
25	N	6. povelikonočna, Gregor VII. p 1085	♁	22. 145	12	Епифаније	27. 1926 je † v Tomaju pesnik Srećko Kosovel.
26	P	Filip Neri sf, Elevterij pm 189, Prisk m	♁	146	13	Гликерија	29. 1416 so Benečani uničili turško ladjevje v bitki pri Gallipolju.
27	T	Beda Častit. u, Janez I. pm 526, Julij m	♁	147	14	Изидор м.	20. 1453 je Mohamed II, Osvojitelj zavzel Carigrad.
28	S	Avguštin š, Viljem o, German š, Heladij m	♁	148	15	Пахомије п.	29. 1830 se je * v Mengšu pisatelj Janez Trdina.
29	Č	Maksim šm, Mar. Magd. Pazzi d, Teodoz. žm	♁	149	16	Спасов дан	30. 1814 so sklenili zavezništvo s Francijo prvi pariški mir, Napoleon je odšel na Elbo.
30	P	* Ivana Orleanska d, Feliks I. pm 274	♁	150	17	Андроник	30. 1917 je bila izročena majška deklaracija.
31	S	* † Srednica milosti, Angela Meriči df	♁	151	18	Теодот св.	

Da nas nevarnost ne obleti,
zročimo se Devic Mariji!
O le naprej, o le naprej,
tja do srečnih krajev mej!

V premrlih srcih kri razvnel je maj,
v zagonu enem udarila so: Bodi!
pognala plamen pod nebo kot mlaj,
z zastavo vihrajoč: Krek, osvobodi!

V težavah in skrbah ti pomaga s svojimi nasveti „Slovenec“.

Zapiski

Ideal

The Rex Co

Ljubljana

Gradišče št. 10

Telefon št. 22-68

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.

Prvi krajec: 4. ob 13.49 (veliko dežja)
ščip: 11. ob 6.15 (spremenljivo)
Zadnji krajec: 18. ob 2.17 (mrzlo in dož)
Mlaj: 26. ob 6.18 (spremenljivo)
Dan zraste za 1 uro 11 minut

Opozorilo!

Iz lekarn

v novi palači »BATA«

(vis a vis GLAVNE POŠTE)

LJUBLJANA

Mr. USTAR

priporočamo najfinejše

norveško ribje olje

in zdravilne čaje

Hrvaško: LIPANJ		ČEŠKO: ČERVEN — BOLG.: ЮНИ — POLJSKO: CZERWIEC — RUSKO: ИЮНЬ		Srbsko: ЈУНИ		
Katoliški koledar			Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar	Zgodovinski dnevi	
1	N	Binkošti, Pamfil m, Feliks N. s, Fortunat s	Ω	23. 152	19 Патрик св.	2.—13. 1848 se je vršil slovanski kongres v Pragi.
2	P	Binkoš. poned.*, Marcellin m, Erazem šm	mp	153	20 Талалеј м.	3. 1904 je † v Kamenici v Sre- mu Jovanović-Zmaj, ve- liki srbski nacional. pesnik.
3	T	Klotilda k, Pavla dm, Oliva d, Cecilij s	mp	154	21 Копст. в Јед.	4. 1920 je bil sklenjen z Madzar- sko mir v Trianonu.
4	S	† Kvatre, Kvirin šm, Franc Karačolo sf	△	155	22 Св. Владимир	5. 1848 je srbski patrijarh Ra- jacić us oličil bana Jelčića.
5	Č	Bonifacij šm, Ferdinand s, Ciriya m	△	156	23 Михајло пр.	6. 1621 se je * v Vrbovcu grof Petar Zrinski, kasnejši ban hrv.-dalm.-slavonSKI.
6	P	* † Kvatre, Bertrand Oglej. š — prvi petek	η	157	24 Симеон пр.	8. 1508 se je * na Raščici pri Turjaku Primož Trubar.
7	S	† Kvatre, Robert o, Ana Garz. d, Pavel šm	η	158	25 2. н. Гл. Ј. К.	
8	N	1. pobinkoštna, Sv. Trojica, Medard š	♂	24. 159	26 Духови	8. 1809 se je * pri Sv. Rupertu v Slov. goricah slovničar in leksikograf Anton Murko.
9	P	Mati milosti božje, Primož in Felicijan m	♂	160	27 Дух. пон.	9. 1908 je Avstro-Ogrska anek- tirala Bosno in Hercegovino.
10	T	Bogomil š, Marjeta Škotska kv, Timotej š	♂	161	28 Дух. уторак	13. VI.—13. VII. 1878 je zboroval kongres v Berlinu.
11	S	Barnaba a, Parizij s, Feliks m, Fortunat m	♂	162	29 Теодосија	14. 811 je razdelil Karl Veliki slovensko ozemlje med Salz- burg in Oglej. — meja Drava.
12	Č	Sv. Rešnje Telo, Jan. Fak. s, Leon III p. 816	≡	163	30 Исакије пр.	15. 1389 na Vidov dan so Turki premagali srbsko vojsko na Kosovem. Knez Lazar je padel.
13	P	* Anton Pad. s, Akvilina dm, Peregrin šm	≡	164	31 Јеремије ап.	15. 1875 se je * na Raščici S. Sardenko.
14	S	Bazilij Vel. šu, Elizej pr, Marcijan šm	≡	165	1 Јустин м.	
15	N	2. pobink., Vid m, Bernard Mantonski s	×	25. 166	2 Никифор св.	16. 1912 je † v Ljubljani pesnik Anton Askerc.
16	P	Fr. Regis s, Gvidon Kortonski s, Julita m	×	167	3 Лукилијан	17. 1704 se je * v Bristu blizu Makarske književnik, prosvet- itelj in narodni buditelj hr- vatski Andrija Kačić-Miošić.
17	T	Adolf s, Nikander in Marcijan m, Manuel m	γ	168	4 Митрофан	18. 1901 je † v Ljubljani pesnik Josip Murn-Aleksandrov.
18	S	Marko in Marcellijan m, Efrem Sirski u	γ	169	5 Доротеј св.	20. 1459 so zavzeli Turki Smede- revo, prestolnico srbskih de- spotov, s tem je izgubil zadnji ostanek srednjeveške srb. drž.
19	Č	Gervazij in Protazij m, Julijana Falkon. df	γ	170	6 Висаријон	20. 1789 se je tretji stan État géné- raux proglašil za konstituanto.
20	P	* Srce Jezusovo, Silverij I. pm 537, Novat s	⋈	171	7 Теодот св.	
21	S	Srce Marijino, Alojzij s, Evzebij šm	⋈	172	8 Теодор м.	
22	N	3. pobink., Ahacij m, Pavlin Nolski š	Π	26. 173	9 Кирил св.	22. 1503 so Slovenci in Hrvatje premagali Turke, ki so pod Hasan-pašo oblegali Sisek.
23	P	Agripina dm, Ediltruda dk, Eberhard š	Π	174	10 Тимотеј св.	24. 1815 se je Napoleon drugič od- povedal prestolu, toda kijubte- mu je moral na otok Sv. Heleno.
24	T	Rojstvo Janeza Krstnika, Neronovi m	Π	175	11 Бартоломеј	26. 1881 se je * v Ihanu pri Dom- žalah jezikoslovec A. Breznik.
25	S	Henrik Zdik š, Viljem of, Febronija dm	⊖	176	12 Онуфрије	28. 1914 je ustrelil Gavrilo Prin- cip v Sarajevu avstrijskega prestolonasl. Fr. Ferdinanda.
26	Č	Janez in Pavel m, Vigiliј š, Perseveranda d	⊖	177	13 Акилина м.	28. 1919 je bil sklenjen mir v Versaillesu.
27	P	* Marija vedne pomoči, Ema Krška v	Ω	178	14 Јелесеј пр.	28. 1921 je bila sprejeta vidov. ust.
28	S	Irenej šm, Leon II. p 683 — Vidov dan	Ω	179	15 Видов дан	
29	N	4. pobink., Peter in Pavel a, Marija ž	mp	27. 180	16 Тихон св.	29. 1586 je † Primož Trubar.
30	P	Pavel a, Lucina ž, Emilijana m, Marcijal š	mp	181	17 Мануило м.	29. 1797 se je * na gradiču Mala vas pri Dobriču na Dol. Fri- derik Baraga, „apost. Indijan.“

Mrzla rosa, ostra kosa,
rada travca se kosi —
jaz pa vedno premišlujem,
kaj mi delaš, dekle ti.

Na njivah gledal si zoreče klase
in čutil žar, ki žge zelene ruše,
zapustil dom, dolenskih gričev jase,
šel z Učnikom v svet, da paseš duše.

Gospodariti in gospodinjiti uči s svojo prilogo „Domoljub“.

Zapiski

Erika

Telefon št. 22-68

The Rex Co

Ljubljana

Gradšče št. 10

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.

Prvi krajev: 2. ob 22.56 (lepo)
Sop: 9. ob 13.34 (veliko dežja)
Zadnji krajev: 16. ob 16.45 (lepo)
Moj: 24. ob 20.22 (lepo ob severu dež ob jugu)
Dan zraste do 21. za 16 minut in se skrči do 30. za 3 minute

Opozorilo! Mr. USTAR
Iz lekarne
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA

priporočamo najfinejše
norveško ribje olje
in zdravilne (a.e)

Hrvaško: SRPANJ		ČEŠKO: ČERVENEC — BOLG.: ЈУЛИ — POLJSKO: LIPEC — RUSKO: ІЮЛІЯ		Srbsko: ЈУЛИ			
Katoliški koledar			Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi	
1	T	Jezusova Rešnja Kri, Teobald s, Aron	⊕	182	18	Леонтије м.	2. 1937 je † v Ljubljani nad-koj Anton Bonaventura Jeglič.
2	S	Marijino obiskanje, Proces m, Oton š	⊕	183	19	Ап. Јуда	3. 1868 se je * v Poljanah nad Škofjo Loko filozof in sociolog Aleš Ušeničnik.
3	Č	Trifon m, Evlogij m, Anatolij š, Heliodor š	⊕	184	20	Методије св.	4. 1776 so proglasile USA svojo neodvisnost.
4	P	* Prokop o, Urh š, Berta d — prvi petek	⊖	185	21	Јулијан м.	5. 1843 so izšle „Kmetijske in rokodelske Novice“, urednik Janez Bleiweis.
5	S	Ciril in Metod, slovan. a, Ant. Zakarija f	⊖	186	22	Ап. С. Јев.	
6	N	5. pobink., Izaija pr, Bogomila ž	♂	28. 187	23	Агрипина	6. 1819 se je * v Škocjanu pri Mokronogu Ignacij Knoblehar, slov. misionar v Sudanu in pijonir evr. civil. ob Bel. Nilu.
7	P	Vilibald š, Benedikt XI. p 1304, Edilburga d	♂	188	24	Рођ. Јов. Кр	7. 1566 se zgorel Siget, njegovih branitelji z Nikolaj. Zrinskim so našli junaško smrt v boju.
8	T	Elizabeta Portug. k, Evgenij III. p 1153	♂	189	25	Февронија	8. 1809 se je * v Krapini Ljučevit Gaj, nar. buditelj in književ.
9	S	Kraljica miru, Nikolaj m, Anatolija dm	♂	190	26	Давид пр.	10. 1847 je bila ustanovljena v Zagrebu Matica Hrvatska.
10	Č	Amalija d, 7 bratov m, Veronika Jul. o	⊖	191	27	Самсон пр.	11. 1781 se je * v Trebarjevu na Hrvatskem ustanovitelj in voditelj HSS Stjepan Radič.
11	P	* Pij I. pm 157, Olga k, Savin m, Pelagija m	⊖	192	28	Пр. м. К. и Ј.	
12	S	Mohor in Fortunat m, Jan. Gvalbert of	⊗	193	29	Петровдан	
13	N	6. pobink., Fr. Solan s, Joel in Ezdra pr	⊗	20. 194	30	Саб. 12 ап.	11. 1883 je začel „Slovenec“ izhajati kot dnevnik.
14	P	Grozната s, Bonaventura šu, Cir š, Just m	⊗	195	1	Куз. и Дам.	12. 1683 je veliki vezir Kara Mustafa začel oblegati Dunaj.
15	T	Henrik I. c, Vladimir k, Bonoza m, Justa m	⊗	196	2	Полаг. Халъ.	14. 1789 je padla Bastilla, kar je začetek francoske revolucije.
16	S	Karmelska Mati božja, Rajnela dm	⊗	197	3	Јакинт м.	15. 1410 so Poljaki v bitki pri Tannenbergu premagali nemške viteze.
17	Č	Marijina ponižnost, Aleš s, Marcelina d	⊗	198	4	Андрија кр.	19. 1427 je umrl despot Štefan Lazarevič, ki je skušal po tragediji na Kosovem Srbijo zopet dvigniti. Počiva v samostanu Resavi, svoji zadužbini.
18	P	* Kamil sf, Friderik šm, Arnulf š	⊗	199	5	Атанасије	
19	S	Vincencij Pavelski sf, Simah p 514	⊗	200	6	Сисоје вел.	
20	N	7. pobink., Česlav s, Marjeta dm, Elija pr	⊗	30. 201	7	Тома и Ак.	20. 1917 sta sklenila Jugoslovanski odbor in srbska vlada krfsko deklaracijo.
21	P	Prakseda d, Viktor m, Daniel pr, Julija dm	⊗	202	8	Прокопије	22. 1888 so kupili Angleži egipčanske delnice sueš. kanala.
22	T	Mar. Magdalena spok., Lavrencij Brind. s	⊗	203	9	Панкратије	23. 1456 sta Ivan Hunjadi in Jan. Kapistran s križarsko vojsko porazila Turke, ki so oblegali Beograd.
23	S	Apolinar šm, Romula d — Zač. pasjih dni	⊗	204	10	45 муч. у Н.	23. 1919 je regent Aleksander podpisal zakon o ustanovitvi univerze v Ljubljani.
24	Č	Kristina dm, Terezija dm, Niceta m	⊗	205	11	Еуфимије м.	24. 1866 je admiral Tegetthof premagal Italijane pri Visu.
25	P	* Jakob a, Krištof m, Valentina d, Pavel m	⊗	206	12	Прокло и И.	
26	S	Mati usmiljenja, Ana, Marijina mati	⊗	207	13	Саб. арх. Г.	
27	N	8. pobink., Pantaleon m, Rudolf m	⊗	31. 208	14	Ап. Акила	28. 1330 je Štefan Uroš III. Deč. premagal Bolg. pri Velbuždu.
28	P	Viktor I. pm 201, Inocencij I. p 417	⊗	209	15	Кирил и Ј.	28. 1402 je v bitki pri Angori Timurlenk premagal Turke.
29	T	Marta d, Feliks II. pm 492, Beatrika m	⊗	210	16	Антиноген	28. 1914 je Avstro-Ogrska napovedala vojno Srbiji.
30	S	Abdon in Senen m, Julita m, Maksima dm	⊗	211	17	Марина	29. 1014 je premagal Vasilij II. Samuela pod plan. Belasico.
31	Č	Ignacij Lojolski sf, Jan. Kolumbin f	⊗	212	18	Јак. и Ем.	31. 1870 se je * v Ljubljani pisatelj Rado Murnik.

Po polju se ziblje to klasje rumeno,
pšenično, ovseno in tudi rženo,
v pšenici prepeva prepelica prepedu,
saj Bog je ustvaril taku.

V velikem času, polnem hudobij
omagal veliki si škof in knez,
potem ko zadnjikrat nam v Celju kres
prižgal je plamen tvojih besedi.

S podlistki vas razvedri „Slovenski dom“.

Zapiski

The Rex Co.
Ljubljana Telefon 2268

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.

Prvi krajec: 2. ob 5.24 (dež)
Sčip: 8. ob 21.17 (lepo ob severu, dež ob jugu)
Zadnji krajec: 16. ob 9.07 (spremenljivo)
Mlaj: 24. ob 8.39 (spremenljivo)
Prvi krajec: 31. ob 10.19 (veliko dežja)
Dan se skrči za 50 minut

Opozorilo! Iz lekarn **Mr. USTAR** priporočamo najfinejše
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA **norveško ribje olje**
in zdravilne (a)le

Hrvaško: KOLOVOZ			ČEŠKO: SRPEN — BOLG.: АВГУСТЪ — POLJSKO: SIERPIEN — RUSKO: АВГУСТЪ		Srbsko: АВГУСТ		
Katoliški koledar			Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi	
1	P	* Vezi apost. Petra, Fides m — prvi petek	η	213	19	Пр. Макрена	1. 1664 je avstr. gen. Montecucoli prem. Turke pri Monostru.
2	S	Porciunkula, Alfonz Lig. šfu, Štef. I. pm 257	σ	214	20	Илија пр.	1. 1806 je pobil Karadorde turško vojsko na Mišaru.
3	N	9. pobink., Lidija v, Najdba sv. Štefana	σ	32. 215	21	Симеон пр.	4. 1789 so bile odpravljene fevdalne predpravice v Franciji.
4	P	Dominik sf, Ija m, Perpetua ž, Aristarh s	σ	216	22	Бл. Марија	4. 1890 je † v Zagrebu pesnik Ivan Mažuranič.
5	T	Marija Snežna, Ožbalt km, Emigidij šm	σ	217	23	Трофин м.	5. 955 so Nemci premagali Madžare na Sechu, konec je bilo madž. ropanja po Evropi — tudi Slovenci so se oddahnili — Madžari pa so se ustalili v današnji domovini in tako ločili Čehe in Slovake na severu od Slovencev in Hrvatov na jugu.
6	S	Gospod. spremenjenje, Sikst II. pm 258	≡	218	24	Кристина	6. 1648 so skl. Nemci mir s Švcdi.
7	Č	Kajetan sf, Donat šm, Favst m, Kasij m	≡	219	25	Усп. св. Ане	9. 1868 je bil I. tabor v Ljutomeru.
8	P	* Avguštin Kazotič š, Cirijak m, Sever s	χ	220	26	Параскева	
9	S	Janez Vianey s, Roman m, Verijan m	χ	221	27	Пантелејмон	
10	N	10. pobink., Lavrencij m, Asteria dm	χ	33. 222	28	Проход ан.	11. 1814 se je * v Novem Vinodolu pesn. in polit. Ivan Mažuranič.
11	P	Tibureij m, Suzana dm, Aleksander šm	γ	223	29	Калиник м.	11. 1844 je † na Dunaju Jernej Kopitar.
12	T	Klara df, Hilarija m, Herkulan š, Nimija m	γ	224	30	Сила ап.	12. 1938 je vlada sprejela uredbo o ustan. Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.
13	S	Pribežališče grešnikov, Janez Berhmans s	ϑ	225	31	Јевдоким	16. 1921 je † kralj Peter I. Osvob.
14	Č	* † Evzebij s, Radegunda k, Atanazija v	ϑ	226	1	Н. Крета Г.	16.—17. 1918 se je osnoval v Ljublj. pod predsedst. dr. A. Korošca Narodni svet.
15	P	Vnebovzetje Marijino, Tarzicij m, Alipij š	ϑ	227	2	Пр. м. а. Ст.	16.—20. 1914 so bile avstr.-ogrsk. čete poražene v bitki na Ceru in ob Jadru.
16	S	Joahim, oče Marijin, Rok s, Serena ž	π	228	3	Исакије пр.	
17	N	11. pobink., Hiacint s, Julij. m, Mamant m	π	34. 229	4	7 дец. у Еф.	18. 1872 je † v Tarafeldu v Avstriji hrv. pesnik Petar Preradović.
18	P	Helena cv, Agapit m, Klara d, Flor m	σ	230	5	Евсигије	20. 917 je premagal Simeon Bizantince ob reki Ahelouju in se proglasil za „carja Bolgarov in Orkov“, to je bil višek bolj. moči.
19	T	Janez Eudes sf, Ludovik Tul. š, Tekla m	σ	231	6	Преобраз.	21. 1780 se je * v Repnjah na Gorenjskem Jernej Kopitar, slavist in slovenski prepoveditelj.
20	S	Bernard ou, Samuel pr, Lucij m, Filibert o	σ	232	7	Дометије м.	23.—24. 1572 so bili v šentjernejski noči all ob pariškem krvavem ženitovanju pomorjeni v Parizu na kraljev ukaz vsi Hugonoti (protestanti).
21	Č	Ivana Šantalska v, Bernard Ptolomej of	σ	233	8	Св. Емил.	
22	P	* Hipolit šm, Timotej m, Marcijal m	σ	234	9	Матвија ап.	
23	S	Filip Benicij s — Konec pasjih dni	π	235	10	Лаврентије	
24	N	12. pobink., Jernej a, Ptolomej š, Avrea dm	π	35. 236	11	Евпло м.	25. 1772 se tudi Avstrija udeležila prve delitve Poljske.
25	P	Ludovik k, Patricija d, Genezij m	σ	237	12	Фотије м.	26. 1278 je padel premagan v bitki pri Suhlh Krutih Otokar II. Premisel.
26	T	Zefirin pm 218, Simplicij m, Bernard Of. š	σ	238	13	Максим исп.	28. 1521 je osvojil sultan Sulejman II. Veličastni Beograd.
27	S	Jožef Kalasanški sf, Evtalija dm, Ruf m	η	239	14	Михеј пр.	29. 1526 je Sulejman II. Veličastni uničil ogr. vojsko pod kraljem Ludvikom II. pri Mohaču.
28	Č	Avguštin šu, Hermes m, Vivijan š, Julijan m	η	240	15	Вел. Госпој.	29. 1541 so Turki zavzeli Pešto.
29	P	* Obglavljenje Jan. Krstnika, Sabina m	σ	241	16	Пр. н. о. Г.	30. 1532 je odšla turška vojska izpod Kiseka, ki ga je branil Jurjič.
30	S	Zdravje bolnikov, Bronislava d, Roza L. d	σ	242	17	Мирон м.	
31	N	13. pobink., Rajmund s, Pavlin š, Amija ž	σ	36. 243	18	Флор. и Л.	31. 1849 so se pri Villaгошу vdalli Madžari Rusom.

Na goro, na goro,
na strme vrhe,
tja kliče in mliče
in vabi srce.

V besedo, v búdnico, na slavolok
že dedje so te dvignili nekđaj
z edino željo, da nam človek naj
ne trže tega, kar je združil Bog.

Če ti strela ali ogenj uniči dom, te „Domoljub“ podpre.

Zapiski

ASTRA

The Rex Co.
Ljubljana Telefon 2268

RESERVALNI STROJI

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.

Sčip: 7. ob 6.38 (spremenljivo)
Zadnji kraječ: 15. ob 2.40 (mrzlo in dež)
Mlaj: 23. ob 19.34 (lepo ob severu, dež ob jugu)
Prvi kraječ: 29. ob 15.04 (spremenljivo)

Dan se skrči za 1 uro 25 minut

Opozorilo! Iz lekarn **Mr. USTAR** priporočamo najfinejše
v novi palači »BATA« **norveško ribje olje**
(vis a vis GLAVNE POŠTE) **in zdravilne čaje**
LJUBLJANA

Hrvaško: RUJAN		ČEŠKO: ZÁŘÍ — BŮLG.: СЕПТЕМВРИА — POLJSKO: WRZESIEŃ — RUSKO: СЕПТЯБРЬ		Srbsko: СЕПТЕМБАР		
Katoliški koledar		Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi	
1	P Egidij o, Verena d, Jozue in Gedeon sod.	♋	244	19	Андреј	1. 1870 so bili Francozi poraženi v bitki pri Sedanu.
2	T Štefan Ogrski k, Maksima m, Elpidij š	♌	245	20	Самуило	1. 1939 se je zač. poljsko-nemška vojna.
3	S Mati božjega Pastirja, Evfemija dm	♍	246	21	Тадеј ап.	2. 1842 je zavladał v Srbiji Aleksander Karađorđević.
4	Č Rozalija d, Ida ž, Marcel m, Mozes pr	♎	247	22	Агатоник	3. 1939 sta Anglija in Francija napovedali Nemčiji vojno.
5	P * Lavrencij Justinijan š — prvi petek	♏	248	23	Луп. муч.	4. 1566 je † pod Sigetom sultan Sulejman II. Veličastni.
6	S Zaharija pr. — Rojstvo Nj. Vel. kralja	♐	249	24	Р. Њ. В. Кр. II.	6. 1810 je Karađorđe premagal Turke pri Varvarinu.
7	N 14. pobink., angelska. Marko Križevčan m	♑	37. 250	25	Бартол	7. 1848 je drž. zbor na Dunaju sklenil odpravo tlake in desetine.
8	P Marijino rojstvo* Hadrijan m, Amon m	♒	251	26	Адријан	9. 1834 se je * na Poljanah v Ljubljani naravoslovec in pisatelj Fran Erjavec.
9	T Peter Klaver s, Sergij p 701, Straton m	♓	252	27	Тимен	11. 1433 so Turki v bitki pri Ud-bino na Krbavskem polju uničili cvet hrvatskega plemstva.
10	S Nikolaj Tol. s, Pulherija c, Hilarij p 468	♈	253	28	Мојсије	12. 1633 sta poljski kralj Jan Sobieski in vojv. Karl Lotarinski premagala Turke, ki so pod poveljstvom velk. vezirja Kara Mustafe oblegali Dunaj.
11	Č Prof in Hijacint m, Milan š, Teodora ž	♉	254	29	Ус. гл. Ј. К.	13. 1773 je † čebelar Anton Janša.
12	P * Marijino ime, Gvidon s, Macedonij m	♊	255	30	Саб. с. п. и м.	
13	S Notburga d, Filip m, Amat š, Ligorij m	♋	256	31	Пал. П. П. С.	
14	N 15. pobink., Povišanje sv. Križa, Rozula m	♌	38. 257	1	Симеон	14—20. 1918 sta srbska vojska in jugoslov. dobrovoljska divizija prodrla solunsko fronto.
15	P Marija 7 žalosti, Nikomed m, Albin š	♍	258	2	Мамант	15. 1532 je bil Sulejman II. Veličastni pod Mariborom.
16	T Kornelij pm 253, Ciprijan šm, Edita d	♎	259	3	Јоаникије	16. 1919 je bil v St. Germainski mirovni pogodbi določen koroski plebiscit.
17	S † Kvatre, Rane sv. Frančiška, Lambert šm	♏	260	4	Вавила	17. 1893 se je * v Zakolci pri Cerknem pisatelj France Bevč.
18	Č Jožef Kupertinski s, Irena m, Zofija m	♐	261	5	Захарије	18. 1867 je † Anton Janežič.
19	P * † Kvatre, Januarij šm, Konstancija dm	♑	262	6	Јевдокија	19. 1914 je † macedonski car Samuel, z njim je propadla tudi njegova država.
20	S † Kvatre, Evstahij m, Agapit I. p 536	♒	263	7	Созонт м.	
21	N 16. pobink., Matej ae, Jona pr, Pamfil m	♓	39. 264	8	Мала Госпој	21. IX.—16. X. 1529 so Turki pod Sulejmanom II. oblegali Dunaj, pri obrambi se je posebno izkazal kranjski plemič Ivan Kacijanar.
22	P Tomaž Vilanov. š, Mavricij m, Digna dm	♈	265	9	Јоаким	22. 1575 je Ferhad-paša porazil Herbartu Turjaškega pri Budackem.
23	T Linus pm 79, Tekla dm, Ksantipa ž, Sozij m	♉	266	10	Минодора	24. 1862 je † škof Anton Martin Slomšek.
24	S Mar. rešit. ujetnikov — Slomškova proslava	♊	267	11	Теодора	24. 1900 je † v Ljublj. filozof, teolog in književnik Fran Lampe.
25	Č Kleofa m, Tata m, Pacifik s, Avrelija d	♋	268	12	Автоном	26. 1371 so Turki uničili srb. vojsko pri Črnomenu ob Marici.
26	P * Ciprijan m, Justina dm, Evzebij p 309	♌	269	13	Корнилије	
27	S Kozma in Damijan m, Hiltruda d, Kaj š	♍	270	14	Кретов дан	
28	N 17. pobink., Venceslav km, Evstohija d	♎	40. 271	15	Никита	28. 1831 se je * v Sp. Rejnah pri Vel. Laščah Fran Levstik.
29	P Nadangel Mihael, Gudelija m, Evtihij m	♏	272	16	Еуфимија	29. 1918 so Bolgari skl. premirje.
30	T Hieronim su, Leopard m, Honorij š	♐	273	17	Софија	29. 1938 je bil sklenjen sporazum v Münchenu, Nemčija je dobila Sudete.

Hlače moga sem glodati
v šoli sedem let,
navča sem se neke brati,
šteti do deset.

Ratar! V sledi si izoranih brazd
sejal semena besedi in knjig,
z molitvijo zalival mlado rast,
udaril na Slovenstvo božji žig!

Kako prodajaj pridelke, te poučita „Slovenec“, „Domoljub“.

Zapiski

Ideal

Telefon št. 22-68

The Rex Co
Ljubljana
Gradisce št. 10

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.

ščip: 5. ob 18.36 (lepo ob severu, dež ob jugu)
Zadnji krajec: 15. ob 20.31 (lepo ob severu, dež ob jugu)
Mlaj: 21. ob 5.38 (dež)
Prvi krajec: 27. ob 21.09 (lepo ob severu, dež ob jugu)
Dan se skrči za 1 uro 33 minut

Opozorilo!
Iz lekarne **Mr. USTAR**
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA

priporočamo najfinejše
norveško ribje olje
in zdravilne (a.e)

Hrvatsko: LISTOPAD				ČESKO: ŘÍJEN — BOLG.: OKTOBRIJA — POLJ.: PAZDZIERNIK — RUSKO: ОКТЯБРЬ		Srbsko: ОКТОБАР	
Katolički koledar			Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi	
1	S	Remigij š, Maksima m, Platon m, Sever s	≡	274	18	Евменије	2. 1905 je bila na svečan način odprta univerza v Beogradu.
2	Č	Angeli varuhi, Leodegar šm, Teofil s	×	275	19	Трофим	3. 1918 so prošle za mir Nemčija, Avstro-Ogrska in Turčija.
3	P	* Terezika Det. Jez. d, Evald m — prvi petek	×	276	20	Јевстатije	6. 1843 je izbruhnila na Dunaju „oktobrska revolucija“.
4	S	Franc Asiški s, Avrea d, Hierotej s	Υ	277	21	Кодрат	6.—8. 1918 je bilo ustanovljeno „Narodno veće“ v Zagrebu.
5	N	18. pobink., rožnovenska, Placid m	Υ	41. 278	22	Фока муч.	7. 1571 je bilo v bitki pri Lepantu uničeno turško ladjevje.
6	P	Bruno of, Mar. Frančiška od Jezus. ran	Υ	279	23	Зач. Ј. Кр.	8. 1864 se je * v B.ogradu pisatelj Branislav Nušić.
7	T	Kraljica rožnega venca, Marko p 336	ϣ	280	24	Стеван прв.	8. 1871 je začel Evgen Kvaternik pri R.kovici v ogulinski kraji upor, ki je bil pa nitro udušen.
8	S	Brigita Švedska vf, starček Simeon	ϣ	281	25	Еуфросин.	8. 1917 je † v St. Janžu na Dolenjskem Janez Ev. Krek.
9	Č	Dionizij šm, Lud. Bertrand s, očak Abraham	Π	282	26	Смрт Ј. Кр.	9. 1547 je bil Kacijan poražen pri Gorjanu.
10	P	* Franc Borgia s, Janez Leonard sf	Π	283	27	Калистрат	9.—11. 1857 se je * Ivo Vojnović.
11	S	Marijino materinstvo, Tarak m, Prob m	Π	284	28	Харитон	10. 1920 je bil koroški piebiscit.
12	N	19. pobink., žegnanska, Maksimilijan š	⊖	42. 285	29	Михољ. дан	12. 847 je Pribina prejel v last (alod) svoje dotodanje fevde in postal mejni grof.
13	P	Edvard k, Kelidonija d, Koloman m	⊖	286	30	Григорије	12. 1492 je Kristof Kolumb odkril Ameriko.
14	T	Kalist I. pm 222, Fortunata dm, Just š	⊘	287	1	Покров. Бог	14. 1873 je začel izhajati „Slovenec“.
15	S	Terezija Velika d, Avrelija d, Bruno šm	⊘	288	2	Кипријан	15. 1844 se je * v Vr. nem pod Krmom pesnik S. Gregorčič.
16	Č	Marijina čistost, Gal o, Viktor III. p. 1087	⊘	289	3	Дионисије	15. 1841 se je * v Prigorici pri Ribnici Karel Klun, ustanov. in prvi urednik „Slovenca“.
17	P	* Marjeta Alakok d, Andrej m, Marijan m	Ⓜ	290	4	Стеван Стиљ.	16.—19. 1813 je bila bitka narodov pri Lipskem.
18	S	Luka e, Trifonija ž, Julijan pušč.	Ⓜ	291	5	Харитина	
19	N	20. pobink., misijonska, Pet. Alkantara s	Ⓜ	43. 292	6	Тома ап.	19. 1851 je † Petar Petrović Njegoš, vladika crnogorski in največji srbski pesnik.
20	P	Janez Kentski s, Savla dm, Irena m	Ⓜ	293	7	Сергије муч.	19. 1874 je bila na svečan način odprta univerza v Zagrebu.
21	T	Uršula dm, Hilarijon o, Cilinija ž, Asterij m	Ⓜ	294	8	Пелагија	20. 1541 je izdal Ferdinand Habs. ukaz, da naj se po vseh cerkvah opoldne zvonji za odvrnitev turške nevarnosti. To opoldansko zvonjenje se je ohranilo do danes.
22	S	Kordula dm, Vendelin o, Melanij š	Ⓜ	295	9	Стеван Нови	24. 1648 je bil sklenjen Westfal.ski mir, Nemčija je bila popolnoma razkrojena.
23	Č	Klotilda dm, Ignacij š, Servand m, Roman š	♁	296	10	Евлампије	
24	P	* Nadangel Rafael, Evergist šm, Martin o	♁	297	11	Филип ап.	
25	S	Mar. zavetnica umirajočih, Krišpin m	♁	298	12	Проф. Тар.	
26	N	21. pobink., Kristus Kralj, Demetriј šm	♁	44. 299	13	Карпо муч.	25. 1787 se je * v selu Trsluču Vuk Stefanović Karadić.
27	P	Frumencij š, Sabina m, Antonija d	≡	300	14	Параскева	27. 1269 je umrl Ulih Spanheimski, Otakar II. Premisel podenduje Kranjsko in Koroško.
28	T	Simon in Juda a, Cirila dm, Fidel m	≡	301	15	Јефтим	28. 1918 je Avstro-Ogrska sprejela Wilsonove zahteve in s tem prenehala obstojati.
29	S	Narcis š, Ida d, Donat š, Evzebija dm	×	302	16	Лонгин	31. 1517 je nabil Martin Luther svojih 95 tez proti odustkom na vrata Wittenberške stolnice.
30	Č	Alfonz Rodriges s, Evtropija m, Klavdij m	×	303	17	Осија пр.	
31	P	* † Volbenk š, Krištof m, Antonin š	×	304	18	Лука ап.	

Po Koroškem, po Kranjskem
že ajda zori,
moje dekle jo žanje,
pa jo roka boli.

23 2025

Udaril je čas, razklal zgodovino,
pred nas postavil v novi slavi jo:
Slovenec je osvojil domovino,
popeljal sam jo v Jugoslavijo.

Oglašaj v naših listih, ne bo ti žal!

Zapiski

Epika

The Rex Co

Ljubljana

Telefon št. 22-68

Gradišče št. 10

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.

Ščip: 5. ob 9.32 (spremenljivo)
Zadnji krajec: 13. ob 13.52 (veliko dežja)
Mlaj: 20. ob 15.20 (lepo in prijetno)
Prvi krajec: 27. ob 6.04 (dež, ob vzhodu snega)
Dan se skrčil za 1 uro 33 minut.

Opozorilo! iz lekarne **Mr. USTAR** priporočamo najfinejše
v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA **norveško ribje olje**
in zdravilne čaje

Hrvatsko: STUDENI				ČESKO: LISTOPAD — BOLG.: НОЕМВРИЯ — POLJSKO: LISTOPAD — RUSKO: НОЯБРЬ		Srbsko: НОВЕМБАР	
Katoliški koledar				Teden, dan v letu	Pravoslavni koledar		Zgodovinski dnevi
1	S	Vsi sveti, Cezarij m, Cirenija m, Marija m	Υ	305	19	Прохор	1. 1918 je vkorakala zmagoslav, srbska vojska v Beograd.
2	N	22. pobink., zakvalar Just m, Viktorin šm	Υ	45. 306	20	Артемије	1. 1813 se je * v Njeguših v Crni gori Petar Pe rović Njegos, največji srbski pesnik.
3	P	Verne duše, Hubert š, Silvija ž, Malahija š	ϣ	307	21	Иларијон	1. 1866 je bila z zakonom ustanovljena Srbska kraljevska akademija nauka i umetnosti.
4	T	Karel Boromejski š, Vital m, Emerik s	ϣ	308	22	Аверкије	6. 1932 je † v Ljubljani pisatelj Rado Murnik.
5	S	Zaharija in Elizabeta, Svetinje škofije	ϣ	309	23	Јакоб Б. Г	8. 1620 so bili Čehi premagani na Beli gori. Češke svobode je bilo konec, nekdanje kraljestvo je postala habsburška provinca.
6	Č	Leonard s, Sever šm, Feliks m, Atik s	Π	310	24	Арета	
7	P	* Janez Gabr. Perboar m — prvi petek	Π	311	25	Макриан	
8	S	Marija priprošnjica, Bogomir š, 4 venčani	Ϟ	312	26	Митров дан	
9	N	23. pobink., Marijino varstvo, Teodor m	Ϟ	46. 313	27	Нестор муч.	9. 1456 je bil umorjen v Beogradu Ulrich II., poslednji grof celjski.
10	P	Andrej Avelinski s, Nimfa dm, Trifon m	Ϟ	314	28	Арсеније	10. 1444 so Turki v bitki pri Varni uničili ogrsko vojsko, sam kralj Vladislav je obležal na bojišču.
11	T	Martin š, Mena m, Veran š, Bartolomej o	Ω	315	29	Аврам	11. 1918 so Nemci pristali na pogoje premirja, v Nemčiji je izbruhnila revolucija, Viljem je odšel, oklicali so republiko.
12	S	Martin I. pm 653, Kunibert š, Nil o	€	316	30	Стеван Мил.	12. 1920 je bila v Rapallu začr. tana sečanja jugosl. ital. meja.
13	Č	Stanislav Kostka s, Nikolaj I. pm 867	mp	317	31	Стах. м А. А.	
14	P	* Jozafat Kunčević šm, Veneranda dm	mp	318	1	Кузман и Д.	
15	S	Mati božje previdn., Leopold k, Albert V. u	⊕	319	2	Акиндин	
16	N	24. pobink., Otmar o, Jedert d, Edmund š	⊕	47. 320	3	О. Х. Георг.	13. 1560 se je * v Ljubljani Tomaž Hren, škof ljubljanski.
17	P	Gregor Čudodelnik š, Viktorija m, Hugon š	η	321	4	Јоаникије	13. 1813 se je * v Svečah v Rožu Andrej Einspieler, politik, publicist in organizator koroški.
18	T	Odon o, Posvečenje cerkve Petra in Pavla	η	322	5	Галактион	14. 1838 se je * v Zagrebu pisatelj August Senoa.
19	S	Elizabeta kv, Poncijan pm 235	♂	323	6	Св. Павле	16. 1887 je † pesnik in pisatelj Fran Levstik.
20	Č	Feliks Valoa s, Edmund km, Agapij m	♂	324	7	33 мученика	19. 1808 se je * v Kranju Janez Bleiweis, zdravnik, pisatelj, časnikar in politik.
21	P	* Marijino darovanje, Gelazij p 496	♂	325	8	Саб. арх. М.	19. 1917 je † pisatelj Fran Maselj-Podlimbarski.
22	S	Cecilija dm, Filemon m, Pragmacij š	♂	326	9	Онисифор	
23	N	25. pobink., Klemen I. pm 101, Felicita m	≡	48. 327	10	Ераст. Ол.	23. 1852 se je * v Krašnji pisatelj Fran Maselj-Podlimbarski.
24	P	Janez od Križa u, Hrizogon m, Flora dm	≡	328	11	Стеван Деч.	24. 1906 je † v Gorici pesnik Simon Gregorčič.
25	T	Katarina dm, Merkur m, Erazem m	≡	329	12	Јован Мил.	26. 1800 se je * na Slomu pri Ponikvah Ant. Mart. Slomšek.
26	S	Silvester o, Leonard Portomavriški s	χ	330	13	Јован Злат.	27. 1865 se je * pri Sv. Gregorju nad Sodražico Jan. Ev. Krek.
27	Č	Marij. čudodelna svetinja, Virgilij š	χ	331	14	Филип ап.	28. 1920 so bile volitve v konstituanto.
28	P	* Gregor III. p 741, Sosten s, Hortulan m	Υ	332	15	Гурија м.	29. 1781 je Jožef II. izdal ukaz o razpustu samostanov.
29	S	Saturnin šm, Iluminata d, Filomen m	Υ	333	16	Матеј ап.	30. 1436 je cesar Sigismund povzdignil Celjane v drž. kneze.
30	N	1. advent., izseljenska, Andrej a, Mavra dm	ϣ	49. 334	17	Григорије	30. 1806 so se Srbi uprli Turkom pod Karađorđ, in zavzeli Beogr.

Slovenec Slovenca vabi:
*„Če se ti pit ne gabi,
 pa pridi v gorco k nam,
 smo dobre volje tam“.*

Zapel je zadnji sprev goriški slavček
 in nagnil glávo kot nad srčni trn.
 Zapel po soški je dolini navček —
 še zdaj odmeva skalnati ga Krn.

Kdor „Slovenca“ naroči, je nezgodno zavarovan za deset tisočakov.

Zapiski

The Rex Co.
Established 1918

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.

Sčip: 4. ob 3 (sneg in vihar)
Zadnji krajec: 12. ob 5.55 (sneg in vihar)
Mlaj: 19. ob 1.04 (mrzlo, če ni južozapadnik)
Prvi krajec: 25. ob 15.52 (dež in sneg)
Dua se skrči za 1 uro 10 minut

Opozorilo! **Mr. USTAR**
Iz lekarne
v novi palači »BATA«
(vls a vls GLAVNE FOŠTE)
LJUBLJANA

priporočamo najfinejše
norveško ribje olje
in zdravilne (a)je

Hrvaško: PROSINAC		ČEŠKO: PROSINEC — BOLG.: ДЕКЕМВРИЙ — POLJSKO: GRUDZIEN — RUSKO: ДЕКАБРЬ		Srbsko: ДЕЦЕМБАР		
Katoliški koledar		Teden, dan v letu		Pravoslavni koledar	Zgodovinski dnevi	
1	P Eligij š, Natalija ž — zedinjenje SHS	8	335	18	Уједињење	1. 1918 je proglasil regent Aleksander zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno narodno državo.
2	T Bibijana dm, Pavlina m, Evazij š, Blanka k	8	336	19	Авдија пр.	3. 1800 se je * v Vrbi na Gorenjskem dr. Franca Prešeren.
3	S Franc Ksav. s, Sofonija pr, Agrikola m	Π	337	20	Григорије	3. 1851 se je * v Moravčah pisatelj Fran Detela.
4	Č Barbara dm, Peter Hrizolog šu, Melecij š	Π	338	21	Вавед Б. у Хр	3.—10. 1914 so bile avstro-ogrške čete pobite na Suvoboru.
5	P * Saba o, Krispina m — prvi petek	Ϟ	339	22	Филимон	6. 1461 je bila us anovljena skofija v Ljubljani.
6	S Nikolaj š, Leoncija m, Pashazij m, Dativa m	Ϟ	340	23	Амфилохије	
7	N 2. adventna, Ambrozij šu, Urban š, Fara d	Ϟ	50. 341	24	Екатерина	9. 1871 se je * na Igu pisatelj Fran Govekar.
8	P Mar. brezmad. spočetje — praznik kongr.	Ϟ	342	25	Климент	10. 1638 je † v Dubrovniku pesnik „Osmana“ in „Dubravke“ Ivan Gundulić.
9	T Peter Fourier š, Gorgonija d, Leokadija dm	Ϟ	343	26	Алимпие	10. 1926 je † v Beogradu politik in državnik Nikola Pašić.
10	S Lavretska Mati božja, Melhijad p 314	ϣ	344	27	Јакоб перз.	11. 1918 je † v Ljublj. Ivan Cankar.
11	Č Damaz I. p 384, Hugolin pušč., Trazon m	ϣ	345	28	Стеван Нови	12. 1858 je svetoandrejska skupščina odst. Aleksandra Karađorđevića in poklicala starega Mitosa Obrenovića na prestol.
12	P * Aleksander m, Dionizija m, Maksencij m	ϣ	346	29	Парамон	13. 1881 je † v Zagrebu pisatelj August Senoa.
13	S Lucija dm, Otilija d, Orest m, Evstracij m	⊕	347	30	Андреј ап.	
14	N 3. adventna, Spiridion š, Evtropija dm	⊕	51. 348	1	Наум ап.	14. 1760 je † v Zagrebu hrv. književnik Andrija Kačić Miošić.
15	P Kristina d, Valerijan š, Celijan m, Favstin m	ϣ	349	2	Урош цар	Okoli 15. 1846 so izšle Prešernove „Poezije“ z letnico 1847.
16	T Evzebij šm, Adelajda e, Albina dm, Adon š	ϣ	350	3	Софронија	17.—21. 1382 so dobili Habsburž. v fevd Kranjsko in Štajersko.
17	S † Kvatre, Lazar š, Vivina d, Ignacij šm	Ϟ	351	4	Барбара м.	19. 1823 se je * v Lešah pri Sv. Jakobu v Rožu Anton Janežič.
18	Č Pričakov. Mar. poroda, Gracijan š	Ϟ	352	5	Сава осв.	19. 1845 se je * v Zatečaru srbski polit. in državnik Nikola Pašić.
19	P * † Kvatre, Urban V. p 1370, Nemezij m	Ϟ	353	6	Св. Никола	20. 1855 je † car Dušan Silni, z njim je konec srbske veličine, pod naslednikom Urošem je država hitro propadla.
20	S † Kvatre, Evgenij in Makarij m, Ingen m	Ϟ	354	7	Амвросије	
21	N 4. adventna, Tomaž a, Severin š, Fest m	⊕	52. 355	8	Паташије	22. 1884 se je * na Pretržu pri Moravčah Josip Mal, pisec „Zgodovine slov. naroda“.
22	P Demetrij m, Flor m, Ishirijon m, Flavijan s	⊕	356	9	Зач. Богор.	24. 1851 se je * v Selcih pri Skofiji Loki slovenski zgodovinar Franc Kos.
23	T Viktorija dm, Servul s, Mardonij m	χ	357	10	Јован десп.	25. 1567 je † v Ljubljani Sebastijan Krelj, protestantovski pisatelj.
24	S * † Adam in Eva, Hermina d, Tazila d	χ	358	11	Данило	25. 800 je okronal papež Karla Velikega za rimskega cesarja.
25	Č Božič, rojstvo Gospodovo, Anastazija m	γ	359	12	Спиридион	28. 1789 je bila prvič uprizorjena v Ljubljani Linhartova „Zupanova Mleka“.
26	P Štefan, prvi mučenec*, Cozim p 418	γ	360	13	Евстатије	
27	S Janez Evangelist a, Fabiola v, Teofan š	γ	361	14	Тирсо	
28	N Pobožična, Nedolžni otročiči, Teofila dm	8	53 362	15	Елевтерије	28. 1890 je † v Beogradu srbski pisatelj Laza Lazarević.
29	P Tomaž Kanterb. šm, David kpr, Trofim š	8	363	16	Агеј пр.	30. 1932 so izšle „slovenske punkcije“.
30	T Evgenij š, Liberij š, Anizija m, Sabin šm	Π	364	17	Данило пр.	31. 1851 je bila ukinjena marčna ustava, nastopila je doba Bachovega absolutizma.
31	S Silvester I. p 335, Melanija ž, Kolumba dm	Π	365	18	Севастијан	

Erjav kakti Judaš bodi!
Naj te pes za plotom jé;
Med Slovence naj ne hodí,
Kí je prav Slovenec ne!

22 615

Zdaj eno smo: Hrvat, Slovenec, Srb
v državi, ki vsem trem je varen štít,
na bojnem praporu žari en grb —
zanj družno gremo tudi v boj se bití!

Ob koncu leta ne pozabi naročiti naših listov: „Slovenca“, „Slov. doma“ in „Domoljuba“!

Zapiski

ASTRA

The Rex Co.
Ljubljana Telefon 2268

ESTETVALNIŠTVO

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.

Slep: 3. ob 21.51 (dež in sneg)
Zadnji krajec: 11. ob 19.48 (dež in sneg)
Moj: 18. ob 11.18 (mrzlo in mrzel veter)
Prvi krajec: 25. ob 11.43 (mrzlo in mrzel veter)
Dan se skrči do 22. za 16 minut in zraste do 31. za 2 minuti

Opozorilo! **Mr. USTAR** priporočamo najfinejše
iz lekarno v novi palači »BATA«
(vis a vis GLAVNE POŠTE)
LJUBLJANA **norveško ribje olje**
in zdravilne čaje

SLOVENCEV KOLEDAR — kot skupen koledar časopisov »Slovenec«, »Slovenski dom« in »Domoljub« — stopa sedaj prvokrat v slovensko javnost. Kljub povodnji raznih koledarjev smo vendarle prepričani, da ustrezemo svojim naročnikom, če jim ponudimo knjigo, ki naj bi slovenskega človeka vse leto spominjala na naš dnevni tisk, pa še bolj na ideje, iz katerih jemljemo svoj življenjski zagon in ki so:

BOG, NAROD, DRŽAVA!

V današnjem času, ki je »velik po veliki hudobiji«, ko z novo močjo vstaja Antikrist in z vidnimi in nevidnimi sredstvi odvrta obličje zemlje od njenega Stvarnika, propoveduje raj na zemlji, a ustvarja le zmede in nesreče;

v času, ko se preko naroda in proti njemu ustvarjajo — ne mednarodne, temveč nadnarodne — struje, ki se ne ozirajo več na tradicije, na poslanstva in individualnosti narodov, temveč jih razdirajo v imenu razrednega in plemenskega srda;

v času, ko se državne tvorbe rahljajo, rušijo od zunaj in od znotraj in prestavljajo mejniki;

v tem času hočemo v Koledarju, ki naj bi bil slovenskemu človeku vsak hip pri roki in pred očmi, poudariti z novo močjo te tri temelje našega prepričanja. Le v njihovem okviru je nam mogoč zdrav, plemenit in organski razvoj iz duha naših velikih mrtvih v oblike bodočnosti, nam je mogoča ohranitev pravega slovenskega duha v vrtincih in preobrazbah časa:

v veri v Katoliško Cerkev, katera že tisočletje oblikuje religioznost našega naroda;

v veri v slovenski narod, ki je nam dan po krvi in zato po božji volji, da rastemo v njem in ga ohranjamo do zadnje žetve, ustvarjajoč iz njegovih živih sokov svojo stvarno, duhovno in srčno kulturo;

v veri v jugoslovansko državo, katero smo si sami volili, v njej postave sami si postavili in v kateri edini vidimo poroštvo samobitnega razvoja vseh naših sil in zagotovitev mirne rasti našega narodnega, verskega, kulturnega in gospodarskega življenja.

KATOLISTVO, SLOVENSTVO, JUGOSLOVANSTVO!

Te duhovnokulturne osnove so v Koledarju poudarjene, kot jih skušamo podčrtavati tudi v dnevnem tisku. Prepregli smo zato kot z rdečo nitjo vso knjigo z ljubeznijo do slovenstva in do vsake pokrajine posebej, kajti zavedamo se, da v današnjem času nismo poleg zaupljive vdanosti v Boga ničesar bolj potrebni kot velike in neomajne vere v narod, tople ljubezni do rodnega kraja, pa tudi trdnega zaupanja v državo, ki je naš jez proti viharjev jezi.

Vklenjeni v obzorja, ki se nam odpirajo s teh razglednikov, smo skušali ujeti v besede pretekle dogodke doma in v svetu, pa tudi nakazati za bodoče usmerjenost v svetovnih in domačih tokovih. Predvsem pa smo hoteli dati nekaj potrebnih pripomočkov vsem in vsakomur za boljše razumevanje vsakdanjega dela jutrišnjega dne.

Našemu delavskemu sloju naj daje navete pri borbi za njegove delovne in socialne pravice; slovenskemu kmetu, ki je še vedno hrbitišče naše krščanske in slovenske narodne bitni, naj bo zvest spremljevalec pri delu, žaromet, osvetljuje vse potrebe slovenskega življenja, ki se morajo kriti iz neizčrpljivih virov našega ljudstva; slovenskemu obrtniku in trgovcu zanesljiv priročnik skozi burje sedanjih časov; slovenskemu razumniku razveseljiv odraz bogatosti naše duše in spodbuda, da jo pomaga še bogateti. Naši mladini pa kažipot naprej v bodočnost, da na osnovah preteklih žrtev in ustaljenih vrednot gradi dalje slovenski dom v jugoslovanski domovini.

K vsem in vsakomur pa prihajamo z željo, da bi bilo nastopajoče leto 1941 naklonjeno vsemu slovenskemu narodu širom sveta, naj bi mu prizaneslo z apokaliptičnimi jezdecami naših dni: z vojsko, lakoto in kugo, prevrati in zasedbami, pa tudi z biči božje jeze: potresi in prvinskimi nesrečami, ki jih je preteklo leto prisodilo tolikim narodom v Evropi in izven nje, v daljini kakor tudi v naši najbližji bližini.

Naj bi bilo leto 1941 srečno, polno blagoslova in miru,

MIRU!

želi vsem

SLOVENCEV KOLEDAR.

Ob novi prafiki

D imenu božjem
začnimo leto,
za zgled vzemimo
Družino sveto,

✱ ki z delom Matere, Očeta
in po Otrokovi svetosti
prečudovito veže zemljo
in neba skrivnosti.

Nebesna znamenja
že vsi na pamet znamo,
po potiŝ sonca, lune
si trud in mir ravnamo.

✱ Svetnikov in svetnic podobe
so v nas iz mladih dni —
še vedno so enake,
le nas čas spremeni.

Požegnaj nas
v začetku leta
in varuj nas,
Družina sveta!

Leopold Stanek.

NJ. VEL. KRALJ PETER II.

Foto Tičar — Ljubljana

Naš kraljevski dom

Nj. Veličanstvo kralj Peter II., rojen v Belgradu dne 6. septembra 1923. Zavladal po smrti kralja Aleksandra I. Zedinitelja 9. oktobra 1934.

Njeno Vel. kraljica Marija, rojena v Goti 27. dec. 1899, hčerka romunskega kralja Ferdinanda I. Poročena 8. junija 1922.

Nj. kralj. Vis. kraljevič Tomislav, rojen v Belgradu 19. januarja 1928.

Nj. kralj. Vis. kraljevič Andrej, rojen na Bledu 28. junija 1929 (pokrovitelj Prosvetne zveze).

Nj. kralj. Vis. knez-namestnik Pavle, rojen v Petrogradu 15. aprila 1893.

Nj. kralj. Vis. kneginja Olga, roj. v dvorcu Tatoju (Grčija) dne 27. maja 1903, hči grškega kraljeviča Nikole.

Nj. kralj. Vis. knez Aleksander, rojen v Yajt Lojdu v Angliji 13. avgusta 1924.

Nj. kralj. Vis. knez Nikolaj, rojen v Londonu 29. junija 1928.

Nj. kralj. Vis. kneginja Elizabeta, rojena v Belgradu v Belem dvoru 7. aprila 1936.

Naš dom in naši gospodarji

Nič ne vemo, kako bi bilo z našo ljubljeno Jugoslavijo, če bi pred stoletjem ne dvignil roke v obrambo junaške Srbije praded naše vladarske hiše Karadžordže. Odložil je plug in brano, zamenjal domačo hišo z reševanjem svojih rojakov izpod jarma Turkov in z junaškim naporom in z gorečo ljubeznijo do rodne zemlje in trpečih sorjakov je postavil temelj današnje prelepe Jugoslavije. Prvi njen kralj pa je postal Peter I., ki je živel življenje, kakršno je usojeno malokateremu kralju na evropskih tleh. Ni se zavijal v škrlat, ne se slepil s krasotami palač, ampak je bil navadan vojščak med navadnimi vojščaki. Tak kralj je bil resnično kralj iz naroda za narod, ki je tudi v času najhujšega ponižanja države ohranil vero v poveljčano vstajenje svojega naroda in svoje države. Po trpljenju je zasijalo sonce miru, sonce poveljčanega naroda, sonce povečane države, sonce rojstva današnje Jugoslavije, ki ji je bil Peter I. prvi kralj in zato imenovan Osvoboditelj. V visoki starosti se je za večno poslovil od svoje države in svojega naroda, zavedajoč se, da izročila vajeti mlade države v dobre roke, v roke sina Aleksandra I. Zedinitelja. Nedavno je bila vsa Ljubljana odeta v pražnje, ko smo odkrili spomenik temu velikemu jugoslovanskemu vladarju, ki ga je prebridka smrt l. 1934 na tujih tleh tako prezgodaj iztrgala iz osrčja njegove rodbine in njegove države. S svojim sivolasim očetom Petrom I. je bil še kot prestolonaslednik okusil vse trdote in grozote vojská, kakor njegov oče je bil zgled svojim vojščakom v hrabrosti in do dna segajoči požrtvovalnosti na vseh potih bitk in porazov in zmag. Ko je nastopil po svojem očetu vladarski prestol, je bila Jugoslavija še novorojenček. Toda vso težavno nalogo vzgoje in odgoje svoje mlade države je kralj Aleksander I. še do svoje prerane in nasilne smrti izvršil. Po urah težavnih uradnih poslov in zamotanih razreševanj notranjih in zunanjih političnih zapletljajev, je našel miru in utehe v krogu svoje družine, pri svoji soprog, Njenem Veličanstvu kraljici Mariji in svojih treh sinovih, sedanjemu kralju Petru II. in kraljevičih Tomislavu in Andreju. Vprav naša ožja domovina Slovenija je bila nešteto krat počaščena z obiskom kraljevske družine, zlasti na Bledu, kjer je bivala visoka rodbina večkrat leto za letom — in to poleti in pozimi — na odpočitku.

Slovenskih krajev lepote so srkali mladi kraljeviči vase v okrepitev telesnih in duševnih moči. Slovenske zemlje krasote so vedrile dneve kraljevske družine kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Iz dobrih rok kraljice Marije so prejeli naši ljudje toliko pomoči in zlasti mladina je bila njenemu materinskemu sreju zmeraj najbližja. Ali se bomo čudili, da tudi naš sedanji, mladi kralj, Peter II., najrajši biva v Sloveniji, čim mu to dopuščajo dnevi, ki so mu navzlic njegovi mladosti obloženi z delom, s študijem vojaških ved, z razgledovanjem po državi in uvajanjem v državne posle. In namestnik v vladarskih poslih do polnoletnosti priljubljenega, mladega kralja, knez Pavle, ali si ni izbral za svoje najljubše bivanje vprav Slovenijo, Brdo pri Kranju, kjer s svojo visoko soprogo kneginjo Olgo in sinovoma Aleksandrom, Nikolo in hčerko uživa naše gorenjske lepote?

Kakor je Nj. Vel. kralj Peter II. najzornejši sin svoje visokorodne matere, tako je ljubezniv s svojima dvema bratoma, ki jima je vzornik in učitelj. Svojega strica namestnika goreče ljubi in sledi njegove modre nasvete. Naš mladi kralj Peter II. je vprav letos dopolnil svoje sedemnajsto leto. Tako stopa zdaj v leto svoje polnoletnosti. V kratki dobi mora mladi kralj zmagati vse tisto, kar je potrebno poglavarju države iz splošnih in vojaških ved. Udeležuje se tudi vojaških vaj na terenu, saj se zaveda, da je vrhovni poveljnik vse naše oborožene sile na kopnem, na morju in v zraku, da je prvi vojak naše domovine. Ta domovina pa je tako prepolna zunanjih in notranjih lepôt, zgledov junaštva, požrtvovalnosti, ran in bolečin, da je biti kralj taki državi resnično vzvišena naloga.

Mi državljani, pa pomagajmo svojim gospodarjem, da nam ostane dom ohranjen. Vse duševne in telesne sile nam naj bodo vkoreninjene v ljubezni do rodne zemlje in do visoke vladarske hiše, zlasti do tistega, ki jo vodi. Naj nam sedanji hudi časi ne raztepejo misli v krive smeri, marveč si obdajmo svoj dom s še močnejšimi vezmi ljubezni in zvestobe, saj ni kar tako, da nas je naš najvišji Gospodar postavil vprav v te prelepe kraje, pod žezlo vprav te kraljevske rodbine, ki so ji korenine izšle iz dela in polja in gozdov, ki so ji roke vajene dela pod milim nebom prav tako kot sukanja meča telesa in duhá za obrambo države — našega jugoslovanskega doma.

~~~~~

Vi vsi, ki ste seme izkrvavelega naroda, mislite le eno: da boste združeni vse svoje moči, vse svoje zmožnosti, vso svojo ljubezen posvečali naši jugoslovanski državi za njen razcvet, kulturo in blagostanje.

J. E. Krek.

O ljubi, lepi in pošteni slovenski materin jezik, s katerim sem prvokrat svojo ljubeznivo mamu in dobrega ateja klical, v katerem so se moja mati učili Boga spoznavati, v katerem sem prvokrat svojega Stvarnika častil: tebe hočem, kakor najdražji spomin svojih rajnih staršev spoštovati in ohraniti, za tvojo čast in lepoto po pameti, kolikor premorem, skrbeti; v slovenskem jeziku do svoje poslednje ure Boga najraje hvaliti; v slovenskem jeziku brate in sestre Slovence najraje učiti, in želim, kakor hvaležen sin svoje ljube matere, da kakor je bila moja prva beseda slovenska, naj tudi moja zadnja slovenska bo.

A. M. Slomšek.

Živimo v velikih časih. Naš čas je velik, ker dela veliko hudobijo. Morda bomo imeli še hujše čase. Hudobija bo še rasla, to vidimo od leta do leta. Tudi pri nas na Slovenskem je že začela s svojim groznim delom. Upam pa, da Vas ta hudobija ne bo niti zapeljala niti uplašila, ampak da se boste z vso krepostjo uprli njenemu prodiranju. Če danes molimo za sv. Cerkev, da bi jo Bog obvaroval pred preganjalci, te molitve ne morejo biti zastoj. Satan ima že svojo fronto, ima pa tudi Kristus svojo fronto. Zvesti bomo ostali katoliški Cerkvi zaradi njenega večnega Ustanovitelja, zaradi njenih nauk, ki nas edino morejo obvarovati pogube. Hujše čase moramo od slovenskega naroda odpahnuti kolikor mogoče daleč proč, zato se moramo boriti že sedaj. Bog Stvarnik, Bog Odrešenik in sveta Cerkev, to so stebri našega delovanja in neusahljivi viri naših moči. Zvesti bomo ostali, pa naj pride nad nas kar koli. Po robu se bomo postavili hudobnim silam, da se bomo izognili njihovim strahotam. Tako bomo veliki dočakali velike čase.

A. B. Jeglič.

Riko Debenjak, akad. slikar

Goriška Marija

SLOVENCİ IN JUGOSLAVIJA

Kremžar Franc:

Le kdor pozna razvoj in nastajanje Jugoslavije, bo razumel tudi razvoj dogodkov ter notranjih trenj v naši državi od začetka do danes. Zato se tudi ne smemo čuditi, če jugoslovansko vprašanje napačno razlagajo in razumevajo taki, ki na primer niti zgodovinske majniške deklaracije v dunajskem parlamentu leta 1917 ne morejo razumeti, kakor se je leta 1940 pokazalo pri znanem slovenskem inteligentu. Tak tudi ne bo pravilno presojal pomena takoimenovanega ženevskega pakta, ki ga je leta 1918 dr. Korošec kot zastopnik suverene države Slovencev, Hrvatov in Srbov v lastnosti predsednika Narodnega Veća v Zagrebu sklenil z zastopnikom srbske vlade Pašićem. Na podobnem stališču je stal tudi Jugoslovanski odbor pod vodstvom dr. Trumbića, ko je sklepal s srbsko vlado na Krfu takoimenovani krfski pakt. Bistvo ženevskega pakta je bilo v tem, da se v okviru skupne velike jugoslovanske države vsi jugoslovanski narodi na znotraj samostojno razvijajo. Za srbsko vlado je bilo to docela novo vprašanje, ki se mu je bilo težko prilagoditi. Tedanji srbski predsednik vlade Stojan Protić tiste čase tega vprašanja prav tako ni mogel pravilno dojeti, kakor ga še pozneje ni mogel razumeti marsikak drugi politik. Toda Protić je kmalu nato stopil v tisti krog politikov, kateri so hoteli po dr. Koroščevi zamisli jugoslovansko državo urediti v smislu velikih avtonomij ali samouprav. Zanimivo je bilo te dni objavljeno poročilo, kaj je Pašić kot vrhak tedanje srbske politike sodil o Jugoslaviji. Dejal je med vojno leta 1918 nekemu politiku, da bi bila Jugoslavija s Slovenci in Hrvati skupaj s Srbi sad »velike« zavezniške zmage. Dokler pa te velike zmage ni, se ne more postavljati na jugoslovansko stališče. To miselnost pri tako starem politiku moramo razumeti, saj je vse svoje življenje delal le na tem, da bi se srbstvo združilo v eno veliko srbsko državo. Zdaj pa pride velika zmaga, namesto pričakovane male zmage z združitvijo Srbov, in z njo jugoslovanske ideje ter zahteve. To Pašićevo stališče se docela sklada z naziranjem preprostega srbskega človeka v Šumadiji, ki je še mnogo let po letu 1918 dejal, da je onstran Donave Srbija, tostran pa Jugoslavija. Srbska narodna misel je po Jugoslaviji ostala prav tako živa in silna kakor je živa in močna ostala slovenska med Slovenci in hrvatska med Hrvati. Vse tri misli bi se bile lahko takoj spočetka dopolnjevale in združevale. Da se to ni zgodilo, je krivda tistih mož, ki so na ljubo nekakemu po svoje zamišljenemu »jugoslovenstvu« hoteli čez noč zatreti vse, kar je bilo slovenskega, srbskega in hrvatskega. In v tem je bila velika tragična krivda tistih vodilnih poveljnih politikov v Jugoslaviji.

Jugoslavija je res sad velike zavezniške zmage. To se pravi, da bi Jugoslavije danes še ne bilo, ko bi leta 1918 ne bili v vsem obsegu zmagali zavezniki. Toda resnica je tudi, da bi vkljub veliki zavezniški zmagi nikdar ne bilo Jugoslavije, ko bi se ne bilo slovensko ljudstvo v svoji celoti za njo z največjim navdušenjem izrazilo ter se za njo pod vodstvom dr. Kreka in dr. Korošca požrtvovalno borilo na notranji fronti. Tisti pa, ki so to dejstvo hoteli zanikati in izbrisati, so grešili zoper pravo jugoslovansko misel, katera je vsem Slovincem bila sveta.

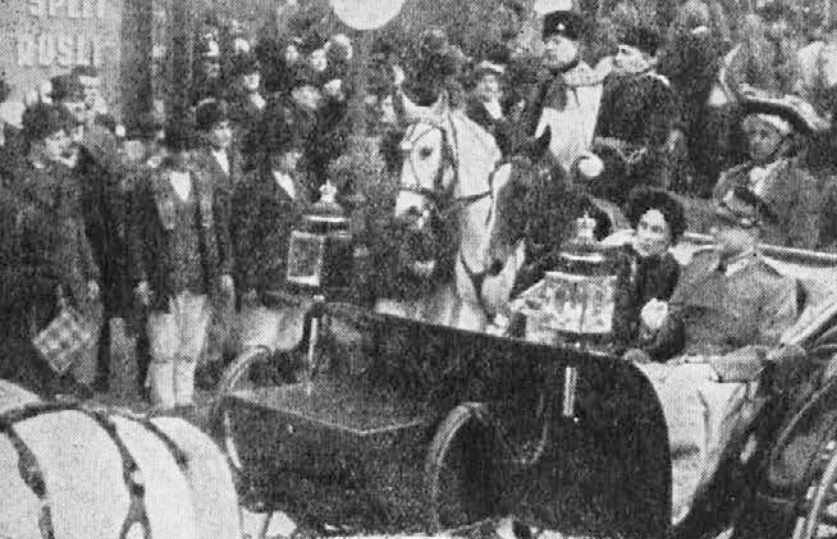
Posledice teh in takih napak premalo uvidenih politikov so se potem pokazale v dolgoletnem razvoju naše države. Z nasilnim centraliziranjem so hoteli utrditi svoje »jugoslovenstvo«, pa so škodovali s tem Slovincem, Hrvatom, Srbom in vsemu pravemu jugoslovanstvu. Strasti so se razpalile, boji so naraščali, država in njena jugoslovanska misel pa je škodo trpela. Slovenski poslanci v narodni skupščini so predlagali avtonomistični načrt ustave, pa so ostali v veliki manjšini, ker se Hrvati po svoji veliki večini sploh niso hoteli udeleževati teh obravnav. Od tistega časa naprej se je slovenski narod pod dr. Korošcem

dosledno bojeval za pravičnejšo preureditev države. Toda med Srbi je spoznavanje pravega stališča le počasi vstajalo. Prvi je bil rajni Stojan Protić, ki je že v ustavni skupščini stopil na slovensko stran, toda bil od svojih tovarišev potisnjen ob stran. Ko so pozneje Hrvati prišli za nekaj časa v skupščino, se je zdelo, da pojde stvar naprej. Toda optimisti so bili razočarani. Hrvati so bili sicer v vladi, o reviziji ustave pa ni bilo govora. Tako so se stvari počasi zaostrile, dokler leta 1928 niso v narodni skupščini padli nesrečni streli, ki so zadeli hrvatske voditelje. Takrat je bil sila nevaren trenutek za vso državo. Vodstvo vlade je v tistih nevhvaležnih časih prevzel dr. Korošec, da bi ublažil strasti ter v mirnejšem ozračju načel usodno vprašanje. Toda dne 6. januarja leta 1929 je na njegovo mesto stopila diktatura Petra Živkovića, ki je razglasila namen, da pomiri strasti ter uvede novo ustavo, medtem ko je stara bila razveljavljena. Namesto pravih reform pa smo doživljali spet poskuse poostrelega centralizma. Razmere so postajale vedno bolj napete. Diktatorski centralizem je hotel s silo ustrahovati vse svoje nasprotnike. Takrat je bil leta 1932 interniran slovenski voditelj dr. Korošec z drugimi možmi slovenskega naroda. Nameravali so celo več sto slovenskih mož poslati v koncentracijsko taborišče nekam na skalnate otoke južne Dalmacije pod Črno goro. To pa zgolj zato, ker tudi diktatorski režim ni mogel pravilno razumeti, kako si slovenski narod misli urejeno svojo jugoslovansko državo. Rajni kralj Aleksander je v svoji bistrosti videl, kam bo Živkovića diktatura vodila, zato je spremenil osebe, ter je za Živkovičem najprej prišel Jeftić. Toda niti ta niti drugi niso znali pravilno se lotiti tega temeljnega vprašanja. Kralj Aleksander je sklenil vsej politiki dati drugo smer, ko ga je leta 1934 zadela morilska krogla.

Regentstvo, ki je pod vodstvom kneza namestnika Pavla nastopilo v tistih strašnih in bolečih časih, je prav tako, kakor rajni kralj, spoznalo, da je treba državo dati v roke drugim krmarjem.

Tako je prišlo leto 1935, ko je na kresni večer nastopila dr. Korošec-Stojadinovića vlada, ki je prevzela nalogo odpraviti diktaturo, skleniti sporazum ter državo postaviti na temelje samouprav. Vse ljudstvo se je oddahnilo. Slovenski narod je bil prej ko slej zbran pod zastavo dr. Korošca ter soglasno zahteval samoupravno Slovenijo mesto centralizma. Ker je prejšnji režim na podlagi novih postav razpustil stare stranke, je bila ustanovljena JRZ, ki je poslej zbirala slovensko ljudstvo skupaj s srbskimi in drugimi množicami. Stojadinovići vladi je treba priznati, da je gospodarsko mnogo storila, toda politično urejevanje je šlo le počasi izpod rok. JRZ je pri volitvah leta 1938 dosegla na Slovenskem ogromno večino in vse mandate, ker je dr. Korošec šel v boj z geslom, da gre za samoupravo Slovenije in preureditev države. Isto je na ljubljanskem zborovanju naglasil nosilec skupne liste dr. Stojadinović. Toda po volitvah so v srbskem delu JRZ dobili preveliko moč ljudje, ki so hoteli, da bi ostalo vse pri starem. O sporazumu s Hrvati niso hoteli nič slišati. To se je zlasti pokazalo pri verifikacijski debati meseca januarja leta 1939 v narodni skupščini, ko je Stojadinovićevo pristaš in minister dr. Kujundžić izrekel velikosrbske besede proti Hrvatom. Zaradi tega je slovenski minister dr. Krek skupaj z dr. Spahom in še tremi drugimi ministri odstopil, nakar je morala odstopiti vsa Stojadinovića vlada, da je napravila prostor Cvetkovići vladi, ki se je zavezala s Hrvati skleniti sporazum in državo postaviti na samoupravno podlago. Dne 26. avgusta leta 1936 je bil res sklenjen sporazum z Mačkom kot voditeljem Hrvatov ter je bila ustanovljena banovina Hrvatska. Pri tisti priliki je bilo razglašeno, da se postopno ustanove v novem smislu tudi nove banovine. Parlament

Nj. Vis. knez namestnik Pavle in Nj. Vis. kneginja Olga v Zagrebu.

je bil razpuščen. Vlada je šla na delo ter je začela organizirati državo v smislu sporazuma. Predvsem je bila zgrajena banovina Hrvatska. Medtem pa je nastala v Evropi nova svetovna vojna, ki je nadaljnje delo precej zavrla ter postavila na dnevni red še mnogo drugih precejšnih vprašanj.

Razvoj dogodkov leta 1940.

Za banovino Slovenijo.

Vprašanja samoupravne banovine Slovenije pa Slovenci nismo nehali naglašati. Pod vplivom slovenskih zahtev je predsednik vlade g. Cvetković za lansko novo leto dal izjavo, v kateri naglašala željo Slovencev po avtonomiji Slovenije ter izraža upanje, da se bo to čimprej zgodilo.

Dne 24. januarja je glavni odbor JRZ imel v Belgradu svoje zborovanje, kjer je sklenil, naj se brezpogojno nadaljuje delo za preureditev države, da bodo vsi deli države urejeni v smislu načel sporazuma. To se pravi, da je treba čimprej tudi Slovincem in Srbom dati tisto ureditev, ki jo ima Hrvatska. V zvezi s to izjavo in pa v zvezi s slavnostmi v Zagrebu, ki so bile prirejane ob obisku knežje dvojice na Hrvatskem, je gradbeni minister dr. Krek dne 26. januarja dal novo izjavo, kjer je naglašal dobrodelni vpliv nove ureditve za Hrvatsko ter zahteval, naj se država čimprej tudi za Slovence in Srbe tako preuredi. Pod vplivom teh zahtev je bil v Belgradu ustanovljen odbor ministrov, ki naj bi čimprej izdelal načrte za banovino Slovenijo. Ti so bili kmalu izdelani. Pod vplivom raznih velesrbskih struj pa je med Hrvati in Srbi nastal spet spor, kako naj se razmejita Srbija in Hrvatska. Na drugi strani pa so bosanski zastopniki, zlasti muslimani, zahtevali, naj se Bosni in Hercegovini dá isti položaj, kakršnega ima Hrvatska. Srbi pa so hoteli vso Bosno in Hercegovino za svojo, medtem ko so Hrvati zahtevali za se še dele teh dveh dežel. Zaradi teh in takih ovir tudi naše slovensko vprašanje ni moglo nikamor naprej, dasi so eni in drugi priznavali opravičenost slovenskih zahtev.

Kako je slovenski narod enih misli glede tega za Slovence tako važnega vprašanja, dokazuje resolucija, ki jo je bil sklenil banski svet na svoji seji dne 17. svečana ob sklepu svojega zasedanja. Tistega dne je banski svet v Ljubljani na predlog dr. Leskovarja soglasno sprejel to-le resolucijo:

»Banski svet dravske banovine, zbran k XII. rednemu zasedanju v Ljubljani, z veliko zadovoljnostjo pozdravlja ustanovitev banovine Hrvatske kot delno uresničenje programa kraljevske vlade, razglašenega z izjavo g. ministrskega predsednika Dragiša Cvetkovića dne 16. februarja leta 1939 na seji narodne skupščine in senata. Banski svet je tolmač odločne volje in zahteve vseh Slovencev, da se čimprej ustanovi tudi banovina Slovenija, urede drugi deli države in nato vso preureditev potrdi izvoljeno narodno predstavništvo. Banski

svet je prepričan, da bi nastala nevarnost za dosledno izvedbo tiste državne politike, ki naj bi bila porok notranjega miru v državi, porok gospodarskega blagostanja prebivalstva in porok varnosti in miru na mejah, če bi se končna ureditev tega za vso državo tako važnega vprašanja odlagala. Slovenci vidijo v ustanovljeni državi Jugoslaviji pod žezlom junaške dinastije Karadjordjevičev izpolnjena stoletna stremeljenja po svoji državi; zato je tem nujnejša njihova želja in zahteva, da se ta država po svojem 22 letnem obstoju dokončno čimprej tako uredi, da bo v na novo urejeni Jugoslaviji vsak Jugoslovan videl uresničene jugoslovanske politične ideale.«

Navedli smo to resolucijo, ki je zgodovinska listina, ker jo je izrekel javni zbor javnega organa, kakršen je banski svet. Pri tej priliki je član banskega sveta župan g. Nande Novak v zahvalnem govoru banu dr. Natlačenu to misel še enkrat podčrtal ter dejal: »S srečno rešitvijo hrvatskega vprašanja je postalo vprašanje ustanovitve avtonomne Slovenije tako pereče, da ne dopušča nobenega odlaganja. To svojo zahtevo opiramo na načelo enakopravnosti, ki je najtrdnjši temelj zadovoljnemu državnemu življenju, in pa na naše globoko prepričanje, da s tem ne koristimo le svoji ožji slovenski domovini, temveč dejansko sodelujemo pri nadaljnji konsolidaciji ter krepitvi vse mile nam kraljevine Jugoslavije... Mi se ne oziramo niti proti severu niti proti zahodu, temveč hočemo tukaj na svoji rodni zemlji kot svoboden narod pod zvezdo Karadjordjevičev graditi temelje svojemu blagostanju...«

Tako je spregovoril banski svet.

Dne 4. majnika pa so v Ljubljani zborovali slovenski poslanci, ki so bili leta 1938 izvoljeni v narodno skupščino. Tudi zbor slovenskih bivših poslancev, ki so dejanski zastopniki in tolmači volje slovenskega naroda, so še enkrat odločno ponovili zahtevo po ustanovitvi avtonomne banovine Slovenije.

Končno so dne 15. majnika spregovorili slovenski župani, ki so poslali v Belgrad svoje odposlanstvo, katero je tega dne predsedniku in podpredsedniku vlade izročilo posebno spomenico, ki jo kot drugi zgodovinski dokument tudi prinašamo:

»Slovenski župani, organizirani v Županski zvezi, se zavedamo, da smo v svobodnih volitvah bili postavljeni na čelo slovenskih občin. Uživamo zaupanje slovenskega naroda ter smo brez dvoma njegovi zastopniki in izraz njegove volje. Zato čutimo za svojo dolžnost, da v imenu slovenskega ljudstva spregovorimo za njegove temeljne narodne zahteve.

Dvajset let se slovenski narod bori za svojo samoupravo, ker v njej gleda poročstvo svoje narodne samobitnosti in svobodnega razmaha vseh svojih tvornih sil. Slovenski narod je vse svoje delovanje skozi zadnjih 20 let usmeril k cilju, da uresniči to svojo temeljno zahtevo v korist države in slovenskega naroda. Ko je nova državna politika s sporazumom z zastopniki Hrvatov dne 26. avgusta leta 1939 dosegla svoj vidni uspeh, je ves slovenski narod pričakoval, da se bo po uresničenju banovine Hrvatske takoj ustanovila tudi banovina Slovenija. Za nadaljnjo preureditev države v smislu sporazuma od 26. avgusta ni glede Slovenije prav nobene ovire. Slovenski narod je zaskrbljen, ker ustanovitev banovine Slovenije še ni izvršena in se odlaga, ne da bi za to bile kake stvarne ovire ali opravičeni razlogi. Zaradi tega slovenski župani z vso resnostjo dvigamo svoj glas v imenu slovenskega ljudstva in zahtevamo, da se zdaj, ko je banovina Hrvatska ustanovljena, ustanovi tudi banovina Slovenija. Če to zahtevamo, se čutimo solidarne z vsem slovenskim narodom, ker vemo, da s tem pospešujemo prav umevane interese države.«

Ta odločna spomenica je pravi izraz volje in zahtev slovenskega naroda. Oba gospoda, predsednik vlade Cvetković in podpredsednik vlade dr. Maček, sta odposlanstvo, ki so ga vodili ljubljanski župan dr. Adlešič, kamniški župan Nande Novak in bivši celjski župan ter senator Mihelčič, ljubeznivo sprejela ter oba so-

Dragiša Cvetković,
predsednik kraljevske vlade,
minister notranjih zadev.

glasno izjavljala, da zastopata isto stališče. Pripravljena sta vse storiti, da bi se slovenska zahteva čimprej uresničila, ker zoper njo ni nobenih notranjepolitičnih ali upravnih ovir. Rekla pa sta, da težavni zunanji položaj, ki se od dneva v dan slabša, najbolj ovira izvedbo notranje preureditve države v smislu naglašanih slovenskih zahtev.

Odsihmal se je zunanji položaj zaradi vojnih zapletov na vseh straneh še bolj zamotal, zaradi česar je zdaj glavna skrb nas vseh posvečena tako rekoč dnevnim perečim vprašanjem, ne da bi pri tem smeli pozabiti na veliko skupno slovensko zahtevo po avtonomni banovini Sloveniji, ki ostane prej ko slej naša temeljna narodna zahteva.

Trije notranji sovražniki.

V svojem novoletnem voščilu Slovencem je naš slovenski voditelj dr. Korošec vso javnost opozoril na tri vrste notranjih sovražnikov. Dejal je:

Tri stvari so, ki mi delajo skrb za tekoče leto. To so komunisti, svobodni zidarji in tujci. V vsaki državi je danes nevarnejši notranji sovražnik kakor pa zunanji. Proti zunanjim sovražnikom imamo utrjene črte, proti notranjim pa skoro povsod le fronto slabosti, neodločnosti, obzirnosti, zlasti pa velikanske nezrelosti. Pokvarjeni levičarski agitatorji so si izmislili, da ni več Sovjetije, temveč slovanska Rusija. In na tisoče ljudi je padlo na to pretkanost... Vse jasneje vidimo, kako je komunizem lažniv, da namesto na mir hujška na vojno, da ima doma namesto demokracije najhujše tiranstvo, da ima namesto polnih šol polne kaznilnice, da tam delavca namesto zasebnega kapitalista do kosti izrablja državni kapitalizem, da so kmetje tam pod fevdalnim bičem, ki se zdaj imenuje kolhoz namesto graščine, namesto valpeta pa je upravnik kolhoza. In vendar tej laži nasedajo celo taki, ki tega ne bi smeli. Neverjetno so v naši državi zrastle svobodni zidarji, ki delajo pod zemljo na skrivaj kakor črni krti. — Velika nevarnost pa so tudi tujci, mladi ljudje, ki hodijo po naših krajih, namesto da bi bili kje na fronti.

Te odločne besede dr. Korošca so v vsej javnosti vzbudile veliko pozornost. Dr. Korošec je s temi kratkimi besedami napovedal, kje je najhujši naš domači sovražnik,

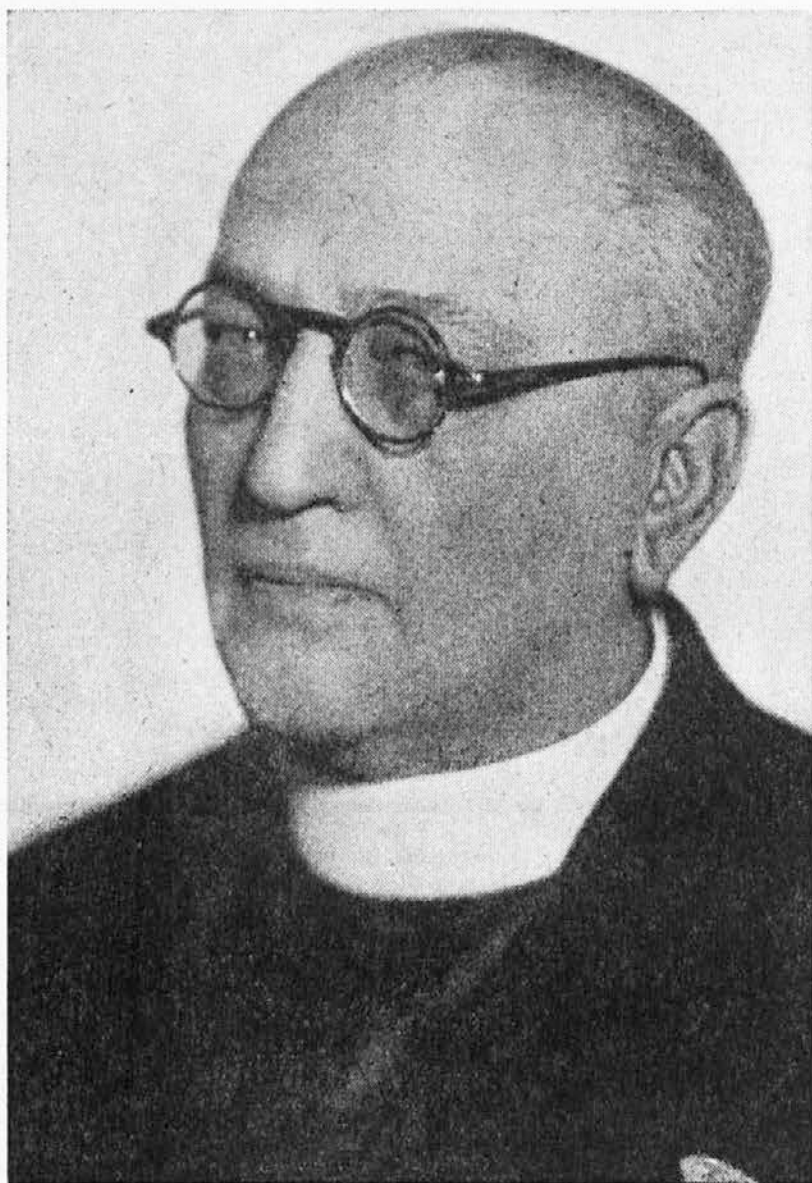
Dr. Vladko Maček,
podpredsednik kraljevske vlade,
voditelj hrvaškega naroda.

ki ne pusti, da bi se naše domače razmere pravilno uredile in pomirile.

Prva, ki je razumela in za svoje sprejela besede svojega voditelja, je bila slovenska katoliška mladina, katera je na ljubljanski univerzi in slovenskih srednjih šolah napovedala komunizmu agitatorjem najhujši boj, ki ni bil brez uspeha. Dr. Korošec se je slovenski mladini zahvalil za to njeno delovanje s posebnim člankom, ki ga je napisal za dijaški list »Straža v viharju«. V tem članku dr. Korošec znova naglašja: »Vsakdo, ki dobro želi našemu narodu in državi, z veseljem spremlja delo dijaške mladine, ki je iz lastne pobude napovedala komunizmu boj na vsej črti. Tudi država se bori proti komunizmu, toda njena borba ne zadošča. Proti ideji je treba postaviti idejo. To dela naša dijaška mladina... Komuniste in njihove prijatelje je lahko spoznati: včasih so bolj odkriti, včasih manj. Včeraj so bili proti vojni in fašizmu, za zahodne demokracije, za svobodo malih narodov, danes so za »slovansko« bratstvo pod vodstvom Sovjetske Rusije, proti zahodnim imperialističnim demokracijam, jutri bodo morda spet odkrito za komunizem... Na šolski vzgoji in borbi naše mladine pa je, ali bo komunizmu in zavajalcem mladih ljudi po šolah upadla drznost in samozavest, ali pa bodo postali še bolj drzni in iskali morda celo še potuhe...«

Tako je v naši javnosti nastalo živahno delovanje zoper komunistično skrivno rovanjenje. Tudi med Srbi je ta poziv imel svoj uspeh. Celo Adam Pribičević, brat rajnega Svetozarja, je v listih napisal več člankov zoper komunistično nevarnost. Med Srbi je namreč še mnogo svetega spoštovanja do ruskega naroda. To spoštovanje so izrabiti komunistični agenti ter začeli agitirati za »slovansko Rusijo«, zlasti potem, ko je naša država stopila v diplomatske odnose s Sovjetsko Unijo. Tem sanjačem, ki so to verjeli, je Adam Pribičević zapisal, da slovanske Rusije ni več, temveč le Sovjetska Unija, ki je uradno izjavila, da ji ne gre za kake slovanske sanjarije. Pribičević je prav odločno nastopil zoper take lahkoverneže, ki delajo zmedo v pojmih. Še bolj odločno pa je spregovoril dr. Korošec na študijskem zborovanju slovenskih akademikov v Ljubljani, kjer je dejal, da je na pomolu že nekaj Kerenskijevih figur, treba je le še Kerenskega, pa bo domovina v pogubi. Ta odgovor je imel po vsej državi silen odmev. — Dne 12. februarja pa je na zasedanju banskega sveta ban dr. Natlačen pozivljal vzo-

Dr. Anton Korošec,
predsednik senata kraljevine Jugoslavije,
prosvetni minister,
voditelj slovenskega naroda.

jitelje na boj zoper komunistično nevarnost ter jim zaklical: »Čez 10 let bo slovenski svet tak, kakršnega zdaj vi polagate v mlade duše. Gorje vam, če se izkaže, da njuje niste pleli, marveč da ste celo sejali ljuljko!«

Po teh odločnih nastopih so se komunisti spet umaknili. Nastopili so spet ob sedanji draginji, ko so stavbinsko delavstvo konec septembra hoteli speljati v splošno stavko, dasi so druge delavske organizacije, zlasti Zveza združenih delavcev že poprej dosegle, da so se pogajanja za zboljšanje plač čim ugodneje končala. Komunistom pa ni bilo za plače, temveč za stavko. Toda delavci so spoznali, kam pes tace moli in so komuniste, ki so hoteli v kalnem ribariti, pustili na cedilu.

Drugi notranji sovražnik so masoni ali svobodni zidarji. Dr. Korošec je položil prst na rano, ko je spregovoril o tem vprašanju. Znano je, da so masoni skrivna družba, ki povsod, kjer deluje, postavlja svoje ljudi na odločilna mesta. Posledice pa so navadno nesreča tistega naroda, kjer vladajo masoni. To nam najbolj kaže vzgled nesrečne Francije, ki so jo framasoni pogubili, ko so jo nepripravljeno poslali v vojno. Tudi pri nas imajo masoni velikanski vpliv. Ko je dr. Korošec nastopil zoper

nje, je kar završalo v javnosti, ker imajo ti ljudje vpliv pri večini listov. Dolgo ni hotelo nič biti, pozneje pa so se masoni, ko so videli, da pojde za res, kar sami razpustili, medtem ko so njihovi ljudje še naprej ostali na svojih vplivnih mestih. Lahko rečemo, da bi bilo tudi vprašanje samoupravne preureditve naše države že davno srečno rešeno in s tem tudi vprašanje slovenske banovine, ko bi škodljivi in skrivni masonski vplivi ne kalili voda. Ti ljudje so se zlasti polastili vpliva v delavskem zavarovanju ter med sokolstvom, kar je nekatere poštene sokolske delavce v južnih krajih nagnilo, da so začeli boj zoper masonski vpliv v sokolstvu. Toda ostali so v manjšini. Pač pa je banovina Hrvatska zadnje čase razpustila vse masonske lože ter tako očistila ozračje.

Tretji notranji sovražnik pa so nadležni tujci, ki jih je imel v mislih dr. Korošec. Državna oblast se je kmalu zganila ter uvedla strogo nadzorstvo nad vsemi tujci v naši državi. Treba bo pa še precej dela, preden bodo tujci, ki odjedajo domačinom kruh po raznih podjetjih, zapustili svoja mesta.

Še eden ali dva. V zvezi z draginjo je nastalo še eno vprašanje, ki se tiče notranjih sovražnikov. To so špekulanti. Zoper te je vlada ukrenila stroge ukrepe ter jih sklenila pošiljati v prisilna bivališča, kamor jih je že precej romalo. — Drugi v tej zvezi so Judje, ki imajo v rokah skoraj vso živilsko trgovino v naši državi ter prav vso trgovino z usnjem. Poleg tega so v južnih krajih glavni delničarji pri listih, pri kinih, pri filmih, glavni voditelji v gledališčih, zabaviščih itd. Tako imajo Judje v rokah vso duševno in telesno hrano za večino prebivalstva. Šolani Judje izpodrivajo iz služb domače ljudi in potem razširjajo med domačim ljudstvom svojo judovsko moralo. Zato je vlada ukrenila, da se na naših šolah ne sme šolati več judovskih dijakov, kolikor jim gre po številu prebivalstva. Prav tako je vlada strogo začela izvajati, da ne bodo Judje v prihodnje več mogli v živilski trgovini imeti več vpliva, kakor jim gre po številu judovskega prebivalstva v tistem kraju.

Dr. Anton Korošec — prosvetni minister.

Dne 29. junija je bila vlada v toliko spreminjena, da je dotedanji prosvetni minister Boža Maksimović odstopil ter je bil na njegovo mesto imenovan predsednik senata dr. Anton Korošec. Ko je novi prosvetni minister prevzel svojo novo službo, je dal javnosti izjavo, v kateri je med drugim naglasil: »Danes gre za vse kulturne in moralne vrednote človečanstva in celo za najvišje dobrine: vero, družino, domovino!« Nato govori s tem v zvezi o nalogah prosvetne politike, da morajo prosvetni ukrepi biti smeli in odločni, ker se le tako da izvesti kulturni in moralni preporod. Nato se obrača na profesorje in učitelje ter jih prosi sodelovanja, obenem jih zagotavlja, da bo vse storil, da jim izboljša gmotni položaj. Potem pa naglasi: »Varovali in negovali bomo jezikovne in narodne tradicije Slovencev, Hrvatov in Srbov, svetinje in običaje vseh priznanih ver ter bomo poskrbeli, da bodo vse šole postale čebelnjaki reda in dela ter sejalcji prosvete in morale resnične narodne kulture in rodoljubja.«

Jugoslovansko časopisje je nastop dr. Korošca za prosvetnega ministra brez izjeme pozdravilo. Hrvatski list »Obzor« je ob tej priliki zapisal, da je dr. Korošec jamstvo sporazuma.

Med prvimi dejanji dr. Korošca kot prosvetnega ministra je bila uredba, ki določa popolno slovensko univerzo

Nj. Vel. kralj Peter II. odkriva spomenik svojemu velikemu očetu.

v Ljubljani s tem, da je organiziral popolno medicinsko fakulteto, ki smo se Slovenci za njo od vsega početka potegovali. — Ob začetku šolskega leta je izdal odlok, naj se po vseh krajih ustanovljajo šolske kuhinje za revne šolarje.

Kraljevska slavnost v Ljubljani.

Dne 6. septembra je mladi kralj Peter II. obhajal svoj rojstni dan. Istega dne je bil v Ljubljani nad vse slovesno odkrit spomenik blagopokojnemu kralju Aleksandru I. v Zvezdi. Bil je to res praznik vse Slovenije, ki je tega dne poslala v Ljubljano cvet svoje mladine manifestirat za kralja in domovino ter za svoje najvišje ideale.

Slovesnosti se je udeležila vsa kraljevska rodovina, ki je bila deležna viharnih pozdravov. Mladi kralj Peter II., ki je prvič nosil uniformo letalskega podporočnika, ob strani svojega strica kneza namestnika Pavla, kneginje Olge ter svojih dveh bratrancev kneževičev Aleksandra in Nikolaja, je bil priča veličastne slovenske domoljubne manifestacije, ko je prišel na slavnostni prostor. Vlado je zastopal prosvetni minister in predsednik senata g. dr. Anton Korošec, banovino ban dr. Natlačen, mestno občino župan dr. Adlešič in za njimi so bili zastopniki vseh organizacij in vseh oblasti.

Obširni Kongresni trg z Zvezdo vred pa je napolnila poleg vojaštva velikanska množica ljudstva in uniformiranih organizacij. Med njimi so se zlasti odlikovale organizacije katoliške slovenske mladine. Poleg 1300 gasilcev,

ki so prikorakali na slavnostni prostor s 45 zastavami na čelu, je bilo okoli spomenika v krojih 1527 fantov s 50 zastavami, 692 deklet v krojih z zastavo, nad 300 narodnih noš s 15 zastavami, zraven pa še uniformirani dijaki-člani Slovenske dijaške zveze ter neštivilna vrsta mladine v civilu. To je bil prizor, kakršnega Ljubljana ob takih prilikah še ni videla.

Vsa ta velikanska množica je prirejala viharne ovacije kralju Petru, knezu namestniku Pavlu in vsemu kraljevskemu domu. Ko se je navdušeno klicanje poleglo, je

Zato je vse hvale vredno prizadevanje bana dr. Natlačena, ki je po odobritvi osrednje vlade ustanovil v Ljubljani banovinski prehranjevalni zavod, ki je njegova naloga enotno organizirati preskrbo Slovenije z živežem. Zavod je samostojna ustanova, ki je kot trgovsko podjetje vpisano pri sodišču, ki pa stoji pod banovim nadzorstvom. Ta zavod bo nakupoval živež in druge potreščine ter jih razdeljeval po potrebah posameznih krajev in okrajev po svojih podružnicah. Tako bo zavod skrbel, da bo dovolj blaga za slovenske potrebe, na drugi

Nj. Vel. kralj Peter II., Nj. Vis. knez namestnik Pavle, Nj. Vis. princ Nikola, Nj. Vis. princ Aleksander in Nj. Vis. kneginja Olga pred spomenikom kralja Aleksandra I. v Ljubljani.

spregovoril predsednik pripravljalnega odbora dr. Pipenbacher, ki je ob sklepu prosil kralja Petra, naj odkrije spomenik svojemu visokemu očetu. Bil je ganljiv prizor, ko je mladi kralj stopil k spomeniku ter ga odkril, nakar je takoj položil pred spomenik lep venec, za njim pa svojega knez namestnik Pavle. Godba je zaigrala državno himno, vojaštvo pa je oddalo častne strele. Takoj nato sta položila vence tudi zastopnik vojnega ministra general Kukavičič ter ban dr. Natlačen za banovino.

Potem pa je spregovoril ljubljanski mestni župan dr. Jure Adlešič, ki je v duhovitem in lepem govoru sprejel spomenik v varstvo mestne občine, nakar so združeni pevci zapeli veličastno pesem.

Ob sklepu so zastopniki raznih organizacij polagali svoje vence na spomenik. Tako je bila ta slavnost, ki so med njo ves čas po zraku brnela velika nova letala naše vojske, v slovenski Ljubljani veličastna manifestacija za kralja in domovino.

Skrb za vsakdanji kruh.

Letošnje nenavadno mokro poletje je povzročilo zelo slabo letino. Poleg tega pa še vojna okoli in okoli nas povzroča, da ne moremo dobiti tistega živeža, ki ga pri nas ne pridelujemo in si ga moramo uvažati od drugod. Vse to in še druge okoliščine, ki so navadno redne spremeljevalke vsake vojne, je nanese, da je pri nas začela nastajati velika draginja in se je kar naenkrat začelo kazati pomanjkanje živeža na trgu. — Dasi je res, kakor smo rekli, precej vzrokov, ki so povzročili, da je manj živeža, vendar bi se nam lakote ne bilo treba bati, ko bi bil živež, kar smo ga pridelali, pravilno in pravično razdeljen. Kakor hitro pa se je pokazalo, da smo z živežem na pičlem, so že nekateri začeli izrabljati pomanjkanje ter špekulirati z ljudsko hrano, Zoper te špekulante je vlada ostro nastopila ter jih začela preganjati, zapirati in konfinirati v revne vasi. Vse to pa ne bi bilo dovolj, ko bi se na drugi strani oblast ne bila pobrigala, da bi hrano pravilno razdelila.

strani pa bo tudi preprečeval, da bi kdo izrabljajal stisko ljudi ter cene navijal.

Prehranjevalnemu zavodu je ban postavil na čelo bivšega ministra g. Franca Snoja, za njegovega namestnika pa šefa kmetijskega oddelka g. Lamberta Murija. Ta dva moža zdaj nosita vso težo gospodarske preskrbe Slovenije z živežem.

Ker je medtem začelo na vso moč v cenah rasti tudi usnje, je vlada sklenila tudi usnje za obutev postaviti pod nadzorstvo. Škoda pa, da se to ni že poprej zgodilo, ker so medtem Judje, ki imajo v Jugoslaviji pri usnju glavno besedo, blago že mnogo preveč podražili. Judje so po Hrvaškem pokupili vse kože, katere zdaj za drag denar prodajajo usnjarjem, zaradi česar ni nobeno čudo, da je to potrebno blago tako drago. Poleg tega so hrvatski Judje po Mariboru pokupili vse usnje ter ga pravočasno prepeljali na Hrvaško, kjer zdaj delajo z njim velike kupčije. Vsega tega bi ne bilo, ko bi bilo nadzorstvo nad usnjem že poprej urejeno. Dasi je vlada delala hitro, so bili judovski špekulanti še hitrejši. Treba jim bo stopiti na prste, kakor je naša oblast stopila na prste tistemu tovarnarju v Mariboru, ki je imel v svojih skladiščih za kaka 2 milijona dinarjev usnja, ki ga ni prodajal, marveč čakal z njim.

Ker ne vemo, kako dolgo bodo te izredne razmere trajale, je treba vsem ljudem priporočiti, naj ohranijo mirno kri, naj se ne dajo begati, marveč naj rajši vsako nepravilnost naznanijo oblastem. To bo mnogo bolje, kakor pa z govoricami razburjati duhove. To ni le v interesu države, marveč nas vseh!

Nekaj drugih važnih dogodkov.

Prva posledica osamosvojitve banovine Hrvatske je bila, da je Hrvatska dobila tudi svoje najvišje sodišče v Zagrebu, medtem ko je doslej v Zagrebu bilo tudi najvišje sodišče za Slovenijo. Zato je bilo slovensko vrhovno sodišče preneseno v Ljubljano, kjer zdaj deluje.

Druga stvar, ki mora nujno slediti preureditvi države v smislu sporazuma, je preureditev delavskega socialnega zavarovanja. Doslej je Osrednji urad za zavarovanje delavcev (SUZOR) v Zagrebu bil glavni nosilec delavskega zavarovanja v vsej državi. Ker je poslej banovina Hrvatska postala samostojna tudi v zadevah socialnega zavarovanja, mora tudi delavsko zavarovanje biti preurejeno, ker ne gre, da bi na primer slovensko delavsko zavarovanje, ki je aktivno, bilo podrejeno banovini Hrvatski. Mi Slovenci že dolga leta zahtevamo, naj se delavsko zavarovanje tako preuredi, da bomo v Ljubljani imeli samostojno svoje delavsko zavarovanje, medtem ko smo doslej s svojimi prihranki morali prispevati za tiste Okrožne urade na jugu, ki so bili pasivni. Poleg tega pa je Osrednji urad postal silno draga ustanova, ki je delavsko zavarovanje močno podražila v škodo našega gospodarstva in delavstva. Ker je tudi upravno sodišče v Zagrebu izreklo sodbo, da je SUZOR pod nadzorstvom banovine Hrvatske, katera hoče govoriti o tem, kam pojdejo posojila delavskega denarja iz SUZOR-ja, je jasno, da mora priti do ločitve, ker banovina Hrvatska vendar ne more nadzorovati našega denarja. Seveda pa so vplivi, ki drže SUZOR v Zagrebu, še precej veliki, dasi se z našim stališčem strinjajo tudi hrvatski delavci in namestenci. Osrednji urad je treba razdeliti čimprej — to je naša zahteva!

Dne 8. majnika je izšla uredba, da imajo katoliška bogoslovna semenišča v prihodnje veljavo teološke fakultete. Ker je v Ljubljani že bogoslovna fakulteta na univerzi, je zdaj še mariborsko bogoslovje fakulteta.

Nekaj sprememb v vladi. V teku leta je bila vlada nekajkratov spremenjena. Dne 8. julija je odstopil notranji minister Mihaldžić ter je njegove posle prevzel sam predsednik vlade g. Dragiša Cvetković. — Dne 27. avgusta pa je odstopil naš slovenski minister dr. Miha Krek, ki je skoro 5 let nad vse uspešno vodil gradbeno ministrstvo. Novi gradbeni minister je postal g. Vulovič, medtem ko je minister dr. Krek še ostal v vladi kot minister brez portfelja. V teh svojih 5 letih je minister dr. Krek pokazal tako razumevanje za potrebe posameznih krajev po vsej državi, da je žel za to splošno pohvalo in priznanje. Na Slovenskem skoro ni okraja, kjer ne bi bilo kaj sledov njegovega dela in njegove skrbi v teh 5 letih.

Dne 19. svečana je v Belgradu umrl stari voditelj demokratske stranke Ljuba Davidović, ki osebno o njem lahko rečemo, da ga ni bilo bolj poštenega politika med Srbi, kakor je bil on. On je bil tudi tisti mož, ki je kot tedanji prosvetni minister uzakonil ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. V politiki je šel sicer druga pota kakor Slovenci, vendar nikdar hote ni delal krivice ter se je vsekdar pošteno trudil za sporazum, ki ga je sicer doživel, ni pa mogel v njem sodelovati.

V začetku leta 1940 se je popravila tudi velikanska krivica, ki se je ob času preganjanj zgodila našim najboljšim slovenskim možem. Leta 1932 je bilo po Slovenskem veliko zborovanj v čast dr. Koroščevi 60letnici. Zaradi teh zborovanj je bilo pozneje veliko slovenskih ljudi zaprtih, nekatere so celo gnali v Belgrad, kjer se je pred državnim sodiščem za zaščito države začel sloviti šenčurski proces. Cela vrsta mož je bila obsojenih, med njimi poslanec Brodar, dekan Škrbec in drugi. Pozneje se je dokazalo, da so nekatere glavne priče po krivem pričale zoper te može. Dekan Škrbec pa je bil obsojen zaradi tega, ker je tedanji Živkovičev poslanec Mravlje pod prisego potrdil, da je dekan Škrbec na zborovanju v Stražišču klical: »Živela republika!« Takrat niti orožniki niti drugi politični nasprotniki tega klica niso potrdili, vendar je sodišče gospoda dekana Škrbca obsodilo na ječo v Mitrovici zgolj na pričevanje in prisego poslanca Mravljeta. Ker je bilo medtem prišlo na dan nekaj krivih pričevanj drugih prič zoper Brodarja, je državni pravdnik dvignil obtožbo zoper Mravljeta zaradi krivega pričevanja proti dekanu Škrbcu.

Sodišče je natančno zaslišalo vse priče in Mravljeta ter dognalo, da g. dekan tistih besed nikdar ni spregovoril, medtem ko je Mravlje še vedno trdil svojo. Na podlagi vseh izpovedi je sodišče izreklo razsodbo, da g. dekan tistih besed, zaradi katerih je bil obsojen, ni spregovoril in da je Mravlje, kakor se pravi, objektivno neresnico govoril pred sodiščem. Ker pa je bil takrat razburjen, je morda napak slišal in zato, kakor se pravi, morda subjektivno ni lagal. Pač pa je sodišče izreklo, da se je prepričalo, da je bilo Mravljetovo pričevanje napačno in da je bil zaradi tistega pričevanja g. dekan Škrbec po nedolžnem zaprt. S tem je g. dekan dobil svoje zadoščenje. Navedli pa smo ta proces zato, da se ne pozabi, kako veliko je bilo preganjanje slovenskih ljudi v tistih časih.

Hrvatski pisatelji so prišli v Ljubljano dne 8. sušca ter so tukaj brali svoja dela. Bili so deležni velikega in pristrčnega sprejema. S tem sprejemom so se bratski odnošaji med Slovenci in Hrvati zelo poglobili. Prav tako lepega sprejema so bili potem deležni slovenski pisatelji, ki so 12. aprila obiskali Zagreb in tamkaj brali svoja slovenska dela.

Dne 1. aprila se je izpolnila dolgoletna zahteva trgovskih pomočnikov. Tega dne je stopil v veljavo zakon, da so trgovski pomočniki obvezani pokojninskemu zavarovanju.

Prvi teden avgusta je v Zavodih sv. Stanislava v Št. Vidu zborovala ljubljanska škofijska sinoda, ki je za ljubljansko škofijo uzakonila mnogo novih in potrebnih sklepov.

Dne 6. oktobra je Slovenija obhajala 40letnico, odkar je bila posvečena božjepotna cerkev Marije Pomagaj na Brezjah, ki je v teh desetletjih postala prava kraljica Slovencev.

Dne 4. novembra je bila v Celju odlikovana z redom sv. Save prve stopnje naša prezasluzna Mohorjeva družba. To odlikovanje, ki ga je družbi v slovesni seji izročil ban dr. Natlačen, je priznanje Jugoslavije Mohorjevi družbi za njeno 80letno delovanje med slovenskim narodom. Naj bi se ves slovenski narod ob 80letnici te družbe, ki je Slomškovo delo, zavedal, da mora to družbo podpirati. Naj bi ne bilo hiše brez Mohorjevih knjig!

Dne 5. novembra se je nad mirnim obmejnim jugoslovanskim mestom Bitoljem zgrnila strašna nesreča. Tega dne so naenkrat pripluli od nekod tuji bombniki, ki so začeli nad mirno mestece, kjer je bil pravkar semenj, metati težke bombe. Padlo je 21 bomb, izmed katerih jih je 19 eksplodiralo ter razdejalo več hiš in ubilo 9 ljudi, mnogo pa ranilo. Med mrtvimi je tudi Slovenec pehotni kapitan Maks Varl, ki ga je zadel drobec bombe v želodec. Gmotne škode pa so napravile bombe za kake 4 milijone dinarjev. Naša vlada je takoj uvedla preiskavo ter sporočila vladam v London, Atene in Rim, da protestira zoper bombardiranje mirnega nevtralnega mesta, da bo zahtevala odškodnino ter da bo poslej naša vojska streljala na vsako letalo, ki bi se prikazalo nad našim ozemljem.

* * *

Ob sklepu tega pogleda na dogodke leta 1940 se spomnimo še veličastnega doživetja, ki smo ga Slovenci doživeli tik, preden je izbruhnila sedanja strašna svetovna vojna. Mesec dni pred svetovno vojno, to je od 25. do 30. julija 1939, je zboroval v Ljubljani svetovni kongres Kristusa Kralja, ki je bil najveličastnejši, kar jih je doslej bilo. Sv. oče je poslal na kongres svojega zastopnika poljskega kardinala Hlonda, ki je bil deležen najlepšega sprejema od strani tisočerihi množic. Zastopani so bili takrat na tem kongresu skoraj vsi narodi Evrope in tudi drugih delov sveta. Poleg drugih italijanskih škofov in večjega števila drugih Italijanov je prišel na kongres beneški patrijarh kardinal Piazza, pariški škof Beaussard, španske škofe je zastopal kanonik dr. Sancho, madžarske katoličane je zastopal bivši ministrski predsednik dr. Huszar. Izmed slovanskih narodov so bili skoraj vsi zastopani: Čehe je zastopal dr. Jemelka, Poljake, ki jih je pri-

šlo večje število, med njimi zlasti mnogo katoliških akademikov, je zastopal ljubinski škof Goral, Bolgare katoliške vere msgr. Kirilo Kurtev. Zastopani so bili kajpada vsi jugoslovanski škofje. Iz neizmerne Kitaja je prihitel škof Damjan Čeng, kar je vsej veličastni prireditvi dalo značaj vesoljnosti. Zastopana je bila tudi jugoslovanska vlada ter vojska. Slovensko ljudstvo pa se je teh slovesnosti udeležilo v velikanskem številu. Bilo je nad 70.000 sodelujočih Slovencev pri slovesnostih. Samo »Igre o kraljestvu božjem«, ki je bila v soboto ponoči na Stadionu, se je udeleževalo in v njej sodelovalo nad 50.000 ljudi. Bili so to nepopisni prizori. Da je sodelovala tudi katoliška slovenska mladina z največjo resnostjo in pripravljenostjo, ni treba niti omenjati. Vsa veličastna prireditve je stala v znamenju gesla: »Mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem!«, ki je v tistih odločilnih dneh tako globoko odmevalo v dušah vseh katoliških kristjanov. Iz glavnega mesta naroda Slovencev je tiste dni odhajal proti nebu ta iskreni in preseči klic: »Mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem!«

Zavedajmo se tega danes v teh dneh in se ravnajmo po tem vsi Slovenci!

Beseda za sklep.

S tem smo v glavnih obrisih podali najvažnejše domače dogodke leta 1940. Marsikaj je bilo lepega in veselega, marsikaj trpkega in bolečega. Ko pa gledamo iz okvira svoje ožje in širše jugoslovanske domovine tja po širnem svetu, kjer vidimo nakopičenega cele gore najhujšega gorja, tedaj pač ne moremo drugega reči, kakor skleniti svoje roke k Bogu in reči:

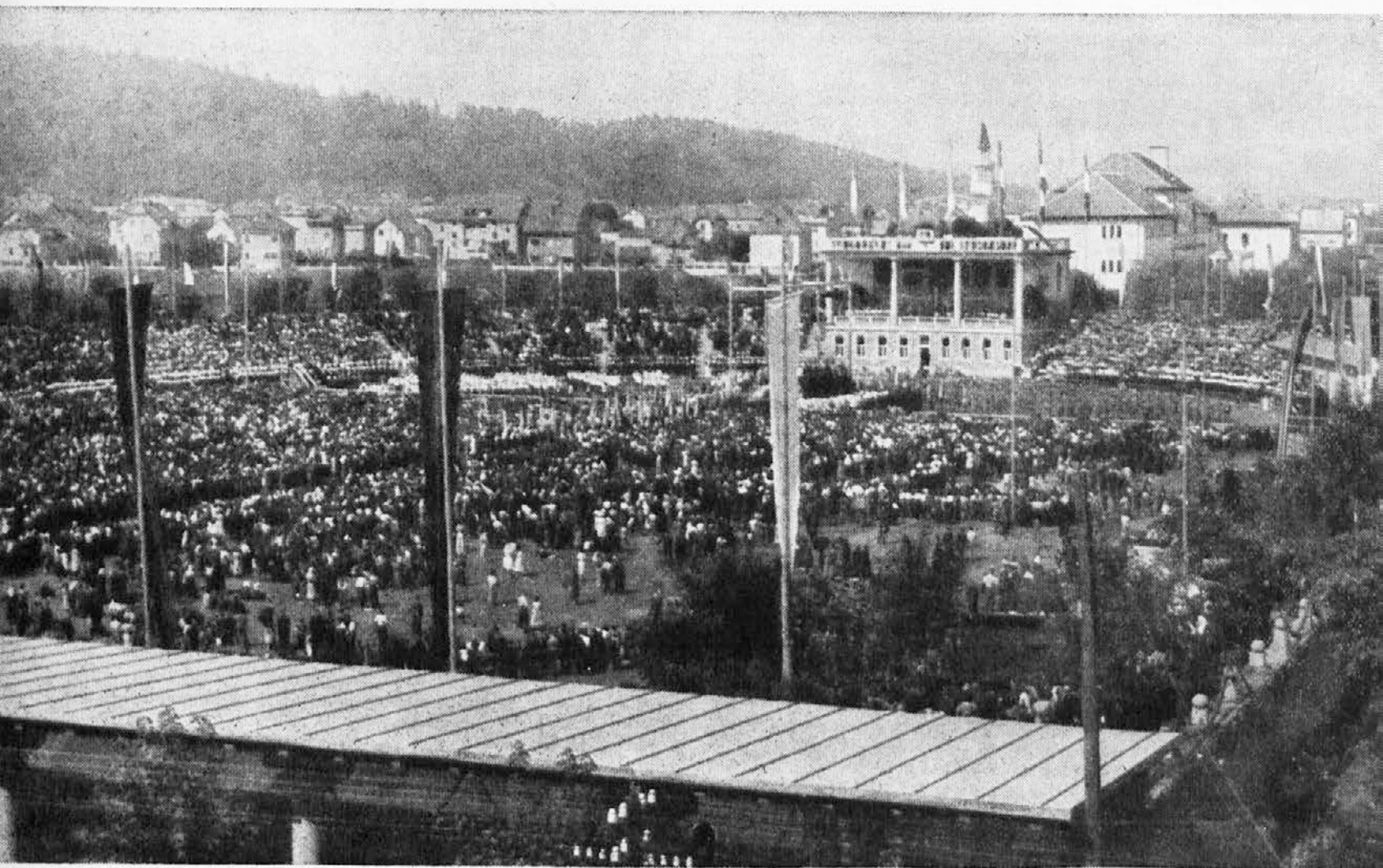
Zahvaljen bodi, Gospod, ker si nas doslej obvaroval vsaj tega najhujšega gorja. Prihrani nam malim Slovenem tisto najhujše gorje tudi za naprej, da bi sleherni naš slovenski človek mogel v miru božjem služiti svoji družini, svojemu narodu, svoji Jugoslaviji ter Tebi, o Bog!

Da bi bili te milosti vredni in da bi naš slovenski narod mogel v miru doživeti uresničene svoje narodne, verske in socialne želje, zato delajmo in molfmo iz dna svojih slovenskih katoliških src!

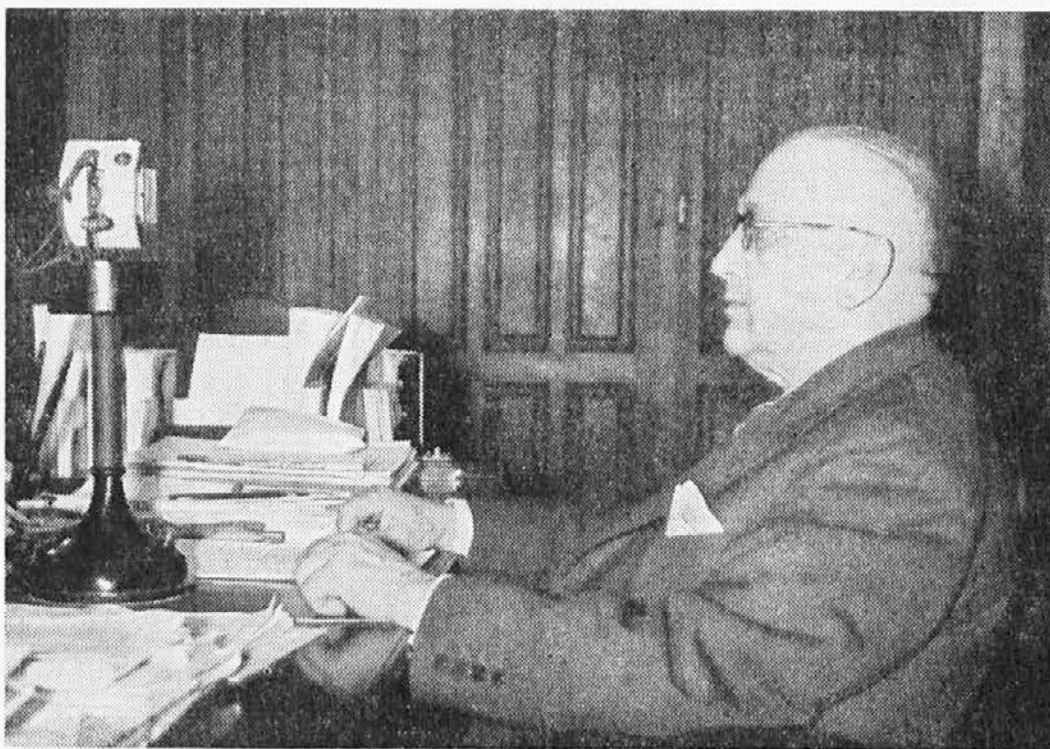
Mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem!

To je naše voščilo vsem Slovincem za novo leto

1941!

Mednarodni kongres Kristusa Kralja v Ljubljani od 25. do 30. julija 1939.

Dr. Anton Korošec, predsednik senata, prosvetni minister v svojem kabinetu.

Dne 14. decembra 1940 ob 7. uri zjutraj je umrl voditelj Slovencev dr. Anton Korošec.

Sredi dela, sredi bojev, sredi novih snovanj je nenadoma odšel. Za slovo od slovenskega naroda ni imel časa. Veliki duhovi, ki so vse svoje življenje žrtvovali svojim velikim smotrom, nimajo časa za slovo. Dr. Anton Korošec je imel med vzorji najvišjega: blagor slovenskega naroda, blagor slovenske zemlje, v objemu zedinjene jugoslovanske domovine. Takšen vzor, če si mu vdan iskreno in polno, ne dovoljuje v življenju počitka in na pragu večnosti ne dovoljuje slovesa. A saj slovesa tudi treba ni, ker kot slovenski narod, ki nam je bil nesporen voditelj, vemo, da za nas ni umrl, da bo njegov duh vladal dalje in vodilno usmerjal našo usodo tja naprej, daleč naprej do daljnih slovenskih rodov, ki bodo črpali svojo življenjsko moč iz zakladnice, ki jo je

polnil vse svoje življenje in nam jo zapustil tako bogato. Kot katoliški narod pa vemo, da njegova smrt ni žalostna ločitev, marveč nastop k zadnji veliki avdijenci pri Vladarju sveta, kateremu je veliki voditelj šel poročat o slovenskem narodu, in ga prositi, naj ob veliki uri, ko tulijo viharji okrog lepe slovenske in jugoslovanske domovine, on sam neposredno vzame pod svoje varstvo usodo naroda, ki mu je ostal zvest pod vodstvom velikih Bogu vdanih vodij, med katerimi je bil največji — voditelj in duhovnik dr. Anton Korošec.

V tej svoji strašni preizkušnji prosi slovenski narod Boga, naj bo milostljiv sodnik in dober plačnik njegovemu voditelju. Prosi predvsem tudi zato, da bi mu uslišal voditeljevo prošnjo pri zadnji najvišji avdijenci, da naš narod ostane to, kar je pod njegovim vodstvom bil, katoliški, slovenski in jugoslovanski.

Dr. Anton Korošec se je rodil dne 12. majnika 1872 v Biserjanah pri Sv. Juriju ob Ščavnici. V duhovnika je bil posvečen dne 12. junija 1895, kot urednik katoliških listov je deloval do l. 1906, ko je postal državni poslanec. Na Dunaju je postal predsednik hrvatsko-slovenskega kluba l. 1914, predsednik jugoslovanskega kluba dne 29. majnika 1917. Majniško deklaracijo je prebral v dunajskem parlamentu naslednjega dne. Dne 13. oktobra je na grobu svojega prijatelja dr. Kreka spregovoril preroške besede: »Dvignite glave, ker bliža se vaše rešenje«. Dne 17. oktobra 1918 je postal predsednik Narodnega veča v Zagrebu, šef eksekutivne oblasti za vse jugoslovanske pokrajine bivše monarhije pa dne 29. oktobra 1918. V tej lastnosti je takoj odpotoval v Ženevo, kjer je dne 7. novembra 1918 s Pašičem podpisal ženevsko deklaracijo. Iz Ženeve je odšel v Pariz, kjer je razpravljal z zavezniškimi državniki. Dne 2. decembra se je vrnil in je dne 20. decembra kot

podpredsednik vstopil v prvo skupno jugoslovansko vlado pod predsedništvom Stojana Protiča. V raznih ministrskih resorih je sodeloval potem v vladah Vesniča, Davidoviča, Velje Vukičevića, dokler da dne 27. julija 1928 sam ni sestavil vlade, ki je trajala do dne 2. januarja 1929, ko je nastopila doba diktature. V vladi generala Petra Živkoviča je bil prometni minister ter minister za gozdove in rudnike do 28. septembra 1930, ko je odstopil. Nato je bil eno leto v internaciji ter je v juliju 1935 kot notranji minister stopil v vlado dr. Stojadinoviča. Po volitvah 1938 je postal predsednik senata, a se je umaknil iz vlade in stopil potem kot prosvetni minister l. 1940 v vlado Dragiše Cvetkoviča.

Bil je častni občan slovenske prestolnice Ljubljane in vseh slovenskih občin, častni doktor slovenskega vseučilišča, eden največjih mož, kar jih je rodila slovenska mati. Naj počiva pri Bogu!

Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle
v razgovoru z dr. Antonom Korošcem.

**Jz življenja
narodnega
voditelja
dr. Antona
Korošca**

Dr. Anton Korošec
ob podpisu majniške deklaracije.

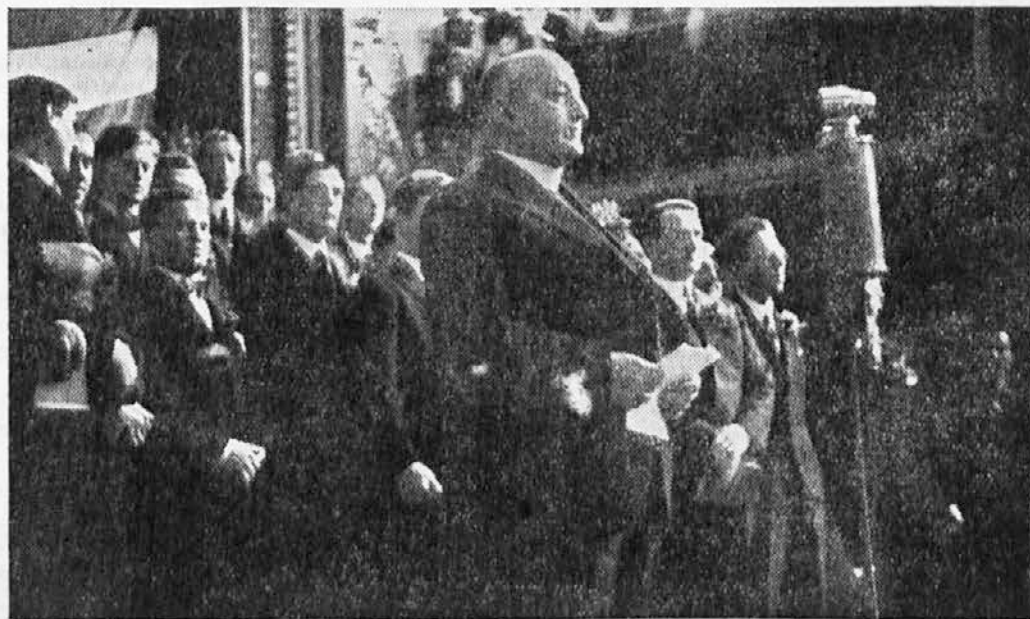
Dr. Anton Korošec govori v senatu.

Dr. Anton Korošec izvoljen za častnega občana 322 slovenskih občin.

Dr. Anton Korošec govori svojemu narodu.

Dr. Anton Korošec govori v Unionski dvorani ob proslavi 20 letnice majniške deklaracije.

Kje smo v gospodarstvu

DRAGO POTOČNIK

Danes sta dve tretjini sveta v vojni in od časa do časa se krog vojskujočih se držav razširi s potegnitvijo novih držav v svetovni požar. Ogromna je škoda v vojskujočih se državah, kjer mora biti vse življenje usmerjeno samo v eno: storiti vse za zmago svojega orožja. Pa tudi nevtralne in nevojskujoče se države vedno bolj čutijo posledice sedanje vojne.

V vojskujočih se državah je vsa proizvodnja in vse gospodarstvo sploh usmerjeno za vojne potrebe, pa tudi v ostalih državah so priprave za vsak primer zahtevale izredne preusmeritve vsega gospodarskega življenja. To ima posledice tudi v zunanji trgovini, kjer je prišla do izraza še angleška blokada morij, tako da so vezi, ki so vezale nekdanja razna gospodarstva med seboj, precej popokale in je vedno bolj vsaka država navezana nase.

Tako so se začele vedno večje težave na strani uvoza. Že v prvih vojnih mesecih so se zmanjšali dovozi surovin in sploh prekomorskih predmetov, skoraj popolnoma pa so zastali po vstopu Italije v svetovno vojno. To so predvsem predmeti, ki jih potrebujemo za našo tekstilno industrijo, nadalje za nekatere panoge kemične industrije itd. V kolikor dobivamo še take predmete in surovine, jih dobivamo po ovinkih, ki so ogromno podražili blago, v kolikor pa jih dobivamo iz nekaterih bližnjih držav, so se ogromno podražile ne samo zaradi izkoriščanja položaja po teh državah, temveč tudi zaradi poslabšanja kakovosti. Težave so se pa začele tudi pri našem izvozu. Izvoz v prekomorske države je sedaj skoraj popolnoma prenehal, ker nihče ne riskira prevoznih ladij in ljudi, ki so izpostavljeni v vojnem območju, ki je danes izredno veliko, bombardiranju iz zraka, torpediranju, odnosno potopitvi sploh.

S tem postajamo vedno bolj navezani sami nase, v zunanji trgovini pa nam je odprta samo še pot v naše najbližje sosedne države in pa v nevojskujoče se države, ki meje na naše sosede. Toda vsega ne moremo dobiti od naših sosedov, kajti tudi ti sami imajo podobne težave kot mi. Saj morajo tudi oni uvažati približno iste predmete kot mi. Predvsem se je že in se še bo povečala v naši zunanji trgovini važnost dveh držav, ki sta bili že itak prej vodilni v naši zunanji trgovini, t. j. Nemčije in Italije. Zlasti je važna Nemčija, ki obenem s protektoratom jemlje 44 % vsega našega izvoza (v prvih osmih mesecih 1940) in 54 % vsega našega uvoza je tudi prišlo iz Nemčije. Nemčija ima danes zasedene tudi nekatere države, ki so bile prej znatnega pomena za našo zunanjo trgovino in bodo še prišle v poštev kot odjemalci našega blaga, dočim bo teže zanje kot prodajalcem k nam, ker nimajo več prekomorskih surovin, iz katerih so izdelovale predmete, ki so jih potem izvažale k nam.

Glavni naš partner je torej Nemčija in številke o naši zunanji trgovini kažejo, da je vključ v vojni nemško gospodarstvo ohranilo velik del svoje dobavne sposobnosti, v kolikor temelji na lastnih surovinah in nemškem delu. Tega dejstva se tudi zaveda naša zunanjetrgovinska politika in je sedaj postal Berlin važno evropsko klirinško središče tudi za nas.

To so težave, ki jih imamo v naši zunanji trgovini in ki bodo vedno bolj naraščale, saj smo še najbrž daleč od konca vojne in četudi se vojna konča, bo še dolgo časa trajalo, preden pride v normalni tek vse gospodarstvo na svetu.

Seveda pa so tudi v notranjem prometu našega gospodarstva nastale motnje, ki niso v direktni zvezi z zunanjo trgovino. Predvsem so v ospredju zanimanja cene, ki so se v zadnjih mesecih zelo dvignile. To nam dokazujejo tudi indeksne številke, ki nam kažejo razmerje med cenami v sedanji dobi v primeri z neko prejšnjo dobo. Take indeksne številke izračunava oddelek za gospodarske študije pri Narodni banki in zagrebški statistik g. Artur Benko Grado. Do najnovejšega časa so nam na razpolago predvsem indeksne številke, ki jih izračunava g. A. B. Grado. Po njegovih podatkih, ki se nanašajo na življenjske stroške na Hrvaškem, so narasli življenjski stroški od avgusta lanskega leta do oktobra letos pri prehrani za 56.27 %, pri obleki in obutvi za 67.33 %, pri stanovanju so ostali neizpremenjeni, pri kurjavi in razsvetljavi so narasli za 11.97 %

in so skupni življenjski stroški narasli od avgusta lani do oktobra letos za 45.20 %, torej za skoraj 50 %. Indeksne številke Narodne banke se nanašajo v prvi vrsti na cene v veletrgovini, v drugi vrsti pa na cene v nadrobni trgovini v deset največjih mestih v naši državi. Cene na debelo, kakor jih izračunava Narodna banka, so povprečno narasle od septembra 1939 do septembra 1940 za 68.9 %. Najbolj so narasle cene rastlinskih proizvodov, in sicer za 136.4 %, nadalje cene živine in nje proizvodov za 55.2 %, cene industrijskih izdelkov za 52 % in cene mineralnih proizvodov za 35.7 %. Če še pogledamo razdelitev predmetov na uvozne in izvozne predmete, dobimo, da so cene uvoznih predmetov narasle za 52 %, cene izvoznih predmetov pa za 73.3 %. Cene na drobno izkazujejo v povprečju za vso državo od septembra 1939 do septembra 1940 povečanje za 41.3 %, od tega za prehrano za 44 %, za obleko in obutev za 47.4 %, za kurjavo in razsvetlavo za 28.4 % in za razne predmete za 34.2 %. Cene na drobno v Ljubljani sami so narasle v teku enega leta za 42 %, torej za približno toliko kot v državnem povprečju.

S tem povečanjem cen pa ni šlo z roko v roki povečanje dohodkov. Podatki Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani nam kljub svojim nedostatom kažejo, da so se od avgusta 1939 do avgusta 1940 zavarovane povprečne delavske mezde dvignile za 16.69 %, torej v znatno manjši meri, kot so narasle cene.

Sodobna narodnogospodarska veda nas uči, da je razloge za tvoritev cen iskati i na denarni i na blagovni plati. Kajti cena je dejansko izraz vrednosti v denarju. Če se vrednost denarja poslabša, pa ostanejo na blagovni strani vse stvari neizpremenjene, potem tudi cene naraščajo, ker je treba za isto količino blaga dati večjo količino denarja, katerega vrednost se je poslabšala. Če pa ostanejo količine in hitrost obtoka denarja neizpremenjeni, potem pa seveda vpliva na tvoritev cen samo stanje na blagovnem tržišču samem, n. pr. večje povpraševanje ali ponudba, zadržavanje prodajalcev, vzdržnost kupcev itd. V današnjih časih prihajajo vzroki za izpremembe v cenah z obeh plati: z denarne in blagovne strani.

Ker so razlogi za izpremembe v cenah na splošno danes v prvi vrsti iskati na denarni plati, je prav, če pogledamo najprej izpremembe, ki so nastopile na tej strani. Izhodišče je pri tem v zelo naraslih državnih potrebah. Država potrebuje danes ogromno denarja za kritje svojih potreb. Ker pa za kritje svojih potreb ne more takoj pritisniti z davčnim vijakom ali pa najeti takoj posojila, išče denar po najkrajši poti, kjer po navadi zadene tudi na najmanjši odpor. Ta pot je v zadolžitvi pri emisijski banki, torej banki, ki izdaja bankovce, pa naj bo to državna ali zasebna banka. Tudi pri nas vidimo, da je zadolžitev države pri emisijski banki, t. j. Narodni banki, zelo narasla v primeri z lanskim letom. Ko se je začela vojna lani septembra, je znašal državni dolg pri naši Narodni banki 2230.6 milij. dinarjev, konec oktobra 1940 pa je narasel državni dolg pri naši Narodni banki na 8979.9 milij. dinarjev. Kajti država si je v tej dobi izposodila pri naši Narodni banki na novo 6.746.450.000 dinarjev. To je imelo za posledico zvišanje obtoka bankovcev, kar vidimo iz naslednjih podatkov: dne 31. avgusta 1939 je znašal obtok bankovcev 7986.25 milij. dinarjev, dne 31. oktobra 1940 pa že 12.924.3 milij. dinarjev. Pri tem moramo omeniti, da je obtok bankovcev v prvih vojnih mesecih narasel tudi zaradi likviditetnih potreb denarnih zavodov, ki so potrebovali večje vsote gotovine za izplačilo vlog svojim vlagateljem, kasneje pa je nastopilo pomirjenje in je skoraj vse povečanje obtoka bankovcev pripisovati državnim potrebam. Omeniti je treba tudi, da se je v primeri z lanskim letom povečal tudi obtok kovancev za skoraj 400 milij. din. Poleg povečanja količin denarja v obtoku pa se je tudi hitrost obtoka denarja znatno zvišala, kar je tudi eden faktorjev tvoritve cen.

Poleg denarne strani moramo pri tvoritvi cen upoštevati tudi blagovno stran. Odločilni sta tukaj ponudba in povpraševanje, da se omejimo samo na najvažnejša faktorja, ker ni

prostora za razpravljanje še o drugih podrobnostih, ki so tudi važne, saj vemo, kako velika je prepletenost gospodarskih vprašanj. Potrošnja v naši državi je ostala v glavnem neizpremenjena, za nekatere predmete se je celo zvišala, edino, kar je doslej zmanjševalo potrošnjo, so bile visoke cene, toda to sredstvo za zmanjšanje potrošnje je zelo nesocialno in ne dosega svojega cilja v celoti. Naša domača proizvodnja je ostala v glavnem neizpremenjena, toda v nekaterih predmetih smo imeli veliko manj pridelka kot prejšnja leta. To vidimo posebno pri zgodnjih sadežih ter pri pšenici. Ker po navadi skoraj nimamo zaloga iz kmetijske proizvodnje prejšnjih let, smo navezani le na tekočo proizvodnjo. Zato pa je bila boljša v nekaterih drugih predmetih. Izvoz doslej ni igral take vloge, da bi bile zaradi njega potrebne omejitve pri nas. Tako so nastale motnje na blagovnih trgih, ker se potrošnja večinoma ni zmanjšala, na drugi strani pa proizvodnja v številnih predmetih ni dala onega donosa, ki bi bil potreben za kritje vseh potreb v naši državi. Tudi to je povzročilo izpremembe v cenah. Toda če bi šlo samo za motnje na blagovni strani, ne bi prišlo do tako velikega dviga cen. Vedeti je treba, da je v največji meri dvig cen v naši državi bil povzročen po velikem povečanju obtoka denarja vseh vrst zaradi državnih potreb. Tudi razlaganje z zunanjimi vzroki, s podražitvijo na svetovnih trgih, s podražitvijo prevoznih stroškov ne drži. Tudi razlaga z izvozom ni edini razlog za dviganje cen.

Vsi znaki kažejo, da se naša raven cen ne bo ustalila, dokler ne bo država iz temelja izpremenila svoje finančne politike in dokler tudi na blagovni strani ne bo uvedeno pravilno razmerje med potrošnjo in proizvodnjo, odnosno razpoložljivimi količinami za kritje potreb potrošnje. Če bo razpisano novo državno posojilo, bo s tem zajeta v veliki meri na novo nastala kupna moč, ne bo pa seveda zajeta popolnoma, če bodo prizadete samo nekatere panoge našega gospodarstva. Dokler pa ne bo novo nastala kupna moč zajeta v celoti, toliko časa bo na blagovnem trgu povzročevala še naprej zviševanje cen in cene se ne bodo ustalile. Na blagovni strani pa je treba uvesti ravnovesje med konsumom in razpoložljivimi količinami. To se da doseči le s povečanjem domače proizvodnje, za kar so dane tehnične meje možnosti, in pa z zmanjšanjem potrošnje, posebno v onih predmetih, katerih imamo premalo. Slednje se da izvesti le z racioniranjem, ne pa z indirektnimi sredstvi. Zato tudi ta sredstva ne bodo imela onega vpliva na blagovni trg, ker je pri nas premalo discipline na blagovnih tržiščih in bo tako obstajalo še mnogo razlogov za nadaljnje motnje na blagovnem trgu.

Zakonodajno delo je bilo posebno na gospodarskem polju kaj živahno. Pokazalo se je, da mora država zastaviti svoj vpliv na vedno številnejših poljih našega gospodarstva. Kmalu po začetku vojne je bila uveljavljena uredba o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije (26. septembra 1939), zatem smo dobili mesca februarja kontrolo cen, ki je bila razširjena na vedno več predmetov, v juliju so se začeli poskusi, vzdržati raven cen pri pšenici, in pričakovati je, da bo za vedno večje število predmetov uvedena najvišja cena, ki ne bo izvezala kmetijske proizvodnje, kot se je to dogajalo doslej. V zadnjem

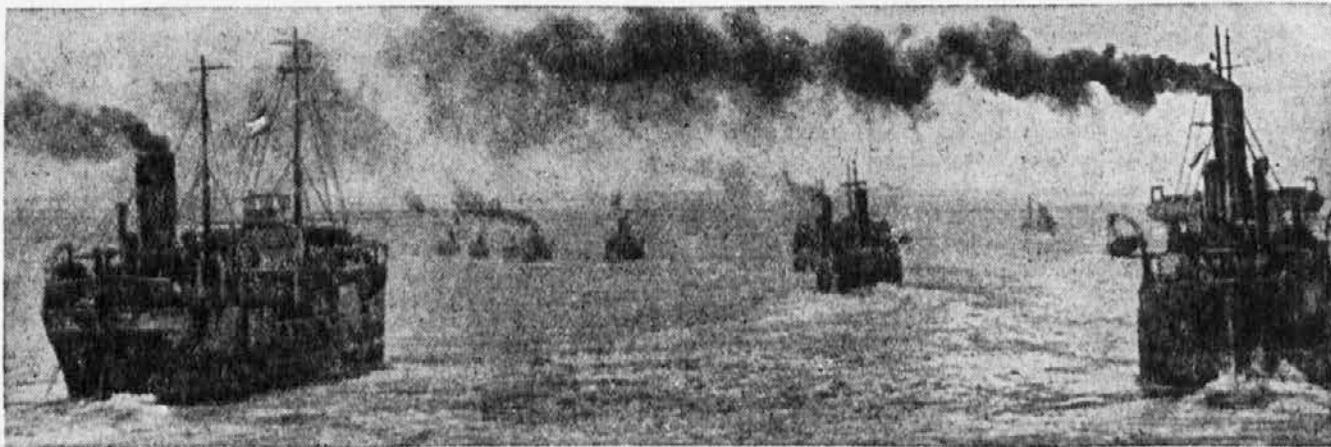
času pa smo dobili še uredbo o reguliranju prodaje blaga, ki naj omogoči pravično razdelitev razpoložljivih količin blaga na potrošnike. V vrsto ukrepov, ki naj omogočijo boljše preskrbo prebivalstva, spada tudi najnovejša uredba o ustanavljanju občinskih aprovizacij ter konsumnih zajednic pri večjih industrijah. Tudi naša banovina skuša v okvirju danih možnosti prispevati k izboljšanju razmer v naši preskrbi. Ustanovila je svoj banovinski prehranjevalni zavod, ki že posluje in katerega delavnost postaja čedalje bolj obsežna.

Ta kratki pregled velikih dogodkov na gospodarskem polju nam kaže tudi, kako bo v bodoče. V prvi vrsti moramo računati, da bo naša država z več ali manj srečno roko posegala v gospodarsko življenje in ga urejala primerno svojim potrebam. Kajti v današnjih časih država ni samo gospodar nad življenjem in smrtjo svojih državljanov, temveč postaja tudi najvažnejši regulator dnevnega gospodarskega življenja. Časi so taki, da zahtevajo prilagoditev delovanja vseh državljanov najvišjemu cilju: ohraniti državno samostojnost z vsemi njenimi prilastki in v primeru, da nastopi za ohranitev boj, poslužiti se vseh sredstev za doseg končnega cilja: zmage za ohranitev tega, kar imamo. Šli bomo torej po poti, po kateri je šlo že mnogo drugih držav, med njimi tudi take, ki so danes že v vojni. Če se lahko kaj pri drugih naučimo, je prav, da si prihranimo stroške za drago šolanje, če bi vse začenjali sami in skušali reševati zamotana gospodarska vprašanja s sredstvi, za katera imajo drugi že izkušnje, da se niso obnesla.

Prihajamo v dobo, ko bodo potrebne vedno večje žrtve posameznikov v korist celoti. To bo urejevala država in njena naloga je, te žrtve razdeliti primerno na posameznike in posamezne stanove, pri tem pa bo morala gledati tudi na to, da celota ne bo trpela gospodarske in socialne škode. Zlasti pa bo potrebno gledati na pravilno nadaljnjo usmerjenost tega našega gospodarskega življenja, kajti misliti moramo tudi na bližnjo in daljnjo bodočnost.

Na vsem tem ne izpremeni nič dejstvo, da se pojavljajo v našem gospodarstvu tokovi, ki kažejo, da nekateri hočejo voditi lastno gospodarsko politiko. Taka politika je nemožna v sedanjih razmerah in škoda bo za one, ki se ne bodo znali prilagoditi novo nastajajočemu stanju v državi, velikanska.

Poleg splošnih vprašanj, ki jih je treba rešiti v naši državi, so pa tudi še posebna naša vprašanja. Slovenci smo tu v težjem položaju kot drugi, saj nismo prvi narod v državi. Naša številčna moč je premajhna, da bi bistveno lahko vodili državno politiko tudi na gospodarskem polju. Zaradi tega moramo stremeti, da po svoje uveljavljamo svoj vpliv na državno gospodarsko politiko, pri čemer nam bo kakovost našega dela bolj koristila kot drugo. Prilagoditi se moramo novim tokovom, da bomo v okvirju možnosti, z lastnimi ustanovami in sredstvi dosegli največ onega, kar je potrebno za vsakdanje življenje našega naroda, in še več: da bo iz teh težav na vseh koncih in krajih izšlo slovensko gospodarstvo, ki je materialna podlaga vsemu narodnemu življenju, neokrnjeno in neoškodovano v one čase, ko se bodo razmere zopet bistveno izremenile, tako da bo ostal naš narod na svoji zemlji svoj gospod.

Angleške trgovske ladje v spremstvu vojnih ladij.

Na prelomu

KUHAR ALOJZIJ

dveh svetov

Ne tisto, kar je bilo, bi ljudje, bi vsi radi vedeli, marveč tisto, kar se bo rodilo iz teh viharjev, ki sedaj že več kakor eno leto tulijo okrog zemeljske oble. Pogled v bodočnost je boječ, ker niti malo ne razlikuje na daljnih obzorjih oblike, v kateri bodo narodi mogli živeti, niti pogojev za svoj nadaljnji obstoj in napredek. Preroki so ob velikih dogajanjih utihnili. Zdi se nam, ko da se je sprožil tajinstveni stroj, ki opravlja svoje delo brez sodelovanja človeških rok in človeškega razuma in ki se bo nehal vrteti takrat, ko bo opravil svoje delo ali ko mu bodo odpovedala pogonska sredstva.

Toda naš pogled naj kljub temu ne velja bodočnosti, ki jo bo neizbežno in za vsakogar poveljujoče narisala roka božje previdnosti, ki ve, da bo tudi to, kar se nam človeškim očem in našim človeškim spoznanjem zdi nered, služilo končnemu smotru božjega reda med človeštvom. Pogledali bomo nazaj za dobo enega leta, ali še nekoliko dalje, da na podlagi teh velikanskih doživetij vsaj poskušamo doumeti, kaj se dogaja na obličju sveta in na obrazu narodov, med katerimi vemo, da ima tudi naš narod svoje večnostno poslanstvo.

Nad vso Evropo, nad vsem svetom, kot je obstajal še l. 1938, pa rjovejo bojni stroji. Zakaj? Čemu?

Napačno bi bilo iskati prvih vzrokov za sedanjo novo vojno samo v dobi, ki je minila od prve svetovne vojne. Sedanja je stvarno samo nadaljevanje prve. Ko se bodo potomci za nami učili zgodovine, bodo govorili o velikanski morilni svetovni vojni, ki se je pričela l. 1914 in je z majhnimi oddihmi trajala naprej čez l. 1940. Vzroki, ki so povzročili izbruh sovraštva med narodi l. 1914 z mirovnimi pogodbami l. 1918 niso bili odstranjeni, računi niso bili poravnani, ljubezen ni bila obnovljena. Po kratkem presledku so spet oživeli v vsej svoji strašnosti in so topot imeli značaj upora tistih narodov, ki so v prvi svetovni vojni omagali in ki so hoteli streti s svojih ramen breme poraza ter mimo mirovnih pogodb l. 1918 doseči cilje, ki jih takrat niso mogli doseči, ker so trenutno v borbi podlegli, ali pa so bili v družbi zmagovalcev preslabi, da bi jih bili uveljavili. Upor je bil toliko bolj močan, kolikor je bila zavest ponižanja večja, učinek odpora tim večji, čim večja je bila ohlapnost od uspeha opijanjenih zmagovalcev.

Ce bi hoteli iti globlje v iskanje vzrokov burje, ki razsaja nad svetom takorekoč že 25 let, bi morali iti nazaj do tiste dobe v zgodovini evropskih narodov, ko je pri njih začel zmagovati nauk, da nadnaravnega življenja ni, da nadnaravnih, duhovnih vrednot ni, marveč, da je gmota, materija, tuzemska dobrina vse, ter da je vsakomur dovoljeno, da z vsemi poljubnimi sredstvi išče in doseže svojo materialno srečo. Ta protikrščanski nauk je držal Evropo in njeno omiko v udušujočem objemu nad poldrugo stoletje. Danes ta kača v revolucijah in vojnah, krivičnostih in telesnem trpljenju, samo sebe požira, dokler da ne bo izginila sredi kaotičnega nerada, ki ga je sama povzročila, ter omogočila duhu, da spet zavlada v novih oblikah človekovega sožitja, kjer bodo gmotne dobrine zavzele mesto, ki jim pripada, duhovne vrednote pa iz podrejene vloge prišle spet do veljave, ki bi je — kakor nam strašne prizkušnje zadosti jasno kažejo — v interesu človeštva samega nikdar izgubiti ne smele. Mirovne pogodbe iz l. 1918 tega pravičnega razmerja in ravnovesja niso ustvarile, ker niso nič spremenile na osnovah človeške družbe. Tudi dih novih časov, ki ga čutimo prihajati skozi grmenje bomb

in topov, se nam ne zdi očiščen osnovnega zla, ki naš rod pogublja, to je materialističnega, izključno tuzemskega gledanja na človekovo življenje in na življenje narodov. Za to ne prinaša seboj pogojev trajnega reda, marveč kal smrti, ki se bo prej ali slej razbolela v nove katastrofe. Prav je imel tisti, ki je veliko dobo, ki se je pričela l. 1914 in ki danes po 26 letih še traja brez vidnih znakov za skorajšnji konec, imenoval »revolucijo človeštva proti diktaturi gmote za osvoboditev duha«, ter pristavil, da so »vojne in revolucije, ki se druga za drugo vrste, samo različni zunanji pojavi smrtne bolezni samoljubja, ki preboleva v silnih krčih svojo krizo, za katero pa velja tolažljivo jamstvo božje previdnosti, da se bo končala z zmago življenja«.

Svet v taborih l. 1938.

V l. 1938 že smo mogli na svetovni obli opaziti štiri velike skupnosti, ki so se počasi zbirale in med seboj utrjevale, ali vsaj izražale željo, da bi se uresničile. To so bila naslednja osišča ali naslednji bloki:

1. Vseameriški blok, ki je izražal težnjo, da bi se vse države, ki prebivajo na severni, srednji in južni ameriški celini, zbrale v eno samo veliko življenjsko skupnost, ki bi se skupno branila proti vsakim izvenameriškim vplivom in na zemeljski obli uveljavila »ameriški zakon«. To je bilo geslo Rooseveltove politike v trenutku, ko je stopil na čelo Združenih držav Severne Amerike. Dne 18. avgusta 1938 je Roosevelt šel v Kanado in so bili položeni prvi resni temelji za takšno sodelovanje. Drugi Rooseveltov korak je bil proti jugu, ko je s svojo znano izjavo o »ameriškem življenjskem prostoru« dne 17. novembra 1938 dal pobudo za sklicanje vseameriške konference v Limi, ki se je končala dne 24. decembra 1938 z izjavo 21 držav, da načelo sprejmejo, svoje neodvisnosti pa ne odstopijo. Toda ta težnja je prišla še bolj do izraza takoj po izbruhu sedanje vojne na konferenci v Panami dne 5. oktobra 1939, kjer so vse ameriške države pristale na to, da se obdajo s širokim nepristopnim nevtralnostnim pasom, ter dne 23. julija 1940 na konferenci na Havani, kjer je bilo že sprejeto načelo o skupni oboženi obrambi ameriškega ozemlja, ki ga je potem Roosevelt dne 25. oktobra 1940 opisal kot »prostor, ki mu razen vseh treh Amerik pripadata še obe morji, ki jih obdajata«.

2. Zahodnoevropski blok, kateremu so bili položeni temelji prav za prav dne 24. novembra 1938 ob priliki bivanja v Parizu predsednika angleške vlade Chamberlaina in zunanjega ministra Anglije lorda Halifaxa. Ta blok je združeval v sodelovanju in v skupni obrambi francoski in angleški imperij ter si je postavil nalogo, da podere nevarnost, ki mu je začela groziti od strani v boju za »novi red« združeni veselili Italije in Nemčije. K tej zahodno-evropski skupnosti spada tudi Portugalska, ki je svojo življenjsko povezanost z Anglijo z nova potrdila v obnovitvi zavezniške pogodbe dne 18. decembra 1938. Zahodno-evropski blok se je začel snovati, ko sta Nemčija in Italija že z dejanji pokazali, da imata resno voljo, zrušiti mirovne pogodbe iz l. 1918. Tako je Nemčija dne 20. marca 1938 zasedla in si priključila Avstrijo, dne 28. oktobra istega leta pa na konferenci štirih veselil (Nemčija, Italija, Anglija, Francija) dosegla, da je Češko-slovaška morala odstopiti nemške sudetske dežele. Italija pa je v abesinski vojni in s politiko, ki jo je po priključitvi abesinskega cesarstva vodila v tesnem objemu z Nemčijo, jasno pokazala, da ima na afriškem prostoru

Stalin in Ribbentrop.

K podpisu sovjetsko-nemške pogodbe (avgust 1939).

težnje, ki gredo navzkriž s francoskimi in predvsem z angleškimi. Zahodno-evropski blok je takoj začel iskati stikov z ameriško celino in tudi dosegel, da se je po zaslugi Rooseveltove politike začel oblikovati takoimenovani »svetovni demokratični trikot Anglija—Amerika—Francija« proti rušiteljem dosedanjega svetovnega reda, to je Nemčiji in Italiji.

3. Tretji blok, katerega obrise je bilo mogoče l. 1938 videti, toda ki stvarno nikdar ni prestopil meja toplih želja, je bil vzhodno-evropski, ki mu je hotela postati vodnica Poljska, odkar je spoznala, da se z zlomom češkoslovaške države na eni, z zagonetno politiko Sovjetov na drugi strani, nevarno približuje čas, ko bo treba braniti svojo samostojnost. Poljska je v l. 1938 s številnimi diplomatičnimi dejanji skušala privezati nase Baltiške države, to so Litvo, Letonsko in Latvijo, nadalje Romunijo, s katero je bila povezana v vojaški zvezni pogodbi, ter končno še Madžarsko, ki pa je bila takrat že pregloboko pod streho nemško-italijanske zveze. Ta blok je ostal lepi sen in nikdar ni doživel stvarnosti. Omeniti pa ga je treba kot izraz nujnosti, ki se je sama od sebe vsiljevala — seveda nekoliko prepozno.

4. Četrti blok, ali osišče, bi imenovali srednje-evropskega, ki je bil osnovan v novembru 1937 med Italijo in Nemčijo, potrjen in poglobljen 10. majnika 1938, ko je Hitler obiskal Italijo, nadalje izpopolnjen dne 28. septembra 1938 na monakovski konferenci ter dne 2. novembra 1938, ko sta Nemčija in Italija kot rabsodnika na konferenci na Dunaju prvokrat delili češkoslovaško državo. Svojo dokončno politično in vojaško skupnost je dobil dne 22. majnika 1939 v Berlinu, ko je bil podpisan »železni pakt osišča Rim—Berlin« ter postal prva, dinamična stvar-

nost v Evropi. Ne samo v Evropi, marveč tudi na vsem svetu, kot so pokazali poznejši dogodki, Vsa zgodovina l. 1939 in 1940 je prav za prav otrok, rojen iz nemško-italijanske dinamične skupnosti, ki je sedaj tako trdna, da smemo o njej reči, da bo ostala pogonska sila vseh nadaljnjih dogodkov po vseh svetovnih celinah. Italijansko-nemška skupnost si je tudi razmejila svoj »življenjski prostor«, o katerem sta Hitler in Mussolini ponovno govorila ob priliki njunih govorov v l. 1939 in 1940. Nemška vlada ga je dne 16. julija 1939 dala v službeno navdihnjem članku »Deutsche Diplomatische Korrespondenz« opisati kot »nepolitičen prostor, ki je za življenjski obstoj velikih narodov potreben in na katerem mora vladati mir, tako da se na tem prostoru veliki narodi ne čutijo ogrožene«. V tem smislu se je srednje-evropsko osišče začelo prizadevati, da si pridobi južnovzhodne države kot svoje vplivno območje, iz katerega da je treba izriniti vse »izvenprostorne« vplive. Diplomatična zgodovina l. 1939 in l. 1940 je prenapolnjena s temi prizadevanji, ki so prišle do izraza na primer v italijanski zasedbi in priključitvi Albanije dne 7. aprila 1939, pri obisku jugoslovanskega kneza-namestnika Pavla v Italiji in Nemčiji koncem majnika in v začetku junija 1939, v večkratnih potovanjih madžarskih državnikov v Italijo in v Nemčijo, v številnih obiskih romunskih državnikov pri velesilah osišča, v vedno bolj tesnem gospodarskem pritisku na Romunijo, ter v zelo živahnem delovanju italijanske in nemške diplomacije v Grčiji, Bolgariji in v Turčiji. Madžarska se je v januarju 1939 prvič priključila popolnoma k osišču, ko je pristopila k paktu proti Kominterni, pozneje pa, dne 28. avgusta 1940, ko je ob priliki italijansko-nemške rabsodbe na Dunaju o madžarsko-romunskem sporu kot nevojskujoča se država stopila v objem velesil Nemčije in Italije, je svoj pristop še poglobila. Posledice te rabsodbe so bile pa daljnosežne. Kajti tudi Romunija je po krizi, ki jo je veljala polovico Transilvanije, spremenila režim in se popolnoma naslonila na Nemčijo in Italijo, medtem ko je Bolgarija svojo pridobitev južne Dobrudže hvaležno beležila s polnim pristopom k osišču Rim—Berlin. Jugoslavija je dne 20. oktobra 1940 z Nemčijo podpisala trgovinsko pogodbo, ki uvaja popolno gospodarsko sodelovanje. Grčija pa je v začetku novembra postala bojišče in je namera Italije, da si grško ozemlje priključi k svojemu življenjskemu prostoru. V razvoju dogodkov je srednje-evropski blok svoj življenjski prostor iz Evrope razširil še na vse Sredozemlje in na severni del Afrike, kar se je zgodilo ob priliki podpisa trozveze med Italijo, Nemčijo in Japonsko dne 27. septembra 1940 v Berlinu.

5. Peti veliki blok, ki se je začel že l. 1938 jasno odražati na svetovnem zemljevidu, je takoimenovani vzhodnoazijski blok, ki ga ustvarja Japonska, ki si je najprej osvojila Mandžurijo, se bori že tri leta na Kitajskem, kjer je oddrobila ogromne pokrajine in sedaj še skozi usta svojega predsednika vlade princa Konoje dne 22. julija 1940 opisala svoj »življenjski prostor« tako, da obsega vso vzhodno Azijo, vsa Južna morja in Tihomorje. Uresničevati je začela svoj veliki sen z vhomom v francosko Indokino dne 27. septembra 1940 ter s pripravami, da zasede tudi nizozemske otoke v Vzhodni Indiji. Pripravlja se tudi na veliki spopad na Tihem morju, ki ga po izjavah svojih državnikov takoj po izvolitvi Roosevelta za ameriškega predsednika dne 5. novembra neizbežno vidi pred durmi svoje najbližje bodočnosti.

Takšen je bil v velikih obrisih obraz zemlje v l. 1938. Pri njegovem opisu nismo ostali strogo pri položaju, kot je vladal l. 1938, marveč smo takoj dodali tudi vse pripadajoče dogodke, ki dokazujejo, da so že pred dvema letoma, ko smo bili dejansko še eno leto pred vojno, že obstajale zelo strogo orisane skupine zunanjepolitičnih teženj z določenimi programi, ki so se potem postopno izvajali.

Nismo pa imenovali Sovjetske Rusije, ki je še takrat tvorila nepoznanko in je bila sredi navedenih porajajočih se zunanjepolitičnih tokov osamljena in od blokov, ki so jo na vseh straneh obdajali, več ali manj

osovražena. L. 1958 je Sovjetska Rusija še ležala na ozemlju, ki so ga takrat različni »življenjski prostori« smatrali še za svojega in so imeli več ali manj še v načrtih, da si ga med seboj porazdelijo.

Svet razdeljen v dvoje l. 1940.

Od l. 1938 pa do novembra 1940 nista pretekli polni dve leti. Zadostovali sta, da sta nasprotja med temi bloki še bolj ostro potegnili, odnosno sorodstva še bolj podčrtali. Danes imamo stvarno samo še tri velike skupnosti, ki so na tem, da si pravico do svojih »življenjskih prostorov« izvojujejo z orožjem v roki.

1. Srednjeevropski in vzhodnoazijski blok sta se strnila v eno v trozvezni pogodbi med Nemčijo, Italijo in Japonsko, podpisani, kot smo rekli, v Berlinu dne 27. septembra 1940. Tako je nastal tabor Nemčija—Italija—Japonska, ki je združil osišče Rim—Berlin, ki je v enem letu vojne dejansko prevzelo oblast na evropski celini, z japonskim vzhodnoazijskim blokom v eno samo usodno skupnost, ki bo ali skupno zmagala, ali skupno delila usodo premagancev. Okrepljena je ta skupnost s sodelovanjem Španije, ki je z obiskom zunanjega ministra Sunerja v Rimu in Berlinu v prvi polovici septembra 1940 naglasila svoje prijateljsko zadržanje do nemško-italijanskega tabora in tako tej nemško—italijansko—japonski skupnosti odprla možnost, da s pomočjo jezikovno-kulturnih zvez, ki jih Španija ima z južnoameriškimi državami, prodere tudi na ameriški prostor, torej prav za prav v ljubosumno zavarovano osrčje nasprotnega tabora.

2. Tudi zahodno-evropski blok in vseameriški blok sta se dejansko stisnila v eno samo veliko interesno skupnost, ki se sicer še ne oslanja na nobeno mednarodnopravno pogodbo, kot nemško—italijansko—japonska trozveza, toda ki je z različnimi pojavi gospodarske in politične narave postal življenjska stvarnost. Ameriške pogodbe sklenjene s Kanado v septembru 1940, pogajanja med Združenimi državami severne Amerike z Avstralijo o skupni obrambi tihomorskih posesti, prevzem 8 važnih angleških oporišč na atlantski obali ameriške celine po Združenih državah S. A., izročitev 50 ameriških rušilcev Angliji, izjave ameriških in angleških državnikov o medsebojnem podpiranju pri obrambi demokratičnih vzorov, vse to so dejanja, ki oba bloka vezeta drug na drugega v obrambnem boju, ki jasno in določeno kaže na nasprotnika v taboru trozveze med totalitarnimi državami. K tej skupnosti je treba torej prišteti vse države na ameriški celini, ves svetovni angleški imperij, a tudi Turčijo, ki se je v pogodbi z dne 19. oktobra 1939 zvezala z Anglijo v politični in vojaški zvezi. Tudi ves tajinstveni arabski svet, ki ga poznamo pod imeni Palestina, Transjordanija, Saudova Arabija, Irak, Perzija, Afganistan, ki je med seboj povezan v pogodbi, sklenjeni v Saadabadu dne 11. julija 1937, spada pod neposredno območje ameriško-britanskega (angleškega) bloka.

Med tema dvema taboroma se torej razvija borba na življenje in na smrt. Tako nemški, kakor angleški državnik so v drugi polovici 1940 večkrat naglašali, da je pri tej borbi izid samo eden, in ne več. Totalna, popolna zmaga za eno, totalni, popolni pogin za druge. Zmaga ne samo v Evropi, ali v Afriki, ali v Aziji, marveč zmaga na vseh svetovnih celinah. Ali pa povsod pogin.

Na sredi med tema dvema taboroma pa še vedno leži neznanka — Sovjetska Rusija. Iz »življenjskega prostora« za druge bloke držav, je v zadnjih dveh letih postala že sam svoj življenjski prostor. Vsaj za konec l. 1940 velja ta trditev. Sovjeti imajo z Nemčijo prijateljsko pogodbo, ki je bila podpisana dne 25. avgusta 1939 in je bila še enkrat pozneje, namreč 29. septembra 1939 ob priliki bivanja nemškega zunanjega ministra Ribbentropa v Moskvi slovesno potrjena. Obisk Molotova v Berlinu 12. novembra 1940 je slovesno potrdil to prijateljstvo. Odnosaji z Italijo so po besedah sovjetskega komisarja za zunanje

Poljska. Sestanek nemških in sovjetskih oficirjev.

zadeve Molotova dne 1. avgusta 1940 dobri. Odnosaji z Japonsko se po prizadevanjih japonske vlade izboljšujejo. To so vezi Sovjetske Rusije s prvim taborom.

Toda tudi z drugim taborom še vzdržuje zveze. Najprej posredno skozi Turčijo, ki je prijateljica tako Sovjetov, kakor Anglije. Za tem z Ameriko, z ozirom na Japonsko, ki je priznana ali nepriznana neprijateljica Združenih držav Severne Amerike in Sovjetske Rusije. Na angleški tabor veže ali bi morala vezati Sovjete končno tudi zavest njihove slabosti napram novi Evropi, ki nastaja pod dinamiko Nemčije in Italije. To so vezi Sovjetov z drugim taborom. Niti eden, niti drugi Sovjetov ne more prištevati k sebi v polnem pomenu te besede, a niti jih ne moreta imenovati svoje nasprotnike. Sovjetska igra sredi med dvema požaroma, ki bosta kmalu zajela ves svet, je nevarna igra. Morda se uresniči njihov sen, da bodo ostali sveži, ko bo ves svet že od borb utrujen in da bodo potem skrušenemu in obubožanemu človeštvu diktirali svoje voljo. Morda tudi ne! Verjetno je, da ne. Kajti pri naravnih katastrofah, kot je sedanja vojna, ko človeški razum ne dohaja več samovoljnosti dogodkov, se računi pogostokrat ne obnesejo, v škodo računarja, ki je mislil, da je moder, a se je izkazalo, da ni bil. Za to letos v naprej ne smemo izključiti možnosti, da bo prihodnje leto osorej tudi že Sovjetska Rusija pridljena enemu, ali drugemu velikemu taboru, potegnjena v vojno med dvema deloma sveta, ki sta oba železno odločena, da izvojujeta totalno zmago in nasprotnika potisneta v totalni pogin.

Samo 1 leto vojne...

Vmes med podobo l. 1958 in obrazom sveta l. 1940 leži že več, kakor eno leto vojne. Ne več vojne v starem, rekli bi klasičnem smislu, kjer se med seboj bore nalašč za borbo določeni ljudje na za borbo strogo odmerjenih prostorih, marveč totalne vojne, ki ne dela razlike med vojakom in nevojakom, ne med moškim in žensko, vojne v kateri se brez razlike uporabljajo vsa sredstva enega naroda proti vsem silam in vrednotam nasprotnika. Pojavili so se novi smrtni stroji, ki jih je izumil človeški razum, ki je tako ploden, kadar gre za uničevanja, tako okoren, kadar ustvarjanje novih dobrin. Iz počasi napredujoče oblegalne vojne smo dobili »bliskovite« vojne, ki v nekaj tednih pregazijo velike in močne države. Mesto borb na suhem, boje v zraku, kjer tako rekoč mala peščica mladih ljudi odloča o usodi vojne same. Pomorske vojne so dobile drugo obliko. Ne več vojna ladja proti vojni ladji, marveč ogromen lov na trgovske ladje, ki se v milijonih ton s tovorom in ljudmi vred pošiljajo na morsko dno. Poleg boja na vojaških frontah nevidno vojno v gospodarskem oziru, kjer nasprotnika drug drugemu odjemlja možnost preskrbe z živili ter drug drugega tirata v lakoto. Ne več vojno, ki se končuje z mirovno pogodbo,

Pretrajljiv prizor z bojnega polja.

ki predpisuje spremembe meja in plačila v denarju, marveč vojno, v kateri zmagovalec svobodno razpolaga z vsem duhovnim in telesnim življenjem in z vsem imetjem poraženega naroda. V velikanskih krčih se spreminja obraz sveta.

Ce primerjamo zemljevid z dne 1. novembra 1940 z zemljevidom z dne 1. januarja 1938, med katerima niti tri polna leta niso pretekla, se nam bodo vse spremembe prikazale v otipljivi obliki. Kot države so prenehale obstojati številne države. Naštejmo jih: Avstrija, Češkoslovaška, Albanija, Poljska, Litva, Letonska, Latvija, Norveška, Nizozemska, Belgija, Luksemburška in svobodno mesto Gdansk. Romunija je izgubila eno tretjino svojega ozemlja. Danska je pod nemško vojaško upravo, Francija je kot poražena država pod nadzorstvom zmagovalcev. Finska je dejansko prišla pod nadzorstvo Sovjetske Rusije. Državno ozemlje mnogih je iz razvalin drugih mogočno naraslo. Nemčija si je vključila Avstrijo, Češko in Moravsko, polovico Poljske, Alzacijo, Loreno, Luksemburško, Gdansk, Memelsko ozemlje, Eupen in Malmedy v Belgiji, kot zmagovalka pa razpolaga z ozemlji Belgije in Nizozemske ter z velikim delom Francije, medtem ko je vzela malo novo nastalo Slovaško pod svojo zaščito, v Romunijo pa poslala svojo vojsko. Od razpadlih držav se je mogočno obogatila Sovjetska Rusija, ki je pobrala polovico Poljske in šesti del Romunije, na Finskem pa važne obrobne predele finskega ozemlja. Bolgarija je dobila košček romunskega ozemlja ob spodnji Donavi. Islandija, ki je bila svoje dni lastnina Danske, je danes pod nadzorstvom angleškega brodograditelja, Grenlandija, tudi danska posest, je pod nadzorstvom Združenih držav Severne Amerike. In ko pišemo te misli, italijanske čete prodirajo globoko v grško ozemlje, medtem ko angleško brodograditelja zaseda važne otoke grške kraljevine. Tudi v kolonialnih posestvih so nastopile že velike spremembe. Italija je zasedla angleško Somalijo, Japonska se je delno polastila francoske Indokine, nad nizozemskimi otoki v vzhodni Indiji čuvajo skupno z Anglijo Združene države Severne Amerike. Francoske in belgijske kolonije v Afriki so delno pod nadzorstvom zmagovalcev Italije in Nemčije, delno pa pod oblastjo francoskega generala, ki se je proti svoji vladi spuntal in hoče nadaljevati vojno na strani Anglije.

Razvoj dogodkov samih je bil v razdobju zadnjih dveh let naravnost bliskovit. Slediti jim bomo skušali vsaj v poglavitnih, najbolj izrazitih poglavjih, pri tem pa bomo, kar je naravno, posvetili svojo pozornost v prvi vrsti evropski ploskvi, ki nam je bližnja, čeprav si danes nikdo izmed nas ne dela utvare, da je edina, ali poglavitna, na kateri se odločuje usoda sedanje vojne.

1. Konec Avstrije.

Avstrija je kot samostojna država izginila 20. marca 1938, ko so nemške čete vkorakale na avstrijsko ozemlje

ter je avstrijski državni predsednik Miklas s svojim odstopom omogočil, da se je izvedel pravni pravilni prenos oblasti na Nemčijo, ki si je državo kot pokrajino »Vzhodne marke« priključila k svojemu državnemu območju. Usodepolna predigra se je odigrala v Berchtesgadenu na sestanku med zadnjim avstrijskim kanclerjem Schuschniggom in Hitlerjem v Berchtesgadenu na Bavarskem v februarju 1938. Dne 20. februarja je sledil znani Hitlerjev govor v nemškem državnem zboru, nato hitri zlom avstrijskega odpora, ki je trajal komaj en mesec, ko je bila usoda samostojne avstrijske države ob sodelovanju bivših avstrijskih ministrov Seys-Inquarta, dr. Schmidta in generala Glaise-Horstenaus ter po velikih zaslugah von Papena dne 20. marca z vkorakanjem nemških čet končno veljavno zapечатena.

2. Razpad Češkoslovaške.

Že v majniku istega leta takoj po tem, ko je dne 10. majnika Hitler obiskal Italijo, se je, kakor po načrtu, sprožilo vprašanje sudetskih Nemcev v Češkoslovaški državi. V juniju, juliju in avgustu je vladala pod vtisom sudetskega vprašanja velika nervoznost ne samo na Češkoslovaškem, marveč po vsej Evropi in so bila številna diplomatska posredovanja Anglije, Francije in Italije. Končno se je angleški ministrski predsednik, ki je prej poslal na Češkoslovaško svojega zasebnega posredovalca lorda Runcimana, odločil, da obišče dne 15. septembra 1938 Hitlerja v Monakovem. Temu prvemu sestanku je dne 22. septembra sledil v Godesbergu drugi. Takrat je bilo že jasno, da Nemčija nobenega zavlačevanja ne bo več trpela. Dne 26. septembra je skušal posredovati še ameriški predsednik Roosevelt, toda zaman. Hitler je imel istega dne svoj znani govor o Češkoslovaški, kjer je najavil svoje neizprosne zahteve. Dva dni pozneje so prišli Mussolini, Chamberlain in francoski ministrski predsednik Daladier v Monakovo, kjer je bil sprejet načrt od odstopitvi nemških sudetskih dežel na podlagi nemških zahtev. Praška vlada je predlog na pritisk zahodnih zaveznikov brez-pogojno sprejela. Nekaj dni pozneje, dne 2. novembra, sta Italija in Nemčija izrekli še svojo razsodbo tudi o sporu med Madžarsko in Češkoslovaško tako, da je Madžarska dobila debele kose južnoslovaške zemlje. Hitler je v svojem govoru v Monakovem dne 8. novembra izrazil svojo zadovoljnost in en mesec pozneje dne 6. decembra je prišel Ribbentrop v Pariz, kjer je bila podpisana listina, na kateri obe državi izražata svojo iskreno voljo za ohranitev miru. Chamberlain pa je podobno listino prinesel že prej iz Monakovega.

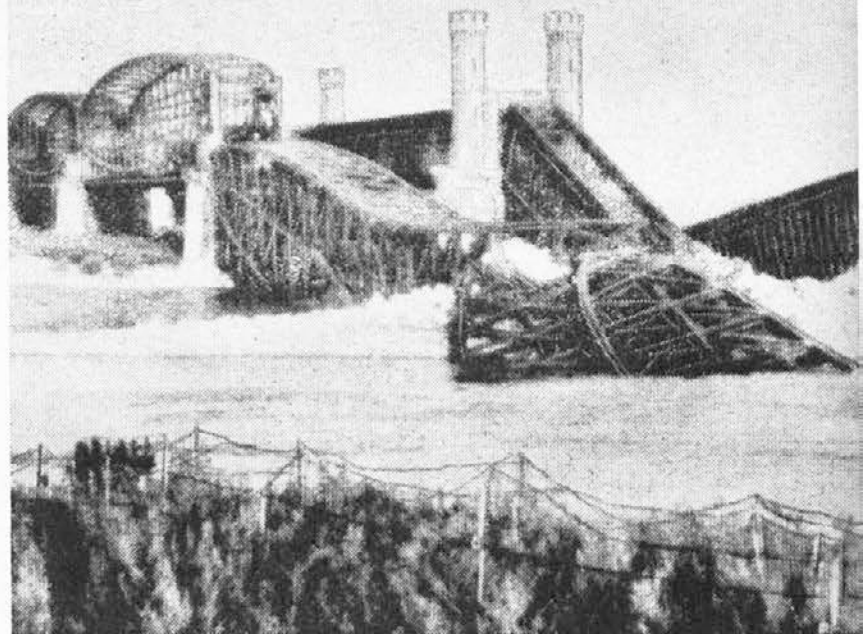
Toda takoj na to so prišla presenečenja. Mussolini je dne 17. decembra preklical svoječasni dogovor s Francijo, ki nosi ime »Mussolini-Lavalov sporazum« in je bil podpisan v Rimu januarja 1935 tik pred italijansko vojno z Abesinijo. Drugo presenečenje je bil nenadni obisk takratnega poljskega zunanjega ministra Becka v Berlinu dne 5. januarja 1939, ki mu je sledil dne 27. januarja Ribbentropov protiobisk v Varšavi. Tako sta se najavila nova italijansko-francoska napetost in napetost med Nemčijo in Poljsko.

Z ozirom na položaj češkoslovaške države pa je bil to samo kratek intermezzo, kratek oddih, kajti že v februarju so se začeli na češkoslovaškem ozemlju neredi, praška vlada je nato dne 10. marca proglasila obsedno stanje, odstavila avtonomno slovaško vlado dr. Tiso in hotela na Slovaškem, ki je po dunajski razsodbi dobila avtonomno vlado, napraviti red z močno roko. Dr. Tiso in Durčanski sta se po odstavitvi takoj odpeljala v Berlin, kjer sta bila dne 15. marca sprejeta pri Hitlerju. Hitler je za naslednji dan poklical v Berlin češkoslovaškega državnega predsednika Hacho, istega dne pa je dr. Tiso, ki se je mimo Prage peljal na Slovaško, tamkaj v na naglico sklicanem parlamentu objavil neodvisnost slovaške države. Dne 15. marca je dr. Hacha podpisal v Berlinu listino, s katero prehaja Češka in Moravska pod okrilje nemške države, medtem ko so nemške čete že zasedle Mo-

ravsko Ostravo, Prago, Brno, Plzen, Oloumuc. Istega dne, torej 15. marca je preostala Karpatska Ukrajina oklicala svojo državno samostojnost, a je že prvi dan sprejela od Madžarov ultimativno zahtevo, naj se preda madžarski vojski. Naslednjega dne, 16. marca, je objavljen zakon o češkomoravskem protektoratu, medtem ko se Slovaška sama postavlja pod varstvo Hitlerja, karpatsko-ukrajinska vlada pa pobegne v Romunijo, madžarska vojska pa zasede ob sodelovanju Poljske to majhno deželico. Naslednjega dne, to je dne 17. marca govori Chamberlain o dogodkih na Češkoslovaškem. Dne 18. marca napravita Anglija in Francija skupno protestno demaršo v Berlinu, ki pa je odklonjena. Angleški in francoski poslanik zapustita Berlin, nemška poslanika v Londonu in v Parizu sta odpoklicana. Dne 19. marca pridejo pritrilne izjave poljske in sovjetske vlade. Le Romunija mobilizira, toda dne 20. marca je že vse mirno. Češkoslovaška ladja se je že potopila in na površini so se polegli razburkani valovi. Razpad je trajal točno 10 dni, od 10. do 20. marca.

3. Pogibel Poljske.

Anglija in Francija sta se zaradi češkoslovaških dogodkov zelo razburili. Anglija, ki se je temu ves čas otepala, se je končno odločila, da bo sprejela obveznost vojaške pomoči vsaj za obrambo Poljske, ki je od januarja 1939 dalje govorila zahodnima velesilama na srce, da bo sedaj ona na vrsti. Dne 6. aprila 1939 res angleški ministrski predsednik objavlja v spodnjem domu, da je Anglija dala Poljski jamstvo oborožene pomoči, če bi bila napadena. V Nemčiji so angleško jamstvo Poljski sprejeli za izzivanje, kar je dne 28. aprila Hitler v svojem govoru v državnem zboru tudi povedal. Pri tej priliki je Hitler tudi dal odgovor na angleško-poljsko zvezo s tem, da je ukinil prijateljsko nenapadalno pogodbo s Poljsko z dne 24. aprila 1934, kakor tudi pogodbo z Anglijo o omejitvi oboroževanja na morju. To je bil samo prvi del odgovora. Drugi je sledil v začetku majnika, ko sta se dne 8. majnika v Milanu sestala grof Ciano, italijanski zunanji minister, in Ribbentrop, zunanji minister Nemčije. Dne 22. majnika sta prišla oba državnika v Berlin, kjer je bila slovesno podpisana in objavljena nemško-italijanska politična in vojaška zveza. Pri tej priložnosti je bilo tudi razčiščeno zadržanje Italije pri reševanju nemško-poljskega spora, ki ga je nemška vlada hotela v kratkem likvidirati. V juniju in v juliju je zavladata velikanska napetost med Nemčijo in Poljsko, ki je prišla do izraza v strupenem pisanju časopisja, bojevitih govorih državnikov in politikov ter tudi v neredih med Poljaki in nemško manjšino. Napetost se je osredotočila okrog vprašanja G d a n s k a in so sledila številna posredovanja zahodnih velesil, dokler se grof Ciano in Ribbentrop nista spet sestala v Salzburgu dne 11. avgusta, ko so bili od obeh zaveznikov sprejeti dokonč-

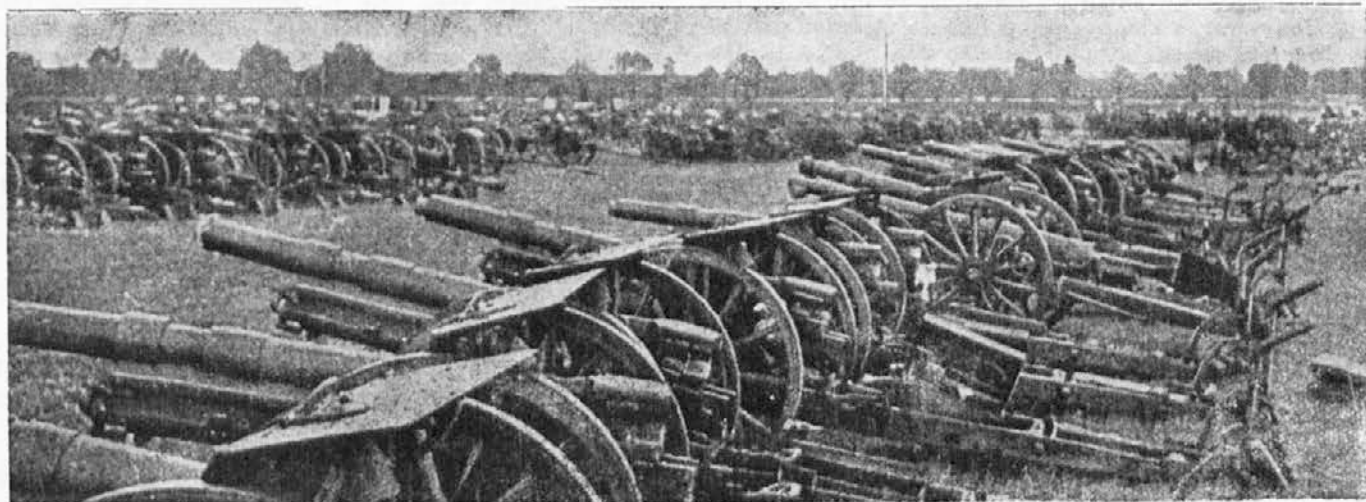

Poljska. Porušen most čez Vislo.

ni sklepi glede neizprosne izvedbe nemških zahtev o vrnitvi Gdanska nemški državi.

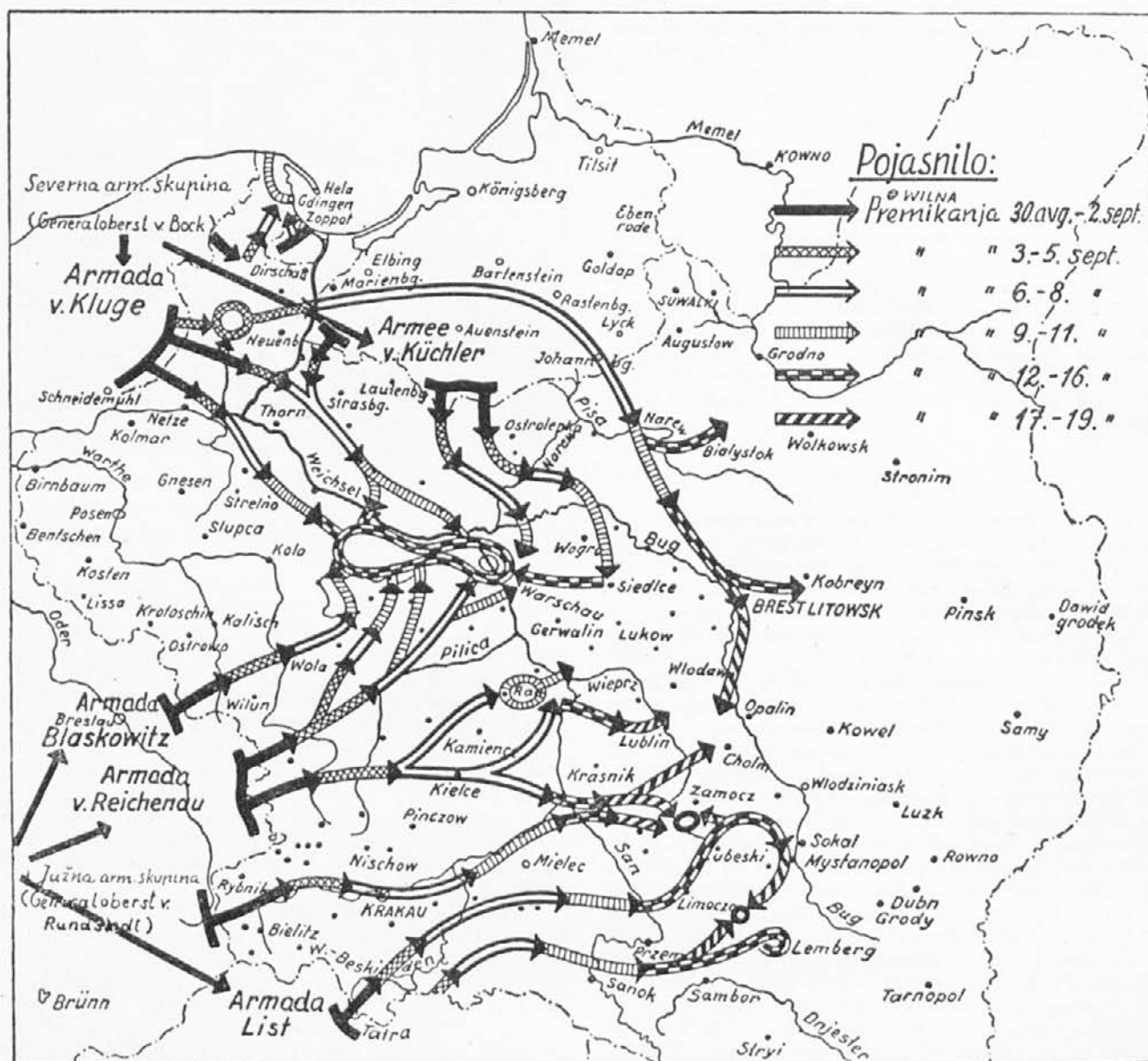
Dne 20. avgusta pride velikansko presenečenje, ki pa je naznanjevalo bližajočo se burjo. V Berlinu in v Moskvi so objavili, da bodo podpisali nemško-sovjetsko nenapadalno pogodbo. Presenečenje je bilo tem večje in tem bolj boleče za zahodni velesili, ker sta imeli v Moskvi že dva dolga meseca politična in vojaška odposlanstva, ki so se pogajala za zavezniško pogodbo. Angleško in francosko odposlanstvo se je še nahajalo v Moskvi in z okroglimi očmi gledalo Ribbentropa, ki se je dne 24. avgusta z letalom pripeljal v Moskvo ter še istega dne podpisal s Sovjeti nenapadalni pakt ter pristržno stikal Stalinovo roko. Nemčija si je zavarovala hrbet... Anglija in Francija sta izgubili možnost, da bi s pomočjo Sovjetov Nemčijo vzeli v precep po zgledu l. 1914...

Nemčija je sedaj smela hitro nastopiti. Oprta na zvezo z Italijo in na nenapadalno pogodbo s Sovjeti, s pomočjo zaščitene Slovaške na južnih mejah Poljske, je dne 31. avgusta Poljski predložila svoje predloge glede Gdanska in Pomorja. Če primerjamo takratne nemške predloge in današnji položaj Poljske, bomo rekli, da so bili nemški predlogi naravnost malenkostni. Po nemških predlogih je nastalo razburkano diplomatično delovanje med Poljsko, Anglijo in Francijo na eni, Nemčijo in zahodnima velesilama na drugi strani. Diplomati so v letalih prihajali in odhajali, toda Hitler je dne 1. septembra presekal vsa ugibanja in pogajanja s svojim govorom v državnem zboru, ko je izjavil, da Poljska na nemške predloge ni odgovorila in da je dal povelje nemški armadi, da »doseže nemške

Topovi, ki so jih Nemci vzeli Poljakom.

Prodiranje nemških armad v Poljsko.

pravice z orožjem. Takoj po njegovem govoru je bil tudi objavljen zakon, s katerim je bil Gdansk slovesno priključen Nemčiji. Istega jutra so nemške čete tudi že preko-račile poljsko mejo.

Na dan 2. septembra pade še italijansko mirovno posredovanje, ki je imelo za cilj, da omogoči novo monakovsko konferenco, ki bi se tokrat pečala s Poljsko. Toda ta predlog ni bil sprejet. Naslednjega dne, torej 3. septembra od 9 dopoldne je Anglija poslala Nemčiji ultimatum, naj svoje čete umakne iz Poljske. Ultimatum je potekel opoldne. Opoldne je poslala ultimatum tudi Francija in je njen rok potekel ob 5 popoldne. Nemška vlada je v službeni objavi odgovorila, da si prepove, da bi ji kdo pošiljal ultimatum. Med Anglijo in Francijo na eni in Nemčijo na drugi strani je nastopilo vojno stanje...

Potek vojnih operacij je trajal tri tedne. Poljska vojska se je hrabro branila. Zahodni velesili sta Poljakom očitali, da so bili prehitro zlomljeni. Dogodki v Franciji osem mesecev pozneje so pokazali, da je bila obramba poljskega vojaka junaška in da bi imela Poljska pravico očitke, ki jih je od svojih zaveznikov sprejela v septembru,

vrniti v juniju 1940. Dne 17. septembra je poljska vlada že zbežala čez mejo v Romunijo, kajti istega dne zjutraj so prišli Sovjeti in Poljakom vpadli v hrbet. Odpor je bil zlomljen. Poljske države je bilo konec. Dne 22. septembra sta Nemčija in Sovjetska Rusija potegnili skozi sredino Poljske prvo ločilno črto, ki je bila z nekaterimi spremembami v posebni pogodbi dne 29. septembra v Moskvi, kamor je Ribbentrop prišel v teku dveh mesecev že tretjič, potrjena kot bodoča državna meja med obema državama. Nemčija si je priključila zahodne dele Poljske, srednji del pa spremenila pod imenom »generalni guvernment« v zaščiteno ozemlje pod njenim nadzorstvom. V juliju 1940 je generalni guvernir izjavil, da »guvernment« sicer še ostane, a je trajno postavljen pod okrilje nemške države. Sovjetska Rusija pa je na bivšem poljskem ozemlju izvedla dne 31. oktobra 1939 »prostovoljno priključitev« severnega dela k svoji beloruski sovjetski republiki, medtem ko je bil južni del priključen sovjetski ukrajinski republiki.

Hitler je imel dne 5. oktobra svoj veliki »poljski govor«, v katerem je poročal o rešitvi poljskega vprašanja, nakar je stavil zahodnima velesilama mirovno ponudbo.

Molotov je govoril dne 31. oktobra, kjer je poročal o pridobitvah na Poljskem. Poljska vlada se je preselila v Francijo, kamor ji je sledilo okrog 100.000 vojakov. Poljske države ni bilo več.

4. Smrt Albanije.

V začetku aprila 1939 se je zvedelo o težkih pogajanjih denarnega značaja med Albanijo in Italijo. Pogajanja niso nikamor dovedla. Dne 7. aprila zjutraj pa so se na albanskih tleh izkrcali italijanski vojaki in italijanska letala. Odpor albanske vojske je bil hitro strt. Kralj Zogu je s svojo ženo kraljico Geraldino, ki je bila nekaj dni po porodu, zbežal v Grčijo, Albanija pa je bila proglašena kot kraljevina pod italijanskim protektoratom in pod italijanskim vladarjem, ki k svojemu naslovu cesarja Abesinije doda še naslov kralja Albanije. Albanija je kot samostojna država izginila tako rekoč v enem samem dnevu.

5. Potop baltiških držav.

Sovjetska Rusija je v svojih pogodbah z Nemčijo dosegla, da je Nemčija vse svoje manjšine po baltiških državah, to je v Litvi, Letonski in Estoniji poklicala nazaj v nemško državo. Isti sporazum je bil dosežen tudi glede poljskih pokrajin, ki so prišle pod Sovjete. Nemčija je svoje manjšine zelo hitro izseljevala, kar je bil dokaz za to, da Sovjeti nekaj na Baltiku nameravajo. In res, že dne 24. septembra 1939 so dobile vlade v Estoniji, Letonski in Litvi poziv iz Moskve, naj takoj zaporedno pošljejo svoje zunanje ministre na posvetovanja v Moskvo. Ministri so prihajali v razdobju nekaj dni. 20 sovjetskih divizij se je premikalo od meje do meje lepo po vrstnem redu, kakor so si pač baltiški državniki sledili na Kremlju. Sovjeti so predlagali nenapadalno pogodbo, a so zahtevali, da jim baltiške države priznajo nekatera oporišča na svojih ozemljih. Baltiške države so to s krvavečim srcem z ozirom na 20 sovjetskih divizij, katerih sence so se odražale enkrat na tej, drugič na drugi meji, sprejele in so v razdobju 14 dni pogodbe podpisale, uveljavile in izvedle. Konec oktobra 1939 so bile sovjetske čete že povsod na baltiški obali in po vseh večjih mestih baltiških držav. Sovjetska propaganda se je potem bohotno razpasla po vsem Baltiku. Prišlo je do novih državnozbornih »volitev«, ki so dale seveda veliko večino sovjetom prijazni stranki, tako da so dne 31. julija 1940 vse tri baltiške države »prostovoljno prosile« sovjetsko vlado, naj jih sprejme v okvir Sovjetske zveze, kar je sovjetska vlada blagohotno sprejela in jih dne 1. avgusta 1940 na seji vsruskega so-

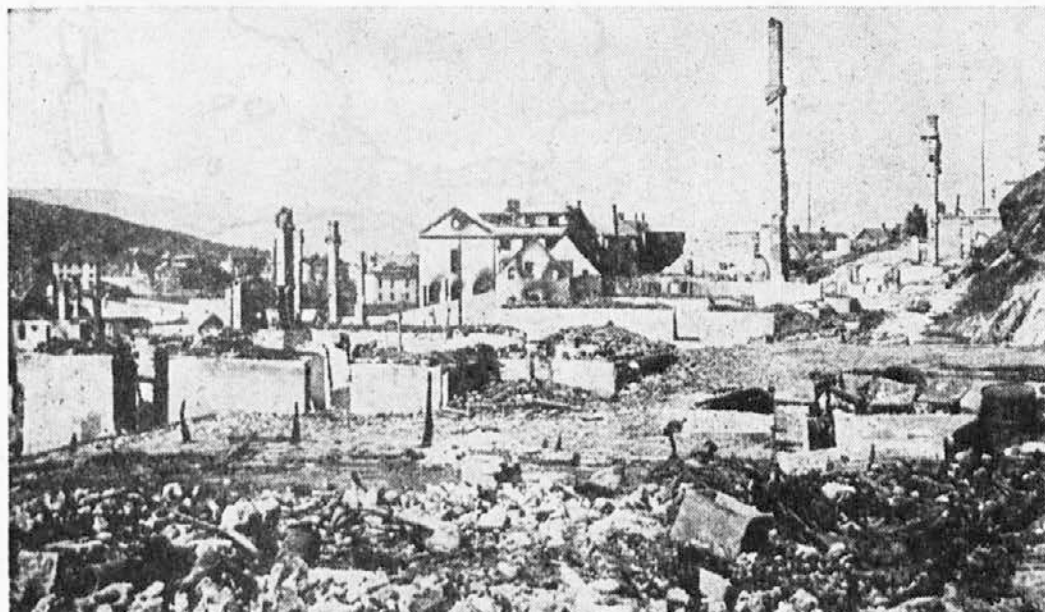
Finske vojaške vaje.

vjeta tudi slovesno sprejela v svoje naročje, kar je potrdil zunanji komisar Molotov z velikim govorom. Tako so izgubile tri baltiške države, ki so sedaj utonile še pod kulturno navlako boljše vizma.

6. Žrtve male Finske.

Sovjetska Rusija je hotela v isti sapi, ko je pogoltnila baltiške države, sprejeti vase tudi Finsko in — če bi bilo mogoče — tudi Turčijo. Finska vlada je istočasno, kakor baltiške države, dobila povabilo, naj se predstavi na Kremlju in podpiše podobno pogodbo, kakor njene tri nesrečne posestrime. Toda finska vlada je pogodbo odklonila in se je v septembru in v oktobru razvila vedno večja napetost, ki je dosegla svoj višek v prvem ultimatu Sovjetov, poslanem Fincem dne 26. novembra 1939, ki mu je dne 4. decembra že sledilo vkorakanje sovjetskih čet čez mejo v Karelijsko ožino. Toda Finska je bila trd oreh za sovjetsko vojsko. Ves december, ves januar, ves februar se je krepko držala, odbijala sovjetske napade in prizadejala rdeči vojski boleče izgube. Končno pa je, ker je bil brez pomoči in je od zahodnih velesil dobivala le ustmene izjave sočutja in občudovanja, omagala ter po sovjetskem predoru Mannerheimove črte dne 10. marca 1940 sama zaprosila za mirovna pogajanja in dne 12. marca že sprejela hude sovjetske pogoje, s katerimi je morala odstopiti na

jugu in na severu dragocene predele svoje zemlje Sovjetom, ki jim je morala poleg tega prepustiti še važno pomorsko oporišče Hangö ter nadzorstvo nad Aalandskimi otoki, na severu pa važne prehode čez njeno ozemlje v Botniški zaliv. Tudi na Finskem so Sovjeti začeli s sovjetsko propagando, da bi oslabljeno deželo spravili najprej v sovjetski režim, potem pa v Sovjetsko zvezo, toda, kakor se je zvedelo, je Finska pravčasno sklenila tajen dogovor z Nemčijo, ki je ob času največjih komunističnih demonstracij na Finskem spomladi 1940 poslala na finsko mejo štiri oklopne divizije, v juliju pa zasedla finsko mesto Vaaso kot oporišče za prehod svojih vojakov na Finsko. Tako je bila Finski prihranjena usoda baltiških držav.

Razdejanje v Narviku.

KARTA

Zemljevid predstavlja evropsko celino skupno z vsem sredozemskim prostorom. Naj bravcem zunanjepolitičnega pregleda služi kot podlaga, na kateri bodo razumeli ves razvoj dogodkov od razpada češko-slovaške države pa do izbruha grško-italijanske vojne.

Zemljevid nam pripoveduje naslednjo zgodovino:

1. Nemško-italijanski vojskujoči se tabor je od razpada češko-slovaške države (ki je vrisana s posebno mejno črto v notranjost nemške države in nosi ime češko-moravskega protektorata) dalje spraval pod svoje nadzorstvo naslednja državna ozemlja v celoti ali v delih: Gdansk, ki je priključen Nemčiji, in polovice Poljske, ki nosi ime »poljske generalne gubernije, Norveško, ki je od Nemcev zasedena in upravljana, Dansko, ki je samo pod nemško zasedbo, Nizozemsko in Belgijo, ki sta obe od Nemčije vojaško zasedeni in pod nemško upravo, polovico Francije, ki je pod nemško zasedbo in delno pod nemško politično upravo. Italija si je osvojila Albanijo, ki je pod njeno upravo ter napada Grčijo z albanske meje, Egipt pa z meje svoje Libije.

2. Angleški vojskujoči se tabor je zasedel Islandijo, ki je last Danske, a je sedaj pod angleško vojaško upravo, nadalje grški otok Kreto ter nekaj otokov pred turško maloazijsko obalo.

3. Sovjetska Rusija kot nevojskujoča se država se je obogatila s tremi baltičnimi državami Litvo, Letonsko in Estonsko, s polovico Poljske, z močnimi deli Finske ter z romunsko Besarabijo in severno Bukovino. Madžarska je pri razpadu Češkoslovaške in pri delitvi Romunije odnesla velike predele.

Puščice na zemljevidu predstavljajo smer nemško-italijanskega napadanja v začetku novembra 1940.

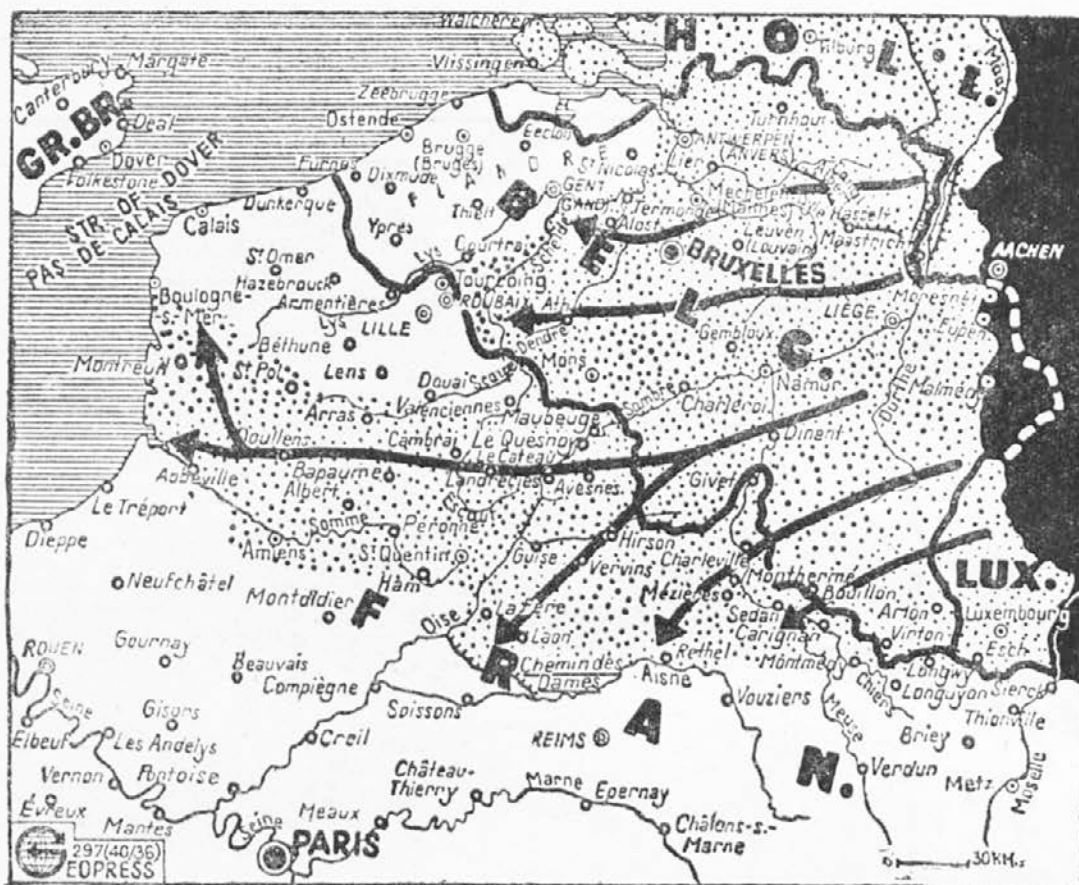
Dobro si je treba ogledati sredozemski prostor. Vsakomur bo padlo v oči, kakšne važnosti je za Nemčijo in Italijo zadržanje Španije in Francije, južno-vzhodne Evrope in Sovjetske Rusije ter kakšne važnosti je na drugi strani za angleško obrambo, da francoske obale v severni Afriki ne pridejo pod oblast nasprotnika, kakor tudi, da Anglija razpolaga z grškimi otoki. Vloga Sovjetske Rusije se kričeče odraža na zemljevidu.

Risal: Lavrih

EVROPE

Prodiranje nemških armad v Belgijo in Francijo.

7. Zaton Norveške in Danske.

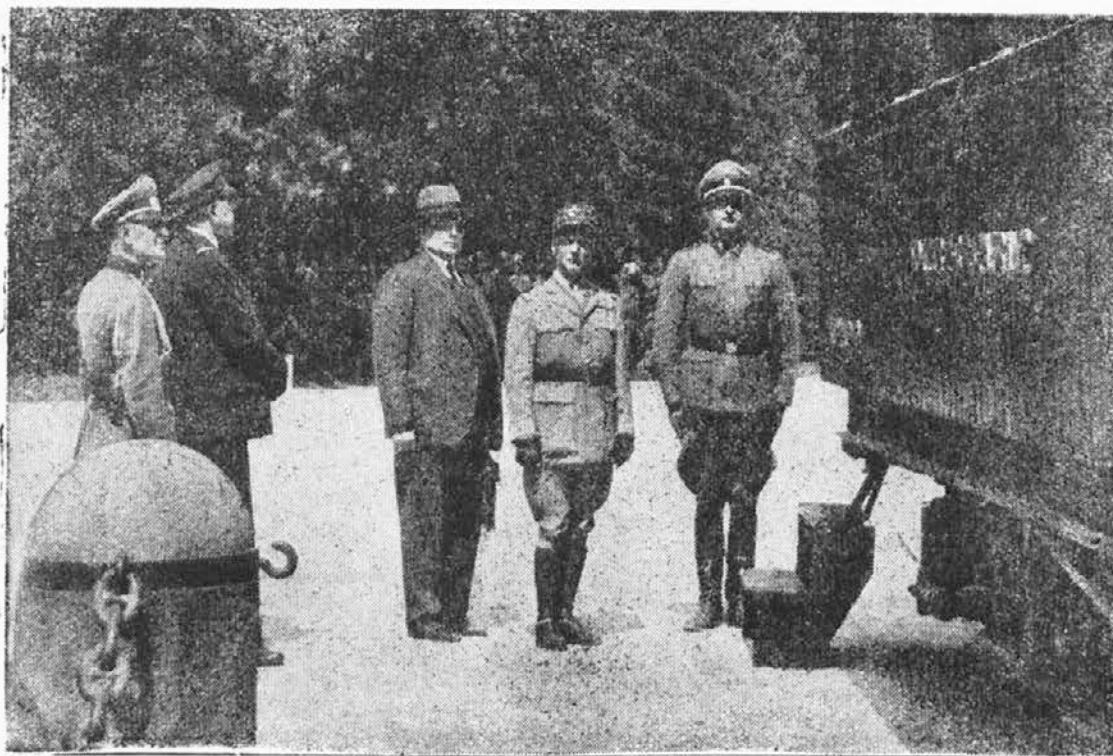
Nemške mirovne ponudbe Angliji in Franciji, izrečene v Hitlerjevem govoru dne 6. oktobra 1939, od zahodnih velesil niso vzeli na znanje. Napočila je doba zimskih mesecev, ko se je Nemčija nekako potegnila nazaj ter se vrgla na velike diplomatske in vojaške priprave, ki jih pa zahodne velesile niso posnemale. V to vmesno dobo spadajo razna manj pomembna diplomatska delovanja v Turčiji in v Ameriki ter na Balkanu (balkanska konferenca dne 4. februarja v Belgradu), ogledno potovanje ameriškega državnega podtajnika Sumner Wellesa po Evropi (konec februarja in v marcu), dokler molka ne prekine nenadni obisk Ribbentropa v Rimu dne 10. marca, ki mu sledi sestanek vrh Brennerja med Mussolinijem in Hitlerjem dne 18. marca. Evropi je bil dan signal, da se nekaj pripravlja.

Dne 9. aprila sta dobili Danska in Norveška dolge spomenice nemške vlade, v katerih dokazuje, da sta obe državi v nevarnosti, da ju Anglija in Francija ne zasedeta. Zato bo nemška vojska obe državi vzela pod svojo zaščito in so nemške čete že na potu. Medtem ko je danska vlada takoj sprejela nemške zahteve in nemški vojski brez odpora dovolila vhod na Dansko, se je Norveška uprla, v pričakovanju, da se bo mogla s pomočjo Anglije in Francije braniti. Nemci so dne 9. aprila zvečer že zasedli norveško prestolnico Oslo ter večji del norveških južnih in zahodnih pristanišč. Anglija in Francija sta se sicer na norveškem ozemlju in na norveških vodah z Nemčijo spustili v boj, toda do 10. majnika so bile operacije v glavnem končane, angleške čete vržene iz Norveške in vsa dežela postavljena pod oblast nemškega guvernerja, ki mu je bila odgovorna neke vrste norveška vlada. Prava norveška vlada se je s kraljem vred preselila v London. Dne 10. junija je bila zadnja norveška postojanka pri Narviku zasedena in vsa država pod nemško oblastjo.

8. Nesreča Belgije in Nizozemske.

Po končani vojni na Norveškem je sledila dne 10. majnika 1940 ultimativna nota, poslana nizozemski in belgijski vladi, naj dovolita nemškim četam, da obe ozemlji zasedejo, ker da se je zvedelo, da nameravata Anglija in Francija storiti isto. Obe, Nizozemska in Belgija sta nemške zahteve odklonili in se spustili z nemškimi armadami, ki so bile že prej razpostavljene, v borbo. Obe sta prosili Anglijo in Francijo za pomoč. Na Nizozemskem je bila borba le kratkotrajna. Komaj da je kraljica Viljelmína odšla iz Nizozemske, se je nizozemska vojska dne 14. majnika že predala nemški armadi, ki je s pomočjo padalcev Nizozemsko zasedla še prej, preden se je njena armada zavedala, od katere strani jo napadajo. Nizozemska je bila hitro zasedena in nemške armade, ki so na jugu napadle tudi že Belgijo, so se sedaj še s severa obrnile na njo. Belgijske obrambne črte so bile hitro prebite in angleško-francoske čete, ki so prišle na pomoč, so naletele že na belgijsko armado na begu, ki ga ni bilo več mogoče zaustaviti. Dne 28. junija je belgijski kralj Leopold prosil nemško vrhovno poveljstvo za mirovne pogoje, nakar je istega dne sledila brezpogojna kapitulacija, medtem ko so se angleške in francoske čete še nekaj dni junaško borile v južnem kotu Belgije, da so si tako priborile umik iz smrtnega obroča, v katerega so zašle in iz katerega jih je v glavnem rešilo angleško letalstvo in angleško vojno brodovje v bitkah pri Dunkerqueu. Na Nizozemskem je bil za upravitelja postavljen bivši avstrijski predsednik vlade Seyss Inquart, ki je po rodu itak Nizozemec. Belgija pa je obdržala kralja, a je vrhovno upravo prevzel poveljujoči general nemških armad na belgijskem ozemlju. Nizozemska kraljica se nahaja v Londonu, od koder upravlja bogate nizozemske kolonije v Vzhodni Indiji, kjer jih varuje angleško orožje. Belgijska vlada je tudi v Londonu, od koder upravlja svojo bogato kolonijo Kongo v Afriki.

Francosko odposlanstvo pred zgodovinskim vagonom v Compiègne.

9. Razsulo Francije.

Po porazu Nizozemske in Belgije je prišel zlom Francije z bliskovito naglico. Nemški naval je v prvem zaletu prebil slabo zavarovano obrambno črto na francosko-belgijski meji ter se razlil po severni Franciji, kjer francoska vojska ni imela možnosti, da bi bila zadržala pritisk nemških oklopnih divizij. Francoska vlada je zamenjala vrhovnega poveljnika, poklicala na vodstvo generala Weyganda, ki je na rekah Somme in Aisne skušal organizirati odpor, toda nemški pritisk je bil tako hud, zmeda, ki so jo napravili milijoni beguncev, ki so drveli proti jugu, tako velika, da so Nemci kaj hitro pregazili tudi te ovire in dne 10. junija prišli v Pariz. Tega dne je tudi Italija objavila vojno Angliji in Franciji. Beg je trajal še nekaj dni in dne 17. junija je moral maršal Petain, ki je medtem postal predsednik vlade, prositi Nemce za »časne pogoje za premirje«. Že naslednjega dne sta se v Monakovem sestala Mussolini in Hitler, da se domenita o pogojih za premirje. Dne 22. junija je bilo podpisano nemško-francosko premirje, dva dni pozneje tudi francosko-italijansko. Nemške čete so obdržale zaseden ves severni in srednji del Francije ter vso zahodno obalo. Pobrale so ves plen v orožju. Pustile so kolonije, brodovje niso vzele v svojo uporabo, pač pa pod svoje nadzorstvo. Dva milijona ujetnikov so Nemci obdržali. Tako je bila Francija v nekaj tednih zlomljena. Pri londonski vladi je bil potrjen uporni francoski general de Gaulle, ki sedaj poveljuje francoskim četam, ki se nahajajo v Angliji, polovici francoskega brodovja, ki se nahaja v angleških lukah ter nekaterim francoskim kolonijam, ki so izjavile, da ne soglašajo z vlado maršala Petaina in se hočejo boriti dalje. Nemčija bi rada dosegla, da bi prišlo do sodelovanja med njo in Francijo zaradi bolj uspešnega boja proti Angliji v Sredozemskem morju. Med francosko vlado in Nemčijo je prišlo že do pogajanj, ki jih vodi podpredsednik vlade Laval. Prišlo je celo do sestanka med Hitlerjem in maršalom Petainom dne 25. oktobra v zasedenem delu Francije, kjer je bilo načelo o sodelovanju sprejeto. Toda stališče Italije, ki od Francije zahteva odstopitev Savoje, Korsike, Tunizije in Džibutija, preden se sploh z njo spušča v kakšne mirovne pogovore, je pogajanja zavleklo v daljšo bodočnost. V svojih kolonijah je morala

Francija pretrpeti ponižanje, da so Japonci vkorakali v severni del Indokine (24. septembra 1940).

10. Luksemburg ukinjen.

Mala kneževina Luksemburška, ki je ležala na tromeji med Nemčijo, Francijo in Belgijo, je bila od nemških čet zasedena že dne 11. majnika 1940, dne 15. avgusta 1940 carinsko priključena k Nemčiji, dne 1. oktobra 1940 pa popolnoma priključena v objem nemške države kot posebna pokrajina pod svojim gauleiterjem.

11. Okrnjena Romunija.

Prva romunska žrtev je prišla nenapovedano kakor strela iz jasnega neba. Dne 26. junija 1940 je sovjetska vlada dostavila romunskemu poslaniku noto, v kateri zahteva takojšnjo odstopitev Besarabije in južnega dela Bukovine. Romunska vlada je dobila 24 ur časa za odgovor. Še istega dne je romunska vlada odgovorila, da prosi za odlog. Toda naslednjega dne je Molotov svojo zahtevo ponovil in dal še en dan časa. Dne 28. junija je romunska vlada sovjetske zahteve sprejela in so bila pogajanja že istega večera končana, opolnoči pa so sovjetske čete začele zasedati Besarabijo in južni del Bukovine. Nemške manjšine pa so bile od Nemčije poklicane, naj se iz teh dveh novih sovjetskih dežel preselijo v Nemčijo. Dne 1. avgusta je vrhovni sovjet sprejel obe deželi v objem Sovjetske zveze. S tem je bilo na zunaj poglavje o prvi romunski krvavitvi končano. Toda sledila je takoj druga...

Prihod madžarskega ministrskega predsednika Telekyja in zunanjega ministra Csakyja v Monakovo, kjer sta se dne 10. julija najprej sestala z Ribbentropom, naslednjega dne pa s Hitlerjem, je napovedal, da se načenja drugo poglavje. Dne 21. julija je prišel italijanski zunanji minister grof Ciano v Berlin na posvet glede romunsko-madžarskega vprašanja. Nato so bila iz Berlina razposlana povabila. Romunskim ministrom je bilo sporočeno, da jih Hitler sprejme dne 26. julija, bolgarskim ministrom, da jih sprejme dne 27. julija, slovaškim ministrom pa dne 28. julija. Po tem vrstnem redu so tudi prihajali. Prva Gigurtu in Manoilescu, druga Filov in Popov, tretji pa dr. Tiso, dr. Tuka in Mach. Po svojih razgovorih v Berchtes-

Pretrsljiv prizor z bojnega polja.

gadenu so romunski in bolgarski državniki odšli še na obisk v Rim. Po svojem povratku so se začela pogajanja med Romunijo in Madžarsko na eni, Romunijo in Bolgarijo na drugi strani. Toda pogajanja z Madžari niso uspela, medtem ko so bila z Bolgari uspešna. Zaradi tega sta Nemčija in Italija sklenili, da spet izrečeta svojo razsodbo. Sklican je bil sestanek na Dunaju, kjer je bil dne 28. avgusta 1940 ves severni del Transilvanije prisojen Madžarom. Dne 13. septembra je bil dosežen tudi sporazum z Bolgari, ki so dobili južni del Dobrudže. Dne 6. septembra je bil kralj Karol naprošen, naj odstopi in mu je sledil na prestolu kralj Mihael. Vrhovno oblast v državi je prevzel general Antonescu, ki se oslanja na Železno gardo. Dne 13. oktobra so prišle nemške čete v Romunijo in zasedle petrolejske vrelce ter donavsko pot. Romunija, najprej okrnjena, je zatem padla v območje velesil osišča Nemčije in Italije.

12. Vojna v Grčiji.

Uvod k vojni, ki je dne 27. oktobra 1940 izbruhnila med Italijo in Grčijo, so dali številni posveti med Nemčijo in Italijo. Dne 19. septembra je bil Ribbentrop v Rimu pri grofu Cianu in Mussoliniju. Dne 27. septembra je bila nato podpisana trozveža z Japonsko, ki je določila Japonski vzhodnoazijski prostor, velesilama osišča pa evropsko-afriški prostor kot torišče nadaljnjega udejstvovanja. Dne 4. oktobra je bil drugi sestanek na Brennerju med Hitlerjem in Mussolinijem, kjer so bili proučeni načini italijansko-nemške ofenzive proti angleški moči v Sredozemlju. Italijanski listi so ob izbruhu sovražnosti z Grčijo poudarili, da je grški dogodek treba razumeti kot člen v velikem skupnem načrtu, ki je bil prereset na Brennerju in katerega drugi členi se bodo postopno še razvijali. Novi incidenti, ki so se pripetili med Italijo in Grčijo na alban-

Zične ovire na pokopališču zapadne fronte.

skem ozemlju, so bili lani takoj po italijanski zasedbi Albanije v aprilu 1939, ki pa so bili dne 27. oktobra 1939 poravnani s podaljšanjem prijateljskega pakta med Grčijo in Italijo. Letos, dne 15. avgusta je izbruhnil nov spor, ki je tlel dalje, dokler niso dne 26. oktobra sledili novi incidenti, ki so dovedli do izbruha vojnih sovražnosti med obema državama. Grčija ima v tem svojem sporu na svoji strani samo Anglijo, ki ji je dne 13. aprila 1939, isto kakor Francija (istega dne), dala oboroženo jamstvo za vsak napad na njeno državo. Turčija, s katero ima Grčija vojaško zvezo, za pomoč ni bila naprošena. Francija je dati ne more. Balkanska zveza pa po odlomu Romunije ne obstoja več, a bi po svojem bistvu Grčije proti napadu od strani Italije ne ščitila.

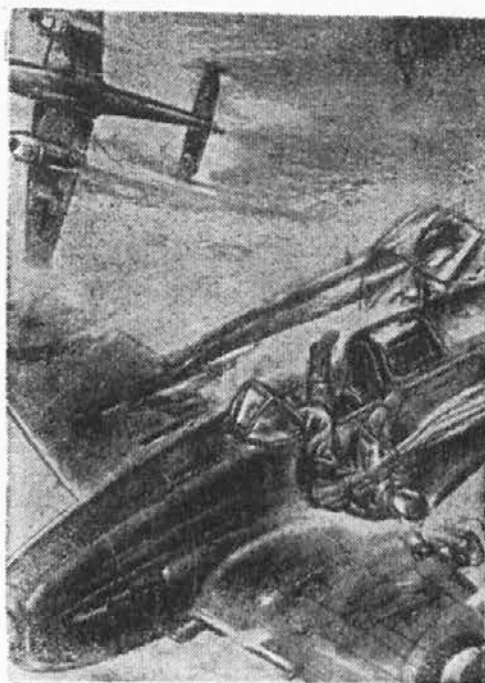
Naš položaj.

Naša država je svoj državni in nacionalni obstoj postavila na načelo, da mora na prostoru, kjer mora izpolnjevati svojo zgodovinsko nalogo, živeti v miru z vsemi svojimi sosedi, z njimi vzdrževati gospodarske in politične odnose, ki izključujejo vsaka trenja, a da mora ohraniti tudi z ostalim svetom prijateljske odnose kot država, ki uživa polno samostojnost, ki jo je plačala z bogatimi rekami najbolj plemenite krvi svojih prebivalcev.

V razdobje, ki ga objema ta pregled, spada cela vrsta slovesnih poudarkov Jugoslavije, da želi ostati na tej črti, ki ima kot geslo: mir doma, mir okrog naših mej. Dne 25. marca 1937. leta že je v belgrajskem paktu z Italijo sklenila prijateljsko pogodbo, ki je zanesla mir na Jadransko področje. Ta pogodba je bila slovesno podčrtana z obiskom grofa Ciana v Belgradu od 19. do 21. januarja 1939, nato še ob priliki obiska našega zunanjega ministra Cincar-Markoviča v Benetkah, kjer se je dne 24. aprila 1939 se-

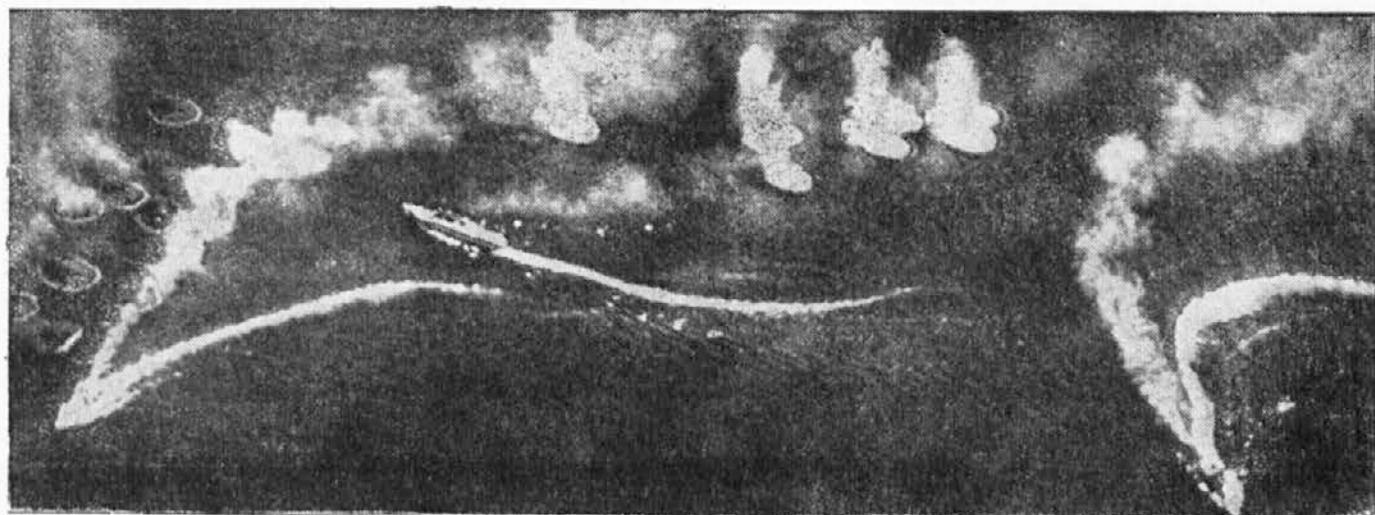

stal z grofom Cianom in kjer sta se »obe državi sporazumeli, da bosta tako medsebojno prijateljstvo, kakor tudi prijateljstvo med Nemčijo in Jugoslavijo skušali na gospodarskem in političnem polju še bolj poglobiti«. Krono našim odnošajem z Italijo pa je postavil obisk našega kneza namestnika Pavla v Rimu dne 10. in 11. majnika, kjer sta z italijanskim cesarjem in kraljem izmenjala napitnice, polne iskrene prisrčnosti. Tudi letos spomladi, na obletnico belgrajskega pakta sta grof Ciano in Cincar-Markovič izmenjala tople brzojavke, v katerih si čestitata, da obe državi živita v prijateljski sosesčini. Odnosaje z Nemčijo urejujejo številne gospodarske pogodbe, med katerimi je poslednja, podpisana dne 20. oktobra 1940, spravila v sklad nemško in jugoslovansko gospodarsko sodelovanje. S političnega stališča je treba v tem razdobju v prvi vrsti omeniti besede, ki jih je izrekel Hitler v svojem govoru dne 8. novembra 1938, ko je govoril o prijateljskih odnošajih z Jugoslavijo, s katero da so »meje za trajno potegnjene«. V okvir nemško-jugoslovanskih odnošajev spada tudi obisk našega zunanjega ministra v Berlinu dne 25. aprila 1939, ki mu je dne 1. junija sledil obisk kneza namestnika pri Hitlerju. Pri tej priložnosti so bile izmenjane zopet prisrčne zdravice, kjer je nemški kancler v svoji ponovno poudaril, da živita oba naroda kot »prijateljska soseda ob skupnih, za vedno skupnih določenih mejah«. Ko je izbruhnila sedanja vojna, se Jugoslavija ni bala zapletljajev, ker se ni pustila vezati na noben politični tabor v Evropi, ampak je ostala nevezana, z vsemi svojimi skrbmi posvečena edinole prostoru, na katerem živi in kjer si je uredila svoje mirno življenje. Zato je dne 2. septembra 1939, drugi dan po izbruhu vojne, lahko dala izjavo, da bo ostala nevtralna, a kot država, ki je na svojo drago kupljeno svobodo ponosna, vedno pripravljena, da brani svojo nevtralnost, naj pride nevarnost od katere koli strani. Tudi ob zasedbi Albanije dne 7. aprila 1939 je mogla izjaviti, da ta dogodek njenega prijateljstva na Jadranu ne moti. In ko je sedaj izbruhnil spor med Italijo in Grčijo, je dne 1. novembra 1940 izjavila, da ostane nevtralna, a pazljiva in budna, da bodo tudi drugi njeno nevtralnost spoštovali. Da bi še bolj potrdila svoje nepristransko in na vse kraje prijateljsko zadržanje, je dne 25. junija obnovila tudi svoje gospodarske in diplomatske odnošaje s Sovjetsko Rusijo, tako da je danes ni države v Evropi, s katero bi Jugoslavija imela kakšna navzkrižja, ki bi ne bila pokrita s prijateljskimi pogodbami.

Boj letal.

Toda položaj dandanes v dobi »totalnih vojn« ni odvisen samo od zadržanja vlade in odgovornih voditeljev države in njene usode. Odvisen je od vsega državnega naroda, ki si mora biti vedno v svesti, da ga bo vsaka vojna zadela vsega in da bo tudi ves s svojim življenjem in imetjem vred šel v suženjstvo, ako bi bil napaden in poražen. Zato nam se na koncu teh premišljevanj o porajanju novega sveta kar sama od sebe vsiljuje misel, da moramo biti pripravljene vsi, da svojo domovino ohranimo neokrnjeno in mirno sredi požara, ki divja okrog nas. Med nami ne sme biti nobenih razpok, nobenih nejasnosti, nobene samovolje. Strnjene v polni, prostovoljni disciplini okrog našega državnega vodstva, radi pripravljene na žrtve, ki so v miru manjše kakor v vojni, pripravljene tudi, da hladno damo domovini na razpolago svoje življenje in svoje imetje, če bi postalo potrebno, v dobri veri, da oboje ni nič vredno — brez svobode v lastnem domu.

Napad italijanskih letal na angleške ladje.

Francosko vojno vodstvo — Reynaud, maršal Petain, Weygand.

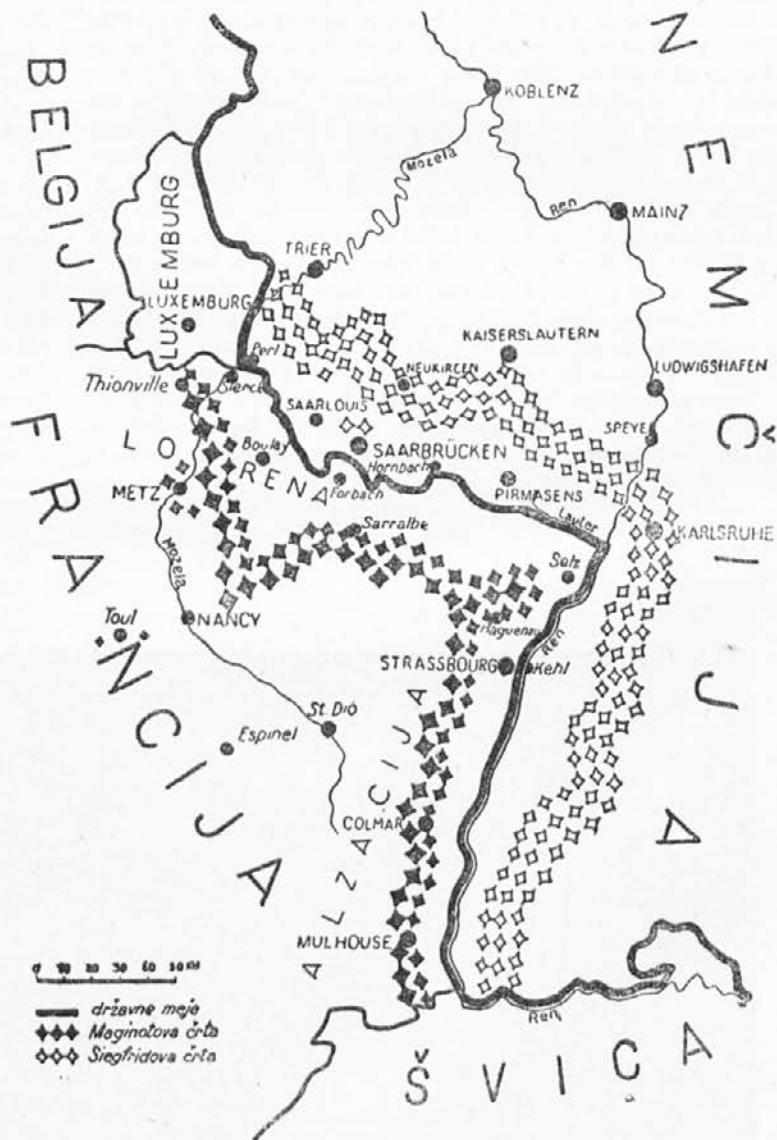
Zaklonišča grade.

Državni poglavarji Finske, Norveške, Svedske in Danske.

Po Italijanih sestreljen angleški bombnik.

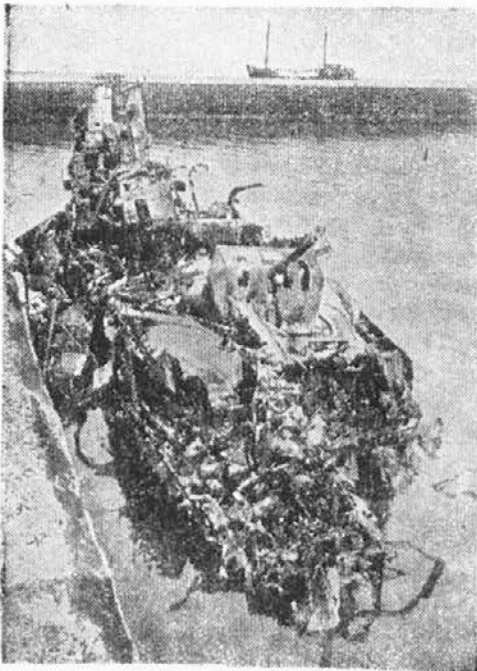
Maginotova in Siegfriedova linija.

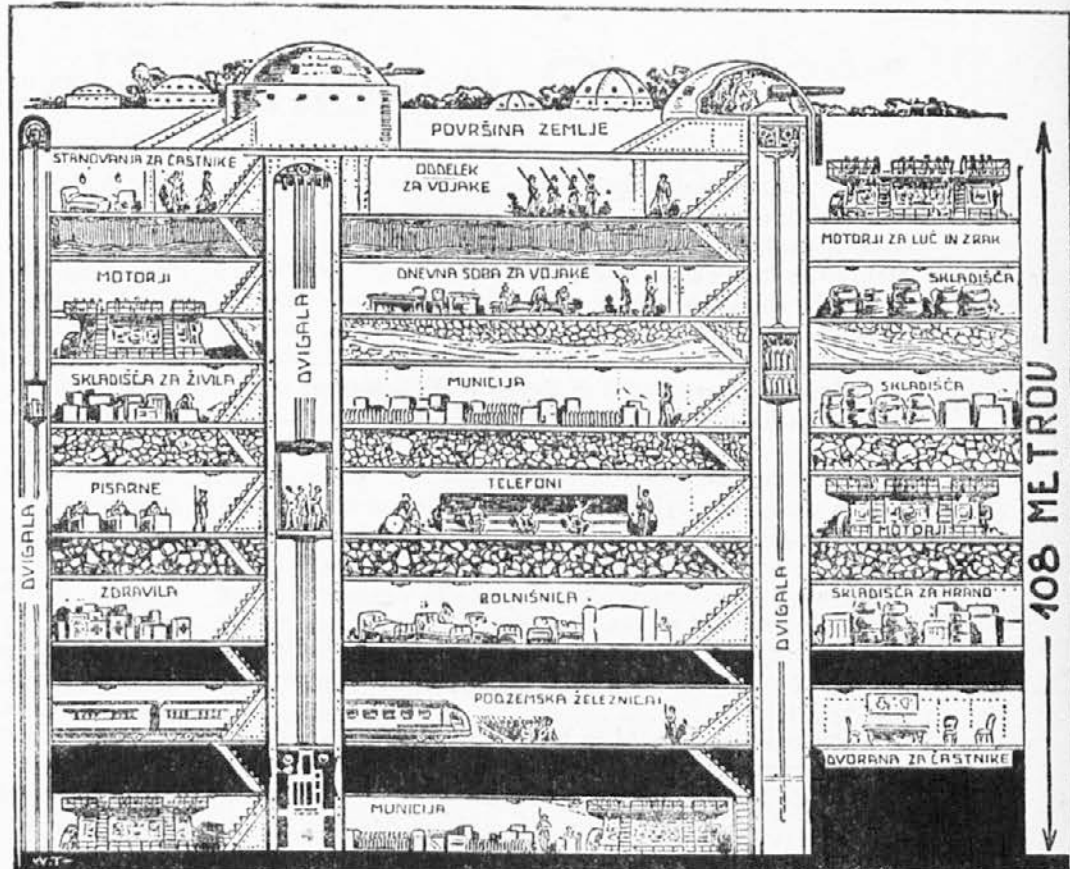
Parada nemške vojske v Varšavi.

Francosko-angleško vojno vodstvo.

Po letalski bombi razbita ladja.

Prerez Maginotove linije.

Prodiranje tankovskih odredov.

O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in rekel: »Tod bodo živeli veseli ljudje!« Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od vzhoda do zahoda: šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje — puste leže tam, strmé proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Nazadnje mu je ostalo polno perišče lepote: razsul jo je na vse štiri strani od štajerskih goric od strme tržaške obale pa od Triglava do Gorjancev, in rekel: »Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik, in njih pesem bo vriskanje!« »Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je pognala kal in rodila — zrastle so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih

gleda, ostrmi pred tem čudom božjim, srce vztrepeče od same sladkosti: zakaj gore in poljane oznanjajo, da je Bog ustvaril paradiz za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse, kakor je rekel, se je zgodilo: bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravní za vsakdanjo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno pritrkavanje in zvezde pojo, kadar se na svetli poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz veselega srca!

Ivan Cankar.

Dr. Pavle Blaznik:

O naselitvi Slovencev

Če imamo pred seboj evropsko narodnostno karto in se zamislimo v čas pred dva tisoč leti, bomo videli, da so zelo maloštevilni oni narodi, ki so se obdržali v dolgi dobi dveh tisočletij na istem mestu. Mnoge je usoda v tem razdobju sploh zbrisala z zemeljske površine, druge pa pripeljala v povsem drug svet, kjer je bilo treba na novo ustvarjati pogoje, ki so bili potrebni za narodni obstanek.

Tudi naš narod ne živi danes v svoji prvotni domovini. Zibelka mu je tekla daleč proč — onstran karpatškega loka na močvirnih nižinskih poljskih tleh. Ob velikem prelomu med starim in srednjim vekom se je razgibalo evropsko prebivalstvo ter se selilo preko velikanskih razdalj. Ta val je zajel tudi naše prednike, ki so se obrnili proti jugu na Balkanski polotok. Na najbolj občutljivo severozahodno stran je zanesla usoda prav naše prednike-pradede slovenskega naroda; tu jim je določila težko nalogo, da ustvarijo kot skrajna zahodna straža južnega slovanstva branik proti germanskemu in romanskemu življu.

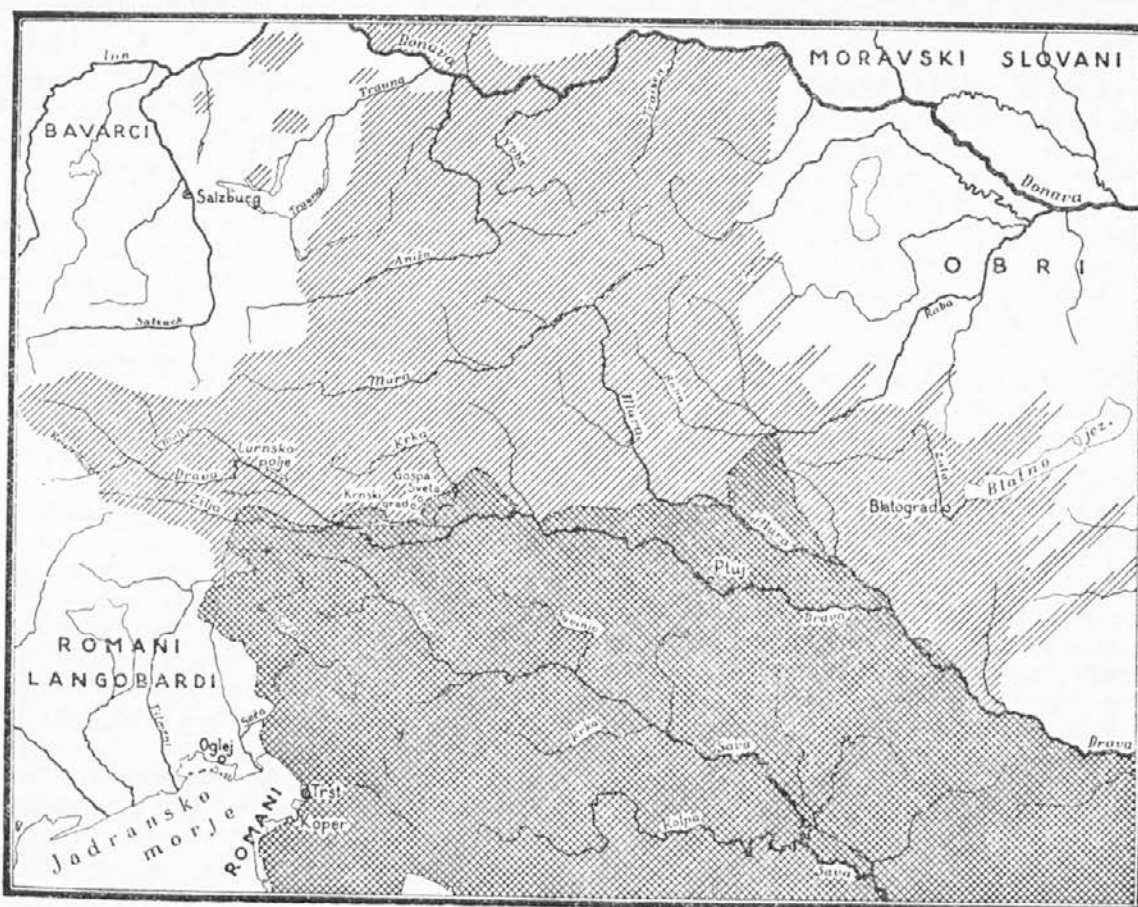
Pri naseljevanju, ki je bilo usmerjeno v glavnem od vzhoda proti zahodu, so sledili naši predniki deloma stari rimski cestam, ki so bile tedaj še prav dobro ohranjene; v glavnem pa so jim bile kačipot naravne zveze: držali so se glavnih rek Mure, Drave, Save ter njih pritokov. Izgnili so se jih le tam, kjer so stisnjene in razpenjene tvorile večjo zapreko kot pa pomoč. Podobno so silile naselnike v drugo smer tudi ostale prirodne ovire, kot močvirja, obsežni gozdovi itd. Naši predniki so se naseljevali po prisojnih hribovitih pobočjih; pri tem se pa niso izogibali prostranih ravnin in širokih dolin, če so spoznali, da niso preveč očitno izpostavljene nevarnosti poplav. V začetku so se naselili pač tam, kjer ni bilo treba zemlje na novo kultivirati — torej na tleh predslovenske naseljenosti. Ob prihodu naših prednikov so bili namreč naseljeni na današnjih slovenskih tleh romanski in keltški prebivalci, ki so se morali pretežno umakniti pred novimi naselniki v teže dostopna ozemlja. Le deloma se je z njimi pomešal slovenski živelj in jih imenoval Vlahe. Nanje še sedaj opozarjajo krajevna imena, kot Lahovče pri Cerkljah, Belšinja vas pri Trebnjem, Laška vas pri Celju, Laško, Lahovšče pri Ajdovščini itd. Na staro prebivalstvo še danes spominjajo mnoga geografska imena, ki so jih naši predniki prevzeli po njem. Saj so naše naj-

važnejše reke obdržale stara predslovenska imena, kot Sava, Drava, Mura, Kokra, Soča — enako pa kažejo na predslovensko prebivalstvo tudi nekatere naselbine, kot Ptuj, Celje, Logatec, Kranj, Beljak, Trst.

V velikem zaletu so se razširili naši predniki preko obsežnega ozemlja na vzhodu do Blatnega jezera, na zahodu prav do furlanskega Tilmenta in do izvirov Drave, Mure, Anize in Travne, a na severu do Donave in preko nje. Zasedli so meje, ki jih splošno tudi v kasnejših stoletjih bistveno niso prekoračili. To prostrano ozemlje je merilo nad 70.000 km² (štiri in pol dravskih banovin). Razumljivo je, da ga naši predniki zaradi maloštevilnosti niso mogli dovolj gosto naseliti. Ogromni predeli — zlasti v višjih legah so ostali nenaseljeni in pokriti z obsežnimi gozdovi. To dejstvo je postalo za nas nevarno in celo usodno, ko so se vedno bolj začenjali zanimati za našo zemljo germanski sosedje.

Prvotno popolnoma svobodni smo namreč prišli polagoma pod nemški politični vpliv. Politična podrejenost je imela za posledico uvajanje fevdalizma, ki nam je neizmerno škodoval na narodnem polju in bistveno vplival na socialni ustroj našega naroda. Po takratnih običajih je postala slovenska zemlja s politično odvisnostjo last vladarja, ki je lahko z njo svobodno razpolagal. Z njo je skušal pridobivati na svojo stran velikaše — tako posvetne kot cerkvene, z njo je poplaševal njih zvestobo. Ker se je domače slovensko plemstvo kmalu potujčilo, ali je pa pretežno zdrknilo na nižjo socialno stopnjo, so prehajali obsežni naseljeni in nenaseljeni predeli naše zemlje v last mogočnih tujih velikašev. Nad prostranim ozemljem, zlasti v Posavju in Podravju, so zagospodovali salzburški nadškofje, briksenski škofje so si zagotovili Bled in Bohinj, bamberski škofje so si pridobili Kanalsko dolino s Trbižem, freisinški škofje pa Škofjo Loko s Poljansko in Selško dolino ter Sorškimi poljem; mnogo ozemlja so imeli v posesti tudi oglejski patriarhi. Pa tudi posvetni velikaši niso zaostajali za cerkvenimi. — Ta tuja gospoda je klicala v mesta, ki so se v onem času prav lepo razvijala zlasti kot središča zemljiške gosposke, trgovce in obrtnike iz svoje domovine. Zato ni čudno, da so imela takrat naša mesta tuje, nemško lice, dasi je sililo tja tudi slovensko kmečko okoliško prebivalstvo. Zakaj Slovenec meščan, ki je posebno v kasnejši dobi krepil in ohranjal

Severne in zapadne meje Slovencev v 9. stol. in danes.

1) Nekdanje meje Slovencev. 2) Današnje jugoslovansko etnično ozemlje. (Iz knjige: Kos, Zgodovina Slovencev, I. del)

naše meščanstvo, je le prerad pozabljal na svoje slovensko poreklo in se je potujočeval.

Slovenci nismo torej imeli v kasnejšem srednjem veku ne svojega plemstva, ne svojega meščanstva. Slovenstvo je moral reševati le kmet, ki pa je bil seveda brez politične moči; saj je celo vedno bolj izgubljal svojo osebno svobodo. Čedalje redkejša je bila vrsta svobodnikov, ki so bili še gospodarji na svoji zemlji. Večina našega naroda je bila tedaj v vrsti podložnikov-tlačanov.

Ob slovenski naselitvi je bilo za našega kmeta plodne zemlje na razpolago, kolikor je je kdo hotel. Zato takrat niti ni bilo treba posameznikom odmerjati zemlje. Če je kmet kak predel že preveč izrabil, je segel lahko po sosednjem. Take idilične razmere so se nehale v dobi fevdalizma — v času, ko se je tuja gospoda vedno bolj pollaščala naše zemlje. Zakaj fevdalna gospoda je hotela iz svoje zemlje kolikor mogoče veliko izvleči. Zato so skušali zemljo bolj gosto naseliti; gozd, ki takrat ni dajal posebnega dobička, je bilo treba krčiti in spreminjati v plodno polje. Zato je bilo vedno večje povpraševanje po delovnih silah. Ker je bilo teh pri nas premalo, so jih poiskali na drugih svojih ozemljih in jih od tam preseljevali na naša tla. Tako je prišlo že v začetku 10. stoletja do velike sistematične kolonizacije na slovenski zemlji, pri kateri so poleg domačinov prihajali v poštev zlasti Bavarci. Ti so se naseljevali prvotno največ na zemlji, ki je bila vsaj deloma že kultivirana — torej tam, kjer naletimo že takrat na slovensko naseljenost. Ker potemtakem nemška kolonizacija ni prodirala v strnjeni fronti, marveč se je pojavljala le v posameznih tokovih na slovenskih tleh, ni čudno, da sta bili obe narodnosti marsikje močno pomešani med seboj. Zato dolgo časa ni mo-

goče govoriti o nemško-slovenski jezikovni meji. Razumljivo je, da je germanizacija pri takem položaju hitreje napredovala na ravnih, po naravi nezavarovanih predelih našega severa — kot pa v težko dostopnih gorskih ozemljih. Najslabše je bilo v avstrijskem Podonavju, kjer so bili naši predniki najbolj redko naseljeni. To ozemlje smo izgubili že v 13., 14. stoletju. A tudi sicer se je slovenstvo umikalo proti črti današnje jezikovne meje. V 14. in 15. stoletju smo izgubili vzhodno Tirolsko, zgornjo Koroško in zgornjo Štajersko. Tako se je v 15. stoletju ustvarila jezikovna meja, ki ni potekala daleč od današnje narodne meje. Edin spomin na nekdanjo slovensko posest v teh področjih so danes le še številna slovenska krajevna imena, ki nas spominjajo, do kam je segal nekoč naš živelj.

V primeru s to strahotno izgubo moremo na drugi strani pokazati le skromne narodne pridobitve na današnjih slovenskih tleh. K sreči je bil nemški kolonizacijski tok južno od Karavank in Kozjaka tudi v času najmočnejšega naseljevanja precej slabši. Zato se nam je posrečilo, da smo se obdržali kot narod, obenem pa smo celo poslovenili nekaj manjših jezikovnih otokov. Tako se ni mogel vzdržati tuj element na Dravskem polju med Mariborom in Ptujem, enako tudi ne tolminski Nemskorutarji, ki jih je naselil oglejski patriarh na goratem svetu pod gorskimi grebeni od Črne prsti do Vogla. A največ tujega elementa je absorbiral slovenski živelj na škofje-loških freisinških posestvih. V kraljestvo Ratitovca je naselil freisinški škof v 13. in 14. stoletju Tirolce s središčem v Sorici, a na Sorškem polju je bila močna še starejša bavarska kolonija z jedrom v Bitnju. Na te tuje koloniste spominjajo danes le še krajevna imena in primki. Ni se nam pa posrečilo posloveniti kočevskega otoka,

ki je nastal v 14. stoletju, dasi je bilo tam razvitih precej slovenskih vasi že ob nemški kolonizaciji.

Velika sistematična kolonizacija, ki je bila zaključena nekako v 14. stoletju, nam je torej prinesla v narodnem pogledu ogromno škodo, obenem je pa popolnoma spremenila zunanje lice naše pokrajine. Zaživela so področja, kjer je doslej sameval ogromen gozd. Vendar kolonizacijsko delo s tem pri nas še ni bilo zaključeno. V 16. in 17. stoletju je prišlo marsikje do novega sistematičnega naseljevanja po hribovitem, gozdnatem svetu. Tedaj ni bilo več treba klicati tujcev, zakaj domači živelj je bil že dovolj močan. Šele s 17. stoletjem je bila slovenska zemlja toliko naseljena, da v splošnem ni več mogla prenesti obsežnejšega koloniziranja.

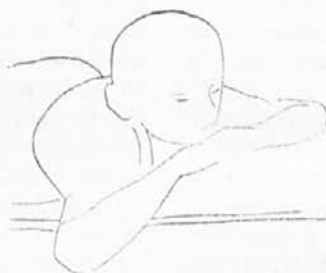
Posledice opisanega naseljevanja se kažejo predvsem v narodnostnem pogledu. Kot smo že poudarili, se je naša severna meja katastrofalno zamajala. Saj se je moral tu umakniti naš narod z Donave daleč proti Dravi. Položaj na ostalih mejah ni tako tragičen. Na vzhodu je bil za nas usoden madžarski udor v 9., 10. stoletju. Madžari so pretrgali zvezo med severnimi in južnimi Slovani in sčasoma skrčili slovensko panonsko ozemlje od 10.000 km² na 1000 km². Najbolj ugodne so še razmere na zahodni romanski meji. Romansko prebivalstvo namreč k sreči ni imelo na razpolago toliko kmečkega življa, da bi prihajal v poštev za koloniziranje slovenske zemlje. Zato je v splošnem slovensko-romanska meja danes tam kot pred enajstimi stoletji. Meja proti Hrvatom je precej slučajna. Da teče prav na Sotli, izhaja od tod, ker je bila Sotla skozi stoletja politična meja med Slovenci in Hrvati.

Naseljevanje v različnih časih je pa zapustilo sledove tudi v socialnem pogledu. Nasledniki starih kolonistov so namreč današnji gruntarji. Ti so uživali spočetka zasebno samo njive in travnike; gozdovi in pašniki so bili last vasi, oziroma srenje. Grunti, ki so močno menjali gospodarje, so se v hribovitem svetu navadno dobro držali. Številni primeri kažejo, da je danes v marsikateri vasi prav toliko gruntov, kot jih je bilo v času naselitve pred davnimi stoletji. Na tleh večjega prometa — v ravnini je

slika seveda drugačna. Tu človek ni bil tako zvezan z zemljo; na teh tleh so se številni grunti že zdavnal razsuli. — V zadnjih dveh, treh stoletjih ni bilo na razpolago večjih področij za nova naseljevanja. Zato se je mogla razvijati le še manjša posest — kajžarstvo. Kajžarji so bili v začetku navezani le na srenjski svet. Tu so kultivirali skromno odmerjeno zemljo. Kajže so postavljali ob strani gruntarskih naselbin ali na gmajni, t. j. na skupnem svetu na robu gruntarskega polja. Ko so delili skupno zemljo — največ v 18. stoletju, se je položaj kajžarjev izboljšal. Zakaj tudi nanje so odpadli deleži, dasi manjši kot na gruntarje. S tem deležem je odslej kajžar lahko razpolagal in ga kultiviral kot nekoč gruntarski kolonist. V težjih prilikah je seveda živel kajžar, ki se je naseljeval v času, ko je bila skupna zemlja že razdeljena.

Popolnoma razumljivo je, da je naseljevanje v tako različnih dobah in prilikah zapustilo sledove tudi v tipih vasi in parcelni razdelitvi. Najbolj je razširjena gručasta vas, kjer imamo opraviti z zaseško razdelitvijo. V tem primeru je parcelacija sicer razdrobljena, vendar ima vsaka kmetija največ polja pri svoji domačiji. Veliko bolj nepraktična je razdelitev na delce, kjer je parcelacija silno razdrobljena. Posamezne kmetije imajo tudi po dvajset ali še več drobnih parcel v obliki prog, ki so enakomerno porazdeljene preko vsega vaškega polja. Ker mora imeti vsak kmet prost dostop do svoje parcele, gre mnogo plodne zemlje v izgubo. Marsikje — zlasti na ravninskih tleh naletimo na vasi v vrsti; domačije leže v dolgi vrsti druga poleg druge. Polje je v tem primeru razdeljeno na proge; vsak kmet ima vse polje v eni dolgi prog, ki leži navadno pred hišo v širini domačije. Pri vseh doslej opisanih primerih je popolnoma jasno, da so se prebivalci posameznih vasi naseljevali v družbi istočasno — v dobi načrtnega, sistematičnega koloniziranja. Večinoma mlajšega datuma so samotne kmetije, pri katerih ima vsak posestnik vso zemljo v celoti; pri tem tipu gre le za naseljevanje po posameznikih.

Kolonizacija na naših tleh je skrčila slovensko ozemlje od 70.000 km² na 24.000 km².

O, kolika je pisanost slovenskega življenja! Od Zlatorogovega kraljestva, kjer štrle triglavske stene strmo v višino, razkave in koščene in trdne, kot je trden gorenjski kmet, gruntar, s koreninami do pekla in z vriskom do neba, s kinčem nebeškim v svoji sredi in meščansko kulturo, pa do veselega Vipavca, ki prideluje fige in goji rože. In do veselega Dolenjca, ki prodaja ribniško suho robo križem sveta in pije cviček s Trške gore, kisle in zdravo in vredno hvale pijačo, pa do Belokranjca, s pesmijo, ki je navdihnila Župančiča in ki živi melanholično zategnjena prav tako v belokranjskih kolih, zelenem Juriju kot v beli obleki. Od rudarja v Trbovljah, ki se živ zajeda zemlji v trebuh, da si peče v potu obraza zase kruh in

za otroke, bedni proletarec, odvisen od konstelacije svetovnega kapitala, pa do splavarjev na Savinji, ki pojo, ko se love v rekah in z vesli razdvajajo valove, udarjajoče bolj čez splav v noge kot v vesla! Kolika pisanost, če primerjamo Pohorje z njegovimi gozdnatimi sprehodi in z nižino Prekmurja, s topoli in senco, s pogledom čez Dravo in Muro na Slovensko Krajino s kolniki, ki vodijo bolj od doma kot pa domov. Pa še nimamo oglašene celokupne slovenske harmonije, v kateri se stekajo vse te prvine kraja in ljudi in se vežejo v en sam akord, ki zveni pri vseh enako globoko in ljubko v spev: »Slovenec sem, Slovenec sem, tako je mati djala...«

Tine Debeljak.

Kulturne ustanove - dokaz našega narodnega življenja

Narod, zlasti še, če je tudi politično samostojen, dokazuje svojo narodno trdoživost in vsebino najbolj s tem, če si zna postaviti in ustanoviti ter vzdrževati svoje najvišje kulturne ustanove, ki so spomeniki in glasniki narodne zavesti in narodne duhovne izoblikovanosti. Ne samo, da se človek zaveda svojega jezika in krvne povezanosti s svojimi sonarodnjaki, temveč da se zave tudi dolžnosti in moči, svoje duhovne svojskosti tudi razvijati do najvišje mere in vsemu kulturnemu življenju dati svojsko obliko, ki je prav njegova in ne morda kopirana od drugod, je znak pravega kulturnega udejstvovanja, zrcalo zrelosti in polnosti narodnega življenja. Ko naš človek kot popotni človek stopi v središča kakega velikega naroda, si bo gotovo ogledal najprej tiste ustanove, ki mu bodo pokazale notranje obličje naroda, med katerega je prišel. Stopil bo v katedrale, ki so spomenik cerkvenega svojskega življenja dotičnega naroda in verske vneme, ogledal si bo reprezentativne stavbe političnih oblastnikov, da se bo prepričal, ali je dotični narod samostojen in sam svoj vladar, ali pa je oviran v svojem političnem razmahu in tudi v duhovni rasti. Da se bo pa prepričal, če je narod dosegel svojo notranjo povezanost v duhu in je izoblikoval svojo notranjo stavbo do višine, v kateri je mogoče reči o prebivalstvu dotične dežele, da se je predstavilo kot narod, svojski narod z vsemi prilastki, bo potnik povprašal po univerzi, po akademiji znanosti in umetnosti, po muzejih in galerijah, po umetniških šolah in prosvetnih organizacijah, po javnih knjižnicah in centralnih organizacijah, ki zajemajo ves narod v kulturno povezanost ter so dokaz kulturne stopnje najširših plasti naroda. In ko si bo popotnik v tujem mestu ogledal vse te in podobne ustanove ter se bo prepričal o kulturni zrelosti dotičnega naroda, se bo šele zavedel, da je dotični narod res narod, svojski glas v zboru drugih, ter bo podobne dokaze iskal ali vsaj želel videti tudi med svojim narodom.

Zato bo vesel, ko bo opazil, da ima slovenski narod vse tiste prilastke, ki spremljajo oznako kulturnega naroda v svetu, ter bo znal ceniti duhovni napor starih in novih rodov, ki so iz nič in često proti sili viharjev ustvarili narodno kulturo in jo organizirali v ustanove, ki so resnični dokumenti slovenskega svojskega duhovnega življenja.

Ponosen bo najprej na slovensko ljudsko prosvetno delo, ki je znano v svetu kot eno najbolj dosledno izvedenih izobraževalnih poskusov. Ponosen bo na Mohorjevo družbo, ki je letos praznovala 80 letnico obstoja in je poslala sama v najširše plasti v tem času nad 20 milijonov slovenskih knjig. V njeno zgodovinsko zaslugi bo stalo dejstvo, da je naučila slovenski narod brati, da je bil prištet že v Avstriji med najkulturnejše narode z ozirom na majhno število analfabetov. To je dosegla Slomškova ustanova, širile pa so narodno vzgojno prosveto čitalnice, ki so prve budile slovenskega duha, ter njih naslednice v rokodelskih in sokolskih ter zlasti prosvetnih domovih, ki se bleste v sleherni slovenski vasi kot za cerkvijo drugi dom, ki prevzema v vzgojo mladino iz rok ljudskih šol. Tu je doma slovenska izobrazba najširših plasti, osnovna kultura, oblikujoča tudi zunanje lice slovenske vasi in našega podeželja, ki je resnično za celo stopnjo više od drugih podeželj v naši državi, kakor se je izrazil srbski publicist Dragoljub Jovanović, češ da Slovenci nimajo več pravega kmečkega stanu, temveč je na vasi že prava meščanska kultura. Naše šolsko šolstvo je razvito in sega že v sleherni gorsko vas, naše strokovno,

gospodarsko, kmečko in obrtno-tehnično šolstvo napreduje ter dobiva čimveč veljave in vpliva na stvarno kulturo našega življenja, dočim se v drugih predelih države smatra še za manjvredno pred srednjim teoretičnim šolstvom. Vse te šole in to izobrazbo smo deloma dobojevali še v časih jeznih viharjev, sedaj smo ga samo izpopolnili in dovršili v organski rasti, ko smo mu dogradili najlepši vrh z ustanovitvijo slovenske univerze takoj po prevratu na predlog tedanjega ministrskega podpredsednika dr. Korošca (1919), razširili v popolno univerzo tudi z medicinsko fakulteto pa šele letos (1940) pod istim človekom kot prosvetnim ministrom. Tako je sedaj to naše najvišje učilišče res lepa krona vsemu našemu šolstvu in naši ljudski prosveti. In tako je ta ustanova, ki nosi sedaj ponosno ime Universitas Alexandrina Labacensis, ena tistih dokumentov, ki bo vsakemu tujcu jasno izpovedovala in pričala, da smo Slovenci svojo šolsko izobrazbo dvignili na najvišji vrh kot se spodobi nujno narodu, ki hoče kot tak, svojski kulturni narod, eksistirati.

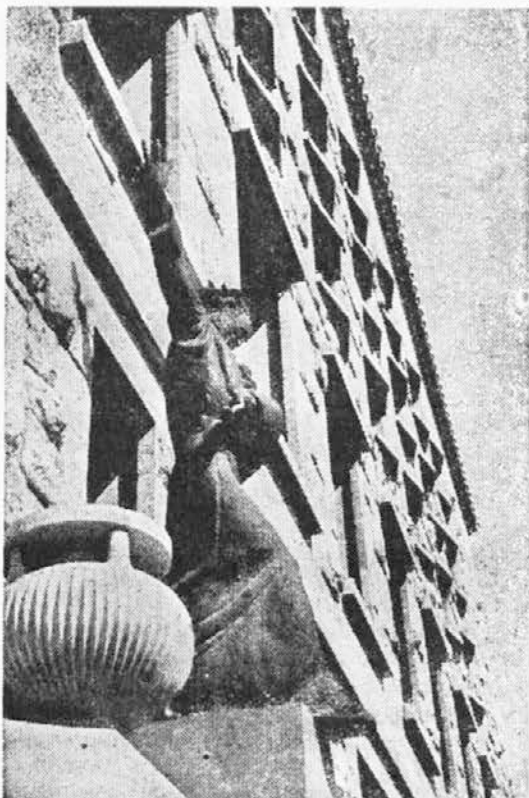
Takoj za univerzo, s katero je v bitni zvezi, pa se že dviga v nebo nova stavba iz Plečnikovega duha, mojstrovina slovenske arhitekture in spomenik slovenski knjigi Vseučiliška knjižnica, ki bo drugo leto že predana javnosti in svojemu namenu. Tako bo ustanova iz skromne licejske biblioteke, ki je po zrušitvi liceja po potresu gostovala v tuji hiši, prenesla svojo zalogo »slovenic« v nov hram, ponos slovenskim ljubiteljem znanosti in lepe knjige. Tu je zakladnica duhovnega bogastva slovenskega človeka, zlata valuta naše kulture, vredna, novi dokument naše duhovne samostojnosti in tvornosti.

Univerza in njena knjižnica sta dokaz naše organske, iz resničnih osnov našega šolstva rastoče izobrazbe, katere vrh je; knjižnica pa je centralni spomenik in predstavnik vseh tistih majhnih knjižnic, ki so v širnem podeželju vsakdanja duhovna hrana slovenskemu človeku.

Toda slovensko duhovno prizadevanje se izraža polno v češčenju vseh Modric udejstvovanja človeškega duha. Tako je v sami Ljubljani vse polno znanstvenih društev, kjer svoja znanstvena področja raziskujejo zemljepisci, zgodovinarji, slavisti, pravniki, tehniki, medicinci itd. Slovenski znanstvenik razvija davni obraz slovenske zemlje in društvenega sestava, razvršča zgodovinske dogodke, jih

Sedež slovenskega vseučilišča v Ljubljani.

Vseučiliška knjižnica v Ljubljani. (Plečnikov načrt.)

spoznava in osvetljuje, išče novih poti v organski zvezi s preteklostjo in odkriva bodočnosti novo lice. Državni, banovinski, pokrajinski in mestni muzeji hranijo urejeno gradivo kot podoba naše preteklosti in dokumente razvoja slovenskega življenja ter življenja na slovenski zemlji. V Ljubljani so: Državni, Etnografski in Mestni, po katerih zgledih rasto in se množe po naših podeželskih mestih (Maribor, Ptuj, Celje, Krško, Novo mesto, Škofja Loka itd.) dokumenti naše narodne zavednosti in ljubezni.

Kakor te znanosti v prestolnici in periferijah, tako se dokumentira tudi slovenska umetnost v nešteti revijah, delovnih slovenskih založništveh, kiparskih in slikarskih stvaritvah, graditvah in odrskih prikazovanjih, glasbenih tvorbah in gibalnih izrazilih. Matica Slovenska je dokaz naše stare ljubezni do slovenske knjige, kakor jo goje sedaj nešteta založništva, med njimi eno največjih, Jugoslovanska knjigarna. Likovna umetnost krasi naše stavbe in naša stanovanja, v Ljubljani pa se zbirajo stvaritve slovenskega upodablajočega duha v preteklosti v Narodni galeriji, narodni tvorbi poprevratnih dni, kjer je vsem razodet razvoj slovenske likovne umetnosti od najstarejših časov do zadnjih dni ter so shranjeni za bodočnost največji mojstri slovenskega čopiča, slovenske duše, razodete z likovnimi oblikami. Poleg stare Narodne galerije, ki naj bi jo obiskal vsak Slovenec, ki pride v Ljubljano, se sedaj gradi hram sodobni slovenski umetnosti, Moderna galerija, ki bo nov spomenik današnjemu umetnostnemu čutu, obenem pa bo prevzel tudi funkcijo Jakopičevega paviljona, tega dokaza skromnih privatnih začetkov ustanov, ki so povsod drugod dolžnostno delo naroda kot celote. V bližini teh Galerij pa stoji mogočno Narodno gledališče, slovenska Opera, ki je bila postavljena kot resnično potrdilo slovenskega duha v času germanske kulturne invazije ter spomenik slovenski igrski umetnosti, ki je v Slovencih razširjena kot morda nikjer med nobenim narodom in ki je v veliki meri pomagala vzdrževati v dobi čitalnic slovenskega duha ter ga razvijati v da-

našnji razvejet. In dramsko gledališče v Ljubljani, celjsko, ptujsko in mariborsko — ali niso to središča slovenske besede in slovenskega duha, naše kulture in v ogledalo našega slovenskega življenja, v kolikor kažejo zgodbe naših ljudi, pa tudi v kolikor so izraz občutka slovenskega igralca, ki odpira globine svojega doživljanja ter nam plemeniti našo duševnost? To so cvetovi našega igralskega talenta in ljubezni, katere dokaz so naši domovi širom domovine in nastopi in uglajenosti našega malega človeka, ki se je kretnjam kulturnega človeka privadil na domačem vaškem odru. V teh domovih se razvija tudi naš glasbeni in pevski čut, ki je med nami visoko razvit, saj smo imeli že davno, davno Filharmonijo in opero, prej kot druga mesta v Jugoslaviji in celo Srednji Evropi. Nastopi velikih orkestralnih korpusov, solistov in obisk poslušalcev pričajo o naši visoki glasbeni vzgoji, kateri sta sedaj posvečena ne samo Glasbena Matica, temveč tudi visoka šola Akademija, kakršne na žalost še nima likovna umetniška panoga našega kulturnega udejstvovanja, kar je sedaj najbolj vidna vrzel v smotrni izobrazbi našega umetniškega izražanja.

Gledališča, muzeji, umetniške akademije, Filharmonije in revije ter knjižne založbe in knjigarne — vse to so dokumenti ustvarjanja kulturnih, znanstveno umetniških vrednot. In kot krona vsemu temu znanstveno-umetnostnemu udejstvovanju je sedaj slovenski narod priboril sebi tudi zadnje potrdilo kulturne samobitnosti in svojskosti — Akademijo znanosti in umetnosti v Ljubljani, ki jo je poklical v življenje zopet minister dr. Korošec po posredovanju ministra Magaraševiča l. 1958. Tu so zbrani vrhovi znanstvenega sveta: filozofi, filologi, zgodovinarji; pravniki; matematikarji, prirodoslovci, pa tudi umetniškega: pisatelji, slikarji, arhitekti, pesniki, igralci, glasbeniki itd. itd., ki predstavljajo izbranice iz vseh kulturnih panog, ki so s svojimi deli dvignili narodne vrednote do nesmrtnosti in postali sami nesmrtni.

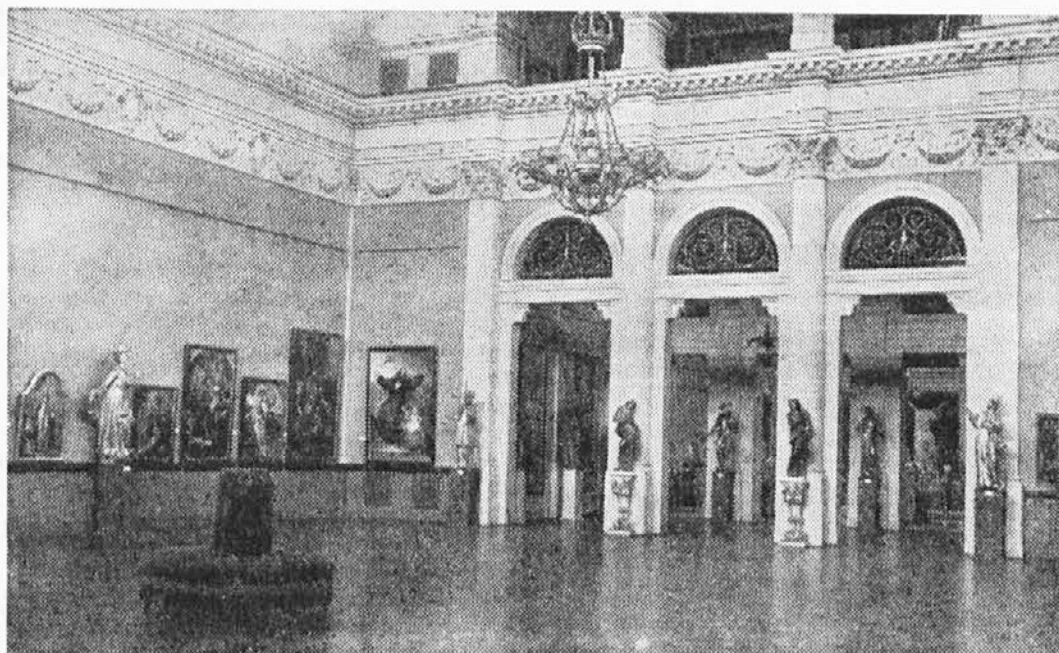
Tako je tudi Akademija znanosti eden tistih spomenikov, ki bo tudi tujeu vpil o naši duhovni in kulturni samobitnosti, o prizadevanjih našega uma in srca.

V nemanjši meri pa bo dokument našega kulturnega življenja tudi novi Slovenski dom, ki se gradi v Ljubljani z doneski vsega naroda in ki naj bo prav taka ljudska akademija ali univerza vseh katoliških prizadevanj za katoliško oblikovanje kulturnega življenja širokih plasti slovenskega naroda. Slovenski dom bo dom ljudsko prosvetnih društev, centrala katoliških obnovitvenih organizacij, središče, od koder naj se pokristjani slovenski duh in vse, kar je odvisno od njega; od koder naj dobi slovenski narod katoliške oblike javnega življenja po besedah Slomškovich: »zveličavno kulturo«. Tu bo imel svoj dom slovenski Radio (katerega podružnica bo drugo leto zapela samostojno tudi v Mariboru), ki pomeni novo sodobno kulturno sredstvo, združujoče v sebi knjigo in lepo besedo, glasbo in znanost, ter predstavlja gotovo najučinkovitejše izobraževalno sredstvo, ki ga ima v rokah kak narod. Tudi to imamo Slovenci! In stavba Slovenski dom, ki se gradi v Ljubljani, bo izraz najsodobnejše uporabe tehničnih sredstev za kulturno izobrazbo najširših plasti in najbolj oddaljenih krajev, kamor nista segla ne šola ne dom, kamor pa seže zrak v službi duha.

In tudi taka Radio postaja in tak Slovenski dom bosta dokumenta naše kulture ter ustanovi, vredni obiska za vsakega tujca in potnika skozi našo prestolnico, obenem pa tudi dokaz vsakemu našemu človeku da smo resnično narod, in to kulturni narod, z vsemi ustanovami, ki jih smatrajo tudi veliki narodi za prilastke narodne samobitnosti in kulture.

Tine Debeljak.

Pogled v Narodno galerijo (v Narodnem domu).

To je slovenska Ljubljana: Idilično mesto, ki ne ljubi hrupnega prometa in tempa, ki rado sanjari in se opaja pri pogledu na snežene gore v daljavi; belo mesto, katero z Barja nastopajoča megla nagiblje k rahli otožnosti. Mesto je, ki ljubi mirno delo in svoj počitek išče v bujnem zelenju bližnje okolice, prodirajočem prav do osrčja. Ta Ljubljana ljubi knjigo, pesem in vino. Ta Ljubljana ljubi svojo podobo in sedanost gradi v spoštovanju do svoje preteklosti.

Po svojem položaju uglašena z življenjskim prostorom svojega naroda, se ta Ljubljana odziva na vsak utrip slovenskega življenja. Lepo je o nji zapisal Ivan Cankar: »Mnogo in mnogovrstnih težav in nadlog je izkusil slovenski narod, oj, in jih bo

še več; za tolažbo in povračilo v teh hudih časih pa mu je Bog dodelil Ljubljano.« Zato boste razumeli Slovenca, ki obdaja s tako ljubeznijo svojo Ljubljano in se z baročnim inteligentom igračka z njenim antičnim imenom Aemona-Amoena, Emona — Prijetna, ali s Pregljem ponavlja isto igro z njenim zagonetno sladkim slovenskim imenom Ljubljana-Ljubljena ter jo zanosno pozdravlja z njenim velikim pesnikom Francetom Prešernom kot

»Ljubljano, ljubico nebes in sreče«,

s Cankarjem pa gínjen vzklikuje:

»Vse blagoslove tebi, Ljubljana!«

Fr. Stele.

Slovenska nedelja

Veliki zvon je zabučal iz lin pri fari. Od gore do gore je zadonelo kakor božji glas. Na poljih se je pripognilo v tiho šumečih valovih žito, vse oškropljeno s srebrno roso. Na vsako okno je potrkal glas zvona in zaklical: Otroci, nedelja! Nedelja tebi, oče, nedelja hlapcu, nedelja hlevu. In razgrnilo se je nad faro do konca in čez konec naprej do prve in devete sosede: sveta nedelja. Pa je zavladal božji mir. Zapuhtelo je nad hribi kakor kadilo proti nebu. Vesela slovesnost je umila žuljave roke, otrla potni obraz. Zašumela so nagubana lica, zacvrkali visoki škornji in korak ni bil prešeren in ni ga gnala skrb. Slovesen je bil in umerjen; tako se spodobi svetišču in zvon je spremil v svetišče polje in travnik, log in goro. In na vasil Kdo bi si upal nespodobno teči skozi vas, ali da bi zaškripalo kolo težkega voza, da bi pokal bič in krel voznik — danes na sveto nedeljo. Beli rokavci dvigajo škafe ob studencu, pri koritu se zlagoma ocea živina. Danes se ne mudí. Da bi komat oklenil Luci težko grivo, da bi jarem stisnil roge voletu

— danes? Danes postavajo fantje s konji, ki so jih prignali napajat. Brzda ne zvenči, zakaj na baržunastih telovnikih cingljajo tolarji ob težkih, srebrnih verigah. In kadar done ti, tedaj je na vasi, kakor se je zapisalo na Sinaju: Ne delaj ne ti, ne tvoj sin, ne tvoja hči, ne tvoj hlapec in ne tvoja živina!

In zvon je zabučal vnovič. Iz postavnega doma, iz lesene bajte, od vsepovsod so se prikazovale prazniške postave: dekleta z nabranimi rokavi, belimi kakor iz cukra, z nageljnom in rožmarinom za svilenim neдрjem, z zobčasto ruto v roki. Fantje s suknjiči čez ramo, tolarji ob verižicah — cink, cink — in z rdeče opisanimi škornjicami — cvrk, cvrk — kajpa z viržinko in krivci, to je praznik. Celo stare mamice petdesetletna šajevka, ki se je modrikasto izpreminjala v soncu, celo ta: sama živa sveta nedelja. Skozi vas so rasle gruče in zunaj vasi so se potopile v morje žita in plule med njim od vseh štirih strani vetrov, kakor bi živih rož nasadil po zelenih, pšeničnih valovih...

F. S. Finžgar.

Organizacija katoliške Cerkve

Dr. Alojzij Odar

Temeljne poteze.

Če hočemo postaviti podatke o cerkveni organizaciji v pravi okvir, si moramo prej ogledati nekaj karakterističnih potez iz ustave in organizacije katoliške Cerkve.

Kristus Kralj

Cerkev je ustanovil Jezus Kristus kot nujno, pravno in hierarhično urejeno družbo, ki naj nadaljuje njegovo delo na zemlji pri vseh narodih in v vseh časih. Cerkev torej ni človeška ustanova, kot so druge družbe, marveč je naravnost od Boga. Cerkvi namena in nalog ne določajo njeni udje, marveč je vse to določil enkrat za vselej njen božji Ustanovitelj. Cerkvena oblast ni v vernikih, ki bi določali nosilce nje in jo nanje prenašali, marveč se cerkveno načelstvo, hierarhija — apostoli in njih nasledniki — po Kristusovi volji, torej po samem božjem pravu loči od vernikov. Prve člane hierarhije je Kristus sam izbral in tudi določil, naj si ti postavljajo svoje naslednike. Cerkvena hierarhija je po božjem pravu monarhično urejena; na čelu Cerkve je papež, pod njim so škofje. Po božjem pravu se v Cerkvi duhovščina (kler) loči od vernikov. Po svojem namenu in nalogah je Cerkev za vse ljudi in vse čase.

Prvine božjeppravne cerkvene ustave, ki smo jih nazakali, univerzalnost in trajnost Cerkve, njen nadnaravni namen in duhovna naloga so vtisnili celotni cerkveni organizaciji čisto svojske poteze.

Cerkev je po svojem bistvu konservativna. Ni od večeraj in le za danes, marveč obstaja že devetnajst stoletij in bo do konca časov. »Bila je velika in spoštovana — pravi o njej znani angleški zgodovinar, protestant Macaulay — preden je Saksonec stopil v Britanijo, preden je Frank prekoračil Ren, ko je še

grška zgovornost cvetela v Antiohiji in ko so v templju v Meki molili še malike. In ona bo gotovo v nezmanjšani moči še stala, tudi ko se bo potnik z Nove Zelandije postavil sredi prostrane puščave na podrti obok londonskega mostu, da bi slikal razvaline cerkve sv. Pavla.« V tej nadčasovnosti Cerkve je že velik razlog za njeno konservativnost. Še močnejši pa je v tem, ker se Cerkev mora orientirati po božjem razodetju, ki je zaključeno s smrtjo zadnjega apostola. V Cerkvi zato ni nikakega eksperimentiranja. Cerkev je zelo previdna pri ustanavljanju in uvajanju organizmov, ustanov ter zavodov; prav tako pa že ustanovljenih zlepa ne ukine. Vse potrebne reforme najde Cerkev v sebi.

Navzlic konservativnosti pa Cerkev ni okorela in brez smisla za prilagojevanje časovnim razmeram. Dokaz za to so različni načini cerkvenega delovanja, različni cerkveni redovi, ki so vstajali, kakor so zahtevale časovne potrebe, ali v našem času Katoliška akcija, velika zamisel nesmrtnega papeža Pija XI.

Cerkev je univerzalna. Ustanove njene organizacije zato močno abstrahirajo od narodnostnih, državnih in rasnih posebnosti. Pri grajenju svoje organizacije je pač sprejemala elemente, ki jih je našla med narodi, a jih je očistila od krajevnih prigradnosti ter nato vstavila v svojo univerzalno zgradbo.

Konservativnost in značaj univerzalnosti varujeta cerkveno organizacijo pred časovnimi in narodnimi prigradnostmi, pa tudi pred prevelikim centralizmom.

Cerkvena organizacija je v bistvu skrajno monarhična v prvotnem pomenu te besede. Takšno zahteva namen Cerkve in takšno je Kristus ustanovil. Navzlic temu pa se družijo s skrajno monarhijo v njej aristokratski elementi (škofstvo, ustanova cerkvenih zborov, kardinalski kolegij). Izdelan in stalen pravni red v Cerkvi in strogo ravnanje po njem dobro varujeta Cerkev pred morebitno samovoljo oblastnikov. Ker ni v Cerkvi dedne monarhije, odpadejo razne senčne strani, ki se monarhijam očitajo.

Iz bistveno monarhičnega sistema logično poteka monokratski način uprave v Cerkvi, ki pa ga je cerkveno pravo omililo z zahtevo po posvetovalnih organih in tudi z delno zbornoureditvijo.

Cerkvena oblast ima očetovski značaj. Ni samo simbol, da se vrhovni poglavar v Cerkvi imenuje oče, sv. oče, marveč se očetovski značaj cerkvene oblasti stalno razodeva v cerkveni organizaciji.

Nadzemskost, večnost, univerzalnost, duhovnost prosejajo iz Cerkve in dajejo poseben značaj cerkvenemu pravu in po svoje oblikujejo cerkveno organizacijo.

Njeno pravo ni takšno, kot so svetna prava, marveč je svoje vrste, po pravici govore o »poduhovljenem« cerkvenem pravu. Njena organizacija se zdi večkrat današnjemu necerkvenemu človeku, ki je ves le na tej zemlji, nekam nerazumljiva in tuja, kar pa ni nič čudno, ker tudi misel na nadnaravo in na naloge Cerkve ne spada v njegov koncept. Veliki angleški zgodovinar Macaulay, ki ni bil katoličan, pa je zapisal: »Na tej zemlji ni človeškega dela in ga nikoli ni bilo, ki bi tako zaslužilo, da o njem razmišljamo kakor rimsko katoliška Cerkev.«

Papež.

Sedanji papež Pij XII., ki je bil izvoljen za papeža kot kardinal Evgen Pacelli dne 2. marca 1939 in kronan dne 12. marca istega leta, je po cerkvenem oficialnem štetju dvestodvainšestdeseti papež ali dvestoenainšestdeseti naslednik apostola Petra, ki je bil — po besedah papeškega letopisa — »izvoljen od Jezusa Kristusa za vrhovno papeško oblast, da bi jo izročil svojim naslednikom.«

Sv. oče Pij XII.

Na svetu ni nobene družbe, za katero bi bil določen način vladavine tako bistven, kot je papeštvo za Cerkev. Brez papeštva ni katoliške Cerkve.

Cerkveni letopis govori o papežu takole:

»Rimski škof, namestnik Jezusa Kristusa, naslednik prvaka apostolov, papež vesoljne

Cerkve, patriarh zahoda, primas Italije, nadškof in metropolit rimske province, vladar države Vatikansko mesto.«

V teh naslovih so obsežena razna dostojanstva, ki jih v sebi združuje papež.

Najprej naj pripomnimo, da se zrcalita v gornjih naslovih dve osnovni točki božjepravne cerkvene ustave, namreč primat (papeževo prvenstvo) in episkopat (škofovstvo). Papež je škof, in sicer »rimski škof«, obenem pa »papež vesoljne Cerkve«.

Sčasoma so se uvedle med škofi, oziraje se na njihovo vodstveno oblast in precedenčni red razne stopnje (nadškof, metropolit, primas, patriarh). To se pravi: papeži so začeli dovoljevati nekaterim škofom pravice nad drugimi škofi in prednosti pred njimi. Vse te stopnje so izražene v naslovih »nadškof in metropolit rimske province, primas Italije in patriarh zahoda«.

»Namestnik Jezusa Kristusa, naslednik prvaka apostolov, papež vesoljne Cerkve.« V teh treh naslovih, ki so med seboj v tesni zvezi, je izražena vsa veličina papeštva. Kristus je postavil za svojega namestnika kot vidnega poglavarja Cerkve apostola Petra in njegove naslednike; papež je kot naslednik apostola Petra poglavar Cerkve.

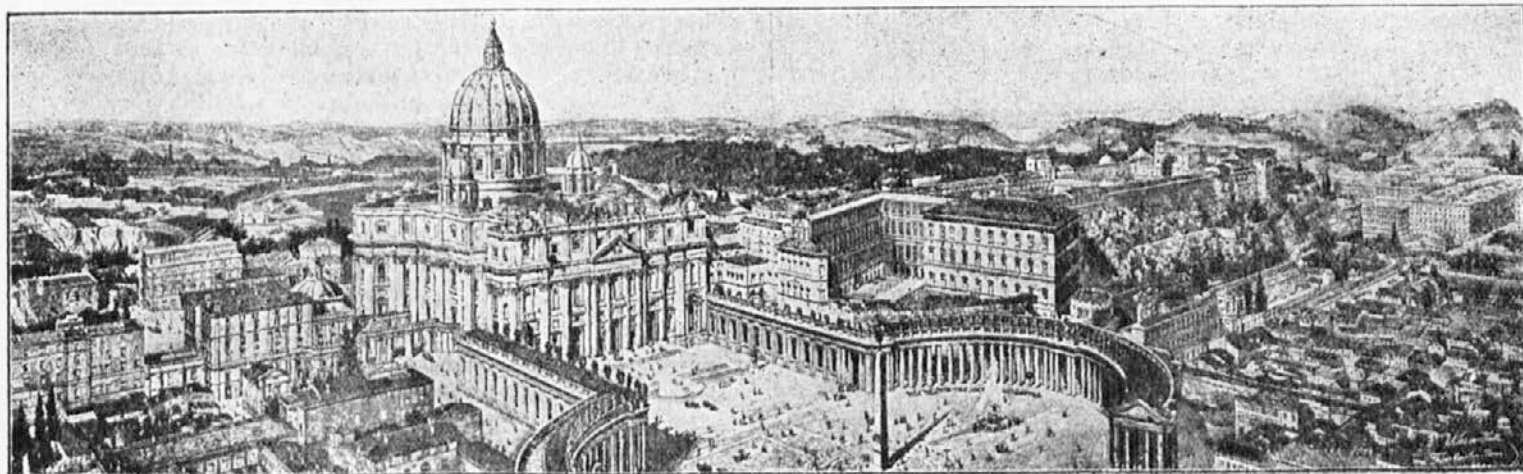
Zakonito izvoljeni papež dobi takoj, ko izvolitev sprejme, svojo oblast po božjem pravu. Papeža torej nihče ne potrjuje, nihče ga ne more odstaviti ne nadzorovati ne soditi ne klicati kakor koli na odgovor. Na zemlji je papež suveren v polnem pomenu besede. Odgovoren je le Jezusu Kristusu, čigar vidni namestnik je.

Papež ima polno pravno oblast nad vso Cerkvijo in nad vsakim njenim delom. Ta oblast ni samo najvišja, marveč neposredna in neomejena. Noben vernik, nobena ustanova in noben hierarh v Cerkvi se ne more ogniti neposredni papeževi oblasti. Če še dodamo, da je papež najvišji učitelj v Cerkvi, čigar izjave so naravnost nezmotne, kadar uči ex cathedra, smo v glavnem nakazali, kaj je papež za organizacijo Cerkve.

Iz povedanega je lahko razumeti, da je papež v resnici temelj vse cerkvene organizacije. Vsi cerkveni organi, ki so v cerkveni hierarhiji višji od škofa, participirajo na njegovi oblasti, pa tudi škofo nastavlja papež.

Če se odstrani papeštvo, se vsa cerkvena organizacija v temelju zamaje in zruši. Radostni klic »habemus papam«, ki se razlega ob izvolitvi novega papeža, nikakor ni navadna ovacija, marveč klic z zelo globoko vsebino.

Nekakšen zunanji izraz papeževe duhovne oblasti in obenem poročstvo, da more papež svojo duhovno oblast nemoteno izvrševati, je svetna papeževa država. Sedanja papeževa država, imenovana »Vatikansko mesto«, je bila ustanovljena z lateranskim paktom z dne 11. februarja 1929, ki sta ga sklenili sveta stolica in Italija. Papeževa država ni isto kot sveta stolica. Sveta stolica ni država,

Rim — Pogled na cerkev sv. Petra, Vatikan in del mesta

marveč ima državo. Nastanek države Vatikansko mesto moremo opisati takole: Na Vatikanskem ozemlju, nad katerim je Italija opustila suverenost, je ustvarila sveta stolica državni organizem Vatikanskega mesta kot teritorialno oporišče za svoje duhovno poslanstvo.

Vatikansko mesto je po teritoriju zelo majhna država, po svoji funkciji pa zelo pomembna. Nadaljnji zunanji znak papeževе vrhovne oblasti v Cerkvi je njegov dvor. Papeški dvor je nastajal pod vplivom vzhodno rimskega bizantinskega cesarskega dvora in nekoliko tudi pod vplivom srednjeveških kraljevskih dvorov. Ustanove teh dvorov je ohranil, jih po svoje oblikoval in izročil naslednjim stoletjem, ko so stari dvori že zdavnaj izginili.

Rimska kurija.

Papežev primat je za organizacijo Cerkve temeljnega in življenjskega pomena. Papež izdaja zakone, ki urejajo upravo in življenje v Cerkvi; spomnim le na veljavni cerkveni zakonik iz leta 1917, ki ga je izdal Benedikt XV. Z okrožnicami pojasnjuje papež nauk kot najvišja učeča avtoriteta v Cerkvi. Papež ustanavlja škofije in jim postavlja na čelo škofe, ki jih vladajo pod njegovim vodstvom. Papež daje spreglede od obeh cerkvenih zakonov. Vršni nadzorstvo nad vso Cerkvijo; njemu morajo poročati vsi cerkveni poglavarji; od njega prejemajo ukaze in navodila za svojo službo. Ti in še drugi papeževi posegi v življenje Cerkve, ki jih pač ne moremo posamič naštevati, zahtevajo celo vrsto organov, po katerih papež izvršuje svojo oblast. Skupno ime za te organe in osrednja oblastva v Cerkvi je sveta ali apostolska stolica, pa tudi rimska ali papeška kurija.

Po današnji ureditvi je rimska kurija tako organizirana, da jo sestavlja dvanajst kardinalskih kongregacij (v cerkvenem zakoniku jih je navedenih le enajst, dejansko pa obstoji še kongregacija za cerkev sv. Petra), tri sodna oblastva, šest tako imenovanih uradov in osem stalnih komisij. Skupno je torej devet in dvajset ustanov.

Kardinalske kongregacije.

Najvažnejša skupina oblastev v rimski kuriji so kardinalske kongregacije, ki se dajo po svojem položaju primerjati državnim ministrstvom. Kardinalske kongregacije so zborna oblastva. Odločujoč glas v posamezni kardinalski kongregaciji imajo kardinali, ki jih papež vanjo določi. Kardinali so za papežem najvišji dostojanstveniki v Cerkvi, vendar kot taki še nimajo mesta pri vodstvu Cerkve, če jim ga papež posebej ne podeli. Zbor kardinalov, ki šteje, če je polno zaseden, sedemdeset kardinalov, ima po papeževi smrti nalogo, da po zelo natančnem, vnaprej določenem volivnem postopku izvoli novega papeža. Kardinale papež porazdeli po posameznih kardinalskih kongregacijah, in sicer v prvi vrsti kurijske kardinale, to je tiste, ki bivajo v Rimu, pa tudi ostale, ki so navadno škofje na odličnejših škofovskih sedežih. Isti kardinal je navadno član po več kardinalskih kongregacijah.

Na čelu kongregacije stoji prefekt. Pri treh kongregacijah (pri kongregaciji sv. oficija, pri konzistorialni kongregaciji in pri kongregaciji za vzhodno cerkev) je po zakonu prefekt papež sam, pri ostalih kongregacijah pa je za prefekta kardinal, ki ga papež določi. Člani z odločujočim glasom so, kakor rečeno, kardinali, ki jih papež vanjo določi. Poleg kardinalov ima vsaka kongregacija še nekaj uradnikov, višjih in nižjih, ter zbor strokovnjakov svetovalcev. Večina kongregacij ima po več oddelkov, da je tako delo razdeljeno.

Kardinalske kongregacije opravijo vsako leto velikansko delo. Izdajo na tisoče rešitev, izvečine partikularnih, pa tudi takšne, ki imajo pomen za splošnost. Sodobna centralizacija cerkvene uprave, olajšana komunikacija in povečana živahnost osrednjega cerkvenega vodstva zelo množe delo kardinalskih kongregacij.

Pristojnost kardinalskih kongregacij je danes stvarno razmejena, in sicer takole:

Dr. Jakob Missia, prvi slovenski kardinal in goriški nadškof.

Kongregacija sv. oficija je pristojna za vprašanja vere in npravnosti ter za cenzuro in prepovedovanje knjig. — Konzistorialna kongregacija, ki ima ime po konzistoriju, kar pomeni zbor kardinalov pod papeževim predsedstvom, je najvišje nadzorno oblastvo za redne (nemisijonske) pokrajine zahodne Cerkve. Ta kongregacija ustanavlja škofije in nadzira škofe. — V pristojnost koncilске kongregacije, ki ima ime po stari kardinalski kongregaciji, ustanovljeni za razlaganje dekretov tridentskega koncila, spada disciplina svetnega klera in vernikov. — Redovniška kongregacija je pristojna za redovništvo. — Pod kongregacijo za zakramente spada disciplinarna stran pri zakramentih, medtem ko je za nauk o zakramentih pristojna kongregacija sv. oficija, za obrede pa obredna kongregacija. — Kongregacija de propaganda fide vodi cerkveno misijonsko delo in skrbi za cerkveno disciplino v cerkvenem misijonskem ozemlju. — Kongregacija za svete obrede je pristojna za obrede latinske cerkve in za beatifikacijske ter kanonizacijske procese. — Ceremonialna kongregacija ima na skrbi ceremoniel na papeškem dvoru. — Kongregacija za izredne cerkvene zadeve je pristojna za ustanavljanje in spreminjanje škofij ter za imenovanje škofov, kadar se je treba pri tem pogajati z državno oblastjo. Z njo je v zvezi državno tajništvo. — Kongregacija za semenišča in univerze je pristojna za duhovska in deška semenišča ter za univerze in fakultete, ki so od Cerkve odvisne. — Kongregacija za vzhodno Cerkev je pristojna za vzhodne vernike, kakor so ostale kongregacije pristojne za latinske vernike; izvzete so le stvari, ki spadajo pod kongregacijo sv. oficija. — Kongregacija za cerkev sv. Petra — te kongregacije zakonik ne omenja več, pač pa letopis — skrbi za cerkev sv. Petra v Rimu.

Sodna oblastva.

V drugo skupino oblastev rimske kurije spadajo tri sodišča, namreč sv. penitenciarija, Rimska rota in apostolska signatura.

Od teh treh sodišč je za cerkveno organizacijo najbolj značilna sv. penitenciarija. To oblastvo ima v nasprotju s kardinalskimi kongregacijami monokratičen značaj. Odloča torej v njej vedno le ena oseba, in sicer papež v važnejših zadevah, ki so mu pridržane, kardinal

veliki penitenciar, ki vodi to oblastvo, v rednih primerih, regens (šef), ki je prvi med višjimi uradniki tega oblastva, v zadevah, ki so mu prepuščene. Sv. penitenciarija ima dva oddelka. Prvi je sodno oblastvo za notranje območje. V tem oddelku se dajejo odveze od cerkvenih kazni, ki so sveti stolici pridržane, spregledi, poveljavljanja in podobno. Vse seveda le za notranje območje. Ta oddelek preučuje tudi predložena vprašanja vesti in jih rešuje. Drugi oddelek pa se bavi z vsem, kar se tiče podeljevanja in rabe odpustkov.

Sv. penitenciarija je na svoj način organizirana. Na čelu stoji kardinal veliki penitenciar; dalje ima sv. penitenciarija pet višjih uradnikov s historičnimi imeni (regens, theologus, datarius, corrector, sigillator, canonista). Urad sam vodi regens; če je ta zadržan, naslednji višji uradnik, če je zopet ta oviran, naslednji in tako dalje. Zato mora regens vse ostale višje uradnike o poslih stalno informirati. Vsi višji uradniki se udeležujejo plenarnih sej, ki jih vodi kardinal veliki penitenciar ali regens.

Nizji uradniki sv. penitenciarije so: tajnik, dva substituta, in sicer eden za prvi oddelek (sodno oblastvo), drugi pa za oddelek za odpustke; v obeh oddelkih je več pisarniških in arhivskih uradnikov.

Zaradi monokratičnega značaja svete penitenciarije odloča v njej vedno le ena oseba; važnost stvari pa zahteva reševanja na sejah, kjer imajo navzočni seveda le posvetovalen glas, a navzlic temu s predsedujočim solidarno odgovarjajo »de consiliis captis«. Seje so dvojne: redne in plenarne. Rednih sej, imenujejo se congressus cotidianus, se udeležujejo regens, tajnik in substitut iz tistega oddelka, v čigar kompetenco spada predmet seje. Redna seja se vrši vsak dan dvakrat; ena za stvari, ki spadajo v prvi oddelek apostolske penitenciarije, ena pa za stvari iz njenega drugega oddelka. Plenarno sejo, ki se imenuje signatura praelatorum, skliče kardinal veliki penitenciar. Isti ima redno avdienco pri papežu dvakrat na mesec; pri teh avdiencah obvešča papeža o vseh tistih stvareh, o katerih sodi, da je primerno, če je papež obveščen, kakor tudi o vseh tistih, kjer je odločitev pridržana papežu.

V organizaciji apostolske penitenciarije so na zanimiv način združene prednosti monokratičnega tipa oblastev s prednostmi kolegialnih oblastev. Za pospešeno poslovanje je poskrbljeno, ker odloča ena oseba in so seje dnevne; da pa ne bi postalo poslovanje površno, se morajo vse zadeve reševati na sejah in so za sklepe vsi udeleženci solidarno odgovorni. Mimogrede nam odkriva organizacija sv. penitenciarije, tega specifično cerkvenega oblastva, tudi eno stran težkega in odgovornega dela, ki ga ima papež.

Sodišči v pravem pomenu besede sta Rimski rota in apostolska signatura; prva je redno sodišče, druga pa najvišje, kasacijsko sodišče.

Rimski rota sodi kot prizivno sodišče v drugi, tretji in nadaljnjih instancah; v nekaterih primerih pa sodi tudi kot prvostopno sodišče. Za cerkveno sodstvo je značilno, da je možen priziv, dokler ne padeta dve soglasni sodbi ali dokler se ne izžrpa vsa sodna hierarhija. Redno prvostopno sodišče je škofijsko sodišče; proti sodbi tega sodišča vložijo prizivatelj priziv po svoji izbiri ali pri metropolitovem sodišču oziroma pri sodišču, ki je določeno kot prizivno sodišče za dotično sodišče, ali pa pri Rimski roti. Rimski rota je zborna sodišče, ki sodi redno v tročlanskih senatih; more pa soditi tudi v zvečanih senatih ali v plenumu. Proti sodbi enega senata Rimske rote se more vložiti priziv na naslednji senat ali na plenum. Sodnike Rimske rote, imenovane avditorje, imenuje papež. Sedaj šteje Rimski rota dvanajst avditorjev; prvi med njimi je dekan. Rimski rota ima tudi cerkvenega pravobranilca, branilca zakonske vezi, njih pomočnike, zapisnikarje in druge uradnike. Rimski rota se bavi danes skoraj izključno le z zakonskimi pravnimi, po večini z ničnostnimi pa tudi z ločitvenimi; razporočnih zakonskih pravnih pa cerkveno sodstvo ne pozna.

Apostolska signatura je staro historično ime za najvišje cerkveno sodišče, čigar člani so kardinali; po zadnjem letopisu je štirinajst članov. Apostolska signatura ima nadalje dve vrsti strokovnjakov svetovalcev; prvi se imenujejo prelati votantes (danes jih je sedem), drugi pa prelati referendarii (teh je 28). Apostolska signatura vrši funkcije kasacijskega in revizijskega sodišča.

Uradi.

V tretjo skupino oblastev rimske kurije spadajo tako imenovani uradi (officia). Ti uradi imajo podoben delokrog kot kardinalske kongregacije, samo da dosti ožji. So monokratična oblastva. Med te urade spadajo:

Apostolska kancelarija, ki jo vodi kardinal kancelar. Ta urad odpravlja papeška pisma v važnejših stvareh.

Apostolska datarija, ki jo vodi kardinal datar. Ta urad podeljuje beneficije, ki so papežu pridržani, pa se ne oddajajo v konzistoriju.

Apostolska kamera, ki jo vodi kardinal kamerlengo. Ta urad upravlja imovino svete stolice, zlasti kadar je papeški prestol upraznjen.

Državno tajništvo, ki ga vodi kardinal državni tajnik. Ime državno tajništvo je historično in danes seveda ne ustreza dobro. Državno tajništvo opravlja podobne posle, kot jih imajo v državah zunanja ministrstva. Državno tajništvo ima tri oddelke: za izredne posle, za redne posle in za odpravo papeških brevejev.

Kot peti in šesti urad poslujeta tajništvo za pisma knezom in tajništvo za latinska pisma. Na čelu teh dveh uradov ne stoji kardinal, marveč prelat z naslovom tajnik.

»Komisije«.

K rimski kuriji spada končno še osem »komisij«, katerih delokrogovi so po predmetu še bolj zoženi kakor pri uradih. Po organizaciji so nekatere teh komisij podobne kardinalskim kongregacijam, druge pa uradom.

Komisije pa so te:

Komisija za biblične nauke. Njena naloga je skrbeti za napredovanje bibličnega študija in paziti, da v biblične nauke ne zaide kakšna zmotna. Ta komisija je podobna kongregaciji sv. oficija. Njeni člani so kardinali.

Komisija za avtentično razlaganje cerkvenega zakonika. Organizirana je tako kot komisija za biblične nauke. Člani so kardinali.

Opatija sv. Hieronima za revizijo in popravo vulgate. To benediktinsko opatijo je ustanovil Pij XI. leta 1933 namesto komisije, ki je imela isto nalogo.

Komisija za cerkveno arheologijo. Vodi jo kardinal vikar za Rim; njeni člani so imenovani iz vrst rimskih arheologov, duhovnikov in laikov.

Osrednja komisija za cerkveno umetnost v Italiji.

Komisija za varstvo historičnih in umetniških spomenikov sv. stolice.

Komisija za grbe papeškega dvora.

Odbor za ohranitev vere in za oskrbo novih cerkva v Rimu. Njegov predsednik je kardinal vikar za Rim.

• • •

Na kratko smo si ogledali, kako je sestavljena rimska kurija. Človek dobi vtis, da je njen sestav zelo kompliciran. Pomisliti pa moramo prvič, da je Cerkev v resnici svetovna organizacija s približno štiri sto milijoni vernikov, in drugič, da so stvari, ki jih mora urejati osrednje cerkveno vodstvo, kaj različne. Že sami naslovi zgoraj navedenih osrednjih uradov dajo zaslutiti, da je delo, ki ga mora opraviti rimska kurija, silno raznovrstno in ogromno. Ljudje navadno nimajo o tem delu, ki ga nalaga cerkveni apostolat osrednjemu vodstvu, nobene prave predstave. Končno pa moramo upoštevati pri preučevanju rimske kurije še ozir na tradicijo, ki je v Cerkv, kakor smo že omenili, izredno močan.

Čeprav je videz tak, da je rimska kurija komplicirana, je pa v bistvu ravno narobe, zelo preprosta je. Osebnje je v ustanovah rimske kurije, če njegovo število primerjamo z osebjem po sodobnih državnih ministrstvih, izredno maloštevilno. Razlog je v tem, ker je cerkvena uprava, čeprav v bistvu centralistična, izredno decentralizirana, da tako rečem. Ogromna večina »cerkvenih poslov« se začneja in opravi v škofiji. O njih poroča škof rimski kuriji le sumarično in statistično. Osrednje vodstvo v Cerkvi ne posega v teritorije škofij toliko s partikularnimi ukrepi kot s splošnimi zakoni, navodili, okrožnicami in tako dalje. Cerkevna uprava sloni izvečine na zaupanju. Poučevanje, zaupanje in sklicevanje na vest so glavni temelji, na katerih je zgrajena cerkvena uprava; ne manjka pa seveda tudi nadziranja in zunanjih pravnih sredstev, vendar so le na drugem mestu, kar pa nikakor ne pomeni, da bi bil njihov pomen le subsidiaren ali celo postranski.

Zastopstva sv. stolice in državna zastopstva pri sv. stolici.

Zastopstva sv. stolice.

Papež ima zaradi svojega prvenstva pravico, pošiljati v vse pokrajine svoje poslanike. Danes so dejansko papeški zastopniki v vseh pokrajinah, kjer ima katoliška Cerkev svoje postojanke. Ti papeški zastopniki morajo nadzirati cerkveno upravo v svoji pokrajini in o tem obveščati papeža. Nekateri teh papeških zastopnikov vrše poleg tega še diplomatske funkcije podobno kot državni poslaniki. Takšno papeško zastopstvo, ki ima tudi diplomatski značaj, se imenuje nunciatura ali internunciatura; zastopnik pa nuncij ali internuncij. Nunciatura ima čin veleposlaništva, internunciatura pa čin poslanštva. Papeško zastopstvo, ki nima diplomatskega značaja, se imenuje apostolska delegacija in zastopnik apostolski delegat. Nunciji in internunciji (skupno 38) so podrejeni kardinalu državnemu tajniku, apostolski delegati pa ali konzistorialni kongregaciji (takih je 5) ali kongregaciji za vzhodno Cerkev (takih je 8) ali kongregaciji de propaganda (takih je 9), kakršna je pač pokrajina.

Diplomatske zastopnike ima sv. stolica v tehle državah: v Argentini, v Belgiji, v Boliviji, v Braziliji, v Čile, v Kolumbiji, v Kostariki, na Kubi, v Ekvadorju, v Estoniji, v Franciji, v Guatemali, v Haiti, v Hondurasu, na Irskem, v Italiji, v Jugoslaviji, na Letonskem, v Liberiji (odpravnik poslov), na Litvanskem, v Luksemburgu (internuncij), v Nemčiji, v Nikaragui, na Nizozemskem (internuncij), na Ogrskem, v Panami, v Paragvaju, v Peru, na Poljskem, na Portugalskem, v republiki sv. Dominika, v Romuniji, v Salvadorju, na Slovaškem, na Španskem, v Švici, v Urugvaju in Venezueli. Od teh držav jih je 18 evropskih, ena je afriška, ostale pa so v latinski Ameriki.

Apostolske delegacije, ki so podrejene konzistorialni kongregaciji, so te: za Kanado in Novo zemljo, za Filipine, za Mehiko, za Veliko Britanijo in za Združene države Severne Amerike.

Apostolske delegacije, ki so podrejene kongregaciji za vzhodno Cerkev, so: za italijansko vzhodno Afriko, za Bolgarijo, za Egipt in Arabijo, za Grško, za Iran, za Irak, za Sirijo in za Turčijo.

Kongregaciji de propaganda so podrejene apostolske delegacije za Južno Afriko, za Afriko, za Albanijo, za Avstralijo, za Kitajsko, za Belgijski Kongo, za Japonsko, za Vzhodno Indijo in za Indokino.

Diplomatska zastopstva pri sv. stolici.

Pri sv. stolici vzdržuje 13 držav veleposlaništva, in sicer: Argentini, Belgija, Bolivija, Brazilija, Čile, Kolumbija, Francija, Nemčija, Italija, Peru, Poljska, Romunija in Španija. — Poslaništvo pa imajo pri sv. stolici: Kostarika, Kuba, Ekvador, Estonija, Vel. Britanija, Guatemala, Haiti, Honduras, Irska, Jugoslavija, Letonska,

Msgr. Ettore Felice, apostolski nuncij
(na Brdu pri Kranju)

Liberija, Litvanska, Monako, Nikaragua, Malteški viteški red, Panama, Portugalska, Republika sv. Dominika, Salvador, San Marino, Slovaška, Madžarska, Urugvaj, Venezuela.

Zadnji čas ima svojega veleposlanika pri sv. stolici tudi predsednik Združenih držav Severne Amerike.

Teritorialna razdelitev Cerkve.

Po božjepравни ustavi sloni vsa zgradba cerkvene organizacije na dveh stebrih, prvi je primat, drugi pa episkopat. V teritorialnem pogledu se Cerkev deli na škofije, ki jih vladajo škofje. Škofje so po besedilu kan. 329, § 1 cerkv. zak. »nasledniki apostolov in se postavljajo po božji uredbi na čelo posameznih cerkva, ki jih vladajo z redno oblastjo pod vodstvom rimskega papeža«. Vendar pa se danes ne deli Cerkev samo na škofije, marveč imamo poleg škofij še druge distrikte, ki so škofijam podobni.

Razlikovati moramo najprej v zapadni Cerkvi redne cerkvene pokrajine in misijonske cerkvene pokrajine. Slednje imajo prehodni značaj; za nje je značilno, da nimajo točno izpeljane župnijske organizacije in da je cerkvena uprava v njih odvisna od pomoči od zunaj.

V rednih cerkvenih pokrajinah je temeljna edinica škofija.

Na čelu škofije stoji škof. Svojo škofijo vlada s pomočjo osrednjih škofijskih oblastev, ki se skupno imenujejo škofijska kurija (škofijski ordinariat). Organizacija škofijske kurije je podobna organizaciji papeške kurije.

Po več škofij je navadno združenih v metropolijo. Nekatere škofije in nadškofije so sv. stolici neposredno podrejene. Metropoliji stoji na čelu nadškof metropolit. Metropolit je v svoji škofiji škof, kot so drugi škofje, v ostalih škofijah svoje metropolije pa ima metropolitne pravice, ki so po veljavnem pravu zelo skržene.

Škofija se deli na župnije; po več župnij se združuje v dekanat. Dekanati so organizirani podobno kot metropolije. Sedež dekanata je navadno združen z dolo-

Dr. Gregorij Rožman, ljubljanski škof

Dr. Ivan Tomažič, lavantinski škof

čeno župnijo; prav tako je navadno dekan obenem župnik. V svoji župniji ima zato iste pravice kot drugi župniki, v ostalih župnijah svojega dekanata pa ima pravice, ki mu gredo kot dekanu.

V večjih škofijah imajo večkrat po več dekanatov združenih v višjo edinico; vendar te edinice, ki se n. pr. v ljubljanski škofiji imenujejo arhidiakonat, v lavantinski pa naddekanija, po občem pravu niso ukazane.

Škofijam podobna okrožja so prelature nullius ali opatiije nullius.

V misijskih pokrajinah ustrežata škofiji apostolski vikariat ali apostolska prefektura. Razumljivo je, da imamo v misijskih pokrajinah več vrst samostojnih distriktov, kakor se je pač cerkvena uprava v njih že razvila in je narastlo število vernikov. Najnižja, a že samostojna upravna edinica v misijskem ozemlju se imenuje svojepraven misijon; nato sledi apostolska prefektura, potem apostolski vikariat in končno se ta povzdigne v škofijo.

Redne cerkvene pokrajine so podrejene konzistorialni kongregaciji kot vrhovnemu upravnemu organu; vsa organizacija misijskega ozemlja pa je podrejena kongregaciji de propaganda.

V Evropi spadajo pod kongregacijo de propaganda: Bolgarska, Danska, Dodekanez, Finska, Gibraltar, Grška, Islandska, Norveška in Švedska.

V Afriki je podrejenih tej kongregaciji skoraj tri četrtine katoličanov. Izvzeta so le ozemlja tako imenovanega portugalskega patronata (Kanarski otoki, Zeleni rtič, otok sv. Tomaža, Angola in prelatura nullius v Mozambiku), dalje Tunis, Alžir, Egipt, angleško-egiptski Sudan in italijanska vzhodna Afrika.

Azija spada vsa med misijska ozemlja; izvzete so le cerkvene pokrajine vzhodnih obredov in ozemlje portugalskega patronata (nadškofija v Goa, škofije Meliapor, Cochín in Macao).

V Severni Ameriki spada pod kongregacijo de propaganda Alaska in nekaj ozemlja v severni Kanadi; v srednji Ameriki v vsaki državi (razen v San Salvadorju) nekaj ozemlja; od južnoameriških držav le v treh (v Argentini, Paragvaju in Urugvaju) ni prav nič misijskega ozemlja.

Na Filipinih si delita ozemlje konzistorialna kongregacija in kongregacija de propaganda. Prva ima enajst cerkvenih pokrajin, druga dve.

Cerkvena uprava v Oceaniji spada splošno pod kongregacijo de propaganda; le belo prebivalstvo v Avstraliji in na Novi Zelandiji se ne smatra za misijsko.

Pregled cerkvenih pokrajin.

Po statistiki z dne 31. decembra 1939 je bilo v Cerkvi: 10 patriarhatov (štirje nadaljnji so bili le častni), 221 metropolitanskih stolic, 37 nadškofij, ki niso metropolije (takšna nadškofija je n. pr. barska in beograjska), 940 škofij, 52 prelatur in opatij nullius, 306 apostolskih vikariatov, 128 apostolskih prefektur in 18 samopravnih misijonov ter distriktov. To da skupaj 1712 škofij in škofijam podobnih cerkvenih pokrajin. Prišteti moramo še rimsko škofijo, 7 suburbikaričnih škofij (v okolici Rima, kjer vrše škofovsko oblast kardinali škofje) in 11 vzhodnih škofij. Cerkev je torej štela ob koncu preteklega leta vsega 1731 škofij in tem podobnih cerkvenih pokrajin. Vsekakor je to število, ki nam odkriva mogočno organizacijo katoliške Cerkve. Seveda pa se te številke neprestano menjajo. Tako je papež Pij XII. v prvih devetih mesecih svoje vlade (do 31. decembra 1939) ustanovil 5 apostolskih prefektur, 11 apostolskih prefektur pa povzdignil v apostolske vikariate, dalje je ustanovil na novo 8 apostolskih vikariatov, 2 opatiije in prelaturi nullius, 8 nadškofij in škofij ter končno povzdignil v nadškofijo 2 škofiji. Za prvih devet mesecev je 36 upravnih sprememb že pomembno število.

Gornjih 1731 cerkvenih pokrajin je po posameznih delih sveta in državah takole porazdeljenih:

V Afriki je 165 cerkvenih pokrajin, v Ameriki 465 (v Severni Ameriki 200, na obojih Antilih 20, v kontinentalnih državah Srednje Amerike 20, v Južni Ameriki 225), v Oceaniji 83, v Aziji 308 (od teh 247 za latince) in v Evropi 690.

V Jugoslaviji

so tele cerkvene pokrajine: sv. stolici je neposredno podrejenih 9 škofij in 2 nadškofiji, namreč barska in beograjska nadškofija ter škofije dubrovniška, hvarska, kotorska, krška, lavantinska, ljubljanska, skopljanska, splitska in šibeniška. Dalje sta dve metropoliji: zagrebška in vrhbosanska. Zagrebška metropolija obsega bosensko-sremsko škofijo (sedež v Djakovem), vzhodno križevsko škofijo (sedež v Križevcih) in senjsko-modruško škofijo. Vrhbosanska metropolija pa obsega poleg nadškofije v

Sarajevu še mostarsko in banjaluško škofijo. Končno sta v državi še dve apostolski administraturi: za Bačko in Banat: prvo upravlja škof v Djakovem, drugo pa beograjski nadškof. Skupno je torej 22 cerkvenih pokrajin.

Površina zagrebške metropolije znaša 44.595 km², katoličanov je 2.548.097 (po štetju z dne 1. VII. 1937); površina vrhbosanske metropolije je 51.150 km² in katoličanov 640.501; površina dalmatinskih škofij 13.201 km² in katoličanov 675.030; površina slovenskih škofij 16.188 km² in katoličanov 1.182.092; površina škofij v Srbiji in Črni gori 105.432 km² in katoličanov 116.636; površina Bačke in Banata 18.099 km² in katoličanov 691.957.

V vseh jugoslovanskih cerkvenih pokrajinah je 230 dekanatov, 1975 župnij, 150 samostojnih kaplanij; torej skupno 2125 rednih dušnopastirskih postojank, ki jih upravlja 1881 svetnih župnikov ali samostojnih kaplanov ter 244 redovniških. Cerkev je vsega skupaj 4709, kapel 4258, moških samostanov 167, ženskih 479, škofov 20, svetnih duhovnikov 3109, od teh v dušnem pastirstvu 2246, redovniških duhovnikov 1168; vsega klera je 4297. Vseh članov moških redov in družb je 2825, ki pripadajo 18 redovom in družbam, vseh članic ženskih redov in družb je 7560, ki pripadajo 35 redovom in družbam. Vseh katoličanov je bilo po stanju z dne 1. VII. 1937 5.854.313. En duhovnik pride v celi državi na 1362 katoličanov; v ljubljanski škofiji pride en duhovnik na 755 katoličanov, v lavantinski škofiji pa na 1159 katoličanov, v zagrebški škofiji končno pride en duhovnik na 2294 katoličanov. (Gl. Opéi šematizam kat. crkve u Jugoslaviji 1939.)

Nad sedemnajst sto cerkvenih pokrajin iz vseh držav in vseh delov sveta je v resnici zadosti zgovorna priča, da je katoliška Cerkev svetovna, univerzalna, res katoliška.

Sv. stolica mora imeti ogromno posla že samo s tem, ko nadzira tako veliko število cerkvenih pokrajin. Delo zmore le zato, ker so škofje, kakor smo omenili, pri vladanju škofij zelo svobodni in avtonomni.

Ta univerzalni značaj katoliške Cerkve mora katoličane navdajati z zanosom in jih navduševati zlasti v sedanjih težkih časih, ko se zdi, da se cerkvena organizacija v tej ali oni državi podira. Cerkev se more tu in tam umakniti v katacombe, a bo zopet prišla na dan. Tudi to je mogoče, da med tem ali onim narodom Cerkev v resnici izgublja, toda v celoti Cerkev v svetu napreduje. Velik »škandal« bi bil, če bi v našem času odpadel od katoliške Cerkve kakšen škof nemara še z vso škofijo

vred. Toda s stališča celote bi bila to komaj opazna izguba, saj bi še ostalo nad sedemnajst sto cerkvenih poglavarjev. Pa si predstavljajmo, da bi odpadlo sto škofov, to je več, kot jih ima vsa srednja Evropa skupaj, tudi to bi s stališča celote ne bila prehuda izguba, saj bi jih še ostalo nad šestnajst sto.

Da bi bil opis cerkvene organizacije kolikor toliko popoln, bi bilo treba opisati še bujno razvito redovništvo v katoliški Cerкви. Papeški letopis našteva 126 moških redovniških organizacij; moških redov pa je precej več, ker odpada po več redov pod en tip, pa jih šteje letopis le enkrat, in drugič se omenjajo v njem le tako imenovani papeško pravni, ne pa tudi škofijsko pravni redovi. Ženskih papeško pravnih redovniških organizacij pa našteva letopis devet sto pet in petdeset.

Tako imamo danes v Cerкви skupno vsaj 1081 moških in ženskih papeško pravnih redov. To je vsekako visoko število. Ne tisoč ena in osemdeset samostanov ali redovniških pokrajin, marveč redovniških organizacij, samostojnih in papeško pravnih, od katerih štejejo nekatere po več deset tisoč udov. Zraven pa je treba pršteti še številne škofijsko pravne redove; res je, da so te ustanove zvečine šele v začetnem štadiju, toda razvile se bodo in bo število papeško pravnih redov še večje.

Notranja organizacija cerkvenih redov ni v vseh redovih ista; marveč je nasprotno vsaj v nekaterih točkah zelo različna. Na razne načine so skušali organizatorji cerkvenih redov spraviti v sklad nasprotujoče si tendence in poglede, ki jih mora vsak organizator upoštevati in skušati najti med njimi pravo ravnotežje. Preučevanje redovniške organizacije nam odkrije marsikatero organizatorično pravilo in posebnost. Pokaže nam, da so bili nekateri organizatorji cerkvenih redov, kot n. pr. sv. Benedikt, sv. Ignacij, sv. Vincencij Pavelski v resnici genialni.

Nad sedemnajst sto cerkvenih pokrajin, nad tisoč cerkvenih redov, rimska kurija in na vrhu papež, vse pa prav zaradi papeževega primata med seboj trdno povezano, zadosti spričuje, da je organizacija katoliške Cerkve nekaj velikega, kakor smo dejali že v uvodu, in da je katoliška Cerkev v resnici univerzalna. Ta Cerkev pa se kot »vojskujoča se Cerkev« s to svojo silno organizacijo neprestano bojuje proti peklenkim silam za zmago Kristusovega kraljestva.

Oh, ozirajte se tudi vi radi po svoji farni cerkvi, ki je vse fare duhovno oko. Farna cerkev naj bo tudi vse fare srce. Odtod tečejo sedmeri studenci milosti božje po vsej fari; odtod prihaja duhovno življenje do vsake baj-

tice. Od farne cerkve se širi po hribih in dolinah veselje, pa tudi žalost. Pa iz farne cerkve more biti še dalje pot — steza v večnost — na Očetov dom.

A. M. Slomšek.

Statistika veroizpovedi v svetu in v Jugoslaviji

Vere sveta v številkah.

Kakor je težko ugotoviti število prebivalcev zemlje, prav tako je nemogoče navesti točne podatke o tem, koliko ljudi pripada eni ali drugi veri. Število ljudi raste iz dneva v dan in zato se statistike vedno izpreminjajo.

Po raznih statistikah* je prebivalstvo sveta rastle takole:

1898: 1 milijarda 413 milijonov.
1921: 1 milijarda 726 milijonov.
1934: 2 milijardi 53 milijonov.
1939**: 2 milijardi 122 milijonov.

* P. Lesourd: Histoire des Missions catholiques, 1937.

** Z. E. P. Krose S. J. v: »De katholieke Missien«, 1939-40.

Po tej najnovejši statistiki se ljudje z ozirom na vero delijo:

I. Celotno prebivalstvo zemlje:

2.122.688.000.

Od teh je:

Katoličanov	398.277.000	(18,8 %)
Protestantov	201.868.000	(9,5 %)
Pravoslavnih	161.305.000	(7,6 %)
Drugih kristjanov	9.348.000	(0,5 %)
Judov	16.891.000	(0,8 %)
Mohamedancev	296.177.000	(14,0 %)
Hinduistov	252.462.000	(11,9 %)
Budistov	180.990.000	(8,5 %)
Konfucionistov in taoistov	393.000.000	(18,5 %)
Drugih poganov	115.828.000	(5,4 %)
Brezvercev	77.742.000	(3,6 %)

II. Evropa: 529.641.000 ljudi.

Katoličanov	217.839.000	(41,13 %)
Protestantov	120.503.000	(22,75 %)
Pravoslavnih	144.521.000	(27,28 %)
Drugih kristjanov	4.078.000	(0,77 %)
Judov	10.262.000	(1,94 %)
Mohamedancev	10.423.000	(1,97 %)
Brezvercev	22.015.000	(4,16 %)

III. Amerika: 267.815.000 prebivalcev.

Katoličanov	147.521.000	(55,09 %)
Protestantov	62.528.000	(23,35 %)
Pravoslavnih	450.000	(0,17 %)
Drugih kristjanov	200.000	(0,07 %)
Judov	5.021.000	(1,87 %)
Mohamedancev	92.000	(0,03 %)
Hinduistov	32.000	(0,01 %)

Resnično umetnost v cerkev!

Kakor se čuje, je zadnja ljubljaska škofijska sinoda zavzela jasno stališče tudi do umetnosti v cerkvah. Kdor pozna vlogo cerkvene umetnosti v naši narodni preteklosti in njen sedanji položaj, bo navodila cerkvene oblasti o varstvu cerkvenih umetnin preteklih dob in lepotnem očiščenju današnjih cerkvâ toplo pozdravil. Od baroka sem se namreč opaža, kako propada zdrav čut za umetnostno kakovost ne samo v cerkvi, ampak v življenju sploh. Strojni izdelek je vzel nekdanji ugled ročnemu. Zunanje oblike, posnemajoče kak historični slog, so postale merilo vrednosti, mehanično izvršena reprodukcija, posnetek kakega priznanega ali priljubljenega umetniškega dela, je nadomestila pravo, izvirno umetnino. Predvsem pa se je umetniški jezik zmešal tam, kjer naj bi posameznost podpirala enotni, kolektivni izraz cerkvenega prostora in so se nabavljale in naročale izpopolnitve obstoječega ali opreme novih cerkvâ brez zadostnega čuta za to, da mora biti cerkev z vsem, kar je v nji, podobna dobro uglašeni večstrunskemu glasbenemu instrumentu, na katerem so vse strune izračunane tako, da se medseboj podpirajo, ne pa da bi zvok ene motil soglasje ostalih.

Do tega neugodnega stanja umetnosti je deloma prišlo tudi iz napačno usmerjene gorečnosti za lepoto hiše božje in pomanjkanja tistega previdnega vodstva, ki bi to gorečnost, ki je združena največkrat z občutnimi gmotnimi žrtvami, pravilno, za kulturni ugled Cerkve koristno usmerilo. Tako vodstvo bi se moralo opisati v lastnem interesu propagirati sledeča načela, ki so, kolikor moremo slutiti, služila za izhodišče najnovejših sklepov škofijske sinode:

1. Stara cerkev z vso svojo opremo je spomenik pretekle kulture, celota, kateri brez prav posebne utemeljitve ni mogoče nič odvzeti, če nečemo zrahljati njene popolnosti. Mnoge od naših cerkvâ so resnične, po svoji kakovosti nenadomestljive umetnine.

2. Vsa navodila, kako ohranjovati, konservirati, obnavljati ali novim potrebam ustrezno spreminjati cerkvene spomenike vseh vrst, daje Ban. spomeniški referat, ki beleži tudi vse s tem zvezane zgodovinske izsledke in tako bogati kroniko kulturnega delovanja katoliške cerkve med Slovenci.

3. Tudi če je kak predmet resnično doslužil v cerkvi, ker je toliko razpadel, da ga je nemogoče še naprej imeti v cerkvi, ali ker liturgično ne ustreza več, ga ne zavrzimo prej, preden smo se po konservatorju prepričali, kakšno umetnostno, kulturnozgodovinsko ali sploh zgodovinsko, narodopisno itd. vrednost ima in je škofijski ordinariat odobril, da tako ali drugače razpolagamo z njim.

4. Načrt za novo cerkev in njega izvršitev je resna, pred kulturno bodočnostjo odgovorna zadeva, zato ga bomo naročili po kvalificiranem stavbarju in ga izvršili šele, ko ga bo škofijska oblast potrdila.

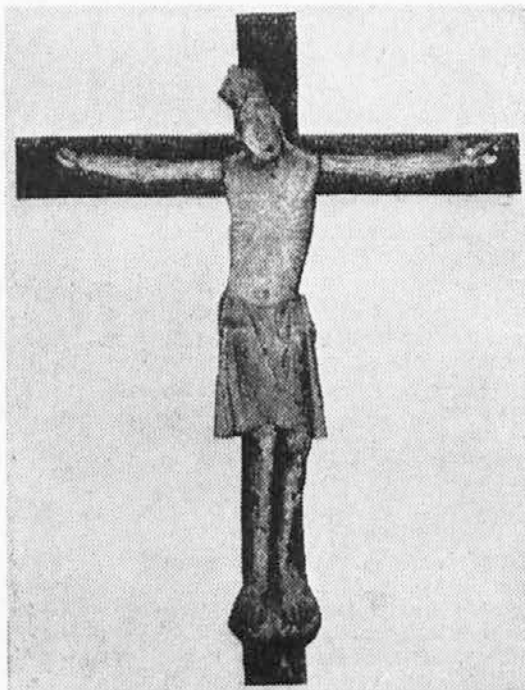
5. Tudi cerkveno opremo in slikanje bomo naročali samo pri resnih, umetnoobratno in umetniško zrelih tvrdkah oz. umetnikih.

6. Revidirajmo vse, kar je v naši cerkvi, ugotovimo, kaj je kaj vredno, kaj manjvredno ali celo neprimerno. Škofova, dekanova, arhidiakonova vizitacija ali konservatorjev obisk nam bodi prilika, da se informiramo in pozneje vse ukrenemo za zboljšanje po strokovnih nasvetih.

7. Manjvredne oljne barvaste reprodukcije v baških neokusnih okvirih in sadrasti kipci naj nimajo več mesta v naših cerkvah.

Končno naj prodre spoznanje, da je samo umetnik, ki danes ni več redka prikazen med nami, kakor je bil pred pol stoletjem, sposoben in poklican za to, da dvigne stopnjo naše žive, nastajajoče cerkvene umetnosti.

Pri starini konservatorja, pri novem naročilu umetnika, pri obeh pa soglasje s škofijskim ordinariatom, je kratko, toda varno vodilo za vse, ki upravljajo naše cerkve!
Frst.

Križ iz XIII. stoletja, sedaj v ljubljanskem muzeju.
Zgled davne slovenske ljudske umetnosti.

Stalna je ljubezen naša, kot so naše gore stalne,
iskra kot so naši vrelci in kot reke srebrovalne.
Ko pa kdaj bi tvoje skale, stari Triglav, se razdrle,
pa bi naše čete vstale, tebe, Triglav, bi podprle.
Ko pa kdaj bi tvoji vrelci, bistra Sava, usahnili,
pa bi srčno kri ti v strugo naškropili, natočili!

Janez Evangelist Krek.

Pozdravljena bodi, ljuba dežela Štajerska, moja
dežela materina, ki si me zibala in zredila in mi še
zmerom ponavljaš sladko veselje mojih mladih dni.

A. M. Slomšek.

Tudi kmečko oko, tudi preprosta, neučena
duša, osvetljena z lučjo vere, vidi in spoznava več,
nego si misli kratkovidna, praznih besed naučena
gospoda.
J. E. Krek.

Marijina božja pota v Sloveniji

Slovenci so Marijin narod — to je ugotovil že zdavnaj vsak, kdor se je ozrl po naši domovini in občudoval cerkvice vrh gričev in gora in strmel v romarske procesije, lojtrske vozove in vlake, vozeče romarje k Mariji na božjo pot. Že sto in stoletja so

litev luteranov in v zatočišče preganjanih pred Turki pozidala vedno nove in nove cerkve ter v času baroka dvignila kult Marijin za narodni kult vernih Slovencev. In odslej so se zbirale fare in srenje ter procesije od vsepovsod ter romale, če ne k Marijinim cerkvicam

Marija Pomagaj na Brezjah — Kraljica Slovencev.

stara ta romarska božja pota, ki še danes žive ter vzdržujejo tradicijo naših dni z življenjem najstarejših naših dedov. Nekaj teh cerkva in tega kulta izhaja prav iz prvih stoletij krščanstva med Slovenci, največ pa jih je nastalo po času Trubarjevega odpora proti romarskim potem in še posebno proti češčenju Matere Device Marije. Trubar sam je v svojih delih napadel božja pota kot praznoverstvo in mnogo, mnogo prej cvetočih romarskih cerkva je odslej desetletja čakalo na čestilce Marijine in jih ni dočakalo. Zato pa je protireformacija prav v zadoščenje za ža-

v svoji ali sosednji fari, pa k večjim božjim potem, ki so postala pribežališče grešnikov, pomoč kristjanom in tolažba žalostnim. V duhovni stiski ali stiski časa so se ljudje vedno in vedno zatekali po pomoč k Mariji, božji Materi, Priprošnjici in Zavetnici kristjanov po pomoč in varstvo. Tudi jožefinska svobodomiselna struja in sapa, ki je veliko božjih poti uničila, odpravila samostane, varuhe Marijinega kulta, ni mogla zatreti v srcih Slovencev tiste gorečnosti in ljubezni, ki so jo vedno čutili do božje Matere in verovali, da je še nihče ni prosil zastonj.

Najlepši zgled te slovenske ljubezni do Marije vidimo v klicu svetniškega škofa Barage, ki o češčenju Marije govori:

»Ti, o blažena Devica, si prva za Bogom. Zato zaslužiš največjo čast. Iz visokosti Sina spoznamo tudi

Marija s Svete Gore pri Gorici.

visokost Matere. Čeprav Te prisrčno ljubimo, vendar skoraj ne vemo, kako bi Ti skazovali še večjo ljubezen. V Tvojo slavo prepevamo svete pesmi, zidamo kapelice in cerkve, radi bi storili še več, ako bi bilo mogoče. O deviška Mati! Tisti angel, ki Ti je prinesel pozdravljenje iz nebes, je bil le Tvoj služabnik. Tako velik je razloček med Teboj in med njim! Lahko razumemo, da je Tvoja visoka čast, ker si Jezusova Mati, studenec vseh milosti. Lahko razumemo, da s svojo mogočno prošnjo neizmerno veliko premoreš pri svojem Sinu. Tudi to lahko razumemo, da si s tem, ker si Bogu dala življenje, Posredovalka našega odrešenja. Ne moremo pa popolnoma razumeti Tvoje časti. Oh, Tvoja čast je tako velika, da je še Kerubi in Serafi ne morejo umeti, temveč se le čudijo nad njo. Kjer koli Jezusa molimo, tudi Tebe častimo. Kjer koli kakšna duša Tvojega Sina ljubi, ljubi tudi Tebe, in kjer koli je zidana kakšna cerkev Tebi v čast, povsod Te Tvoji otroci prosijo pomoči.«

Tako je pojmoval slovenski človek ljubezen do Marije in tako jo pojmuje ves slovenski narod ter se odpravlja vsako leto na romarsko pot, božjo pot.

Ni postavil slovenski narod romarskih poti samo

Mariji, toda med najljubšimi so mu prav Marijina božja pota. Tu se zbira v določenih prilikah, tu se utrjuje v veri in tudi v Marijini pesmi očetov in dedov in predaja tradicijo in ljubezen do Marije tudi potomcem. Ta božja pota postanejo središče duhovnega življenja dotičnega kraja, zatočišče slovenske molitve in besede, kajti z Marijo slovenski človek ne more govoriti drugače kakor slovensko. In Marijo je slovenski narod proglasil za Kraljico Slovencev in se dal pod Njeno varstvo. In zato vemo, da ne bomo poginili tudi ne kot Slovenci. Marijina slava združuje vse Slovence brez ozira na meje in jih vzdržuje v tej Marijini veri v duhovni enotnosti in duhovni in narodni živosti. Dokler bo slovenski rod romal na božja pota, na Marijina božja pota, dotlej bo živ in zdrav in se ni bati zanj, pa četudi mu gre meja prav čez srce.

*

Slovenski narod je Marijin narod in Marija izkazuje posebno milost slovenskemu narodu. Ko bi se vstopil na Triglav, kjer je tudi romarska pot k Triglavski Mariji na Kredarici, pa bi se ozrl na slovensko domovino na vse strani, bi v duhu lahko videl vse cerkve in cerkvice vesoljne domovine. In spoznal bi, da ga ni kraja, kjer bi ne bilo cerkve, posvečene Mariji. Pogled bi šel čez Gorenjsko in obvisel na Brezjah pri Mariji Pomočnici. Kraljici Slovencev, za kar jo je kronal l. 1907 škof Jeglič in ji predal ves narod v varstvo. Videl bi Njeno zmagoslavno pot skozi vso Gorenjsko v Ljubljano na evharistični kongres ter poklonitev Njeni priprošnji v prestolnici Slovencev! Tako sprejema narod samo svojo Kraljico! In pozvonil bi v cerkvi na Bledu trikratno prošnjo Mariji, kakor jo je zvonil za ves narod pesnik v času največje narodne stiske v svetovni vojski. Čolnički se zibljejo pod Triglavom in pesem iz njih odmeva od bregov Marijino čast. V dalji žari Šmarna gora, ki je svarila s svojo grmado narod pred Turki in od katere se je poslavljala slovenski človek pri odhodu v svet: S Šmarne gore, o Marija — bodi moja tovarišija! V Velesovu bi občudoval vso »Marijino dolino«, samostan belih nun in prelepe slike v Njeno čast. V Crngrobu bi se poklonil najstarejšemu oblikovanju Njene podobe med nami in podrsal bi se okrog oltarja v četrtkih zjutraj, proseč za odvzem

Milostni relief Marije, zaščitnice kristjanov, na Ptujski gori.

Podoba je ena najlepših slovenskih cerkvenih umetnin, kakor je tudi cerkev po sodbi umetnostnih zgodovinarjev najpomembnejša gotška cerkev v Sloveniji.

Gospa Sveta na Koroškem.

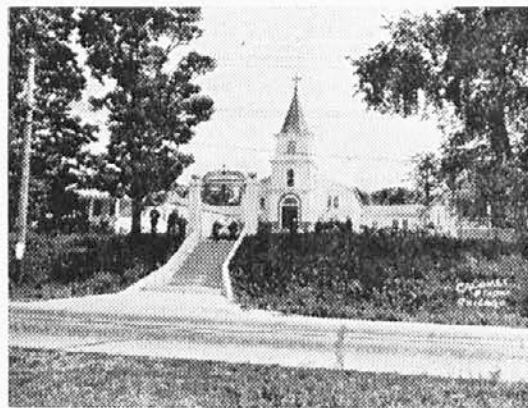
težav. V Ljubnem na Gorenjskem bi udarjeni Materi božji obrisal krvavo srago, ki Ji še sedaj zadajajo novi zidarji, skrutilci svetišč in Njenega češčenja. V mali podružnici v Kropi bi se poklonil zvestobi vere, ki je tudi v najhujših luteranskih letih čistila presveto Marijo in Ji postavila cerkev. V Taboru pri Podbrezju se je Žalostna Mati utaborila pred Turki in bi tudi sedaj reševala svoje varovance. V Kokri bi se poklonil Njenemu čistemu spočetju, v Mekinjah pa bi z Bratovščino Njenega sv. Srca pokleknil pred s srebrno krono kronano Marijo. Poromal bi v Lesce in na Homec, k Lajerjevim Marijam, in na Dobrovi pri Ljubljani bi čul, kako ptica v leščevju poje Njeno slavo.

V Ljubljani sami bi videl, kako romajo trume k Mariji Pomočnici kristjanov na Rakovnik, kako Jo časte pri Križankah in pri Devici Mariji v Polju, do katere je nekoč vodilo dvanajst znamenj in kazalo pot. Na Barju bi čul zvonove z Žalostne gore in se obrnil dalje na Notranjsko, kjer bi ti meja pri Planini odmaknila Planinsko goro in bi skoraj ne videl več Loga pri Vipavi, Marije med cvetočimi vinogradi in južnim sadjem. Čez Dolenjsko bi šel s pogledom in bi štel Marijina božja pota: Záplaz, Sveta gora nad Litijo, Nova Štifta pri Ribnici s svetimi stopnicami, Mati dobrega sveta pri Kostanjevici in Male Vodenice blizu tam, Stopno v škocijanski fari, kjer je molil in maševal veliki dr. Knoblehar, apostol zamorcev, Žalostno goro pri Mokronogu, Primskovo in Dedni dol pri Višnji gori, Marijo Pomočnico v Vinji vasi ter Sveto Planino že onstran na štajerski meji. Žeželj ob Vinici, Tri fare in Fara pri Kostelu ob Kolpi bi pozvanjale Mariji v slavo in Belokranjecem in Kočevcem zvale: Ave Maria!

Proti Štajerski bi ti bila vsa plan posejana z Marijinimi cerkvicami in božjimi potmi, a najvišje bi se vzpenjala najlepša slovenska cerkev na Črni gori pri Ptujju ali Ptujski gori, ki jo pater

Konstantin prav sedaj popravlja in varuje čudovito umetnino Marije, Zavetnice kristjanov. Bazilika Lurške Marije v Rajhenburgu, ena največičastnejših slovenskih cerkva, glasi Njeno Brezmadežno spočetje, Mati Milosti pri frančiškanih v Mariboru deli svoje blagoslov vsem, ki se v zgodnji uri oglase v Njenem svetišču. Kot z dlanjo, ki prosi in boža, bi šel po dolinah in ravninah in se ustavljal pri Marijinih domih: pri Devici Mariji v Puščavi, na obronku zelenega Pohorja v veličastnih Rušah, kjer se je ob Mariji učil naš prvi izobraženi naraščaj in igral slovenske igre Njej v slavo, segel bi v Slovenske gorice k Gorci in k Črni Mariji k Sveti Trojici, v Kokarje v Savinjsko dolino, Novo Štifta pri Gornjem Gradu, v Ljubično pri Poljčanah, Petrovce pri Celju, k Materi božji v Kálobju, Sveti Mariji Zagorski, notri k Sladki gori, Brinjevi gori pri Zrečah in Tinjski gori pri Zibiki prav do Svetih gora nad Sotlo.

In videl bi dolge trume romarjev Slovencev, kako romajo vsako leto tudi drugam, na Sveto goro, ki ima sedaj lepo mogočno svetišče, vredno 400 letne slave, k Gospe Sveti in na strme sv. Višarje, romajo pa tudi na Trsat k varuhinji morja, k Mariji s svetlim imenom Maris Stella. S Triglava vidiš z bistrim očesom morje, ki po svoji vodni cesti vodi tudi slovenske ljudi v nove svetove: in ti greš za njihovo sledjo, ki te pripelje k ameriški Mariji brezijanski v Lemont, k frančiškanom. Tedaj občutiš silno in toplo, da Slovenec tudi preko morja nosi v svoji duši Brezje, Marijine Brezje.

Lemont — slovensko Brezje v Ameriki.

In ko bi tako vrh Triglava ob Mariji s Kredarice imel pred seboj vesoljno slovensko zemljo in vse Slovence, ki se klanjajo Mariji in Jo obiskujejo na božjih potih, bi te prevzel vihar tisočeri in tisočeri molitev in prošenj, da bi padel na tla, ponavljajoč pred najvišjo Marijino podobo na Slovenskem molitve in prošnje vsega slovenskega naroda, ki dviga roke tudi danes prav tako kot pred stoletji v svoji duhovni in rodni stiski ter težavah časa v eno samo himno slave in prošnje, v katero pozvanjajo zvonovi vseh Marijinih cerkva širom Slovenije:

Kraljica miru! Prosi za nas! Prosi za nas!
t. d.

Na Bledu.

Z romarskim čolnom
pesem plava
poletava
nad jezerom.

Zvonček Marijin
plaka in prosi,
molitve nosi
pred božji tron.

O. Župančič.

Na kvatarno nedeljo

»Da me ne bo noč,« ga je poskrbelo, ko se je bil prebudil. Seveda, sonce je zavozilo za Ljubljanski vrh, čez bajte na Dolu so se razpotegovale prve sence, do trga je pa še precej, za potnika, kot je bil Gregček s svojimi napol omrtvelimi udi, da se je čakato telo opiralo bolj v bergle ko na noge, še celo. Vse popoldne je prespal v hladni senci lipe za razpadajočim Marijinim kipom; kadar je meril pot iz Borovnice proti Vrhniku, je zmeraj ondi počil. In da danes ne bi, ko je tako nezno pripekalo, da še dihati ni bilo moči!

Za hipec se je razgledal po ravničinah. V zorečih travah je glušeče cvrčalo, murni so kakor za stavo navijali svoje popevčice. Ali Gregček jih ni imel za mar kakor včasih. Oprtal si je oguljeno platneno bisago, si pomel zdravo oko, levo je bilo izlito, in se dvignil. Pa počasi in stokaje. Kakor da ga je vse bolelo. Vse: telo in duša.

Še ondan, ko je v dežju prosjačil po podkrimskih vaseh, si je rekel: »Bisago odloži, Grega, kaj bi se vlačil po svetu in se vical, mar še ni zadosti!...« Ali nanagloma ga je zgrabilo: »Nak, vsaj na Vijolno goro še, potlej pa naj že bo kakor če!« Da, in jutri je kvatrna nedelja, na Vijolni gori proščenje in —. Pa ne da bi Gregčka ravno zavoljo cvenka tako gnalo. Kaj še. Sicer res ni zamudil ne enega romanja in proščenja, o binkoštih si ga videl pod stopnicami na Žalostni gori, na Dobrovi si je izbral prostor pod lipo, na Sv. Treh kraljih ob farovžu, v Zaplani za Martinovo zraven onega kramarja, ki je ponujal dekletom židane rute, tudi na Planinski gori si ga dobil in še Bog vedi kod. Samo na Križni ne. Na tisti tam nad Ložem. In ondotnih krajev se je sploh tako ogibal.

Vase zatopljen je podrsaval po beli cesti, ki se je vila ob Javorču. Tako neznansko občutje se ga je lotevalo. Svoj živ dan mu ni bila pot, stokrat premerjena, tako trda. In kakor da pelje vkreber, se mu je dozdevalo. In v gluho noč, v temo, večno temo. V hrastu na bistrškim gradom je pel devetovižnik. Sonce bo jutri. Sonce... Gregček si je potegnul klobuk brez krajcev na zmračeno čelo in se predal misli, še bolj mračni, kot jo je kazal obraz. Morebiti je prislunil in mu je nekaj pošepetavalo: »Ne boš več meril te poti!« Ali pa je mislil daleč tja čez Ljubljanski vrh, na Trst, na via Coroneo 25, kjer se sveti vsa pisana izložba, ena, dve in... Letošnjo pomlad je namerjal tja čez, pa kje so ga pustili! In od tistih dni je zlezal v gube, v nogah je čutil težo, v glavi vroče, v prsih, o, tam je bolelo, da bi kričal, grozno kričal, ker da so ga bili udarili po duši, tako je jokal. Pa ta Gregček, ki je bil zmeraj tako vesel, otročad se je zgrinjala krog nje, ga, kamor je prišel, znal je praviti storije, zabavati, da se je vse treslo. Ta Gregček z berglami in izlitim očesom.

Po trgu se je razlezel mrak. Tam pod klancem nekje je zapel zvon; Sveti Lenart je zvonil v čast svetemu Florijanu, da bi varoval ljudi časnega in večnega ognja na duši in na telesu. Iz hiš je zadišalo po večerji. In glasan ščebet je udarjal tu pa tam skoz vrata. Kako ne, saj se je bilo treba na vse strani pomeniti, kaj bodo jutri kupovali. Jutri, na kvatarno, na praznik, ki mu ni enakega v letu.

Ali Gregčku, ki je pridrsal v trg, je bilo zdaj kar prav, da ga je zajela noč. Saj mu ni bilo moči z nikomer govoriti. S tako praznoto v srcu ko še nikoli. In z žalostjo kakor ob misli na smrt. Kaj se je bil tako spremenil, bi kazali nanj. In on bi jim

ne mogel dopovedati, kaj vse ga teži in mori, o... Ognil se je Mantove, kjer se je razlegal vrisk fantinov. Bo že kje drugod prenočil. Sicer je imel zmeraj navado na mantovskem hlevu. Ali nocoj bi najrajši kje v samoti. Morda kar na gori v dišeči travi. Pa v tem so se mu bergle ustavile pred Korčanom.

»Kam, oča?« ga je nekdo ogovoril in dopovedoval, da je zgoraj že vse polno. In kramarjev, ki že spe, da ne kaže buditi. Pa kakor da je vse to Gregček preslišal. Saj pa tja gor že tako ni namerjal. Kako, z berglami, po lestvi? Neznaneč se je zgubil nekje v temi. Gregček je za hip postal. Kakor bi šel v sé po novih moči za dolgo pot. Pa ni. Začel je tipati po temi z berglo. Kakor tat. Ko je začutil hlevna vrata, je odprl. Poiskal je ležišče. Tam za vrati, saj je zanj že vedel. In težko telo se je potopilo v slamo. Pa brez stoka. Kakor da se je zgrudil mrtvec. Telica, ki je stala najbliže, se je nemirno prestopila in zamrmrala. Potlej je bilo spet vse tiho. Zunaj nekje je drčal po cesti voz. Gregček ga ni slišal. Morebiti je že sanjal o nedelji. Morda o poslednji poti na Vijolno goro. Morda pa o Trstu, tam sveti sonce in ob via Coroneo 25 so same izložbe, v vratih stoji ona — Malči, njegova kri, ki se zanjo pokori, — ali ne, to je vendar svetel dan, ki ga bo nekoč dočakal in potlej umrl. Samo to še. Ta Gregček izpod Križne gore... Ali jutri bo kvatrna nedelja, morebiti pride ponj Mati božja, kaj mu ni nekoč obljubila, seveda. Na kvatarno...

Izza Krime se je vzdignilo sonce. V vrhovih smrek in borovcev so žvižgali kosi, na Košacah je pela kukavica. Iz visokih lin bele cerkvice je ubrano potrkavalo. Za meznarijo so brneli topiči. Dolina se je prebudila. Pot na Vijolno goro je zaživela v tisočeri barvah.

Tudi Gregček se je zbudil. Oprl je svoje čakato telo v bergle, si popravil klobuk brez krajcev in odkrevsal v praznični šumot, ki ga je bila polna vsa dolina, gora in zrak nad njo. Iz lin se je zlivala pesem. Vsa svečana, da je pozibavalo srce in dušo v sveta ganotja. Gregček si je pomel zdravo oko. »Sonce,« je pomislil, v prsih mu je potrkavalo. Čisto je bil pozabil na včerajšnji dan. Saj danes je kvatrna nedelja, praznik in sonce, samo zlato sonce, Mati božja se bo prikazala in —. Kakor takrat, ko je Gregček v prvo poromal. Z materjo. Kupila mu je lep rožni venec, za orglice ji je zmanjkalo in bilo ji je tako nerodno, oh! Potlej je šel vsako leto. Ali nekoč je šla mati sama na Vijolno goro, njega je zvbilo drugam, peljal se je s Katužinovo Maričko v Prezid. Ni bilo prav. Z Maričko, da, moj Bog, in ko sta se pozno ponoči peljala domov, se je konj splašil, kaj neki ga je prijelo! in zdrvelo je vse v jarek pod cesto. Čez tri dni se je Gregček zavedel, vse ga je bolelo, da bi tulil. In nič mu niso noge služile, dali so mu lesene bergle. Marička je še tisto jesen umrla. Na spomlad naj bi se vzela, tako sta se bila dogovorila, pa nikomur ni bilo prav. Otrok, ki ga je bila porodila kmalu po tisti nesreči, je bil zdrav. Za Malči so ga krstili. In Malči je rasla, ali nikjer je niso marali, morala je v svet in nekoč je Gregček zvedel, da služi v Trstu pri nekem trgovcu... Da, zadnji čas so se Gregčku ti spomini kar sami od sebe oživljali. Srečete živega pohabljenca je nanagloma začutilo svežost onih davnih dni, slastno je zahrepenelo po mladostnem doživetju. Kakor fant ob prvi ljubezni po dekletu... Malči —, da bi jo vsaj enkrat še videl in pritisnil na svoje staro srce njeno

drobno glavico, tiste pšeničnorumene lase, in potem bi se nekaj odprlo, Mati božja bi stopila z oltarja na Vijolni gori in bi vzela bergle, dala zdravo oko, ga prijala za roko in popeljala na zlatosrebrno cesto, saj mu je bila obljubila...

Ob poti so čepeli in postajali berači, kazali svoje polomljene ude, roke, noge, ta suhe, oni lesene, stegovali klobuke in kazali miloproseče obraze in vzdihovali nerazumljive besede, da se je sleherni mimo-idočih vsaj ozrl vanje, če že ne vrgel novčič vbo-gajme. Gora je bila že polna romarjev, ki so se drenjali križemkražem. Nič čudno, saj si srečal vse: od Morostarja in Cokljarja pa tja do sramežljivega Rovtarja in Pivčana izpod Nanosa, ki ti je hlačal ko Martin Krpan z Vrha, in ondi krog kramarja, ki je prodajal slamnike, se je ustavilo celo nekaj Brki-nov in dva Čiča v temnozelenih telovnikih in s črnimi obrvmi in brki, da so se jima otroci umikali, misleč, da so cigani.

Gregček se je preril skoz šumno gnečo na ono stran skonca stojnic, tamkaj je bilo njegovo mesto. Zasadil je bergli v shojeno travo in se oprl ob deblo.

»Gregček, lej ga!« se je pridrenjalo mimo troje fantičkov. Ali kakor da so razumeli, da zdaj še ni čas zanje, so odcepotali naprej. Tja proti stojnicam, ki so stale v dveh dolgih vrstah ob cesti in vse tja okoli cerkve. Saj je bilo vsega preobilo. Preobilo vse lepote za oči in sladkosti za srce. Tu so se svetile zlate in srebrne verižice, rožni vencji, podobice, molitveniki z bleščečimi se platnicami, križci, svetinjice, na stojnici koj zraven lectarija v vseh mogočih barvah, srčki z rdečimi rožami in belimi lističi, popisanimi z besedami, ki segajo v najgloblje glo-bine človeškega srca. In tam dalje piščalke, nožiči, popkarice z zelenimi in živordečimi ročaji, žogice na prožnih nitkah, balončki, pozibavajoči se v rahli sapici, štruklji, potreseni s sladkimi rozinami, punčke vseh vrst in barv, konjički, leseni in pločevinasti in taki, ki znajo rezgetati, če jih stisneš za trebuh, in psički in petelinčki z dolgimi repi, kokoške, jančki, kozlički iz lecta in...

V linah je za hip utihnilo. Iz cerkve se je zaslišalo cinglanje. Morebiti je že duhovnik pristopil.

Tisti trenutek se je Gregček nemirno prestopil. Pa ne, da bi ga tiščalo pod pazduho. Še sam ni vedel, kdaj mu je bil zdrknil klobuk iz roke. Morebiti je kdo po nerodnosti sunil obenj. Ljudje so se odmaknili kakor v strahu, da bo še njega vrglo. Potlej se je neka ženska pripognila, pobrala drobiž v klobuk in pomolila nazaj Gregčku. Ta se je ves tresel. Slabotne roke so iskale opore. Debele ustnice so šepetale: »Malči, Mal-čii...!« Pa čisto tiho, da tega ni nihče slišal. V cerkvi je spet pocingljalo, v linah zazvonilo.

Semička gora, Semička gora! Pa če si tudi gora, še v snegu si opojna, sladka in vabljliva. Mošt kipi po belih zidanicah. Klok, klok, klok... čuješ, Matija Golobič? Klok, klok, klok... »Atek, kako le more sveti Martin obiskati vse zidanice na svoj god, ko je zidanic toliko, toliko samo po Semički gori?«

Semičko vino! Matija Golobič, čuješ: semiško vino! Klok, klok, klok... po belih zidanicah. V kotu pa starina, semička starina! Morda pa sedaj niti še ni snega po Beli Krajini! Pomisli, Matija Golobič,

Izpod lip onstran stojnic je neki kramar vpil: »Češnjje, češnjje!« In tam od kapelice božjega groba drugi: »Srečke planéte samo po dinarčki, kupite!«

Gregček vsega tega ni slišal. In tudi ni nič več čutil teže svojega telesa, noge so ga zanesle od lipe, lahno, čisto lahno, kakor na perutih. In že je stal pred stojnico. Pred tisto stojnico, kjer so viseli na dolgi vrvtici sami rdeči srčki in svetlikajoča se ogle-dalca v pozlačenih okvirjih. In za tistimi srčki je stal zavaljen možki, ki si je neprestano brisal dolge rjave brke. Zraven na stolčku je čepelo dekle v modrikastopikčastem predpasniku in z rdečo pentljo v pšeničnorumenih laseh.

Zadaj za to stojnico nekje so se utrnili v šumot rezki udarci, kmetje so preizkušavali nove kose in osle.

Debelušnega kramarja je privzdignilo. »Kaj ni zadosti?« je siknil skoz bele zobe, ko je berač, ka-teremu je bil vrgel krono, še kar naprej molil svoj klobuk brez krajcev.

Gregčku je zdrknila kaplja potu z velikih pepelnatih las in se ustavila tik nad izlitim očesom, ki je vse rdeče bolščalo v predmete, zanj vse meglene.

»Malči—i—i...!« je trepetalo v prsih Gregčkovih ob nenadnem prividu. Težko telo se je stegnilo strastno naprej, stojnica se je zamajala, dekle tam na stolčku je dvignilo glavo, kakor da se je nečesa ustrašilo. Kramar se je zadril: »Tak kaj pa bi rad?« In — — —

Gregček si je pomel zdravo oko in pogledal okrog sebe. Pa ni nikjer več videl rdečih srčkov in tudi tistega pikčastega predpasnika ne in tistih pšenično-rumenih las ne in pentlje v njih. Rdeče pentlje, o...? V boku je Gregčka bolelo, v glavi mu je šumelo. In zdelo se mu je, da ne vidi več sonca, da je zašlo za Tičnico, da so se že vsi romarji porazšli, da so zvo-novi utihnili, da se je Vijolna gora pogreznila v gluho mračino.

»Gregček, Gregček!« so ga klicali otroci. Nekdo ga je celo za bisago pocuknil. Gregček pa se je uprl v bergle in ne da bi si obrisal solzo, ki mu je silila iz zdravega očesa, in pobral klobuk brez krajcev, drsal v dolino. Na Košacah je zakukala kukavica. Za meznijo je počil topič.

Nič več ni bilo tisto leto Gregčka v trg. Oni, ki so šli za Mali šmaren na Sv. Tri kralje, so dejali, da ga tudi ondi niso videli.

Ko je zapadel sneg in pobelil trg in Vijolno goro nad njim in tudi Dobrovo in Žalostno goro, Sv. tri kralje in morebiti tudi Križno goro, tisto tam nad Ložem, je nekdo pravil, da so našli Gregčka, ki je ležal zmrznjen v snegu za tistim Marijinim pilom ob cesti, ki pelje iz Borovnice proti Vrhniki.

---

sonce greje Semičko goro! Ko martinček bi se grel pred svojo zidanico, Matija Golobič! Klok, klok, klok v zidanici, sladki mošt, že tvoj glas človeka omamlja, kaj stoprav tvoja moč. Pridi, lepi moj sosed, pokusi mojega! Prigrizni, dobra žena, nikar ne pusti moža samega v zidanici! Steci domov, Matijček, povej materi, da me ne bo pred nočjo domov!

Matija Malešič.

Za druge smo, ne zase!

J. E. Krek.

Pesem kmečkega dekleta

Oj, sestre, pogledjte, že lan je dozorel!
Kako se zlatorumeno blešči!
Zdaj ga populiti urno hitimo
in ga po travnikih še razgrnimo,
da se v travi lepo nam zrosi.
Trle ga bomo v jesenskih nočeh,
to bo veselja, oj, to bo spet smeh!
Fantje ga naši nam bodo sušili
in nam vesele dovtipe drobili.

Po zimi kolovrati bodo brneli,
sukali nit bodo prsti nam beli,
zunaj pa z burjo svatoval bo sneg.
Pipo iz ust ded naš stari si vzame,
kot iz rokava jih stresati jame
pravljice mične in samih čudes.
Nihče ne dvomi, da to ni vse res.

Moj očka je tkalec in platno mi stkal bo.
V poletnem si soncu ga bom obelila.
Potem pa si sama bom balo sešila.
Da skrinja se brž napolnila mi bo,
ker me moj ženin že čaka težko.

Ilustriral A. Žnidaršič

V. N.

Slovenski ženitovanjski običaji

Običaji so važen izraz ljudskega mišljenja in čustvovanja. Zlasti v starejši dobi, ko je bila civilizacija mnogo manj razširjena na podeželju, je bilo ljudsko življenje vse bolj samoniklo in pristno. Zato so bili vsakovrstni običaji, spremljajoči važne dneve v letu in življenju, mnogo bolj razviti kot dandanes, ko iz dneva v dan bolj zamirajo. Običaji so naša častitljiva starina. Mnoge med njimi so poznali še naši predniki v svoji pradomovini za Karpati, drugi pa so se razvili v stoletjih v novi, današnji domovini.

Med običaji, ki so v navadi ali so vsaj še ponekod bili pred nedavnim časom ob dogodkih v življenju posameznika, so najbolj razviti svatbeni ali ženitovanjski običaji. Ti so med kmečkim ljudstvom tudi še najbolj trdno zakoreninjeni. Nekatere navade v njih so enake v vseh slovenskih pokrajinah, druge pa so različne. Prav na kratko si jih hočemo ogledati.

Ógledi. Ponekod so ohranjene še posebne navade ob priliki, ko gre fant s svojim spremljevalcem v ógledi. Predstavita se v dolgem pogovoru kot popotnika, ki sta videla v parih ptičke, ribe itd., zato si mora še fant poiskati svoj par. Ali pa se izdajata za lovca, ki jima je srna ušla v to hišo in jo želita videti. Šele po ovinkih pridejo do namena svojega obiska.

V svate vabijo. Pravi ženitovanjski običaji se prično z vabljenjem svatov na gostijo. Ko sta mlada dva dala oklice ali so ju »zapisali« in ko je dome-

njena nevestina dota, se prično priprave za poroko. V nekaterih krajih, na Gorenjskem in v Beli Krajini, vabi na gostijo ženin sam z očetom ali kakim sorodnikom; nevesta z družico pa vabi svoje svate. Ta

vabila so kratka, n. pr.: »Hvaljen bodi Jezus Kristus! Oče in mati so naju poslali, da povabiva v imenu Boga Očeta, Sina in Svetega Duha vas v svate, vse druge pa na ženitovanje, ki bo...« Vabilca nato pogostijo. — Vse slovesneje pa vabijo na Štajerskem in v Slovenski Krajini. Tu imajo za to posebna (po)zvača, pozvačina (pozavčina). V štajerskih krajih ima

za klobukom šopek, v rokah okrašeno palico, včasih tudi kako pisano ruto čez život. V prekmurskih krajih pa je pozvačin pokrit s klobukom, do metra visokim, v katerem so pavova peresa, cvetlice iz papirja, z njega pa visé čez obraz dolgi trakovi, tako da ga ni mōči spoznati. Čez prsi in hrbet ima prepete brisalke in rute, pod koleni ima privezane zvonce, čez pleča mu visi torba, v kateri ima »vrtanik« (bel kruh), na drugi strani pa mu visi majolika, ki ima v enem predelu vino (ki ga ponujata kot »snehino mleko«), v drugem pa proso, s katerim ponagajata hlastnemu pivcu. V eni roki ima rog, ki nanj stalno piha, v drugi pa leseno sekuro, obito z jezevo kožo, ki jo marsikdo okusi. Pozvačina, ki hodita navadno družno, sta vsa kot začarana; po starih cenikih — »zemljevidih« iščeta hišo, kamor gresta vabit in po dolgih morčijah prideta vanjo. Tu najprej povesta dolgo šaljivo vabilo, nakar ju pogostijo.

Bala. S pripravami za poroko je združeno tudi pripravljanje bale, ki jo dan pred poroko peljejo z nevestinega doma na ženinovega. To se vrši zlasti slovesno na Gorenjskem. Tik preden odpeljejo balo, pridejo v hišo zastopniki vaških fantov, ki izročé ženinu zapečaten pismo, v katerem ga terjajo odstotke od nevestine dote, zlasti, če jo odpelje v drugo vas. Razvije se živahno pogajanje, polno šale in nagajivosti. — Ko je bala ali bališ na vozu, poženo konje, ki pa nočejo potegniti. Najdejo, da manjka »peto kolo« pri vozu. Zato prinašajo obod rešeta, lesen krožnik itd., a zaman. Šele ko mati prinesó velik hleb pšeničnega kruha in ga z nožem pritrdi na skrinjo, se voz zgané.

Če peljejo balo po dolgi poti ali v tujo vas, napravijo fantje pregrajo ali »šrango«, tako da potegnejo čez pot vrh, žrd ali kaj podobnega. Tudi tu se razvije razgovor in končno se mora ženin odkupiti. Ta večer se imenuje devičnik in se pri ženinu zberó sosedje in drugi gostje na večerjo.

Poroka. V nekaterih krajih se poročajo v nedeljo z mašo, drugod v ponedeljek ali sredo. K poroki gre nevesta z družico, drugo z drugom ali družbanom; ženin gre z drugom ali družico. Starešina je ponekod eden, drugi je le priča; teta ali posnehálja jih spremlja, da ponekod deli zlasti otrokom potic. Ko pride ženin s svojo družbo na nevestin dom, je tu vse zaprto. Zunanji trkajo in kličejo, notranji pa jih vprašujejo, kdo so in kaj bi radi. Ti prosijo vstopa, ker bi se radi o nečem pomenili, oni pa jih vprašajo po porokih njihove zanesljivosti. Potem ko jim naštejejo nekaj nesprejemljivih porokov, prosi starešina, naj jih spuste v imenu sv. Trojice. Nato se vrata odpro.

Pravijo nekje, da mora nevesta široko prestopiti cerkveni prag, da bo lahko rodila. Pri oltarju pa naj poklekne na rob ženinove suknje, da je ne bo pretepala. — Na katerega strani gore sveče z nemirnim plamenom, tisti bo kmalu umrl.

Ko gredo od poroke, vrže ženin pred cerkvijo drobiž med mladino, da bo imel srečo v zakonu. Na Štajerskem so včasih otroci obešali cajne ob poti, da je nevesta vanje metala slaščice in pecivo.

Ponekod se vrši prvi dan gostija na nevestinem domu, drugod pa na ženinovem. Ko se zvečer zberó svatje, so nevestini zaprti v hiši, ženinovi pa zunaj prosijo, naj jih spuste v hišo in naj jim privedejo nekaj, kar imajo v hiši skrito. Notranjo skupino vodi starešina, ki jim pošlje skozi vrata kako našemljeno staro žensko. Zunanji jo odklonijo. Nato jim pošlje kakega fantiča, ki ima nekod preluknjano košaro na glavi. Za njim pride še kako dekle, tudi družica, a tudi ta ni prava. Končno šele jim privedejo nevesto in jih spusté v hišo.

Gostovanje se vrši povsod nekoliko drugače. V Beli Krajini prineso po molitvi na mizo juho in za njo po določenem redu ostale jedi. V Slovenski Kra-

jini pa najprej prinese drug skledo vode, s katero nevesta poskropi svate, češ če se kdo ni umil. Nato meče nevesta med navzoče orehe in lešnike, starešina pa deli skuto. Nato se vrste jedila, približno na četrt do pol ure posamezno; vmes pa plešejo in pojó. V Beli Krajini pride godec, preoblečen v popotnika, vino prodajat; kuharica pobira darove za »pogorelo« orodje, nato darujejo še nevesti. Na Gorenjskem je običajen ples »na podu«. Skoro povsod pa je običajno »zapečevanje« nepovabljenih fantov. — Gorenjci prodajajo »pogačo« najprej med svati, nato pa še po vasi. Ta pogača je okrašena s papirnatimi zastavicami, zlatimi okraski itd.

Ponekod je navada, da med gostijo razložé voz in ga spravijo na streho. Drugod pa hodijo svatje okoli sosedov »krast« razne jedi, ki jih potem prodajajo lastnikom ali jih pa skupno zavžijejo. — Edino v Beli Krajini je menda ohranjen običaj, da položé nevesti, ko pride na novi dom, v naročje otroka — »nakolenček«, ki naj napoveduje prvorojenca. Tam tudi »mlada« napije tašči in vrže v kozarec denar.

Posebne navade se vrše tudi, ko gresta novoporočenca spat. Dajo jima jedil in pijač v sobo, drugod pa godejo in pojo pred vrati. Tudi šibo jima dajo v posteljo.

Z ženitovanjem so zvezane mnoge ljudske vere ali vraže. Te so spomin na pogansko davnino, ko je človek še povsod videl duhove, ki so mu hoteli škodovati in ko se je bal urokov, ki so jih povzročili zli pogledi. Danes je mnogo navad in vraž, ki jih ljudje ne razumejo več. Tako je mnogo streljanje ob ženitovanju imelo namen, odgnati zle duhove. Enako tudi ves ostali hrup in ropot (razbijanje posode). Iste namenu je služila rdeča barva, ki je tu in tam še običajna; prav tako tudi zakrivanje nevestinega obraza. Tudi zapiranje vrat, je takega izvora. Mnogim vražam pa še danes vedo pomen: k poroki gredo v Beli Krajini od mize od leve proti desni, da bi bili na potu srečni. Nevesta naj eno srajco narobe obleče, da ji ne bodo čarovnice škodovale. Ponekod nesejo nevesto čez prag v ženinov dom, da bi ne bila nesrečna. Mnogi ti običaji so enaki ali podobni onim pri drugih Slovanih; nekatere imajo tudi drugi narodi in so prastari.

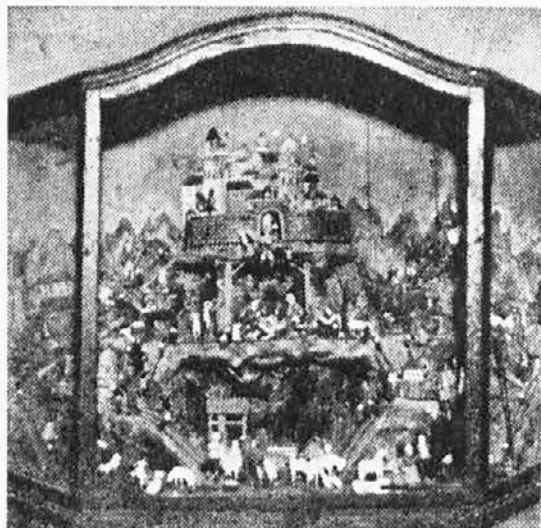
Postavljammo jaslice!

Ali je še veliko slovenskih družin, kjer za vsak božič postavijo jaslice? Če jih je veliko, prav veliko, potem blagor nam! Če pa bi sleherni slovenska družina vsako leto v pravem duhu poskrbela za jaslice v kotu, potem sodim, da bi se nam ne bilo treba bati za usodo našega naroda!

Valovi verske obnove zadnjih let so zopet dvignili jaslice iz pozabljenja. Vsi veliki narodni voditelji in vzgojitelji so danes soglasno mnenja, da gre jaslicam v našem družbenem življenju zelo važno in časti vredno mesto. S tem so odkrili samo prastaro resnico, ki so jo poznali davni predniki, a jo je vladajoča in odločujoča »razsvetljena« plast v ljudstvu dosledno ubijala.

Ljudstvu so dali civilizacijo in mu vzeli kulturo, dali šumno zunanje veselje in mu vzeli neizmerno srečo tihe zbranosti. Ali poznate kak lepši pojav religiozne kulture med ljudstvom, kakor so jaslice in še za lepše ure družinskega veselja, kakor so ure pred jaslicami?

Tudi Ti, ki se morda samo še spominjaš jaslic iz svojih otroških let, skleni, da si boš letos postavil jaslice. Boš videl, ali je res ali ne, da prihaja iz njih blagoslov in mir vate in v Tvojo družino!

Jaslice. Slikal M. Langus.

Osnovo jaslic nam je iskati v pripovedovanju drugega poglavja Lukovega in drugega poglavja Matejevega evangelija. Začetke »predstavljanja« te zgodbe moramo gotovo iskati v Betlehemu samem v prvih stoletjih krščanstva, ko so še kazali jaslice, ki da je v njih ležal naš Zveličar. Od 5. stoletja dalje so častili nekaj kosov te častitljive relikvije v cerkvi Santa Maria Maggiore v Rimu. Štiri stoletja za tem so že postavili jaslice v Marijini cerkvi onkraj Tibere. Kako se je postavljanje jaslic zanaprej razvijalo, ne vemo. Gotovo pa je ta razvoj v zvezi z duhovnimi igrami, ki so se začele pojavljati v zvezi s krščanskim bogoslužjem od 10. stoletja dalje. Lesene jasli so bile središče božičnih iger, ki so jih predstavljali pred oltarjem v cerkvi. Že v 12. stoletju beležimo v celoti izdelane božične igre. Zanimivo pa je, da jih najdemo najprej v severnih deželah. Šele za leto 1223 nam je

izpričana taka »predstava« v Italiji. Za vsakega jasličarja je to imenitna letnica — takrat je postavil sveti Francišek Asiški svoje jaslice v gozdu pri Grecciu. V 14. stoletju pa dobimo tudi v Italiji že razkošne božične igre. Kmalu se pojavijo v teh igrah tudi lutke. Od njih do postavljanja »jaslic« je le en sam korak. Zaradi vedno obilnejših posvetnih potez v duhovnih igrah je sledila v 17. stoletju njih prepoved. Zato pa se je izvršil prehod od živo predstavljanih božičnih iger do plastično postavljenih jaslic. Vmesna oblika so slavni kipci iz terakote, ki jih je ustvarilo 15. stoletje v Neaplju in okolici in so predočevali razne figure iz starih božičnih iger. Za leto 1478 pa so nam že izpričane prve prave jaslice v cerkvi in sicer v Neaplju. Zdaj se je začela širiti navada postavljanja jaslic po vsem tedaj znanem krščanskem svetu. Posebno trdno se je ukoreninila ta navada v alpskih deželah. Tu se je tudi obdržala kljub sovražnemu razpoloženju v dobi razsvetljenstva (konec 18. in začetek 19. stol.). Tod je še danes jedro jasličarstva.

V pojmovanju jaslic se ne kaže samo versko čustvovanje naroda, ampak tudi njegov značaj. Kakšna razlika med italijanskimi in med n. pr. alpskimi jaslicami! V italijanskih jaslicah razkošje in zunanji pomp, ki sta za nas navidezno v nasprotju s sporočeno svetopisemsko zgodbo, v alpskih jaslicah pa predvsem preprostost in vase pogreznjena pobožnost, prav v smislu skopega evangeljskega pripovedovanja. Pač pa je jaslicam obeh tipov lastno, da pripravita okoli sebe najrajši domače okolje. Tako so italijanske jaslice brez pomišljanja postavljene v rimsko Kampanijo, pod razvaline kakega starega poganskega svetišča, med stebrovje in kipe v starem rimskem, pa tudi v renesančnem in celo baročnem načinu. Alpske jaslice pa postanejo del alpske pokrajine. Votlino zamenja pogosto planinska staja ali senik, Betlehem je vas z značilnimi alpskimi kmečkimi hišami, iz ozadja pa pozdravljajo zasneženi gorski vršaci. In če so v italijanskih jaslicah figure vseskozi tipi, kot jih pozna živahni jug, so pa v alpskih jaslicah betlehemske pastirji navadni alpski gorski kmetje in pastirji v domačih nošah.

Mimo jaslic v čistem orientalskem slogu kažejo torej te vrste narodno in pokrajinsko barvanih jaslic s posebnim poudarkom resnico, da se božična skrivnost od vseh skrivnosti naše vere najgloblje dojema slehernega človeka, da tako zelo pronikne vanj in ga tako zelo vsega prevzame, da jo gleda pričujočo in živo v svojem vsakdanjem življenju, jo postavlja vanj in ga prav nič ne moti neskladje med domačo obliko in zgodovinskim izročilom. Naj nam tu ne pride kak historični in dlakocepski razumar, ki se nad tem spotika! Saj so take ljudske jaslice, kot jih poznajo različne krščanske dežele, ravno dokaz globoke religiozne narodne kulture in samoniklega ljudskega ustvarjanja!

Kako pa je z jaslicami na Slovenskem? Božične igre, ki naj bi bile dale pobudo za postavljanje jaslic, zasledimo zelo pozno, šele okoli leta 1800 (Andrej Šuster Drabosnjak na Koroškem). Jaslice pa so bile

med našim ljudstvom že poprej znane, so torej prišle k nam od drugod kot že razvit pojav.

Zdi se pa vendar, da smo v tipu jaslic ustvarili svojo posebnost: jaslice v kotu. Ker kažejo naše jaslice vseskozi alpski značaj, ne moremo iskati posebnih zvez z južnimi laškimi deželami. Jaslice v nemških alpskih deželah pa se ne postavljajo v »Bogkovem kotu«, ampak drugje v izbi. Osnovna ploškev jaslic tu torej ni trikotnik, ampak pravokotnik. Tirolci in Bavarci postavljajo svoje jaslice na predalnik, na mizo, na posebno ogrodje, da, postavijo jih celo v posebni izbi — ne v družinski »hiši« —, kjer zavzemajo skoraj ves prostor.

To nam dokazuje, da imamo Slovenci svoj poseben tip jaslic, ki ni soroden ne z nemškim alpskim, še manj seveda z južnaškim laškim načinom. Slovenske jaslice se postavijo v »kotu« na trioglato osnovno desko v višini oči odraslega človeka.

Če je jasličarstvo v nemških alpskih deželah posebna umetnija, je pa postavljanje navadnih slovenskih jaslic kaj preprost posel. V kot naložijo mahu, tako da nastane »hrib«, pod hrib postavijo »štalico«, vrhu hriba pa mesto Betlehem. Po hribu navzgor se razvrstijo ovčke in pastirji. Plastičnih figur navadne slovenske jaslice ne poznajo. Vse figure z mestom Betlehemom vred se izrežejo iz cenjenih barvanih pól, nalepijo na kos trščice in zasadijo v mah.

Tak način jaslic je zaradi svoje stereotipnosti seveda zelo boren. Priča tudi o skromni lastni tvornosti.

Ali ne bi bilo prav, da bi ustvarili slovensko jasličarstvo, ki bi moglo ob pridobitvah visoko razvitega ostalega alpskega jasličarstva sprostiti tvorne sposobnosti našega naroda, zlasti njegove mladine? Moje trdno prepričanje je tudi, da bi spopolnitev naših navadnih jaslic, s tem vzporedno njihovo umetniško požlahtnenje imelo svoj pomen pri doživljanju božične skrivnosti.

*

Kaj ima v roko vzeti slovenski jasličar?

Bore, bore malo. Imamo pač ene domače jaslice, Gasparijeve, katerih tisk pa je tako siromašen, da ne odgovarja niti najskromnejšim zahtevam. Tudi bi tem jaslicam lahko očital, da so — preveč narodne, a premalo pobožne. Ostanjejo potem pole, ki jih razpečava vsako leto na debelo neki ljubljanski trgovec in so izrazita plaža po starih predlogah, torej umetniško brez sleherne vrednosti. In vendar kupujejo naši preprosti ljudje leto za letom samo te pole — ker drugih ni. Zato pa imajo naši nemški sosede lepo izbiro umetniško dovršenih papirnih jasličnih podob. Omenjam samo visokovredne (orientalske) Fuchsove pole, nedosežne srednjeveško dojete Bachlechnerjeve podobe (na razglednicah), preprostejše Fangohrjeve jaslice in klasične Führihove podobe. Mi imamo dosti umetnikov, ki bi zadovoljivo naslikali vrsto potrebnih figur v našem duhu. Treba je le pobude — in založnika.

Plastičnih figur po vzorcu oberammergauskih in drugih nemških jasličnih figur ne poznamo. Če bi že imeli umetnike, ki bi jih delali, pa nimamo ljudi, ki bi jih mogli plačevati. Tako prodajajo naše trgovine z devocijonalijami uvožen kič iz papirnega machéja. Ker pa je namen trgovin z devocijonalijami po mojem mnenju drugačen, kot pa da prodajajo našemu vernemu ljudstvu ničvreden kič, se mi zdi skrajni čas, da se s pomočjo naših umetnikov, požrtvovalnostjo za

Babica z vnučkom ob jaslicah.

to poklicanih podjetij in primerno propagando čimprej osamosvojimo.

Prave tradicije v umetnem jasličarstvu pri nas torej še ni. Treba je posredovati naši mladini najprej nekaj tehničnega znanja: kako se napravi »hrib« še drugače, ne samo s kupom nametnega mahu (tehnika s skorjami, tehnika z juto), kako je treba izbirati, nabirati, spravljati mah in kako ga je treba uporabljati, kako se porabijo neštete drobnarije, ki zunanji videz naših jaslic poživijo (drevje iz raznih naših domačih zelišč, potí, potoček, mostovi, slap, pastirski ogenj, ceste, skale itd.).

Ni treba, da bi odpravili sporočeni slovenski način jaslic v kotu. Samo spopolniti bi ga morali.

*

Pravi jasličar misli vse leto na svoje jaslice. Pri slehernem sprehodu po gozdu se ozira, če bo kaj za njegove jaslice: ali kak posebno lep skalni mah — jeseni bo treba pravočasno ponj; ali kakšen svojevrstno oblikovan kos drevesne skorje na tleh — v nahrbtnik z njim, pri jaslicah lahko prav pride! In ko pride advent, se začne delo: večer za večerom poseda jasličar s svojo družino okoli mize v kuhinji. Vse »bogastvo«, kar si ga je čez leto nabral, je razpoložil. In zdaj vsa družina pripravlja jaslice — sebi v srcih pa božično razpoloženje. Zakaj vse to delo je prazno, če delajo samo roke. Tudi duše opravljajo ta čas »duhovne vaje«, ko se veselijo svetega večera in lepih jaslic.

V tem pa je tudi bistvo našega jasličarstva: da se duše pripravijo in da se naše skromne jaslice s tem pobožnim duhom prepojijo. Potem ga bodo izžarevale vsej družini, ko se bodo ozirali pogledi v svetem božičnem času k njim v kot, in izžarevale ga bodo tudi obiskovalcem, ki bodo prihajali gledat, kaj smo napravili.

Takšnega jasličarstva je pri nas malo. Moramo ga priklicati v življenje. Moramo ustvariti pogoje zanj. Potem pa na delo.

Dekle iz vasi

*Ne ogleduj me tako, gospod,
jaz nisem gospodična iz mesta,
ni pudran obraz moj, ne šminkana*

*usta.
Jaz sem le deklica iz vasi.
Žuljave, glej, so moje dlani,
sonce pa zdravo mi barva obraz.
Kodrov umetnih moj fant ne trpi,
spoštuje le kito spletenih las.*

*Prstanov dragih ne nosim na roki,
ker je moj ženin le fant iz vasi
in ne kupuje mi takih stvari.
Prstan podaril mi bo le k poroki.
Jaz sem le deklica iz vasi.
Moje kraljestvo je polje zoreče,
godbo mi sladko gozd temni šepče,
ljubim sprehode čez cvetne ravni,
ker sem le deklica iz vasi.*

Anka Salmič
(kmečko dekle).

POZVAČINA

(Prekmurski običaj.)

Krasno zimsko popoldne. Severni veter počasi ponehuje in januarsko sonce sije na zasneženo ravan, da blešči sneg, kakor bi bili posejani po njem žlahtni biseri.

Zvončki in kraguljčki, obešeni na vratu konj, ki dirjajo živo s sanmi po ugodnih sanikih po cestah, cingljajo in se slišijo daleč preko prekmurske ravnine.

S prijateljem stopava po ozki sneženi stezi na glavno cesto, ki se vije proti Dobrovniku mimo Filovskih in Strehovskih goric.

Ko stopiva na cesto, zaslišiva nenadoma pisk piščali iz daljave. Prisluhneva.

»Pozvačin je,« pripomni prijatelj.

»Res, on je. Gotovo je krasno nališpan. Takih nimajo nikjer ne na Štajerskem ne na Kranjskem,« rečem prijatelju in podvizava korake.

Izza ovinka se prikaže pozvačin. Za njim drugi.

»Dva sta, celo dva,« rečem prijatelju. »Zdaj bova zopet nekaj doživela.«

»Če nama bo ponujal eden ali drugi bučko, se ne smeš prenagli,« mi reče prijatelj in se zadovoljno zasmije. »Pozvačini so navihani. Vsak ima dve bučki: v eni proso, v drugi vino. Preden nagneš bučko, jo moraš potresti. Če je v njej vino, te ne bo pozvačin začel ježati z leseno sekuro, ki je na glavi previta z ježevo kožo. Če ne paziš, te lahko z ježevimi bodicami pošteno znabode.«

Približujeva se pozvačinoma, ki piskata na piščali in zvončki, pritrjeni na škornje na vrhu, zvonijo ubrano.

Srečava ju pri jarku. Pozvačina obstaneta.

»Dober dan, dober dan!« začneta in mahata s sekirami.

»Sta žejna, gospoda, kaj?« pripomni eden.

»Hm! Ne izprašuj, prijatelj pozvačin!« reče prijatelj.

Pozvačina ponudita bučke in nagneva oba, prijatelj in jaz. Žlahtna kapljica nama tekne; kako bi ne, saj je človek žejen, če hodi po sneženi cesti.

»Odkod pa?« vprašam dobrotnika pozvačina.

»Odkod? Iz dežele naše. No pa nič zato. Vabila za „gostiivanje“ raznašam. Nevesta in ženin ne moreta dočakati dneva poroke. Imata že toliko jedi in vsega, da se moram podvizati.«

Drugi pozvačin pripomni: »Mi imamo v svoji vasi res pravi božji blagoslov.«

In pozvačina začneta dvogovor:

»Prijatelji moji imajo ugrabljeno sinico, ki jo devet bab že tri dni skubi, in s tem perjem bomo nastlali okrog hiše, da se ne bi kdo udaril, če bi padel.«

»Mi imamo pa čudo dosti mesa. Enega bika smo zredili. Privezanega smo imeli na eni sami rženi bilki. Teга bika smo ubili.«

»Imamo jajca, ki tehtajo po tri cente.«

»Ustrelili smo v dobrovniškem logu prašiča in ko smo ga peljali preko dobrovniškega pašnika, so kolesa rezala tako globoke brazde, da se še sedaj pozna, ko je sneg. Sala je imel toliko, da nismo vedeli, kam bi ga dali. Tedaj je prišla deklina, ga spravila v predpasnik, odnesla na podstrešje in ga shranila v lešnjekovo lupino. In prišla je mravlja, Bog ve, odkod se je vzela zdaj pozimi, in ga pojedla.«

»Slanino smo obesili za sleme, da je gozevka ni mogla držati in se je pretrgala. Slanina je padla na lesen pod in ga podrla. In tedaj je tam bila pajčevina na vso srečo in na njej obvisela; komaj jo je zadržala, sicer bi se pogreznila v zemljo.«

»Če bi pa nam zmanjkalo mesa, smo se pobrigali za nadomestek. Poslali smo ciganskega otroka na suhi brod lovit ribe.«

»Mi smo pa poslali v goščavo tri jagre streljat divjačino; eden je slep, drugi šepav, tretji brez roke. Slepi jo bo streljal, brez roke lovil, šepavi pa nosil.«

»Našim gostom na „gostiivanji“ se ne bo slabo godilo, ker bomo imeli hrane zadosti. Raba je pogorela; pečene ribe pa vozijo zdaj kar z vozovi k nam, ker bomo v nedeljo imeli ribe.«

»Če vozite pečene ribe, je lepo. Mi smo pa poslali na lov dvajset lovecev in so tako streljali, da je padla lisica, lisica na zajca, zajec na srno, srna na jelena, jelen na volka, volk na prašiča, prašič na bika, bik na kozo, koza na ovco, ovca pa v skledo. Tako bomo imeli mnogo slastne jedače.«

Pozvačina končata. Tedaj eden privleče iz nedrij zemljevid, kjer ima zarisane svoje postojanke.

»Tu sem glejta, gospoda!« nama reče. »Povejta mi, ali sem jaz in moj tovariš pozvačin na pravi poti?«

»Ne vem,« mu vpadem vmes. »Pravil si, da tvoji vozijo pečene ribe in Rabe, potem si zašel.«

»Ni res! Moja pot je prava. Kaj bi hodil preko goric, ko je v dolini že dosti snega. Kaj šele v goricah!«

Drugi pozvačin doda: »Če bi ne bilo zime, bi ne bilo mraza!«

Tedaj pride po saniku deček. S strahom opazuje nas štiri in se počasi premika na robu sanika.

»Odkod, Matjašek?« ga vpraša pozvačin z zemljevidom.

»Hodil sem k telici. Domov grem.«

Pozvačina zapiskata v piščali in dvigneta leseni sekiri. Deček zdirja, da ga ne bi nihče došel.

»Škoda, da je skočil Matjašek, bi mu pogladil brke,« reče drugi pozvačin.

Pozvačina ponudita še enkrat svoje bučke. Nato se poslavljata.

»Moram naprej!« pravi prvi. »Še tri plote, šest cest in devet oken moram danes izmeriti.«

»Jaz pa šest osekov ob vodnjakih,« pripomni drugi. Podvizati se moram.«

Pozvačina odhajata. Umetne rože trepetajo na glavah, pisane plahte okrog života jima bleščijo v nagibajočem se soncu. Piščali done monotono in vmes zvonijo zvonci na nogah.

Fr. Horvat.

Jože Krivec:

Zapel je klopotec

»Najbrže ne bom nobenega več naredil!« je vzdihnil Draš in se vrgel na travo pod košato hruško. Oči so mu pa le venomer visele na velikem klopotcu pred hišo. Kup lesa: prevrtanih lat, deščic, tri dolga in široka peresa, ogromen košat rep iz hrastovih in kostanjevih vej.«

»Saj ne bo nikjer blizu večjega. Letos bo naš med vsemi prvi!« je vzkliknil sin Lovrek in mazal debele in težke kijce med škarjami, da bi se lažje pregibali. Še na ležišča na stolu, kjer se bo vrtel ogromen gredelj s kijci, ni pozabil.

»Odkar imam to svojo bajto, nismo bili še nobeno leto brez klopotca.«

Izza pasu je potegnil zmečkan mehur s tobakom in ga basal v pipo. Odklašljal se je, privzdignil svojo leseno nogo in se nekoliko okrenil.

»Na drog ga ne bo tako lahko vleči, tega bika. Na zemlji že še gre, po klinih pa je drugače. Človek se mora z eno roko oklepati droga, da ne zdrkne dol. V eni sami roki pa ni toliko moči, da bi goro prevrnili!« se je Lovrek izgovarjal.

»Pje, prinesi vrvi z dil! Ga boste pa potegnili gor. Bo ja še kdo prišel pomagat?«

»O, še preveč jih bo! Po maši sem povedal fantom, da bomo danes klopotec gor devali. Obljubili so, da pridejo pomagat,« je razlagal Lovrek.

»Juhu—hu—hu—« je zavriskal nekdo na visokem Hrgačevem griču, ki se je vzpenjal nad hišo in se kopal v popoldanskem soncu vročega avgusta.

Draš in Lovrek sta se ozrla proti vrhu: nekaj fantov in otrok se je gnetlo okrog vkopanega droga za klopotec. Gledali so sem dol proti Hrgačevi hiši.

»Hej, da ne boste grozdja zobali!« je zategnil Lovrek proti njim, da se je odbijal glas doli v grabah. »Dol pridite, boste pomagali!«

Ko se je vrnil z vrvi iz lojpe, je okrog starega Draša sedela že kopica fantov, otroci pa so se boječe skrivali za deblo debele hruške. Strmeče oči so jim begale po klopotcu. Nobeden se mu ni upal približati.

»Ho! Saj vas je, da bi še kočjo lahko prestavili na vrh. Bal sem se že, da se bom moral sam martrati z njim,« se je zasmel Lovrek in prisedel.

»Vsi ga bomo! Tiščali ga bomo ali pa vlekli. Bo že šlo!« so odgovorili.

Glasovi harmonike, ki jo je Lovrek raztegnil, so šele preglušili Draševe besede. Zdaj so prislunili veseli muziki, ki jih je kar privzdigovala. Škoda le, da ni bilo nobene deklina nikjer, da bi zaplesali.

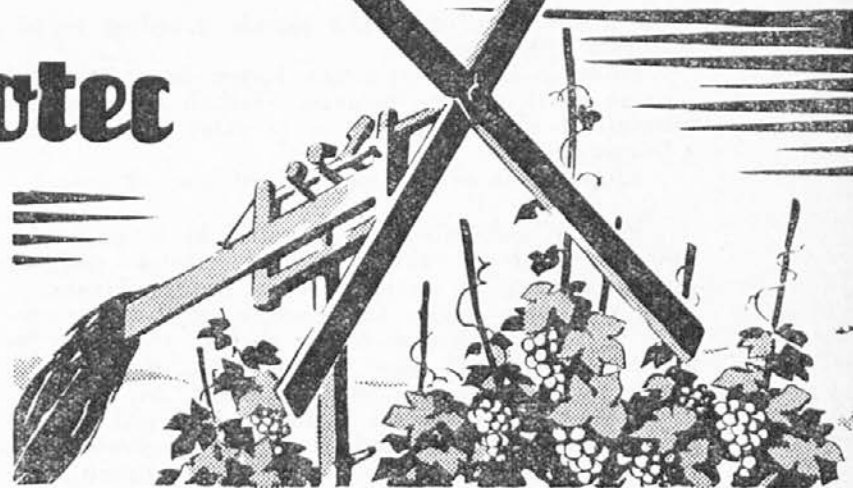
»To, pjebi, malo štruklja vzemite, da boste laže klopotec spravili na vrh!« se je zasmel Draševa žena in porinila krožnik med nje. Orešnikov Tonč pa je privlekel izza srajce steklenko žganjice.

»Požrite malo, če se vam ne smili! Letos je ne bo,« se je zarežal in steklenka je krožila.

Vsak s svojim delom klopotca so se pomikali fantje ob gorici proti vrhu. Deca je skakljala okrog njih in se jim motala pod nogami. Zadnji v vrsti je krevsal Draš. Opiral se je na palico. Eden izmed otrok mu je nesel harmoniko.

»Saprament, pjebi, ste nagli!« je dejal in si brisal potno čelo, ko je prisopihal za njimi na vrh. »Vrag naj vas dohaja!«

Dve lestvi so prislonili na drog, drugo proti drugi. Lovrek in Tonč sta se po njih vzpela do vrha. Na vrvi navezan stol klopotca sta vlekla navzgor. Oni spodaj so ga pomagali s koli potiskati. Težek je bil; že sam hrastov stol je meril čez en meter.

»Ej, obrnite ga na drugo stran, bo laže šlo!« je Draš ukazoval.

»Ne da se, ker je rep napoti,« je Tonč odvrnil. Na zadnji klin lestve sta z Lovrekom pokleknila, se vprla na kolena in s težavo dvignila stol nad drog ter ga nataknila nanj.

»Je že gori! Sedi, ko pečena gos!« Nato sta dvignila še suho kostanjevo desko, gredl s kijci, nazadnje peresa, jih nataknila in dobro pritrdila. In ta velikan je čepel na debelem in dobro podprtem drogu ter samo še čakal, da ga veter požene.

»Poženi ga, poženi, da bomo čuli njegov glas!« so zaregljali ljudje spodaj. Nabrala se jih je kar lepa skupina. Stare mamice so stale bolj ob strani in stiskale nagubane obraze skupaj, mali otročiči so se jih krčevito držali za kikle. Možje so obstopili Draša in se čudili, da je naredil takega velikana. Fantje in deklina so se hihitali na sepu, deca pa se je suvala in ščipala, pa spet strmela v klopotec, da bi slišala njegov glas. Marsikateri je potipal tudi še trde in zelene jagode grozdja.

»Klop—klop—klop — — —« so zapeli kijci po zveneči deski. Množica je ostrmela kakor bi slišala skrivnostne glasove. Klop—klop—klop — — —«

»A—a—a—ha! Ima pa možat glas. Bolj med nami, starimi, ima mesto,« so možaki modrovali. »Čujte, kako pravi: ded je babi kapo kupu! Ded je babi kapo kupu! Kapo kupu, kapo kupu...! Ha—ha—ha!« so se možki zakrohotali.

»Baba dedi hlače kupla! Baba dedi hlače kupla! Hlače kupla, hlače kupla!« je zaregljala ena izmed žensk in vse so z otroki vred prasnile v smeh.

»No, stric Draš, nategnite mehe!« so ga prosili. »Ej, ta mladina! Samo muziko bi rada imela, pa lušno!« je zadovoljen zategnil in stlačil pipo v žep.

»Ti si tudi hodil svoj čas plesat po veselica in deklina plavšat,« ga je sivolasi sosed podrezal.

»Tega naš oče nikdar ne priznajo. Pravijo, da niso nikdar na lušno hodili,« se je Lovrek oglasil.

»Ne verjemi mu tega! V mladosti je vsak vroče krvi. Vidimo, da ima tudi že njegov sin deklina rad,« je dal Lovreku pod nos, ker je stal poleg svoje Lizike. »Bog ne daj, da bi že mladina bila mrtva in pusta kot mi stari!«

»En hribček bom kupil, bom trsje sadil...«

so začele peti deklina. Draš je nategnil harmoniko in jih spremljal. Kakor bi vsul glasov zraven, je brž objela pesem ves hrib. Stari so poltiho in hripavo brundali, deca je s čistimi glasovi predirala izmed ostalih. Vsem pa so se razlili čez obraz odtenki tihe sreče, ki jih je le redko opaziti na bledih obrazih haloških ljudi. Od samega zadovoljstva so jim žarele oči in sonce, ki je oblivalo ves božji svet naokoli

in mehčalo v gorica h prve jagode grozdja, je poljubljalo njihov nasmeh.

Pesmi ni hotelo biti konca, kakor da se je utrgal plaz in ga ni mogoče ustaviti. Vriskali so in se pozibavali ob muziki, ki jim jo je delal Draš, invalid z leseno ного.

Klopotec pa svoje vmes »Klop! klop—klop!«

Pala je noč, mirna, brez vetra, ki bi gnal klopotce. V njej so vzkli v vsi čari poletja: množica migljajočih zvezd, malo pozneje bo priplavala še luna, poljubila zemljo in zapregla vse božje stvarstvo v srebrn pajčolan. Kakor drobne sinje niti bo prepletal griče med seboj. Oh, murnčki, drobne črne živalce, že z visokim glasom pojo: čri, čri, čri.

Lovrek in Lizika sta ždela na sépu pod klopotcem. Kako je vendar ljudil to dekle iz sosednje viničarije! Prav nič ga ni motila revščina, njeno pridnost in delavnost je cenil nad vse.

»To le sem ti še hotela povedati. Naš gospod bi radi imeli majerja za posestvo pri Ptuju. Ne bi mogla midva tega prevzeti?« je napol tiho šepetala Lizika in se oklepala njegove roke.

»Misliš, da bi šla od tod in se vzela?« jo je vprašal.

»Zakaj pa ne? Tako lepa prilika se nama nudi le redkokdaj. Pomisli, imela bi dosti zemlje, da bi pripravila kruha in še zaslužek bi bil dober.«

»Dosti zemlje bi že imela, pa niti pedi svoje. Lizika, rekel sem ti že, da ne grem od tod. Vsa zemlja v svetu me ne bo zvalila!« je odločno zatrjeval Lovrek.

»Kako si vendar trd! Sam pehaš srečo od sebe. Tako rada bi videla, da bi bila sama svoja pospodarja. Tu bova garala še Bog ve koliko let, pa vedno bova na istem. Ali bova kdaj sploh imela kak svoj dom?«

»Ti, drago dekle, prav nič ne čutiš, da je čisto nekaj drugega, če človek čepi le na krpi svoje zemlje, kot pa če je ima na pretek pa ni njegova. Jaz čutim to in ta zemlja, ki sta si jo oče in mati z žulji in z garanjem pridobila, se mi zdi sveta. Oče bi me lahko še z onega sveta preklinjal, če bi jo zapustil in šel drugam. Če je bila nekoč vredna njemu toliko trpljenja in žuljev, bo tudi zame edino prav, da jo bom sprejel iz njegovih rok in živel na njej. Lizika, vi niste nikoli imeli pedi svojega, zato ne čutiš, kako toplo je človeku pri srcu, ko prestopi prag domače hiše. Kako si ti sploh misliš, da bi mogel zapustiti dom? Kako? Oče je invalid, mati zdelana. Kdo neki naj ta dva oskrbi in dela za njiju? Sestra, edino ta še ostane. Naj še njo nekega dne zapelje pot v svet, tedaj bosta stara dva ostala brez vsake pomoči. Ne, na to ni misliti!«

»Niti meni na ljubo ne bi tega storil? Če bi te jaz prosila?«

Pogledala ga je prav od blizu v obraz, ki ga je rdeča lunina svetloba oblila. On pa je zastrmel v klopotec nad seboj in nepremično motril njegove ostre obrise na razsvetljenem nebu. Kaj naj zdaj na to odgovorim? To vprašanje je kot zanka, ki ga duši.

»Ne, Lizika! Tega ne bi storil!« se je naglo odločil. »Preveč sem navezan na ta naš revni dom, v katerem pa je veliko toplote in ljubezni. Če me vsaj malo poskušaš razumeti, boš uvidela, da delam prav. Če pa tega ne maraš, pač — — —.«

»No, kaj potem?« je planila vmes in vsa zatrepetala.

»Veš, potem mi bo zaradi tebe hudo, čeprav nič proti temu ne bom mogel ukreniti. Poslušaj! Na rokah me je mati prinesla v ta naš reven domek, za katerega sta garala oba in si pritrgovala od ust. Kadar mi oče razlaga, kako je hrepenel po svoji strehi in po mirnem ognjišču pod njo, me objema tista velika ljubezen, pred katero ne morem zapreti svojega srca in ki mi brani, da bi šel kdaj od tod. Ne morem za to, če sem tak.«

Za trenutek je umolknil in se tesneje naslonil k njej. Mehko jo je pobožal po glavi.

»Kaj ne bi bilo lepo, ko bi pod to streho midva ustvarila svoj domek? Saj naša dva ne bosta več dolgo. Potem bo pa dom moj, tako pravijo oče.«

»O, bi že bilo lepo živeti v takem domu!« je mehko zašepetala. »Le, če naju bo kdaj doletela ta sreča!«

»Morebiti prav kmalu! Če me imaš res zelo rada, boš že čakala name. Čakati na srečo vendar ni tako težko. A odtod ne grem. Očetov naslednik hočem biti!«

»Stori, kakor veš, da bo prav za naju oba. Veš, da te imam rada in bi tudi leta čakala nate, če bi bilo treba. Saj ne silim odtod, le prilika se mi je zdela ugodna.« je šepetala.

»Za naju bo vedno še ugodna prilika! — Juhu—hu!« je zavriskal in brž splezal po drogu navzgor do klopotca ter ga pognal.

»Klop—klop—klop—klop—klop — — —,« so udarjali kijci po deski. Zdelo se je, da so drobni črički kakor presenečeni za hip utihnili, ko je zadonel klopotčev glas čez vse gorice okrog in pretrgal sen noči.

»Boš tudi ti vsako leto postavil v najino gorico klopotec?« ga je vprašala Lizika, ki je stala pri klopotčevem drogu in se ga oklepala.

»Bom. V hišo spada dober gospodar, v gorico pa vsako jesen klopotec, pravi moj oče. Tega se bom tudi jaz držal!« je odgovoril in spet z vso silo pognal peresa klopotca.

Pred Hrgačevim domom pod vrhom, se je oglašila harmonika. Draš jo je ves srečen nategoval — —.

trpin

(Češki narodni motiv)

Zjutraj rano k mizi sede
in v gospó upré poglede:

»Draga žena, žena mila,
vedno si iskrena bila,

vedno si iskrena bila,
eno pa si mi zakrila.

Leti dve sva poročena,
mir kali mi misel ena:

Žena moja, srce moje —
kakšno je to spanje tvoje?

V večer ležeš čvrsta, zdrava,
v noči mrtvo telo spava:

niti giba, niti sluha,
znaka živega ni dúha;

mrzlo ti telo je belo,
kakor da bi že trohnelo,

ne zbudi te dete milo
v noči jokajoč z uso silo.

Žena zlata, srce vroče:
ali bolna si mogoče?

Če bolezen tebe moti,
dober svet podam lahkó ti:

Baba se k ognjišču vsede,
toči vódo v skledo iz sklede,

skled dvanajst po vrsti stoči:
tu gospod išče pomóči!

»Baba, tebi stvar je vsaka
znana: veš, kaj koga čaka,

veš bolezen kje rodi se,
veš, kam smrti zdaj mudi se —

čuj, povej na dušo svojo,
kaj godi z gospo se mojo:

v večer leže čvrsta, zdrava,
v nóči ko da mrtva spava,

niti giba, niti sluha,
znaka živega ni dúha,

mrzlo ji telo je belo,
kakor da bi že trohnelo?»

»Kaj da mrtva bila né bi?
S pol življenja je pri tebi:

v dan ji duša je v telesu,
v noči pa živi v drevesu!

Pojdi k vodi, tamkaj velo
najdeš vrbo s skorjo belo,

lečna zélišča so v travi —
mórda káko te ozdravi?

Če pa ni zdravila v zéli —
čarovnija te izceli!

Čar-beseda láhko ohrani
v burji barke v oceani;

čar-beseda skalo zruši,
oganj ugási, zmaja vdúši,

jasno zvezdo strè v višavi:
tak zagovor te ozdravi!«

»O gospod, mož poročenil
To skrb le prepusti meni!

Kar ob rojstvu je človeka
dano mu, za to ni leka;

kar so vile določile,
ne stró nikdar naše sile!

V noči res da brez duhá sem,
vendar v božji moči vsa sem,

vsa sem vendar v božji moči,
On me váruje ponoči!

Če mrtvá v noči sem črne,
z jutrom se mi duša vrne

in da morem zdrava vstati
Bógu moraš hvalo dati!«

Vse zaman je, ljubezniva:
drugo misel gospod skriva!

v vejah mačice rumene —
v njej je duša tvoje žene!»

»Nočem jaz žené imeti,
ki ji z vrbo je živeti:

žena le z menoj naj žije,
vrba pa naj v zemlji zgrije!»

In s sekiro ostro v roki
v vrbo vseka ob potoki:

težko padla čez gladino,
zašumela z bolečino,

zašumela, vzdihovala,
ko bi mati umirála,

z zadnjim vzdihom se ozrla
za otrokom in — umrla.

»Kakšna smrt je v mojem domu?
Komu klenka navček, komu?»

»Umrla ti gospa je mila,
kosa jo je pokosila,

zdrava šla na delo svoje,
ko podsekano drevó je

padla, z vzdihom se ozrla
za otrokom in — umrla.»

»O gorje, gorje neizmerno,
sam ubil gospó sem verno!

Dete moje, o strahota,
zdaj ostalo je sirota!

O ti vrba, vrba bela,
pol življenja si mi vzela,

toliko gorja rodila:
kaj boš ti mi naročila?»

»Iz vode me zdaj odnesi,
deblo mi lepo obtesi,

děske iz njegà nareži
ter jih v zibelki poveži!

V zibelko pa daj otroka,
naj ga varje moja roka!

V zibelki lahko mu spati —
zíbala ga bode mati!

Veje pa ob breg nasadi,
poženo naj soki mladi!

Ko poraste deček mali,
rezal bo iz njih piščali,

nanje pesmice igral bo,
z materjo vesel kramljaj bo!»

Slovenska krajina

Pripovedujejo:

Tri ptičke so priletele iz Slovenskih goric. Prva je pela, pšenični klas je nosila v kljunčku druga, sladki grozdek tretja.

Preletele so Muro. Na Ravénsko je sedla prva, na Dólinško odletela druga, a tretja ni našla kraja, kamor bi bila sedla: borovih gozdov po Goričkem jo je bilo strah, vrniti se v Slovenske gorice ni marala. Prhutala je in iskala primernege kraja. Iskanje in prhutanje jo je utrudilo in užejalo. Pozobala je sladke jagode z grozdka, obrani češuljek ji je padel iz kljunčka. Od žalosti se je skrila v borovih gozdovih na Goričkem.

Čuj petje na Ravénskem! V belih domovih pojejo, po zelenih poljih pojejo, po belih vasicah pojejo. Saj ni bogatije, da bi se objedel, ni belega kruha, da bi ga metal ptičkom pod nebom — ali človek živi. Dober je soržični kruh, dober tudi koruzni, če ni belega!

Ej, da vidiš ravna polja na Dólinškem, ko valovi zlata pšenica po njih! Da vidiš mogočne gradove sred prostranih parkov pa bogate vasi z belimi dvori pa bele grofovsko pristave pa polne žitnice in

kašče! Ravne bele ceste teko po ravnini, vitki jag-nedi in ponosne akacije jih spremljajo. Kočije drdrajo po belih cestah, na obiske se vozijo sosedje, siti belega kruha. Dosti je kruha na Dolinskem in Ravenskem. Da imaš le košček zemlje, pa živiš. In grofu se ne pozna, če trikrat na dan nasiti vse, ki mu služijo.

Ni kruha na Goričkem. Preveč je ljudi, peščena zemlja je skopa, zelo skopa. Če je tudi imaš kos, ne izvlečeš iz nje toliko, da bi nasitil družino. Tam v daljni Ameriki sanjajo Goričanci o svojih domovih in borovih gozdovih; po ogrskih pustah in slavonskih ravninah prelívajo znoj Goričanci; ropotanje strojev po nemških tovarnah duši vzdihne Goričancev, ki iščejo kruha.

Zakaj, o ptička, zakaj nisi prinesla daru na Goričko?

Lahko je tebi peti, Ravénsko, lahko se bahati, Dolinsko! Skrb se plazí po Goričkem, petja in bahavosti ni. Siromakom po Dolinskem in Ravenskem je gospodar grof: reže jim kruh po grofovsko; po Goričkem gospodarí polir: o grenak je kruh, ki ga reže polir!

Matija Malešič.

Moj prvi april

Sicer nas v življenju potegujejo za nos, ne da bi se ozirali na mesece ali dneve, ne prizanašajo ne mladim in ne starim, le mrtvih se ognejo, toda prvega aprila je pa nekako predpisano, da potegneš ti druge za nos in da oni navlečejo tebe.

Meni se je mlademu pokovcu zdel prvi april nekak praznik. Za vse druge dneve je veljala zapoved: ne laži, prvega aprila se je pa laž razlezla po človeku in se svobodno razkošatila. Lagali smo tako debelo, da nismo več razločevali laži od resnice, da so se materine dobre oči razžalostile in zaprosile: »Nehajte vendar, saj se jutri še ozdraviti ne boste mogli!«

Takrat sem hodil v prvi razred.

S črkami sem se že prerekal in dve tablici za pisanje sem do takrat razbil; rekel sem, da sta se razbili.

Ves teden pred prvim aprilom sem razmišljal, kako bom potegnil Franceta in Jaka in Jožeta, ki so hlačali za menoj in se včasih tudi zakadili vame, pa sem jim bil le kos. France je bil preprekljast, Jaka preveč zavaljen, Jožeta je pa že vrglo, če se je le široko prestopiti hotel.

»Podgana se je ujela v hlevu!« sem skuhal prvo laž. France je bil na podgane strašno hud, ker se jih je bal, za nič drugega ne. Meni so se podgane gabile, on jih je pa nosil k potoku in jih gledal, kako so se davile v starinskem loncu. Mrtve je zakopal pri slivi, da bi lepše rasla in meni se je včasih zazdelo, da slive čudno diše. Jedel sem jih pa le.

»Res?!« se je razveselil France.

»Res, res!« sem zatrjeval in ucvrl jo je v hlev in ker je bil prenagel, ga je krava brenila. Ko se je pobiral z gnoja, mu je hotela požreti še srajco. Z raskavim jezikom je hlastala po njej, da je vso zasinila. France je pozabil na podgano in prijokal v hišo.

»Pa sem te, pa sem te naaprilčkall!« sem vriskal in ker sem bil le preveč glasen, mi jo je oče s pasom pritegnil čez pleča, da me je za hip vse minilo. Vem, France mi jo je privoščil, ampak naapriljen je bil pa le!

»Jaz pa za srakoperje vem in ti ne povem!« sem dražil Jaka in Franceta, ko sem bil že pozabil na očetov pas in na bolečo marogo na hrbtu. Za ptičje gnezdo bi večerjo dala, tako ju je mikalo, kakšni ptički so notri.

»Janez, popkar ti dam, če poveš za gnezdo!« se je ponujal France in je že pozabil, da sem ga navlekel s podgano.

»Pa daj!«

France se je obotavljal, popkar je bil le preveč lep in težko bi dobil novega.

»Na!« je izkolcal in jaz sem spravil nožiček. Brat se mi je za prvi hip zasmilil, ko sem pa pomislil, da je prvi april, me vest ni pekla.

»Vidiš, tamle v Miklavževi meji. V tistem trnju je gnezdo. Strašno je skrito! Mladički so že veliki. Čez tri, štiri dni se bodo že izpeljali!« sem hlastal in France jo je že sekal proti meji, Jaka kobalil za njim, Jože se je na zvalil po tleh in se drl: »Tiča ledu, tiča ledu.« Naprej ni mogel.

Opraskana in krvava sta se brata privlekla izza meje in oba sta vekala. France si je še srajco raztrgal in bolj se mu je smilila ko koža.

»Zlagal si sel!« se je zadril vame in mi žugal s pestjo.

»Ali si videl aprila, ali si videl aprila!« sem mu nagajal in ga jezil. Oba je mati pomirila s šibo.

In sem nazadnje navlekel še mater, da kokoš jajce jé! Strašno se je jezila in kar s šibo je letela v kurnik. Milo jo je pogledala kokoš z gnezda, pogodrnjala in si popravila ležišče.

»Ti bom že dala!« se je mati potem togotila, nekaj mrmrala in kar hudo mi je bilo, da sem še njo naaprilil.

Tisto dopoldne sem Jožeta poslal k sosedovim po turško sv.pismo. Komaj komaj je izgovarjal težke besede, izbasal jih je pa le. Odracal je počasi in tam so mu naročili, naj grem na Turško ponj. Bil pa je neizrečeno vesel, saj so mu dali krajec prečudno dobrega kruha, ki me je kar zamamljal.

»Nikar se ne daj več!« ga je opominjal France, v resnici mu je bilo pa le za kruh in ni znal zastaviti prave besede.

»Janez, sram te bodi, koleno kažeš!« se je obrnil k meni.

»Ne boš me!« sem mu jo zagodel.

Popoldne sem z lažmi kar ponehal. Pomagati sem moral očetu, ki je prekladal stare butare in vlagal pravkar narejene, da bi se osušile. Butare je delala in naredila mati, sekala je s sekirico, ki sem jo jaz skrhal, ko sem udrihal po kladi, v katero sem nabil na stotine žebljev.

»Saj pravim, ženske nimajo oči!« se je oče jezil in me prijel za roko.

»Poglej, saj vidiš! Ali ne štrle okleščki iz butar? Kap jih bo močil!«

»Vidim, vidim!« sem mu zatrjeval in kar imenitno se mi je zdelo, da se oče tako moško razgovarja z menoj.

»Na vsak način bo treba skladanico popraviti. Saj me je sram, kaj bodo ljudje rekli! Da bi pa butare še enkrat razkladala, preveč dela bi bilo!« je razlagal oče in jaz sem ga verno poslušal. Tako prijazen že dolgo ni bil z menoj.

»Veš kaj, ali znaš k Polencu v Spodnjo Žabnico?«

»Znam, znam!« sem hitel in ponosen sem bil, da mi oče zaupa morda kako važnost. Kar koli, oče že ve, koga lahko pošlje. France bi pozabil, kar bi mu naročil, Jaka bi se pa zgubil in pa psov se boji.

»K Polencu bi šel, tam imajo take škarje, s katerimi bi vse te količe in okleščke postrigla in obstrigla. Vrečo vzemi in reci, da jih jaz prosim in da jih boš še danes nazaj prinesel. Ali si boš zapomnil: Prosim za take škarje, da bo oče butare obstrigel!«

»Sem, sem!« sem se ustil in na glas ponovil naročilo.

Za vasjo sem jo ucvrl in se nikjer ustavljal, ves čas pa ponavljal: »Prosim za take škarje, da bo oče butare obstrigel.«

»To pa že, to! Saj si močan, jih boš že nesel! Nazaj jih pa ni treba nositi že danes, se nič ne mudi!« mi je odgovoril Polenčev oče, ko sem mu gladko izrekel: »Prosim za take škarje...« Dal sem mu vrečo in Polenčeva Reza mi je odrezala veliko zagozdo kruha in se mi prijazno nasmehnila.

»Tako! Vrečo sem ti zavezal, da ne bi kaj zgubil. Vijaki in ključ so zraven, če bi se kaj pokvarilo. Sedaj se pa kar nič ne obotavljaš, da oče ne bo hud!« mi je naročil Polenc in mi oprtal vrečo. Bila je težka, da se mi je rama ponižala in da sem le s težavo predstavljal noge.

»Bo že šlo! Kaj ne bi, saj si močan!« me je hvalil, jaz pa sem se davil: »Šlo bo, šlo!«

Tako potil se še nikoli nisem. Noge so mi že klecale, v rami me je žgalo in nisem imel niti toliko moči, da bi vrečo predejal z ene rame na drugo.

»Dober sil!« me je pohvalil oče, jaz pa nisem mogel do besede.

»France, Jaka, Jože, mama!« je zaklical oče, jaz pa sem stal ob vreči in bilo mi je, kot da sem napravil strašno veliko delo. Nasmehnil sem se Francetu in Jaku — za Jožeta mi še mar ni bilo — kot bi hotel reči: »Vidva bi omagala, jaz sem jih pa le prinesel!«

»Poglejmo, kaj je Janez prinesel!« je rekel oče, se sklonil k vreči in jo odvezal.

»Težak pa je ta april, težak! Dobro si se spokoril!« se je zasmel, zakrohotali so se bratje in še mati mi je privoščila.

Iz vreče me je zijalo staro železje, ki se je zapletalo okoli obrabljenega volovskega komata.

Zaprl sem se v izbo in tisti prvi april s starim železjem in obrabljenim komatom sem si za zmerom zapomnil.

Sl. Žnidaršič

BOŽIČNI SONET 1940

*Pri jaslicah je vsa družina zbrana
molila, da bi varoval jim polja
prihodnje leto, če njegova volja,
Bog sam, vsaj polja z žitom posejana.*

*Da trte ne bi pomorila slana,
da dosti bi bilo semen in olja,
da v vasi ne prišlo bi do razkolja,
pobožno so prosila srca vdana.*

*A jaz imel sem prošnjo samo eno;
in v prošnji tej je bil ves svet zajet.
Ko slutim — strah! — da vse bo pogubljeno,*

*ker narod z narodom se kot zaklet
bojuje, prosim stokrat zaželeno:*

»O Bog, prinesi mir nocoj na svet!«

*Franc Jovan
(delavec).*

Prečudno je zgoraj v višavah. Med skalami vise jase; naj se vsi ograjeni vrtovi skrijejo pred njimi. Kakor nebo z zvezdami so posejane pečine z očnicami. Veter se igra z belimi vetrnicami in rumenimi makovi, jim trga lističe in jih odnaša na blazinice belega, modrega in rožnatordečega drobnega cvetja. Svederci se odpirajo soncu. Zagorele murke duhte. Ob robovih pa žari nizki sleč. —

In z vrha Triglava se človek razgleda po naši zemlji. Hrbet nam zaslanjajo v led zamrzone gore. Drava in Sava in Soča grme čez jezove, nosijo splave in nam namakajo polja. Noge si pa Triglav v morju umiva. —

V samotno tišino prizvanja od vsepovsod slovenska beseda, redkokdaj veselo razposajena. Dokaj pa jo je vzcvelo v bolečino pesmi, ki v potrutih srcih upanje budi in kaže zdravim močem pot do dneva poveličanega trpljenja.

Janez Jalen.

Dolenjci so vam gadje! Kaj ne bi bili, ko pa imajo Gadovo peč, kjer cviček izvira. Pa tudi brez nje bi bili še zmerom to, kar so! Kaj pa Belinje, Raz-

križje in Brezovica, Škorec, Piroški vrh, Gradišček in Banovec, Dol, Bočje, Stari grad in še cela vrsta svetokriških goric? In oba Vinja vrha, Trška gora Grčevje, Nova gora, Straški hrib, Ljuben, vsa obrška dolina, Lisec in Šmaver nad Dobrničem in še in še. Saj ne bi prišel do konca, če bi tudi hotel. Vsaka strmina, ki je obrnjena v poldan in večer, se ponaša s trto. Vse vrste so tod posajene: črnina in belina, lópina in volóvina, želódina, podpivec in tčína, šmarnica, amerikan, portugalka, kraljevina, zelenika, pinjela in Bog ve še katera. Kdo bi našteval! Vse »vinske rožice«, katerih plodovi v jeseni napolnijo sode, so zbrane na teh čudovitih hribcih.

Dolenjci so vam gadje! Ne poznajo turizma, kot ga poznajo Gorenjci. Njihova gorska tura sega do zidanice in nič dlje. To pa je za skromne ljudi zadnje čisto dovolj.

V vinu je pozaba. Vse skrbi in težave so potisnjene v kot. Mar se vam zdi potlej kaj čudnega, če pojo po zidanicah in hramih pozno v noč:

*Ta glažek je že prazen,
ne gremo še narazen...*

Jože Dular.

»...Nemogoče, nemogoče, za sedaj nemogoče, pozneje morda.«

Mladi mož je vzel rokopis, povsili glavo in odšel. Rezek in sonoren glas je zavpil za njim: »Zaprte vendar vrata, gospod, tak prepihl!«

Kot bi se vzmet sprožila v njem, je poskočil in zaprl vrata.

V mirni, z linolejem prevlečeni predsobi je obstal povešene glave. Skoro mu je bilo hudo. Otožno je pogledal rokopis, ga pogladil z rumenimi prsti in vtaknil v notranji žep. Nato si je dejal sam pri sebi: »Imam pač smolo, slab dan sem naletel...«. Nato je grenko dodal: »Pa neroden sem seveda...«. Iz sobe se je zaslišal dolg, visok, čuden vzdih. Nato je zasikalo, tresnilo in zadovoljno zagodrnjalo; — gospod glavni so kihnil.

In sedaj boste videli, kako neroden je bil naš Rana. Vzpel se je na prste in važno pomislil: »Olika in lepa domača navada zahteva, da v takih primerih človek odvrne: »Bog pomagaj!«

Prijel je za kljuko, odprl na pol vrata in z boječim glasom dejal: »Oprostite! — Bog pomagaj!«

Brez besede je ostal ta smešno-žalosten prizor, toda naš Rana je moral zagledati nekaj takega, da je neutegoma zaprl vrata in odšel še bolj sključen kot prej.

Dolga, suha urednikova roka v sobi se je iztegnila in prižgala luč. Ogromna pisalna miza je bila tako polna rokopisov in časopisov, da so nekateri ležali ob straneh na tleh. In dolga suha roka je nervozno odrinila kup, da je spet padlo nekaj na tla. Nato je stekel svinčnik po papirju in pisal. Včasih se je spotaknil, spozabil, prečrtal, počival; pa se je spet zaletel, da je črna, temna lisa na papirju postajala spet večja in večja. In od svinčnika in prstov z bolno bledeimi nohti so vodile niti, nevidni in vse prodirajoči laski v možgane. Oči urednika so srepe zrlle v papir in za njimi so se vrstile abstraktne predstave. Rodile so se svetle točke, se širile in prikazovali so se obrisi. Jedro je zadelo na lasek in svinčnik se je zaganjal po papirju...

Na nasprotni strani mize je spet padlo nekaj časopisov na tla in obležali so poleg skladovnice že starih, porumenelih.

Belina na listu je izginita. Velika pika se in tok predstav se je pretrgal. Prsti so izpustili svinčnik in segli po cigareti.

Nekdo je potrkal in takoj vstopil.

»Gospod glavni, kaj menite, približno 15 km iz mesta se je pripetila avtomobilska nesreča! Ali pošljemo poročevalca in fotografa?«

Suhi prsti so nervozno zmečkali kos papirja

»Ah kaj, mislim, da ni vredno. Koča bi neki taka nesreča še zanimala. Nikogar ne pošiljajte!«

Zapel je zvonec. Hlastno je segel po slušalu.

»Ah, Vi ste, gospod ravnatelj!... Kaj pravite?«

»Ali je bil pri Vas g. Rana s svojim rokopisom?«

»Da, da. Bil je.«

»Ga boste priobčili, kaj-ne?«

»Da, najbrž. Pozneje! Vendar pa imam pomisleke. Ta stvar se mi ne zdi zaenkrat preveč primerna... Ne, ne, oprostite, gospod ravnatelj, ne morem drugače. Predvsem pa mi g. Rana tudi osebno ne ugaja. Zdi se mi reakcionaren in pozabil je zapreti vrata in jaz sem silno prehlajen. Na svidenje.« Jezno je odložil slušalo.

»Ta človek mi preseda. Tako neumnost naj bi priobčil. Blebetanje o nekakšni »mladini.«

Ze spet zvonec. — »Halo! — Kaj je?«

»Avtomobilska nesreča, eden mrtev, nekaj ranjenih.«

»Hvala lepa, že vem...«

Obraz se mu razleze v nejevoljne gube. — Ze zopet zvonec.

»Halo! — Kaj je?«

»Avtomobilska nesreča, eden mrtev, trije ranjeni.«

»Hvala lepa, že vem vse. — Adijo.«

Ves divji plane v predsobo: »Čujete g. Suhač, pojdite sem. Sedite k telefonu in vsakemu, ki Vam bo telefoniral o avtomobilski nesreči, recite, da je idiot in ga pošljite z njo vred k vragu. Vzemite vendar slušalo. Imam občutek, da Vam bo telefoniralo pol mesta.«

Gospod Suhač je bil takih stvari menda navajen. Potrpežljivo je sedel k telefonu in držal slušalo v rokah.

Gospod urednik je nekajkrat premeril sobo, da se je otrezel razburjenja in nato sedel za pisalno mizo. Obrnil je popisani list. Pričel je računati: »Manjka še uvodnik in pol

stolpca. Torej nekako 280 vrstic. Napisati je treba v dveh urah in pol. Torej v pol ure 56 vrstic. V minuti dve vrstici... Prav za prav bi se izognil delu, če bi priobčil »Mladino«. Toda ne, ne. Falot je kriv, da me zdaj po zobeh trga; pozabil je zapreti vrata, takle Rana.«

Nekaj minut je že držal svinčnik v rokah, pa še ni ničesar napisal. Polagoma se je pričelo svetlikati v možganih, stekle so niti in pognale svinčnik. Kolo se je pričelo vrteti, trak se je odvijal in spet je temna lisa postajala večja in večja.

Gospod Suhač je previdno odložil slušalo in se splazil iz sobe.

V oddaljenih dvorah so enakomerno tolkli stroji, avtomobili so trobili mimo stavbe in tramvaji so vozili... V sobah okrog glavnega urednika sede souredniki in drže slušala. Zvonci brnijo in brnijo. Od vseh strani vodijo žice v to veliko stavbo in po njih teko naročila, vesti, oglasi, prijave in odpovedi. Na tej žici pravkar brzi vest o umoru, za njo hiti poročilo o nogometni tekmi. Po drugi žici je pravkar priletel velik oglas tvrdke Bata in prinesel s seboj tisočake. V sednji sobi se uvrščajo mali oglasi, kakor vojaki pred bitko.

Nekdo sedi pred velikim radijskim aparatom in narekuje stropjepis, ki piše in sproti oddaja v strojno stavnico. Veliki rotacijski stroj že komaj čaka, da bo prebavil vso to šaro.

Samo soba glavnega urednika je tiha; nikdo si ne upa vstopiti, ker je treba še napisati uvodnik in pol stolpca in časa je samo dve uri... Misli v glavi se mrzlično odvijajo in prelivajo na papir... še ena ura, še sto vrstic, toda traku zmanjkuje, misli postajajo redkejšje, roka vedno bolj trudna.

Teško sope gospod glavni. Za trenutek odloži svinčnik in prižge cigareto. Nekaj težkega, topega ima v glavi. Iz teme se svetlika samo dejstvo, da je treba napisati še sto vrstic.

S silo vzame spet svinčnik, se nasloni in skuša koncentrirati svoje misli. Leva roka tolče v taktu po mizi in z nje spet padajo listi. Okoli možganov se zbirajo predstave, dokler ne zadenejo jedra na niti in tok se sklene. Svinčnik se zaganja spet...

Gost dim v sobi uhaja v velikem loku vrh okna na prosto. Vrata v sobo gospoda Suhača so bila priprta in se počasi odpro. S strahom jih gospod Suhač zapre.

Luč je bil gospod glavni potegnul čisto nizko, da sveti komaj na mizo in je vse ostalo v temi. Velika slika na steni je kot velik črn madež in nagačena sova se je nagnila naprej.

Teško in mučno je drsel svinčnik po papirju...

»Ta dva pogoja sta bitni načeli za pravilno pojmovanje državljanske skupnosti. Vsaka družba, torej tudi država, si prikoji zakone, kakor zahtevajo njeni interesi. Interese države pa zastopajo možje, ki državo vodijo. Torej naj bi bili interesi teh mož tudi interesi države. Če to premislimo...«

Nervozno je skakal svinčnik po prstih in leva roka je grabila po laseh. Krčevito je poskušal gospod glavni urednik, da bi spet uravnovesil svoje živce. Težilo ga je in naj je še tako zbiral misli, niti so pošle in tok se ni več sklenil. Spet cigarete in priprl je oči in računl vrstice. Še osemdeset...

Koliko je to? Ena, dve... tri... štiri... Stel je in štel in zdelo se mu je, da je to nekje v neskončnosti. Globoko se je sklonil nad papirje. Oči je imel široko razprte, a videl je vedno manj...

Cigaretni dim je plaval v polkrogih in za njim so se vzdigovali časopisi, podajali so si roke in niso pomislili na politično prepričanje in tajno, čudno so se obračali. Med njimi je ozrl vest o avtomobilski nesreči in debelo tiskano »Mladino«.

Vedno več je teh časopisov, že mu segajo do rame. »Mladina« mu leži prav pred očmi, toda kup raste, kmalu bo do stropa, duši ga... Prav na vrh priplava časopis z veliko praznino... osemdeset vrstic. Iz kota prileti sova in sede nanj.

Kleparstvo, napeljava vodovodov

ČOKERT AVGUST

LJUBLJANA, Gregorčičeva ulica št. 5

TELEF. 24-70

izdeluje posode, potrebne pri reji kuncev, kokoši, golobov itd., gospodinjске predmete, krije strehe, napeljuje vodovode, postavlja stranišča, namesti kopalnice. Postreže vestno, skrbno in ceneno!

Kljun odpira: »kuik, kuik...« Gospodu glavnemu uredniku gre skozi ušesa.

Cin, cin, cin... dve uri in pol je preteklo. Zvonec naznaja, da prične stroj čez pol ure tiskati... In manjka še osemdeset vrstic. Z roko gre čez čelo in izgine mu predstava o časopisih in sovi.

V sobo stopi urednik: »Gospod glavni, rabimo še dva stolpca.«

»Da, da, takoj. Telefonirajte gospodu Rani, naj brž pride. In... ali je poročilo o avtomobilski nesreči končano?«

»Da, gospod glavni, poslali smo poročevalca in fotografa.«

Dolga suha roka je pobirala časopise okoli mize, ko je vstopil gospod Suhač in javil prihod gospoda Rane.

»O, prav! Naj kar pride! — Vi, gospod urednik, sestavite temeljito in dolgo poročilo o avtomobilski nesreči. Ljudi bo to zelo zanimalo. In Ranin rokopis pošljite v strojni oddelek.«

Vrata se odpro in povešene glave vstopi gospod Rana. Dolga, suha roka se iztegne in potrepnja Rano po rami.

»No, gospod Rana, Vaša »Mladina« izide v današnji številki. Oddajte rokopis gospodu uredniku. In vrata ste pozabili zapreti, Vi neroda... »Uh, uh, kakšen prepih!« — Spet je zasikalo, tresnilo in zadovoljno zašodrnjalo: »Ha, ...či ...hm«

Tokrat si g. Rana ni več upal odvrniti »Bog pomagaj!«

Marijina uspavanka

Il. Bara Remec.

Vi, ki bedito
tamkaj pod palmo,
angelci sveti,
glejte, zdaj dremlje
ljubko otrok:
mir dajte veje!
Molči vihar!

Palme s planjave,
ki vam viharji
z jeznim bučanjem
lomijo veje:
tiho, le tiho —
Otrok moj spi!
Ogni se vejam,
besni vihar!

Tukaj na zemlji
jokanja truden
dremlje moj Mali:
čujte, vsaj v spanju
pokoj naj vživa!
Molči, o molči,
bučni vihar!

Saj mi ga mraz že
oster bo zbudil —
oh, in jaz nimam
gorke odeje!
Angelci božji,
kje se mudite?
Pridite Detece
božje pogret!

Lope de Vega — iz španščine Tone Čokan.

Slovenska kmetica, še vedno te premalo spoštujemo. Podobna si muli, ki zgarana in odrgnjena vozari po andaluškem skalovju. Pridna si pri delu, vedno si v skrbeh, da bi se ne podrl kak vogel hiše, da bi mož ne znosil preveč v pivnice, da bi se otroci ne spridili. Malo imaš od življenja, uboga ti mučenica! A tvoja je vendar zasluga, da je tlačena in raztrgana slovenska domovina ostala skupaj! Te domovine prvi steber si ti, slovenska kmetica, ki spiš navadno na slamí in

pod raztrgano odejo in ješ, kar možu in otrokom ostane.
Ivan Tavčar.

Vse, vse nam je dal in ohranil kmečki dom. Da, kmečki dom, ki ga je bila kljub trdemu delu sama lepota, kljub bridkim uram večna pesem. Iz te lepote so pile otroške duše in dobivale moč za velike narodne stvaritve.
F. S. Finžgar.

Inž. Jože Sodja

V noči od torka na sredo, to je od 24. na 25. junija 1940, je bila v Bakru ubita 70 letna vdova lekarnarja Amalija Čepulič. Umor so izvršili trije gimnazijci iz Zagreba, 17 let stari, ki so v preiskavi skušali zvaliti krivdo na 19 letnega vnuka stare ženice, za katerega pa je preiskava ugotovila, da ni nič kriv.

Mladji morilci so poslali iz Crikvenice tudi dve zanimivi pismi nekemu svojemu prijatelju v Zagrebu in ga vabili, da z neko gospodično pride k njim v Crikvenico. Pismo je zaključeno s sledečim stavkom: »Kaj je z N.? (Mišljena je gospodična.) Naj pride. Tu jo čaka življenje v pravem pomenu besede. Suženj Ti bom, če jo pripelješ.«

Gornje poročilo je tako strašno, da je skoraj nepriemerno, da ga objavljamo, vendar ves dogodek odpira pogled v silovito skvarjenost mladih fantov, njihovih prijateljev in prijateljic. Toda le-ti so zrasi v današnjem času.

»Zagrebački list«, iz katerega smo posneli gornje poročilo, pristavlja tudi sledeči komentar:

»Prav gotovo je, da je v tem strašnem zločinu, ki so ga izvršili mladoletniki, odigrala glavno vlogo slaba in malovredna knjiga, razni šund romani, ki jih samo zaradi umazanega dobička izdajajo povsem nikomur odgovorni elementi. Ali more vzgojno vplivati kak roman o Čarugi in o drugih naših in inozemskih razbojnikih ter izvrzkih zakona in človeške družbe?«

V času, ko vse človeštvo stoka pod današnjimi usodnimi dogodki, bi bilo potrebno, da se z najenergičnejšimi sredstvi prepreči vsako neodgovorno delo na kakršnem koli polju človeške delavnosti, pa tudi na polju tiska. Vsako odlaganje tega važnega problema, ki najgloblje posega v moralo mladine in s tem tudi v bodočnost naroda, more biti kar najusodnejše.

Merodajni imajo končno besedo. Ura je dvanajst. Odgovorni činitelji, ki vodijo račune o ljudski prosveti in o narodnem zdravju, so v prvem redu poklicani, da budno pazijo na zdravo moralo naroda, predvsem na mladino, na kateri sloni bodočnost naroda. Ker je znano, da na mladino najmočnejše vpliva knjiga (tisk), je razumljivo, da so vprav tu potrebni najkrepkejši ukrepi. Enkrat za vselej je treba preprečiti vsak umazan zaslužek na račun kvarjenja mladine in spodkopavanja zdravega narodnega telesa.«

Čisto gotovo vsak, ne samo veren človek, ampak ki količkaj zdravo misli, odobrava, kar je ob groznem zločinu treh mladih fantov zapisal »Zagrebački list«.

Toda vsak je dolžan, da takoj pritrdi, da se tudi pri nas izdajajo knjige, časopisi itd., ki prinašajo vse mogoče umazane članke, povesti in romane, kjer so popisane razne pustolovščine vseh mogočih tako imenovanih »vitezov«, raznih don Juanov, ki uče razvratno živeti, skruniti cerkve itd. Dopadljivi romani za mladega človeka, ki pa nosijo najmočnejši strup, ki ugonablja človeka v njegovem duševnem zdravju s popolno gotovostjo!

Oglejmo si zato nekoliko vprašanje tiska...

Francoz Anatole France, znani borec za popolno svobodo pisateljstva pa tudi branja, je vendar kljub svojim svobodomiselnim nazorom napisal, ko je izšel Bourgetov roman »Učeneec«, sledeče:

»Vendar moramo priznati, da ideje vplivajo na običaje. Misel je tista, ki vodi svet. Priznati moramo, da je že sama ideja več kot enkrat oborožila zločinčev roko.«

Mnogi zanikajo vpliv knjige, revije, časopisa, filma in radija na človeka, zlasti na mladeniča in mladenko radi tega, ker za vpliv resnično ne vedo, ali pa radi tega, ker nočejo vedeti. Res ta vpliv navadno ni očitno in hitro vidljiv ter občutljiv. Tudi še nimamo instrumenta, ki bi z njim ta vpliv odkrivali in natančno izmerjali. Toda kljub temu je vpliv tiska dejstvo, ki ne more mimo njega noben trezen človek; seveda tisk vpliva navadno le počasi kakor po kapljicah in se zato redno ne pokaže opazno takoj, marveč navadno šele čez čas.

Notranje spremembe po navadi niso hitre in nenadne, kakor pri obolenju in ozdravljenju. Bolezen navadno ne butne takoj na dan, ampak se že prej pase v človeku in da gre ozdravljenje le počasi od rok, vemo. Tudi človeško telo raste in se razvija počasi. Postati znanstvenik, pripraviti se za izpit, vežbati se za šport, vse to gre le počasi in postopoma ter zahteva vztrajnost. Tisk vpliva podobno, počasi, nenehno in vztrajno, toda njegova moč seže globoko v nas.

Včasih se vpliv pokaže zelo pozno. Misel, slika spi na dnu človeka, pa pride pravi trenutek in zadošča majhen zunanji vtis, da se misel, slika prebudi, razbohoti in prevzame vso človekovo dušo. Takí vtisi imajo veliko latentno moč kakor razstreliva.

Zahrbtna in nepoznana je moč tiska za mnogo ljudi v današnjem času, prav tako kakor je pred Pasteurjem bila nepoznana moč mikrobov. Da delujejo bacili, tega ni dotlej nihče vedel, toda delovali so; sadove njih delovanja so opazovali in ugotavljali, le vzrokov niso poznali. Podobno je danes na poprišču dušnih, moralnih obolenj. Mnogi, moralisti in nemoralisti tožijo zaradi propada vere in nravi, zaradi propada družinskih, družabnih, narodnih, državljskih kreposti, pa nič ne mislijo na uničujoč vsakodnevni vpliv, ki ga ima slaba literatura, slab negativen in sploh v spolnem oziru negativen tisk in še manj store zoper tak tisk (romane, novele, časopise, oglase itd.). To se pravi: videti bolezen, pa zapirati oči pred bolezenskimi kalmi.

Če so ti, ki ne vidijo tega vpliva, slepcem podobni, so pa oni, ki ga nočejo videti, podobni tistim, ki si nalašč zatiskajo oči. Kdor trdi in prizna moč tiska, ta mora dosledno priznati, da je upravičena zahteva po človeški disciplini na poprišču tiska, in to po disciplini s strani pisatelja pa tudi bralca. V vsakem primeru, če je branje dobrodejno ali škodljivo, smo primorani, da se predhodno o kvaliteti branja informiramo in če je branje slabo, da ne beremo. Mnogi pravijo, da je s tem človekova svoboda v nevarnosti. Ta nevarnost je le umišljena. Popolna nevezanost ni nobena prava svoboda. Prava svoboda je vezana po dolžnostih. Je pa naravno kričča dolžnost, da pazimo na tiste, ki so nam izročeni v varstvo, to je na otroke, na služabnike, posle, gojence itd., da jih ne okuži. Res, za takšno dolžnost današnji otropeli in površni človek nima mnogo čuta, toda dolžnost ostane. Če se kdo odgovornosti otepa, s tem odgovornosti še ne spravi s sveta.

Tudi pri nas je mnogo, žal premnogo ljudi, ki ob vsakem javnem opozorilu na vpliv slabega tiska, zafrkljivo in omalovažujoče govore: »Pospravite svoje misli, svojo luč, saj vas nismo ničesar vprašali. Kaj nam boste govorili, kakšno boji naše razvedrilo, to že sami vemo; kar nam ugaja, to nam pač ne more škodovati.«

Mnogi, ki sicer poznajo vpliv tiska na človeka, imajo še vedno polno pomislekov in sebe kar ne morejo prepričati, da je glede tiska treba največje in najstrožje paznje. Bore se s kopo misli, ki jim jih narekuje njihova osebnost. Težko se jim zdi, kar naenkrat se odreči svobodi svojih misli, večkrat le samo svojih sanjarij. Svoboda pisateljstva pa tudi branja se jim zdi vseh človeških dejavnosti najbolj osebna. Zakaj bi jo torej omejevali. Nihče naj bi ne imel pravice, posegati v najbolj skrite koticke naše duše. Mnogim se zdi vsaka omejitev na poprišču beriva skoraj poniževalna, toda kje je zapisano, da bomo, ko beremo kako knjigo, ostali gospodarji položaja in da ne bo naša svoboda, ki jo toliko branim pred npravnstvenimi vplivi, zašla pod tujo, zgolj človeško odvisnost. Nimamo nobenega jamstva, da ne moremo podleči mislim pisatelja. In gorje, če so te misli slabe, in to gorje ne le za otroke, ampak tudi za odrasle, da tudi za najbolj izobražene.

Že samo slučajno branje lahko včasih odloči končno usmeritev človeka. Mlad duh pripada zelo pogosto tistemu, ki ga prvi zaseže. Vem, da mnogi trdijo, da vtisi, ki jih dobi 12, 13 in 14 letnik, niso nič, toda ti malo poznajo mlado dušo. Resnica je ta: značaj, življenje mnogih ljudi zavisi prav od

teh mladostnih vtisov. Lahko bi primerjali te vtise s kretnico na postaji. Majhen gib jezička na kretnici, odloči smer vlaku in če je napačen, povzroči lahko strašno nesrečo. Gib je malenkosten, pa vendar odločilen.

Nikar ne mislimo, da smo ljudje tako samostojni in v svojih mislih tako neodvisni od drugih. Mari so res vsa naša mnenja, sodbe, misli, naziranja sad lastnega opazovanja in dognanja? Še davno ne. Le vprašajmo se o treh, štirih važnejših stvareh, recimo iz zgodovine, politike o kakem dogodku (n. pr. umor kuharice na Javorju), o kaki osebi: Od kod to vem? Zakaj tako sodim? Od kod imam to svoje mnenje? Kje sem povzel to svojo misel? Trdni bi smeli biti v svojem mnenju po navadi radi tega, če smo do dna preštudirali zadevo, če smo videli, če smo imeli v rokah originalne dokaze. Če smo pa neizprosnj sodniki nad svojo notranjostjo in iskreni in pošteni do resnice, si bomo morali priznati, da je bore malo tega, kar je zraslo na domačem zelniku, in mnogo, mnogo več tega, kar je zraslo na tujih njivi in prišlo v nas. Premnogokrat si bomo morali odgovoriti: ta in ta mi je povedal, tu in tu sem bral. In zakaj smo taki sužnji javnega in dnevnega mnenja? Je mar to dokaz osebnosti samostojnosti? Mar ne vse bolj priča naše osebne odvisnosti? od drugih? od okolja? od beriva? Vprav tisk: knjiga in še prav posebno dnevno časopisje nam dan za dnem polnijo duha s svojim duhom. Še velikani duha bi le s težavo varovali svojo samostojnost pred vplivi knjige, časopisa in drugega tiska. Ni neosnovana trditev: mnoga naša spoznanja so polna črnila in tiskarske barve.

Tudi kvarni vpliv slabih filmov poznamo. Taki filmi imajo strašno moč zlasti na mlade ljudi in so nekatere od njih spravili na zločinska pota in pahnili v življenjsko pogubo. Da, kvarni vpliv slabih filmov je celo hušji od kvarnih vplivov drugih pohujšljivih činiteljev. In kako ne? V filmu dejanje gledaš in poslušaj. Zato te na platno predvajano dejanje zajame vsega, ne le tvoj um in voljo, marveč tudi tvojo čutnost, zunanje in notranje čutenje. Mladi človek, ki ima v naravi, da sprejema od drugod, in to brez samostojne sodbe in presoje, gledano dejanje povzame vase. Film iz duše ne izgine, ostane v spominu in domišljiji ter snuje dalje in osvaja ter prevzema duhovnost naprej. Po tej psihološki poti je že nekatero gledanje slabega filma prišlo po poti svoje razdiralne in uničevalne dejavnosti prav do zadnje postaje — sodnije in kaznilnice ali kar je še huje, samoumora. Zgodovina in statistika zločinstva to dokazujeta in nekateri mladostni hudodelci to sami izrečno priznavajo, da jih je za zločince naredil slab film. Slabi filmi so naravnost šola kriminala in nemorale, in to nazorna in zajemljiva šola. Podobna šola je tudi slab tisk. Tudi šola slabega tiska je nazorna in zajemljiva. Res, slab roman, nenravna povest, brezbožna novela, opolzka črtica, polten podlistek, zafrkljiva opazka, zasmehljivo poročilo, nemoralen inserat ne pričarajo predmeta pred telesno oko, pač pa pred notranje oko domišljije, ki se ob lepem, opolzki, dvoumni besedi vse razžari ter razvname počutnosti in po njej še duha. Ne le v objemu slabih filmov, marveč tudi v objemu slabega tiska je premnogo zločinskih in propalih duš, znanih in neznanih, mladih in starih.

Dobro osvetljuje kvarni vpliv slabega tiska, kar je napisal Cezerac, nadškof v Albi, v svojem pastirskem pismu: »Nekega dne je neki veliki škof pripovedoval o svoji mladosti in navedel, da je nekega dne obiskal s svojo materjo neko njeno prijateljico, kjer so mu pustili, da je lahko brskal po knjigah. Sam je povedal: Imel sem 8 let, vzel sem neko knjigo, bral deset vrstic, sedaj sem star 70 let in še so mi živo v spominu tiste vrstice in včasih sem jih moral odganjati z voljo.

V cerkvi De Notre Dame v Parizu je pater Monsabre povedal to-le: Kmetica, ki je bila dolgo bolna, je imela navado, da je vsak dan zbrala svojih 11 otrok okrog svoje postelje, kjer so molili. Pred molitvijo so brali življenje svetnikov. Nekega večera so brali o trpljenju mladega mučenca, ki je sredi največjih muk s smrtnim potom oblit veselo izpovedoval ime Jezusovo. Po tem branju je mati ginjena vzkliknila: »O moji otroci, kdo neki bi bil tudi danes sposoben to storiti?« Vseh 11 otrok se je naenkrat dvignilo in odgovorilo: »Mi vsi z milostjo našega Gospoda.«

Dva izrazita primera! Primer potrebe boja duha do pozne starosti zoper zle pa trajne vtise, ki jih je zapustilo v duši borih deset tiskanih vrstic, prebranih slučajno v rani deški dobi. Pa primer najvišjega idealizma verske odločnosti in srčnosti, ki je bil sad vsakodnevnega branja o svetlih vzorih najvišjega, religioznega življenja. Oba primera sta zadosti zgovorna sama zase. Le komur ni nič za značaj svojih otrok, le komur ni nič za zdravje mladine, le in samo tak bo

mogel mimo teh primerov biti brezbrizen do tega, kaj berejo njegovi otroci, kaj bere mladina. Odstranimo slabe knjige, slab tisk iz naše srede, da bomo odvrnili nevarnost skvarjenega življenja od svojih družin!

Na vso moč lahko poudarimo, da je tisk nenavadna sila, koristna ali kvarna, zdrava ali nezdrava. Prepaja nas, vzbuja v nas žive odzive, usmerja nas in vodi nas. Vodi nas lahko navzgor, lahko navzdol. Na nas je, da zbiramo. Ali dober tisk sebi v rast in za na pot navzgor, ali pa slab tisk sebi v škodo in za na pot v propast. Imamo moč, da izbiramo, nimamo pa moči, da bi strli vpliv tiska na človeka. Pamet, vera in Cerkev nam narekajo, kakšna bodi ta izbira. Vedimo: tisk oblikuje človeka, kar beremo, to smo, to veljamo.

Dr. Aleksis Carell pravi v svoji slavni knjigi »Človek — neznanek« sledeče: »Mi smo potopljeni v družabno okolje, kakor celice telesa v njihovo okolje. Kakor one, smo tudi mi nesposobni, da bi se obranili vpliva vsega, kar nas obdaja. Telo se bolje varuje pred zunanjim svetom, kakor zavest v dušnem svetu. Telo se varuje pred fizičnimi in kemičnimi vsiljivci s svojo kožo in v notranjosti s sluznico. Zavest pa ima nasprotno vse svoje meje odprte. Ona je izpostavljena vsem miselnim in duhovnim navalom družabnega okolja. Kakor je pač značaj teh navalov, se ta zavest razvija normalno ali pa napačno.«

Inteligenca vsakega zavisi v veliki meri od vzgoje, ki jo je dobila v okolju, v katerem živi, od svoje notranje discipline in od idej, ki so v dotični dobi in skupini, ki ji pripada, običajne.

Na socialnem tednu v Franciji je Eugene Duthout povedal sledeče: »V današnjem času so duše kakor dvignjene in po trajnem vrtincu gnane v materializem. Nič misliti, dati se popolnoma voditi od kakega pisatelja, takega in takega miselnega voditelja, tega ali onega radijskega napovedovalca, od tega ali onega časopisa, to je v veliki meri bolezen današnjih dni, najhujša od vseh, spalna bolezen, ki zajame zavest, da ta izgubi občutek presoje, časti, neodvisnosti in odgovornosti.«

Danes na žalost ne presojava več branja po njegovem vplivu na bralca. Predniki so se večkrat vprašali, ali nam more ta knjiga, ta časopis škodovati ali koristiti? Ali je dovolj čist, da vzgaja našega duha, ali je kvaren? Ali je slab, ali dober? Danes pa se samo še vprašamo, ali nam to branje dela veselje, ali nas zabava.

Vpliv knjige in tiska pa sega tudi na široko. Le pomislimo na svetovnozgodovinski vpliv in pomen evangelijev, pa v novem času na Marxov »Kapital«. Vsa krščanska kultura in obnova sta izšli iz vsebine evangelijev. In socializem ter komunizem s socialnimi prekucijami, ali nimajo svojega izvora v Marxovi knjigi? Pa francoska revolucija in še in še nebroj zgodovinskih pojavov. Tudi današnji boj narodov po Evropi in svetu — to ni bil v začetku boji narodov, bil je v početku le razpor nekaterih maloštevilnih, razprtje nekaj glav. Pa te glave so svoje misli širile v tisku dan na dan med ljudstva, jih tako osvajale zanje ter pripravljale za boj narodov, dokler jih končno niso dejansko vrgle drugega proti drugemu.

Če pomislimo sedaj, kakšno je število naših revij in knjig, ki vsako leto izidejo, če preštejemo število izvodov časopisja, ki gre v nekaj deset milijonih med naš narod, in se pri tem vprašamo, ali vodi pisatelje, časnikarje, izdajatelje in lastnike res le želja, nesebično koristiti narodu, dvigati njegovo zdravje in pravno moč in ne ga le zaradi tega ali onega dobička zabavati na račun človeških strasti in slabih nagnjenj, tedaj si moramo odkrito odgovoriti, da so vsako leto tisoči, da stotisoči slovenskih ljudi, ki so brali tak in tak slab roman, to ali ono spolzko povest, ki berejo take in take slabe časopise vsak dan in si tako slabe npravstveno moč in odpornost.

In to se godi danes, ko prijemljivo vidimo, da narod, ki ni zdrav, ne more pričakovati lepe bodočnosti, ko pričajo zgodovinska dejstva, da je življanjaželjnost grobokop celo velikih narodov. — Zato vstaja za vsakega Slovenca že samo z narodnostnega vidika odgovorna in težka dolžnost, da bodi zdrava celica svojega naroda — saj zdravje celega organizma — celega naroda — zavisi od zdravja celic — od zdravja posameznika. — Zdrava celica svojega naroda pač ne more biti tisti, ki se da zastrupljati z nezdravim tiskom, z nenravno knjigo, s slabim listom. Ali hočem, sebe, svojega otroka — celico naroda izpopolnjevati z zdravimi knjigami, z zdravimi časopisi, ki se drže krščanskih načel — kajti krščanska npravnost je zdravje poedincev pa zdravje celih narodov — ali pa izpadem iz okolja, ki ga vsa ta moderna sredstva tudi v dobrem lahko ustvarjajo in grem na pot, ki vodi navzdol, oku-

žim sebe celico v narodu, okužim narod in ga onesposobim za uspešno življenje. — Zato Slovenec, ki mu je do lastnega zdravja in do zdravja vsega slovenskega naroda, ne bo ne bral in ne kakor koli podpiral tiska, ki na kakršen koli način izpodjeda in okužuje krščansko npravstvenost našega naroda, da ne zastrupi z bolezenskimi kalmi ne sebe ne po sebi drugih.

Med dobrim in slabim tiskom ni mogoča nobena sprava in poravnava. Tu ne more biti nobenih kompromisov. Tu velja: ali — ali. Ali si za dober tisk ali pa si proti njemu. Kdor s slabim tiskom ljubimkuje, ta je že zanj, ta že dela zanj. To velja še prav posebno za danes, ko se je neverni svet pri nas dokaj spremenil. Pred desetletji so se neverni še po neki podedovanosti vendarle držali neke morale. Živel so — lahko bi rekli — še od sence, danes pa žive mnogi že le od sence te sence, lahkomišelnost, brezskrbnost, brez ozira na npravstvena načela. Ostaline dobrega in npravstvenega, ki so se kazale v prejšnjih nevernih rodovih, izginjajo vedno bolj, sinovi se ne zadovoljujejo več s pravili življenja svojih očetov, ki so že sami živeli po njih, že morda le bolj iz navade kot iz zavesti dolžnosti. Velik del našega tiska pospešuje ta propad, kakor da v tistih, ki ga pišejo, ni več vesti, ni več odgovornosti, ne pred Bogom, ne pred narodom, ne pred državo, ne pred njihovimi lastnimi otroki.

Papež Pij XI. je v encikliki o »Zakonu« 31. dec. 1930. zapisal glede povzročiteljev npravstvenega propada družine sledeče besede:

»Ne več skrivaj in v temi, ampak javno, brez čuta sramu, v besedi in pismu, v gledaliških igrah vsake vrste, v romanih, v ljubavnih in humorističnih povestih, v kinematografskih predstavah in radijskih govorih, kratko z vsemi iznajdbami novejšje znanosti se svetost zakona ali tepta ali zametuje; razporoke, prešuštva, najgrše pregrehe se ali proslavljajo ali vsaj slikajo tako, kakor da v njih ni krivde in sramote. Ne manjka tudi knjig, ki se brez sramu imenujejo znanstvene, ki pa imajo v resnici navadno le neki videz znanstvenosti, da bi lažje našle pot do braveev. Nauki, ki se v njih zagovarjajo, se razglašajo za najvišje pridobitve modernega duha, namreč tistega duha, ki je menda iz same ljubezni do resnice

zavrgel vse predsodke starejših in med te zastarele nazore vrgel in spravil tudi podedovani krščanski nauk o zakonu.

S temi nauki se zastrupljajo vse vrste ljudi, bogati in ubogi, delavci in gospodarji, učeni in neuki, samski in zakonski, častivci božji in božji sovražniki, odrasli in mladi; tem se še posebno nastavljajo zanke, ker jih je lažje zaplesti in ujeti.«

Da je kvarni vpliv slabega tiska uvaževanja vredno vprašanje in da je odpomoč potrebna, to je jasno pokazal zadnji čas tudi vseuč. profesor prava Maklece v svojem predavanju »O tisku in kriminaliteti«.

Sodba Cerkve pa je v tej stvari jasna. Cerkev je izrekla svojo besedo že zdavnaj.

Drugi plenarni koncilij v Baltimoru leta 1866. je točno pojasnil, kako je razumeti škofovo odobritev katoliškega tiska ali konkretno katoliškega lista: »Cerkev katoliški tisk zelo priporoča, ker je kvarne literature povsod polno. Boj proti njej pa bo uspešen le, če damo ljudem dober tisk.«

V ljubljanski škofiji je katoliški shod v Ljubljani l. 1923. dal med drugim tudi smernice o tisku. Nekatere od teh smernic je sprejela tretja ljubljanska sinoda iz leta 1924. ter jim tako dala avtoritativno veljavo. (III. sinoda, str. 184 do 186.)

Nekateri sklepi sinode se glase:

»Škoda, ki jo je napravilo časopisje, ki je krščanstvu nasprotno, če tudi na videz brezbarvno, je ogromna. Brezbarvno (indiferentno) časopisje uspava katoliško zavest in pripravlja pot protikrščanskemu časopisju.«

»Zoper slabo časopisje je potreben neizprosno in dosleden boj. Katoličan je dolžan skrbeti za ugled in prospeh svojega časopisja. Vsak katoličan je dolžan po svojih močeh podpirati katoliško časopisje. (S sotrudništvom, naročevanjem, širjenjem, inseriranjem.)«

»Dober tisk je v sedanjih časih trdna opora katoliške ideje in nujna potreba za njeno ohranitev. Cilj, za katerim moramo stremeti, je, da bo vsak katoliški Slovenec zadostil svojim duševnim potrebam z dobrim tiskom.«

Prav vsak iskren Jugoslovčan, iskren Slovenec, predvsem pa kdor je katoličan, to besedo Cerkve verno sprejme in se po njej ravna.

Ako hočete res koristiti svojemu narodu in domovini, vrzite iz svoje srede slabe časopise!

Naročite največji in najbolj razširjeni slovenski časopis

»SLOVENECE«

Za primer smrtne nezgode je vsak redni naročnik zavarovan za **10.000 din.**

Naročite naš najcenejši popoldnevnik

»SLOVENSKI DOM«

ki Vas najhitreje obvesti o vseh važnih domačih in tujih dogodkih in Vas prijetno zabava s svojimi napetimi romani in povestmi.

Naročite naš najboljši razširjeni tednik

»DOMOLJUB«

ki je s svojo koristno in zabavno vsebino zvest spremljevalec naših deželanov že dolga desetletja. — Za primer požarne nezgode, je vsak, ki plača naročnino januarja za vse leto naprej zavarovan za **1.000 din.**

Naročite

»BOGOLJUB«

najlepši in najboljši nabožni mesečnik, ki Vam oznanja s svojimi prelepimi članki dejansko življenje po veri.

UPRAVA ČASOPISOV - LJUBLJANA, JUGOSLOVANSKA TISKARNA

Tevž

Ko je Francka že drugič zavekala in sta se Markec in Tevžek zaradi tega začela že prevračati in svojih ležiščih ob peči, se je Tevž nejevoljen vzravnal v postelji, Francko malo pozibal in zagodrnjal:

»E, zguba je, ko sem sam s temi otroki! Minka jim zna vse drugače. Doma bo morala ostajati in se sama ukvarjati z njimi.«

»Lažje pa že še jaz tri krotim, kot bolni Francej dva. Minka naj mu le kar pomaga, bom že kako,« se je takoj nato popravi in vtaknil Francki cucelj v usta, da je utihnila.

»Ne vem, ali bo spet nekaj zob dobila ali kaj, da vso noč ne da miru,« se je spet pritoževal, a se takoj nato sklonil nad njo in ljubeznivo rekel:

»Ej, Francka, ne veš še, kaj imaš, ko imaš še mamo in ateja.«

Pa Francka je zagodrnjala nekaj že na pol v spanju. Tevž je prenehal z zibanjem, se ozrl v okna in pogledal na uro. Pol šestih! Brž je skočil s postelje. Skoraj bi bil zalezal. Seveda, sinoči je skoraj do polnoči čul v Tramovčevi bajti pri Franceju. In ob štirih, ko je šla Minka spet k bolniku, se je zbudil in potem kar ni mogel zaspati. Šele okrog petih je malo zadremal, pa je skoraj preveč. Pokidati mora in na krompiršče pred bajto gnoj navoziti, da bodo sejali. Rž je najboljša, če je kvartni teden vržena v zemljo. Slemec je obljubil, da mu bo jutri zoral in vsejal, povlekel bo pa kar s kravo.

Pokrižal se je, se začel oblačiti in zraven molil. Potem je stopil pred bajto in se razgledal po vremenu. Storžič je imel kapo, kar navadno nič dobrega ne obeta. In za Savo je ležala gosta megla. Tudi ob Belci se je proti vasi vlekla raztrgana megla. Pač jesen, je pomislil Tevž. Znova se je ozrl na gore in videl, da je vrh Grintovca že v soncu. Pri tem je pozabil na vso žalost in betežnost in obšlo ga je tako razigrano čustvo, da bi Grintovcu in soncu v pozdrav zaukal na vsa usta. Pa zaukal ni — saj bi ljudje mislili, da je ponorel —, le zazijal je in stegnil roke pa poskočil, da je z glavo zadel v češpljeve veje. Nato je stopil k studencu za bajto, se umil in si zraven prav po fantovsko razposajeno poživžgaval.

»Dobro, da je naša bajta precej na samem,« se je potolažil in živžgal naprej. Z roko je segel v češpljeve veje in jedel.

»Hentaj, saj bom postal pa nazadnje še cel kmet,« se je zasmel in znova segel med veje. Češpelj ima, da bi slivovke nakuhal — hm, vsa vas bi bila pijana. Pa Minka ne pusti. Jih raje suši. Prav ima. Bodo otroci pozimi vsaj kaj veselja imeli, ko bodo suhe češplje po kaši iskali. In krompirja je pridelal, da ga nima kam spraviti. Kar v veži ga morajo imeti. Rži je bilo osemnajst mernikov — vsejal jo je tri mernike, ajda dobro kaže, surovina tudi. S tem je razen nekaj jabolk naračunano vse, kar je to leto pridelal ali še bo, a Tevžu se zdi kar precej. Toliko je, da kravo redi vse leto — pod vasjo ima nekaj travnika v najemu — in dve svinji do božiča. Za ljudi seveda ni dovolj, pa saj ima dobro službo, hvala Bogu, in bodo že živeli, če Bog da življenje in zdravje. Da bi le še tale gozd mogel kupiti, da bi imel še drva in steljo v svojem. Prav do bajte mu sega Kepčeva Lančevica, a Kepec poceni ne da, Tevž pa za zdaj veliko obljubiti ne more. Ej, za tale gozd ga pa res ima! Minka ga sicer kroti, da mu bo zemlje še dovolj, ko jo bodo nanj nametali, a gozd bi kljub temu rad. In še tale Slemčev travnik, ki je koj zraven. Kako lepo bi bilo, ko bi imel njivo in gozd in travnik kar okrog doma, pred durmi, bi dejal. No, vse je še lahko, če danes ne, pa jutri. In če tudi jutri še ne, pa pozneje. Kaki dve leti najbrž še ne bo nič, ker mora še dolgo vrat zavijati. A pritoževati se ne more in ne sme. Kdo bi si mislil pred petnajstimi leti, da bo Miklavžev Tevž ali Lesjak Matevž iz Loč tako gladko in hitro tukajšnje državljanstvo dobil, da bo brž potrjen k vojakom in da mu bodo tako rekoč kar ponujali cestarsko službo ter mu navrgli še precej bogato in tako dobro nevesto. Seveda, rajni gospod Vinko iz Škocijana ima vse ali vsaj veliko zaslug pri državljanstvu in službi, pri nevesti so pa vse zasluge Tevževe!

»Da, da,« si je priznal in zagodrnjal po zgledu gospoda Vinka, ki naj mu Bog nebesa odpre, napev brez besed. Pa se je takoj nato ustrašil, kaj bi bilo, če bi ga Minka videla, da takole brez dela postopa okrog bajte in se šopiri kot petelin na gnoju. Sram ga je postalo, hitro je stopil v hlev, položil kravi naročje mladice s tistega travnika, ki ga ima v najemu, to leto že četrte, potegnili izpod lope, ki mu je tudi za steljnjak, drvarnico in skedenj, voz, ga potisnil pred hlev in začel kidati gnoj.

Skoraj nebesa bi imel na zemlji, če bi mu misel na dom onkrak gora ne grenila življenja in če bi le žena ne bila tako nadložna in boleha. Vsak veter ji škoduje in tam poleti je ves mesec ležala, ker jo je malo dež namočil. Kaj bo počel sam z otroki, če mu Minka umre... Pa na to ni hotel misliti. »Kdor dolgo boleha, dolgo živi,« se je potolažil in zraven pomodroval: »Kaj bi na hudo mislil, ko še tako prekmalu pride.« Koliko je prenesel gospod Vinko na primer, pa je bil vedno dobre volje. Kar je Tevž služil pri njem, so mu dvakrat zažgali. In koliko so obrekovali in mu sicer nagajali. Gospod vesel tega seveda ni bil, jezil se pa tudi ni. Molit je šel, potem pa bil dobre volje kot prej. To jih je vedel, takih za smeh, da mu jih zlepa ni zmanjkalo. In kako resno se je zraven držal! Kot bi pridigal. No, pa saj je. Marsikdaj je bila lupina za smeh, jedro je bilo pa bolj za res kot za smeh. Tudi za Tevža je marsikaj veljalo, a se ga tudi mnogo prijelo!

Francka je spet zavekala, zato jo je šel znova zibat. Ko je zaspala, se je vrnil kidat. Zdaj se je že čisto zdanilo. Sončni žarki so segli že do srede Grintovca, ki se je Tevžu zdel tako lep in domač, da je moral pri delu malo postati in ga ogledati.

»Kot Jepa!« mu je ušlo, čeprav se je zavedal, da si Grintovec in Jepa nista kdo ve kaj podobna. Pa je Tevž že take sorte, da je vsaka gora, ki mu je všeč, podobna Jepi in vsaka vas s cerkvijo na hribčku Ločam. Zato se je tu na Beli kar lahko privadil. »Da bi bilo le še jezero kje blizu zraven, pa bi bilo kot doma,« pravi in se po sili zasmeje, pozna se pa, da mu je pri srcu tesno.

Tudi danes je bilo tako. Molče je strmel v skale Grintovca, pogledal na meglo po dolini pod svojo bajto, se spet ozrl na gore pa spet v dolino in s strahom opazoval, kako bo megla požrla vse gore, tudi Grintovec, in kar otožen je postal.

»Le kaj počno zdaj tam pri nas?« se je vpraševal in si ni vedel odgovora. Pol leta je, kar je bil doma, pa je imel preveč angelov varuhov v človeških podobah, da bi ga spet kaj kmalu zamikalo tja. In nič dobrega ni videl in slišal. Bratova otroka, ki sta komaj začela v šolo, sta mu pripovedovala pesem v jeziku in z vsebino, da je Tevž kar ostrmel. Očital je bratu; pa ta je le skomignil z rameni, se obrnil in pljunil. Oponesel je materi. »Tebi je lahko,« je rekla in šla. Za tri dni se je Tevž namenil domov, a je že drugi dan obrnil. Kako naj bi bil doma, ko pa tam ni bilo nič več domačega. Še jezero je imelo drugačno vodo in je drugače valovilo. In Prangarjev Tomej, ki je bil včasih fant, da bi mu z lučjo opoldne ne poiskal para, je nekaj čudnega bleknil v pozdrav. Za Mulejevo in Habrnove, ki so bila včasih poštena dekleta, pa pravijo, da se kar selijo s plesa na ples.

Pri fari je zazvonilo. »Že sedem!« se je vzdramil Tevž in molil angelovo češčenje. Pa se tudi v molitvi ni mogel znebiti žalostnih misli, čeprav se jih je nekajkrat skušal otresti. Za dom in domače pa je k navadnim molitvam pristavil še dva očenaša...

»Le kaj, da Minke ni,« se je po molitvi oziral proti Tramovčevi bajti. Saj je rekla, da bo ob sedmih prišla in pomolzla, ker sicer krave ni upal napreči. Je imela vime preveč napeto. Toda žene ni bilo. Tevž je šel po žetnar in sam sedel pod kravo. Bolj počasi mu je šlo, toda žene ni mogel čakati, ker mora biti ob osmih že na cesti in zajtrkoval bi prej tudi še rad. Če žena pride, ji bo pa prepustil.

Tevž je pomolzel, a Minke še vedno ni bilo. Precedil je mleko in zakuril v ognjišču ter pristavil liter mleka v trilitrskem loncu. Da ne bo skipelo. Sam pa je šel in napregel kravo ter peljal gnoj na njivo pred bajto. Tam ga je dobila Tramovka.

»Reci no Minki, naj pride k nam krompir pobirat.«

»Ne vem, če bo prišla. Je ni doma. V vaši bajti je.«

»O, kaj morata kar dva čuti ob Franceju. Saj pravijo, da je navadno stari Markež pri njem. Čez dan bo pa menda vendarle lahko sam.«

Tevž je kidal gnoj z voza in ni odgovoril.

»Reci ji torej, naj pride.«

»Je ne bo!« je zavpil Tevž.

»Prevzetnost ti bajtarska! Potem te pa po živino tudi nikoli več ni treba in otrokom dajaj dovolj jesti, da ne bodo na naš vrt hodili sadje pobirat,« je regljala Tramovka.

»I, bolnik si sam ne more kuhati, Markežev oča mu pa tudi ne bo. Naj gre pa vaših eden streč, saj ste bili njegovini ženi sestrična.«

»Takale zlahta! Ali imam od tega kaj v žep dejati, a? Hvaležen naj bo, da ga iz bajte ne vržem. Saj plačal mi tako ne bo nikoli, čeprav je obljubljal.«

Tevžu se je za malo zdelo, da bi odgovarjal. Pustil je Tramovko, da je klepetala o vojski in kdo ve o čem še, sam pa je medtem skidal in se vračal domov. Pa ni še prišel do konca njive, ko je od Tramovčeve bajte pritekla Minka.

»Križ božji, Francej umira! Brž po gospoda!« je kriknila vsa zasopla. Tevž je prvi hip okamenel, potem pa pustil kravo in voz in planil kar skozi Kepčovo Lančevico in preko Slemčevega travnika v breg proti cerkvi in župnišču. Nekajkrat se je spotaknil ob štorovih ali koreninah in krčinah, pa mu še za mar ni bilo. Le pred župniščem je toliko postal, da je prišel do sape, potem pa planil v župnikovo pisarno.

»Obhajaj! Francej v Tramovčevi bajti umira!«

»Res?« je bil župnik iznenaden, prav za prav skoraj prestrašen. »Ze grem. Mežnarja pokličite!« je vstal in vzel burzo z obešalnika.

»Je predaleč. Se mudi. Bom sam. Brez mežnarja. Saj znam. Sem vaju še iz Škocijana,« se je trgalo iz Tevža. Brž je pozvonil, potem ob večni luči prižgal dve sveči in obhajilno svetilko ter nesel župniku koretelj in štolo že kar malo naproti.

Tevž je s svetilko in zvoncekom do malega tekel po bregu navzdol proti Tramovčevi bajti. Župnik ga je le stežka dohajal. V nekaj minutah sta bila že pri bajti.

Toda prišla sta prepozno...

Z žalostnim srcem je nesel župnik Upanje umirajočih nazaj v tabernakelj. Spremljal ga je Slemčev hlapec, ker se je Tevžu mudilo na cesto. — — —

Minka je prenesla Francejeva otroka Mihca in Tončko kar v bajto. Za silo jima je na tleh pripravila ležišči. Otroka sta bila žalostna. Kot bi vedela, da sta brez očeta in matere. Tevž ni mogel strpeti doma, čeprav si je zaradi pogreba izprosil dopust. Mihec in Tončka sta ga vsak hip spominjala na Franceja. Zato je šel na cesto.

Z lopato in grebljo na rami je hodil po cesti, iz navade sem ter tja malo pobrskal ali sunil kamen s srede ceste na kraj, misli na Franceja se pa tudi tukaj ni otesel. Le kdo bi si mislil, da bo šel Francej tako hitro za ženo. Sestrično tele Tramovke je imel. O svetem Jakobu je umrla, ko so ji tretjega otroka, Anico, prinesli od krsta. Nekaj ur nato je umrla pa še Anica. Francej še ni bil preveč žalosten. Vdal se je v božjo voljo in se z otrokoma ukvarjal kar sam. S seboj v Markežev mlin ju je jemal. Prejšnji četrtek ga je pa stari Markež naprosil, da bi mu hruško otesel. Ko je lezel že z drevesa, se mu je odlomila veja, ki je zanjo držal. Padel je vznak na tla. Sprva so mislili, da ni nič hudega. Stari Markež je sicer brž poklical ljudi, a Francej je medtem že sam vstal, šel v mlin in delal naprej. Drugo dopoldne se je pa pri delu zgrudil in v Tramovčovo bajto so ga morali prinesiti. Brž so ga prevedeli in tudi zdravnik je prišel. Pa ni mogel nič prav vedeti, kaj je, govoril je nekaj o jetrih in ga silil v bolnišnico, Francej pa na noben način ni maral. Potem je bil videti bolj dobre volje, le jesti ni mogel. V torek zvečer je bil za spoznanje slabši, v sredo zjutraj ga je pa vzel kar na hitro...

In pred dvajsetimi leti sta se še skupaj vozila po Baškem jezeru. Stebenovi so imeli svoj čoln in ko je prihajal Tevž domov na počitnice iz Kranja, kjer je hodil na gimnazijo, ga je Francej vsako nedeljo vabil, da sta veslala in se kopala ter se lovila po otoku. Dve leti je bilo tako, potem je Kranj ostal za mejo in Tevž je prenehal biti študent. Oče ga je namenil za čevljarja, čeprav Tevža dreto ni čisto nič mikalo. Že pri mojstru je bil, ko se je učitelj spomnil nanj in ga zahteval nazaj v ljudsko šolo. Tevža je bilo sicer sram, pomagati si pa ni znal. Nekoč pa je v domači cerkvi ministriral škocijanskemu župniku — Tevž pomni, kot da je bilo davi —, ki ga je po maši smeje se vprašal: »No, kdo pa si ti?« — »Božji otrok,« se je odrezal Tevž in gospodu je bil odgovor tako všeč, da se je še naprej pogovarjal z njim. Tevž mu je povedal vse in gospod ga je nazadnje vprašal, ali hoče k njemu za pastirja. — »Seveda! Pa oče?« No, očetu je bilo prav in Tevž je šel kar z gospodom v Škocijan in bil tam najprej pastir in ministrant, potem hlapčič in mežnar, nazadnje pa hlapec.

Všeč mu je bilo v Škocijanu, všeč, a h gospodu je poleti prihajalo mnogo študentov, ki so Tevža spominjali na Ljubljano in Kranj. Zlasti Kranja ni mogel pozabiti. Ko mu je bilo že dva in dvajset let, jo je s kranjskimi študenti pobrisal čez mejo. Gospod Vinko mu je svetoval, kako naj ravna in kam naj se obrne. Kmalu je dobil delo, zaprosil je za državljanstvo in šel k vojakom, dobil državno službo, sicer na cesti, pa vendar dobro, čeprav bi najrajši kmetoval, spoznal Minko, se oženil in z njeno doto pa svojimi prihranki kupil Tratnikovo bajto na

Beli in najel posojilo, da jo je popravil, ker bi se jima sicer nad glavo podrla.

Koj po poroki sta šla z Minko v Loče in pogledala tudi k Štebenovim. Francej ju je peljal po jezeru in se tako navdušil za svobodo, da je že nekaj dni po tistem zbežal čez mejo in srečno prišel na Belo. A Francej ni imel tolike sreče kot Tevž. Sicer je dobil delo na neki žagi, a je kmalu postal odveč in je moral drugam. Po dveh letih mu je Tevž preskrbel tukaj na Beli v Markežev mlin. Mleti je znal že od doma, zato je ob novini lahko kar začel. Ker je lepo mlel, si je brž opomogel. Oženil se je in preselil v Tramovčovo bajto, ker je bila sobica v mlino za oba pretesna. Seveda je ves čas delal načrte za lastno gnezdo, a zdaj je prišlo drugače...

Tevž je bil mehkega srca — kot so vsi njegovi rojaki. Zajokal je. Ni mogel drugače. Saj je skušal zadržati solze, pa se je zraven spomnil še škocijanskega gospoda in matere pa očeta in vseh tistih ljudi od Loč do Škocijana in še daleč nazaj in naprej, ki trpe in nehote postajajo tuji samim sebi, a vsaj žebrajo in pojejo še po domače. Zaželel si je, da bi bil v Ločah ali Škocijanu. Prav za prav bi bil raje v Škocijanu. Manj spominov na Franceja bi bilo in šel bi se vozit na malo jezero, kjer je vse tiho in mirno. Veslal bi, počasi bi veslal in pel pa — jokal.

»Ah, sem še otrok,« se je pokaral, si obrisal oči in pogledal na uro. Devet bo. Ob desetih bo pogreb. Čudno, da ni še nikogar od onkraj gora. Saj so jim takoj sporočili in pogreb so name-noma nastavili tako pozno.

»Morda pa zaradi slinavke in parkljevke ne morejo,« se je bridko nasmehnil, spet zajokal, zdaj bolj od jeze kot od žalosti, in stisnil pesti. Pa je zagledal, da mu gre od daleč nekdo naproti. Zato se je umaknil s ceste in zavil za vrtovi domov. Svojih čustev ni hotel razkazovati. Saj so ljudje tukaj po večini dobri, nekaj je tudi slabih kot povsod, a razumeli ga ne bi. —

Nekaj pogrebecev se je vrnilo v Tramovčovo bajto in posedlo za mizo. Veliko jih ni bilo. Saj jih je bilo še pri pogrebu malo. Sosedje so prišli in nekaj ženinih sorodnikov je bilo tudi. Francejevih sorodnikov pri pogrebu ni bilo nobenega. Pač, Francejeva sinčka Mihca je Tevž vodil za roko.

»Kaj bo pa z otrokoma?« je sprožil razgovor Slemec, ko so nekaj časa sedeli kar molče.

»Jaz jih ne morem vzeti. Imam svojih preveč,« se je po silii zasmejal Luka, brat Francejeve žene.

»Župan naj jih da v rejo,« se je oglasila Tramovka.

»Ko pa nimata državljanstva! Vi bi jih vzeli za svoje, ko sami nimate otrok, bogastva pa, da ne veste kam z njim. In v sorodu ste z njima razen Luka še najbolj vi. Pa rajnica je bila pri vas kot doma,« je nagovarjal Tevž.

»Pa še pesterno naj udinjam zanju, kajne. In kravo naj dokupim, da bosta mleko imela. In tega tudi ne pomisliš, koliko otrok pojé, preden je za kaj.«

»Ni take sile,« se je vmešal Markež.

»Jih pa ti vzemi, ko vsak dan moko pridelaš.«

»Župan naj ju pošlje čez mejo, če nista naša,« je modroval Slemec.

»Če nista naša,« je zbdlo Tevža. »Kaj, da nista naša? Čigava pa! Mati Slovenka, oče Slovenec, otroka pa...«

»Nisem tako mislil...«

»In kar čez mejo naj gresta! Da niti moliti ne bosta znala po naše!«

»Saj Bog vse jezike razume!«

»Da, pa je vendarle vsakemu svojega dal... Dajte, Tramovka, vsaj enega vzemite. Saj vidite, kakšna reveža sta. In kdo ve, kako bosta vzgojena, če bosta morala biti pri čisto tujih ljudeh. No?« je prosil Tevž. »Saj Mihec vam bo čez tri leta že za pastirja.«

»Ti jih vzemi! Kdor je denar dobil, naj pa še otroke vzame!«

»Denarja je komaj za pogreb. Obleke pa tudi ni veliko pustil. Brez skrbi, jaz si niti grižljaja ne bom prisvojil. Kajne, Mihec,« je Tevž objel Francejevega sina, ki je preplašeno gledal pogrebece in že dvakrat klical ateja.

Nekaj časa so bili spet tiho. Potem se je pa Slemec spomnil, da se mu mudi domov. Za njim je vstal tudi Markež. Tevž je znova prosil. Naj ne puste, da bi se potujčila in bila vzgojena brez Boga, je dejal. Pa ga niso razumeli. Pač še niso skušali. »Živela bosta pa morda še laže,« se je poslovil Slemec.

Tevža je ta beseda zadela v živo.

»Če nam Bog da zdravje, bosta žebrala pa tudi marnjala čisto po naše,« je s solzami v očeh pribil Tevž, obljubil Tramovki, da bo bajto takoj izpraznil in ji ključ prinesel še do večera.

Tramovko je bilo nekoliko sram, rekla pa ni nič. Markež je Tevža gledal precej začudeno in kar ni mogel razumeti, čemu

se toliko žene za tuja otroka, Luka pa je bil vesel, da otrokoma ne bo treba med tujce, in je Tramovko pogledal zelo očitajoče.

Tevž se zanje ni več menil. Mihca je vzel v naročje in stopil proti domu.

»Kajne, Mihec, naš boš. Nikomur te ne dam. In Tončke tudi ne. Saj ne bosta vedno majhna. Zrasla bosta in bosta že kako, če pri nas ne bomo mogli.«

»Stric, kje pa je atej?« je boječe vprašal Mihec in silil iz naročja.

»No, pa teči! K Tončki,« je rekel Tevž. »Ateja pa ni...«

»Kako bo?« je Tevža na pragu sprejela Minka s Tončko v naročju.

»Naša bosta! Nič naj te nikar ne skrbi. Dokler Bog temle rokam zdravje da, bomo imeli vsi dovolj kruha.«

»Oh, Tevž, že pred pogrebom bi ti bila rada rekla, naj bosta kar pri nas. Pa si bil tako čuden,« je bila Minka vesela, potegnila je Mihca k sebi, ga objela in pokrižala. »Vedela sem,

da ju ne boš pustil nikamor... Zdaj bosta pa naša,« se je smehljala otrokoma.

»Južino nam pripravi, ker grem ob eni na cesto. Meni bolj malo; kvatni petek je. Otrokom pa dovolj!« je dejal Tevž. Potem je poklical še Markca pa Tevžka, ki sta se igrala pri studentu za bajto.

»Gremo po češplje!« je velel.

In so šli. Tevž je potresel, otroci so pobirali, čebljali, se smejali in jedli. Tevž jih je gledal in kljub temu, da je pravkar pokopal rojaka in tovariša iz otroških let, zapel.

Slemec je prišel mimo in hotel nekaj reči, a je slišal, da Tevž poje, se čudil in bil tiho. Ni razumel, kako more biti Tevž tako dobre volje, ko ga življenje vendarle precej trdo prijemlje in si je zdaj še dva tuja otroka nakopal na glavo. Najbrž je pijan, je pomislil in šel.

Tevž ni bil pijan, pel pa je še naprej. Saj je imel zavest, da je rešil dve duši Bogu in narodu.

Blegoš

Očak poljanske doline in poljanskih hribov je ves zasanjan vase, kot da se je zatopil v spomine iz davnin, ko so tod gospodovali še loški škofje in njihovi lovci preganjali zverjad. Morda se je zamislil v čase, ko so Lutrovi pridigarji krivo vero učili po dolini in se celo hribovcem slinili, pa se jim niso mogli prisliniti. Z bogotajci so jih pogнали in z žegnano vodo so pokropili za njimi, da so hišo obvarovali pred satanovim maščevanjem.

Podnevi se očak ponosno razgleduje: Malenski vrh, Koprivnik, Črni vrh, Sv. Lovrenc, Bukov vrh, pa prav do žirovskih in tolminskih hribov, do ljubljanskega gradu, Šmarne gore in nežnega Rožnika, do razorane polhograjske Grmade, Tošča in Osolnika in med smrekami skritega Sv. Ožbolta, prav vse zajame Blegošovo oko. Le pred Ratitovcem ga je nekoliko sram, ponosnejši je njegov vrh in više proti nebu se je pognal.

Vsa gorenjska ravan, ograjena z Grintovci, se razpenja pod njim, bele vasi čepe med drevjem in ob tenkih cestah, po hribih pa molijo cerkvice, ki jih je pred davnimi davnimi časi postavila vera naših dedov.

Veter se zaganja v bukve in z njimi poje, kot poje poljanska govorica, vsa mehka in dobra, ki zajame s svojim besediščem tudi najtanjšo misel. Blegoš se tega zaveda in stoji stoletja in stoletja ponosno kot nekdanj jelen-vodnik med košutami sredi Blegoševih jas in lazov. Sekire ni nikoli ljubil in še danes se oglašča le v potrebi.

Volča, Suša s Sušniki, Ravni, Malenski vrh... Tod živi žilav, zdrav slovenski rod, ki spoštuje slo-

vensko mater in mu je slovenska zemlja sveta in mu je Blegoš svet.

Noči so na Blegošu nebeško tihe in skrivnostne. Tam na Kalu se sestajajo duše divjih lovcev, tiho-tapcev in njihovih skrivnih nevest, ki nikdar niso mogle do oltarja in so izhirale ob hrepenenju v samotnih bajtah.

Tam ob robih Blegoševe pleše nabira v mesečnih nočeh tolminski starec hudičele. Nekdaj se je do lemenata dokopal, pa se mu je prežalostno zmešalo. Na pečino si postavlja oltarček in neznansko pobožno mašuje. Strežejo mu angeli, z njimi pa molijo bukve, vse z zelenim mahom prevlečene.

Tam od Leskovca udarja ura, sova se je prepeljala skozi vejevje in s perotjo udarila ob listje, da je mehko zašumelo in da je zvon obmolknil. Med grmenjem je zašumelo, lisica se je splazila v svoj brlog, jereba je nesla svoji družini.

Tako kraljuje Blegoš stoletja in stoletja, danes pa stoji kot nepremakljiv in nepremagljiv mejnik.

Vsako leto sem romal na Blegoš in kadar koli sem prenočil na Kalu v kotlini in me je ogreval ogenj, ki je plašil sove, sem zmerom občutil neizmerno veličino našega očaka. Kadar ga gledam od daleč sedaj, mi je težko pri duši. Zmerom se bojim, da si bo pokril svojo plešo s kapo. Kajti gorje, kadar se Blegoš pokrije! Takrat se nebo stemni, vihar začne kriviti, krivenčiti in lomiti bukve in strele spreminjajo smreke v trske, grape se pa razbesne v hudournike, ki trgajo skalovje s svojih tečajev, odkopavajo drevje in ga vale v dolino, podirajo mline in žage in pode bajtarje in gruntarje iz hiš.

Jan Plestenjak.

Ob petinsedemdesetletnici Krekovega rojstva

(* 27. nov. 1865, † 8. okt. 1917.)

Zakaj se spominjamo obletnice rojstva velikih mož? Mnogo razlogov bi lahko navedli — naj podčrtamo samo dva. Prvi naj bo ta, da čutimo dolžnost, da se jim zahvalimo za njihovo delo. Nekateri ljudje so v življenju toliko storili za druge in posredno ali celo neposredno tudi za nas, da se jim v življenju nismo mogli oddolžiti.

Zato jim po smrti postavljamo spomenike, spominjamo se njihovih jubilejev in tako izražamo eno od lastnosti kulturnega človeka: smisel za hvaležnost, čut zavesti, da to, kar smo, nismo postali sami iz sebe, ampak da je naše življenje lepše, morebiti tudi boljše in plodonosnejše zaradi tega, ker skušamo graditi na osnovah, ki so nam jih postavili drugi. S tem pa smo prišli tudi do drugega razloga, zakaj se spominjamo pomembnih mož tudi še desetletja in stoletja po njihovi smrti: s tem krepimo sami sebe na poti, ki so nam jo začrtali veliki predniki. Ne govori torej iz nas samo hvaležnost do pokojnikov, ampak skrb za nas same; skrb, da ne zgubimo izpred oči dediščine, ki so nam jo zapustili možje, ki so videli dalje, nego vidi povprečen smrtnik.

Če bi se vprašali, zakaj se spominjamo obletnice Krekovega rojstva, bi lahko odgovorili na to vprašanje na premnogo načinov in smo v teku 23 let po njegovi smrti tudi že slišali tozadevno toliko odgovorov, da je težko najti nekaj, kar bi že ne bilo povedano. Če se prav spominjam, Krekov pomen ni bil še obširneje obravnavan s tegale vidika: kako je bilo mogoče, da je imel Krek tako silen vpliv na vse stanovce — na ročne delavce prav tako kakor na intelektualce — in na vse ljudi brez ozira na to, ali so se po svoji duševni strukturi in po okolju, v katerem so vzrasli, bolj nagibali h gibanjem, ki poudarjajo v prvi vrsti narodnost in napredno

mišljenje, ali k skupinam, ki podčrtavajo pomen vere, ali k strujam, ki polagajo največ važnosti na dolžnost socialnega mišljenja in dela?

Odgovor na to vprašanje se glasi: dobršen del Krekove veličine je prav v tem, da je v svojem širokem, kraljevskem srcu nosil vse stanovce brez razlike in da je njegov globoki duh videl v oseh gibanjih svoje dobe tisto zdravo jedro, ki daje vsaki stranki — da se tako izrazim — njeno življenjsko upravičenost in njeno silo. Krek je vzel veter iz jader vsem gibanjem svoje dobe zaradi tega, ker je zastopnik vsakega gibanja in vsakega stanu videl v Kreku posebljenega premnogo od tega, za kar se je boril v svoji stanovski in politični organizaciji.

Skušajmo pojasniti to stvar z nekaj primeri in vzemimo najprej gibanja, ki jim je narodnost najvišji ideal, nekako merilo vsega. Težko najdemo med Slovenci moža, ki bi bil v narodnem pogledu v toliki meri lahko vzor vsakemu rodoljubu kakor je bil Krek. Krek je bil z vso dušo Slovenec, obenem prepričan Jugoslovan s tako močno razvito slobansko zavestjo, da se je o njem res moralo reči, da je Slovan »dušom, tijelom«.

Oglejmo si najprej odnos do slovenske domovine! V tem pogledu ga je lepo označil znani filozof in pedagog Foerster, ki se je bil s Krekom seznanil med svetovno vojsko na Dunaju. Foerster je napisal v Božični poslanici Slovincem (objavljeni v Goriški straži za božič 1925) o Kreku tele besede: »Redkokdaj sem srečal človeka, ki bi bil tako globoko in ves zakoreninjen v lastnem ljudstvu — zdelo se je, da je vzrastel iz dehteče pomladne zemlje...« Mnogi naši pesniki so v sijajni obliki izražali ljubezen do domovine, a krepkeje kot Krek pa menda nihče, v verzih »Stalna je ljubezen naša...«

Prav tako je bil Krek prepričan Jugoslovan. Njegova vera je bila, da se južni Slovani moramo nasloniti drug na drugega in da je v nas dovolj političnih sposobnosti, da bomo sami zase neprimerno bolje skrbeli, nego bi to storil kdor koli drugi. Zato je v svoji Zadružni in Gospodarski zvezi organiziral ne samo Slovence, ampak prav tako tudi Hrvate iz Istre in Dalmacije — po drugih pokrajinah jih ni mogel, ker tega niso dopuščali takratni zakoni. Občna zboru Zadružne in Gospodarske zveze je imenoval »jugoslovanska parlamenta«. Šel je pa tudi preko mej bivše Avstrije in je ustanavljal zadruge prav tako med Beneškimi Slovenci kakor med Hrvati in Srbi v bivši banovini Hrvaški in Slavoniji. Ko sem ga nekoč vprašal, ali niso imeli Srbi proti njemu kot duhovniku predsodkov, je povedal tole mično zgod-bico. Nekeč je predaval v Slavoniji o zadružništvu, pa se dvigne med predavanjem junaški Srb in zakliče: »Živio naš velik pop dr. Krek!« Krek predava dalje. Možak se dvigne ponovno in zakliče: »Još jedanput: Živio naš veliki pop dr. Krek!« Krek je napisal celo igro (Cigan čarovnik), v kateri govori glavna oseba — simpatični praktični filozof cigan Miško — v hrvaškem jeziku (pravilneje: v neki mešanici hrvaškega in slovenskega jezika, kakor se pač govori ob jezikovni meji). Kako blizu so bili Kreku Hrvatje in Srbi, dokazuje tudi to, da je govoril Krek srbohrvaščino tako dovršeno, da je

oče srbskega združništva M. Apramović menil, da govori Krek ta jezik že iz materine hiše.

Svojo slovansko orientacijo je pa pokazal Krek s tem, da se je naučil vseh važnejših slovanskih jezikov vsaj toliko, da jih je razumel; nekatere je tudi precej dobro govoril. Bral je knjige v češkem, poljskem, ruskem, ukrajinskem in bolgarskem jeziku. Ko je l. 1886 prišlo v Ljubljano več čeških bogoslovcev, da so tu nadaljevali svoje študije, ga je eden od njih prosil, naj mu kaj napiše v spominsko knjigo. Enoindvajsetletni Krek mu je napisal, kako bi se lepa češka himna Kde domov můj morala glasiti za vsakega Slovana:

»Kje dom je tvoj?
Od Krkonošev, šumavskih vrhov,
od Alp sneženih spal, do Adrije bregov,
od tam, kjer Laba v morje se vali,
do step kovaških, koder Don buči,
do tja, kjer Tatra ti v nebo strmi:
Slovanov dom — to dom je tvoj.«

Mislím, da bi bila vsaka nadaljnja beseda samo v škodo jasni sliki o Krekovem vseslovanskem mišljenju, ki se zrcali iz te pesmi. Jasno je pa tudi, kakšen vpliv je moral imeti Krek na dijaštvo, ki je bilo pred vojsko prav tako ali še bolj nego danes usmerjeno v ljubezen do slovenstva, jugoslovanstva in slovanstva.

Krek je imel velik vpliv na dijaštvo tudi zaradi tega, ker je bil skoz in skoz naprednega mišljenja v najboljšem smislu te besede, tistega naprednega mišljenja, h kateremu spodbuja človeka že sveto pismo: Vse preskusite, najboljšega se držite! Ob Krekovi smrti je o njem zelo točno ugotovil ravnatelj muzeja dr. Mantuani, da je bil Krek mož znanosti: »Velikanski uspehi tega moža stoje vsi na enem in istem širokem in trdnem temelju: na znanstveni podlagi.« (Carniola VIII.) Ne gre pri tem za vprašanje, ali so vse Krekove razprave znanstveno dovolj dognane ali ne. Kdor je v dobrih 25 letih javnega dela napisal kakih 6000 člankov in imel kakih 3000 govorov in predavanj (tako jih je približno cenil Anton Vadnal), pri tem je jasno, da dostikrat ni imel časa za tisto znanstveno dognanost, ki je značilna za specialista. Toda nekaj drugega je, kar je vezalo tudi znanstvenika na Kreka: Krek je bil prepričan o silni moči temeljite znanosti, ki bo podrla vse, kar ne ustreza njenim zahtevam. Značilno za njegovo globoko vero je pa dejstvo, da se za vero ni ničesar bal od strani znanosti. Takole je govoril pred 33 leti (4. dec. 1907) v dunajskem parlamentu:

»Če hočemo imeti res znanstveno misleče ljudi, jih moramo najprej na univerzi metodično vzgojiti. Posledica naj bo kakršna hoče. Dobro, če naša cerkev ne more obstati, ker jo uniči napredujoča metoda znanstveno delujočih mož, potem mora poginiti, ker ni vredna, da živi... Gospodje, ki stojite na stališču, da se podlaga naše vere ne da znanstveno dokazati, bodite brez skrbi! V tem primeru bo ta zgradba, ki jo imenujemo katoliško cerkev, sama od sebe razpadla, ne bojte se, železna Ananke* bo oskrbela to sama od sebe. Mislím pa, da lahko rečem s pogledom v bodočnost, da bo, kakor sta že Philostratus in Celsus nabajala iste očitke, kot smo jih slišali zadnja dva dni, tako tudi v bodoče, in v tej zbornici bodo vedno prav tako kot zastopniki svobodomiselnosti tudi zastopniki katolicizma... Izrekam nado, da se bodo najplemenitejši in najboljši duhovi v trdem boju za svetovni nazor vedno zopet priborili do

* = sila razvoja.

trenutka, ko bodo svečano izpovedali, obliti z lučjo duševnega miru: Christianus mihi nomen, catholicus cognomen.« (»Kristjan mi je ime, katoličan priimek.«)

Mislím, da je že iz teh besed razvidno, zakaj je pritegnil Krek v svoj krog tudi one, ki velja o njih Prešernova beseda, da jim je vera nad vse draga.

Pa če bi kdo tudi dovil o Krekovi ljubezni do domovine in morebiti celo o njegovi ljubezni do cerkve, o eni stvari pa brezdomno še nikdo ni resno dovil, kdor je opazoval Krekovo delo: o njegovi herojski skrbi za vse, ki jim je delež v živiljenju trd kruh. Njegov globoki socialni čut je tako rekoč izven debate. Napačno bi bilo, če bi hotel kak stan Kreka zase reklamirati. Res je, da je Krek začel svoje socialno delo z organizacijo delavstva, da je ustanovil delavstvu močno strokovno in politično društvo, da se je iz njegovega delavskega društva rodila prva organizacija delavk, kar smo jih Slovenci imeli, in tudi prva slovenska delavska konsumna organizacija. Prav tako pa mu je bil pri srcu kmečki stan, kateremu je ustanovil njegovo združeno in prosvetno organizacijo. Zgodovina bo tudi morala ugotoviti, da se je prva slovenska trgovska šola ustanovila na Krekov predlog. V Krekovem srcu je pač imel ves narod prostora.

(Po Vestniku Prosvetnih zvez 1937.)

Vinko Žitnik:

Budnica novih dni

Udarimo, naj se zdobé okovi,
ožarimo temò, da dan zasije,
ustvarimo si nov red v dobi novi!

Razdénimo brloge hudobije,
oklénimo se božje roke zvesto,
prežénimo sejalice razprtije!

Naprávimo do zlatih časov cesto,
ozdrávimo dvomečih src krdela,
postávimo stebère za novo mesto!

Prepájajmo z ljubeznijo vsa dela,
osvájajmo si srca domorodna,
o vztrájajmo, da vsa se bodo vnela!

Zastrájimo s telesi tla svobodna,
sovrájimo blodečih struj vodnike,
dokázimo, da je le skupnost plodna!

Zapičimo do pèkla vse mejnike,
uničimo pohlepnost in krivico,
prikličimo v prihodnost dni velike!

Usmériimo korake za resnico,
napériimo puščice v zlo, nasilje,
podériimo zid, ki duši pravico —

pojdímo, bratje, sestre, v svoje cilje!

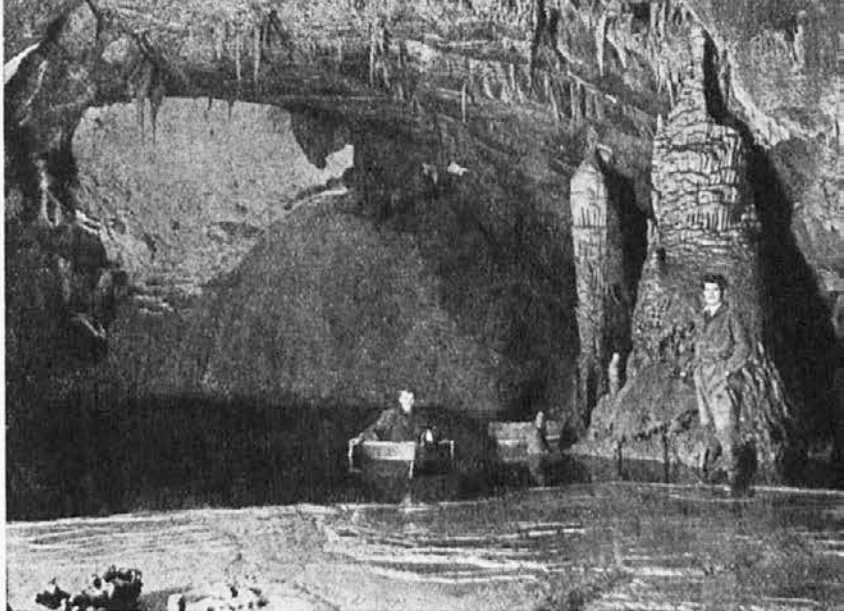
Ljubljana in njeno podzemsko kraljestvo

Tako blizu Jadranskega morja leži Slovenija in vendar je tako daleč od njega. Ne mislim pri tem na državno mejo, ki nam zapira najkrajšo pot do morja, temveč na tako zelo neprehodne gore, gričevja in planote kraškega sveta, ki našemu zaledju zapirajo pot do morja. Kraški svet, ki gre vzporedno z Jadranskim morjem od severozahoda proti jugovzhodu, sestoji v pretežni večini iz apnenca, ki omogoča nastanek čudovitih in na prvi pogled nerazumljivih kraških pojavov. Prav ti pojavi nam označujejo kraški svet. V takem ozemlju, sestojemem iz apnenca, se vrste velike zaprte doline, nadalje na gosto posejane — lijakom podobne — vrtače, podzemskie jame, prekinjeni vodni toki in obsežni deli kamnite in neplodne površine. Vsi ti pojavi so v zvezi z delovanjem vode na apnenčeve sklade. Med temi pojavi pa so najbolj izraziti prekinjeni vodni toki, ki jih imenujemo ponikalnice. Med vsemi ponikalnicami, izvirajočimi na Krasu slovenskega ozemlja, pa je prav gotovo najlepši zgled — Ljubljana. Ljubljana sicer ne teče ves čas po kraškem ozemlju, vendar nam primerjava pokaže, da ima Ljubljana kljub temu v svojem glavnem teku eno tretjino dolžine svojega teka pod zemljo, dve tretjini pa nad zemljo. Če pa primerjamo tek Ljubljane le glede na kraško ozemlje, v katerem teče, vidimo, da teče Ljubljana na približno 80 km dolgi kraški proggi skupno več kakor 40 km pod zemljo.

Ne bo napak, če si to zanimivo reko, ki leno teče mimo Ljubljane in skozi Ljubljano in ki se nasproti Dola pod Ljubljano izliva v Savo, поблиže ogledamo. Povodje Ljubljane leži, če odštejemo zadnji del njenega teka, v glavnem v kraškem svetu. Kljub temu, da je dolga tako imenovana Ljubljana od svojih izvirov pri Vrhniki pa do izliva v Savo le 45 km, je na tej poti ves čas že velika reka. Njeno celotno porečje meri skoraj 1900 km². Ozemlje, s katerega se stekajo vode v Ljubljano, je tolikšno kakor skoraj osmina naše banovine. Dolžina glavnega vodnega teka Ljubljane, ki dobi šele na koncu to ime, pa meri okrog 120 km. Porečje Ljubljane je do Vrhnike kraško ozemlje, ki se razteza južno od južnega roba Ljubljanskega barja in sega celo še v banovino Hrvatsko in prav tako v precejšen del Krasa, ki leži že v Italiji.

Glavni tek Ljubljane

V porečju Ljubljane se zbira voda na kraškem svetu v glavnem v dveh smereh. Ker voda na Krasu ponikuje, je seveda Ljubljana pri vsakem novem izviru krščena na drugo ime. Prvi in glavni tek, ki ga smatramo kot pravo smer Ljubljane, teče že na italijanskem ozemlju in ga imenujemo Pivka. Ta izvira na zahodni strani Kranjskega Snežnika 1150 m visoko. Ker ima le malo vode, se včasih v svojem nadaljnjem teku Pivka kar zgubi v produ v strugi. Vendar jo zato tam še ne smatramo za ponikalnico. Vzhodno od St. Petra na Krasu dobiva majhen pritok, od koder teče v 20 km dolgi in vijugasti strugi po Postojnski kotlini. Pred Postojno dobiva na levi pritok Nanošico, v katero se izliva še Korotanjščica in Smihelščica. Malo za tem priteče Pivka do Otoka pri Postojni, kjer izginja pod mogočnim poševnim kamnitim obokom v Postojnsko jamo. Vsa jama je delo njene vode, ki je v tisočletjih izprala kamnite sklade. Tako so nastale pod zemljo velikanske jame, v katerih lahko danes občudujemo krasne kapnike. Svojo podzemeljsko pot nadaljuje Pivka pod kraškim gričevjem in prihaja skozi Malograjsko jamo v Planinski kotlini zopet na dan. Ta njen podzemski tek meri v ravni črti okrog 6 km. Izvir Pivke na Planinskem polju leži še na italijanskem ozemlju, prav tako kakor tudi njen prvi pritok, ki teče po Mlinski dolini in ki je odtok Cerkniškega jezera. Od tega stočja naprej dobi Pivka drugo

Prag pri sedmem jezeru v Križni jami. Levo zgoraj krajši stranski rov, ki je bil umetno razsvetljen. (Foto H. J.)

ime in teče v velikih ključih po Planinskem polju pod imenom Unica. Na robu Planinskega polja zopet ponikne in izginja v zemljo.

V vsakem kraju — krščena na drugo ime

Drugi glavni tek Ljubljane, ki zbira vodo na kraškem ozemlju, ležečem v glavnem v obsegu naše meje, pa izvira v banovini Hrvatski, zahodno od Novega Kota in južno od Prezida. Je to Prezidanka, ki ponikuje po dva kilometra dolgem teku pod Vražjim vrtecem v nadmorski višini 760 m. Od tod teče potok po podzemeljskih rovih pod Babnim poljem 8 km daleč ter se prikaže zopet blizu Vrha v Ložki dolini v višini 580 m nad morjem. Ta izvir ima dva potoka, ki jih imenujejo Veliki in Mali obrh. Kmalu po izviru se obrha združita, nato pa teče Obrh skoraj 8 km daleč po Ložki kotlini do Dan, kjer zopet ponikuje v jami Golobini. Ta podzemski tek je dva kilometra dolg in odvaja vodo pod Golo gorico in sedlom Vrhom ter se prikaže pri Lazah ob Cerkniškem jezeru zopet na dan. Tu se imenuje Jezerski obrh in teče po Cerkniški dolini (550 m nad morjem) skozi Cerkniško jezero. V svojem nadaljnjem teku skozi jezero dobi ime Stržen. V Cerkniškem jezeru, ki meri okrog 25 km², je cela vrsta požiralnikov, ki zopet odvajajo vodo v podzemskie rove. Na severnem robu jezera leži največji požiralnik jama Karlovica, v katero se ob povodnjih odteka velikanske množine vode. Vode, ki ponikajo na severnem robu Cerkniškega jezera, odteka v glavnem pod Skalnim gričem v smeri proti severozahodu. Po treh kilometrih podzemskega teka se prikaže sedaj že na italijanskem ozemlju pri Brlogu del vode, ki odteka iz Cerkniškega jezera. Izpod velikih skal izvira tu Rak, ki teče dva kilometra daleč po Rakovski dolini do naravnega mostu pri Škocijanu. Naravni most je mogočen kamnit obok, ki se pne nad potokom. Ta most dokazuje, da je Rak v davnihi tekel po podzemskem rovu — jami, kateri se je kasneje vdrl strop. Majhen ostanek stropa pa je naravni most. Od tod voda zopet izginja pod zemljo in teče pod gruščem Velike koliševke tri kilometre daleč. Velika koliševka je velikanska udorna dolina, ki je nastala tako, da se je sesedel strop razsežne jame, ki jo je izlužila v apnencu v teku tisočletij voda. V Planinsko kotlini prihaja nato ta voda deloma po Mlinski dolini kot Mlinski potok, deloma pa iz Malograjske jame. Malograjska jama ima v svojem nadaljevanju pod zemljo tri rokave. Po zahodnem rokavu priteka Pivka, ki je pri Postojni izginila pod zemljo; po vzhodnem in tretjem krajšem rokavu pa pritekajo vode iz Cerkniškega jezera. Vsi trije rokavi se združijo že v Malograjski jami, od koder priteče vsa voda še pod imenom Pivka.

Po združitvi Mlinskega potoka s Pivko dobi voda ime Unica in teče po Planinskem polju. Neznatni strmec je vzrok, da je struga Unice zelo vijugasta in dolga celih 18 km. Tudi v tej strugi so zlasti ob vsem severovzhodnem robu polja številni požiralniki, ki odvajajo Unici vodo in jo zopet odvajajo na podzemsko pota. Zato poleti ne teče Unica niti do konca polja. Kadar je Unica močnejša, pa teče do konca struge in se izgublja vsa v številnih požiralnikih Pod stenami, nedaleč od vasi Jakovica v nadmorski višini 440 m. Od tod teče okrog 10 km daleč pod zemljo proti Vrhniki.

Dolg vodni rov ob enajstem jezeru. V ozadju jamar v čolnu. (Foto H. J.)

Končno vendarle — Ljubljana

Pri Vrhniki izvira ta podzemskih voda kot Ljubljana. Ima 11 večjih izvirkov v nadmorski višini 296 m do 300 m. Izvirki se hitro združujejo in tako nastajajo važnejši rokavi, ki jih imenujemo Velika Ljubljana, Mala Ljubljana in Lubija. Mala Ljubljana izvira blizu državne ceste v Velikem in Malem Močilniku. Velika Ljubljana pa ima izvirke v Retovju pri Verdu. Pri Verdu izvira tudi Lubija, ki teče v močnih vijugah proti severovzhodu v Ljubljano, v katero sta se že združili po kratkem teku Velika in Mala Ljubljana. Ob deževju nastopijo ob pobočjih pri izvirih Ljubljane še številni manjši izvirkovi, ki se po najkrajši poti stekajo v rokave Ljubljane. Pri Vrhniki je Ljubljana že padla na višino Ljubljanskega barja in se hkrati tudi poslovila od kraškega sveta. V skoraj vodoravnem barju ima Ljubljana od izvirov na Vrhniki do dolenje strani Ljubljane komaj pol metra padca, zato njena voda v strugi navidezno stoji in razumljivo je, da ob povodnih Ljubljana Barje rada poplavlja. Tek Ljubljane po Ljubljanskem barju je dolg 22 km. Vedno se ponavljajoče povodnji so vzbudile že l. 1772 misel, izkopati prekop med Ljubljanskim gradom in Golovcem, kjer naj bi voda hitreje odtekala. Ta dva kilometra dolgi Gruberjev prekop se loči pred mestom od struge, ki teče skozi mesto in se priključuje glavni strugi Ljubljane pri Štepanji vasi. V svojem nadaljnjem teku ima Ljubljana pri Fužinah lepe slapove, ki so izkoriščeni za hidrocentralo vevške papirnice.

Na nekraškem svetu se izliva samo na ljubljanskem barju v Ljubljano okrog 50 potokov. Nekateri od njih deloma tudi

usihajo v Barju. Na desnem bregu ima Ljubljana večje pritoke Bistro, Borovniščico, Iško, Išico z Zelimljico in Reko. Ob levem bregu pa se med drugimi izliva v Ljubljano: Podlipški potok pri Vrhniki in Gradaščica, ki zbira vodo v Polhograjskih hribih in v katero se pri Dobrovi izliva še Šujica. Pri Kozarjih se cepi od Gradaščice Mali Graben, ki se tudi steka nedaleč od izliva Gradaščice v Ljubljano. S tem bi bila Ljubljana s pritoki, ki nas manj zanimajo, v glavnem očitana.

Mnogo bolj zanimivi pa so pritoki, ki ji dovajajo vodo na kraškem svetu. Prav tako so zanimivi pojavi Cerkniškega jezera in Planinske kotline in s tem združena gospodarska vprašanja. Kakor Cerkniško jezero tako je tudi Planinsko polje, ki meri dobrih 15 km², vsako leto redno poplavljeno. Po več mesecih stoji v Planinski kotlini voda kot veliko jezero, ki je skoraj trikrat večje kakor Bohinjsko jezero. Zato bi ga prav tako lahko šteli med presihajoča jezera kakor Cerkniško. Vendar voda v Planinskem polju hitreje odteka in je zato dno Planinske kotline poleti za kmeta vsaj uporaben pašnik.

Zasledovanje ponikalnic

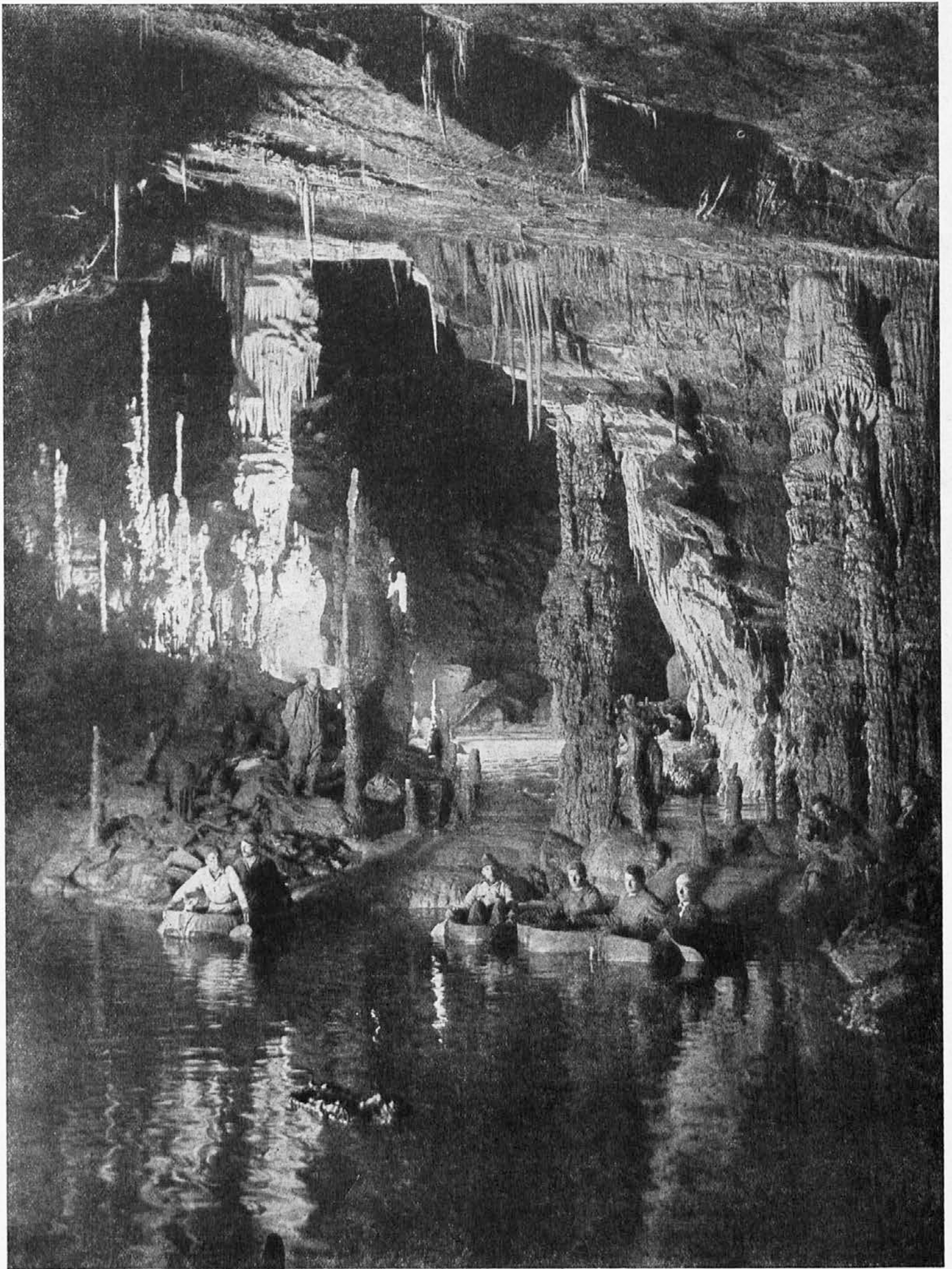
Praden govorimo o pritokih Ljubljane na kraškem svetu, moramo pojasniti način, s katerim moremo ugotoviti podzemsko zvezo dveh vodnih potov. Prvi način je kaj enostaven, če namreč lahko zasledujemo podzemski tek po rovih pod zemljo. To se je v glavnem lepo posrečilo v Postojnski jami, ki je z dohodka iz tujskega prometa imela za taka raziskavanja lepa sredstva na razpolago. Tako so preiskali glavne in stranske teke Pivke v Postojnski in sosednjih jamah že v skupni dolžini okrog 15 km. Vendar še sedaj niso uspeli, da bi prodrli iz Postojnske jame po vodnih rovih do Malograjske jame na Planinskem polju, kjer se Pivka zopet prikaže na dan. Da je pa to vendar ista voda, moremo dokazati s preiskavami vode na živalstvo, temperaturo itd. Najbolj enostaven in prepričljiv dokaz pa je tako imenovano barvanje vode. Na mestu, kjer ponikuje voda v rove ali požiralnike, vržejo v vodo večjo količino anilinske barve, ki more pobarvati velike množine vode. Na mestih, kjer sodijo, da se ista voda zopet prikaže na dan, opazujejo nato izvirke. Kljub kratkim razdaljam teče barvana voda pod zemljo včasih zelo počasi, čeprav ima pri tem razmeroma velike padce. To si razlagamo tako, da teče voda skozi velika podzemna jezera, ki zadržujejo silno mnogo vode. Pri zračnih razdaljah petih ali šestih kilometrov, ki ločijo požiralnike od ponovnih izvirkov, teče voda navadno po več dni, včasih pa tudi cele tedne. Če končno barvana voda vendarle priteče, je dan dokaz, da je vsaj v tej smeri med obema vodnima tekoma podzemna zveza.

Med pritoki, ki po podzemskih potih napajajo Ljubljano na kraškem ozemlju, moramo omeniti Bloščico, Hotenko in Logaščico. Bloščica ponikuje na Bloški planoti ter se njena voda izliva v Cerkniško jezero. Hotenka priteka v Planinsko polje, Logaščica pa ponikuje v kraškem svetu pri Logatcu in se pod zemljo priključuje teku Ljubljane. Številni so seveda še pritoki, ki so sami po sebi prav tako kraški izviri in ki se izliva v vidnih strugah v Ljubljano. Tako omenimo na Cerknškem jezeru Martinjski potok. Grahovščico in Linsenjščico, ki se v srednjem teku imenuje Steberščica. Po nekraškem svetu pa teče v glavnem Cerkniščica, ki se pri Cerknici izliva v jezero.

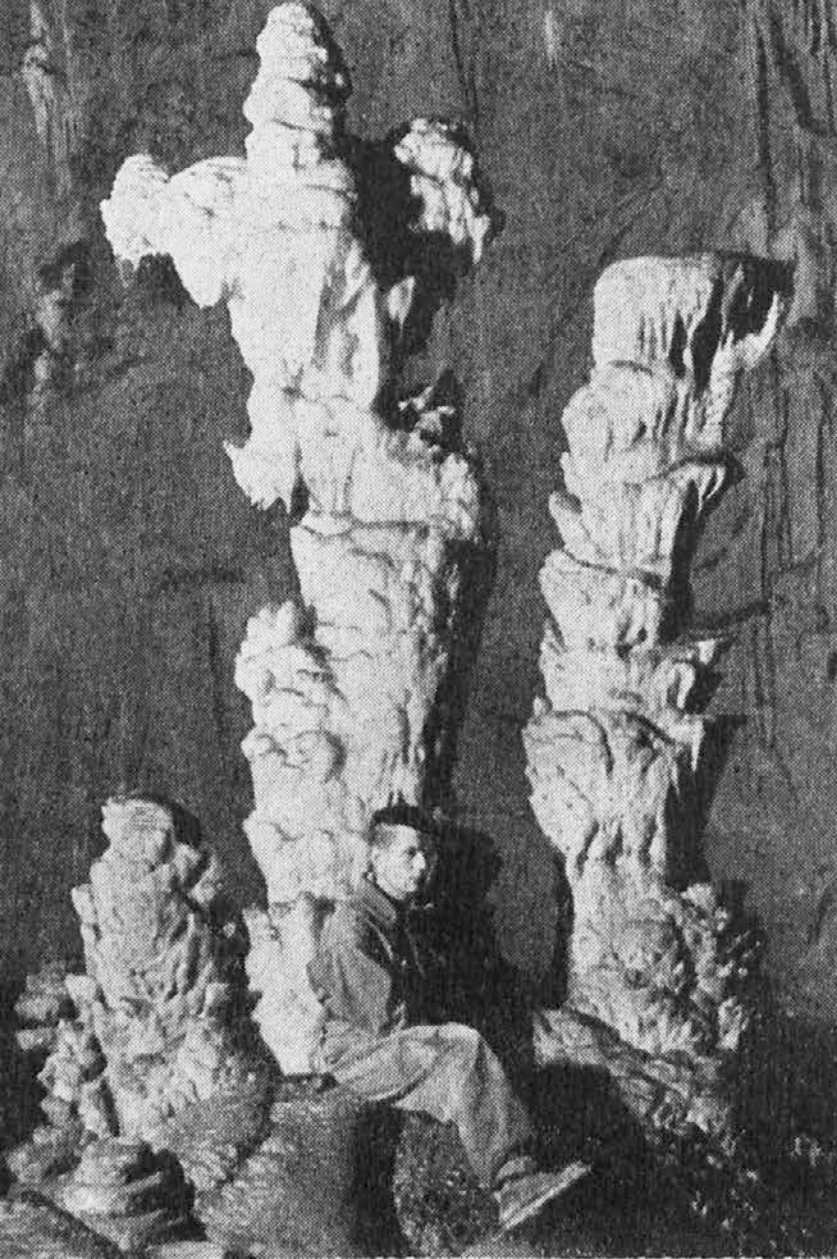
Delo in posledice podzemskih voda

Kakor smo videli je Pivka, ki ima seveda neprimerno manj vode kakor Ljubljana, ustvarila pri Postojni pod zemljo mogočne jame, ki so postale svetovno znane po svojih kapniških lepotah. Tudi druge vode, ki se stekajo v Ljubljano, so marsikje pod zemljo gotovo ustvarile lepe jame, od katerih so pa le malokatero dostopne. Na našem ozemlju že dolga leta zasleduje in preiskuje kraške jame Društvo za raziskovanje jam v Ljubljani. S posebno žilavostjo zasleduje podzemsko reko, ki jih pa žal ni mogoče odkriti v večjem obsegu. Tako ponikuje na Planinskem polju Unica, ki prihaja v zračni črti 10 km oddaljena pri izvirkih na Vrhniki kot Ljubljana zopet na dan. Od Planinskega polja do Vrhnike ni bilo mogoče nikjer najti kraške jame, v kateri bi tekla podzemna Ljubljana v daljšem teku. Le v nad 200 m globokem prepadu Gradišnici pri Logatcu so opazili na dnu manjšo tekočo vodo, ki bi bila lahko del podzemne Ljubljane. Da mora biti prav ta tek podzemne Ljubljane nad vse zanimiv, dokazujejo že krasne jame, ki jih je Ljubljana

Jezero ob vznožju »Kalvarije«, na kateri stoji pravi gozd kapnikov. Ob bregu »brodovjec« jamarjev. (Foto: Društvo za raziskavanje jam.)

Križna jama je ostala zvesta svojemu imenu in postavila na »Kristalni gorici« mogočen kapniški kriz iz belih kristalov. (Foto H. J.)

izlužila v svojem gornjem teku. Kako mogočne morajo biti te jame, dokazujejo med Planinskim poljem in Vrhniko ogromne vdorne doline, ki vse jasno pričajo, kje je tekla ali morda še teče podzemna Ljubljaničica. Te vdorne doline so nastale tako, da so se sesuli stropi nad ogromnimi dvoranami, ki jih je Ljubljaničica pod zemljo napravila. Da je delovanje vode prav med Planinskim poljem in Vrhniko v določeni smeri izkopal velikanske podzemne prostore globoko pod zemljo, najlepše dokazuje tudi veličastna jama, ki jo je v teku tisočletij izluzal skromen potoček, ki pod zemljo napaja že omenjeni pritok Cerknškega jezera, Lipsenjščico. Je to že v preteklem stoletju znana in raziskovana Križna jama v Križni gori, nedaleč od Loža.

Naša najlenša jama: Križna jama

Mali potoček, ki je vzrok, da je ta jama nastala, prihaja nekje z Blok, kjer na kraški planoti ponikuje. Merjenja v Križni jami so tudi dokazala, da se jama razprostira v Križni gori tako, da polagoma zavija proti Blokam. Dolga leta jama v svojem nadaljevanju pod zemljo ni bila dostopna, ker so onemogočala prodiranje številna jezera v dolgem vodnem rovu jame. Šele, ko so si jamarji nabavili lahke prenosne čolne, se je morala jama vdati in odkriti čudesa, ki jih je skrivala daleč od vhoda globoko pod zemljo. Pojdimo v lepem poletnem dnevu s člani Društva za raziskovanje jam na izlet v Križno jama, ki je prav gotovo doslej najlepša kraška jama na našem slovenskem ozemlju.

Za dolgotrajni in naporni obisk Križne jame, ki ima 22 jezer in je dolga skoraj 8 kilometre, se je treba seveda

temeljito pripraviti. Vsak udeleženec mora imeti svojo acetilenko, potrebno zalogo karbida in tudi rezervne gorilce za acetilenke. Za prevoz po številnih jezerih je treba nesti s seboj čolne, nekakšna elipsasta rešeta, preoblečena z nepremočljivim platnom. Čolni so dolgi pičla dva metra, široki pa po 80 cm ter tehtajo po 15 do 20 kg. Pri izletu v Križno jama je treba vzeti s seboj tudi več kosov vrvi, kakršne uporabljajo planinci pri plezalnih turah. Končno pride še potrebna jedača, s katero se mora založiti vsak član in pa nekaj kuhalnikov na špirit. V ostalem pa so jamarji opremljeni kakor planinci: gojzerji so nujno potrebni, obleke so najboljše nepremočljive, četudi na kraju ne varujejo pred mokroto.

Z vso to nemajhno ropotijo je treba priti najprej do jame. Če gredo jamarji z Rakeka, morajo od tod naprej z vozom skozi Cerknico, Grahovo, Bločice in Bloško polico. Od tod je že kaj lep razgled na Križno goro z znano romarsko cerkvico. Med Bloško polico in Ložem stoji na glavni cesti znamenje na desni. Tu se odcepi gozdna pot proti Križni gori. Od tod je treba prenesti vso prtljago kakih 10 minut skozi gozd do jame. Jama ima svoj vhod nekoliko v bregu. Od gozdne poti vodi po strmem pobočju ozka steza do vhoda. Po tej stezi vlečejo jamarji svojo prtljago do vhoda. V bližini jame piha po pobočju mrzel veter, ki se od trenutka do trenutka spreminja v prosojno meglico. Jama »dih« in pozdravlja z mrzlim pišem svoje prijatelje, ki na potnih licih še huje občutijo razliko med soparico v gozdu in hladom, ki veje iz jame. Kmalu zraste pred njimi visoka, skoraj navpična stena, v kateri zeva pod mogočnim gotskim obokom črna luknja — vhod v jama. Izpred stene, v kateri je vhod, vodi zopet strm breg navzdol skozi odprtino, tako da pada pot od vhoda v jama kakih 20 m strmo navzdol.

Pred vhodom so razložili jamarji prtljago, ki so jo prinesli s seboj, in se vrnili še po čolne, ki jih ni bilo mogoče z drugo prtljago vred prenesti do jame. Ko so bili tudi čolni že pred jama, so se nekateri še hitro preoblekli, marsikdo je vrgel nase še toplo jopico, saj se suče v jami, ki je prenapolnjena z vlago, temperatura zraka okrog 10° C. Voda v jami pa ima celo eno stopinjo manj, pa če je zunaj še tako vroče poletje. Vsi so si nato še razdelili enakomerno prtljago ter uredili in prižgali acetilenke. Ker vseh čolnov in druge ropotije ni mogoče nesti naenkrat v jama, so pustili nekaj čolnov in prtljage zunaj ter odrinili v temo.

Prednja jama

Od vhoda se spušča strm breg v jama precej globoko, nato pa se jama širi v obsežno dvorano, široko nad 20 m in prav toliko visoko. Pot, po kateri so prodirali jamarji, se začne polagoma dvigati ter se vije med gruščem in skladi velikih skalnatih blokov. Kmalu se nagne pot zopet navzdol ter pripelje v drugo razmeroma razsežno jama. Ob stenah stoje že dokaj lepi in veliki kapniki, predhodniki še lepših. Slabotni soj dnevne svetlobe, ki sveti skozi vhod še v drugo dvorano, polagoma ugaša in ko privede pot v tretjo dvorano, prodirajo v gluho temo le še svetlo goreče acetilenke. Iz daljave doni šumenje vode in dvorana se polagoma oži v kakih 8 m visok in prav toliko širok rov. Med potjo stoje na straži številni kapniki in čudno izoblikovani kupi sige. Doslej razmeroma suha jama postaja vedno bolj vlažna, tla postajajo vedno bolj sigasta. Plitvi tolmunčji v sigi, napolnjeni s čisto vodo, se vrste vedno bolj pogosto. Potok, ki je šumel vedno močnejše, se pokaže med stenami in teče v smeri proti izhodu jame. Vendar ne pride do belega dne: čez kaka dva metra visoko steno pada kot lepo bobneč slap, nato po ponikne med skalovjem. Kmalu se razširi potok, ob katerem gremo v notranjost, v večje podolgovato jezero, kj ga je ob bregu še mogoče obiti.

Ob tem jezeru so se morali jamarji ustaviti in odložiti prtljago. Prvi del jame, dolg pičlega pol kilometra, je bil že premagan. Prenašanje prve prtljage sicer ni bilo lahko, vendar je še nekako šlo. Nato so se zopet vrnili iskat prtljago, ki je čakala še pred vhodom. Pol ure je minilo, ko so se vrnili z zadnjo prtljago in bili pripravljene za pot naprej. — Seveda ima že ta del jame precej stranskih in razsežnih rovo in prepado. Znan je zlasti tako imenovani »Medvedji rov«. V njem je v ilovici naplavljenih ogromne množine — lahko bi rekli na vagone — kosti jamskega medveda, ki je že zdavnaj izumrl. Prvi raziskovalec, ki je že l. 1887 zbiral te kosti v jami, je v štirih dneh izkopal s šestimi delavci nad 2000 kosti, iz katerih je sestavil dve popolni okostji jamskega medveda. Ker je bila prednja jama že toliko časa znana in dostopna, ni nič čudnega, če je marsikateri kapnik podrt, siga

marsikje razbita in jama okajena in umazana. Prav zato pa tudi ne napravlja kljub veliki razsežnosti na opazovalca tako mogočnega vtisa kakor svet, ki se odpira ob nadaljnjih jezerih.

22 jezer pod zemljo

Ko so bili čolni pripravljani in pregledani, je vsak jamar skočil v svoj čolnič in začela se je dolga pot v kraljestvo Križne jame. Treba je bilo preveslati drugo jezero. Upoštevati moramo seveda, da naziv jezero ni popolnoma primeren, saj so ta jezera le z vodo zaliti rovi s strmimi ali celo previsnimi stenami. Širina rovov se spreminja. Včasih se rov zoži tako, da je jezero široko le kake štiri metre, včasih pa se zopet razširi na več kakor 20 m. Vseh jezer je v jami 22, pri čemer so šteta tudi krajša jezerca, par prav kratkih luž pa pri tem ni niti všteti. Na koncu drugega jezera je bilo treba potegniti čolne na suho in jih prenesti čez prag do naslednjega jezera. Včasih pa je bilo treba čolne tudi pošteno prenašati po izpranem rovu, po katerem je med skalami žuborela voda, dokler ni zopet naraven jez spreminjal potoka v jezerce.

Počasi se je pomikala skupina naprej, vneto veslala in prenašala čolne iz jezera v jezero. Veslanje samo na sebi ni bilo prijetno, ker so bila vesla prav majhna, prav taka kakor loparji pri ping-pongu. Na vsakem čolnu je visela spredaj acetilenka in osvetljevala neprestano spreminjajoči se rov. Temne sence veslajočih so se pošastno pregibale po stenah, vesla pa so racala svoj enakomerni takt in potiskala čolne naprej. Če je kdo preveč vneto pritisnil, je zajel seveda vodo za rokav. Če se je pri tem ustrašil in prehitro odmaknil, se je čoln zagugal in voda je pljusnila vanj, kar hlačam v čolnu sedečega veslača gotovo ni koristilo.

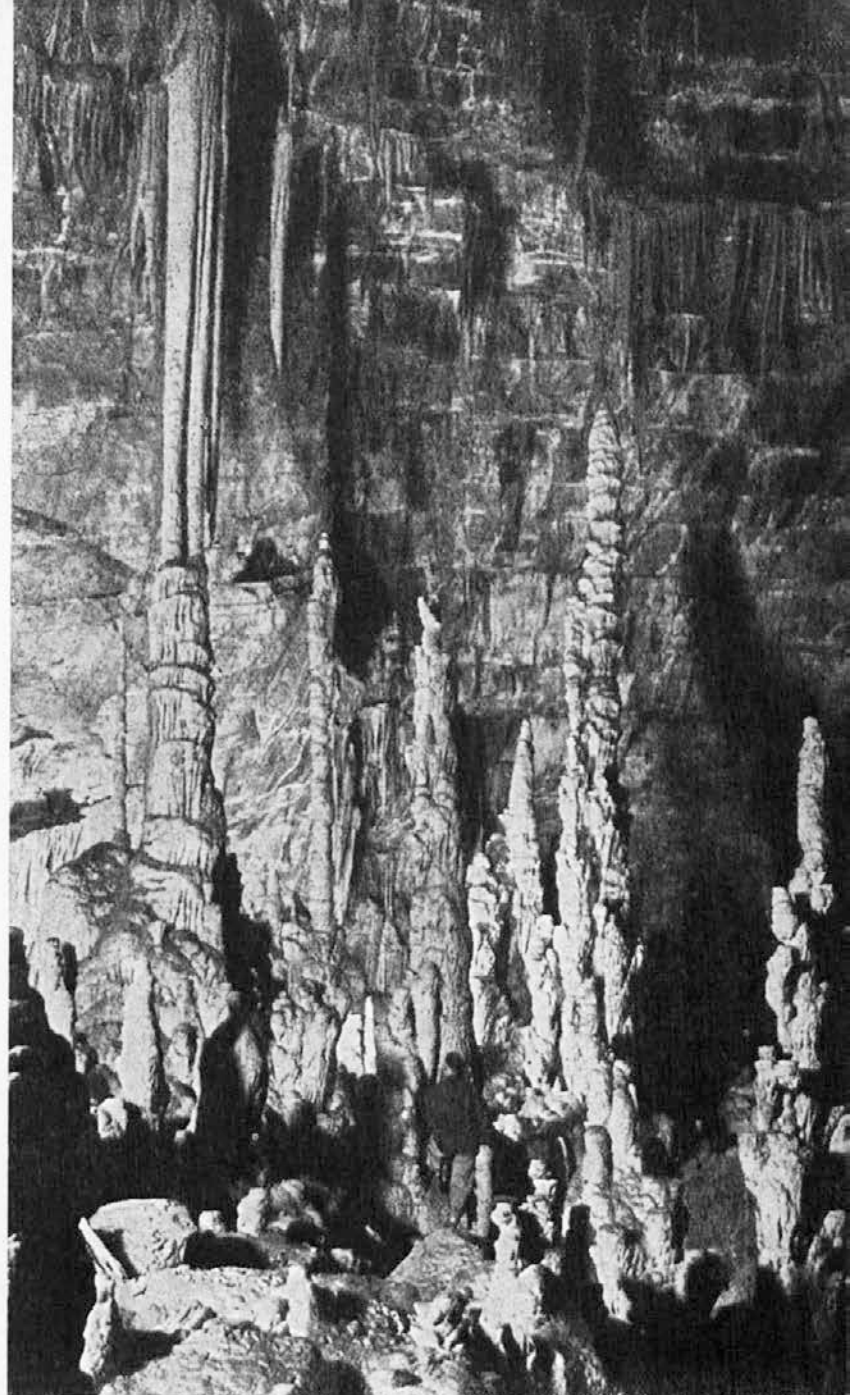
Kakor v kraljestvu palčkov

Toda vse te sicer na gosto nadrobljene majhne tegobe in neprijetnosti človek pozabi, ko se vozi po pravljicnem svetu podzemlja. Kdo more popisati vsak trenutek se menjajoče prizore, kdo si jih predstavljati, če jih ni videl. Na lahkih vodnih valčkih, ki se odbijajo od čolna in razbijajo ob obrežju, beži odbijajoča se svetloba acetilenk v pramenih od čolna. Dno, sedaj plitvo, sedaj globoko, spreminja barvo in skozi čisto vodo vidiš več metrov globoko sleherni kamen in nagubano posigano dno. Zdi se ti, da se voziš po vodi, ki stoji nad ogromnimi kupi prosa. Siga, sestavljena iz posameznih zrn, se še pod vodo leskeče, vsa čista in rumenkasto bela. Ob stenah te pozdravljajo kapniki, ki vise zdaj s stropa, zdaj rastejo iz vode. Drugod se siga vsa blesteča preliva kakor okameneli slapovi lesketajočih se zrn v vodo, tam zopet prehaja v lesketajoče se pravljicne oblike. Če pa za kratek čas izginejo kapniške tvorbe, tedaj vozi čoln med izlizanimi stenami in čermi, ki niso nič manj veličastne v svoji mrkosti in prav tako nerazumljive kakor krasni kapniki. Včasih se stena odmakne in ob bregu leže kakor razvaline starodavnih gradov mogočni kvadri v najbolj nesmiselnih legah. Dolge črne sence se hitro pode za kamni, čeprav leže čoln le počasi po vodi. Obhaja te občutje, da so se v davnih časih z ogromnimi, čudno oblikovanimi kamnitimi razvalinami igrali orjaki, pa so nepričakovano zapustili svoje igrače. Kot jamar veš, da je bila tod prav takšna dvorana, kakor si jih že videl nešteto, a se je podrla. Velikost podora pa priča, kako silne so bile množine kamenja, ki je zgrmelo s stropa. Pa zopet se spreminja slika! Kapniki razkazujejo, blesteč se v luči acetilenk, čudovite barvne odtenke, ki prehajajo iz snežne beline v rumeno, rdečkasto, rjavo in celo zelenkasto barvo. Jezero se umika jezeru, vsako odkriva nove lepote. Jamarji pa pogumno prenašajo čolne čez plitvine, grušč in sigaste pragove, ki s ponvami, polnimi vode, nudijo prelepe poglede.

»Kalvarija« in »Križna gora«

Ob koncu štirinajstega jezera se razširi rov v razsežno dvorano, ki je zalita z 20 m širokim jezerom. Nadaljnjo pot zapira velik podor. Prvotni strop ni mogel zdržati tako ogromnih obokov in se je deloma sesul. Razvaline so napravile visok grič, strop pa je sedaj še višji. Kamenje in grušč na podoru je že vse zasigano. Iz sige pa rastejo veliki in lepi kapniki. Tudi voda si je poiskala nov prehod, poln sigastih kaskad, iz katerih raste pravi gozd kapnikov.

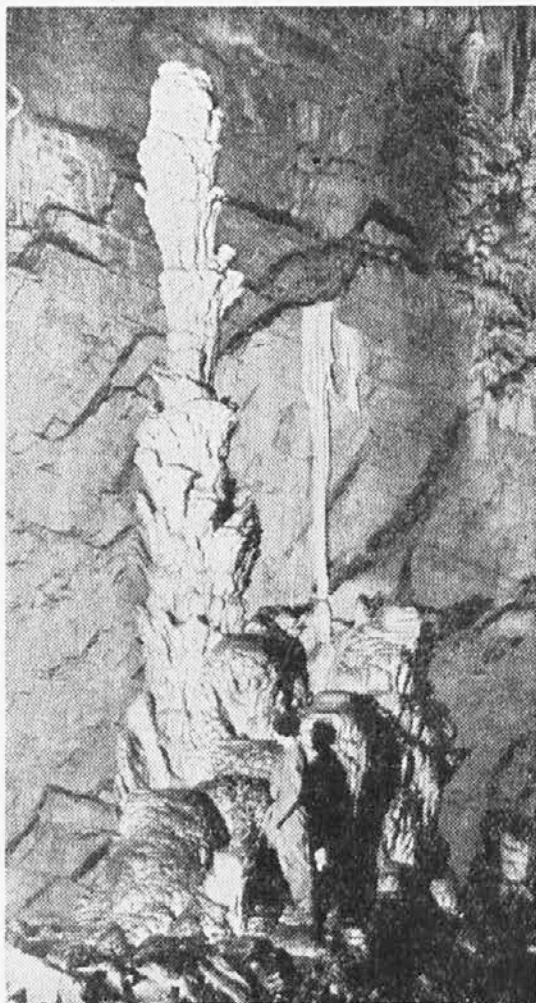
Prve skupine jamarjev, ki so najbrž z velikimi napori prenašali čolne čez nerodni in visoki podor, so ga krstile za »Kalvarijoc«. Med jezeri, ki pa so jih jamarji že pustili za seboj, sta pa bili najbolj zanimivi deveto in deseto jezero.

Mogočna kapniška skupina na vrhu »Kristalne gorec. Kako majhen je ob njej jamar! (Foto: Društvo za raziskovanje jam.)

V devetem jezeru so namerili največjo globino devet metrov, deseto jezero pa ima med dosedanjimi rekord v dolžini, saj je dolgo okrog 200 m. Od vhoda v jamo do »Kalvarijec« meri jama skoraj poldrug kilometer. Polovica poti je že opravljena.

Onstran »Kalvarijec« se zopet pričinja jezero, ki se lomi v številnih vijugah. Je v vsej jami najdaljše, saj je dolgo okrog 600 m. Kmalu za »Kalvarijoc« pa se začne sicer zelo visoki strop nižati. Rov postaja pač vedno širši, a strop končno obstane kakega pol metra nad vodno gladino. Veslač mora na tem mestu močno skloniti glavo, da ne zadene v strop. To nizko in tudi najbolj nevarno mesto se vleče kakih 40 m, potem pa se strop zopet dvigne. Po znakih ob stenah se da ugotoviti, da ob hudih nalivih voda v jami toliko naraste, da nizki prehod popolnoma zapre. To je potrdil tudi jamar, ki je z veliko korajžo sam odveslal v Križno jamo ob deževju. Ko je veslal skozi ta prehod naprej v jamo, se je moral že vleči v čoln, da je prišel skozi. Voda je bila tedaj že tako visoka, da je bilo med njo in stropom le še komaj 25 cm. Ker gledajo jamarški čolni le 10 cm iz vode, se mu je prehod posrečil. Zamudil se je naprej v jami dobrih šest ur in ko se je vrnil, je videl, da nikakor ne bo mogel nazaj. Voda je narasla za kakih 15 cm. Iz previdnosti je napravil ob bregu namreč znake, kako visoka je bila voda, ko se je s silo zvlekel skozi nevarno mesto, tako da mu ni bilo treba po-

Kapniško drevo na »Kristalni gorci«. (Foto H. J.)

skušati v resnici neizvedljivega početja. Potegnil je čoln na mivko, ki je prav ob tem nevarnem mestu na obrežju ne manjka, odprl nahrbtnik, se lepo najedel, ugasnil acetenko, navil žepno uro in se lepo zleknil, kolikor se je dalo, po čolnu in zaspal. Za kaj takega je treba imeti res dobre živce. Ker jih je tudi imel, je tudi dočkal, da je po 24 urah voda toliko vpadla, da se je lahko vrnil.

Ko je skupina prevestala dolgo jezero, je marsikdo čutil od dolgega racanja po vodi mišice na rokah, vendar ga je čakalo še težje delo. Ob koncu jezera se jama razširi v velikansko in dolgo dvorano, v kateri leži 25 m visok podor, dolg najmanj 100 m. Podor, ki so ga jamarji imenovali »Križna gora«, nima mnogo kapnikov. Pač pa je močno zasigan s temnosivo, skoraj črno sigo. Hvala Bogu, da ima »Križna gora« kakih 10 m visoko sedlo, ki se na drugi strani strmo spušča proti vodnemu rovu, tako da ni treba predolgo vlačiti težkih čolnov in prtljage med velikimi in nerodno razmetanimi kamnitimi kvadri. Kljub temu je pa ta razmeroma kratka pot dokaj težavna. Zaradi križev in težav, ki jih je povzročal jamarjem prehod čez podor, je bil tudi krščen za »Križno gorc«. Od »Križne gore« se da hoditi po suhem ob vodnem rovu, zlasti če še prestopamo z brega na breg. Do konca vodnega rova je še sedem jezer, ob katerih postaja jama vedno lepša in vedno bolj pravljíčna.

»Kristalna gora«

Ob predzadnjem jezeru pada s stranske jame na desni čez meter visok skok majhen potoček v jezero. Tu se začneja »Matjaževa jama«. Kmalu ob vhodu vanjo podpira strop skupina pet nad meter debelih in prelepo izrezljanih kapnikov, ki stoje tesno drug ob drugem. Za njimi pa se kmalu začne pravi gozd kapnikov najrazličnejših oblik, ki postaja marsikje tako gost, da ni več mogoče naprej. Na zadnjem jezeru stoji skoraj sredi vodnega rova mogočen stalagmit, okrog katerega lahko jamar vesla v čolnu, saj kapnik vprav raste iz vode. Na tem zadnjem jezeru se ob stenah v višini vodne gladine

tvorijo tanki in kot nož ostri polkrogri sige, o katerih bi sodil človek, da plavajo. Podobni so tankim ledenim ploščam, ki se začno tvoriti v mrazu na mirno stoječih vodah. Takoj zatem je zadnje »pristanišče«, kjer se konča zadnje jezero v ozkem rovu, zadelanem z velikimi kamnitimi kvadri, izpod katerih vre voda. Do tu meri jama približno 2,5 km.

Nadaljnja pot gre po suhem. Jamarji so si morali poiskati prehod med vlikimi špranjami in so nato prišli zopet v večjo dvorano, ki jo zapira ogromen podor. Tu so si skuhal kosilo in večerjo. Za pot od vhoda pa do te kuhinje je treba navadno šest do osem ur, če gre vse po redu. Zato je tu najbolj prikladno mesto, da se podpro izstradani želodeci. Treba je pa tudi okrepiti moči za nadaljnjo pot. Od tega mesta se dviga svet po strmem melišču, ki leži med dvema navpičnima stenama. Ko so jamarji tu prvič po več brezuspešnih poskusih prodrli naprej, so morali privleči s seboj 10 m dolgo smrekovo bruno, v katero so zabili dolge žeblje in tako zlezli čez šest do sedem metrov visoko krušljivo steno. Ta zasilna lestva je ostala v jami in je služila vsaki naslednji ekspediciji. Kljub temu pa brez vrvi ni varno hoditi v zadnjo in najbolj lepo kraljestvo Križne jame.

Jamarja čakajo namreč potem, ko stopi z lestve na strmo pobočje, izredna presenečenja in vsakdo, ki prvič stopi na ta ogromni podor, zmaje z glavo od začudenja in ne ve, kam bi gledal. Šele z griča je mogoče osvetliti visoki, obokani strop dvorane. Iz »kuhinje« stropa nad podorom namreč ni bilo mogoče videti, pač pa je ležala velika tema nad gričem. Ves podor je visok kakih 40 m. Dvorana sama, ki se odpira, pa meri kakih 30 m v širino, v dolžino pa 50 m. Z vrha podora se pne strop še kakih 50 m visoko, tako da bi z dna jame do najvišjega oboka v stropu skoraj lahko namerili 100 m. Na tem podoru občudujejo lahko jamarji neslutena kapniška čuda. Podor sam se je moral sesuti v davnini, saj je ves zasigan s črno sigo, v kateri so kot zrcala ravni kristali, največji veliki kakor škatlica za vžigalice. Luč acetenko se na črnih tleh odbija v kristalih v prav bajnih svetlobnih učinkih. Zato spočetka vsak le strmi v tla in maha z acetenko, ki žene po tleh iskrece se valove. Še večje presenečenje pa napravijo velikanski snežnobeli kapniki, ki rastejo vsepovsod iz črnih tal kot ogromna drevesa v pravljíčnih oblikah. Takoj poleg visokih kapniških velikanov pa se odpira zopet drug, nič manj čudovit in skoraj nerazumljiv pogled. Človeku se zdi, da so posekali gozd: samj pol metra visoki kapniki, debeli prav toliko kakor lepe smreke, zrele za sešnjo, stoje drug poleg drugega. Ti debeli in tako kratki kapniki so po vsem videzu nastajali le na mestih, kjer so vodne kaplje padale z izredno velike višine. Ob padcu na kamen se je vedno kapljica razletela in je tako že takoj izpočetka rasel širok kapnik, ki zato ni mogel daleč v višino. Najbolj zanimivo je pa to, da so vsi ti kratki kapniki na vrhu zaključeni s kristalastim krožnikom, polnim vode. Proti vrhu griča pa se pokažejo začudenemu jamarju mogočni kapniki v pravljíčnih skupinah. Nekateri od teh kapnikov rastejo proti visokemu stropu. Najdaljši pa že kot ogromni stebri podpirajo poševni obok stropa. Najvišji kapniki v tej skupini so višji kot 10 m in po svoji lepoti in izrazitosti presegajo vse prejšnje skupine v jami. Nič ni čudnega, če so jamarji krstili kristalni podor za »Kristalno gorc«.

Križna jama čaka na jamarje in — mecena

Z visokega griča prodrejo jamarji lahko še na drugo stran v dolino, vendar se jama kmalu za tem v zasiganem rovu konča. Celotna dolžina jame od vhoda pa do konca meri skoraj tri kilometre. Zato je navadno pot po jami sem in tja dolgotrajna in v najugodnejših primerih traja polnih 24 ur.

Pot nazaj je seveda prav tako zanimiva, toda že bolj naporna in utrudljiva. Končno vendar zopet pride skupina do prvega jezera, odkoder se začne najbolj neprijetno delo: prenašanje mokrih in težkih čolnov in prtljage po pol kilometra dolgi prednji jami do izhoda. Ta pot je vedno odveč vsem izmučenim jamarjem. Ko končno zagledajo beli dan, navadno vsi ležejo v travo v bližini jame in se oddahnejo od naporov.

Kdor je videl lepote Postojnske jame in lepo urejeno Županovo jamo pri Grosupljem, si komaj lahko zamisli lepote, ki jih nudi tri kilometre dolga Križna jama obiskovalcu. Županova jama je našla požrtvovalnega ljubitelja kraških lepot, župana Permeta, ki je dolgo desetletje delal in tudi marsikaj premoženja žrtvoval temu, da je jama napravil dostopno. Prav letos je umrl in mu je Županova jama prav gotovo najlepši spomenik. Križna jama s svojim čarom, mnogimi jezeri in pravljíčnimi potopami pa še čaka na svojega župana. Bog ve, če ga bo našla?

Socialna struktura SLOVENIJE

IVO LAH

Slovenija bi v pravem smislu besede morala značiti vse ono ozemlje, na katerem prevladujejo Slovenci po krvi in ne samo po jeziku, to je ozemlje, ki sega na zapadu globoko v Furlanijo, na severu preko Gospe Svete in na vzhodu tja v nižave ob Blatnem jezeru, kjer je imel pred tisoč leti za časa sv. Cirila in Metoda slovenski knez Kocelj svojo prestolnico. V novejšem času pa moramo identificirati Slovenijo s politično-upravnim območjem Dravske banovine in nič več. Prav za prav se temu ne smemo čuditi, saj smo v bivši Avstriji tako pogosto identificirali Slovenijo z vojvodino Kranjsko in Slovence s Kranjci. Pa tudi po svetovni vojski smo videli vsako pomlad in poletje številne Američane naše krvi in našega jezika, ki so prihajali k nam, na še enkrat pred smrtjo vidijo svojo domovino »Kranjsko«. Kdo se ne spominja še iz ljudskih šol našega velikega slovenskega pesnika Valentina Vodnika, ki je prepeval:

»Kranjc glej, tvoja zemlja je zdrava...!«

Današnja »Slovenija«, to je Dravska banovina, meri 15.809 km²; razdeljena je na 29* okrajnih glavarstev, 814* občin, na dve škofiji, na 533 fara, 2302 katastrski občini, 36 davčnih upravnih področij, 49 sodnih okrajev, 358 poštnih okrajev itd. itd. Vse večje ustanove imajo svojo lastno teritorialno razdelitev Slovenije. Tako n. pr. si je OUZD za svoje poslovne potrebe razdelil Slovenijo na 11 poslovalnic in 122 zdravniških okolišev, Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani na 300 zastopstev itd. itd. Po podatkih zadnjega ljudskega štetja 31. III. 1931 imamo v Sloveniji 5580 krajev (mest, trgov, vasi), 188.225 stanovanjskih hiš, 235.143 družin, 1.144.298 prebivalcev itd. itd.

Na ta način bi mogli na dolgo in široko opisovati Slovenijo po najrazličnejših vidikih: teritorialna konfiguracija, topografija, orografija, hidrografija, klima, meteorologija, paleontologija, mineralogija, fauna, flora, folklor itd. itd., vendar to ni naš namen. Kdor želi spoznati Slovenijo, ima na razpolago razmeroma dosti obširno literaturo, od katere omenjamo na tem mestu edino »Slovenijo« v dveh zvezkih, obsegajočih 700 strani, katero je napisal vseučilišni profesor g. dr. Anton Melik, moderni Valvazor, kakor ga imenujejo zaradi te publikacije, a izdala Slovenska Matica leta 1936. Posebni odbor najrazličnejših znanstvenikov pripravlja obširen »Atlas Slovenije«, ki bo obsegal okroglo 300 zemljevidov, tako da bomo imeli v kratkem času zelo izčrpen vsestranski popis Slovenije.

Namen našega članka je edinole v glavnih konturah na kratko skicirati socialno strukturo prebivalstva Slovenije. Pod socialno strukturo v najširjem smislu besede razumevamo razne, med seboj na najrazličnejše načine povezane ljudske sloje ali plasti, ki sestavljajo narod, oziroma prebivalstvo, podobno kot n. pr. kemične prvine sestavljajo gmoto.

Predvsem se javlja vprašanje, koliko je Slovenija slovenska, to je, koliko Slovencev živi v Sloveniji. Po podatkih zadnjega ljudskega štetja dne 31. III. 1931 imamo v Sloveniji glede na materin jezik:

Slovencev	1,077.679	ali	94.18 %
Nemcev	28.998	„	2.53 %
Srbohrvatov	24.136	„	2.11 %
Madžarov	7.961	„	0.70 %
Čehov	2.282	„	0.20 %
Rusov	1.352	„	0.12 %
Ciganov	515	„	0.05 %
Italijanov	414	„	0.04 %
Albancev	271	„	0.02 %
Poljakov	249	„	0.02 %
Slovakov	104	„	0.01 %
Romunov	41	„	0.00 %
Turkov	36	„	0.00 %
Bolgarov	31	„	0.00 %
Rusinov	30	„	0.00 %
Ostalo in neznano	199	„	0.02 %
Skupaj	1,144.298	ali	100.00 %

Današnja Slovenija je torej čisto slovenska. Težko je dobiti katero koli drugo deželo, ki bi imela tako velik odstotek domačega prebivalstva. Gornje številke se namreč nanašajo na vse prisotno prebivalstvo na dan ljudskega štetja 31. marca 1931, pa je tako samo ob sebi umevno, da morajo biti zastopane najrazličnejše narodnosti, saj imamo stalno celo vrsto tujcev na potovanju po Sloveniji in skozi Slovenijo.

Analogni izkaz prebivalstva po državljanstvu ne menja mnogo splošne slike. Omenjamo na kratko samo, da je znašalo tedaj število italijanskih državljanov 6.730 ali 0.59 %, avstrijskih državljanov 4.848 ali 0.52 %, Čehoslovakov 2.756 ali 0.24 % itd. itd. Število vseh tujih državljanov znaša v Sloveniji skupno samo 1.50 %, to je izredno malo, imajo pa na žalost tuji državljani pri nas skoraj vedno zelo visoke in lepe službe s čednimi prejemki, katere motivirajo z drzno trditvijo, da Slovenci nimajo tako »sposobnih strokovnjakov«, ki bi jih mogli nadomeščati.

Po veroizpovedi se deli prebivalstvo Slovenije takole:

Katoličanov	1,107.155	preb. ali	96.76 %
Evangelikov	25.717	„	2.24 %
Pravoslavcev	6.745	„	0.59 %
Ostalih kristjanov	2.665	„	0.24 %
Muslimanov	927	„	0.08 %
Zidov	820	„	0.07 %
Brez konfesije in razno	269	„	0.02 %
Skupaj	1,144.298	preb. ali	100.00 %

Slovenija je torej čisto katoliška pokrajina. Drugih veroizpovedi v Sloveniji skoraj nimamo. Tudi v verskem pogledu je težko dobiti deželo, ki bi bila tako homogena. Značilno je za Slovenijo, da tako rekoč nima židov, kar je že od nekdaj znano. Od 820 židov je 813 tako imenovanih aškenazov. Naši židje žive skoraj izključno v mestih ali pa ob madžarski meji. Največ židov imamo v sledečih okrajnih glavarstvih: Murska Sobota 269, Dolnja Lendava 207, Ljubljana-mesto 93, Maribor-mesto 81. Razne

* Med temi so štiri mesta z lastnim statutom.

PREBIVALSTVO SLOVENIJE PO VEROIZPOVEDIH.

	KATOLIČANI	EVANGELIKI	PRAVOSLAVCI	DRUGI KRISTJANI	MUSLIMANI	ŽIDJE	BREZVERCI IN RAZNI
oseb:	1.107.155	25.717	6.745	2.665	927	820	269
odstotkov:	96,76%	2,24%	0,59%	0,24%	0,08%	0,07%	0,02%

kuriozne konfesije n. pr. baptisti, metodisti, nazarenci itd., ki jih imajo v Ameriki več kot v izobilju, v Sloveniji ne uspevajo. Slovenec je in ostane veren in odločen katoličan. Prestopi iz katoliške v druge krščanske vere so redki in imajo izvenkonfesionalne vzroke, n. pr. ponovna možitev oziroma ženitev, ki je po katoliški veri nedovoljena, itd.

Po narodnosti in veri pride na vrsto takoj kultura prebivalstva. Kultura se v statistikah meri s pomočjo pismenosti nad 10 let starih prebivalcev. V Sloveniji imamo 856.997 oseb, starih 10 ali več let. Od teh zna brati in pisati 798.957 oseb ali 93,2%; nadaljnjih 10.576 oseb ali 1,2% zna samo brati. Največji odstotek pismenosti imamo v Ljubljani-mestu 97,6%, najnižji pa v okrajnem glavarstvu Dravograd 87,0%, to je prav ob nemški meji, kar izgleda nekoliko čudno. Pismenost v drugih banovinah je zelo nizka. Povprečen odstotek pismenih v Jugoslaviji znaša 54,8%, to pomeni, da zna povprečno samo vsak drugi Jugoslovan brati in pisati. V vrbaski banovini znaša ta odstotek samo 27,1%, to je, samo vsak četrty prebivalec vrbaske banovine zna brati in pisati. Slovenci so torej najkulturnejši narod v Jugoslaviji. Mlada slovenska generacija je vsa pismena. Brati in pisati ne znajo samo nekateri zelo stari Slovenci, ki svoječasno niso hodili v šole. Odstotek pismenih Sloven-

cev starih 90—94 let znaša samo 51,4%, starih 95—99 let pa celo samo 35,7%. Mi Slovenci smo torej po ugotovitvi naše državne statistike najkulturnejši in najinteligentnejši Jugoslovani, čeprav nas naši bratje Srbi in Hrvatje kritizirajo, da nimamo ne zgodovine, ne tisočletnih tradicij, ne tisočletne kulture, kot jo imajo oni.

Resume gornjih naših ugotovitev je torej tale: Slovenija je slovenska, katoliška in kulturna. To je najbolj markantna karakteristika Slovenije. V sledečem se hočemo na kratko dotakniti nekaterih demografskih zanimivosti prebivalstva Slovenije.

Moških prebivalcev imamo v Sloveniji 551.211, ženskih pa 593.087, torej 41.876 več kot moških. Prebitek ženskih ima v glavnem dva vzroka, katera hočemo v sledečem objasniti.

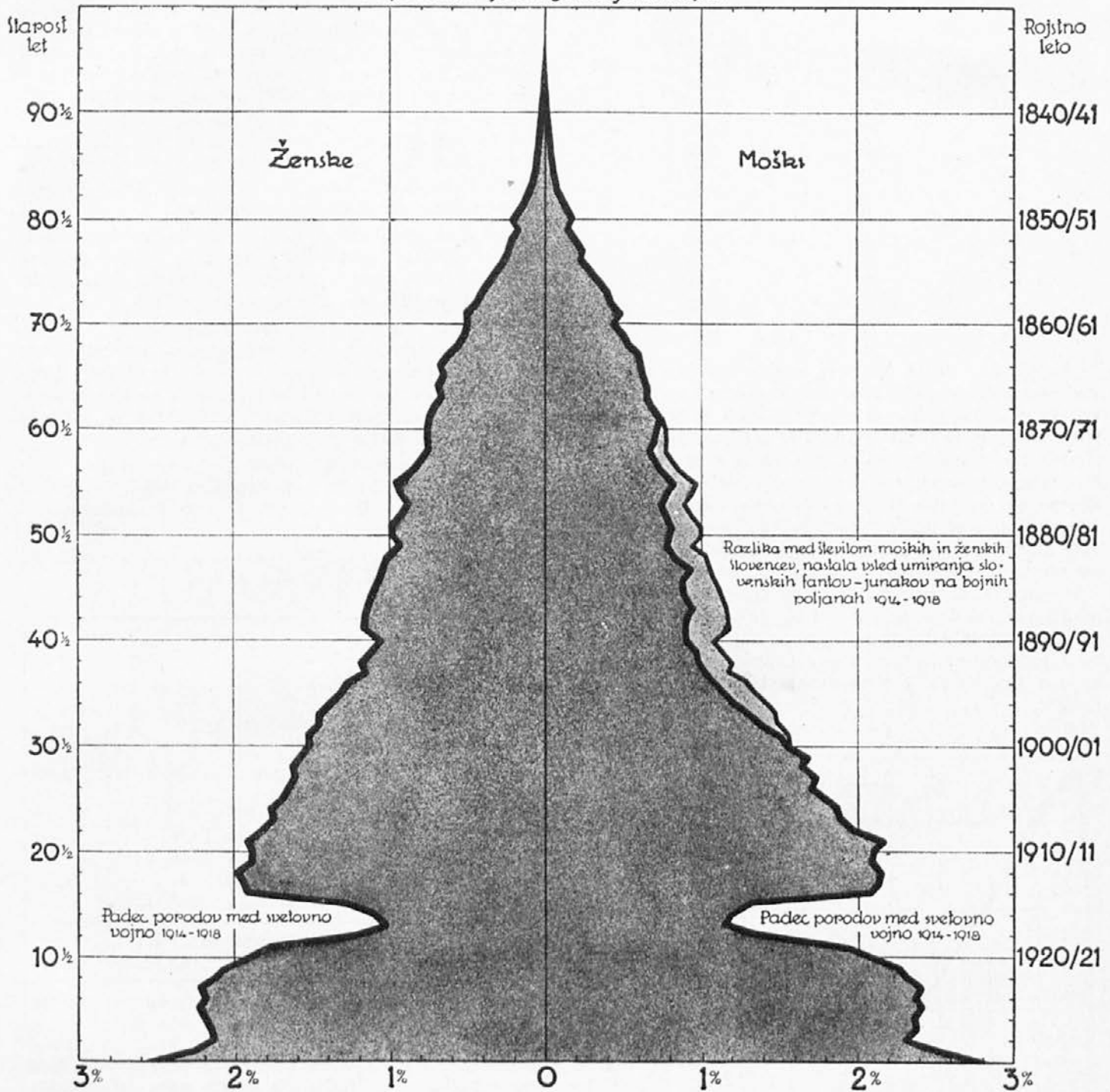
Mnogo slovenskih fantov in mož je izgubilo življenje na bojnih poljanah med svetovno vojno 1914—1918. Vpliv oziroma posledice svetovne vojne na današnje prebivalstvo zelo lepo vidimo, ako sestavimo tako imenovano starostno strukturo moških in ženskih n. pr. v odstotkih za vsako posamezno leto starosti. V ta namen služi tabela 2) »Odstotna razdelitev Slovenije po starosti«. Levi del slike se nanaša na ženske, desni pa na moške.

V starostnem intervalu 11—15 let (stanje na dan ljudskega štetja 31. marca 1931), to so generacije 1915—

ODSTOTNA RAZDELITEV PREBIVALSTVA SLOVENIJE PO STAROSTI.

Po podatkih ljudskega štetja 31. III. 1931.

1919, imamo globoko zaseko tako pri moških kot pri ženskah, katero je povzročil padec porodov med svetovno vojno 1914—1918. Ako bi ne bilo vojne, bi imeli v Sloveniji okroglo 50.000 mladoletnih prebivalcev obeh spolov več, kot jih stvarno imamo.

Podobno imamo v starostnem intervalu 30—61 let (stanje na dan ljudskega štetja 31. marca 1931), to so generacije 1900—1869, moških znatno manj kot žensk. Ta razlika predstavlja zgube slovenskih fantov in mož zaradi junaške smrti na bojnih poljanah. Ako bi ne bilo svetovne vojne, bi imela Slovenija okroglo 25.000 odraslih moških prebivalcev več, kot jih stvarno ima.

Posledice svetovne vojne 1914—1918 bodo trajale še

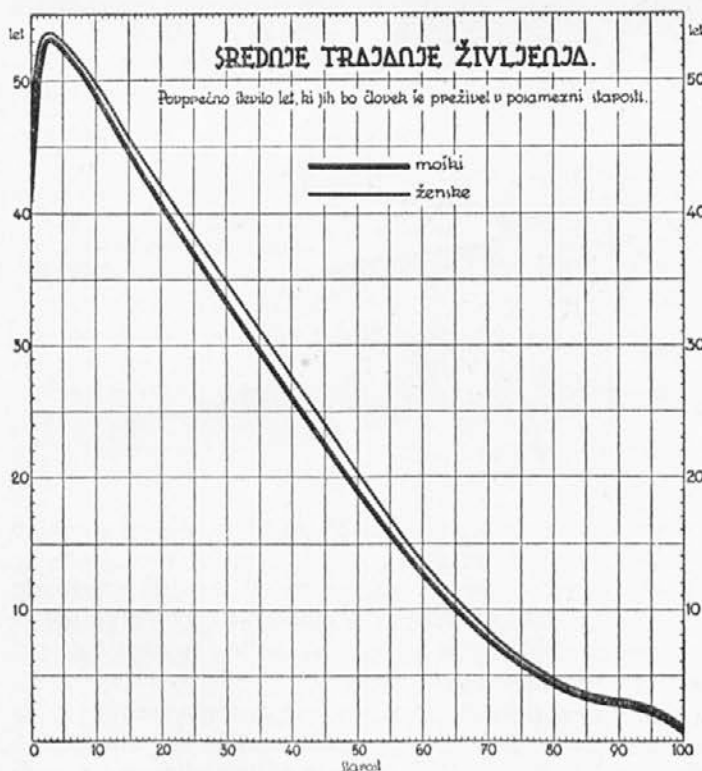
dolga leta, in sicer približno 80 let, to je, dokler ne bodo predvojne in medvojne generacije popolnoma izumrle. Ostali vplivi svetovne vojne: vojni invalidi, uničenje ogromnega dela narodnega premoženja, povečanje splošne umrljivosti zaradi stradanja, padec morale itd. pri tem seveda niso upoštevani.

Prebitok ženskih ima svoj vzrok tudi v dejstvu, da je umrljivost ženskih nekoliko manjša od umrljivosti moških, ne mogoče toliko zaradi različne telesne konstitucije, temveč v prvi vrsti zaradi različne zaposlitve. Sledeča tabela kaže, da je srednje trajanje človeškega življenja za vse starosti brez razlike manjše za moške kot za ženske.

Srednje trajanje življenja

Starost	moških	ženskih
0	40.64 let	42.84 let
5	52.37 "	52.90 "
10	49.14 "	49.86 "
15	44.81 "	45.64 "
20	40.89 "	41.92 "
25	37.25 "	38.35 "
30	33.49 "	34.79 "
35	29.69 "	31.19 "
40	26.02 "	27.55 "
45	22.46 "	23.88 "
50	19.04 "	20.18 "
55	15.83 "	16.59 "
60	12.86 "	13.32 "
65	10.20 "	10.48 "
70	7.88 "	8.03 "

Moški, star 20 let, bo torej živel povprečno še 41 let (oziroma točneje 40.98 let), 20 letna ženska pa eno leto več, to je 42 let (oziroma točneje 41.92 let). Srednje trajanje življenja za ostale starosti je grafično predloženo v sliki 3. Moramo samo pripomniti, da se srednje trajanje življenja nanaša na avstrijsko prebivalstvo 1906—1910. Čeprav je človeško življenje največja dobrina, vendar Jugoslavija še ni prišla tako daleč, da bi sama izračunavala umrljivost svojega lastnega prebivalstva. Tozadevni računi so res nekoliko bolj komplicirani, vendar ne bi zahtevali drugih materialnih žrtev kot samo nekaj tisoč dinarjev vsako leto. Smemo pa z gotovostjo trditi, da je današnje srednje trajanje življenja znatno večje zaradi tako imenovanega sekularnega zmanjševanja umrljivosti, ki ima svoj vzrok v izboljševanju higiene in socialnih razmer.

Podobne demografske studije bi mogli razširiti v nedogled. Omeniti pa hočemo samo še natalitet prebivalstva Slovenije. Iz slike 2 je razvidno, da imamo v Sloveniji

manj kot leto starih prebivalcev več pri moškem spolu (namreč 2.82 %) kot pri ženskem spolu (namreč 2.52 %). Znano je, da se rodi več moških kot žensk, vendar je umrljivost pri moških novorojencih večja kot pri ženskih, tako da kmalu začno prevladovati ženske. V primerjavi z ostalimi banovinami je plodovitost prebivalstva Slovenije najmanjša. Odstotek manj kot eno leto starih prebivalcev znaša v Sloveniji samo 2.67 %, v vrbaski banovini pa celo 4.78 %, a povprečnina za vso Jugoslavijo znaša 3.42 %. Res je umrljivost v Sloveniji brez dvoma manjša kot v ostalih banovinah, vendar to nikakor dovolj ne opravičuje nizke stopnje plodovitosti.

Pod socialno strukturo v ožjem smislu besede razumemo razdelitev prebivalstva po raznih gospodarskih vidikih. Zato hočemo v sledečem na kratko opisati prebivalstvo po pridobitnih panogah in poklicih.

Pridobitnih prebivalcev ima Slovenija 616.070, nepridobitnih prebivalcev (otrok, starcev, invalidov) pa 528.228. To pomeni, da mora v povprečnosti vsak delazmožen prebivalec skrbeti in vzdrževati po enega delazmožnega, oziroma polovica prebivalstva je produktivna, ostala polovica pa neproduktivna.

Samostojno-pridobitnih oseb (podjetnikov) je v Sloveniji 201.498, njihovih pomožnih družinskih članov pa 171.656. Nesamostojno-pridobitnih oseb (uradnikov, delavcev, vajencev) je pa 242.916.

Na posamezne pridobitne panoge se deli prebivalstvo Slovenije takole:

Vrsta prebivalcev	Poljedelstvo, gozdarstvo, ribarstvo	Industrija in obrt	Trgovina, promet, denar	Javna služba	Razno	Skupaj vse pridobitne panoge
Podjetnikov . .	117.790	30.968	8.017	1.609	43.114	201.498
Pom. družinskih članov . . .	170.527	537	571	—	21	171.656
Uradnikov . .	934	4.932	13.205	18.376	102	37.549
Delavcev . . .	83.232	79.181	9.347	6.726	2.745	181.231
Vajencev . . .	51	11.746	1.649	44	—	13.490
Služkinj . . .	409	2.837	2.455	3.356	1.589	10.646
Vseh pridobitnih	372.943	130.201	35.244	30.111	47.571	616.070
Vseh nepridobitnih	316.829	123.243	42.798	22.983	22.375	528.228
Vseh prebivalcev	689.772	253.444	78.042	53.094	69.946	1,144.298

Vrstni red pridobitnih panog Slovenije z ozirom na število prebivalstva, kakor ga navaja naša državna statistika, je popolnoma isti, kot ga navaja naš slovenski pesnik Valentin Vodnik, seveda samo v drugi pesniški obliki:

»Polje, vinograd, gora, morje,
ruda, kupčija tebe rede...«

Pretežna večina, to je okroglo 60 % prebivalstva Slovenije odpade na poljedelstvo, gozdarstvo in ribolov. Slovenija je torej v prvi vrsti agrarna dežela. Na obrt in industrijo odpade samo 22 %, na trgovino samo 7 % prebivalstva itd.

Zanimivo je, da kljub absolutni premoči poljedelskega prebivalstva še nimamo javnega obveznega zavarovanja kmetov, njihovih družinskih članov in poljedelskih delavcev, kot ga imamo tako rekoč za vse druge stanove in poklice, n. pr. za delavce, rudarje, privatne nameščence,

PREBIVALSTVO SLOVENIJE PO PRIDOBITNIH PANOGAH.

	POLJEDELSTVO	INDUSTRIJA	TRGOVINA	JAVNA SLUŽBA	RAZNO
oseb:	689.772	253.444	78.042	53.094	69.946
odstotkov:	60%	22%	7%	5%	6%

državne in javne uradnike itd. Tudi vprašanje javnega obveznega zavarovanja obrtnikov in trgovcev bi bilo pri nas najbrže v glavnem že rešeno, da ni prišla sedanja vojna. Za obvezno starostno zavarovanje kmetov se je posebno zavzemal pred 30 leti pokojni dr. Janez Evangelist Krek s svojimi govori v dunajskem parlamentu, vendar pa mu ni uspelo svojega načrta realizirati. Naš zakon od 14. maja 1922 predvideva v § 6. obvezno zavarovanje stalnih poljedelskih delavcev in poslov, ki bi se moralo uvesti najkasneje do 1. julija 1923, pa se žal še do danes ni to zgodilo.

Naslednja tabela daje podrobnejšo sliko posameznih poklicev oziroma vrst zaposlitev prebivalstva Slovenije.

Poklic oziroma zaposlitev	Število prebivalstva		
	prido-bitnega	neprido-bitnega	skupaj
Poljedelstvo in živinoreja . . .	371.702	314.736	686.438
Čebelarstvo	29	15	44
Ribolov	6	6	12
Gozdarstvo in ogljarstvo . . .	1.206	2.072	3.278
	372.943	316.829	689.772

Poklic oziroma zaposlitev	Število prebivalstva		
	prido-bitnega	neprido-bitnega	skupaj
Rudarstvo in topilništvo . . .	9.498	18.235	27.733
Kovinarstvo	14.992	14.918	29.910
Izdelov. strojev in instrumentov	5.667	6.235	11.902
Kamenje in zemlje	4.432	4.919	9.351
Les in kosti	18.291	19.691	37.982
Usnjarstvo	3.170	3.662	6.832
Tekstilije	9.211	4.100	13.311
Oblačilna industrija in obrt . .	29.226	16.635	45.861
Papir	1.972	2.029	4.001
Hrana in pijača	10.092	8.999	19.091
Kemična industrija in obrt . .	2.668	3.305	5.973
Stavbarstvo	11.894	14.316	26.210
Poligrafija in umetnostna obrt .	1.389	1.030	2.419
Gostilne	7.494	4.956	12.450
Ostalo	205	213	418
	130.201	123.243	253.444
Trgovina	18.468	13.144	31.612
Denarni zavodi	1.866	1.783	3.649
Promet	14.910	27.871	42.781
	35.244	42.798	78.042

Poklic oziroma zaposlitev	Število prebivalstva		
	prido-bitnega	neprido-bitnega	skupaj
Javna služba	24.452	22.153	46.605
Vojaštvo	5.659	830	6.489
	30.111	22.983	53.094
Domača služba	707	118	825
Delavci brez poklica	2.277	1.285	3.562
Penzionisti in rentniki	33.799	18.769	52.568
Osebe v zavodih	7.822	—	7.822
Ostalo	2.966	2.203	5.169
	47.571	22.375	69.946

O ekonomskih razmerah kmetijskega prebivalstva v Sloveniji v splošnem ne moremo mnogo povedati, ker nimamo zbranih točnih statistik, kot jih imamo n. pr. za zavarovano delavstvo. Po podatkih našega javnega socialnega zavarovanja je bilo v letu 1939 zavarovanih

pri OUZD v Ljubljani	99.995 članov
pri Glavni bratovski skladnici	13.797 „
pri Trgovskem boln. in podpor. društvu	10.053 „
pri Pokojninskem zavodu za nameščence	10.162 „

Povprečna zavarovana mezda, katera približno odgovarja faktičnemu dnevni zaslužku povprečnega delavca, je znašala

pri OUZD v Ljubljani	25.17 din
pri Glavni bratovski skladnici	31.33 „
pri Trgovskem bolniškem in podpor. društvu	34.49 „
pri Pokojninskem zavodu za nameščence	81.97 „

Celokupni letni zavarovani prejemki vseh zavarovancev so znašali pri posameznih zavodih:

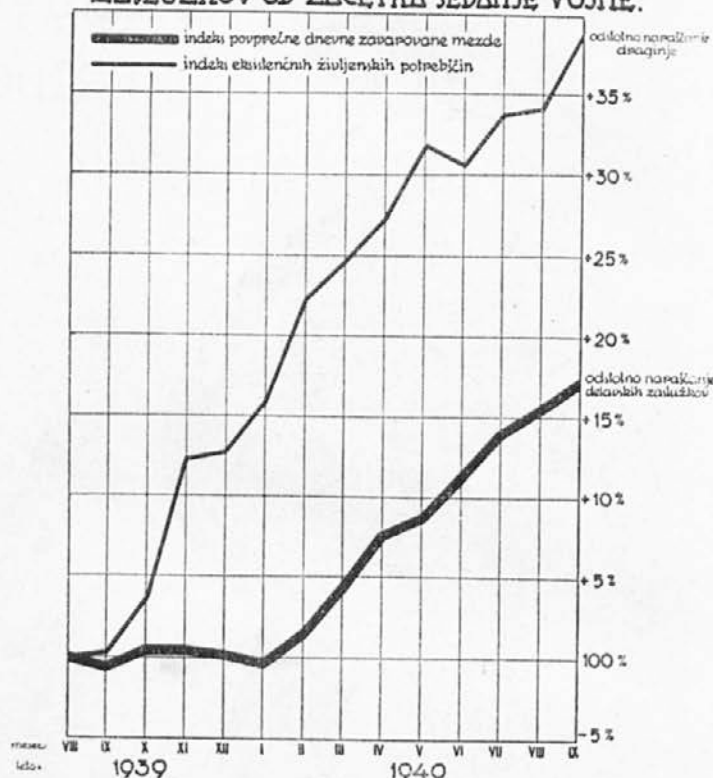
pri OUZD v Ljubljani	787.782.000 din
pri Glavni bratovski skladnici	135.297.000 „
pri Trgovskem boln. in podp. društvu	108.526.000 „
pri Pokojnin. zavodu za nameščence	260.722.000 „

Moramo pa seveda takoj pripomniti, da so zaradi rastoče druginje gornji podatki v kljub kratkemu času že zastareli. Število zavarovancev se je letos precej povečalo, še bolj so se pa povečali delavski zaslužki, vendar ne v istem razmerju, kot je narasla druginja. Slika 5 grafično prikazuje, za koliko odstotkov so narasli eksistenčni stroški delavstva (hrana, obleka, stanovanje itd.) v primerjavi z odstotnim naraščanjem povprečne dnevne zavarovane mezde OUZD. Trenutno je življenje skoraj za 40% dražje kot je bilo v avgustu 1939, to je tik pred vojno, dočim se je povprečna dnevna zavarovana mezda zvišala samo za 17%.

Gornji podatki (razen podatkov o zavarovanih osebah in o srednjem trajanju življenja) se nanašajo, kakor smo že omenili, na dan zadnjega ljudskega štetja 31. marca 1931 in so torej za eno desetletje prestari. Potrebno bi bilo, da se ti podatki oziroma številke popravijo ob sledečem ljudskem štetju, ki bi se moralo vršiti konec leta 1940 ali pa najkasneje v začetku leta 1941.

Ne moremo zaključiti članka, ne da bi omenili, da je deželna vlada za Slovenijo ustanovila že januarja 1919, to je takoj po osvobojenju, poseben statistični odsek, ki je izvedel samostojno, dasiravno po navodilih statistične direkcije v Beogradu, prvo ljudsko štetje v Sloveniji na dan 31. I. 1921 in vršil vse ostale javne statistične posle v Sloveniji. Zaradi pretiranih centralističnih tendenc in zaradi premajhnega razumevanja na merodajnih mestih za važnost statistične službe je bil statistični odsek likvi-

ODSTOTNO NARAŠČANJE DRUGINJE IN DELAVSKIH ZASLUŽKOV OD ZAČETKA SEDANJE VOJNE.

diran in vse njegovo, z velikim trdom in žrtvami zbrano dragoceno statistično gradivo je bilo poslano v Beograd, kjer so ga leta 1928 uničili zaradi »pomanjkanja prostora«. Želimo, da bi kraljevska banska uprava dravske banovine v Ljubljani čimprej mogoče ponovno ustanovila svoj lastni statistični odsek, ki bi izvrševal ne samo ljudska štetja, temveč tudi popolnoma samostojno opravljal vse statistične posle v Sloveniji, in sicer v izpopolnjenem in razširjenem obsegu, tako da bi mogli vse številne in globoke vrzeli naše javne statistične službe v doglednem času sami izpolniti. Predvsem bi bilo potrebno rešiti celo vrsto demografskih problemov, zlasti ugotoviti umrljivost prebivalstva Slovenije, kakor tudi ugotoviti ekonomsko stanje kmetijskega prebivalstva itd. Ako je državna statistika s svojimi številkami ponovno dokazala, da so Slovenci najkulturnejši in najinteligentnejši Jugoslavlani, potem pač lahko pričakujemo in zahtevamo, da nam država vrne našo slovensko statistiko nazaj.

Uporabljena literatura:

»Splošni pregled dravske banovine«, 1939, priredil Državni statistični urad v Zagrebu, izdala kralj. banska uprava dravske banovine v Ljubljani.

»Definitivni rezultati popisa stanovništva od 3. III. 1931«, knjiga I (prisutno stanovništvo, broj kuća i domaćinstava), knjiga II (prisutno stanovništvo po veroispovesti), knjiga III (prisutno stanovništvo po pismenosti i starosti), knjiga IV (prisutno stanovništvo po glavnom zanimanju), izdala Splošna državna statistika v Beogradu.

»Indeks«, socialno-politična revija, urednik Arthur Benko Grado, Zagreb.

Letna poročila za 1939 OUZD v Ljubljani, Glavne bratovske skladnice v Ljubljani, Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani in Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani.

»Doneski k zgodovini uradne statistike v Jugoslaviji«, dr. Rudolf Andrejka, načelnik državne statistike, Beograd, 1937.

»Dokler slovenski rod biva, po zemlji hodi...«

Kuhar Alojzij

Povest
naše
izseljenske
žaligre

Po zemlji hodi... Slovenska narodna pesem je pravilno pokazala pravi obraz slovenskega naroda. Težko bomo na naši lepi zemlji našli narod, ki bi se mogel ponašati z lepšo domovino, kot je slovenska, a ki ima tako malo od nje, kakor naš slovenski narod. Še težje ga bomo našli, ki bi bil tako razpršen po vsem božjem svetu, kakor je naš.

Številke, ki pa verjetno še ne povedo vse krute resnice, ker so površne, nam pripovedujejo neizprosno povest naše zgodovine. V jugoslovanski domovini živi okroglo 1.250.000 Slovencev. Od teh jih je v mejah naše slovenske dežele, za enkrat »dravska banovina« imenovane, 1.150.000, medtem ko jih je okroglo sto tisoč razpršenih po vseh predelih jugoslovanske države, večidel brez vsakih organiziranih stikov z materno zemljo. Nad pol milijona, številke pravijo, da okroglo 507.000 Slovencev živi onstran meja naše države v sosednih državah, kamor sega strnjena slovenska zemlja in strnjeno slovensko ljudstvo. V sosedni Italiji jih je po uradnih navedbah 420.000, v sosedni Nemčiji na Koroškem in Štajerskem jih je okroglo 80.000, na sosednem Madžarskem jih je po priznanju Madžarov samih še vedno 7.000. Toda s tem še nismo končali s prerezom našega narodnega telesa. K slovenskim narodnostnim manjšinam, ki žive v Italiji, v Nemčiji in na Madžarskem, prihajajo še slovenski izseljenci, ki jih računajo na podlagi zadnjih dosegljivih, a brez dvoma zelo nepopolnih podatkih na 375.000, in so porazdeljeni na vse svetovne celine, Ameriko, Azijo, Avstralijo in Afriko. Če bi hoteli te površne podatke postaviti v tabelo, bi dobili tole sliko:

1. Slovenci v Sloveniji	1.140.000 (33,8%)
2. Slovenci po ostali Jugoslaviji	100.000 (4,7%)
3. Slovenske manjšine	507.000 (23,9%)
a) v Italiji	420.000
b) v Nemčiji	80.000
c) na Madžarskem	7.000

4. Slovenski izseljenci	373.000 (17,6%)
a) V Sev. Ameriki in Kanadi	256.000
b) v Južni Ameriki	45.000
c) V Franciji, Nemčiji, Belgiji, Nizozemski	56.000
d) Drugod po svetu	16.000

Vseh Slovencev po svetu 2,120.000

Slovensko ozemlje, koder so Slovenci naseljeni kot strnjena narodna domačinska plast, obsega:

V Jugoslaviji	16.200 km ²
V Italiji	5.500 km ²
V Nemčiji	2.400 km ²
Na Madžarskem	70 km ²
Skupna površina	24.170 km ²

Na strnjeni površini 24.170 km² živi torej delno pod Jugoslavijo, delno po Italijo, Nemčijo in Madžarsko 1.647.000 Slovencev, ostali, to so izseljenci, ki jih je okroglo 375.000 in Slovenci po drugih jugoslovanskih pokrajinah, kjer jih je okroglo 100.000, skupno torej 475.000 ali 17,3%, pa žive ločeno od strnjene domačega ozemlja in odtrgani od slovenske narodne celine.

Te številke, pa naj so še tako nezanesljive in približne, nam že same govorijo zelo trpko povest o usodi slovenskega naroda, katerega strnjeno narodno ozemlje je podeljeno med tri države, 17% vsega naroda, to je več kakor ena šestina, pa »po zemlji hodi«, daleč proč od doma in si služi kruh v bornih okoliščinah, narodnostno tako rekoč izgubljen v naprej in v naprej obsojen, da utone v tuji krvi in v tuji kulturi. Gornje številke se nanašajo na sedanost. Kaj, če bi vrgli pogled še na številke, ki prikazujejo, koliko strnjene narodnostnega ozemlja smo izgubili v prešlih stoletjih, ko smo se v alpskih deželah neprestano umikali tujemu rodu, mu prepuščali zemljo in s svojo krvjo bogatili

njegovo narodnostno premoč? Kaj, če bi mogli zajeti vse reke izseljencev, ki tečejo skoraj že 100 let iz domačih krajev po širnem svetu, ki odnašajo neprestano našo mlado kri v tuji svet, ter če bi mogli natančno ugotoviti število otrok in otrok otrok, ki so se rodili od slovenskih mater in od slovenskih očetov po vseh celinah sveta. Prava sreča je, da tega ne moremo. Kajti sicer bi spoznali, da dandanes s preserno lahkomišljenostjo gledamo na zadnje poglavje našega narodnostnega obstoja in bi izgubili vsako upanje, da rešimo še zadnji drobec slovenskega rodu in slovenske zemlje, vrgli roke v zrak in utonili. Ker pa so nam glavne rane prikrita, nam je še vedno ostala močna volja, da se ohranimo, ohranimo vsaj v tem malem drobcu, ki je ostal od nekdanjega velikega slovenskega naroda.

V tem prikazu ne bomo govorili o Slovencih in Sloveniji, kjer jih je, kakor smo uvodno ugotovili, od vseh 2.120.000 Slovencev samo 1.140.000 ali 53,4% ali komaj nekaj več kakor polovica, niti o tistih 100.000 Slovencih, ki živijo raztreseni po Jugoslaviji, niti o naših slovenskih narodnih manjšinah po sosednjih državah Nemčiji, Italiji in Madžarski, ki predstavljajo skoraj 24% ali eno četrtino celokupnega slovenskega naroda, marveč o naših 375.000 slovenskih izseljencih, to je o tisti šestini našega naroda, ki je najbolj smrti zapisa, in zaradi tega od nas doma zahteva največ pozornosti, največ brige in največjih žrtev, da se nam ohrani.

Naše prelivanje krvi.

Slovenska zemlja v starih okoliščinah pred svetovno vojno, kakor tudi v novih državnopolitičnih razmerah, ki so nastopile z zedinjenjem jugoslovanskih narodov v nacionalno jugoslovansko državo, svojega življa ni mogla preživljati. Zato se je odtekal drugam. Bodisi v stalnih, nikdar ne pojemajočih in za vedno izgubljenih curkih, bodisi v potokih sezonskega izseljenstva, ki je za nekaj mesecev odšlo in se potem spet vrnilo domov, pijano tujine in tujih vplivov. Ker se v prejšnjih razmerah ni zgodilo ničesar, v novih razmerah pa le malo, da bi se bile gospodarske prilike na slovenskih tleh z organiziranim delom toliko izboljšale, da bi bila slovenska zemlja mogla preživeti vse prebivalstvo in še več, je izseljevanje postalo življenjska nujnost, ki je nobeno prazno filozofiranje ne more odpraviti. Človek mora živeti. Če doma ne najde zadostnih pogojev, jih gre iskat drugam. Mimo tega železnega zakona ni mogoče. Na drugi strani pa mora vsakomur pasti v oči, da tako majhen narod, kot je slovenski, za dolgo dobo tolikšnega stalnega odtoka narodne krvi ne more prenesti in da se hitro bliža čas, ko bo izkrvavel. Za Slovence se torej izseljenstvo predstavlja v strašni izbi: je neizbežno z ozirom na domače gospodarske prilike, a je smrtonosno z ozirom na narodnostne.

Če ima ta članek kakšen pomen, naj ima tega, da slovenski javnosti odkrito pove, da je prišla ura, ko si moramo položiti račun o našem narodnem obstoju, obvarovati vse slovenske drobce, koder koli po svetu jih še imamo in doprinesiti potrebne žrtve za to. Vse druge skrbi po važnosti zaostajajo za nalogo, da v javnih in zasebnih pobudah najdemo sredstva, da odslej obdržimo slovenski živelj na slovenskih tleh, da slovensko kri kot naš najbolj dragoceni zaklad varujemo na naši slovenski zemlji, ter da vlovimo tudi od slovenske izseljenske krvi še tisto, ki se še zajeti

da, da nam ne pojde v izgubo. To velja ne glede na trenutne svetovnopolične dogodke, ki napovedujejo nov red v Evropi. Kajti naj bo v Evropi ta red ali oni, nam Slovincem pripada dolžnost, da v tem redu ohranimo slovenski narod in slovensko zemljo.

Izseljenski valovi.

Prvi večji valovi slovenskega izseljevanja so se pojavili pred okroglo 100 leti. Takrat smo začeli s slovensko krvjo napajati številne industrijske kraje po bivši Avstro-Ogrski. Ponekod so od te naše daritve ostale še skromne posledice do današnjih dni, drugod pričajo o slovenski krvni žrtvi še družinska imena ljudi, ki že s Slovenci nimajo nobene zveze več. Ponajveč pa so se vsi sledovi že zabrisali v trenju in vrvenju treh rodov, ki so šli mimo.

Proti koncu preteklega stoletja je prišel »ameriški val«, ki je zanesel mnogo, mnogo naše dragocene mlade krvi čez morje. »Kakor pred kugo beže iz domovine«, je zapisal Ivan Cankar o tem pojavu. V manj kakor 40 letih smo od leta 1880 dalje žrtvovali samo Severni Ameriki nad 200.000 mladih, zdravih slovenskih ljudi, moških in žensk. Vsi ti so ustvarili tamkaj svoje družine, imeli številne otroke, ki so tudi že vsi poročeni in imajo nov naraščaj. Ako danes po 60 letih, odkar traja prelivanje slovenske krvi v Severno Ameriko, tamkaj štejemo samo 250.000 slovenskih ljudi, je razumljivo, da je to številka, ki v nobenem oziru ne odgovarja plodnosti 200.000 slovenskih staršev v razdobju 60 let.

Istočasno z ameriškim se je začel tudi »westfalski val«, ki je zajel predvsem tiste begunce iz Slovenije, ki niso imeli dosti denarja, da bi bili šli dalje čez morje. Pravih števil o naši krvni oddaji v Westfalijo nismo nikdar imeli. Približno se je dalo izračunati, da je bilo pred zadnjo svetovno vojno v westfalskem industrijskem področju 40.000 Slovencev. Danes jih nemška oblast priznava še 18.000. Stvarno je to le majhen odstotek resnične slovenske plodnosti, ki pa je koristila v dveh rodovih, odkar smo Slovenci v Westfaliji, le tujemu narodu.

V Južno Ameriko se je začelo glavno izseljevanje Slovencev takoj po prelomu l. 1918. Tik pred svetovno vojno so uradne statistike naštele samo do 200 Slovencev. Val je narastel v desetino tisočev s primorskimi izseljenci, ki so pribežali v Argentino in ustanovili cela naselja. Pridodali so mu še Prekomurci, ki so v prvem desetletju po svetovni vojni na široko odprli svoje žile in pustili, da se jim je v tisočih in tisočih iztekala najboljša mlada kri v južnoameriške dežele in tamkaj brez sledu padala v tuje tolmane.

V zahodnoevropske kraje, to je v Francijo, Belgijo, Nizozemsko, Luksemburško je začela teči izseljenska reka po l. 1925 in je v l. 1950, ko je na evropskem zahodu živelo že najmanj 40.000 slovenskih ljudi, ne računajoč tisoče in tisoče sezonskih delavcev, ki so spomladi prihajali in jeseni spet odhajali. To število je gospodarska tiska, ki je nastopila l. 1950, zelo zmanjšala, toda še vedno smemo računati, da jih je bilo tik pred sedanjo vojno v Franciji, Luksemburgu, Belgiji in Nizozemski vsaj 25.000. Tudi tukaj nastopa že novi red, ki pa je po večini utonil v tujih narodih in pritisnil smrtni pečat na ta naš poslednji izseljenski val, ki je šel v tujino.

Notranje izseljevanje v mejah jugoslovanske države je vprašanje zase in predstavlja v naši narod-

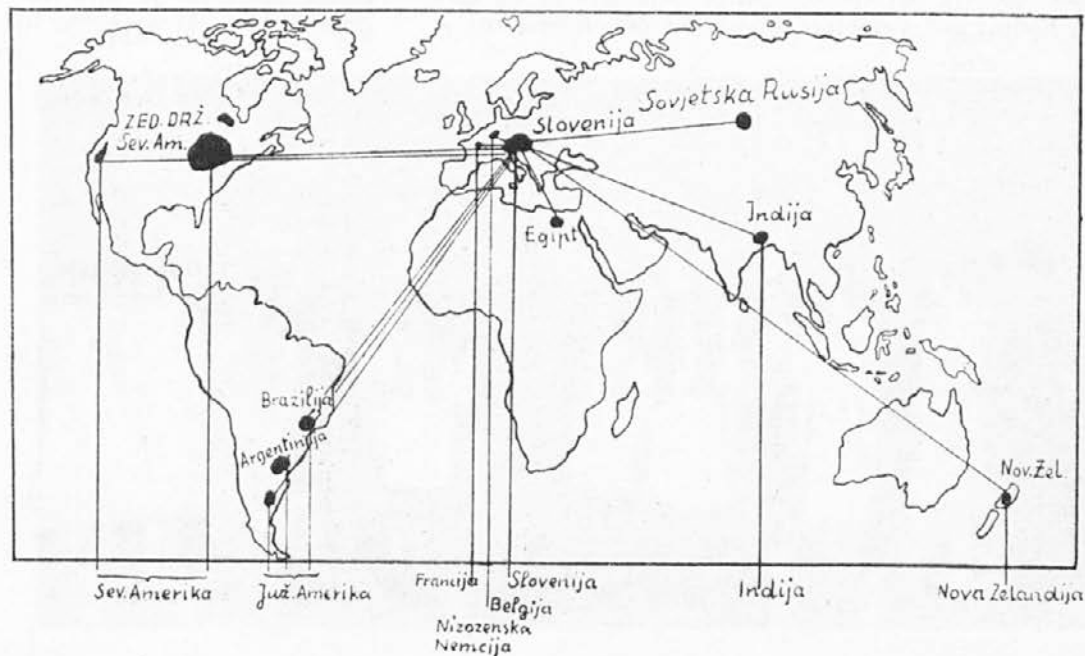

nostni zgodovini za »ameriško krvavitvijo« največji odtok slovenski krvi s strujenega slovenskega ozemlja, če pa gledamo nanj s stališča narodnostne usode teh izseljencev, pa brez dvoma največjo žrtev, ki jo je slovenski narod doprinesel v okviru svoje izseljenske tragedije. Okrog 100.000 Slovencev računajo, da živi po vsej jugoslovanski državi, ne vračunajoč uradništva in vojaških poklicev.

Končno je treba pri naštevanju »izseljenskih valov« omeniti tudi naše sezonsko izseljevanje, ki teče

naše ameriško izseljenstvo predstavlja za rodno mater v Evropi dragocenega otroka, ki zna biti svojim staršem na stara leta in če nastopi stiska, v veliko oporo in podporo. V Združenih državah severne Amerike imamo tri velika središča: Cleveland, Milwaukee in Chicago, kjer živi vsaj 80.000 Slovencev v kolikor toliko urejenih in organiziranih kulturnih okoliščinah. Tudi po drugih državah, od Atlantskega do Tihega morja so Slovenci raztreseni, toda največ vpliva so dosegli, čeprav so številčno slabši, kakor drugod, v

Naseljenost Slovencev po vsem svetu.

leto za letom v dveh pramenih, od katerih eden odhaja čez državne meje v tujino, drugi pa zaliva razne poljedelske pokrajine naše države. Sezonsko izseljenstvo zajema vsako leto na desetine tisočev naših ljudi, samo mladih, težkega dela sposobnih, ki preživijo večji del delovnega leta izven slovenske domovine ter se vračajo domov za kratko dobo zimskega oddiha.

V Severni Ameriki.

V Severni Ameriki so najmočnejše slovenske izseljenske naselbine. Uradni podatki navajajo, da jih je tamkaj, ako prištejemo še Kanado, 256.000. Je to neke vrste mala Slovenija, kjer imajo naši rojaki popolno svobodo, da živijo svoje lastno kulturno življenje in jim zakon nikjer ne postavlja nobenih ovir za razmah njihove narodne biti. To je treba s posebnim poudarkom poudariti in še podčrtati po vrhu, kajti

Slovenski izseljenci v Aumtzu: Slovenske deklice v telovadnih krojih.

državi Minnesota, kjer je mnogo krajev, kjer je skoraj tretjina ljudi slovenskega porekla in imajo Slovenci mnogo svojih ljudi na županskih in drugih vplivnih mestih. Ameriški Slovenci so organizirani v podpornih društvih, ki jih je po lepem domačinskem zgledu kar deset s skupno 148.000 člani in z društvenim premoženjem, ki je l. 1938 doseglo 16,768.000 dolarjev, ali po današnji vrednosti več kot pa eno milijardo dinarjev. Ameriški Slovenci imajo 5 dnevnih listov, 5 tednikov, 4 mesečnike, 46 slovenskih župnij, 21 slovenskih šol, 90 slovenskih društvenih domov. Toda, kot smo že zgoraj namignili, je ta dragoceni slovenski drobec v Združenih državah zapisan smrti, ako od zunaj, to se pravi iz svoje domovine, ne dobi kulturnega priliva, ki bo okrepil njegovo do sedaj še tako lepo in močno slovensko kulturno dihanje.

Slovenci v Kanadi, ki jih štejejo okrog 6000, in ki živijo raztreseni ter so brez vsakih kulturnih pripomočkov, so zapisani narodnostni pogubi.

V Južni Ameriki.

Argentina in Brazilija sta v Južni Ameriki sprejeli največ slovenskih izseljencev. V argentinski državi jih je po današnjih štetjih okrog 25.000, od teh kar 22.000 iz Primorske in Goriške, 1500 pa — povečini deklet — iz našega Prekmurja. Glavno naselje je okrog Buenos Airesa, večja naselbina je tudi v Rosario. Drugi so raztreseni po skupinah od 100 do 300 po raznih drugih industrijskih krajih Argentine tja dol do Ognjenih otokov na južnem rtu Južne Amerike in tja gor v doline, ki se zarivajo v prašume argentinskih gor. Pravo sliko o »položaju« naših iz-

seljencev dobimo, če si zapomnimo, da ima od 25.000 Slovencev v Argentini samo 1000 svojo lastno hišico. Drugi so več ali manj proletarci brez vsakega imetja. Trije slovenski duhovniki so delovali med njimi. Eden se je ponesrečil v gorovju And. Okrog njih se zbira duhovno-kulturno življenje, kolikor ga je. Izhajata dva lista, en tednik »Slovenski list« in en mesečnik »Duhovno življenje«. Komunistična »Njiva« je zaspala. Poročila izseljenskih duhovnikov in naših slovenskih šolskih sester, ki so tudi šle z njimi, pravijo, da naša naselja narodnostno hitro odpadajo in da bo že prihodnji rod verjetno slovenstvu popolnoma tuj.

V Franciji, Belgiji in Nizozemski.

Nad Francijo, Belgijo in Nizozemsko je šla vojna vihra letos spomladi. Najhujši boji, ki so se odigrali tako na Nizozemskem in v Belgiji, kakor v Franciji, so bili na ozemljih, koder so bili naseljeni Slovenci.

Na Nizozemskem, kjer se jim je godilo najbolje, jih je bilo pred vojno okoli 2000, in sicer po rudnikih Lutterade, Heerlen in Heensbruck, torej na prostoru, kjer so Nemci izvedli poglavitni sunek v smeri proti Rotterdamu. Prosvetno življenje v tej mladi naselbini je bilo izredno živahno, zahvaljujoč duhovnikom, ki so se za nje brigali. Toda o njihovi

Prvi pevski zbor slovenske prosvete v Buenos Airesu.

V Braziliji je po zadnjem površnem štetju še 20.000 Slovencev, ki so po veliki večini iz Primorskega. Ker jim nikdo ni pomagal ustanoviti lastnega kulturnega življenja, se hitro prilagajujejo domačinom in se hitro potujčujejo. Ni čudno, ko je tem slovenskim izseljencem domovina le — prazen zvok in spomin na rojstne kraje le boleč in trpek.

V Nemčiji.

Razen že silno izredčenih slovensko govorečih in slovensko čutečih družin v gornještajerskih industrijskih krajih, kot so Leoben, Knittelfeld, Judenburg, Wienerneustadt, Steyr, kamor je svoje dni odteklo mnogo slovenskih rudarjev iz Trbovelj, Hrastnika in Zagorja (l. 1954 so jih naše oblasti naštele še 4100), je omembe vredna le velika slovenska naselbina v dolini reke Ruhr, v Porurju, ali kakor pravimo še, v Westfaliji. Zadnja štetja so naštele še do 60 slovenskih strnjenih delavskih naselbin, med njimi največja v Hambornu, Gladbecku, Heerbecku, Gelsenkirchenu, Osterfeldu. Po dolgih medsebojnih trenjih so westfalski Slovenci, kjer požrtvovalno kakor angel varuh deluje naša slovenska učiteljica Marija Ažmanova, spravili svojo organizacijo pod eno streho, kjer je včlanjenih 34 katoliških rudarskih društev z 2234 člani ter 36 nacionalnih rudarskih društev s 1690 člani. Danes je položaj po poročilih naših prosvetnih oblasti takšen, da skoraj dve tretjini slovenskih otrok slovenskega jezika ne razumejo več. Slovenskega tiska nimajo. Slovenskih šol, izvzemši zasebnih učnih tečajev, ki jih organizira gdč. Ažmanova, ni. Na splošno so naši izseljenci ostali pri težaškem delu.

sedanji usodi ni mnogo poročil. Po veliki večini so se vrnil nazaj v rudnike, ki niso veliko trpeli zaradi vojnih dejanj, mnogi so na povabilo Nemčije šli v sosedno Porurje k westfalskim Slovincem.

V Belgiji je šla glavna vojna vihra čez slovenske naselbine, ki so ležale v premogovnikih med Eysdenom, Winterslagom in Watersheiem, severovzhodno od Lieges. Ko jih je bilo največ, so jih naštele 6000. Mnogi so ob nemškem napadu pobegnili z ostalim prebivalstvom v notranjost Belgije, kjer so jih hitro dosegle nemške čete. Mnogi so ostali kar sredi bojišča, čez katerega je kot blisk šla nemška burja. Tudi od tamkaj je le malo poročil. Nemške oblasti so jih večidel zaposlile, bodisi v belgijski industriji, bodisi v bližjem westfalskem Porurju. Da bi bili že pred vojno imeli svetoč položaj, ne more nikdo trditi. Slovenci so bili zaposleni s težaškim delom, v kulturnem oziru pa so komaj dihali. Še tisto malo, kar so imeli, so si morali ustvariti z lastnimi žrtvami in s sodelovanjem slovenske duhovščine. V Franciji je tragedija naših izseljencev bila največja.

Naši izseljenci so v Franciji, kamor so začeli prihajati največ šele od l. 1925 dalje, zasedli štiri velika področja: 1. Merlebach severovzhodno od Metza tik ob meji Posaarja, 2. Aumetz, severozapadno od Metza, tik ob meji Nemčije in Luksemburga, 3. Lens, v severozahodnem kotičku Francije, in 4. La Machine, severno od Lyona v srednji Franciji. Bile so to mogočne naselbine, ki so v najboljših časih štejele — vsaj prve tri — do 8000 slovenskih duš. Takoj od prvih začetkov naseljevanja so prišli slovenski duhovniki, ki so postali Slovincem duševni, prosvetni in nacionalni voditelji. Po vseh naštetih naseljih so Slovenci v

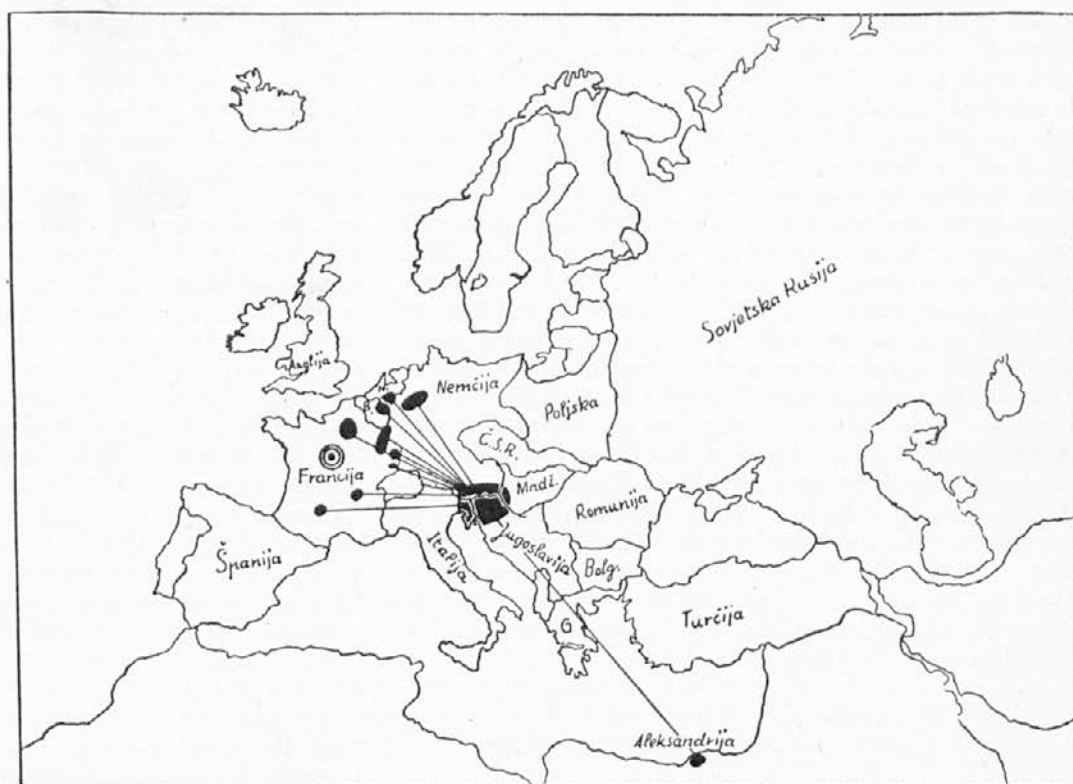

Franciji imeli svoje stalne slovenske dušne pastirje, po dveh naselbinah pa zadnje čase tudi slovenske učitelje. Kulturno življenje je bilo razgibano, socialne razmere srednje. Slovenski izseljenec je tudi v Franciji ostal težak, slovensko dekle pa služkinja. Z izbruhom vojne se je začela tragedija. Najprvo so francoske oblasti izpraznile vse obmejno delavstvo ob nemški meji in so iz naših izseljencev v Merlebachu in v Aumetzu nastali vojni begunci, ki so morali čez noč pospraviti svoje borne stvari in oditi dalje proti srednji in južni Franciji. Ker odhod ni bil organiziran, so se ljudje porazgubili in še dolge mesece so se člani istih družin iskali okrog po Franciji. Spet so bili

so ga kaj imeli, je pri tej strašni žaloigri seveda vse pokončano. Pri razmerah, ki vladajo sedaj v zahodni Evropi, ni verjeti, da bi se naši izseljenci, če in kadar se bodo spet znašli na nogah, dolgo zadrževali v Franciji ali v Belgiji, marveč bodo sledili klicu iz Westfalije ali pa klicu domovine. Razen tistih, izredno številnih, ki so zadnja leta prestopili v francosko državljanstvo in bodo delili usodo Francozov.

»Diaspora«.

»Diasporo« imenujemo Slovence, ki žive po raznih pokrajinah Jugoslavije in ki jih je treba

Naseljenost Slovencev po Evropi.

slovenski duhovniki tisti, ki so v teh strašnih dneh stali ob strani. Polagoma so dobili zaposlitev po rudnikih južne Francije, toda v spremenjenih okoliščinah. Večina premoženja, ki so ga imeli, pa je pri preseljevanju šlo v nič. Mnogo hujše se je zgodilo z izseljenci, ki so živeli v prostoru okrog Lensa in Lillea, kjer so bile strašne bitke. Mnogi so v divjem begu in tako rekoč zbežali ter se porazgubili v milijonih beguncev, ki so kakor pošastna reka tekli dalje proti jugu. Nekateri so pa ostali na svojih mestih, češ, naj pride kar hoče. Tisti, ki so ostali, so bili od Nemcev lepo sprejeti. Ker so bili rudniki večidel uničeni, so mnogi lahko šli takoj v Westfalijo na delo, drugi pa so dobili zaposlitev pri obnovitvenem delu. Mnogo beguncev so Nemci pri nadaljnjem prodiranju ob poti pobrali in jih spravili nazaj. Drugi pa so tavalj dalje in delili usodo drugih milijonov, dokler se niso znašli po koncentracijskih taboriščih, ki jih je nova francoska vlada v hitrici organizirala, da vsaj za silo odpomaga največji bedi. Nekaj jih je do sedaj že odšlo domov, nekaj jih je ostalo po taboriščih, drugim spet se je posrečilo, da so prišli v nezasedeno Francijo, odkoder jih sedaj Nemci spravljajo nazaj k delu. Veliko število družin pa je razbitih, tako da starši ne vedo za svoje otroke, otroci pa za svoje starše ne. Premoženje, če

vključiti v pojav narodne krvavitve, čeprav niso izseljenci v pravem pomenu te besede. Številke o obsegu našega notranjega izseljevanja so zelo približne in nezanesljive. Prav tako skopi so podatki o krajih, kjer Slovenci žive, ter o načinu, kako žive. O Zagrebu na primer govore, da je drugo največje slovensko mesto. Hrvatske številke trdijo, da je l. 1931 v Zagrebu navedlo slovenščino kot materinski jezik 17.627 oseb. Slovenskega porekla pa jih je brez dvoma vsaj trikrat toliko. Število Slovencev v Belgradu cenijo na okroglo 20.000, toda društveno jih je bilo moči zajeti samo nekaj nad en tisoč. Če bi se nekateri posamezniki, ki jih navdaja resnična, ne samo besedna ljubezen do slovenske domovine, ter apostolska ljubezen do duš naših »izseljencev« po državi, ne žrtvovali tako, kot se žrtvujejo, bi tistih 100.000 Slovencev, ki jih živi baje po državi izven Slovenije, kaj kmalu utonilo v drugih narodnostih, katerim se itak zelo hitro prilagojujejo.

Sezonsko izseljenstvo.

Sezonsko izseljevanje imenujemo tisto, ki odvaja samo za določeno dobo leta naše delovne moči iz Slovenije in jih napeljuje drugam, bodisi v notranjost jugoslovanske države, bodisi čez mejo v tujino. Čeprav

to izseljevanje krvnega obtoka slovenskega naroda ne zmanjšuje in telesno govornjeno ne predstavlja krvne izgube, pa je s stališča našega narodnega obstoja prav tako važno, če ne še bolj, kakor izseljenstvo, ki odhaja v tujino za zmerom. To velja posebno za sezonsko izseljevanje, ki ni vsestransko organizirano, kakor je to bilo pri nas do najnovejšega časa, ko smo se za sezonske delavce brigali v toliko, da je bilo treba za nje pripraviti dosti vagonov za transport in da je bilo po njihovem povratku treba poskrbeti, da so težko zasluženi denar hitro zapravili. Sezonski delavec, ako ni vsestransko pravno zaščiten v svoji državi, mednarodnopravno pa v tujini, je izpostavljen veliki nevarnosti, da hitro podleže tujemu vplivu, se naleze najbolj slabih tujih razvad, pozabi na svoje najbolj plemenite lastnosti, potopi in zakoplje vsako težnjo po duhovnih vrednotah in zavrže kot postransko vrednoto ljubezen do svojega naroda in do svoje vere. Takšen sezonski delavec prinaša, ko se vrača vsako zimo domov, s seboj zastrupljeno ozračje, ki ga oddaja dalje članom svoje družine in svoji sosesčini. Slabe učinke »divjega sezonskega izseljevanja«, kakor bi lahko imenovali naše, smo občutili zadnja leta vedno bolj in bolj, brez razlike, če so sezonski prihajali iz notranjosti države, ali če so se vračali iz daljne tujine. V kolikor so pomenili za naše narodno gospodarstvo denarni dobiček, so bili za našo narodnostno zavednost in za nra-
stvene odlike našega naroda v splošnem velika izguba. Sezonsko izseljenstvo je v glavnem za enkrat omejeno na prekmurske in Prekmurju bližnje kraje. Od tamkaj je zadnjih deset let vsako leto odhajalo v Francijo in Nemčijo na tisoče in tisoče mladih ljudi, ki so opravljali izključno težaška dela najnižje vrste, čestokrat v hudih okoliščinah. V narodnostnem in nra-
stvenem oziru za slovenski narod niso bili dobiček. Odkar je vojna preprečila odhode na poletno delo v Vojvodino in Bačko, kjer so bili izkoriščani od ma-
džarskih Židov, opcharjeni za svoj zaslužek, vrhu tega pa še demoralizirani in svojemu narodu odtujeni.

Naše naloge.

Gornja slika je tako žalostna, da bi moral že površen pogled na njo vzvaloviti po vsej slovenski domovini vseobjemajoče organizirano skrbstvo za naše izseljence. To bi bil praktični slovenski nacionalizem. To bi bila tudi praktična ljubezen do jugoslovanske

države. Na žalost pa nimamo pravice pohvaliti se, da bi se bili prerili do spoznanja, kaj prav za prav pomeni za nas izseljenstvo, za katerega smo — vsaj kot narod — v veliki meri ostali gluhi in slepi.

Šele v najnovejšem času smo doživeli veselo presenečenje, da je vprašanje izseljenstva stopilo iz mračnih ozadij neljubih nalog, s katerimi se nikdo rad ne bavi, v ospredje našega nacionalnega zanimanja. Oblast in zasebna pobuda sta se predramili in v zadnjih letih opravili hvalevredno delo, ki bi bilo rodilo še več sadu, če bi se bil ves slovenski narod, predvsem pa naš razumniški svet, požrtvovalno postavil njima ob stran pri delu, ki je tako eminentno nacionalno, da ga lahko imenujemo samoohranilnega v pravem, dobesednem pomenu te besede.

Vodilne zasluge gredo pri tem delu naši banski oblasti, ki je pokazala veliko smisla za skrbstvo med izseljenci, ter zasebnemu apostolskemu delu Rafaelove družbe, ki je brez vsakega dvoma dala osnovno pogonsko silo za vse, kar se je v zadnjih letih dobrega storilo za ustavitve naše narodne krvavitve kakor tudi za ohranitev tiste krvi, ki se je že odtekla iz naše narodnostne zemlje. Toda dokler se naši vrhovni upravni oblasti v Sloveniji ter zasebnim naporom naše velike izseljenske ustanove ne bo posrečilo, da predramita ves slovenski narod in vse, kar je v našem narodu kaj vrednega, organizatorično vprežeta v načrtno delo za slovensko izseljenstvo, tako dolgo bomo ostali le pri krpanju lukenj, ki se hitreje odpirajo kot jih moremo zašiti, samo primazanje ran, ki se hitreje gnojijo, kakor jih moremo celiti.

Kajti slovenskega naroda številčno ni mnogo in mislimo, da je prišel do tiste meje, ko ne sme ničesar več izgubiti, če hoče ostati pri življenju. Časa mnogo tudi ne preostaja več. Po vsem, kar smo videli in vidimo, je zazvonila dvanajsta ura za slovenski narod. Brezbrižnost in otopelost sta najbolj nezmotljiva klicarja narodne smrti.

Če naj ima ta članek kakšen pomen, smo zapisali v začetku, naj ima tega, da bo ob usodnem trenutku v zgodovini našega slovenskega naroda, ki je našel svoj dom v jugoslovanski državi, brez krinke in brez hinavščine pokazal na eno naših najhujših smrtnih ran ter sprožil pri nas vseh plemenito tekmovanje, da sedaj, sedaj, ko imamo še čas za to, organiziramo vso našo voljo do trajanja v samoobrambno delo, katerega eno poglavje mora biti načrtno skrbstvo za naše izseljenstvo.

Podpirajte

**Slovensko
Stražo!**

Gospodarske osnove naše države

Naša država leži ob Jadranskem morju, ki je njeno okno v svet. Toda takoj od morske obale proti notranjosti se dvigajo visoke gore, ki ovirajo dostop do morja in vstop v notranjost države, tako da lahko rečemo, da je največji del države na odmorski strani. Največji del države pripada donavski kotlini, katere težišče je Donava s svojimi pritoki, le še Južna Srbija spada v območje Egejskega morja, kamor teče reka Vardar s svojimi pritoki. S tem je na kratko označen zemljepisni položaj naše države, v kolikor pride v poštev za presojo gospodarskih razmer. Po podnebju lahko ločimo na osnovi že navedene delitve države tri pasove v naši državi. Prvi je obmorski s pretežno blago klimo, to so predeli ob Jadranskem morju. Temu približno odgovarja tudi podnebje Južne Srbije, torej tretjega pasu, dočim tvorijo drugi pas kraški in planinski predeli države z nižinami ob Donavi in njenih pritokih. Tu so razlike v letnih temperaturah prav velike in imamo opraviti z več ali manj izrazitim celinskim podnebjem, ki se odlikuje po toplih poletjih in mrzlih zimah. Razlike so v tem pasu največje zaradi različne nadmorske višine.

Zemljepisno označeno leži naša država med 15. stopinjo, 45 minut ter 23. stopinjo, 2 minuti vzhodne dolžine ter 40. stopinjo, 51 minut in 46. stopinjo 53 minut severne širine. Najsevernejša točka države je v Sloveniji, in sicer na tromeji med Jugoslavijo, Nemčijo in Madžarsko, najjužnejša točka pa na jugu otoka Sv. Peter na Prespanskem jezeru. Najzahodnejša točka naše države je zopet v Sloveniji in sicer je to vrh Jalovec v Julijskih Alpah, dočim je najvzhodnejša točka vrh Čengino kale v maleških planinah ob bolgarski meji. Najvišji vrh v naši državi je Triglav, katerega višina znaša 2863 m. Med otoki je največji Krk s 406 km², slede Brač s 395 km², Hvar z 296 km², Pag z 295 km² in Korčula z 276 km². Po površini je največje jezero Skadersko v površini 370 km², toda del površine tega jezera pripada Albaniji, isto velja tudi za Ohridsko jezero in Prespansko jezero; slednjega del pa pripada tudi Grčiji. Največje jezero v Sloveniji, Bohinjsko jezero meri 3.2 km². Imamo pa tudi veliko število gorskih jezer z majhno površino.

Skupna površina naše države meri 247.542 km², Slovenija, t. j. dravska banovina pa meri 15.848 km².

V današnjih časih je važna tudi dolžina mej, s katerimi mejimo na naše sosede. Dolžina naših suhozemskih mej je naslednja: Italija 279, Nemčija 245, Madžarska 402, Romunija, Bolgarija 509, Grčija 238 in Albanija 340 km; torej skupno 2.280 km. Nadalje imamo še 692 km rečnih mej, torej meja, ki jih tvorijo reke: z Italijo 11, z Nemčijo 78, z Madžarsko 221, z Romunijo 290, z Bolgarijo 27, z Grčijo 4 in z Albanijo 60 km. Končno pa moramo upoštevati med našimi mejami še jezera in znaša jezerska dolžina naših mej z Albanijo 19 in z Grčijo 65 km. Če vse te mejne dolžine seštejemo, dobimo naslednjo sliko o dolžini naših meja na suhem: Madžarska 625 km, Romunija 557 km, Bolgarija 536 km, Albanija 465 km, Nemčija 324 km, Italija 290 km in Grčija 262 km. Toda če upoštevamo še dolžino morske meje, vidimo, da je dejansko naš največji mejaš Italija, s katero imamo 290 km suhozemskih mej in okoli 700 km morske meje, torej okoli 1.000 km.

Osnove našega kmetijstva.

Od vse površine v naši državi, ki znaša 24.754.166 ha (t. j. 247.542 km², zaokroženo seveda), odpade na kmetijsko površino 14.574.149 ha (na osnovi uradnih podatkov kmetijskega ministrstva za leto 1939). Od skupne površine je torej za kmetijstvo porabnih 58,5%. Seveda je važnost kmetijske površine po raznih banovinah različna. To nam kaže naslednja tabela, ki vsebuje podatke o kmetijski površini sploh in njen delež pri skupni površini dotične banovine:

Slovenija	834.524 ha	52,7 %
Hrvatska	3.985.190 „	60,0 %
donavska banovina	2.647.641 „	88,0 %
vardarska banovina	1.977.995 „	53,9 %
zetska banovina	1.432.407 „	47,4 %
moravska banovina	1.421.595 „	55,8 %
drinska banovina	1.283.397 „	51,3 %
vrbaska banovina	978.428 „	56,0 %

Iz tega pregleda je razvidno, da je približno pol površine v državi kmetijska površina, izjemo pa tvori donavska banovina, kjer je 88% vse površine porabne za kmetijstvo. To so kmetijsko najbogatejši kraji naše države, kar je razvidno tudi iz številke o posameznih donosih v kmetijstvu. Poleg tega je treba še upoštevati, da je večina kmetijske površine v donavski banovini dejansko orna zemlja, dočim je drugod mnogo travnikov, še več pa pašnikov, katerih donos je majhen, saj so med njimi tudi kraški pašniki, kjer raste prav malo ali skoraj nič. Zaradi tega je važna tudi naslednja preglednica, da vidimo, kako se je razdelila kmetijska površina po posameznih banovinah (v odstotkih vse kmetijske zemlje v dotični banovini):

	orna zemlja in vrtovi	travniki in pašniki	vino- gradi	sadov- njaki
Slovenija	39,0	53,9	3,3	2,9
Hrvatska	46,9	48,5	2,5	1,8
donavska banovina	82,3	12,9	2,0	1,7
vrbaska „	66,5	31,6	—	1,5
moravska „	54,5	39,8	2,2	3,3
drinska „	56,0	36,6	0,5	6,7
vardarska „	46,0	51,8	0,7	0,3
zetska „	25,0	74,4	0,2	0,6
vsa država	52,9	42,8	1,5	2,0

Nad polovico vse kmetijske zemlje je v naši državi orna zemlja, toda največji odstotek izkazuje donavska banovina, manjšo polovico tvorijo travniki in pašniki, katerih je najmanj v donavski banovini, največ pa v zetski banovini (Kras) in v Sloveniji. Vinogradi in sadovnjaki zavzemajo manjše površine.

Glavni predmeti kmetijske proizvodnje.

Po količini je najvažnejši predmet naše kmetijske proizvodnje koruza. Koruza je razširjena po vsej državi, toda največji pridelek izkazuje donavska banovina, ki je dala približno polovico vse proizvodnje, nadalje še predeli banovine Hrvatske in moravske banovine. V letih 1935—1939 je znašal povprečni pridelek 44,7 milij. met. stotov. Koruza je tudi važen izvozni predmet. Po količini na drugem mestu v naši kme-

Elektromotorje
in generatorje,
transformatorje,
parne turbine,
usmerjevalce,
kompresorje,
stroje za elek-
trično varjenje,
stikalne napra-
ve, električne
štedilnike in

hladilne napra-
ve, vse vrste
elektrotehnič-
nih aparatov
ter ves materi-
jal za visoko in
nizko napetost
dobavlja in iz-
vršuje v s a v
stroko spada-
joča popravila

== Jugoslov.

Brown Boveri

Podružn. LJUBLJANA, Tyrševa 12 - tel. 24-42

elektr. d. d. ==

ŠUTAR JOŽKO Trgovina z usnjem in čevljar-
skimi potrebščinami. Nakup in
prodaja vseh vrst surovih kož
Jesenice, Kralja Petra cesta št. 6

Tovarna furnirja in parna žaga

Prodaja na veliko in malo.
Stalno na zalogi po najnižjih
cenah vse vrste furnirja
ter mehki in trdi rezan les

SAMSA BORIS, LITIJA

tel. 10 - brzoj.: Samsa Litija

ALPEKO

gradbeno-industrijska družba z o. z.

LJUBLJANA, TYRŠEVA C. 48

Telefon 29-30

Prevzema: izvedbo fasad v umetnem kamnu in žlahtnem ometu, „Alpekolit“ (à la ksilolit) in Terrazzo-tlakov, stopnic, kakor tudi vseh ostalih umetno-kamnoseških in cementninarskih del; pokladanje in dobava keramičnih plošč; prodaja gradbenega materiala.

Izdeluje: vse vrste in velikosti hidravlično stisnjenih plošč iz umetnega kamna, kakor »Terrazzo«, »Keramit«, »Duralbo«, »Granitoid«, »Porfir«, »Venezianski terrazzo«, »Majolika«, »Mozaik« itd.; fontene za pitno vodo in umivanje, prikladne za industrijo, šole, vojašnice, bolnice, zdravilišča itd.; kuhinjske pomivalnike; cestne robnike, tlakovalne kocke in dr.

Pazite na zaščitni tvorniški znak: AP, ker le za tako označene plošče se prevzema zakonito jamstvo.

tijski proizvodnji je pšenica, ki zopet uspeva najbolj v donavski banovini, nadalje še v nekaterih predelih banovine Hrvatske in drugod. Kakovost naše pšenice je odlična in je šlo mnogo pšenice v letih dobre letine tudi izven naše države. Na pšenici je zgrajena tudi mlinška industrija, ki je posebno močna v žitorodnih pokrajinah države. Tudi moke mnogo izvažamo. Poleg tega nam daje mlinška industrija tudi mnogo krmil za našo živinorejo.

Tudi ostala žitna proizvodnja je važna. Povprečno smo pridelali v letih 1935—1939: ječmena 4,054.000 met. stotov, ovs 3,162.000 met. stotov in rži 2,159.000 met. stotov. Tudi teh vrst žita mnogo izvažamo, vendar pa n. pr. uvažamo še mnogo pivovarskega ječmena. Druge vrste žitaric so manj važne, imajo pa tudi znatne količine pridelka, n. pr. proso in ajda (obeh goje največ na Hrvatskem).

Pri žitaricah moramo naštetih tudi riž. Riža sicer tudi veliko uvažamo, pridelujemo ga pa tudi sami in sicer v Južni Srbiji. Povprečni pridelek je znašal od 1935—1939 47.500 met. stotov.

Povrtnin imamo izredno mnogo vrst, naslednje pa so glavne (navajamo tudi količino pridelka v letih 1935—1939): krompir 14,827.000 met. stotov, zelje 2,431.000 met. stotov, fižol 1,291.000 met. stotov, dinje in lubenice 1,667.000 met. stotov, čebula in česenj 771.000 met. stotov, paprika 222.000 met. stotov, grah 62.000 met. stotov, paradižniki 444.000 met. stotov, redkva, bob, razno sočivje itd. Seveda se za vse te pridelke ne da ugotoviti točna količina pridelka, ker so večinoma postranski proizvod in se tudi ne morejo v statistiki upoštevati majhne površine z majhnim donosom. Vendar vemo, da krijemo vse domače potrebe in da mnogo teh pridelkov tudi še izvažamo v inozemstvo, zlasti fižola, čebule, paradižnikov in paprike. Ne smemo pa pozabiti tudi nenašteti povrtnin, ki igrajo tudi važno vlogo v naši prehrani. To so n. pr. solate, kumare, peteršil, radič itd. Posebno so te povrtnine gojene v bližini mest kot središč potrošnje.

Zaradi naše znatne živinoreje moramo posvečati znatno skrb tudi krmilnim rastlinam. Naš povprečni pridelek je znašal v zadnjih letih (1935—1939): detelja 3,966.000 met. stotov, lucerna 3,818.000 met. stotov, repa 4,676.000 met. stotov, grahorica 1,157.000 met. stotov, seno 31,143.000 met. stotov in buče 9,900.000 met. stotov. Nekatere teh predmetov izvažamo tudi v znatnih količinah v inozemstvo. Posebno važno vlogo igrajo v naši prehrani industrijske rastline, ki se predelujejo najprej v tovarnah. Po važnosti spada gotovo na prvo mesto sladkorna pesa. Njen pridelek je znašal v povprečju 1935 do 1939 5,970.000 met. stotov. Na tem pridelku sloni naša industrija sladkorja. Največ sladkorne pese je naravno v Vojvodini, nadalje še na Hrvatskem in v Srbiji. Površina pod sladkorno peso je zelo nestalna.

Za našo prehrano prihajajo v poštev v znatni meri oljnate rastline. Tako je znašal povprečni pridelek oljne repice v letih 1935—1939 112.000 met. stotov, največ na Hrvatskem in v donavski banovini. Sončničnega semena smo pridelali povprečno od 1935—1939 165.000 met. stotov, zopet največ v Vojvodini in na Hrvatskem. V vrsto teh rastlin spada tudi cikorija, katero goje največ na Hrvatskem (v okraju Bjelovar), pridobili smo je v povprečju 1935—1939 129.000 met. stotov. Med oljnate rastline prištevamo tudi sojo (japonski fižol), katerega smo pridelali lani že 28.000 stotov (največ v Vojvodini in na Hrvatskem, nadalje ricinus, kate-

rega pridelek je znašal v povprečju 1935—1939 4.500 met. stotov (vse v Vojvodini). Za olje prihaja v poštev tudi izrazito tropična rastlina sezam, za katerega imamo ugodno podnebje v vardarski banovini, kjer dobro uspeva in je znašal njegov pridelek v povprečju 1935 do 1939 3700 met. stotov.

Posebne vrste industrijska rastlina je mak, iz katerega izdelujejo mamila (opij). Makovega semena smo pridelali povprečno od 1935—1939 22.500 met. stotov in smo ga skoraj vsega izvozili. Velike važnosti za naš izvoz je dalmatinski buhač (pyrethrum), katerega prašek se porablja proti mrčesu.

V vrsto industrijskih rastlin spada tudi naš hmelj. V naši državi imamo dve veliki hmeljski področji: Savinjsko dolino, ki je lani dala 12.400 met. stotov hmelja, in okolico Novega Sada (v Vojvodini), ki je lani dala 4.700 met. stotov hmelja. Nekaj hmelja pridelujejo tudi v banovini Hrvatski (1200 met. stotov) v okraju Ilok. Skoraj ves pridelek hmelja izvažamo. Prej je šel hmelj v razne evropske države, lani nam je pa uspelo pridobiti za naš hmelj ameriško tržišče, letos pa so velike težave zaradi vstopa Italije v vojno in še ne vemo, kako bo z njegovo prodajo onstran morja.

Industrijska rastlina je tudi tobak, ki dobro uspeva v številnih predelih naše države. Največ kakovostnega tobaka dajeta Južna Srbija in Hercegovina, slabše kakovosti pa se pridelujejo v Vojvodini. Povprečni pridelek od 1935—1939 je znašal 153.600 met. stotov. Tobaka tudi mnogo izvažamo.

Industrijske rastline nam dajejo tudi surovine za tekstilno industrijo. Z nastopom bombaža se je domača proizvodnja teh surovin zelo zmanjšala, vendar je potrebno, da se zopet dvigne. Konoplje smo pridelali v povprečju 1935—1939 496.600 met. stotov, dve tretjini pridelka prihajata iz Vojvodine. Mnogo konoplje izvažamo. Lan je včasih igral važnejšo vlogo kot sedaj, kaže pa, da bo spet postal važnejši. Pridelali smo v povprečju 1935—1939 lančnega semena 13.300 met. stotov, vlaken pa 102.500 met. stotov. Največ lanu daje banovina Hrvatska, nekaj tudi drinska in vrbaska banovina. V zadnjih letih se je zelo povečala površina pod bombažem v naši državi. Bombaž namreč dobro uspeva v Južni Srbiji, vendar kakovost in količina pridelka še daleč ne zadostujeta za potrebe naše po vojni zelo razvite bombažne industrije. Bombaž pridelujemo skoraj izključno v južni Srbiji, kjer bi se dala proizvodnja še mnogo povečati. Povprečni pridelek bombažnega semena je znašal 16.100 met. stotov, vlaken pa 7.300 met. stotov.

Končno pa ne smemo pozabiti tudi zdravnih rastlin, katerih tudi mnogo izvažamo. Mnogo nam dajejo tudi gobe, ki dajejo dober zaslužek posebno v naši banovini.

Vinogradništvo in sadjarstvo.

Veliki predeli naše države imajo najvažnejši kmetijski pridelek: vino in so od pridelka vina odvisni, saj na njih tleh skoraj ni mogoče pridelovati drugega kot vino.

Največ vinogradov ima banovina Hrvatska in sicer v Dalmaciji, pa tudi v Slavoniji. Na drugem mestu je v vinogradništvu donavska banovina severno in južno od Donave. Posebno veliko je vinogradov v Banatu. Na tretjem mestu je moravska banovina, kjer so znani vinogradniški okraji: Župa, Negotin in Niš. Slovenija je na četrtem mestu (Štajerska in Dolenjska, oz. Bela

Krajina). Površina vinogradov je znašala v banovini Hrvatski lani 92.089 ha, v donavski banovini 51.807 ha, v moravski banovini 31.009 in v Sloveniji 27.583 ha. Najbolj znana vina so v naši državi: dingač (dalmatinsko), Blatina (hercegovsko), cviček (dolenjsko), župska in negotinska, bela vina pa so predvsem doma v Banatu. Posebne sorte so rizlingi s Štajerske in Fruške gore, traminci in silvanci (Štajerska, Vojvodina in Hrvatska), vugava in grk iz Dalmacije, žilavka iz Hercegovine, prošek iz Dalmacije itd. Vinogradništvo nam daje tudi mnogo grozdja, katerega imamo zlasti dobrega in dosti v Vojvodini, Srbiji in Dalmaciji. Vino tudi izvažamo, nekaj tudi iz Slovenije.

Velikega pomena je za našo kmetijsko proizvodnjo sadjarstvo, katerega proizvodi se tudi izredno mnogo izvažajo. V prvi vrsti je med sadnim drevjem šteti slive, katerih imamo največ v naši državi (povprečno 1935—1939 41.8 milij.). Sliv ima naša država največ v Evropi in je tudi največji izvoznik sliv. Središča slivarstva so v Bosni in severni Srbiji. Največ sliv ima okraj Brčko, ki je tudi središče trgovine s slivami, drugo središče pa je Valjevo. Jabolk je v vsej državi 8.172.000, od tega nad ena četrtina v Sloveniji in je Slovenija poleg Srbije (vzhodnega dela drinske banovine) najvažnejši proizvajalec in izvoznik jabolk. Hrušk je v vsej državi 2.600.000, od tega skoraj ena tretjina v Sloveniji, vendar je večji proizvoznik Vojvodina. Orchov je največ v drinski in moravski banovini. Češenj imajo največ v Vojvodini in Dalmaciji, skupno v vsej državi 1.962.000 dreves. Breskve uspevajo zelo dobro v Vojvodini.

Posebni pomen ima v naši državi tudi južno sadje. V Dalmaciji uspevajo fige, višnje, pomaranče in limone. Vendar še mnogo južnega sadja uvažamo, čeprav bi lahko s povečano domačo proizvodnjo krili vso potrebo. Dalmacija ima tudi mnogo oljk, ki pridejo v poštev za proizvodnjo olja.

Živinoreja.

V našem kmetijstvu igra živinoreja izredno važno vlogo, v nekaterih predelih države je celo važnejša proizvodna panoga kot poljedelstvo. V naslednjem navajamo uradne podatke iz leta 1939 o stanju živine pri nas (v oklepajih pa so podatki za Slovenijo): konji 1.273.503 (51.974), osli 123.069 (181), mežgi in mule 19.475 (48), goveda 4.224.596 (374.835), bivoli 38.004 (—), prašiči 3.503.564 (311.822), ovce 10.153.831 (33.956), koze 1.866.131 (10.404), perutnina 22.449.795 (1.201.026), od tega kokoši 19.220.725 (1.155.375), race 1.084.157 (17.049), gosi 1.325.731 (14.598), purani 819.182 (14.004) in končno čebelni panji 792.807 (84.563). Te številke nam kažejo veliki pomen živinoreje pri nas, ki nam ne daje samo dovolj za lastno prehrano, marveč tudi izvažamo mnogo živine in zaklane živine ter mesa in mesnih proizvodov. Četrtno do tretjino našega izvoza tvori živina z vsemi proizvodi.

Govedoreja je najbolj razvita v Hrvatski, nadalje v vardarski in drinski banovini. V ravninah ob Savi, Donavi in Moravi je središče govedoreje predvsem simodolske pasme, nadalje podolske pasme. V drinski banovini je največ buš, zlasti v gorskih predelih. V ostalih krajih države pa so zastopane tudi še druge pasme, ki imajo različne kakovosti. Prašičereja je usmerjena v rejo špeharjev in pršutarjev. Špeharji so najbolj vzrejevani v severovzhodnih predelih države. Znana vrsta špeharjev so »Mangalice«, ki dosežejo 200 kg in več, do 300 kg. Na Hrvatskem

Vinko Sedej

Slovenski Javornik

valjni mlin in trgovina
z deželnimi pridelki

Zabret Ivan

Parna tovarna opeke
Lesna industrija

BOBOVK pri Kranju

Pisarna Kranj, tel. 59

Joško Vidic

Radovljica

Priporoča v nakup lastne pletene izdelke vseh vrst ter razno manufakturno, perilo in modno blago za dame in gospode.

Staro železo

medenino, baker, svinec
in cink kupujem po naj-
višji dnevni ceni

Sporočite po dopisnici količino, nakar vam
takoj ponudim najvišjo ceno. Plačilo za vsako
količino takoj po prevzemu

ANTON NATEK, trgovec, ŠOŠTANJ

STROJE

za splošno kovinsko industrijo

STROJE

za splošno lesno industrijo (mizarje, kolarje)

STROJE

za gradnjo modernega cestišča (gradb. stroje)

ter sploh vse stroje in orodje
za vsako obrt in industrijo
dobavlja direktno iz Nemčije
po originalnih tovarniških
cenah brez vsakih pribitkov

LUDVIK ILERŠIČ

strojno tehn. pisarna in zastopstvo nemških strojnih tovarn

Ljubljana, Cesta 29. oktobra št. 13

TELEFON ŠT. 37-54

Preskrbimo carine prost uvoz ali po znižani carinski tarifi!

sta znani vrsti »Turopoljec« in »Šiška«. V Sloveniji in na Hrvaškem pa rede predvsem pršutarje. Seveda pa je n. pr. še v donavski in moravski banovini mnogo vrst križanih prašičev (z »mangalico«). V konjereji so zastopane vse pasme, od težkih belgijcev pa do malih bosanskih konj. Največ konj imajo v donavski banovini ter v ravninskih predelih banovine Hrvaške. Na zahodu države prevladujejo ardenci in pingavci, v Vojvodini pa nonij. Seveda imamo tudi pasme kot lipicance itd. V Dalmaciji je mnogo oslov, mezgov in mul, pa zato manj konj, kar je razumljivo zaradi kraškega in gorskega terena. Slično velja tudi za Južno Srbijo. Ovac je največ v Južni Srbiji, nato v moravski banovini in v Dalmaciji. Pasma so zelo številne, pri nas pa je znana solčavska ovca. Vendar nam naša ovcereja daje premalo kakovostne volne za potrebe naše volnene industrije. Tudi največ koz je v južnih predelih države, posebno na kraškem svetu. Na prvem mestu je med pasmami balkanska ovca, za katero je treba najmanj skrbeti. Po številu perutnine spada Jugoslavija med prve evropske države (prihaja takoj za Dansko in Holandijo). Največ je kokoši, in sicer v skoraj vseh kmetijskih banovinah. Gosi goje mnogo v donavski banovini in na Hrvaškem, puranov pa je največ v moravski in drinski banovini ter na Hrvaškem. Za perutnino imamo dovolj odjemalcev v sosednih in drugih evropskih državah.

Ob tej priliki se moramo spomniti tudi sviloprejk. Pred sto leti smo tudi v Sloveniji imeli dovolj sviloprejk, sedaj pa je proizvodnja svilenih kokonov največja v Južni Srbiji, Vojvodini, Slavoniji ter v moravski banovini.

Čebelarstvo je razvito po vsej državi in Slovenija ni na zadnjem mestu. Donos medu je znašal v povprečju 1935—1939 4.365.845 kg, samo leta 1939. 3.652.449 kg, od tega v Sloveniji 415.762 kg, donos voska pa v povprečju 1935—1939 507.487 kg, lani 423.485 kg, od tega v Sloveniji 58.289 kg.

Važna gospodarska panoga je tudi ribištvo. Sladkovodno ribištvo je razvito zlasti ob velikih rekah. Skupno cenijo, da je bilo v rekah lani ulovljenih 2.433.881 kg rib v vrednosti 15.989.591 din, od tega v Sloveniji 21.400 kg za 220.577 din. V jezerih je dal ribolov 1.315.138 kg rib za 5,5 milij. din. Seveda imamo v državi tudi umetne ribnike, ki so dali 2.652.597 kg rib za 28,2 milij. din. Največ umetnih ribnikov je na Hrvaškem. Važen je pomorski ribolov. Lani je znašala vrednost ulovljenih morskih rib 30,8 milij. din (za 6.300.000 kg). Z ribištvom se je pečalo na morju 2800 ribičev kot stalno zaposlitvijo.

Gozd — naše bogastvo.

Naša država spada po gozdnem bogastvu v vrsto najbogatejših držav v Evropi. Po uradnih podatkih za leto 1932 je znašala površina gozdov v naši državi 7.779.776 ha ali 30,6% vse površine države. Relativno največ gozdov imata Slovenija in vrbaska banovina. Po površini je v naši državi 55,7% visokih dreves, 6,24% srednjih in 24,2% nizkih, 13,8% pa je grmovja. Zlasti veliko je nizkega drevja v kraških krajih. Prevladuje mešan listnat gozd, katerega je 34,2%, nato slede bukovi gozdovi s 23,7%, hrastovi s 16,8% in igličasti z 10,9%. Po starosti je: do 40 let starih gozdov 36,85%, od 41 do 80 let starih 20,39% in nad 80 let 26,86%. Državnih gozdov je v vsej državi okoli 40%.

Gozd nam daje poleg drv tudi obilo vrst tehničnega lesa, katerega obdelujejo številne žage v vseh predelih države. Letni donos našega gozda cenijo na 15—18 milij. kub. metrov, od tega skoraj 10 milijonov kub. metrov drv. Les tvori važno postavko v našem izvozu. Lansko leto je znašal delež izvoza lesa pri našem izvozu 17.68%, saj je od 5.521 milij. din vsega izvoza odpadlo na les raznih vrst 976 milijonov dinarjev. Naš les gre predvsem v Italijo in Nemčijo, nadalje v države ob obalah Sredozemskega morja, pa tudi še dalje, v Južno Ameriko.

Les pa služi tudi kot surovina veliki predelovalni industriji pri nas: izdelovanju celuloze, lesovine, papirja in raznih kemikalij, katere vse izvažamo v znatnih količinah iz naše države.

Rudarstvo in topilništvo.

Rudarstvo je že od nekdaj bilo na tleh naše države močno razvito. Neštevilno imamo ostankov starih rudnikov in topilnic še iz rimskih časov. Posebno v zadnjem času je za rude in kovine veliko povpraševanje, zato se tudi naša rudarska proizvodnja lepo razvija. Lani je znašala naša rudarska proizvodnja (navajamo samo najvažnejše vrste rud): črni in rjavi premog 4.744.280 ton, lignit 1.503.442 ton, železna ruda 666.863 ton, bakrena ruda 986.999 ton, železni kršec (pirit) 127.029 ton, boksit 314.459 ton, svinčenocinkova ruda 775.563 ton, kromova ruda 44.097 ton in sol (brez morske soli) 54.153 ton. Poleg tega imamo tudi nekaj proizvodnje zlata iz zlatonosnih rud.

Največji premogovniki so v naši banovini, nato v Bosni in v Srbiji, nekaj pa jih je tudi na Hrvaškem in v Dalmaciji. Največji premogovniki so bili v naši državi (s proizvodnjo nad 100.000 ton v letu 1937.): črni premog: Kraljevac (v okraju Aleksinac v Srbiji) 168.508 ton, Resava (v Srbiji) 115.818 ton in senjski rudnik (Srbija) 240.918 ton; rjavi premog: Breza (Bosna) 164.543 ton, Kakanj (Bosna) 282.288 ton, Mostar (Hercegovina) 125.560 ton, Zenica (Bosna) 292.163 ton, Hrastnik 175.000 ton, Trbovlje 650.000 ton, Zagorje 164.800 ton, Siverić (Dalmacija) 160.630 ton. Lignit: Kostolac (Srbija) 122.532 ton, Kreka (Bosna) 264.695 ton in Velenje 100.994 ton.

Nafto daje Selnica v Medmurju v majhnih količinah, mnogo pa je zemeljskega plina v Bujavici (na Hrvaškem). Železno rudo dajejo največ: Ljubija (v vrbaski banovini) in Vareš v Bosni, nekaj tudi Topusko (na Hrvaškem). Manganovo rudo kopljejo v Semizovcu (srednja Bosna), kromovo rudo pa predvsem v Južni Srbiji. Boksit producirajo v Dalmaciji in Hercegovini. Železni kršec daje rudnik Majdan Pek v Srbiji, bakreno rudo pa Bor. Svinčenocinkovo rudo kopljejo največ v Trepči (Južna Srbija), nadalje v Mežici in v Kopaoniku (moravska banovina). Magnezit dajejo nekateri rudniki v drinski banovini ter v Južni Srbiji. Največ marmorja pridobe v Venčcu (Srbija). Slano vodo daje Tuzla.

Na rudah je zgrajena tudi znatna topilniška proizvodnja. Lani smo v naši državi natopili: nad 100.000 ton surovega železa, 41.658 ton surovega bakra, 12.463 rafiniranega bakra, 10.651 ton svinca in 4894 ton cinka. Topilnice železa so: na Jesenicah, v Varešu (Bosna), Topuskem, Bešlincu in Capragu (Hrvaška) ter v Majdanpeku (severna Srbija); topilnice bakra so v Boru (Srbija), topilnica svinca v Mežici in topilnica cinka v Celju. Zlato topijo v Fojnici (v Bosni) in v Sv. Varvari (moravska banovina), srebro pravtam.

Solarne so v Kreki (Bosna), pridobivamo pa tudi sol iz morja v Ulcinju. Mnogo zlata daje borski baker, srebro pa ruda iz Trepče (svinčenocinkova ruda).

Seveda pa z navedenimi rudami ni izčrpano vse rudno bogastvo v naši državi. Mnogo je manjših rudnikov, ki dajejo še druge rude in kovine, ki so tudi važne: molibden, arzen, žveplo, barit, grafit, živo srebro itd.

Industrija.

Na osnovi naše kmetijske in druge proizvodnje se je razvila v naši državi že kar znatna industrija, čeprav je naša država v pretežni večini še kmetijska država. Industrijalizacija je lepo napredovala v povojnih časih, vendar se opaža v zadnjih letih vedno bolj odmikanje industrije proti vzhodu, kjer so ugodnejši pogoji za delovanje industrije. Po zadnji objavljeni statistiki je znašalo dne 1. januarja 1939 število industrijskih podjetij v državi 3453, od tega največ v prehranjevalni stroki: 935. Tudi vrednost proizvodnje je bila v prehranjevalni stroki največja.

Ena prvih industrij v državi je gotovo mlinska, ki je razširjena po vsej državi, gotovo pa najbolj v žitorodnih pokrajinah. Industrijskih velikih mlinov je največ v donavski banovini in na Hrvaškem. Imamo pa tudi 8 luščilnic riža, 6 mlinov za papriko itd. Na žitu je zgrajena tudi znatna industrija testenin in sladkarij. Važna panoga živilske industrije je sladkorna industrija, imamo 8 sladkornih tovarn, od teh največ v Vojvodini, nadalje 2 v Srbiji, 1 na Hrvaškem itd.

Nadalje imamo v Jugoslaviji 37 moderno urejenih pivovaren, ki so zbrane posebno v severnih krajih države in v važnih potrošnih središčih. Kapaciteta proizvodnje vseh pivovaren znaša okoli 1.5 milij. hl, proizvodnja pa dosega komaj 0.4 milij. hl. Poleg pivovaren so važne tudi tovarne špirta, katerih je v državi nad 50. V to stroko spada tudi industrija kvasa, blizu pa je tudi izdelovanje kisa in raznih likerjev.

Tobačnih tovarn imamo v naši državi 8. Industrija olja izdeluje dovolj olja za našo domačo porabo, le proizvodnja semenja za to stroko včasih zaostaja za potrebami nadaljnje predelave. Olivnega olja dobimo letno 5000 ton, olja iz semen pa 10.000 ton (samo jedilno olje). Konzervne tovarne so za meso in sadje, zelo močna pa je industrija mesnih izdelkov.

Na domačih surovinah temelji tudi vsa naša lesna industrija, ki je na tretjem mestu po višini proizvodnje. V naši državi imamo čez 3000 žag, od tega samo v Sloveniji nad 2000. Toda to so večinoma majhna podjetja, velikih podjetij industrijskega značaja je okoli 400, če pa vzamemo ta pojem še ožje, je res velikih podjetij (z najmanj 3 gaterji in ki predelajo letno nad 15.000 m³ lesa) komaj 120. Največje podjetje ima letno kapaciteto 420.000 m³. V lesni industriji je investirano nad 3 in pol milijarde dinarjev. Lesna industrija krije vse domače potrebe ter tudi ogromno izvažata. Na osnovi žagarske industrije je močno razvita tudi industrija nadaljnega predelovanja lesa: pohištvo, furnirji, izdelovanje zabojev, kopit, vozov itd. Na lesu je zgrajena tudi naša papirna industrija. Celulozo izdelujejo v naši državi v 4 tovarnah. Nadalje se izdeluje v velikih količinah v naši državi tudi lesovina, papir pa izdeluje 8 tovarn. V državi imamo tudi večje število tovarn za lepenko. Največji del papirne industrije je v Sloveniji.

Usnjarska industrija ima veliko število obratov,

Mestna hranilnica ljubljanska

ki je praznovala 1. oktobra 1939 50 letnico svojega obstoja, ni samo eminentna gospodarska ustanova, temveč tudi važen socialen in kulturni faktor v življenju Ljubljane in Slovenije. Njeno delovanje tekom 50 let je odraz slovenske marljivosti, varčnosti, samozatajevanja in žilavosti. Ogromna je družina njenih vlagateljev, ki jih je nad 30.000. Pretežna večina vlog pripada malemu človeku. Statistično je ugotovljeno, da je vlagatelj, ki so nahranili do malega zneska 5.000 din, nad 32.000 ali okoli 75%. To jasno in določno pove, da je Mestna hranilnica ljubljanska last našega slovenskega človeka, ki nima rente in kapitala.

Socialno udejstvovanje hranilnice se kaže zlasti pri kreditih. Desettisočem je bilo s ceneni posojili omogočeno zgraditi domove, urediti gospodarstva, pričeti ali razširiti obrt in trgovino. Posojila hranilnice pa niso koristila le posameznikom, temveč so v prvi vrsti služila splošnosti. Z njenim denarjem je bilo zgrajeno Mestno zavetišče, palača Delavske zbornice, graditi se bo pričela Mestna ubožnica, preurejeni sta bili Mestna elektrarna in plinarne. Izvršena je bila regulacija ljubljanske, tlakovanih in asfaltiranih nešteto cest in ulic, razširjeno omrežje električne cestne železnice. V Ljubljani sami je bilo zgrajenih 16 velikih stanovanjskih poslopij, večje število majhnih stanovanjskih hiš v tako imenovanih kolonijah in cela vrsta zasilnih hišic v ljubljanskih predmestjih. Mestna občina ljubljanska bi brez teh ceneni in dolgoročni posojil nikakor ne zmogla izvršiti tako obsežnih del in naprav. Hranilnica pa je omogočila tudi našim podeželskim občinam z občinskimi posojili po nizki obrestni meri izvedbo številnih javnih del širom slovenske zemlje.

Z njenim denarjem je bilo zgrajenih 142 šol, 5 elektrarn, 4 bolnišnice, 7 ubožnic in hiralnic, 33 vodnjakov in vodovodov ter več kopalnic, 5 sodnijskih poslopij, 8 cerkva, 6 gasilnih domov, 27 občinskih uradnih poslopij, 41 občinskih stanovanjskih hiš, več cest in raznih regulacij. Slovenskemu življu v Trstu, na Goriškem

in vsem Primorskem je hranilnica s ceneni in dolgoročni občinskimi in zasebnimi posojili omogočila živahno narodno, prosvetno in gospodarsko delovanje, ki je bilo pred vojno in še nekaj časa po vojni v uspešnem razvoju in krepkem napredku.

Mestna hranilnica ljubljanska je vedno bila in je branik slovenske narodne zavesti. Ves njen razvoj je identičen z narodno gospodarskim bojem slovenskega naroda. Doba, v kateri je bila hranilnica ustanovljena, nosi pečat zaostrenega odpora vseh plasti slovenskega naroda proti politični, kulturni in gospodarski nadvladi avstrijske nadoblasti. Z njeno pomočjo se je polagoma, a nevzdržno in dosledno začela naša gospodarska osamosvojitvev, kateri je nujno sledila tudi politična.

Mestna hranilnica ljubljanska je ves čas svojega delovanja podpirala tudi slovensko kulturo. S podporami in naročili ter odkupovanjem številnih slik in kipov je izdatno pomagala naši likovni umetnosti. Samo zadnja leta je bilo razdeljenih iz čistega dobička v prosvetne, socialne, športne in druge namene 2.300.000 din. Z oglaševanjem v skoro vseh slovenskih publikacijah podpira hranilnica naše časopisje in je izdala že v ta namen preko 1.000.000 din na oglasih.

Namen hranilnice ni pridobiten. Čisti dobiček se mora razdeliti v obče koristne namene, v prvi vrsti socialnega in kulturnega značaja. Ljudska, varno hranjena denarna sredstva se tedaj povračajo nazaj v dobro splošnosti, v poživitev narodnih potreb in stremljenj. Zato je potrebno, da se njeni vlagatelji, kakor tudi dolžniki tega zavedajo in se strnejo skupaj z njeno upravo in uslužbenstvom v močno celoto, ki bo lahko izvrševala začrtan namen.

Hranilnica je po novi uredbi o občinskih hranilnicah dosegla položaj in privilegije, kakor jih uživajo nekateri privilegirani državni denarni zavodi. Za vse njene vloge in obveze jamči z vsem svojim premoženjem in davčno močjo Mestna občina ljubljanska.

Vlagajte v Mestno hranilnico ljubljansko!

mora pa še velik del svojih surovin uvažati, ker se iz naše države izvažajo preveč žive živine. Usnjaren je v državi okoli 60, od tega več kot polovica v Sloveniji. Na usnjarstvu temelji izdelovanje čevljev, ki krije popolnoma domačo porabo. Nekatero tovarno čevljev izdelujejo tudi gumijaste predmete, za katere se pa opaža v zadnjem času pomanjkanje surovin.

Navedli smo že, da imamo v naši državi 6 visokih peči za proizvodnjo surovega železa iz železne rude. Na železu pa je zgrajena tudi znatna industrija jekla, ki poleg surovega železa porablja kot surovino tudi staro železo. Največje podjetje jeklarske industrije je v državi Kranjska industrijska družba s svojimi napravami na Jesenicah, drugo največje podjetje jeklarske industrije pa je Zenica v srednji Bosni, ki je sedaj v sklopu »Jugoslovskega jekla«. Nadalje imamo jeklarne še v Štorah, Ravnah (obe v Sloveniji) in v Smederevu. Železo in jeklo pa predeluje naprej še cela vrsta podjetij kovinske stroke. Imamo tovarne za izdelovanje vagonov, strojev, mostnih konstrukcij, kmetijskih strojev, livarne, industrije motorjev za letalstvo (nedavno je bila odprta tudi državna tovarna tovornih avtomobilov v Rakovici pri Belgradu). Kovinska industrija je znatno razvita tudi v Sloveniji, kjer so podjetja, ki preskrbujejo vso državo, na primer industrija emajlirane posode. V zvezi z železarsko-jeklarsko industrijo moramo navesti še predelovanje drugih kovin, katere topimo v naši državi, t. j. bakra, svinca in cinka.

Gradbena industrija temelji na industriji kamna, katerega je dovolj v naši državi. Nadalje imamo v naši državi okoli 350 opekaren, ki so večinoma bolj krajevnega pomena. Razvita je tudi industrija cementa, katerega proizvajajo največ v Dalmaciji, cementne tovarne pa so tudi na Hrvaškem, v Srbiji in ena v Sloveniji (Trbovlje). Iz cementa izdelujejo številna podjetja tudi razne cementne izdelke. H gradbeni stroki spada tudi keramična industrija. Posebno kakovostna je keramična industrija v Sloveniji. Največ industrije stekla je v Sloveniji, so pa steklarne še na Hrvaškem, v Srbiji in v Banatu.

Največji razvoj po vojni je doživela v vsej državi tekstilna industrija, ki pa temelji večinoma na predelovanju prekomorskih surovin: bombaža in volne. Pred vojno je bilo nekaj tekstilnih tovarn v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji, sedaj pa je tekstilna industrija postala največja industrijska panoga po številu delavstva ne samo v Sloveniji, temveč tudi v vsej državi. Posebno veliko je nastalo v naši državi tkalnic za bombaž, tako da nam ne zadostujejo domače predilnice za kritje potreb tkalnic in moramo uvažati tudi še mnogo bombažne preje. Največja središča tekstilne industrije v državi so: v Sloveniji: Maribor, Kranj, Tržič in Litija; na Hrvaškem: Dugaresa, Zagreb, Varaždin, Orosavlje, Osijek; v Srbiji: Leskovac, Belgrad itd.

V kemični industriji nam je imenovati tovarne za sodo, za dušik, umetna gnojila, razne pline, karbid, žvepleno kislino, bakreno galico, ki so razdeljene po vsej državi. Posebno znatna je tudi destilacija lesa, nadalje industrija strojil. Tehnična olja izdelujemo v zadostni meri v domačih tovarnah, tudi v Sloveniji. Zelo se je že razvilo v naši državi tudi izdelovanje barv in lakov. Predaleč bi nas dovedlo, če bi našli vse panoge kemične industrije, ki posega na vsa polja v gospodarstvu. Tudi beležimo zadnje čase znaten napredek v razvoju elektrotehnične industrije.

Vodne sile.

Po uradnih podatkih za leto 1938. je bilo v naši državi pri najmanjšem vodnem stanju na razpolago 3 in pol milijona konjskih sil, toda od vse te količine ne izkoriščamo niti 200.000 konjskih sil, tako da gre letno v izgubo nad 3.2 milijona konjskih sil. Največ vodnih sil ima na razpolago moravska banovina, toda največ se jih izkorišča v Sloveniji in v Dalmaciji.

Promet.

Za izmenjavo dobrin v državi so potrebna tudi prometna sredstva; ker pa je naša država zelo gorata, so z zgradbo prometnih poti zvezani tudi veliki stroški, katere le težko zmoremo. Zaradi tega naša prometna mreža še ni dograjena tako kot to zahtevajo gospodarski in strateški interesi.

Naše cestno omrežje meri (leta 1938) 41.915 km, od tega je 10.258 km državnih cest, 15.607 km banovinskih cest I. vrste in 16.050 km banovinskih cest II. vrste. Za promet na cestah smo imeli na razpolago leta 1938: kmečkih vozov 825.384, špediterskih in podobnih tovornih vozov pa 25.506. Za prevoz ljudi nam je bilo na razpolago 75.988 voz. Nadalje je obratovalo konec leta 1938 na naših cestah 3859 tovornih avtomobilov, 427 poltovornih avtomobilov in 153 prikolic za tovarne avtomobile. Nekoliko več je bilo v prometu osebnih vozov: imamo 943 avtobusov za krajevni in medkrajevni promet, 15.561 osebnih avtomobilov, 7661 motornih koles in 372.599 dvokoles, od slednjih največ v Sloveniji. Motorizacija naše države pa je še zelo zaostala.

Dolžina železniških prog v naši državi znaša 10.408 km, od tega je normalnotirnih prog (širina 1.434 m) 7100 km, ozkotirnih pa je troje vrst: 1 m širokih 182 km, 0.76 m širokih 2626 km in 0.60 m širokih 500 km. Pri naših državnih železnicah je bilo leta 1938 zaposlenih 80.806 oseb, prevozile pa so naše železnice tega leta: državne 20.759.574 ton, zasebne 1.298.000 ton blaga in potnikov: državne 56.165.688, zasebne 3.166.280.

Cestne železnice ima 9 mest v državi: Ljubljana, Zagreb, Belgrad, Dubrovnik, Niš, Novi Sad, Osijek, Sarajevo in Subotica.

Naša trgovska mornarica je prav znatna. Konec leta 1939 smo imeli 13.025 ladij s 425.457 tonami, na katerih je delalo 33.654 mornarjev. Na velike parnike odpade 77 enot s 326.450 tonami, ostalo so ladje za obrežno plovbo, jadrnice, športni čolni itd. Največja naša pristanišča so: Split, Dubrovnik, Sušak, Šibenik, Korčula, Crikvenica, Makarska, Hvar, Kotor in Rab.

Za rečno plovbo imamo na razpolago 2072 ladij, katerih nosilnost dosega 440.134 ton. Največja rečna pristanišča so: Belgrad, Bosanski Brod, Novi Sad, Smederevo in Šabac.

Za zračni promet skrbi družba »Aeroput«, ki ima 12 potniških letal, ki so leta 1938 na 532.585 km leta prevozila 7660 potnikov.

K prometu spadajo pošte, brzojav in telefon, ki so tudi velikega pomena za gospodarstvo. Konec leta 1938 smo imeli v naši državi 3982 pošt, 1637 brzojavnih postaj in 1451 telefonskih central. Javnih telefonskih govornih je bilo 1671. Pri poštah je skupno zaposlenih 10.826 oseb. Dolžina brzojavnih prog znaša v naši državi 17.264 km, telefonskih prog pa: krajevnih 5837 km, medkrajevnih 11.118 km. Telefonskih aparatov je bilo v naši državi konec leta 1938 59.990, radijskih sprejemnih aparatov pa 135.132 (konec leta 1939 že okoli 160.000).

Drago Potočnik.

Vse moderne države krijejo pretežni del svojih potreb s prisilnimi dajatvami javnopravnega značaja, to je z neposrednimi in posrednimi davki v širšem smislu. Te dajatve predstavljajo sicer veliko breme za širše sloje naroda, ki čuti zaradi tega vedno nek odpor proti njim, vendar o upravičenosti in potrebi takih dajatev danes menda nihče več ne dvomi. To veliko breme se da nekoliko omiliti s tem, da vsak davčni zavezanec čim tesneje sodeluje s finančno upravo. Ob tesnem sodelovanju s finančno upravo se namreč marsikatera trdota zakona in administracije omili; tu in tam se doseže sporazum, kjer zakon to dopušča; zlasti pa se davčni zavezanec na ta način reši vseh davčnih kazni, ki so predvidene za one davčne zavezance, ki niso dovolj vestni pri prijavljanju in dajanju vseh potrebnih podatkov davčni upravi zaradi odmere davkov.

Čim dobi davčni zavezanec nek plačilni nalog ali nek odlok, je njegova dolžnost, da tak plačilni nalog oziroma odlok sam preizkusi in v kolikor ugotovi, da ni v skladu z zakonom, se pritoži na pristojno mesto. Ni pa prav, če tak plačilni nalog oziroma odlok prezira in se ne zmeni zanj, kljub temu, da je morda nezakonit. Ko postane plačilni nalog oziroma odlok pravomočen, se ne bo dalo nič več napraviti. Tudi nezakoniti odloki se morajo v načelu izvršiti, čim so pravomočni. In v izvršilnem postopanju ne bo mogoče več pobijati zakonitosti plačilnega naloga ali odloka. Računaj vedno s tem, da je vsa naša finančna uprava preobremenjena in da konec koncev tudi davčni uradnik ni nezmotljiv in da še zlasti v svoji preobremenjenosti pogosto to in ono prezre.

Če pa hoče davčni zavezanec sodelovati s finančno upravo, mora poznati predpise. Znano pa je, da se prav danes davčni predpisi tako pogosto dopolnjujejo in menjavajo, da tem dopolnitvam in izpremembam finančna uprava sama komaj sledi; ne morejo pa jim slediti davčni zavezanci. Naloga davčnega zavezanca je, da se da o vseh dopolnitvah in izpremembah davčnih predpisov poučiti po davčni upravi, v kolikor se take izpremembe in dopolnitve tudi nanj nanašajo. Davčna uprava je dolžna dajati taka navodila in ljudi poučiti, samo če pridejo o pravem času in s pravim nastopom.

Nekoliko več stalnosti uživajo predpisi o organizaciji finančne uprave in o davčnem postopku. Zato bomo tu nanizali najvažnejša določila iz tega področja.

I. Organizacija.

Ustroj naše finančne uprave je urejen s posebnim zakonom o organizaciji finančne uprave iz leta 1929, ki pa je bil medtem tudi že večkrat dopolnjen in izpremenjen. Naša finančna uprava pozna:

1. finančno ministrstvo,
2. finančne direkcije,
3. državna pravobranilstva,
4. davčne uprave,
5. katastrske uprave,
6. carinarnice,
7. finančne kontrole.

Ad 1. Finančno ministrstvo je vrhovni urad za finančno upravo in davčno oblastvo III. stopnje, ki

ga vodi finančni minister. Finančnemu ministru pomagajo ministri pomočniki. Finančno ministrstvo se deli na oddelke, katerim načeljujejo načelniki oddelkov. Oddelkov je sedaj 10 in sicer:

- a) obči oddelek,
- b) oddelek za državno računovodstvo,
- c) oddelek za davke,
- č) oddelek za carine,
- d) oddelek za kataster in državna posestva,
- e) oddelek za državne dolgove in kredit,
- f) oddelek za budžet,
- g) oddelek za banke in valute,
- h) oddelek za finančno kontrolo,
- i) oddelek za vrhovno kontrolo.

Kaj spada v pristojnost poedinega oddelka, je razvidno že iz imena oddelka samega. Od načelnikov je Slovenec le načelnik oddelka za carine.

Ad 2. Finančne direkcije poslujejo kot davčna oblastva II. stopnje. Do organizacije banovine Hrvatske jih je bilo v državi devet. Danes jih je še sedem. Področja finančnih direkcij se skladajo s področji banovin in imajo tudi ime dotične banovine. Finančni direkciji načeljuje finančni direktor, pomaga pa mu pomočnik finančnega direktorja. Na področju banovine Hrvatske posluje v pogledu dajatev, ki gredo še v državno blagajno, kot davčno oblastvo II. stopnje državni finančni inspektorat v Zagrebu in delegacija državnega finančnega inspektorata v Splitu. Prvem načeljuje državni finančni inspektor, pomaga mu pa pomočnik; drugemu pa načeljuje delegat državnega finančnega inspektorata, a pomaga mu pomočnik. Delegat državnega finančnega inspektorata v Splitu je podrejen državnemu finančnemu inspektoratu v Zagrebu.

Finančne direkcije se delijo na odseke, katerim načeljujejo šefi odsekov. Odsekov je šest, in sicer:

- a) obči odsek,
- b) odsek za računovodstvo,
- c) odsek za neposredne davke,
- č) odsek za carine,
- d) odsek za trošarine in takse,
- e) odsek za kataster in državna posestva.

Poleg tega je še poseben referat za finančno kontrolo. Kaj spada v pristojnost poedinega odseka, je razvidno že iz imena odseka samega.

Ad 3. Državna pravobranilstva nas tu ne zanimajo, ker spadajo le organizatorno v sestav finančne uprave, neposredno z davki samimi pa nimajo posla.

Ad 4. Davčne uprave so davčna oblastva I. stopnje. Davčni upravi načeljuje šef davčne uprave. V dravski banovini je 36 davčnih uprav s sedeži v Brežicah, Celju, Črnomlju, Gornji Radgoni, Gornjem gradu, Kamniku, Kočevju, Kozjem, Konjicah, Kranju, Krškem, Laškem, Dolnji Lendavi, Litiji, Ljubljani za mesto, Ljubljani za okolico, Ljutomeru, Logatcu, Mariboru za mesto, Mariboru za okolico, Metliki, Mokrionogu, Murski Soboti, Novem mestu, Ormožu, Prevalju, Ptuj, Radovljici, Ribnici, Slovenjem Gradcu, Slovenski Bistrici, Škofji Loki, Šmarju pri Jelšah, Šoštanj, Višnji gori in Vrhniki.

Ad 5. Katastrske uprave so oblastva za izvrševanje katastrske službe in davčna oblastva I. stopnje pri

odmeri zgradarine. Katastrski upravi načeluje šef katastrske uprave. V dravski banovini imamo 18 katastrskih uprav s sedeži v Celju, Črnomlju, Kamniku, Kočevju, Kranju, Krškem, Dolnji Lendavi, Litiji, Ljubljani, Ljutomeru, Logatcu, Mariboru, Murski Soboti, Novem mestu, Ptuj, Radovljici, Slovenjem Gradcu in Škofji Loki.

Ad 6. in 7. Carinarnice in finančne kontrole nas tu tudi boljše ne zanimajo.

II. Neposredni davki.

Neposredni davki za razliko od posrednih davkov so one dajatve prisilne narave, ki se odmerjajo in plačujejo trajno, vsako leto in ki obremenjujejo imovino ali telesno in duševno dejavnost davčnega zavezanca oziroma donose ali dohodke iz te imovine ali dejavnosti. Za neposredni davek je bistveno, da se odmerja po davčni moči davčnega zavezanca. Čim večja je davčna moč davčnega zavezanca, to je, čim večja je njegova imovina oziroma donosi te imovine in čim večji so njegovi prejemki iz telesne ali duševne dejavnosti, tem večji je davek in obratno. Neposredni davki se v načelu ne morejo prevaliti. Davčni zavezanec, ki davek plača iz svojega žepa, ga končno tudi nosi. Njegova imovina se za znesek plačanega davka zmanjša. Če n. pr. plača davčni zavezanec zemljarino, mora ta davek sam utrpeti. Nasprotno pa se posredni davki prevaljujejo. Davčni zavezanec, ki davek plača, prevali davek na tretje osebe, tako da ga sam ne nosi. Če n. pr. gostilničar plača trošarino na vino, hkrati cene vinu v nadrobni prodaji za to trošarino zviša, s čimer prevali plačano trošarino na konsumente.

Naš davčni sistem temelji na donosninah. Strokovno se to pravi, da se obremenjujejo davčni objekti, ne pa davčni subjekti. Obdavčijo pa se čisti donosi iz takih objektov, in sicer se obdavči donos iz vsakega davčnega subjekta posebej. Davčni objekt je n. pr. zemljišče, hiša itd., davčni subjekt pa zemljiški in hišni lastnik. Po našem davčnem sistemu tedaj ni važno, če ima v tem primeru zemljiški ali hišni lastnik ogromne dohodke iz kakih drugih virov, obdavčujejo se le donosi zemljišča ali hiše, brez ozira na morebitne druge dohodke. Ti drugi dohodki se obdavčijo samo v primeru, ako se dajo hkrati podvesti neki drugi davčni obliki po našem zakonu o neposrednih davkih in ako jim seveda pride finančna uprava na sled. Pravičnejši davčni sistem je vsekakor sistem dohodnin, pri katerem se obdavči davčni subjekt od celokupnih dohodkov iz svoje imovine in dejavnosti, pri čemer se njegovi dohodki ne cepijo v donose poedinih davčnih objektov in ti donosi nato obdavčujejo. Sistem dohodnin pa je naš zakon o neposrednih davkih opustil, ker ga je v praksi težko pravično izvesti.

Pri davkih so važni še pojmi davčne osnove in davčne stopnje ter pojmi osnovnega in dopolnilnega davka. Davčna osnova je praviloma enoletni donos nekega davku zavezanega davčnega objekta. Čisto davčno osnovo dobimo, če odbijemo stroške za vzdrževanje, amortizacijo, režijske stroške itd. tega objekta. Davčna osnova zemljarine je n. pr. katastrski čisti donos, izračunan po površini, kulturi in kakovosti zemljišča; davčna osnova zgradarine je enoletna najemnina ali najemna vrednost neke zgradbe po odbitku stroškov. Davčna stopnja je odstotek, s katerim se odmeri davek od čiste davčne osnove. Davčno stopnjo nadomešča pri nekaterih davčnih oblikah davčna

lestvica. Osnovni davek je oni, ki se s stalno davčno stopnjo (odstotkom) odmerja od čiste davčne osnove. Dopolnilni davek pa se odmerja z nestalno davčno stopnjo (odstotkom) od širše davčne osnove. Dopolnilnemu davku služi namreč za davčno osnovo vsota skupnega čistega donosa vseh davku zavezanih davčnih objektov ene davčne oblike istega zavezanca v območju ene davčne uprave. Pri zgradarini je na primer osnova dopolnilnemu davku vsota najemnin oziroma najemnih vrednosti vseh zgradb, ki jih ima davčni zavezanec na področju ene davčne uprave. Poleg osnovnega davka je zakon predvidel še posebni dopolnilni davek zaradi tega, da se vsaj deloma ustvari progresija, ker je opustil sistem dohodnin, pri katerem se da progresija mnogo lažje izvesti. Zato davčna stopnja dopolnilnega davka ni enotna kot pri osnovnem davku, pač pa z višanjem davčne osnove raste davčna stopnja dopolnilnega davka. Pri majhni davčni osnovi je davčna stopnja dopolnilnega davka nizka, pri veliki davčni osnovi pa je davčna stopnja dopolnilnega davka visoka in je te stopnje vprav zadnja davčna novela z dne 22. decembra 1939 ponovno občutno dvignila, s čimer se je progresija znatno ojačala. Dopolnilnega davka po našem zakonu nima rentnina in uslužbenki davek. Pri zadnjem pa je progresija vsebovana v tem, da se davčna stopnja oziroma davčna lestvica pri višjih plačah večja. Dopolnilnega davka tudi nimajo davki, vsebovani v posebnih davčnih zakonih. Na dopolnilni davek se ne smejo nalagati nobene samoupravne doklade.

Naš zakon o neposrednih davkih pozna naslednje davčne oblike:

1. davek na dohodek od zemljišč (zemljarina),
2. davek na dohodek od zgradb (zgradarina),
3. davek na dohodek od podjetij, obratov in samostojnih poklicev (pridobnina),
4. davek na rente (rentnina),
5. davek na dobiček podjetij, zavezanih javnemu polaganju računov (družbeni davek),
6. davek na dohodek od nesamostojnega dela in poklica (uslužbenki davek).

S posebnimi zakoni pa so urejeni še vojnica, splošni davek na poslovni promet, skupni davek na poslovni promet, davek na luksuz in davek na neoženjene osebe. Zadnjih pet davčnih oblik, vsaj nekatere, nima značaja neposrednih davkov, vendar se navadno obravnavajo hkrati z neposrednimi davki, ker je postopek pri odmeri in plačevanju teh davkov najbolj sličen postopku pri odmeri in plačevanju onih šest davčnih oblik, ki so urejene v zakonu o neposrednih davkih.

Poedinih davčnih oblik ne bomo obravnavali, ker so te že bile obravnavane v raznih knjigah, brošurah in revijah. Bavili se bomo le z občimi odredbami zakona o neposrednih davkih, zlasti z onimi, pri katerih naj tudi davčni zavezanec aktivno sodeluje, če hoče, da mu bo finančna uprava davek čim pravilneje in čim bolj v skladu z zakonom odmerila.

Temelj za odmero davka po vseh davčnih oblikah je redno prijavo. Prijava pa je obvezna pri zgradarini, pridobnini, rentnini, družbenem davku, splošnem davku na poslovni promet in davku na luksuz. Davčna prijava se vloga na občini javni poziv v roku, ki je v tem pozivu predviden, ki pa ne sme biti krajši od enega meseca. Če se tak rok prekorači največ za petnajst dni, nima ta prekoračitev kvarnih posledic za davčnega zavezanca, ako zamudo v naknadni prijavi

opraviči s posebno važnimi razlogi. Za vsako davčno obliko je treba vložiti posebno prijavo.

Davčni zavezanci, ki plačujejo družbeni davek, predložijo prijavo v petih mesecih po izteku poslovnega leta, najkasneje pa v 15 dneh po glavnem zboru, na katerem so bili končni računi odobreni. Pridobninski davčni zavezanci, ki morajo po davčni noveli z dne 22. decembra 1959 voditi poslovne knjige, predložijo davčno prijavo v treh mesecih po izteku poslovnega leta. Tem davčnim zavezcem se ne izdaja poseben javni poziv, pač pa morajo sami v navedenem roku vložiti prijavo brez poziva.

Če nastane davčna obveznost med davčnim letom, se vlaga davčna prijava v rokih, ki jih zakon za pojedine davčne oblike predpisuje (zgradarina 30 dni, pridobnina 14 dni, rentnina 30 dni, družbeni davek 14 dni). Če nekje rok ni posebej predpisan, se vlaga davčna prijava v 15 dneh od dne, ko je nastala davčna obveznost.

Davčna prijava se izroča redno davčni upravi ali občini. Prijava za družbeni davek se izroča finančni direkciji. Ta oblastva morajo dajati potrdilo o prejemu prijave. Davčna prijava je uradna tajnost; njena vsebina se ne sme nikomur priobčiti razen pristojnim uradnim organom; tudi overovljeni prepis prijave se ne sme izdajati v druge namene razen zaradi potreb davčne administracije.

Posledice opuščene prijave so hude. Če namreč davčni zavezanec ne predloži prijave, mu davčno oblastvo ali davčni odbor odmeri davek brez njegovega sodelovanja po podatkih, ki so mu na razpolago. Davčnega zavezanca zadenejo torej posledice kontumaca. Razen tega pa se davčni zavezanec občutno kaznuje s tem, da se mu kot kazen odmeri še 3%, 10% ali celo 15% osnovnega davka.

Iz teh določil je razvidno, da zakon o neposrednih davkih polaga zelo veliko važnost na izčrpno in točno davčno prijavo. Kako tudi ne bi? Davčna prijava, zlasti še če je res točna in izčrpna, silno olajša poslovanje finančne uprave na eni strani, na drugi strani pa je davčna prijava v velikem interesu davčnega zavezanca samega. Predaja davčne prijave ni samo dolžnost davčnega zavezanca, pač pa tudi njegova pravica. Davčni zavezanec ima pravico zahtevati, da čim tesneje sodeluje z davčno upravo, ko gre za odmero njegovih davkov. Če pa noče sodelovati vsaj s tem, da v redu vložijo vsakoletno davčno prijavo, bo normalna posledica pač ta, da mu bo davek gotovo višje odmerjen kot bi mu bil sicer, ker bo pač kontumaciran, in bo razen tega s poviški v odstotkih na osnovni davek občutno kaznovan.

Prijavljaj pa tudi v teku davčnega leta vse druge okolnosti, ki utegnejo vplivati na višino davka. Važne so zlasti prijave zaradi odpisa davkov. Tako se n. pr. odpisuje osnovni davek pri zemljariji, če prizadenejo letini škodo za več kot četrtnino ogenj, voda, toča, poljske miši, poljske uši, kobilice itd. Prav tako se odpisuje osnovni davek pri zgradarini, če se zgradba ali del zgradbe ne uporablja (n. pr. eno stanovanje je ostalo prazno), ali če postane zgradba zaradi elementarne nezgode neuporabna. Tudi se odpisuje zgradarina, če se najemnina ne da niti sodnim potom izterjati. Pridobnina se odpisuje, če se pridobitno poslovanje ustavi med letom najmanj za 6 mesecev itd. Vse take izpremembe pa mora davčna uprava vedeti. Zato mora davčni zavezanec vsako tako izpremembo prijaviti v rokih, ki jih zakon predpisuje, ker sicer izgubi pra-

vice, ki mu jih zakon nudi glede odpisa davkov. Pri zemljariji znaša rok za prijavo elementarne škode 8 dni, pri zgradarini in pridobnini znaša rok za prijavo prestanka uporabljanja zgradbe oziroma ustavitve obrata 14 dni.

Tiskovine za letne davčne prijave zaradi odmere zgradarine, pridobnine, rentnine, družbenega davka, splošnega davka na poslovni promet in davka na luksuz dobi davčni zavezanec pri davčni upravi ali pri občini, pa tudi v nekaterih knjigarnah. Za ostale prijave v teku davčnega leta pa niso predvidene posebne tiskovine. Vse izpremembe med davčnim letom se prijavlja pač na navadni poli papirja.

Davčne osnove za pridobnino ugotavlja davčni odbor. Tudi za zgradarino ugotavlja davčno osnovo davčni odbor v primeru, da osnove ni mogoče ugotoviti s primerjanjem. Davčni odbor ugotovi na zahtevo davčne uprave tudi višino opravljenega kosmatega prometa pridobninskega davčnega zavezanca. Končno ugotovi davčno osnovo davčni odbor pri rentnini v primeru, da dohodek ni razviden iz neke listine. V ostalih primerih pa ugotavlja davčne osnove davčno oblastvo, in sicer za družbeni davek finančna direkcija, za zemljarijo katastrska uprava, za vse ostale oblike pa davčna uprava.

Davčni odbori se postavljajo za območje vsake davčne uprave. Po potrebi sme finančni minister v območju ene davčne uprave postaviti več davčnih odborov. Davčni odbor je sestavljen iz predsednika ali njegovega namestnika in iz štirih članov in prav toliko namestnikov. Predsednik davčnega odbora je šef davčne uprave. Polovico članov in namestnikov davčnega odbora, to je 2 člana in 2 namestnika postavi finančna direkcija na predlog davčne uprave, ostalo polovico pa izvolijo pristojne zbornice (advokatska, trgovska itd.). Pri vsaki davčni upravi postavi finančna direkcija državnega zastopnika, referenta davčne uprave, ki pa nima glasovalne pravice. Njegova naloga je, da čuva in zastopa interese fiska pred davčnim odborom.

Seje davčnega odbora so tajne. Prisostvovati jim sme samo davčni zavezanec ali njegov zastopnik ali zakoniti pooblaščenec. Zastopati sme brez formalnega pooblastila mož ženo, žena moža, oče ali mati otroke in otroci, starejši od 18 let, roditelje. Naloga davčnega zavezanca pred davčnim odborom je, da se dobro opremi z vsemi dokazili in drugimi pripomočki, s katerimi bo pred davčnim odborom uveljavljal svoje zahtevke. Vedno je kasneje teže pobijati davčno osnovo in odmero davka. Zato je za vsakega pridobninskega zavezanca zelo nesmiselno, ako opusti udeležbo pri seji davčnega odbora, ko se obravnava njegova davčna osnova.

Davčni odbor mora vsak zaključek pismeno utemeljiti in obrazložiti. Davčni zavezanec pa pismene obrazložitve v plačilnem nalogu ne dobi. Zato pa ima pravico, da vpogleda pri davčni upravi predmet, ki se njega tiče in da si za pritožbo važne okoliščine izpiše.

Ko so gornja oblastva na navedeni način ugotovila davčno osnovo, začne davčna uprava z odmero davkov, ki obstoji v tem, da na ugotovljene davčne osnove uporabi v zakonu predvideno stopnjo osnovnega in dopolnilnega davka. Edino družbeni davek odmerja finančna direkcija. Odmero uslužbenskega davka in skupnega davka na poslovni promet pa davčna uprava normalno le kontrolira, medtem ko vrše odmero deloma privatniki (delodajalci itd.), deloma pa druga oblastva (carinarnice, samoupravna telesa itd.).

Davek odmeri davčno oblastvo vsako davčno leto v obliki razporeda. Davčno leto se sklada s koledarskim letom. Razpored davka, izvršen po davčnih osnovah, se mora razgrniti na javni vpogled pri davčnem oblastvu za 8 dni.

Odmero davka priobči davčno oblastvo davčnemu zavezancu v obliki obvestila in plačilnega naloga ali v obliki odloka. Za zemljarino se pošiljajo samo položnice. V obliki odloka se mora priobčiti odmera davčnemu zavezancu v štirih primerih:

1. če je predmet prehodnega značaja,
2. če nastane davčna obveznost med davčnim letom,
3. družbeni davek družbam, zavezanim javnemu polaganju računov,
4. pridobnino in prometni davek pridobninskim zavezancem, ki so po davčni noveli z dne 22. decembra 1939 zavezani voditi poslovne knjige.

V prvem, drugem in četrtem primeru ugotavlja davčno osnovo in odmerja davek davčna uprava, v tretjem primeru pa finančna direkcija. Za te štiri primere se odmerja davek v obliki posebnega odloka, ki ga mora davčno oblastvo pismeno priobčiti davčnemu zavezancu. V vseh drugih primerih pa se odmera priobčuje davčnemu zavezancu v obliki obvestila in plačilnega naloga.

Proti vsakemu obvestilu in plačilnemu nalogu kakor tudi proti vsakemu davčnemu odloku je dopustna pritožba na višje davčno oblastvo. Proti odmeri zemljarine, ki se davčnemu zavezancu priobčuje samo s položnico, načelno ni možna pritožba. V kolikor se davčni zavezanec z odmero zemljarine ne more zadovoljiti, naj pri davčni upravi zahteva najprej formalni plačilni nalog, proti kateremu se bo potem lahko pritožil.

Vprašanje pritožb je zelo važno. Po zakonu mora že obvestilo in plačilni nalog kakor tudi odlok vsebovati tudi tako imenovano rekurzno klavzulo, to je pouk o pravnem sredstvu. Pritožba v upravnem postopku se vlaga redno pri onem oblastvu, ki je izdalo plačilni nalog ali odlok, proti kateremu se pritožba vlaga. Pritožba se vlaga pismeno ali ustno na zapisnik pri onem oblastvu, ki je izdalo plačilni nalog, oziroma odlok. Pismena pritožba se lahko vlaga osebno ali pa pošlje po pošti. V rok se ne štejejo dnevi prevoza po pošti. Priporočljivo je pritožbo vlagati v priporočenem pismu, ker se na ta način najlaže ugotovi pravočasnost pritožbe. Paziti pa je treba zlasti na to, da se pritožba naslovi na pristojno oblastvo. Pritožba v davčnem postopanju se vlaga v 30 dneh od dne priobčitve plačilnega naloga ali odloka. Če je zadnji dan roka nedelja ali praznik, se pritožbeni rok podaljša do prvega naslednjega delavnika. V kolikor pritožitelj ta rok prekorači za največ 15 dni, nima ta prekoračitev kvarnih posledic, ako to zamudo v pritožbi opraviči z res tehtnimi in važnimi razlogi. Kolkuje pa se pritožba z državnim kolkom za 50 din, event. priloge pa po 4 din.

Pritožbe več davčnih zavezancev zoper izvršeno odmero davka v skupni vlogi se ne jemljejo v pretres. Isti davčni zavezanec pa sme vložiti eno pritožbo zoper več davčnih odmer le v primeru, če se mu je vročil tudi skupni plačilni nalog, oziroma skupni odlok o teh odmerah.

Pritožba ne zadržuje izterjave davkov. Davek je treba kljub pritožbi plačati, ker ima sicer davčna uprava pravico uvesti izvršilno postopanje in računati zamudne obresti ter izvršilne stroške. V kolikor

Narod ima siguren občutek za vse ono, kar je zdravilno. Ni le slučajno, da se ravno pri nas popije toliko bele kave. Naše gospodinjje jo vedó mojstrsko pripraviti. Naravno, s »Kolinsko« to vedno dobro uspé.

VSA GLAZBILA In potrebné dobite po ugodni ceni pri tvrdki

Meinel & Herold

zaloga tvornice glazbil

MARIBOR — št. 102 a

Za veliki katalog s cenikom vpošljite Din 4- v znakah.

FRANC GREBENC TRGOVINA Z MESANIM BLAGOM
PODPEČ - pošta PRESERJE IN Z ZGANJEM APNA

ELEKTRO - BOGATAJ

Trgovina — Kongresni trg št. 19 — Instalacije

Elektro-materijal, motorji, lestenci, svetilke, kuhalne plošče, likalniki, električne peči, grelne blazine, žarnice itd. — Solidne cene!

Tel. 20-03

Izbira ni težka, če se odločite za dober aparat znamke KÖRTING, ki si je pridobil sloves in dvakratno priznanje na mednarodni razstavi v Parizu. Dospela je nova pošiljka vseh tip KÖRTING aparatov, pa Vas vljudno vabimo na brezobvezen ogled istih

KÖRTING

V račun vzamemo vse tipe radio-aparatov

Telefon 24-59

A. BIRKE, Ljubljana, Mestni trg 9

pa davčni zavezanec s pritožbo uspe, se mu davek vrne ali piše v dobro.

Pritožbe proti odlokom davčnega oblastva I. stopnje, to je davčne uprave, rešuje davčno oblastvo druge stopnje, ki je finančna direkcija; pritožbe proti prvostopnim odlokom finančne direkcije pa rešuje davčno oblastvo III. stopnje, ki je oddelek za davke finančnega ministrstva. Pritožbe proti ugotovitvi davčne osnove po davčnem odboru pa rešuje reklamacijski odbor.

Reklamacijski odbori se postavljajo na sedežih finančnih direkcij za vse območje direkcije. Finančni minister sme postaviti za obsežnejša območja tudi več reklamacijskih odborov, ki jim hkrati določi sedež. V dravski banovini poslujejo štirje reklamacijski odbori in sicer v Ljubljani, Mariboru, Celju in Novem mestu.

Reklamacijski odbor je sestavljen iz predsednika ali njegovega namestnika in iz osem članov s prav tolikim številom namestnikov. Finančni minister pa sme to število po potrebi povečati. Pri vsakem reklamacijskem odboru postavi oddelek za davke finančnega ministrstva državnega zastopnika, referenta davčnega oblastva, ki čuva in zastopa interese fiska pred reklamacijskim odborom.

Polovico članov reklamacijskega odbora, to je štiri člane in štiri namestnike postavlja oddelek za davke finančnega ministrstva na predlog finančne direkcije. Ostalo polovico članov in namestnikov pa izvolijo pristojne zbornice. Reklamacijskemu odboru predseduje finančni direktor ali njegov namestnik.

V pritožbi davčni zavezanec navadno pobija davčno osnovo ali davčno stopnjo, ker je višina davka odvisna pač od teh dveh činjenic. Pritožbe, v kateri davčni zavezanec pobija neke druge činjenice (n. pr. da sploh ni zavezan davku ali ne davku po tej in tej davčni obliki, zastaranje itd.) so redke. Pritožba naj bo kratka, vendar dobro utemeljena in obrazložena. Pritožbi brez vsake utemeljitve je redno usojen popoln neuspeh, zlasti kadar pobija davčni zavezanec davčno osnovo. Da bo znal pritožbo prav utemeljiti, pa mora davčni zavezanec vedeti, kako je davčno oblastvo, oziroma davčni odbor utemeljil svoj sklep o davčni osnovi. Zato mu zakon dovoljuje, da pri davčni upravi vpogleda spis, ki se nanj nanaša, in si izpiše vse potrebne podatke.

Reklamacijski odbor sklepa v tajnih sejah. Ni dolžan pozvati niti pritožitelja na sejo. Na obrazloženo zahtevo v pritožbi pa mora dovoliti pritožitelju, da poda svojo obrazložitev ustno na seji, na kateri se rešuje njegova pritožba. Sprejete sklepe priobčuje predsednik reklamacijskega odbora pismeno davčnemu zavezancu v obliki odloka, državnemu zastopniku pa z vročitvijo spisa.

Proti ugotovitvi davčne osnove po davčnem odboru ima pravico pritožbe tudi državni zastopnik. Rok za pritožbo pa poteče državnemu zastopniku 8 dni po tem, ko je potekel rok za pritožbo davčnemu zavezancu. Državni zastopnik ima torej rok 38 dni za pritožbo. Če je vložil državni zastopnik pritožbo proti ugotovitvi davčne osnove po davčnem odboru, se mora o tem obvestiti tudi davčni zavezanec, ki ima pravico v nadaljnjih 14 dneh podati svoje nasprotno razloge.

Proti odloku finančne direkcije, če je odločala na drugi stopnji, in proti sklepu reklamacijskega odbora more vložiti davčni zavezanec tožbo na upravno sodišče. Proti sklepu reklamacijskega odbora more vlo-

žiti tožbo na upravno sodišče tudi državni zastopnik. Tožba na upravno sodišče se vlaga neposredno pri tem sodišču v roku 30 dni od dne, ko je bil davčnemu zavezancu vročen odlok, oziroma sklep reklamacijskega odbora, državnemu zastopniku pa reklamacijski spis. Tožba se vlaga osebno pri upravnem sodišču ali v priporočenem pismu po pošti. Kolek za tožbo na upravno sodišče znaša 30 din, za priloge pa po 4 din. Posebej pa se plača še taksa za zapisnik pred upravnim sodiščem in taksa za sodbo upravnega sodišča. Za dravsko banovino posluje upravno sodišče v Celju.

Proti sodbi upravnega sodišča je dopustna pritožba na državni svet v Beogradu v 15 dneh po prejemu gornje sodbe. Pritožba se vlaga pri upravnem sodišču osebno ali v priporočenem pismu na pošti. Le če upravno sodišče ne spremeni sklepa reklamacijskega odbora, pritožba na državni svet ni dopustna. Kolek za pritožbo na državni svet znaša 100 din, za priloge pa po 4 din. Posebej pa se taksira tudi tu zapisnik pred državnim svetom in sodba državnega sveta. Državni svet je vrhovna in končna upravnosodna instanca za državo.

Proti odloku oddelka za davke finančnega ministrstva v pogledu družbenega davka, kjer nastopa kot druga stopnja oddelek za davke finančnega ministrstva, pa je dopustna le še tožba na državni svet. Tožba na državni svet se vlaga neposredno pri državnem svetu v roku 30 dni od dne, ko je bil davčnemu zavezancu vročen odlok oddelka za davke finančnega ministrstva. Tudi tu se tožba vlaga osebno pri državnem svetu ali v priporočenem pismu na pošti. Kolek za tožbo znaša 50 din, za priloge po 4 din. Posebej se plača še taksa za zapisnik in za sodbo.

Davki dospevajo v plačilo v štirih enakih letnih obrokih, in sicer: dne 1. januarja, 1. aprila, 1. julija in 1. oktobra. Pri novih zavezancih dospeva davek onega dne, ko jim je bil vročen plačilni nalog. Plačati pa se morajo davki najkasneje 45 dni po dospelosti, torej do dne 15. februarja, 15. maja, 15. avgusta in 15. novembra. Pri novih zavezancih pa se mora davek plačati najkasneje v 30 dneh po vročitvi plačilnega naloga. Če je zadnji dan plačilnega roka nedelja ali praznik, se more plačati davek prihodnji dan brez kvarnih zakonskih posledic.

Zemljarina pa se izjemoma plačuje do 15. avgusta prvi obrok in do 1. novembra drugi obrok. Prvi obrok zemljarine pa je bil za tekoče davčno leto 1940 podaljšan do 1. oktobra. Po pretoku teh rokov izvede davčna uprava izvršilno postopanje in računa 6 odstotne zamudne obresti do dne plačila ter izvršilne stroške.

Prisilno izterjevanje davka se vrši prvenstveno iz premične in šele potem iz nepremične imovine davčnega zavezanca. Kot izvršilni stroški pri izterjevanju neposrednih davkov se pobirajo:

1. za vročeni pismeni opomin:
  - a) 1 din, če ne znaša dolg več kot 200 din.
  - b) 0.5% vsega dolga, ki presega 200 din, a ne znaša več kot 10.000 din.
  - c) 1% vsega dolga, če dolg presega 10.000 din;
2. za izvršen popis (rubež) stvari:
  - a) 5 din, če dolg ne znaša več kot 500 din,
  - b) 1% vsega dolga, ki presega 500 din in ne znaša več kot 10.000 din,
  - c) 2% vsega dolga, ki presega 10.000 din.

Za izterjavo davkov se kmetovalcu ne smejo zaručiti in prodati hiša s hišnim okolišem 20 a zemljišča,

1 par vprežne živine, 1 voz in 1 plug, dokler ima druge premičnine in nepremičnine, iz katerih se da davek kriti. Posebna uredba o zavarovanju, prisilnem izterjevanju in neizterljivosti davkov določa, kateri predmeti so še izvzeti iz davčne izvršbe, tako pri kmetovalcu kakor tudi pri drugih stanovih.

V izvršilnem postopanju veljajo posebne določbe glede pritoževanja. V tem postopanju je namreč predvideno dvoje pravnih sredstev: ugovori in pritožbe. Ugovori se vlagajo zoper opomine in naloge ob izvrševanju davkov in sicer v 8 dneh od dne, ko se izvrši opomin oziroma od dne, ko se priobči ali izvrši nalog. Kolek za tak ugovor znaša 10 din, za event. priloge po 4 din. Ugovor se vlaga praviloma pri davčni upravi, ki ugovor tudi rešuje. Proti rešitvam teh ugovorov pa je v nadaljnjih 8 dneh dopustna pritožba na finančno direkcijo, ki odloči dokončno. Ta pritožba se kolkuje s 50 din, event. priloge po 4 din in vlaga pri davčni upravi. Tudi ti ugovori in pritožbe načelno nimajo odločilne moči. Davki se kljub temu izterjavajo in se v primeru, da je imel ugovor ali pritožba uspeh, po končanem postopanju vrnejo.

V rokih, ki smo jih spredaj navedli, morajo biti davki plačani. Le v izjemnih, v zakonu določenih primerih, se sme dovoliti odlog. Take odloge dovoljuje na utemeljeno prošnjo finančna direkcija za vsak poedini primer posebej, če davek ne presega 50.000 din; za davke nad tem zneskom pa dovoljuje odlog oddelek za davke finančnega ministrstva. V kolikor pa gre za izredne primere zaradi škode po elementarnih nezgodah dovoljuje oddelek za davke finančnega ministrstva odloge tudi poedinim vasem ali občinam skupno. Kljub dovoljenemu odlogu davka pa teko zamudne obresti. Finančni minister pa sme v uvaževanja vrednih primerih te obresti znižati ali tudi odpustiti. Odlog se dovoljuje le do konca dotičnega davčnega leta, v izrednih primerih pa tudi preko tega davčnega leta. Ista določila veljajo za obročno plačevanje.

Zakon ureja tudi vprašanje povračila davkov. Če je davčni zavezanec brez potrebe plačal neki davek ali ga je plačal v znesku, ki presega predpis, mu finančna uprava na prošnjo tak davek vrne. Prošnjo za povračilo pa mora vložiti najkasneje v petih letih od dne plačila oziroma od dne nastalega preplačila, ker je sicer ta pravica davčnega zavezanca zastarala. Prošnja je kolka prosta. V kolikor pa bi bila ta prošnja neosnovana, se kolek za 50 din naknadno izterja. Razume se pa, da se event. preplačilo na enem kontu prvenstveno uporabi za event. dolg na drugem kontu in šele eventualni presežek po poravnavi vseh davčnih kontov po vseh davčnih oblikah se davčnemu zavezancu vrne, v kolikor ne pristane na to, da ostane preplačilo v državni blagajni zaradi kritja še nedospelega oziroma še neodmerjenega davka. Prošnje za povračilo se vlagajo pri davčni upravi, kjer je bil davek plačan; rešuje jih pa finančna direkcija, če gre za povračilo do 10.000 din; za povračila nad tem zneskom pa rešuje take prošnje oddelek za davke finančnega ministrstva.

Omeniti moramo le še vprašanje davčnih oprostitev in davčnih olajšav. Zakon o neposrednih davkih kakor tudi posebni davčni zakoni predvidevajo izredne primere, v katerih nek davčni objekt oziroma donos iz tega objekta odnosno nek prejemek iz duševne ali telesne dejavnosti davčnega zavezanca ni zavezan davku. V takem primeru govorimo o davčni oprostitvi. Ako pa je tak donos oziroma prejemek zavezan davku,

Ure
zlatnina, srebrnina
in optični predmeti
J-VILHAR
urar — Sv. Petra c. 36
Ljubljana

Elektro-stroje:
motorje, brusilne in polirne stroje, vrtalne in rezilne stroje, kompresorje in črpalke i. t. d.

Elektro-aparate:
žarilne peči, kuhala, likalnike, grelne blaznice, spajalnike, rešaje i. t. d.
nudi v veliki izberi:

=ELEKTROINDUSTRIJA=D.
LJUBLJANA, GOSPOSVETSKA C. 13 ♦ TELEFON 23-14

Prporočamo Vam, kupujte »PRI ZVONU«, ker je najcenejša trgovina in ima veliko zalogo angleških, čeških in domačih kamgarov, sukna, damskega volnena in še mnogo drugega blaga po zelo nizkih cenah. Poizkusite samo enkrat, ne bo Vam žal. Se priporoča manufaktura

„PRI ZVONU“ Ljubljana
I. Strojanshek Pred škofijo 21
poleg magistrata (rotovža)

**računske,
pisalne
stroje**

dobavlja

RADIOVAL, LJUBLJANA

Telefon št. 35-63 DALMATINOVA ULICA 13
poleg hotela Štrukelj

Gostilna »JADRAN« Jesenice

Točim svoja že do sedaj vedno priznana pristna dalmatinska vina iz svojih lastnih vinogradov. Opolo, makarski — priznana plemenka belo namizno vino, grk, vugava, dingač in orig. prošek in meraskin.

SPECIALITETE: Suha dalmatinska šunka, paški in silba sir. Vsak torek in petek izbira svežih morskih rib, kakor tudi konzervirana škombri-tunina. — Točna in solidna postrežba. — Cene zmerne.

Se priporoča

lastnik gostilno **»JADRAN«** Anto J. Marasovič

FOTO PRIPOROČA SE
HOLYNSKI
 ATELJE ZA MODERNO FOTOGRAFIJO
 LJUBLJANA
 ALEKSANDROVA CESTA 5, TELEFON 37-47

Ivan Mihelič Kot 22, Ribnica
 Dolenjsko

Priporoča svoje prvovrstne izdelke vseh vrst žičnih tkanin v železni, pocinkani in medeni kvaliteti; košarske in strgarske izdelke; škafe, čebre, bariglice, ščipalke za perilo, obešalnike raznih kakovosti, kuhače, žlice itd. — Žaloga žimnatih sit ter gotovih sit za pekarnice in livarne.

Dobro blago! - Solidne cene!

Priporoča se tvrdka

Jelenc Adolf & Tomažin
 Ljubljana, Celovška 49

Izdelovanje avtomat. valjčnih mlinov **JELTOM** vseh kapacitet ter vseh drugih mlinskih strojev in nadomestnih delov. Prevzem montaže vsakovrstnih mlinskih naprav. Šivalni in mlekarski stroji prvovrstnih svetovno znanih **CONZ** elektromotorjev, ki so zavarovani proti prahu in vodi. Kupujte vse te stroje pri prvi in edini domači tvrdki te stroke in zadovoljni boste.

Priporoča se

Ivan Bernik

TOVARNA ROLET
 LJUBLJANA
 LINHARTOVA 8

V vsako hišo, „Slovenski dom“!

a uživa neko olajšavo pri odmeri ali plačevanju davka, bodisi trajno, bodisi začasno, govorimo o davčni olajšavi. Te davčne oprostitve in davčne olajšave so v zakonu o neposrednih davkih in tudi v posebnih davčnih zakonih izčrpno našteje pri vsaki poedini davčni obliki posebej.

Večino davčnih oprostitvev in davčnih olajšav mora davčna uprava že po službeni dolžnosti upoštevati. Davčnemu zavezancu se v takem primeru za zadevo ni treba zanimati, ker ga mora davčna uprava iz lastnega nagiba brez njegovega sodelovanja oprostiti davka oziroma priznati mu davčno olajšavo in davek odmerjati v smislu te olajšave. Umljivo pa je, da utegne davčni uradnik prezreti kakšno tako davčno oprostitvev ali davčno olajšavo in da odmeri davek brez ozira na to oprostitvev ali olajšavo. V tem primeru je naloga davčnega zavezanca, da z navadno vlogo na davčno upravo uveljavlja davčno oprostitvev oziroma davčno olajšavo in predlaga, da se mu prizna oprostitvev ali olajšava, ki bi jo bila morala davčna uprava že po službeni dolžnosti priznati. Vlogi je treba priložiti vsa dokazila, ki so za poedini primer potrebna. Kolkuje se taka vloga z 10 din, morebitne priloge pa po 4 din.

Nekatere davčne oprostitve in davčne olajšave pa se ne priznavajo po službeni dolžnosti. Tako se n. pr. oprashačo zemljarine za 15 let neporabna zemljišča, ki jih je lastnik z izrednimi stroški in z izrednim trudom napravil za porabna; davčno olajšavo za isto dobo pa uživajo meliorirana zemljišča; davčno olajšavo uživajo nove zgradbe za dobo 10 let ali 20 let itd. Sem spada tudi davčna oprostitvev oseb z 9 in več otroki, dalje posebne davčne olajšave za obče koristne ustanove, za hotelsko industrijo, za domača pomorsko-brodarska in rečno-brodarska podjetja ter ladjedelnice itd. V vseh teh in takih primerih nudi zakon neko davčno oprostitvev ali davčno olajšavo, toda le pod pogojem, da tako oprostitvev oziroma olajšavo davčni zavezanec tudi pravočasno uveljavlja s posebno prošnjo, ki jo naslovi na pristojno davčno upravo. Davčna uprava take oprostitvev oziroma olajšave ni dolžna, pa tudi ne sme priznati po službeni dolžnosti. Večinoma reševanje teh prošenj ne spada namreč v pristojno poslovanje davčne uprave, pač pa finančne direkcije in oddelka za davke finančnega ministrstva. Šele čim dobi davčna uprava rešitev od nadrejenih finančnih oblastev, mora tako oprostitvev oziroma olajšavo priznati in odmero davka prilagoditi rešitvi o tej oprostitvi oziroma olajšavi. Take prošnje se vlagajo pri davčni upravi in kolkujejo s 30 din. Prošnja pa je treba priložiti vsa potrebna dokazila ter taka dokazila kolkovati po 4 din kot priloge. Vzorec prošnje te vrste najdeš v knjigi Dr. Vl. Murko: Davčne oprostitve in olajšave, Ljubljana 1937.

To bi bilo nekaj navodil glede sodelovanja davčnih zavezancev s finančno upravo pri odmeri in plačevanju neposrednih davkov. To sodelovanje naj bo od strani finančne uprave dostojanstveno in ljubeznivo, s strani davčnih zavezancev pa odkrito in zaupljivo. Ob takem sodelovanju davčnih zavezancev s finančno upravo in finančne uprave z davčnimi zavezanci bomo davčno breme vsi skupaj na eni strani laže prenašali, na drugi strani pa bomo dosegli kolikor toliko pravično enakomerno obremenitev vsakega posameznika po njegovi davčni moči, kar je končno smoter davčnih zakonov samih in gotovo iskrena želja celokupne naše finančne uprave.

*Tehnična pisarna
in gradbeno podjetje*

ANGELO

BATTELINO

**POOBLAŠČENI STAVBENIK
SODNO ZAPRISEŽENI IZVEDENEC**

**LJUBLJANA VII.
ALJAŽEVA ULICA ŠTEV. 35**

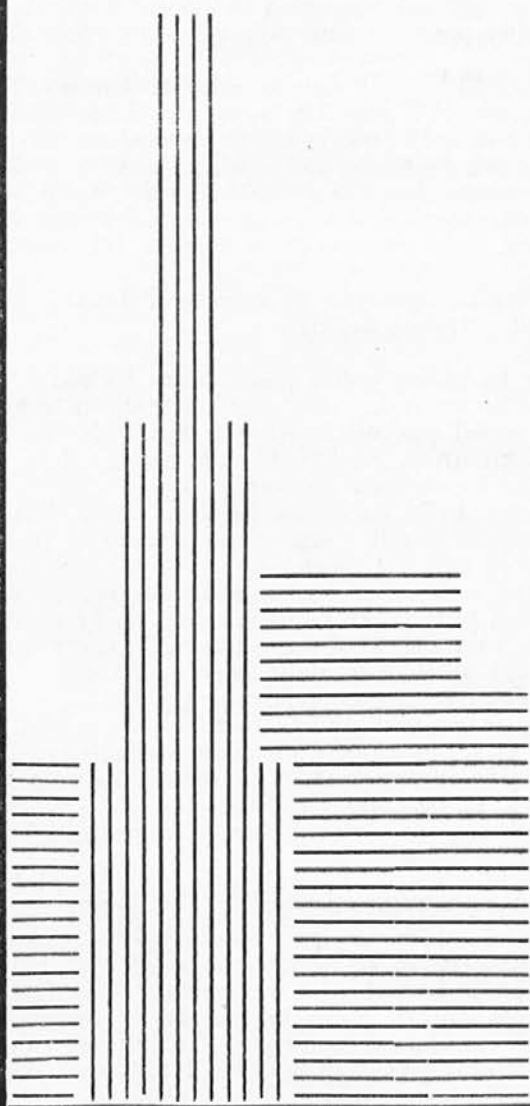
Poštni čekovni račun 15-117 — Telefon 33-39

Izvršuje betonske in železobetonske zgradbe, arhitekturo ter vsakovrstne visoke zgradbe. Sprejema v izvršitev vsakojake načrte in proračune strokovne stavbne stroke. Tehnična mnenja. Zastopstvo strank v tehničnih in zapuščinskih zadevah.

*

Izdeluje vsa v umetno kamnoseštvo spadajoča dela. Imam stalno na zalogi kamenaste cevi z vsemi odcepi in koleni. Prerez in material litine kamenastih cevi je izvršen po lastnem patentu.

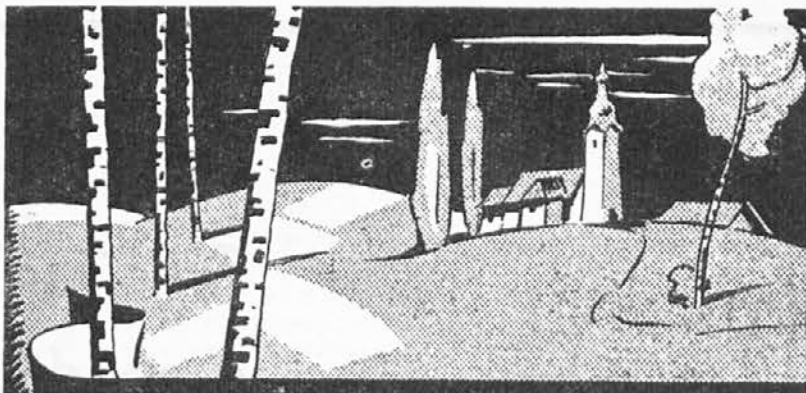

Vinko Beličič:

Steljniki se krčijo

Moj plug je oral Tvoja polja,
Tvoj prst je oral moje čelo.

Gradnik,

Na tisti strani rodenske gorice, ki v opoldansko sonce uprta gleda proti daljni Vinici, je imel svoje trtje in prikupno zidanico tudi moj sorodnik Janko Banovec s Črešnje. Po velikosti je zavzemalo trtje osmi del Banovčeve zemlje. Z vrtom, njivami, steljnikom in gozdnim delom je skopo preživljalo Banovčevo družino.

Nekaj let je tega, kar sva Janko in jaz sedela v zidanici pri litru zelenkastega muškatelca. Sonce se je nižalo k Svetemu Križu.

»Težki časi so, kakor še ne tako,« je tožil. »Svet se je zaprl, nikamor ni moči, doma pa ni nobenega zaslužka.«

Obrane trte, spreminjajoče se v oktobrskih barvah, so tiho šumele v vetru.

»Lahko tebi,« je nadaljeval. »Ko boš končal šole, ne boš nikdar stradal belega kruha. Ne rečem, zdaj ti je težko. A vendar je lahko prenašati težave, ako človek ve, da bodo nekoč poplačane.«

Gledal sem njegove dobre oči, suhi in razorani obraz, rahlo osivele lase.

»Siromaščina je povsod,« sem rekel. »Malokdo je zadovoljen. A jaz mislim, da je kmečko življenje najlepše in najbolj zdravo. Da si le družina pridela kruha na svoji zemlji!«

Janko je pil in pomislil.

»Na svoji zemlji!« je vzdihnil. »Saj to je tisto — zemlje ni! Njiv je malo, a še té slabo rodijo. Ljudi je zmerom več, zemlje pa zmerom enako. Kako se naj to uredi?«

V snopu svetlobe, ki je zasijal skozi lino, je drhtel zlat prah in se zibal na pajčevinah.

»Če imaš posebno srečo, prideš k železnici za progovnega delavca, k eni ali drugi lesni tovarni ali v rudnik na Kanižarico. A število takih srečnikov je jako omejeno, ne glede na to, da ob samem zaslužku ni moči živeti.«

Janko je govoril resnico. Razmislil je bil vse možnosti, kako bi družini omogočil pravo, človeka vredno življenje.

Imel je tri hčere godne za možitev, dva sina davno zrela za ženitev in še tri mlajše otroke. Pri hiši je bilo deset ust, deset parov delavnih rok. Bilo je mnogo volje za osamosvojitvev, a skoraj nobenega uspeha. Posestvo drobiti bi bil nesmisel. Kmetijo bo dobil en sam, ostali pa bodo v najslabšem ali najboljšem primeru ostali pri hiši kot strici in tete, morebiti zagrenjeni v odpovedih in odvisnosti.

Veter je močneje zavel preko trtij. Stopila sva ven in izpod brajde v mlačno luč zahajajočega sonca. Mlado vino nama je omamljalo misli, brisalo sence, ki so se spreletavale nad življenjem.

Po otavskem viaduktu je grmel tovorni vlak. Malo dalje so ležale njive, ki jih je tu blede zelenila repa, tam rdečila ajda, drugod zopet so jih rahlo rumenile zrele buče.

Za njivami so se pričenjali steljniki in se širili po valoviti ravnini proti smrekovim gozdovom. Breze,

stelja, samotni bori in raztresene smreke so migotali v rdečkastem soncu kakor pravljicična dežela.

»Koliko zemlje je tam!« sem pokazal Janku.

Davno spoznanje, da se mora rodovitna zemlja povečati na račun steljnikov, me je v trenutku spet vsega prevzelo.

»Zakaj ne krčite steljnikov? Toliko novega rodovitnega sveta bi lahko pridobili!«

Janko je mežikal v ravnino in zmajal z glavo.

»Rodoviten svet — tista siva glina in rdeča ilovica?«

»Posekati bi morali drevje, izkrčiti korenine in jih požgati, podorati pepel in kupe hlevskega gnoja! Ta zemlja ne bi slabše rodila kakor preskušene njive.«

Gledala sva prostrane steljnike, ki so se še vedno svetlikali v soncu. Jaz sem v duhu že videl, kako tam valovi rumena pšenica, slišal sem ostro šelestenje koruznih listov, čutil vonj cvetoče ajde in izkopanega krompirja...

»Če steljniki izginejo,« je ugovarjal Janko, »kje bomo jemali potrebni nastilj?«

»Listje!«

»Kje se bo potem poleti pasla vaška živina?«

»Saj ne bo steljnikov čez noč konec,« sem rekel.

»Nekdo bi moral poskusiti: preorati kos steljnika za srednje veliko njivo. Res, to bi dalo mnogo dela — a vi bi lahko kaj takega naredili.«

Modrikasti hribi daleč na hrvaški strani Kolpe so še skrivnostno žareli v soncu, medtem ko se je na ravnino počasi zgrinjal mrak.

»Poglejte, tam za črešnjskim kalom je vaš del steljnika. Tam bi si lahko napravili dve, tri njive. Ali ni bolje, da vam tisti svet daje žita in krompirja za družino kakor nastilja in slabe paše za živino?«

Janko Banovec ni več zmajeval z glavo.

»Hladno je, pojdiva noter,« je rekel.

Prižgal je svečo, natočil nov polič muškatelca, narezal še slanine in kruha. Klet je omamno dišala po mladem vinu, ki je vrelo v sodih.

Zunaj so ob pesmi čričkov zdaj tiše zdaj glasneje šumele trte.

Ali je bilo v resnici tako ali se mi je le sanjalo?

Stari Janko Banovec je čez nekaj tednov vzel žago, sin Miha sekiro, sin Jure kramp — in so odšli s Črešnje. Ustavili so se onstran kala, kjer se kolovozna pot poslavlja od njiv in prehaja v steljnik. Stelja je bila požeta, ilovnata zemlja se je medlo svetlikala v novembrskem soncu. Gledali so rahlo dvignjeni prisojni svet. Nad njimi so letele proti jugu jate selivk.

»Pomozi Bog in sveta Mati božja!« je šepnil gospodar in podal Mihu žago. Pokleknila sta k debeli brezi. Mrtvo tišino je zmotilo sikanje napiljenih jeklenih zob.

Žaga je pela in sipala belo žagovino, breze so se ječe rušile, Jure je vihtel sekiro in klestil, sam podiral manjša drevesca in si otiral znoj.

Popoldne je Nana pripeljala voz. Naložili so bela debela in debelejšje veje, drobno dračje pa pograbili na kup. Ob zdravamariji so se zadovoljno ozrli po storjenem delu.

Drugi dan je Miha s krampom rval korenine. Bilo je težko in naporno delo, ki je zahtevalo čvrstih, neutrudnih rok. Fanta se je polotila trmasta delavnost, tako da je zvečer lahko peljal domov poln voz štorov in korenin.

Sikanje je bilo čuti iz dneva v dan, drevje je padalo, kramp je ril po zemlji. Banovčeva dekleta na Črešnji so žagala brezova drva, zlagala panjičke v drvarnico in mislila na prijetno bližnjo zimo.

Ob koncu tedna je bil steljnik izkrčen za povprečno veliko njivo. V nedeljo je imela Banovčeva družina zaslužen počitek. Gospodar Janko je govoril za mizo:

»Te dneve bomo požgali kupe dračja in navozili gnoja. Butala nam bo posodil svoj par volov, da preorjemo pred dežjem.«

Proti hladnemu, čistemu nebu so se zgubljali stebri gostega belega dima. Poseka je bila kmalu kot golo, osamelo bitje, ki otožno koprni iz svoje onemoglosti.

Banovčevi so raztresli gnoj, nato so pripeljali plug. Vpregli so dva para močnih volov in zaorali. Lemež se je zagrizel v ledino, škrtal je in rezal zgubljene korenine. Rjavkasta brazda se je daljšala, dobila prvo sosedo, drugo... Stari gospodar je moral prenaporno pluzenje prepustiti sinu.

Nova njiva je bila prvič zorana. Lepa kot zagorelo deviško dekle je puhtela in se smehljala v poznem jesenskem soncu.

Sledila je ostra zima. Brazde so v snegu, odjugah in zmrzalih postale krhke. Spomladi so Banovčevi še enkrat pognojili in preorali najmlajšo njivo. Posadili so koruzo. Ker je bil svet ob poti, so postavili močno leseno ograjo.

Iz tal so prikukali prvi lističi koruze, srkali mlado sonce in pomladno deževje. Na treh straneh se je prebujal steljnik in počasi zelenel. Življenje je plalo v ljudeh, živalih in rastlinah...

Fizolove grme med Banovčevo koruzo so kmalu zavohali zajci in se radi ustavljali Na novem, kakor se je tisti svet pričel imenovati.

Pomlad je prešla v poletno vročino. Koruza je rasla in se bohotila, pognala cvet in storže. Po steljnikih okrog se je podila živina, kdaj pa kdaj je zahrstnilo koruzno steblo in izginilo v govejem gobcu.

Prva letina Na novem je dala deset mernikov koruze. Jeseni so Banovčevi tam posejali pšenico.

Ali je bilo v resnici tako ali se mi je le sanjalo? Banovčevi so poleg prve njive izkrčili nov del za koruzo — drugi zob se je zasadil v steljnik.

Naslednja pomlad je bila deževna. Pšenica je visoko pognala, a v plohah in vihrah zelo polegla. Njiva Na novem je bila v zavetju in se je ob žetvi dobro odrezala: namlatili so osem mernikov več.

Pesem zemlje, ki daje koruznega, pšeničnega kruha, je donela dalje, vedno močnejše, vedno lepše.

Preorali so strnišče in posejali ajdo. V pozni jeseni je poleg koruzišča spet sikala žaga, mahala sekira, ril kramp.

V treh letih so Na novem nastale tri njive.

Pesmi zemlje se je pridružila pesem ljudi. Miha Banovec se je s Črešnje št. 5 priženil na št. 12 k Mavrinu. Hiši je prinesel ime, svojo zdravo, vztrajno delavnost in zemljo Na novem. Sestra Nana pa se je s Črešnje omožila v sosedno vas k Judniču. Obenem sta se tidve družini dogovorili, da bo kasneje Jure Banovec vzel Judničevo Katko in zagospodaril za očetom.

V to živahno in neuklonljivo življenje so nenadoma kanile jedke skrbi: izbruhnila je vojna. Res — vojna je bila še nekje silno daleč, a njeni odmevi so se čutili vsepovsod po vaseh. Tu je bil gospodar poklican na tritedenske orožne vaje, tam je moral oditi fant na dvomesečne... A kaj to! Zemlja je ostala dobra in zvesta, vdano se je prepuščala delavnim in potrpežljivim rokam.

Se preden je nastopila pomlad, je Banovčeva Meta dobila v Ljubljani službo, najmlajši sin pa se je odšel učiti v trgovino... Stari Janko je posestvo prepisal Juretu.

O letošnjem vuzmu sem se oglasil pri sorodnikih na Črešnji. Lepo so me sprejeli, čeprav so bili vsi v pripravah na svatbo. Stari Janko se je močno postaral in tudi malo potročil, kar pa za šestdeseta leta ni nič čudnega.

Sešla sva se v zidanici.

»Muškateleca ni več, zato bom natočil kar črnega, da ne boš imel take barve kakor kokoš pod repom.« Narezal je kruha, mesa in potice.

»Zdaj jej pa pij, da se boš navadil vriskati za našo oheet! Pa pusti svoje knjige v miru, da se ne prevzameš ali da se ti ne zmeša.«

Jedla sva in trkala s kupicami. Nekje blizu je kos pel svojo večerno pesem. Prebujajoča se zemlja je dehtela med solznimi trtami.

Sedela sva in kramljala.

»Kako pa vojna?« se je nenadoma spomnil. Potem pa so se mu oči skrčile in je zamahnil:

»Pustimo zlodja v miru! Dovolj sem ga skusil! Tako, da mi do smrti ne pojde iz duše!«

Šla sva iz zidanice in se kot pred leti zagledala v ravnino. Za črešenjskim kalom se je svet Na novem zajedal v steljnik. Svetlozeleno ozimno žito naju je pozdravljalo iz daljave.

»Jeseni je Miha krčil Mavrinov, to se pravi, svoj steljnik, Butala se je odločil, da prične svojega po žetvi,« je pravil Janko. »Steljniki se krčijo. Seveda: ljudi je zmerom več, treba je tudi več kruha...«

Steljniki se krčijo... Banovčev, Mavrinov Butalov, tudi Jermanov znoj namaka nove njive, Bog blagoslavlja delo, daje rast in cvet in sad...

Na Črešnji je zazvonilo zdravamarijo.

Koče Slovenskega planinskega društva

Lega, dohod ter od kdaj do kdaj so odprte

Suhoparen seznam planinskih koč SPD je tudi dokaz ljubezni slovenskega človeka — ne glede na stan — do prelepe slovenske zemlje, do mogočnih skalnatih vrhov, do skromnejših hribov, goličav, gozdov itd.

Le žrtve, poročene iz ljubezni do narave, so mogle zgraditi toliko domov v višavah, ki so v ponos slovenskemu narodu.

Kamniške ali Savinjske planine in predgorje.

Koča pod Storžičem. 1150 m, zgrajena leta 1934.; oskrbuje jo podružnica SPD v Trziču.

Dostopi: Iz Trziča čez Lom 2h; z žel. postaje Križe-Golnik preko Gozda in Male Poljane 3h 30. Koča je oskrbovana od maja do oktobra ter pozimi ob nedeljah in praznikih in večer pred njimi; druge dneve po predhodni prijavi pri oskrbniku.

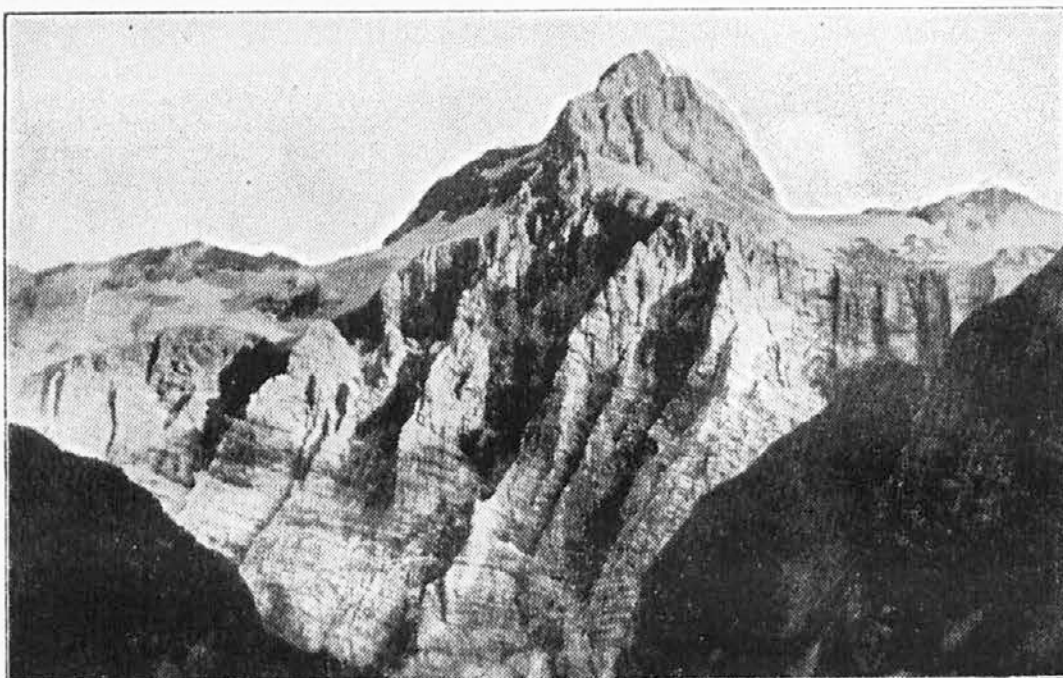
Češka koča na Ravneh. 1543 m, ki jo je zgradila Češka podružnica SPD leta 1900., je last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: z Jezerskega (iz Kranja do Jezerskega avtobusna zveza) 2h; iz Cojzove koče na Kokrškem sedlu čez Grintavec ali Kočno 4—5h; iz Frišaufovega doma na Okrešlju čez Savinjsko sedlo in skozi Zrelo 4h. Koča je oskrbovana od 28. junija do 25. septembra.

Koča na Jermanovih Vratih (na Kamniškem sedlu), 1884 m, zgrajena leta 1906., last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: iz Doma v Kamniški Bistrici 3h; iz Cojzove koče na Kokrškem sedlu (1791 m) čez Skuto in Tursko goro 5h; iz Kocbekovega doma na Korošici čez Planjavo 4h; z Okrešlja 1h 30. Koča je oskrbovana od 8. junija do 31. oktobra, v oktobru ob nedeljah in praznikih.

Koča na Veliki Planini. 1558 m, zgrajena leta 1912., last Osred-

Triglav (Severna stena)

Zavetišče v Gozdu. 864 m; oskrbuje podr. SPD v Trziču od leta 1937. dalje.

Dostopi: iz Trziča 1h 30; z žel. postaje Križe-Golnik a) skozi vas v Gozd 1h 30; b) z avtobusom na Golnik in dalje 30 min. do zavetišča. Zavetišče je stalno oskrbovano. V okolici smučišča.

Dom na Krvaveu. 1700 m, zgrajen leta 1925., last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: iz Kamnika 5h; iz Cerkelj (do tam vsakodnevna avtobusna zveza iz Ljubljane) 3h 30; iz Cojzove koče na Kokrškem sedlu preko Kalškega grebena in Vel. Zvona 5h; iz Kokre (do Kokre avtomobilska cesta) 3h. Dom je vse leto oskrbovan. V okolici izborna smučišča.

Dom v Kamniški Bistrici (Bistriški dom). 601 m, zgrajen leta 1909.; od železn. postaje Kamnik oddaljen 17 km. Na desnem bregu Kamniške Bistrice pešpot, na levem bregu avtomobilska cesta (ob nedeljah poleti avtobusna zveza) do Kopiš, od tod pol ure do Doma. Dom je oskrbovan vse leto; oskrbuje ga Osrednje društvo SPD v Ljubljani.

Cojzova koča na Kokrškem sedlu. 1791 m, last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: Od Doma v Kamniški Bistrici 3h; iz Kokre (do tja avtomobilska cesta) 3h 30.

Oskrbovana od 8. junija do 31. oktobra (oktobra samo ob nedeljah), pozimi na razpolago zimska soba, ključ pri oskrbniku Doma v Kamniški Bistrici.

njega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: iz Kamnika do Stahovice avtobus (5 km), od tod mimo Sv. Primoža do koče 3h; iz Stahovice z avtobusom do Črne (7 km), od gostilne pri Jurčku do koče 2h; iz Stahovice z avtobusom do Tineta; od tod do koče 2h 30. Najprikladnejši vzpon za smučarje iz Črne. Koča je oskrbovana vse leto. Ima skupno ležišče. V okolici prostrana smučišča.

Kocbekov dom na Korošici. 1808 m, zgrajen leta 1929., povečan leta 1935., last Savinjske podružnice SPD v Celju.

Dostopi: poleti od Rogovilca (ob avtomobilski cesti med Lučami in Solčavo) skozi Robanov kot 4h 30; iz Kamnika (avtobus do Kopiš) skozi dolino Bele čez Presedlaj in Prag 5—6h; iz Luč v Savinjski dolini (do tod poleti in pozimi avtobusne zveze) mimo kmetije Planinšek čez Vodole (1568 m) 6h; iz Logarske doline čez Klemenškovo planino, Planišico in Skarje 5h 30. Dom je oskrbovan od 15. marea do 30. septembra. Do konca maja ugodna smuka!

Mozirska koča na Golteh. 1344 m, nova koča zgrajena 1929., povečana l. 1937. Last Savinjske podružnice SPD. L. 1937. pridobljena dependanca (Lesjakova koča), ki jo ima podružnica v najemu.

Dostopi: iz Mozirja (do tja avtobusna zveza iz Celja in z žel. postaje Smartno ob Paki) 3h; iz Ljubnega 4h; iz Šoštanja 4h 30. Koča je oskrbovana vse leto.

Aleksandrov dom v Logarski dolini. 757 m, zgrajen leta 1932., ima dependanco Tillerjevo kočo, zgrajeno leta 1925. Last Savinjske podružnice SPD.

Dostopi: od žel. postaje Smartno ob Paki oddaljen 50 km. V poletni sezoni dnevne avtobusne zveze z žel. postajo Smartno ob Paki, s Celjem in Ljubljano (preko Kamnika in Gornjega grada). V zimski dobi iste zveze do Solčave, oddaljene 6 km od Aleksandrovega doma. Dom je oskrbovan od 1. junija do 30. septembra.

Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini. 757 m, od leta 1919. last Savinjske podružnice SPD. Do zavetišča (ki stoji poleg Aleksandrovega doma) vodi avtomobilska cesta iz Savinjske doline. Avtobusne zveze: (glej Aleksandrov dom v Logarski dolini!). Oskrbovano vse leto.

Fršaufov dom na Okrešlju. 1378 m, zgrajen leta 1908., ima dependanco »Okrešljsko vilo«, urejeno leta 1932. Last Savinjske podružnice SPD v Celju.

Dostopi: iz Aleksandrovega doma v Logarski dolini (do tu v letni sezoni vsakodnevna avtobusna zveza s Celjem, Ljubljano in žel. postajo Smartno ob Paki, pozimi iste zveze le do Solčave) 2h; iz Doma v Kamniški Bistrici preko Jermanovih vrat (1924 m) 4h; iz Češke koče na Ravneh (1543 m) preko Savinjskega sedla 4h. — Oskrbovan je od 1. julija do 30. septembra, v oktobru samo ob sobotah in nedeljah, v dobi spomladanske smuke pa od cvetne nedelje do prve povelikonočne nedelje. Dobra smučišča!

Koča na Surekovecu. 1377 m, zgrajena leta 1932., last Saleške podružnice SPD v Soštanju.

Dostopi: iz Soštanj 4h; iz Crne 3h; iz Ljubna 3h; iz Mozirja preko Mozirske planine 4h 30. Koča je oskrbovana vse leto. Smučarska postojanka.

Julijske Alpe in predgorje.

Hotel »Zlatorog« ob Bohinjskem jezeru. 527 m, kupljen l. 1913., popolnoma prezidan leta 1938.; last Osred. društva SPD v Ljubljani.

Dostop: do »Zlatoroga« vozi poleti avtobus od vsakega vlaka iz Bohinjske Bistrice (30 min.), pozimi pa avtoizvošček ali sani. »Zlatorog« ima lasten vodovod, toplo in mrzlo vodo v sobah, elektriko, telefon. Oskrbovan je vse leto.

Malnarjeva koča. 1343 m, last Osrednjega društva SPD v Ljubljani od leta 1919.

Dostopi: z žel. postaje Bohinjska Bistrica 2h; iz Orožnove koče 1h; iz Krekove koče na Ratitovcu 5h. Oskrbovana od 28. junija do 1. oktobra. Koča se v glavnem uporablja za počitniško dijaško kolonijo.

Orožnova koča pod Črno Prstjo. 1349 m, zgrajena leta 1894., last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostop: z žel. postaje Bistrica-Bohinjsko jezero 3h; od Svetega Janeza ob Boh. jezeru 3h; iz Krekove koče na Ratitovcu 5h. Koča je oskrbovana od 28. junija do 1. oktobra.

Dom na Komni. 1520 m, zgrajen leta 1936. Last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: z žel. postaje Bistrica-Boh. jezero poleti avtobusna zveza do »Zlatoroga«, pozimi avtoizvoščiki do »Zlatoroga«. Od »Zlatoroga« dalje na razpolago nosači. Od hotela »Zlatoroga« do Doma na Komni 3h peš hoje, poleti cesta uporabna za jahanje. Izvrstna, prostrana smučišča. Oskrbovan vse leto.

Koča pod Bogatinom. 1513 m, zgrajena leta 1932., last Bohinjske podružnice SPD v Srednji vasi v Bohinju.

Dostopi: z žel. postaje Bistrica-Boh. jezero do Zlatoroga« poleti avtobusni promet (12 km), dalje do Savice 5 km po cesti, od tod 2h 30 peš do koče. Pozimi avtopromet do »Zlatoroga«, tukaj nosači na razpolago. (Glej podatke glede nosačev pri Domu na Komni.) — Koča pod Bogatinom je oddaljena četrte ure od Doma na Komni. Koča je oskrbovana od 28. junija do 30. oktobra in od 20. decembra do 15. maja. V koči so stalni nosači, vodniki in smučarska šola.

Koča pri Triglavskih jezerih. 1683 m, od leta 1919. last Osrednjega društva SPD.

Dostopi: z žel. postaje Bistrica-Boh. jezero do »Zlatoroga« poleti avtobusna zveza (20 min.), pozimi avtopromet (20 min) ali sani 1h 30; od »Zlatoroga« čez Komarčo do koče 4h; čez Komno 5h; od žel. postaje Bistrica-Boh. jezero do Sv. Janeza z avtobusom ter od tod preko Vogarja, planine pri Jezeru, planine Ovčarije in krog Tičarice 5h; z Ovčarije tudi čez Štapce, skupaj 4h. Koča je oskrbovana od 28. junija do 1. oktobra in od 15. marca do 15. maja; ako se predhodno prijavi vsaj osem oseb in najmanj za tri dni, je koča oskrbovana tudi za božične praznike.

Vodnikova koča na Velem Polju. 1805 m, zgrajena leta 1895.; last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: z žel. postaje Boh. Bistrica cesta do Srednje vasi 1h, od tod čez pl. Uskovnico ali Konjšico 5h, od Sv. Janeza čez Voje 4h; iz Aleksandrovega doma 1h; iz koče Zajezeram 4h. Koča je oskrbovana od 28. junija do 1. oktobra.

Aljažev dom v Vratih. 1015 m, zgrajen leta 1910.

Dostop: z žel. postaje Dovje-Mojstrana 3h, avtom. cesta do alapa Peričnika 5 km. Dom je oskrbovan od 15. maja do 10. oktobra.

Vseh vrst moške klobuke

v najnovejši barvi in obliki
ima stalno na zalogi nad 50 let
znana in obstoječa trdka

Solidna postrežba,
cene zmerno. Sprejemajo se klobuki
v popravilo!

VINKO BOGATAJ, Radovljica

Prodaja vseh vrst monopolskih izdelkov.
Poštne, taksne in vrednostne papirje, razglednice, časopise domače in inozemske dobite v

KOLODVORSKI TRAFIKI - JESENICE
STOPAR ANTON - TRAFIKANT

URBAR
VIKTOR

SOBOSLIKARSTVO - PLESKARSTVO

Vam postreže po najmodernejših vzorcih in po zmernih cenah vsa v to stroko spadajoča dela

★
JESENICE — GORENJSKO

Restavracija KUD-Kozina JESENICE - FUŽINE

Prvovrstna kuhinja, pristne domače pijače ter vedno sveže pivo v vrčkah. Solidne cene in točna postrežba. Sprejemajo se abonenti na hrano. Turistične in športne skupine imajo 20 % popusta na dnevne cene. Za cenj. obisk se pripočita FRANJO in SLAVA ANCELJ, restavraterja.

ZOBNI TEHNIK

Savinšek Stanko

Jesenice — hotel »Triglav«

MANUFAKTURA
GALANTERIJA

VINKO SAVNIK

RADOVLJICA · JESENICE · BLEĐ

Vodovodne napeljave, toplovodne naprave, strojno ključavničarska in kovaška dela solidno izvršuje

J. ULČAR in DRUG.
FORTUNA, GORJE PRI BLEĐU

**Najbolj razširjeni in največji tehnik
v Sloveniji je »DOMOLJUB«!
Zato oglašujte v njem!**

LAZAR FILIP

Stavbno in pohištveno
mizarstvo. - Pogrebni zavod.
JESENICE
SAVSKO NABREŽJE

Cenjenim damam in gospodom! Vedno Vam nudi damski in moški salon po najnovjšem kroju vsakovrstno delo. Na razpolago je tudi izbira vzorcev damskega in moškega blaga.

Za cenjena naročila se priporoča

Bregant Jože
Slovenski Javornik 42

★
Gostilna pri
»Marjanu«
Jesenice - Fužine

★

Nudi Vam pristna, lastna dalmatinska vina. — Na zalogi vedno dalmatinske specialitete: šunka, paški sir, sardine. V četrtkih in petkih sveže morske ribe. V nedeljah razvedrilo ob zvokih godbe. Solidna postrežba, cene zmerne, se priporoča M. MARASOVIČ

Franz Grilc

Radovljica - Gor.

manufakturna trgovina

Velika zaloga — solidne cene.

ŽIMA

higijensko očiščena in sterilizirana na pari 115° C vseh vrst vedno na zalogi po najnižjih cenah v domači tovarni žime

J. KNIFIC

Stražišče pri Kranju
Telefon Int. št. 2

Zahtevajte brezplačne vzorce

Oblačila po najnovjši modi za cenjene dame in gospode Vam po želji solidno izdelata damski in moški salon

JESENICE

Ivanka — Joško

PAVLI

Prvovrstno orodje, stavbno okovje, lake, barve in vso železnino za kmeta in obrtnika, kakor tudi posodo, steklenino in porcelan za gospodinjstvo Vam nudi v veliki izbiri

»KOVINA«

D. Z
O. Z.

KRANJ

Ljubljanska mlekarica gre v novem klobuku čez Zmajski most. Veter zapiha in odnese klobuk v Ljubljano. Pogleda še za njim, nato pa zamahne z roko:

»Ah kaj! Voda ga je dala, voda ga je vzela.«

Stančeva koča. 2232 m, od leta 1919. last Osred. društva SPD v Ljubljani.

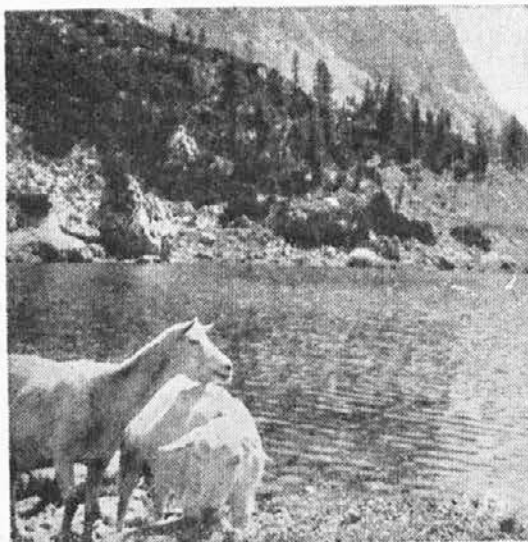
Dostopi: iz Aljaževega doma po Tominškovi poti 4h 30; iz Aljaževega doma čez Prag 4h 30; iz Mojstrane skozi Kot 6h; iz Mojstrane skozi Krmo 8h (zimski dostop), ali od Sv. Janeza mimo Vodnikove koče na Velem Polju (1805 m) 8h. Koča je oskrbovana od 28. junija do 1. oktobra in spomladi od 15. marca do 15. maja.

Aleksandrov dom pod Triglavom. 2408 m, od l. 1919. last Osred. društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: z žel. postaje Bistrica-Boh. jezero 8h; z žel. postaje Mojstrana preko Bohinjskih Vrat 7h. Dom je oskrbovan poleti od 27. junija do 1. oktobra.

Triglavski dom na Kredarici. 2515 m, zgrajen leta 1896.; last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: iz Aljaževega doma bodisi po Tominškovi poti 4h 30 ali čez Prag 5h; iz Mojstrane skozi Kot 7h; iz Mojstrane skozi Krmo 8h (zimski dostop); od Sv. Janeza mimo Vodnikove koče na Velem Polju 8h. Dom je oskrbovan poleti od 28. junija do 1. oktobra, spomladi od 15. marca do 15. maja.

Pri Sedmerih triglavskih jezerih

Koča v Krnel, 1218 m, zgrajena leta 1933.; last Kranjskogorske podružnice SPD v Kranjski gori.

Dostop: z žel. postaje Kranjska gora po avtomobilski cesti do mostu čez Pišnico 1/2 h in od tod do koče 1h. Koča je oskrbovana od 15. junija do 15. septembra, spomladi pa ob nedeljah in praznikih ter dan poprej.

Koča na Gozdu. 1226 m, zgrajena leta 1922.; last podružnice SPD v Kranjski gori.

Dostop: Avtomobilska cesta iz Kranjske gore do koče 7 km; peš 1h 30. Koča je oskrbovana od 15. junija do 15. septembra, pozimi pa ob nedeljah in praznikih ter dan poprej.

Erjavčeva koča na Vršču. 1515 m, last Osrednjega društva SPD v Ljubljani od leta 1919.

Dostop: z žel. postaje Kranjska gora (avtomobilska cesta do Ruske kapelice) 2h 30; z žel. postaje Rateče-Planica do Tamarja 1h 30; od tod čez Sleme do Erjavčeve koče še 3h. Koča je oskrbovana od 28. junija do 4. oktobra in v zimskem času od 1. decembra dalje ob nedeljah in praznikih in dan poprej, ob božičnih praznikih in ves februar in marec.

Koča v Planici (Tamar). 1108 m. Oskrbuje jo podružnica SPD v Ratečah od leta 1937. dalje; smučarska postojanka!

Dostop: do Tamarja vodi vozna cesta od žel. postaje Rateče-Planica, peš 1h 30. Koča je oskrbovana vse leto.

Krekova koča na Ratitovem. 1666 m, zgrajena l. 1924. po Selški podružnici SPD, sedaj last Osrednjega društva SPD v Ljubljani.

Dostopi: z žel. postaje Škofja Loka do Češnjice 18 km, avtobusna zveza, od tod preko Prtovca do koče 3h; z žel. postaje Škofja Loka z avtobusom do Zalega loga v Selški dolini 24 km, od tod do koče 2h 30; z žel. post. Nomenj preko Ribčeve planine do koče 4h. Lepa zimska tura, odlična smučišča. Koča je oskrbovana od 28. jun. do 1. oktobra in tudi pozimi, ako se prijavi oskrbniku vsaj 8 oseb za najmanj tri dni.

Šmarjetna gora (Cofišče). 654 m; upravlja jo konzorcij; od 35 deležev jih poseduje podružnica SPD v Kranju 25.

Dostop: iz Kranja 45 min. Postojanka je oskrbovana vse leto.

Koča na Lubniku. 1024 m, zgrajena leta 1932., last podružnice SPD v Skofji Loki.

Dostop: iz Skofje Loke čez Gabrovo 2 h ali iz Skofje Loke do Soteske (do tu avtomobilska cesta, ki vodi v Selško dolino), dalje mimo kmetije Zalubnikar 2 h. Koča je oskrbovana vse leto.

Karavanke.

Dom na Kofcah. 1400 m, zgrajen leta 1927., last podružnice SPD v Tržiču.

Dostopi: z žel. postaje do Ankeleta in do Ukca avtomobilska cesta, od tod do Doma 1 h 30 do 2 h. Iz Tržiča 6 markiranih potov do Doma 2 h 30 do 3 h. Smuška pot. Važna zimska postojanka. Smuški tečaji, tekme. Dom oskrbovan vse leto.

Evharistični križ vrh Triglava

Koča na Bistriški planini. 1052 m, urejena leta 1937. od podružnice SPD v Tržiču, ki jo oskrbuje in upravlja.

Dostopi: iz Tržiča čez Petelinove Ravni 1 h; iz Tržiča čez Bistrico in mimo Sv. Jurja 1 h 30. Koča je oskrbovana od 1. maja do 15. oktobra.

Roblekov dom na Begunjski. 1757 m, zgrajen leta 1933., last podružnice SPD v Radovljici.

Dostopi: z žel. postaje Lesce-Bled do Begunj 1 h; od tod čez Poljsko planoto 2 h 30; iz Žirovnice 4 h; iz koč v Zelenici (1534 m) 2 h 30; iz Radovljice čez Begunje 3 h 30. Koča je trajno oskrbovana od 1. junija do 15. sept.; od začetka maja do 1. junija in od 15. septembra do 15. oktobra pa ob nedeljah in praznikih.

Valvasorjeva koča pod Stolom. 1180 m, na novo zgrajena l. 1938., last podružnice SPD v Kranju.

Dostopi: z žel. postaje Žirovnica 1 h 30; z žel. postaje Javornik preko Koroške Bele 2 h. Koča je oskrbovana vse leto.

Prešernova koča na Stolu. 2098 m, zgrajena leta 1909., last podružnice SPD v Kranju.

Dostopi: z žel. postaje Žirovnica po slovenski poti 4 h do 4 h 30; iz Žirovnice mimo Valvasorjevega doma (1 h 30), dalje na vrh še 2 h 30; z Golice čez Medji dol 5-6 h; iz Tržiča (odnosno od Sv. Ane) mimo koč na Zelenici (3 h 30), do Prešernove koč še 3 h. Koča je oskrbovana od Binkoštnih praznikov do 1. oktobra.

Spodnja koča na Golici. 1582 m, last Osrednjega društva SPD v Ljubljani, oskrbuje jo Jeseniška podružnica SPD na Jesenicah.

Dostopi: z žel. postaje Jesenice do Sv. Križa avtomobilska cesta 5 km, od tod do koč po strmi poti 1 h 30, čez Savske jame 2 h; z žel. postaje Javornik 4 h. Koča je oskrbovana od 1. maja do 15. oktobra.

Kadilnikova koča na Golici. 1836 m, zgrajena leta 1905., last Osrednjega društva SPD v Ljubljani (oskrbuje jo Jeseniška podružnica SPD na Jesenicah).

Hotel 'Stara pošta', Kranj

vodilna in prvovrstna restavracija, kavarna, hotel, novo moderno kegljišče, avtogaraže, dnevni koncert, danzing, izletniški center, shajališče vseh športnikov.

Prvovrstna kuhinja — izbrane pijače!

FRANC LIEBER, hotelir - telefon št. 58

Kmečka hranilnica in posojilnica Radovljica

Damsko in moško perilo

Moške klobuke, dežne plašče za dame in gospode, dobite po solidnih cenah v največji izbiri na **JESENICAH** v specialni modni trgovini

Janko Bogataj

Gospodarska zadruga

trgovina in gostilna

na **KOROSKI BELI**
se priporoča za cenjeni obisk

Lojze Bizjak

Prvovrstni šivalni stroji ter kolesa priznane znamke ADLER. Zastopstvo radio aparatov znamke SIERA.

Žirovnica - Gorenjsko

Gospodarska zveza

družba z omejeno zavezo

trgovina z mešanim blagom

RADOVLJICA

Žvonko - Juanka Turnšek trgovina stekla
ima vedno na zalogi porcelan, steklo, slike itd. na **JESENICAH**

GOSTILNA
pri Iankotu in Tončki
»MULEJ«
NA JAVORNIKU

Vsako nedeljo prvovrstna godba in ples. — Na razpolago pristna domača vina, dobra kuhinja in solidna postrežba.

M *Gradbeni material*

Izolacije vseh vrst. Salonit cevi za dimovode in odvode. Salonit valovite plošče za strehe, Salonit šablone, ploščice za oblogo sten in tlakov. Ksilolitni tlaki itd. najugodnejše dobite pri

aterial

Lastnik Miro Vovk

Liubljana Tyrševa 36

Telefon št. 27-16. Brzjavljavi „MATERIAL“

S SAMO V GRADIŠČU 3
V LJUBLJANI

Je priznано staro pleskarsko, sobo in črkoslikarsko podjetje

STANE VOJSKA

PREJE VALENTIN VOJSKA

Vsa naročila izvršuje tvrdka solidno in po zmernih cenah. — Ne zamenjajte našega podjetja z drugimi podjetji s podobnimi imeni.

Telefon 40-20

J. JAGODIČ

ŽELEZNINA
ŠPECERIJA

CELJE
GUBČEVA UL.
GLAVNI TRG
TELEFON ŠT. 191

HRIBAR JAKOB

JESENICE, Kralja Petra cesta 4a

Splošno ključavničarstvo in vodovodna instalacija za tople in hladne napeljave. Zaloga štedilnikov od navadnih do rje prostih izdelkov. — Železne konstrukcije izdelujemo po najnovejših vzorcih. — Avtogensko varjenje

Mizarsko in pogrebno podjetje

Zaloga krst od preprostih do najfinejših. — Oskrba prevoza po tu in inozemstvu s furgonom

GOGALA M.

BLLED I. Telefon št. 352

Najbolj razširjeni dnevnik v Sloveniji je »SLOVENEK«! Zato oglašujte v njem!

Dostopi: z Jesenic mimo Sv. Križa (avtomobilska cesta 5 km daleč) 3 h 30; od Sv. Križa čez Ročco in sedlo Jekel 3 h; iz Mojstrane čez Ročco 3 h; iz Hrušice preko Ročce 3 h 30; iz Javornika 4 h. Koča je oskrbovana od 1. maja do 30. septembra.

Koča na Mlinel. 1570 m, zgrajena leta 1938., last podružnice SPD v Dovjem-Mojstrani.

Dostop: z žel. postaje Dovje-Mojstrana skozi Dovje 2 h 45; z Dovjega skozi dolino Mlineca 2 h 30. Koča je oskrbovana od junija do oktobra.

Uletova koča na Peel. 1654 m, zgrajena leta 1928., last Mežiške podružnice SPD v Mežici.

Dostopi: z žel. postaje Prevalje do Mežice (8 km, avtobus k vsem rednim vlakom); iz Mežice preko Riške gore 4 h; iz Črne 4 h. Koča je oskrbovana vse leto.

Planinski dom na Plešivcu (Uršlji gori). 1636 m, last Mislinjske podružnice SPD v Slovenjem Gradcu od l. 1919.

Dostop: iz Slovenjega Gradača čez Sela (nova pot) 4 h 30; iz Slovenjega Gradača (stara pot) 5 h; iz Guštanja čez Rimski vrelce 3 h; iz Prevalj 4 h; iz Mežice 4 h; iz Črne 4 h 30. Dom je oskrbovan od maja do konca septembra.

Koča na Donački gori (Rogaški gori). 883 m, last podružnice SPD v Rogaški Slatini.

Dostop: z žel. postaje Rogatec čez Gabrje in St. Jurij 2 h 30. Koča ni oskrbovana; ključ pri Stefanu Polajzaru, posestniku na Donački gori.

Koča na Boču. 980 m, zgrajena leta 1930., oskrbuje jo podružnica SPD, Poljčane.

Dostopi: z žel. postaje Poljčane čez Sv. Miklavža (659 m) 2 h; z žel. postaje Rogaška Slatina mimo gozdarjeve koče na Boču 4 h; z žel. postaje Kostivnica čez Sv. Miklavža—Podplat 3 h. Koča ni oskrbovana (ključ pri gozdarju). — Restavracija pri Sv. Miklavžu na Boču je oskrbovana vse leto in ima 2 sobi in 4 ležišča.

Pohorje in Kozjakovo pogorje.

Mariborska koča na Pohorju. 1080 m, last Mariborske podružnice SPD od leta 1921.

Dostopi: Avtomobilska cesta vodi malone do koče (10 min.); peš iz Hoč 3 h; iz Limbuša 3 h; iz Maribora 3 h; iz Ruš 3 h 30; iz Frama 3 h. Koča je oskrbovana vse leto.

Ruška koča na Pohorju. 1249 m, zgrajena leta 1907., last Podravske podružnice SPD v Rušah.

Dostopi: iz Ruš 2 h, iz Bistrice 2 h 30; iz Mariborske koče 1 h, iz doma pri Sv. Treh kraljih 3 h; iz Maribora 3 h. Avtomobilska cesta iz Maribora preko Hoč do koče. Koča je oskrbovana vse leto.

Hlebov dom na Smolniku. 868 m, zgrajen leta 1928., upravlja ga Ruška podružnica SPD v Rušah.

Dostop: iz Ruš 1 h 30. Dom je oskrbovan vse leto. V okolici ugodna smučišča.

Dom pri Sv. Treh kraljih. 1200 m, zgrajen leta 1933., last podružnice SPD v Slovenski Bistrici.

Dostopi: iz Slovenske Bistrice skozi Pohorski Vintgar 3 h 30; preko Tinja 3 h; preko Smartna 4 h; iz Oplotnice preko Keblija 2 h. Dom je oskrbovan vse leto. V okolici izborna smučišča.

Koča na Klopnem vrhu. 1335 m; od leta 1921, jo ima v najemu Mariborska podružnica SPD v Mariboru.

Dostopi: iz Fale 3 h; iz Ruške koče mimo slapa Šumik 3 h; iz koče na Pesku (1382 m) 1 h 30; iz Ruš mimo Hlebovega doma 4 h; iz Sv. Lovrenca 3 h 30; iz Ruš mimo Šumika—Stare Glažute 5 h. Koča je oskrbovana vse leto; važna smučarska postojanka.

Koča na Pesku. 1382 m, zgrajena leta 1929., last podružnice SPD v Slovenskih Konjicah.

Dostopi: iz Slovenskih Konjic mimo Rogle 4 h ali preko Oplotnice 6 h; iz Senjorjevega doma 1 h 30; iz koče na Klopnem vrhu 1 h 30; z žel. postaje Zreče 3 h; iz Mislinja 4 h. Koča je oskrbovana vse leto. V okolici izborna smučišča.

Na povratku z božje poti.

Stara ženska se vrača z božje poti z železnico. Mirno sedi v vagonu in moli tiho rožni venec. Prideta dva mestna gospoda in se hočeta šaliti z njo: »No, mamica, ste bili na božji poti na Brezjah? Tam ste videli celo sveto družino, kaj ne? Voliček in osliček sta gotovo bila zraven?«

»Ne,« odgovori starka, »ta dva sem šele zdajle na železnici zagledala.«

Pri zdravniku.

»Torej, gospodična, preiskal sem vas in nisem našel ničesar resnega. Vesel bi bil, če bi imel vaše srce.« — Gospodična zardi in zajeclja: »Pprossim, gospod doktor, jje še prosto.«

Senjorjev dom na Pohorju. 1522 m, zgrajen leta 1932., last Mari-borske podružnice SPD v Mariboru.

Dostopi: z žel. postaje Brezno-Ribnica do Ribnice avto-busna zveza (poš 2h); od tod do doma 2h; z žel. postaje Mislinje preko Črnega vrha 3h 30; z žel. postaje Vuhred 5h; iz koč na Pesku 3h 30. Dom je oskrbovan vse leto.

Koča pod Kopo na Pungartu. 1377 m, zgrajena leta 1937., last Mislinjske podružnice SPD v Slovenjem Gradcu.

Dostopi: iz Mislinjske doline: 1. Slovenj Gradec—Plesnik—Mala in Vel. Kopa 4h; 2. Smartno—Plesnik 3h 30; 3. Najkrajši in najboljši vzpon s postaje Dovže na progi Celje—Dravograd 2h 30; 4. Mislinje—St. Ilj—Krivec 3h. — Iz Dravske doline: 1. Iz Vuhreda 4h; 2. Vuzenica—Sv. Anton na Poh. 5h; 3. Vuzenica—Sv. Primož—Malo sedlo—Kopa 5h; 4. z žel. postaje Brezno—Ribnica (avtobusni promet do Ribnice 11km) preko Kralja 2h. Iz Senjorjevega doma preko Črnega vrha 1h 30. Važna smučarska postojanka. Koča je oskrbovana vse leto.

Koča na Kremžarjevem vrhu. 1161 m, zgrajena leta 1934., last Mislinjske podružnice SPD v Slovenjem Gradcu.

Dostopi: iz Slovenjega Gradača 1h 30; iz Vuzenice 3h; iz Senjorjevega doma preko Črnega vrha ter Vel. in Male Kope 4h; z žel. postaje Trbonje 3h; iz koč pod Kopo 2h 30. Koča je oskrbo-vana vse leto. Smučarska postojanka!

Zavetišče pri Sv. Pankraciju na Kozljaku. 900 m, oskrbuje Mari-borska podružnica SPD v Mariboru.

Dostopi: z žel. postaje Brezno-Ribnica čez Remšnik 3h; z žel. postaje Vuhred—Marenberg 3h 30. Zavetišče je oskrbovano vse leto.

Zasavje in Dolenjski kras.

a) Zasavje.

Tomazlnova koča na Sveti gorl. 849 m, zgrajena leta 1931., last podružnice SPD Litija-Zagorje.

Dostopi: z žel. postaje Sava čez Leše 2h, čez Tirno 2h 15; iz Litije čez Cirkuže 3h ali čez Vače 4h; iz Zagorja 4h; iz Kresnic čez Vače 4h. Koča je oskrbovana vse leto.

Dom na Mrzlicl. 1119 m, zgrajen leta 1931., last podružnice SPD v Trbovljah.

Dostopi: z žel. postaje Trbovlje 2h 30; z žel. postaje Hrast-nik 2h 30; z Zidanega mosta 4h. Dom je oskrbovan vse leto.

Koča na Lisel. 924 m, zgrajena leta 1932., last Posavske po-družnice SPD v Zidanem mostu.

Dostopi: z žel. postaje Breg preko Razbora 2h 30; z žel. postaje Sevnica 3h; z žel. postaje Zidani most 4h; iz Radeč 3h 30; z žel. postaje Rimske Toplice 3h. Koča je oskrbovana vse leto.

Celjska koča. 700 m, preurejena leta 1925., oskrbuje jo podruž-nica SPD v Celju.

Dostopi: z žel. postaje Celje 1h 45; z žel. postaje Laško 2h; z žel. postaje Store 3h. Oskrbovana vse leto.

b) Dolenjski kras.

Dom na Mirni gorl. 1048 m, zgrajen leta 1929., last podružnice SPD v Crnomlju.

Dostop: z žel. postaje Semič 2h 30; z žel. postaje Rožnidol—Pribišje 2h 45. Dom je oskrbovan vse leto.

Varuj planinske rožle!

Ne ruši kamenja, ker spraviš lahko s tem druge v nesrečo!

Hodi s spoštovanjem v naravo, tudi ona je svetišče božje, zato naj ti bo tudi planinska koča le dom po-čitka in ne kraj objestne zabave!

Hudomušno.

Zdravnik: »Meni se zdi, da preveč vašega lastnega vina spijete.«

Vinski trgovec: »Kako mislite to, gospod doktor!«

Zdravnik: »I. no, vodenica se vas prijemlje.«

Kaj je smolat

Med drugim je smola tudi to, če se kdo vozi v železniškem kupeju z lepo, mlado gospodično. Strašno rad bi kadil, pa si ne upa, ker ne ve, ali bo to ženski všeč ali ne. Toda, ko se ne more več premagovati, vzame iz žepa cigaretnico, jo odpre, ter reče napram gospodični: »Gospodična, saj dovolite!«

»O prosim,« odgovori ta in mu vzame zadnjo cigareto.

IAJEC LJUBLJANA
DIPLOMIŠKI OPTIK
KVALIFIKACIJA
PASAŽA NEBOTIČNIKA

Nudi v največji izbi: OČALA, DA: JNOGLEDE, BAROMETRE itd.

★
TELEFON 47-54

HARMONIJE in PIANINE
izdeluje po najnižji ceni.
Solidna izdelava. **TRAMTE, MEDVODE**

EUMIG
MINERVA
ORION

Poznani kvalitetni izdelki

*radio
aparati*

RADIOVAL
Ljubljana, Dalmatinova 13
poleg hotela Štrukelj. Tel. 33-63

HOTEL

„Savinja“
LAŠKO

vabi cenjene goste na daljše bivanje v biseru slovenskih toplic

Velika izbira damskega in moškega volnenega blaga. Na zalogi prešite odeje: svilene, klotaste in volnene, konjski koci, gradl za madrace, preproge, zastori, belo bla-go, domače in inozemsko, svile, šerpe in ruže

Manu-fakturna trgovina

JANKO ČEŠNIK

Telefon 36-65

Ljubljana, Lingarjeva ul.

Zveza fantovskih odsekov

Zveza dekliških krožkov

Ivo Kermavner:

Kdo ne pozna naših mladinskih organizacij: Zvezo fantovskih odsekov in Zvezo dekliških krožkov, ki ju kratko nazivljemo ZFO in ZDK? Sta to dve mladinski organizaciji, ki imata isti cilj, toda vsaka svoje vodstvo, ki delata povsem sami zase in samostojno. Moška mladina se vzgaja v fantovski organizaciji, ženska pa v dekliški. Edino javno nastopata večkrat skupno, drugače pa gresta vsaka po svoji poti ter imata za cilj: vzgojiti telesno zdrave, duševno močne ter zavedne katoliške slovenske fante in dekleta.

Zveza fantovskih odsekov

se je osnovala že leta 1930 pri Prosvetni zvezi v Ljubljani. Slovenski fant in slovenski mož namreč hočeta organizacijo, kjer dobivata potrebno duševno in telesno hrano, in zato je bila ustanovitev take organizacije nujno potrebna. V okviru prosvetnih društev ljubljanske in lavantinske škofije so obstajali fantovski odseki, ki so gojili šport in so skrbeli za izobrazbo ter vzgojo slovenske katoliške mladine. V tistih časih so naši fantje gojili samo šport kakor lahko atletiko, igro odbojko in rokomet, malo plavanja in smučanja, telovadili niso. Pa še to je bilo v tistih časih zelo omejeno. Zato je bilo razumljivo, da tedaj ni bilo mogoče izvesti nobenega javnega nastopa in tekem. Tedanja Zveza fantovskih odsekov je izvedla štafetni tek iz Jesenic preko vse Slovenije v Maribor na Slomškov grob. Bila je to prireditev, katere do tedaj in še do danes ni izvedla nobena

Brat Natlačen (Jesenice) na bradlji.

organizacija v Sloveniji, bila je prireditev, na katero so lahko naši fantje še danes ponosni.

Delo se je vedno lepše razvijalo po naših odsekih kljub velikim težkočam. Obupal ni nihče, kajti vsakdo se je zavedal, da gre za dobro stvar, ki mora koristiti tako slovenskemu narodu kakor celotni državi Jugosla-

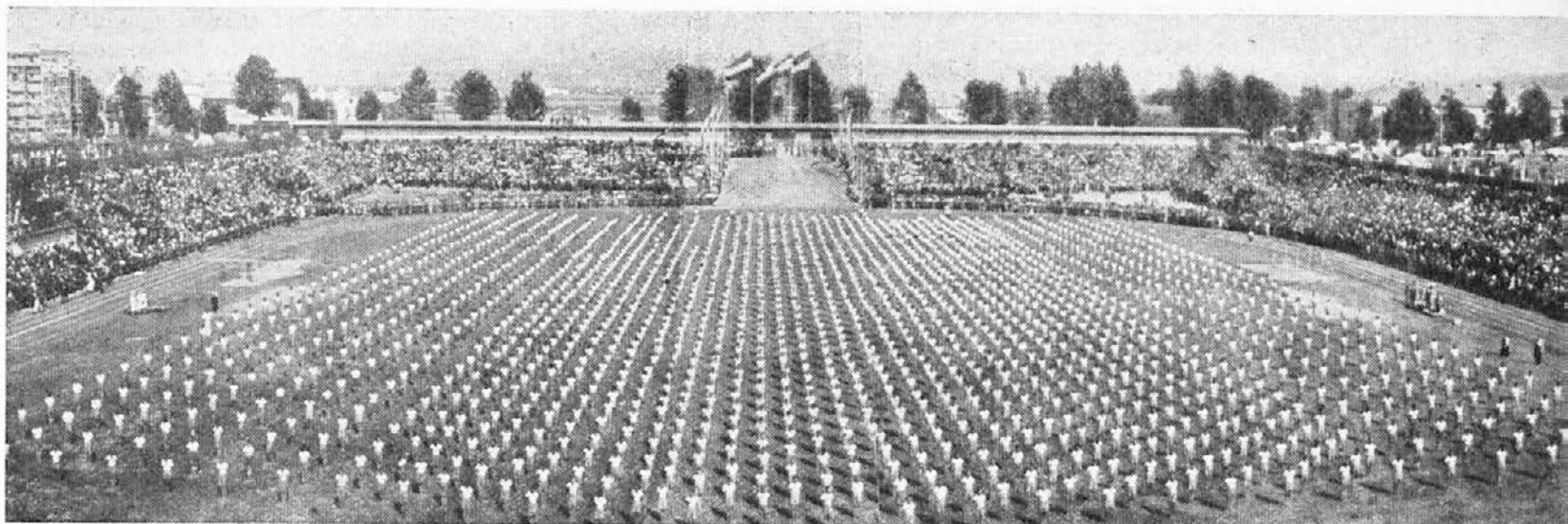

Brat Varšek (Vič) izvaja prosti premet naprej iz nožne stoje na drogu

viji, kateri so bili naši fantje vedno globoko vdani. Vodstvo v Ljubljani je zato prirejalo tečaje v Ljubljani in po raznih odsekih. Kmalu po tečaju, ki je bil od 21. do 26. novembra 1932 v novozgrajeni telovadnici Zajemne zavarovalnice v Ljubljani, sta dne 12. februarja 1933 obe Prosvetni zvezi, ona v Ljubljani in ona v Mariboru, pod silo razmer morali prenehati delovati. Bilo je konec tudi fantovskih odsekov. Fantje in moške so bili obsojeni na brezdelje, ki je trajalo vse do 15. julija 1935, ko je tedanji notranji minister in voditelj slovenskega naroda dr. Anton Korošec obnovil obe Prosvetni zvezi in s tem v zvezi tudi fantovske odseke.

Takoj ob pričetku smo ugotovili nič kaj razveseljivo dejstvo: mladina, ki je živela v letih brezdelja, brez pravega nadzorstva, brez organizacije, se je nekako odvijala, tako, da je ni bilo lahko pripraviti za delo, katerega je prej tako rada opravljala v telovadni organizaciji. Z drugimi besedami povedano: na novo smo morali orati ledino kakor leta 1918 po svetovni vojni. To ni bilo lahko delo, kajti treba je bilo nanovo ustanovljati odseke, prirejati tečaje, skrbeti za organizacijo, ki se je nanovo gradila, pripravljati tvarino za vzgojo mladine itd. itd. Dne 11. oktobra 1936 je zvezni svet Zveze fan-

Veličasten nastop mladev na mednarodnem mladinskem taboru v Ljubljani leta 1938.

tovskih odsekov naložil predsedstvu, da organizatorično zgradi odseke z lastnimi pravili, da spopolni mrežo okrožij in izdela lastna pravila ZFO. Vse to je bilo gotovo do leta 1937, ko je banska uprava potrdila pravila

Mladec Grmek (Kranj) pri težki prosti vaji.

in kroj, kar se je zgodilo 11. junija leta 1937. Prvi so nastopili v novem kroju fantje z Bleda.

Še istega leta je priredila ZFO v Celju »Tabor fantov in moških«. Ta tabor, ki je bil 29. junija, je bil tabor telovadcev celjske podzveze, toda tekme je priredila ZFO za celo organizacijo. Pri javnem nastopu je nastopilo veliko število članov in mladev, ki so takoj s svojim prvim nastopom zadivili vse odličnike in mnogoštevilne gledalce na celjski Glaziji. Organizacija je potem rastla, novi odseki so se z vso naglico ustanavljali in uspehi so bili iz dneva v dan večji.

Dekliška organizacija.

Tudi dekleta so uvidela, da se morajo organizirati, da morajo osnovati organizacijo, ki bo odgovarjala slovenskemu dekletu. Najprej so osnovale krožke, ko so skrbeli samo za duhovno in prosvetno vzgojo svojih članic. Toda večina dekliških krožkov je kmalu spoznala, da je tudi dekletu potrebna telovadba, da so tudi dekletu primerne telesne vaje koristne tako za razvedrilo kakor za zdravje. In osnovali so telovadne odseke pri dekliških krožkih, katerih je danes že veliko število in ki so dosegli že lepo stopnjo na telovadnem in športnem polju.

Ljubljanski mladinski tabor je v žarki luči pokazal, kako veliko zanimanje vlada pri naših dekletih za telesne vaje. Saj je bil tedaj poln stadion zdravih deklet, ki so v plemeniti in dekletu primerni tekmi merile svoje telesne sposobnosti v telovadnih in športnih vajah. Naslednje leto v Mariboru so bili rezultati naših deklet še na višji stopnji. Pa tudi na smučarski šport niso pozabile. Tekme na Mošanjski planini so pokazale, kako se je priljubila pri našem dekletu ta lepa zimskošportna panoga. Še lepši so bili uspehi zadnjo zimo, ko so bile tekme v Bohinju.

Notranje delo

je v obeh naših mladinskih organizacijah izredno veliko. Največ časa vzame ono podrobno delo, ki ga ni mogoče pokazati javnosti, ki pa zahteva ogromno truda in požrtvovalnosti, predno se pokaže tudi na zunaj tak uspeh, da ga more tudi neprizadeta javnost pravilno doumeti. Fantovski in dekliški večeri, na katerih se obravnavajo vsa sodobna vprašanja in pri katerih se naš fant in naše dekletke izobražujeta in vzgajata, so za obe mladinski or-

Brat Natlačen (Jesenice) telovadni prvak ZFO za leto 1940.

Konstruktivska dovršenost
in najboljša kvaliteta so jamstvo
za Vaše uspehe pri telovadbi.

Zato nabavljajte v specialni
TVORNICI SPORTNEGA ORODJA
J. ORAZEM RIBNICA

Potrudili se bomo ugoditi
vsem Vašim željam.

Priporočamo *tvrdko*

Joško OČUP mlajši
konfekcija
manufaktura
moda

Ljubljana
Stari trg 1

Bitenc Ivan *Kalesa,*
Kranj *motorji, šivalni stroji!*
strajna delavnica

Ph. Mr. R. Sušnik
Lekarna PRI ZLATEM JELENU

Zaloga vseh domačih in tujih
zdravilnih sredstev, mineralnih vod, obvezil, kirurških in toaletnih predmetov. — Poštne pošiljatve obratno

LJUBLJANA, MARIJIN TRG
Poštno hranilnični račun št. 10.522 • Telefon 21-15

Kolo za sport in vsak dan
radio za vsak okus in ceno
šivalni stroj za dom in obrt

Preden kupite,
oglejte v trgovini **KRAŠOVEC - KRANJ**

VIDIĆ Franc **kolarstvo**
Izdelovanje vseh vrst zimsko
športnih izdelkov, vozov itd.
Delo solidno — cene zmerne

Koroška Bela, pošta Slov. Javornik

PLETENINE: jopice, puloverje, sviterje,
jersey-obleke, modne in
športne drese, pijame itd.

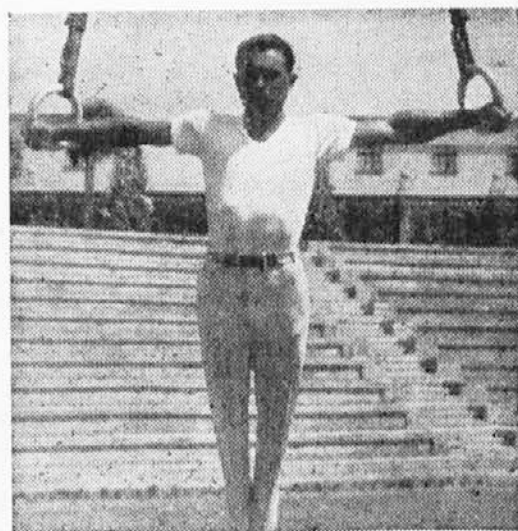
TRIKOTAŽA: perilo, bluze, srajce za da-
me in gospode v mako, svi-
lenem in volnenem predivu

CFRO E. KOS
LJUBLJANA
Židovska ulica 5

organizaciji življenjskega pomena. Brez tega bi bilo naše delo polovičarsko, brez takih večerov bi bil fantovski ali dekliški krožek suha veja na mogočnem drevesu ene ali druge organizacije. Pri takih večerih in pri telovadbi se sistematično vzgaja naša mladina k nesebičnosti, skromnosti, varčnosti in požrtvovalnosti. Socialna vprašanja, združništvo, narodno obrambno delo, družina, narod, država, vse to so stvari, ki se obravnavajo na sestankih fantovskih ter dekliških večerov.

Telesna vzgoja v fantovski organizaciji.

Že leta 1930, ko se je prvič pojavila zveza fantovskih odsekov, se je delo na polju telesne vzgoje pri tej naši mladinski organizaciji zelo razširilo. Še veliko bolj se je raztegnila ta panoga fantovskega udejstvovanja v naši mladinski organizaciji, ko se je poživila po razpustu. Poleg telovadbe, ki se je zelo veliko gojila že v prejšnji orlovski organizaciji, se je prevzel v program tudi šport. Sicer se je že prej gojila lahka atletika in to je bilo tudi vse. Današnja mladina se pa nikakor ne zadovolji s pretesnim programom, temveč hoče moderne vaje, moderno telesno vzgojo. In to ji naša mladinska organizacija v polni meri nudi. Poleg telovadbe je zelo razširjena v organizaciji lahka atletika, ki je na zelo visoki stopnji. Naši fantje so z velikim uspehom nastopali na mednarodnih tekmah in tudi njihovi uspehi v naši državni lahkoatletski reprezentanci v Carigradu so bili prvovrstni. Vsi naši zastopniki so se umestili na prva mesta (Mavsar, Košir, Klinar). Poleg lahke atletike je zelo razširjen zimski šport, zlasti smučanje. V vrstah zveze fantovskih odsekov imamo olimpijce (Praček, Žnidar itd.), ki so že ponovno zastopali barve naše države na mednarodnih tleh in na olimpijskih igrah. Imamo dalje tudi izvrstne skakalce, saj je član ZFO Finžgar postal lansko leto državni prvak na tekmah na veliki (mamutski) skakalnici. Na visoki stopnji in zelo razširjena je dalje igra odbojka, ki jo naše članstvo zelo rado igra. Plavanje pa je šele v začetku, ki se bo pa takoj bolj razmahnilo, kakor hitro dobimo več primernih bazenov za plavanje in kakor hitro bo povsod tam, kjer razmere dopuščajo, več zanimanja za ta zdravi in koristni šport. A vendar, če pomislimo, da smo ga pričeli šele pred dvema letoma vpeljavati v naše edinice, smo že z dosedanjimi uspehi lahko zadovoljni. Tudi z jadralnim letalstvom se bavi naše članstvo. Stvar se zaenkrat

Brat Zeleznik (Jesenice) v razpori na krogih.

še ni bogsigavedi kako daleč premaknila naprej, toda prvi koraki so napravljeni in delo bo šlo odslej vedno bolje. Ljubljanska jadrna edinica ZFO ima že izgotovljeno eno šolsko brezmotorno letalo.

Najbolj je razširjena med našim članstvom telovadba. To pa iz čisto enostavnega razloga: večina članstva je iz kmetkega in delavskega stanu. Ti imajo čas samo zvečer in ob nedeljah. Telovadba pa ni odvisna od časa ali vremenskih prilik. Orodna telovadba je bila že od nekdaj zelo priljubljena med našim članstvom in je prav isto še danes. Vendar je pa današnja orodna telovadba nekoliko drugačna kakor ona pred svetovno vojno in nekaj let po njej. Tedaj je bil cilj telovadbe močan in mišičast človek. Današnja orodna

Brat Mavsar (Kranj) prvak ZFO in balkanski prvak v metu kopja.

telovadba pa vsebuje samo kolebne gibe, ker hoče napraviti telovadca gibčnega, spretnega, korajžnega. In zato se ne smemo prav nič čuditi, da je bil v udeležbi pri zadnjih olimpijskih igrah v Berlinu dosežen rekord. Kajti telovadba se je ravno iz omenjenega razloga zelo razširila po vsem svetu, ker bazirajo njene orodne vaje na spretnosti, pogumu, ravnovesju. Kakor je napredovala telesna vzgoja vobče, tako je napredovala tudi orodna telovadba. In naša fantovska organizacija se je tudi oprijela moderne orodne telovadbe, katere uspehe je imela že ponovno priliko pokazati.

Kako je s telesno vzgojo v Dekliški zvezi?

Naša dekliška organizacija je kmalu po svoji ustanovitvi začutila, da njen program ne bi bil popoln, če ne bi prevzela vanj tudi telesnih vaj. Vrzal je bilo opazati vse dotlej, dokler se ni dala onim dekletom, ki so imele veselje do telovadbe in športa, možnost, da se v svoji organizaciji tudi telesno udeležujejo. Seveda je povsem razumljivo, da so za dekleta primerne povsem drugačne vaje kakor za fante. Zato so naša dekleta vpeljala razne proste, gimnastične in ritmične ter simbolične vaje. Tudi talna telovadba ter naravna orodna telovadba se je precej udomačila pri dekliških krožkih. Zelo se je priljubila igra odbojka, ki je ena najprimernejših telesnih vaj za

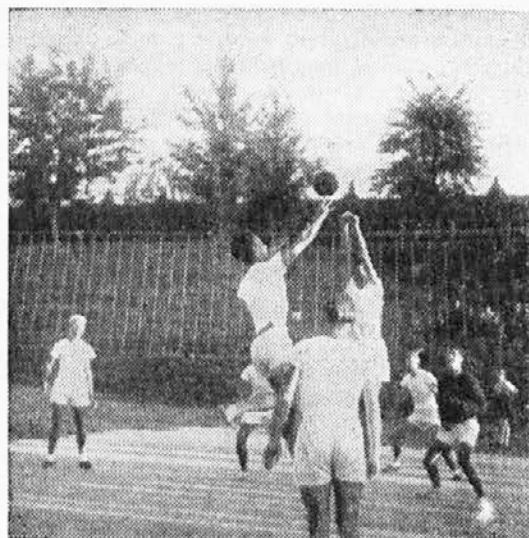
Z veličastne unionske akademije: Članice izvajajo slovanske ples.

dekleta. Tekme so pokazale pri tej športni panogi že razveseljiv napredek. Tudi smučarski šport se lepo razvija pri naših dekletih. Tekme, ki so se izvedle že dve leti zaporedoma, so to najbolj jasno dokazale. In tudi plavalni šport, ki spada med najbolj zdrave športe, se pri naših dekletih ne zanemarja. Lahko atletski šport, ki ga imenujejo tudi kraljico športov, ima pri naši dekliški zvezi veliko prijateljic. Tekme v tej športni panogi so od leta do leta boljše in krog tekmovalk se pri vsakih tekmah za nekaj odstotkov poveča. In tudi primernih vaj na orodju, kakor vaje na gredi, na dvovišinski bradlji, na krogih in skokov preko nizkega orodja ne zanemarjajo naša dekleta.

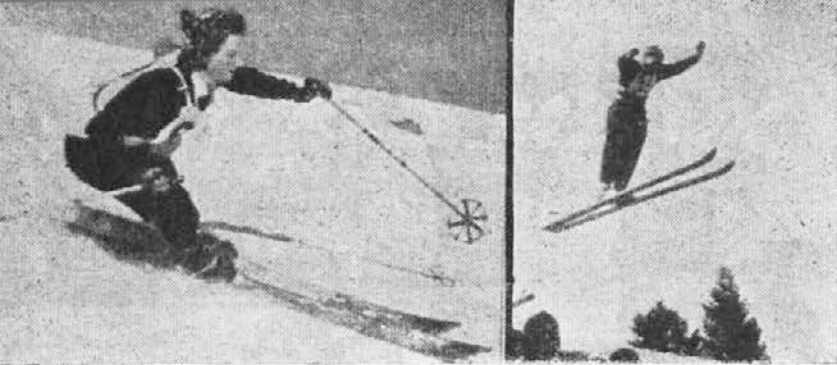
Vprašanje, ali sta dekletu telovadba ali šport potrebna in koristna, je že zdavnaj rešeno. Dekle prav tako potrebuje razvedrila kakor fant, dekle je prav tako potrebna zdravja kakor vsak drug človek. In ravno telesne vaje so ono sredstvo, ki daje dekletu potrebno zdravje in razvedrilo. Jasno je, da je pri dekletu neprimerno bolj paziti, kake vaje ji nudimo, kakor pri fantu. Dekle naj dela dekliške vaje, vaje, ki so primerne za žensko telesno konstrukcijo. Kdor pa pravi, da za dekleta sploh ni telovadba, da deklet ne sme gojiti telesnih vaj, ta je njen sovražnik, ta želi, da naša dekleta ne bi bila zdrava, krepka, vzdržna in kos nalogam, katere stavi nanjo današnja doba.

Dosedanje delo — bodoči program.

V obeh organizacijah, tako v ZFO kakor v ZDK, je ogromno skritega dela, tihega dela, katerega sadov ni lahko pokazati javnosti. Duhovna vzgoja, prosvetno delo, seje, sestanki, predavanja, tečaji itd., vse to zahteva veliko časa, požrtvovalnosti, od česar imajo fantje in de-

Tekme ZFO v odbojki za prvenstvo v letu 1940: FO Maribor in FO D. M. v Polju v finalni borbi.

Smučarske tekme ZFO in ZDK za prvenstvo obeh zvez za leto 1939.

kleta velike koristi, ne morejo pa pokazati javnosti sadov v taki obliki kakor recimo igro na odru ali telovadbo. Vse to delovanje ima namen vzgojiti naše fante in naša dekleta v dobre Slovence, praktične katoličane in zavedne Jugoslovane, sploh take člane človeške družbe, ki ne koristijo s svojim delom samo sebi, temveč vsemu narodu in človeštvu sploh.

Nič manjše seveda ni delo na telovadnem in športnem polju. Tu je stvar povsem drugačna, kajti sadove svojega dela moremo pokazati javnosti s tekmami, nastopi itd. Doslej sta priredili obe organizaciji že veliko število tekem in nastopov, ki so izpadli v zadovoljstvo tako gledalcev kakor organizacijskega vodstva. Največja je bila prireditev o priliki mednarodnega mladinskega tabora leta 1938, katere pokroviteljstvo je blagovito prevzeli Nj. Vel. kralj Peter II. Ta nastop je bil združen z velikimi mednarodnimi tekmami, katerih so se

udeležili zlasti v velikem številu češki Orli ter francoski kat. telovadci. Ta prireditev je v vsakem pogledu dosegla svoj namen. Velik uspeh dosežejo vselej reprezentančne akademije, ki jih prirejata obe organizaciji vsako leto v veliki dvorani ljubljanskega Uniona. Tedaj nastopa elita naše organizacije, tako moške kakor ženske.

Veliko nalogo sta si nadeli obe organizaciji za l. 1941, ko bo naš kralj Peter II. postal polnoleten in ko bo prevzel vodstvo države v svoje roke. ZFO in ZDK bosta začeli proslavljati polnoletnost svojega vladarja že s prvim decembrom 1940, ko bo v veliki unionski dvorani slavnostna akademija mladine. Drugi del v nizu mnogih prireditev bodo zavzele smučarske tekme, ki bodo meseca februarja 1941. Dne 2. marca bo zopet reprezentančna akademija v Unionu. Tudi ta spada v okvir teh slavnosti kakor orodno prvenstvo najboljših telovadcev ZFO, ki bo 30. marca 1941. Od 27. do 29. junija 1941 bodo dnevi naraščaja, teden dni kasneje, t. j. od 4. do 6. julija, pa dnevi članstva v Ljubljani. Obe ti prireditvi bosta izpolnjeni z različnimi nastopi, tekmami, akademijami, sprevedmi, zborovanji, sv. mašo itd. Končno se bosta šli obe organizaciji pokloniti Nj. Vel. kralju Petru II. v Belgrad.

Tako izgledata naši največji in najbolj agilni mladinski organizaciji. Imata velik program, katerega tudi točno po načrtu izvajata. Z dosedanjimi uspehi se nočeta zadovoljiti, temveč hočeta naprej, navzgor. Nprestanost se borita, ker sta si svesti, da je le v boju zmaga.

Pregled slovenskega športa v letu 1940.

V letu 1940 se je slovenski šport razvijal v močno spremenjenem ozračju. Politični sporazum med Hrvati in Srbi iz avgusta 1939 je zajel tudi šport. Prinesel naj bi namreč tudi na telesno vzgojno poprišče samoupravo, ki naj bi izpodrinila dotedanjo centralistično organizacijo športa. Ta organizacija je sicer stvorila Zagreb za glavno športno središče, Ljubljano je potisnila z eno samo športno zvezo čisto ob stran. Po sporazumu naj bi se tudi šport organiziral na osnovi narodnostnega načela. To bi bilo sicer teoretično kaj lahko po razmerju 1:1:1, t. j. Ljubljana : Zagreb : Beogradu, toda v praksi to načelo ni prodrlo že z ozirom na številčno moč Slovencev, Hrvatov in Srbov ter še z ozirom na to, da niso bili vsi trije v vseh športnih panogah enako močno in strokovno zastopani. Slovenci smo reorganizacijo športa v naši državi sprejeli z veseljem, saj smo si mogli od nje obetati le dobiček ob svobodnem razmahu svoje sposobnosti in moči, nismo pa v praksi vedno šli svoje neodvisne in premočrtne poti. Razmere so privedle vse tri jugoslovanske narode do ustanovitve vrhovnega športnega foruma: Hrvatje so si ustanovili Hrvatsko sportno slogo, Srbi Savez srpskih sportnih saveza in Slovenci Slovensko športno zvezo. Te tri vrhovne predstavnice športa naj bi dokončno uredile odnose športnih panog, ki se goje v Jugoslaviji.

Ob tesno umerjenem prostoru ne moremo podajati pregleda slovenskega športa v l. 1940 čisto izčrpno, zlasti žal ne moremo obširno orisati zimski šport, ki je pri nas najmočnejše razširjen.

Nogomet.

Star ugovor, ki ga nešteto krat slišimo, pravi: saj Slovenci sploh nismo za nogomet. Pravijo, da smo preveliki individualisti in kot taki sploh nesposobni za kako skupinsko igro. Mislimo, da ta ugovor ni pravilen. Zlasti zato ne, ker je nastal šele pozneje. Tedaj namreč, ko je začel

slovenski nogomet propadati. Izgovor glede propada slovenskega nogometa je bil hitro pri roki in se je na prvi pogled zdel celo verjeten. Zato ga tudi nihče ni dokazoval, ampak so ga sprejeli kot dejstvo. Mislimo, da oni, ki to stališče zagovarjajo, nimajo prav. Treba se je spomniti samo prvih povojnih časov in tedanjih uspehov slovenskih nogometašev. Zakaj so naši nogometaši takrat lahko dosegali uspehe? Ali so šele kasneje izpremenili svoj značaj in postali individualisti? Razloge za neuspehe slovenskih nogometašev moramo torej iskati drugje, ne pa v preveč individualističnem značaju Slovencev. Slovenski juniorji so to tudi sedaj dokazali s svojo zmago nad mladimi hrvatskimi tovariši v Zagrebu.

Nogomet v Sloveniji, ali če vzamemo za primer Ljubljano, se je razvijal pod manj ugodnimi razmerami, kakor pri Hrvatih in Srbih. Zagreb in Belgrad sta že številčno močnejša kakor Ljubljana, pa tudi bogatejša. Zato je naravno šel razvoj nogometa v Belgradu in Zagrebu povsem drugačno pot kakor pri nas. Tudi je bil nogomet v Zagrebu in Belgradu vse bolj sistematičen in organiziran kakor pri nas, saj sta imeli obe mesti vedno po več enako vrednih klubov, ki so zaradi stalnega tekmovanja nprestanost izboljševali višino nogometa.

Ko se je nogomet v naši državi preorganiziral po načelu narodnosti, je bil slovenski nogomet kvalitativno gotovo najšibkejši. Število klubov in zanimanje za to moško igro sicer nista padla, toda kvalitetno je bil naš nogomet slab. Slovenski nogomet je v tekmovanju za državno prvenstvo predstavljal SK Ljubljana, ki je imel med slovenskimi nogometnimi klubi prav izjemen, privilegiran položaj, ki ga je pa z novo organizacijo nogometa v državi izgubil. V ožjem državnem prvenstvu bo slovenski nogomet zastopal vedno oni, ki se bo pokazal za najboljšega. Vse tri jugoslovanske narodne nogometne zveze imajo vsaka svoje prvenstvo. Najboljši klubi posameznih teh treh zvez pa se bodo po končanem prvenstvu pomerili med seboj za naslov

najboljšega. V ožjem državnem prvenstvu se meri osem klubov in sicer štirje srbski, trije hrvaški in en slovenski.

Slovenski nogomet je torej spet navezan povsem sam nase. Preureditev nogometne organizacije v državi je slovenskemu nogometu samo v dobro. SK Ljubljana je zaradi tega morda nekaj izgubil, drugi slovenski klubi, ki so prej samo živodarili v senci SK Ljubljane, pa so pridobili. To za enkrat še ni vidno, pa se bo pokazalo vsaj v nekaj letih.

V Slovenski nogometni zvezi je danes vpisanih 53 klubov, ki imajo približno po 30 aktivnih igralcev. To se pravi, da se aktivno bavi z nogometnim športom kakih 1600 mladih nogometašev. Za slovensko nogometno prvenstvo igra osem klubov, in sicer dva ljubljanska: SK Ljubljana in SK Mars, dva mariborska: ISSK Maribor in SK Železničar, nato še SK Olimp iz Celja, SK Amater iz Trbovelj, SK Kranj iz Kranja in SK Bratstvo z Jesenic. Ob zaključku prve polovice slovenskega nogometnega prvenstva je bil najboljši SK Amater, na drugem mestu je bil SK Ljubljana, nato SK Železničar, SK Kranj, SK Mars, ISSK Maribor, SK Bratstvo in SK Olimp. Po vsem videzu bo borba za slovensko nogometno prvenstvo med prvimi tremi klubi. Zelo verjetno imata največ izgledov za prvo mesto SK Ljubljana in SK Železničar iz Maribora. Trboveljčani, dasi ob prvem delu prvenstva na čelu vseh klubov, so odigrali večino tekem doma. Na drugih igriščih pa je težje zmagati kakor doma.

Ostali slovenski nogometni klubi so porazdeljeni po kvaliteti v prvorazredne in drugorazredne klube. Krajevno pa so klubi zaradi lažjega in bolj ekonomičnega igranja tekem razdeljeni v tri skupine: ljubljansko, celjsko in mariborsko. Zadnja skupina je razdeljena zaradi velikosti še v vzhodno in zahodno skupino. Ljubljanska skupina ima sedem prvorazrednih klubov, celjska pet, obe mariborski pa skupno osem. Slična je tudi porazdelitev drugorazrednih klubov. Pripomniti je še, da v mariborski skupini ni drugorazrednih klubov, pač pa imajo Mariborčani to posebnost, da poznajo tudi prvenstvo rezervnih moštev. Poleg navedenih prvenstvenih tekem v slovenski ligi, v prvem in v drugem razredu pa imamo še prvenstvo najmlajših — to je pomladka. Pri tem prvenstvu igrajo enajstorice, katerih igralci niso stari več kakor 20 let.

Plavanje.

Plavalni šport je bil letos ona športna panoga, v kateri smo imeli Slovenci največ vidnih uspehov. Najboljši slovenski plavalni klub SK Ilirija si je proti pričakovanju, toda nad vse prepričevalno osvojil letošnje državno plavalno prvenstvo. V borbi z zelo močnimi obmorskimi plavalnimi klubi je uspeh slovenskih plavalk in plavačev vsega zavidanja vreden. Prenekateri športniki v naši širni domovini tega niso mogli razumeti in prenesti... Toda kakor je povsod drugod, tako je tudi v športu. Kdor dela, ta žanje.

Slovenska plavalna zveza, ki je po narodnostni preosnovi plavalnega športa v državi pravna naslednica Ljubljanske plavalne zveze, ima v svojem okrilju 7 plavalnih klubov. Po tekmovalcih je številčno najmočnejši klub ljubljanska Ilirija, ki ima 146 tekmovalk in tekmovalcev. Ostali plavalni klubi so številčno mnogo šibkejši: Maraton (Maribor) ima 20 članov, Mariborski plavalni klub 21 članov, SK Kamnik 20 članov, SK Planina (Ljubljana) 19 članov, SK Mura iz Murske Sobotice 10 in končno še Bratstvo z Jesenic, ki se je včlanilo šele letos in ki ima v svojih vrstah državnega prvaka v skokih v vodo. Glede stvarnega dela in uspehov pa klubi niso bili tako uspešni, kakor bi se dalo to sklepati po številu članstva, izjemo dela seveda SK Ilirija. Ta klub je res letos državni prvak v plavanju, vendar pa nas število klubov in aktivno zanimanje med slovensko mladino za plavalni šport ne more popolnoma zadovoljiti. Plavanje je ena najbolj zdravih in koristnih športnih panog in spričo tolikih umetnih in naravnih plavalnišč, ki jih imamo v Sloveniji, bi število klubov in aktivnih tekmovalcev bilo lahko dosti večje. Lahko smo pa

Naša priznana lekarna

Mr. BANOVEC v LJUBLJANI

je pričela kot nadomestek za dragi ruski čaj izdelovati prvovrstno domačo čajno mešanico izredno aromatičnega okusa ter jo stavila v promet pod imenom »EMONA« cvetlični čaj. Ta čaj ne razburja živcev in ima tudi druge pozitivne lastnosti. »Emona«-čaj deluje namreč pomirjevalno, ima hranilno vrednost in vsebuje prepotrebne vitamine. Je torej idealna pijača tudi za otroke. Lahko se pije z limono, rumom ali mlekom. Zaradi njegovega prefinjenega okusa lahko serviraš »Emona«-čaj najbolj razvajenemu gostu. Kot zajtrk, južina ali zvečer pa je »Emona«-cvetlični čaj priporočljiv zlasti osebam, ki so čez dan zelo zaposlene in katerih živci ne prenesejo kave ali ruskega čaja. Pijte torej namesto ruskega samo »Emona«-čaj, ki ruskega po svoji aromi, hranilni vrednosti in pomirjevalnem vplivu daleč prekaša. Pri tem pa je v svoji uporabi zelo ekonomičen in zaradi nizke cene vsakomur dostopen.

Priporoča se modna in
konfekcijska trgovina

Ign. Žargi

LJUBLJANA

Sv. Petra cesta 11

BORIS V. SIMANDL

TELEFON ST. 24-07

Specialna mehanična delavnica za knjigovodstvene, pisalne, računske stroje in registrirne blagajne »NATIONAL«

LJUBLJANA Dvořakova 3
Tyrševa c. 25

Trgovina z južnim in domačim sadjem ter zelenjavo na debelo

IVAN PIELIK, Ljubljana

Pisarna in skladišče:
LINGARJEVA ULICA (v knezoškof. palači)

Poštni predal št. 335
Brzjavlj: Pielik Ljubljana
Poštni ček, račun 17.706
Telefon interurban št. 45-47

**Mlinsko-tehn. potrebščine,
gonilne jermene, žage itd.**

nudi v veliki izbiri in solidnih cenah

FR. BRCAR, Ljubljana

Kolodvorska 35

A. ČERNE - graveur

LJUBLJANA - DVORNI TRG 1 - TELEF. 38-61

ŠTAMPILJE, ETIKETE
TISK Z JEKLOREZA

ETIKETE GRAVER

Telefon št. 44-25
JOŠKO DOLENC
LJUBLJANA, Mestni trg št. 5/1.

Metal Primožič-Sedej

Pr. strojni tehnik

Slovenski Javornik

Izvršuje: strojna, stavbena, pohištvena, umetno ključavničarska mehan. dela, sanitarne toplo- in hladnovodne naprave in instalacije. — Zahtevajte prospekte!

Strojno pletilstvo Rozman Angela

izdeluje vse v to stroko spadajoča dela

Jesenice Fužine, Obrtniška ulica št. 24

BAHUN DRAGO

JESENICE

Splošno mizarstvo, pogrebni zavod in pripadajoča dela s prevozništvom

I. delavsko konzumno društvo Jesenice

Na zalogi manufaktura in špecerija.

s podružnicami:

SAVA
JAVORNIK
DOBRAVA
in BLED

DR. KLASINC KAROL

ZOBOZDRAVNIK

špecialist za bolezni zob in ust.
Ordinira v vili dr. Kogoja

na **JESENICAH**
trg kralja Aleksandra I.

Šmid Jože

Cene zmame, postrežba točna!

izdeluje za dame in gospode vsakovrstne zbite in šivane čevlje po meri in vsa v to stroko spadajoča popravila.

Slov. Javornik 1

IVAN BERNIK

JESENICE nasproti hotela TRIGLAV

MESAR IN PREKAJEVALEC
Dobite vsak dan sveže, si ho meso kakor tudi salame, klobase itd.
Dobra in točna postrežba.

LOJZE SVETINA

stavbeno podjetje
BLED II., št. 124
Telefon št. 389

zadovoljni z delom Mariborskega plavalnega kluba in SK Mure, ki sta oba pokazala dokajšnjo in tudi uspešno delavnost. Izgledi, s katerimi gre slovenski plavalni šport v leto 1941, so zadovoljivi.

Nikakor ne smemo prezreti 1. jugoslovanske plavalne šole v kopališču Ilirije v Ljubljani. To je edina tovrstna šola v državi in je opravila v letošnjem letu ogromno delo. Niti statistika ne more tega dovolj zgovorno pojasniti. Plavalna šola je v letošnjem letu izvedla vsega skupaj sedem plavalnih tečajev, ki so trajali skupno 106 delavnih dni. Udeležencev je bilo 633, predvsem šolska mladina, srednješolci in učiteljskiščeniki.

Plavalnih prireditev je bilo letos vsega 11, od tega dve propagandni, štiri ligaške, trije dvoboji, slovensko plavalno prvenstvo in srednješolsko plavalno prvenstvo. Izven Slovenije so naši klubi nastopili na šestih tekmah.

Najboljše slovenske plavalke in plavalci so bili letos:

ženske: 50 m prosto Finc Draguša (Ilirija) 32.6 sek.
100 m prosto Finc Draguša (Ilirija) 1:14.2
100 m prosto Mihorko (Mar. plav. kl.) 1:41.2
100 m hrbtno Finc Draguša (Ilirija) 1:50
200 m prsno Martin Anda (Ilirija) 3:29.6

moški: 50 m prosto dr. Vilfan Draško (Ilirija) 26.2
100 m prosto Pelhan Ciril (Ilirija) 1:02.2
200 m prosto Pelhan Ciril (Ilirija) 2:29.9
400 m prosto Mihalek Otmar (Ilirija) 5:16.2
100 m hrbtno Pelhan Ciril (Ilirija) 1:13.5
100 m prsno Herzog (Ilirija) 1:20.6
200 m prsno Cerer Tone (Ilirija) 2:45.8. Cerer

je s tem rezultatom tretji najboljši plavač v prsnem plavanju v Evropi.

Atletika.

Zanimanje za atletiko raste iz leta v leto; pri nas je dosegla letos višek, pa tudi uspehi so dosegli pri nas letos vrhunec. Skoraj sleherno nedeljo od zgodnje spomladi pa pozno v jesen so nastopali naši atleti. Ta športna panoga vedno bolj vleče mladino. Lahko trdimo, da je za zimskimi športi in za nogometom atletika najmočnejše razvita športna disciplina pri nas. Atletika danes ni več samo stvar mestne mladine in študentov, ampak je prodrla že tudi med kmečko mladino. Kar neverjetno se je zdelo, ko smo brali, da so si celo kmečki fantje v Mengšu napravili svoje športno atletsko igrišče. To govori, da naša mladina ljubi atletski šport, in nam jamči, da bodo slovenski atleti znali še naprej obdržati svoj gospodovalni položaj v jugoslovanski atletiki. Pri tem ima velike zasluge Zveza fantovskih odsekov, ki je v svoj telesni vzgojni program sprejela atletiko z istim razumevanjem kakor telovadbo. Naj bi letošnji zagon v slovenski atletiki ne pojenjal, marveč še rasel v pravilni rasti.

Tehnični pregled dela slovenskih atletov, atletskih klubov in tovrstnih prireditev je težaven, ker je vrhovni atletski forum v Sloveniji neurejen. Zaradi nekaterih trenj v vodstvu »Slovenske atletske zveze« je večina važnejših odbornikov iz Zveze izstopila, z delom tako okrnjena »Slovenske atletske zveze« pa tudi ni bila zadovoljna velika večina najbolj delavnih slovenskih atletskih klubov. Zato so si ti klubi ustanovili najprej svoj delovni odbor, nato pa po potrditvi pravil od ministrstva za telesno vzgojo svojo novo »Slovensko lahkoatletsko zvezo«. Stara »Slovenska atletska zveza« pa je te nezadovoljne klube še pred ustanovitvijo njihove nove Zveze črtala iz svojega članstva. Danes si obe Zvezi lastita pravico, da sta resnični in pravilni predstavnici slovenskega športa. Velika škoda je le, da stara »Slovenska atletska zveza« ni pokazala one delavnosti, kakor so jo pokazali atleti na tekališčih in igriščih; nova Zveza pa zaradi kratkega obstoja še ni imela prilike, dokazati svojo življenjsko upravičenost. Nedelavnost stare »Slov. atletske zveze« in kasnejši spori zaradi vodstva slovenske atletike utegnejo še mnogo škoditi resničnemu napredku slovenske atletike.

Oglas v „Slovenču“ — gotov uspeh!

Med najdelavnejše klube, ki goje atletiko v Sloveniji, moramo prišteti SK Planino in Ilirijo iz Ljubljane, precej delavnosti je pokazala tudi na novo ustanovljena atletska sekcija ZSK Hermesa; ASK Primorje pa je bil letos občutno slabjši kakor prejšnja leta. V Mariboru sta dva kluba, SK Maraton in še močnejši SK Železničar, v Celju SK Celje, na Jesenicah pa SK Bratstvo. Poleg imenovanih klubov imamo še celo vrsto drugih atletskih klubov, ki pa letos svoje naloge niso opravljali tako, kakor v prejšnjih letih.

Po stvarnih uspehih slovenskih atletov Slovenci daleč prednjačimo pred Hrvati in Srbi. Škoda, da ni prišlo do izvedbe atletskega triboja Ljubljane, Zagreba in Belgrada. V tem triboju bi slovenski atleti tudi dejansko dokazali svojo veliko premoč. Še nikdar premoč slovenskih atletov nad hrvaškimi in srbskimi ni bila tako očitna, kakor je bila letos, dasi so si naši atleti s svojima zmagama v triboju mest že leta 1937 in lani priborili visoko darilo Nj. Vel. kralja Petra II. Ne kaže navajati posameznih uspehov naših atletov, pripomnimo le, da so samo slovenski atleti pri letošnjih balkanskih igrah od šestih zmag priborili jugoslovanskim državnim barvam štiri.

Med slovenskimi atleti je daleč na prvem mestu inž. Stepišnik (Ilirija). V metu kladiva je ta naš atlet v letošnjem letu peti na vsem svetu. To je uspeh, ki ga ni dosegel še niti en slovenski športnik. Med drugimi moramo še omeniti Mavsarja (Planina), ki ima državni rekord v metu kopja, najhitrejšega tekača na 1500 metrov Koširja (Planina) in najhitrejšega tekača na kratke proge Račiča (Ilirija). Vsi ostali atleti, ki jih ne bomo imenovali po imenih, pa so bili našim najboljšim skoraj enakovredni tekmeči, poleg tega pa so še v ostalih atletskih disciplinah sijajno izpolnili vrzeli, kjer naši najboljši niso nastopali. Najboljši porok za napredek slovenske atletike pa je predvsem veliko število mladine, ki vedno v večjem številu skuša doseči svoje športne vzornike.

Kolesarstvo.

Sledeč novi reorganizaciji športa so tudi slovenski kolesarji v januarju letos imeli svoj ustanovni občni zbor Slovenske kolesarske zveze. Predsednik je postal neumorni pionir slovenskega kolesarskega športa Josip Jaklič. Delo je novi odbor začel na široko.

Slovenska kolesarska zveza ima tri podzveze, in sicer: ljubljansko, mariborsko in koroško. Zadnja ima svoj sedež v Slovenjem Gradcu. Ljubljanska podzveza ima osem delavnih klubov, mariborska šest, koroška pa štiri.

Vsi slovenski kolesarski klubi so se po svojih močeh in zmožnostih trudili, čim bolj popularizirati kolesarstvo kot tekmovalni šport. V letošnji sezoni moramo prišteti med najagilnejše slovenske kolesarske klube ZSK Hermes in Edinstvo iz Ljubljane, »Ljubljani« iz Dobrunj, »Zarjo« in Zg. Kašlja, »Zarjo« iz Jesenic in kolesarsko sekcijo »Gorenjca« iz Kranja. Mariborčani so priredili nekaj manjših cestnih dirk in eno dirkališčno prireditev.

Zelo agilna je bila Koroška kolesarska podzveza, ki je priredila zelo uspelo dvodnevno etapno dirko iz Slovenjega Gradca skozi Dravograd v Maribor in dalje v Koroško ter spet nazaj v Slovenj Gradec. Pa tudi sicer so bili vsi klubi koroške podzveze zelo delavni.

Uspelo slovensko kolesarsko prvenstvo je priredila Slovenska kolesarska zveza pod vodstvom predsednika Jakliča. To je bilo po dolgem času prvo samostojno slovensko kolesarsko prvenstvo. Pri starejših dirkačih je zmagal Janez Peternelj (ZSK Hermes), pri mlajših pa Kosi (Edinstvo). Oba slovenska prvaka sta dobila za svojo zmago tudi pravico, nositi pri vseh kasnejših kolesarskih prireditvah belo majico s slovenskim grbom — znak najboljšega slovenskega dirkača v dotičnem letu.

Krono svojih uspehov so dosegli slovenski dirkači na devetdnevni kolesarski dirki okoli Srbije. Te, doslej največje dirke v Jugoslaviji, so se udeležili slovenski kole-

Novodobna telovadnica

naj bo opremljena s
pogrezljivimi drogovi

specijalne

TVORNICE TELOVADNEGA ORODJA
J. O R A Ž E M - R I B N I C A

»Betonit«

je najpopol-
nejše in za-
nesljivo

najboljše preizkušeno kemično sredstvo
pri vdoru vode in vlage kot hitro vezavno
sredstvo za vodonepropustnost betona in
cementne malte. - Zahtevajte navodila.

»BETONIT« kemični izdelki za
gradbeno industrijo v Mariboru

»Sana«

čokolada, bonboni, rezine itd.

Hoče pri Mariboru

Glavna kolektura drž.
razr. loterije. Nakup in
prodaja vseh vrednostnih
papirjev

Menjalnica RAMOVŠ

LJUBLJANA, Miklošičeva c. 17

Ni reklama!

temveč zares najceneje kupite vse
svoje potrebščine v trgovini z železnico

Sekavčnik Filip, Ljubljana

Cesta 29. oktobra št. 19 (prej Rimska cesta)

BRUSNI MATERIAL ZNAMKE:

CARBORUNDUM IN ELEKTRIT

za brušenje: litega in kovanega železa, marmorja,
granita, umetnega kamena, stekla, lesa, vsakovrst-
nega orodja nožev WIDIA, DIADUR, BOEHLERIT itd.

dobite pri tt.

BRUSOR, Ljubljana, Pražakova 12

Dekoracija! Montiranje zastorov!

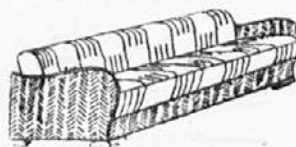
Telefon 20-42

Tapetništvo

FRANC JAGER

LIUBLJANA - Sv. Petra cesta št. 17

Zaloga vseh vrst modrocey,
modernih kavčev in vseh vrst
najfinejše žime — Konkurenčne cene — Solidna izdelava

Balkanske igre v Carigradu: Košir prvi na cilju.

sarji z devetimi dirkači. Njihov uspeh je daleč presegel pričakovanje in je bil presenetljiv. Daleč pred vsemi je bil slovenski prvak Janez Peternelj, ki si je tudi v skupni oceni priboril visoko darilo Nj. Vel. kralja Petra II. Drugi je bil France Gartner, tretji pa France Podmiljščak. Poleg teh treh prvih mest pa so se odlično držali France Grabner, Armand Golob in Rajko Jakša. Trije Slovenci pa so zaradi

poškodb morali odstopiti. Premnogi tega uspeha slovenskih kolesarjev niso mogli in niso hoteli razumeti. Tudi pri dvodnevni kolesarski dirki okoli severne Srbije je bil uspeh slovenskih kolesarjev zadovoljiv, dasi še daleč ne tako dober kakor prvič.

Prav dobro zaslombo ima slovenski kolesarski šport v svojih krepkih in številnih juniorjih.

Velik dogodek za razvoj slovenskega kolesarskega in motociklističnega športa je novi športni stadion ZSK Hermesa v Ljubljani. Ta krasni stadion z modernim kolesarskim in motociklističnim dirkališčem bo ostal v ponos slovenski športni dejavnosti in bo nedvomno zbudil med našo mladino še večje zanimanje za kolesarski in motociklistični šport, dasi danes za motocikliste niso najboljši časi.

Naš zimski šport.

Ne kaže preveč na široko pisati o našem zimskem športu. Smučanje je naš narodni šport. To zlasti prav dobro vedo oni, ki se vsako nedeljo vozijo v prenapoljenih vlakih v zimsko naravo. Pozimi bomo zasledovali nove uspehe naših najboljših smučarskih tekmovalcev: po vsem svetu znanega tekača na dolge proge Jeseničana Smoleja, hitrega in okretnega Cirila Pračka, najboljšega tekmovalca v alpski kombinaciji, drznega junaka planiške skakalnice Rudija Finžgarja iz Kroke in Novšaka iz Bohinja in še brezštevilnih mladih tekmovalcev, ki hodijo po potih svojih vzornikov in ki bodo skoraj zamenjali naše prvake. Le toliko bomo še pristavili: če bi naši fantje imeli več gmotnih sredstev, bi napravili še več.

Ob letu osorej pa bomo v novem koledarju napravili obračun tudi zanje. Ciril Soukal.

Zima na Pohorju.

Oglas v »SLOVENCU« — gotov uspeh!

Odlična

DÜRKOPP, TRIUMF, PRESTO in BRANDENBURG

moška in ženska kolesa kupite vedno najceneje pri

Podobnik Francu trg. Rudnik 123, Ljubljana
(poleg gasilskega doma)

NA ZALOGI PRVOVRSTNA CONTINENTAL - PIRELLI GUMA

Inž. L. Muri:

Slovenska zemlja

»Naselili smo se na križišču potov, ki vodijo od severa na jug, od vzhoda na zahod. Na točki smo, kjer se stikajo tri velike evropske rase. Najmanjši med slovanskimi narodi smo. Podlago slovenskemu narodu tvori zdrav kmečki stan, ki so mu sveta načela pravičnosti, poštenja in spoštovanja zapovedi, božjih in človeških.« (Dr. Anton Korošec.)

Slovenija ima okrog 1.200.000 prebivalcev. Od teh jih živi v vaseh 82,5 %, v mestih pa 17,5 %. Od kmetijstva živi okrog 710.000 prebivalcev Slovenije ali 60 %. Ta številka predstavlja samo prebivalstvo, ki je po glavnem poklicu kmečko, ne pa tudi prebivalstva, ki je samo po postranskem poklicu kmečko. Kmečkih gospodarstev v Sloveniji je 154.628, od teh z lastniki, katerim je kmetijstvo glavni poklic, 121.751, in z lastniki, katerim je kmetijstvo postranski poklic, 32.877. Na kmečkih gospodarstvih, katerih lastnikom je kmetijstvo postranski poklic, živi okrog 160.000 ljudi. Tako je na kmetijstvu neposredno interesiranih v Sloveniji okrog 870.000 ljudi, kar predstavlja še vedno 72 % vsega prebivalstva. Skupno število oseb, ki so zaposlene v kmetijstvu, moremo računati na 424.000.

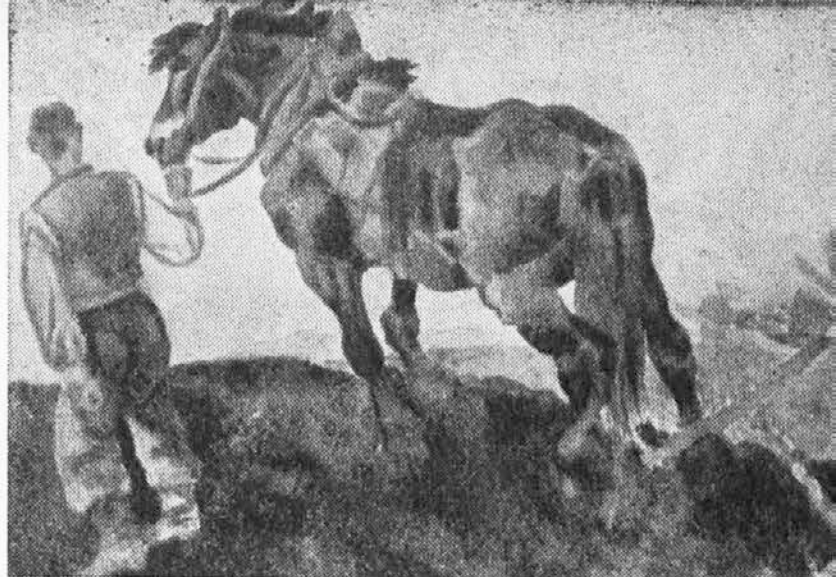
Slovenija je sicer majhna dežela, saj meri komaj 15.849 km² ali 6,40 % od celotne površine Jugoslavije, vendar pa so na tem malem kosu zemlje razlike v zemljepisnih in podnebni, s tema v zvezi pa tudi v rastlinskih razmerah izredno velike. Od vseh teh treh činiteljev pa je odvisen način in obseg obdelovanja zemlje.

V Sloveniji so pokrajine, ki po svoji rodovitnosti malo zaostajajo za rodovitnimi ravninami Srema, so pa tu pokrajine, kjer je treba iz zemlje iztrgati vsak košček kruha. Tam, kjer je obdelovalne zemlje najmanj, kjer je obdelovanje te zemlje najtežje, si išče prebivalstvo drugih zaposlitev, ki ga živijo.

Od skupne površine Slovenije je kmetijske zemlje 51,50 % ali 815.000 ha, torej malo nad polovico, gozdov je 44,30 % ali 700.000 ha, neplodne zemlje pa je 4,20 % ali 70.000 ha. Od kmetijske zemlje je gotovo nad 10 % zamočvirjene, vlažne, puste, neobdelane in nas čaka ravno tu največja naloga, da napravimo tudi to zemljo plodno, ki nam bo dajala zaposlitev in kruh.

Ajdova žetev.

Orač. † Rajko Šubic

Odstotek kmečkega prebivalstva po okrajih Slovenije je zelo različen, po vrstnem redu si slede okraji:

Lendava	87.2	Kočevje	68.1
Ptuj	83.2	Litija	65.7
Šmarje	82.3	Slovenj Gradec . .	63.9
Murska Sobota . .	82.2	Logatec	63.7
Črnomelj	81.5	Celje	61.5
Ljutomer	80.6	Kamnik	61.3
Maribor l. br. . . .	79.1	Dravograd	59.4
Krško	77.8	Maribor d. br. . .	53.9
Konjice	75.5	Kranj in Šk. Loka	48.6
Brežice	75.1	Ljubljana	43.0
Novo mesto	73.0	Radovljica	37.0
Gornji grad	70.1	Laško	35.4

Prednje številke nam najlepše pokažejo, kje je Slovenija še kmečka, kje pa že prehaja v obrt in industrijo.

Od kmetijske zemlje je v Sloveniji največ njiv in to 314.000 ha ali 38 %, travnikov je 257.000 ha ali 31,50 %, pašnikov je 184.000 ha ali 23 %, sadovnjakov in vrtov je 34.000 ha ali 4 %, vinogradov pa je 26.000 ha ali 3,50 %.

Iz prednje razdelitve je tudi že razvidna glavna zaposlitev kmeta in glavni naš pridelek. Pri tem pa moramo upoštevati, da je pri nas njivska površina mnogo manj rodovitna kakor v večini ostalih delov Jugoslavije in da naši pašniki niso urejeni. Zato tudi pridelamo pri nas na enem hektarju mnogo manj kakor v naprednih severnih deželah ali celo v ostalih delih naše države. Pri nas pridelamo pšenice na en hektar povprečno 950 kg, v celi državi 1170 kg, v Italiji 1370 kg in na Nizozemskem 2860 kg. Podobno je tudi pri ostalih pridelkih.

Naša zemlja nam ne daje toliko, da bi nas mogla prehraniti. Zato moramo v Slovenijo uvažati velike količine krušnega žita in moke (okrog 12.000 vagonov), masti (okrog 100 vagonov) in olja (okrog 320 vagonov). Pač pa pridelamo nad lastno potrebo in zato izvažamo krompir, fižol, hmelj, čebulo, jabolka, deloma vino. Za izvoz preredimo tudi govejo živino in mesnate prašiče, nadalje izvažamo še perutnino in jajca. Zelo mnogo izvažamo lesa.

1. Gozdovi so največje bogastvo slovenske zemlje. Življenje Slovencev zavisi v veliki meri od gozdnega gospodarstva in od stanja gozdov. Od slovenskega gozda in lesa živi v Sloveniji okoli 250.000 prebivalcev. Na obstoj gozda je posredno vezano skoraj vsako drugo življenje v Sloveniji, kjer ima 140.000 posestnikov okrog 75 % vseh gozdov, t. j. okrog 520.000 ha. Samo 6000 kmetij je tako

Jezersko.

srečnih, da morejo kriti iz gozdov domače potrebe in da še les prodajajo, 134.000 kmetij pa ima samo toliko gozda, da krijejo vsaj večinoma v glavnem domačo potrebo lesa. Približno moremo računati, da je sedanja zaloga lesa v gozdovih Slovenije okrog 70.000.000 m³, kar predstavlja vrednost okrog štiri milijarde dinarjev.

2. Poljedelstvo in travništvo. Na plodni zemlji Slovenije gojimo okrog 34 njivskih rastlin. Od teh so najvažnejše krmske rastline, ki dajejo podlago naši živinoreji. Travnikov in njiv s krmskimi rastlinami imamo v Sloveniji okrog 300.000 ha, poleg tega pa še okrog 184.000 hektarjev pašnikov.

Na njivah so naš najvažnejši pridelek žitarice, ki jih gojimo na površini 195.000 ha in nam dajejo naš kruh. Od žitaric je največ pšenice, nato koruze, rži, ovsu in ječmena, manj pa prosa, soržice in ajde. Pšenica uspeva najbolje v južnem delu litijskega okraja, v novomeškem okraju, v nekaterih dolinah Štajerske in na Murskem polju. Tu uspeva izvrstno tudi koroza, razen tega še v Prekmurju in na Notranjskem. Rž uspeva pri nas povsod, kjer je rahla, peščena zemlja, nadomešča pa pšenico zlasti na Gorenjskem in v območju Savinjskih planin. Za ječmen in oves je naše podnebje skoraj povsod prikladno. Na naši zemlji pridelamo premalo žita, ker ne izbiramo semena, ker preslabo in nepravilno gnojimo, ne obdelujemo zemlje pravilno in ne zatiramo zadosti raznih škodljivcev.

Stročnice zavzemajo v kmetijstvu Slovenije zelo važno mesto; od stročnic je najvažnejši fižol, ki je skoraj edini naš poljski pridelek, ki ga izvažamo.

Krompir je najvažnejša okopavina v Sloveniji, to je kruh malih ljudi. Krompir sadimo na površini okrog 55.000 ha. Krompir bi morala imeti za lastno potrebo vsaka slovenska kmetija. Za prodajo je najboljši gorenjski krompir, nadalje krompir iz južnega dela litijskega okraja in krompir s Ptujkega ter deloma še z Murskega polja.

Čebula je važen pridelek v okolici Ljubljane in na Ptujskem polju.

Med ostalimi okopavinami je precej velike važnosti korenje, ki ga pridelujemo zlasti na Kranjskem in znaša skupni pridelek korenja približno 226.000 q. Največ korenja je posejanega v novomeškem okraju, največ na en hektar pa ga pridelajo v ptujskem in v kranjskem okraju.

Strniščne ali bele repe pridelamo v Sloveniji še precej, vendar je to zelo vodena krma, ki nima upravičenosti, da jo še pridelujemo kot živinsko krmo.

Izmed vseh okopavin daje najvišje pridelke krmska pesa, ki pa se vedno bolj umika ensilažni krmi, to je zeleni koruzi, sončnicam in drugim rastlinam za kisanje krme, krmska pesa pa ostane še v veljavi v bližini mest za krmljenje molznih krav.

Hmelj je skoraj izključno izvozno blago in ga gojijo v glavnem (1400 ha) v okraju Celje ter deloma (kakih 600 ha) tudi v sosednjih okrajih. Od hmeljarstva živi v Sloveniji kakih 1700 posestnikov, ki izkupijo za hmelj letno (ako je cena 20 din za kilogram) okrog 40.000.000 din.

3. Vinarstvo je za Slovenijo razmeroma važna kmetijska panoga in to predvsem na Štajerskem, kjer je okrog 20.000 ha vinogradov, na Kranjskem pa okrog 9000 ha. Na tej površini pridelamo okrog 560.000 hl vina. — V desetih okrajih Slovenije dobiva kmet iz vinograda svoje glavne dohodke.

4. Sadjarstvo postaja v Sloveniji vedno važnejše, saj imamo samo jabolčnih dreves okrog 3.000.000 in ta nam dajejo okrog 400.000 q jabolk letno. Največ sadja je v okrajih Maribor, Ptuj, Celje in Ljutomer, najmanj pa v Radovljici in Škofji Loki. Največ izvozimo iz Slovenije do 2000 vagonov jabolk, kar predstavlja vrednost okrog 50.000.000 din. V to pa ni všteta velika vrednost sadja, ki ostane doma.

5. Živinoreja je v Sloveniji v nazadovanju, četudi smo živinorejska pokrajina. Številčno stanje živine je v Sloveniji približno sledeče: govedo 370.000, konji 53.000, svinje 300.000, ovce 35.000 in koze 10.000. Tudi kakovost naše živine ni dobra. Na 100 prebivalcev pride pri nas 31 glav živine. Največ živine je v okrajih Ljutomer, Lendava, Ptuj in Murska Sobota, najmanj pa v okrajih Radovljica, Gornji grad in Kočevje. Najboljši živinorejci so Prekmurci. Zanimivo je, da je razmeroma slaba po kakovosti in po številu živinoreja na Gorenjskem.

Letno priredimo v Sloveniji okrog 19.000.000 kg čiste teže mesa ali na osebo 16 kg govedine in teletine, skupna poraba mesa v Sloveniji pa se ceni na približno 17.000.000 kilogramov in nam tako ostane za izvoz še okrog 2.000.000 kilogramov mesa ali okrog 6000 glav živine.

Pravih konjerejcev imamo v Sloveniji malo. Sicer imamo v Sloveniji precej konj, vendar v glavnem samo kot delovna živina. Skupaj je v Sloveniji okrog 52.000 konj, najbolj pa je razširjena konjereja v ptujskem okraju, ki je četrtina vse naše konjereje. Slede okraji Ljutomer, Lendava, Murska Sobota in Maribor levi breg.

Perutnistvo je v Sloveniji zelo važno, saj se ceni na 50.000.000 din. Perutnine je v Sloveniji okrog 1.150.000, največ v okrajih Ptuj, Murska Sobota in Ljutomer.

Ovcereja pridobiva zadnji čas vedno bolj na vrednosti in pomenu. Važna je ovcereja za Slovenijo, da izrabimo 50.000 ha pašnikov, ki jih ne moremo drugače koristno izrabiti kakor samo z rejo ovc. Za kritje vse potrebe volne bi morali imeti v Sloveniji okrog 750.000 ovc, imamo jih pa le okrog 35.000. Seveda gornjega števila ovc ne moremo prerediti, ker najde ovcereja svojo upravičenost samo v hribovitih predelih Slovenije.

Svinjereja je za naše kmečko gospodarstvo izredno važna; imamo okrog 300.000 svinj. Največ svinj redijo povprečno v okrajih Ljutomer, Ptuj, Maribor, Murska Sobota in Krško, najmanj pa v okrajih Kočevje, Logatec in Radovljica. Skoraj vse svinjsko meso pridelamo doma, uvažati pa moramo desetino od skupno potrebne masti, ki je okrog 1000 vagonov.

Slovenska čebela je znana po vsem svetu. Znatne so količine medu, ki ga pridelajo čebele pridnemu slovenskemu čebelarju.

6. Mlekarstvo zavzema v narodnem gospodarstvu zelo važno vlogo. Vrednost proizvedenega mleka se more ceniti v Sloveniji letno na okroglo 300.000.000 dinarjev. Proizvodnja mleka se ceni v Sloveniji letno na 215.000.000 litrov. Od tega se porabi na kmečkih domovih za prehrano ljudi ter rejo živine 147.000.000 litrov. Največ mleka se proizvaja v okrajih Ljutomer, Ptuj, Murska Sobota in Kočevje, najmanj pa v okrajih Laško, Konjice, Gornji grad in Črnomelj. Za promet z mlekom in za predelavo mleka posluje danes v Sloveniji 53 združenih in 44 zasebnih mlekarn, ki sprejmejo letno okrog 12.000.000 litrov mleka. Na enega prebivalca Slovenije pride letno 189 l mleka.

Mlekarne izdelajo letno 227.000 kg masla, na kmečkih domovih se izdelata masla okrog 435.000 kg, skupaj torej 662.000 kg. Sira izdelajo naše mlekarne letno okrog 470.000 kg.

Med in mleko se ne cedita po slovenski zemlji. Vsa obdana z naravnimi krasotami in lepotami preskrbuje prebivalstvo le skromno z najnujnejšimi življenjskimi potrebščinami. Vendar je mogoče tudi na tej zemlji, ki ni bogata kakor v Banatu, pridelati s trudom in pravilnim delom mnogo. Tudi bi ti pridelki mogli biti kakovostno mnogo boljši, ako bi dali zemlji vse to, kar potrebuje. Z izboljšanjem zemlje pa bi polagoma tudi v Sloveniji mogli pridelati toliko, da ne bi bili več navezani na uvoz najvažnejših življenjskih potrebščin in bi mogla Slovenija prehraniti mnogo in mnogo tisočev Slovencev, ki si morajo danes iskati kruha izven njenih meja.

Da sem bil rojen v Slovenskih goricah in da sem preživel vsaj otroško dobo neprekinjeno na kmetih, cenim za svoje največje bogastvo. To bogastvo je neizčrpno kot je le sama plodna prst, ki večno, vsako leto znova, rodi. To je moj in slehernega poštenega izobraženca slovenski ponos! Vse, kar je lepega in dobrega v meni, mi je dala rodna vas; izobrazba in okolje mesta sta mi dala samo — spoznanje in zavest tega bogastva in ponosa!

Za vse dni življenja so se mi na vasi vtisnile v dušo podobe zemlje: spremembe letnih dob, brstenja, zorenja in umiranja. Vse bližje so mi od tedaj tudi ti pojavi na človeku, prav kakor jih opazuje in doživlja človek od zemlje — z usodnim strahom in spoštovanjem pa zopet neustrašeno mirno in vdano, z globokim razumevanjem, skoraj s sočutjem. Doživljal sem z vso polnostjo nemir prebujenja zelenja v spro-

toletju, napor poletja v delu od zore do mraka, poezijo prleške jeseni in toploto zimskih večerov. Otroško življenje mi je dalo zajeti za vse dni dih zemlje, vonj, barve, pesem žitnih polj, travnikov, goric in gozdov.

O Ká p e l a, ti golobica moja, v sivkastih perutih, vedno pripravljena kot da hočeš zdaj zdaj vzleteti čez Slovenske gorice! Sedla si na ljubeč griček, ves prerasel s trto, na najvišjo točko daleč naokrog, s prelepim razgledom, na stražnje mesto, odkoder gledaš tja v Kocljevo kneževino, pod krili pa pravljичno skrivaš spomin na davne čase — Atilov grob...

In tej zemlji in človeku naj bi s svojo skromno besedo pel hvalospjev? Sama sta večna in sebi samemu najlepša visoka pesem!

Leopold Stanek.

Drava

zavarovalnica
malega človeka

Domača zavarovalnica — zavaruje za smrt in doživetje, za doto in gospodarsko osamosvojitve, za rento, starostno preskrbo, prevžitek, pokojnino — denar zavarovancev (njihova premijska rezerva) je popolnoma varno naložen.

Centrala v Mariboru, sodna ul. 1 (v lastni palači), podružnica v Subotici
Kdor želi sebi in svojem dobro, se zavaruje pri „DRAVI“

»Ta uk si prebrisane glave...«

Hafner Janko:

KAJ NAJ BO NAŠ OTROK?

To vprašanje mori starše, ki vedno žele svojim otrokom vse najboljše v življenju že od dneva, ko njihov otrok prvič začne okušati šolsko modrost. Tem bolj grozeče pa postaja to vprašanje, čim bolj dorašča otrok in čim bližje prihaja dan poklicne odločitve za otroka. V vseh teh letih premišljevanja starši tako radi tehtajo poklice po tem, koliko nesejo. Vodi jih želja, da bi postal njihov otrok kaj več in kaj boljšega, kakor so oni, in da bi se mu lepše godilo kakor njim. Ta tehtnica, pri kateri leži na eni strani v skodelici le utež »boljšega in ugodnejšega življenja«, je kaj nevarna za otrokovo bodočnost in vse njegovo življenje. Prav ta »kriva vaga« kaže namreč staršem takole: Obrt v današnjih časih ne nese, saj vidimo, kako težko shajajo obrtniki. Edino le mesar in pek sta gospoda. — To velja za tiste, ki sami vedo, da šolanja naprej ne zmorejo in ne zdrže. — Tisti, ki žive v takih razmerah, da njihovi otroci lahko obiskujejo z neprevelikimi stroški še srednje šole, pa pravijo: Obrt res ne nese in Bog ve, kako se bo obrtniku godilo na stara leta. Pokojnina, to je nekaj! To pa dobiš le kot državni ali samoupravni uradnik. In nauk iz tega: fant ali dekle študirajta, da bosta lahko postala uradnika in imela na stara leta pokojnino.

Tudi v naših kmečkih domovih je ta »kriva vaga« že hudo prišla v veljavo, ker naše male kmetije res ne morejo preživeti vseh članov kmečkih družin. Tako se zgodi, da mora naša kmečka mladina odhajati z doma. V krajih, ki niso predaleč od tovarna, je postala kmečka mladina glavna delovna moč tovarniškega delavstva; drugod grede kmečki fantje v mesta za hlapce in v druge službe, ki so jih zmožni prevzeti, dekleta pa po vsej deželi za natakariče. Tako naša kmečka mladina povečuje kader vseh tistih tisočev in tisočev odvisnih ljudi, katerih večini nikdar v življenju ne bo usojeno, da bi postali samostojni. Ta njihova odvisnost ni nevarna samo zato, ker jim ne bo dovolila postaviti se na lastne noge, ampak še bolj zato, ker bodo ob sleherni gospodarski stiski vsi ti tisoči odvisnih na svojih hrbtih najprej občutili bič brezposelnosti in pomanjkanja. Če je že kmetu danes težko izšolati otroka za »učenc« poklice, pa naj bo ta še tako nadarjen in sposoben, razumemo. Ni pa prav, če kmečka mladina brez glave, morda zaradi kratkega in za spoznanje lažjega zaslužka odhaja med vedno nesamostojno delavstvo, namesto da se skuša osamosvojiti.

V vseh večjih krajih, kjer so kakršne koli srednje šole, pa vidimo, da starši vse svoje otroke skušajo izšolati za »boljše poklice«. Zapeljuje jih k temu »kriva vaga«. Ne pomislijo, da pri tem svoje otroke v veliki večini zopet pošiljajo v same odvisne poklice, ki so prav tako izpostavljeni nevarnostim nastopajočih gospodarskih stisk in preobratov. Le tista panoga, ki je nekdanj dala sloves slovenskemu imenu, naši temeljitosti, pridnosti in sposobnosti, ni več upoštevana, ker ne nese... Pravijo, da obrt ne nese. In vendar je obrt poklic, ki človeka postavi na lastne noge. V obrti se lahko osamosvoji vsak, saj je le od njega samega odvisno, od njegovih sposobnosti in njegovega znanja, kako mu gre v življenju. Poglejmo le, kaj so že vse dosegli naši obrtniki, pa četudi so začeli z mala. Celo Bat'a je začel kot majhen čevljar. Če morda obrt danes ne nese, ni temu kriva samo industrija, kakor večina misli; krivda je tudi pri obrtniku, ali če hočete, pri starših, ki so poslali otroka v napačno obrt; in končno morda otrok sploh ni bil sposoben za obrtnika.

Zgodba slovenskega obrtnika.

Ali je kaj čudnega, če potem danes slovensko obrtništvo ni več to, kar je nekdanj bilo. Že vidim, kako ugledni in spoštovani mojstri ogorčeno zmajujejo z glavami. Trenutek, prosim! Ne velja to za vse obrti in tudi ne za vse mojstre. Toda dovolite mi, da prav z zgledom iz obrti, ki je med vsemi še pred nedavnim trpela in najbolj izgubljala na pomenu res zaradi uveljavljanja industrije, povem za vsakega obrtnika poučno zgodbo.

Začel bi jo lahko s starim: Eva me je zapeljala. Kdo drugi kot žena, ki se je človek vedno, kadar stoji z njo pred izlozobami, boji, me je zapeljala, da sem šel z njo v čevljarstvo delavnico in trgovino v Ljubljani. Prav za prav je to le čevljarstvo delav-

nica, ki ima izlozobna okna. Je pa v sredi mesta res na boljšem mestu. Nikdar se nisem prej zmenil za delavnico ali njene izlozobe, in ko sem vstopil, sem z začudenjem spoznal, da je v delavnici čevljarški mojster — Hrvat. Ne povem tega zato, ker bi mu ne privoščil zaslužka, ampak zato, ker se mi zdi, da bi se lahko marsikateri slovenski obrtnik pri njem mnogo naučil.

Ogledovala sva čevlje in videl je, da kar bulim v usnjata čudesa, ki jih je nama razkazoval. Pa me je potolažil: »Nikar se ne čudite, ker to je najnovejša moda, pa celo zmerna in pametna. Čudili se boste šele sedaj, ko vam pokažem nekaj drugega.« Pa mi je prinesel moški čevlji, ki bi ga tudi podarjenega ne obul. »Vidite,« pravi, »ta čevlji je pa živa oslarija, sam priznam. Ampak, kaj hočete, če pa vam pridejo ljudje in želijo nekaj, kar še nihče ni imel na nogi. Zahtevajo dalje, da mora biti tako, da bo tudi vsak videl na prvi pogled, da kaj takega še nikdar nihče ni nosil. Jaz sem čevljarški mojster in marsikaj znam in po željah tudi naredim. Ta čevlji je novi »model« in ko bo ta »model« 14 dni na ulici, bodo kar drveli k meni. Priznam — norci, in bodo hoteli imeti kaj prav takega. Pa ne mislite, da napravim same take oslarije. Tudi druge moderne čevlje, ki jim ne morete prav nič očitati, naredim po želji in če hočete, po svojem lastnem osnutku.«

Povprašal sem ga, koliko računa za take nove domisleke — »modele«. »Upoštevajte, da je za vsak model treba marsikaj žrtvovati, da se tudi prvič ne posreči.« »Model« računam po delu in po kakovosti blaga 500, 600 din. (Bilo je to julija 1940.) Pa ne mislite, da jih ne morem prodati! O, ljudje radi pridejo, pa tudi radi plačajo! Saj za modo, če je še tako neumna, posebno ženski svet rad marsikaj žrtvuje, pa ne samo kurja ovesa! Sedaj se je navadil na to celo že moški. Tukaj imam čevlji s štirimi podplati. Podplat se nič več ne upogiblje in je v začetku treba nogo privaditi na čevlji, ker čevlji se na nogo privaditi res ne more! Saj je trd ko rog in težak nad 1 kg. Jaz sam nisem navdušen za take modne oslarije, toda nisem tak, kakor so vaši slovenski čevljarji, da ne bi naredil, če ljudje hočejo. Vaši slovenski čevljarji delajo kot se njim zdi prav in je čisto razumljivo, da petične stranke izgube.«

Spoznal sem, da je možakar izredno sposoben trgovec in čevljar. Vprašal sem ga, kako je to, da se je odločil za čevljarški poklic. Pa mi je povedal, da je sin bogatega kmeta iz Vojvodine in da ga je oče poslal študirat. Nekaj časa je tudi pridno študiral, na kraju pa se je na lepem odločil, iz pravega veselja do poklica, za čevljarstvo. Kot čevljar je šel tudi po svetu in celo v tujini izpopolnil svoje strokovno znanje. Sedaj je gospod, ki mu prav gotovo ne bo treba skrbeti na stara leta zaradi — mesečne pokojnine.

Sposobnega obrtniškega naraščaja ni.

Dejali boste, saj to ni zgodba slovenskega obrtnika. Pa je vendar in žalostna: Od drugod mora priti obrtnik-čevljar, drugod se mora izšolati, od drugod prinesiti izkušnje, pa postane v Ljubljani prvi med stotimi in stotimi naših domačih, pridnih in poštenih mojstrov. Tu nekaj ni v redu! Ali morda to, da zopet po stari slovenski navadi vedno raje cenimo tuje bolj kakor domače in zato tudi tujega obrtnika bolj kot domačega? Ne, to ni glavni razlog. Ta prvi čevljar v Ljubljani je šel s časom in gre še danes s časom in njegovimi potrebami. Da pa to more, se ima zahvaliti svoji izobrazbi in svojemu strokovnemu znanju. Prav v tem pa marsikdaj pri našem slovenskem obrtništvu ni vse tako, kakor bi moralo biti.

Obrt je bila tista panoga udejstvovanja, ki je svoj čas pomagala malemu slovenskemu človeku na noge in v boljše življenje. Pred tridesetimi leti je slovenski pomočnik kaj rad krenil na dolga potovanja po tujini, kjer se je naučil marsikaj novega. Izkušnje pomočniške dobe je potem spretno uporabljal v svoji majhni delavnici, ki si jo je osnoval navadno v rojstnem kraju. Razvoj zadnjih desetletij je slovenskemu obrtniku to pot šolanja zaprl, spremenili pa so se tudi časi. Industrija skoraj v vseh obrtnih panogah postaja neusmiljen tekmeč obrtniškim izdelkom. Sicer je res, da ročnega dela tovarniški izdelek zlepa ne

doseže, je pa zopet res, da more s tovarniškimi izdelki tekmovali le obrtnik, ki ima veliko znanje in sposobnost. Če gledamo na razvoj v zadnjih desetletjih in se vprašamo, kdo gre pri nas v obrt, »ki ne nese«, kar tako prepričljivo uči »kriva vaga«, podprta z žalostno izkušnjo, da »z delom res ne moreš postati bogat«, vidimo, da se vsi sposobnejši — obrti boje. Ne morda samo zato, ker v obrti ne bi bilo mogoče dobro živeti, ampak tudi zato, ker sposobnejša mladina, ki ima možnost šolanja, takoj, ko zdrsa nekaj hlač na šolskih klopeh, misli, da ročno delo ni več zanjo. Šola ni več sredstvo, da bi se človek v njej naučil vsega, kar bi mu bilo tako potrebno v bodočem poklicu, ampak le še nekakšna odsokočna deska, da bi človek postal »nekaj boljšega«. Ker je to mnenje prevladalo zlasti v vseh tistih krajih, kjer se mladina lahko šola, se je zgodilo, da gredo v obrtne poklice le tisti, ki tudi na nižjih srednjih šolah nikamor ne pridejo. Z drugo besedo: v obrt gredo danes večinoma mnogo manj nadarjeni in sposobni otroci, kakor pa je na primer kmečki naraščaj, ki v najboljšem primeru pride v tovarno za delavca. In vendar zahteva samostojno obrtniško delo neprimerno več znanja in sposobnosti, kakor pa sicer res naporno in težko delo ob strojih. V mestih je že vsakemu otroku znana oguljena grožnja: Če ne boš zdelal, se boš pa šel nekaj učiti! Starši pri tem ne mislijo na to, kaj naj bi se šel fant učiti. Še manj jih je strah, da bi fant, ki nižjih srednjih šol ni zvozil, ne bil sposoben za obrtnika. Misel, da je tisti, kdor za nič drugega ni sposoben, dovolj dober za obrtnika, se bridko maščuje deloma na obrtniškem stanu samem, še bolj pa na poedincu, ki je ne-sposoben stopil v obrt.

Bodimo odkriti: v današnjih časih vstopa v velikem številu med obrtniški naraščaj le mladina, ki ji je spodletelo povsod drugod. Mladina, ki je duševno najmanj prožna in ki je v resnici že v urejenih življenjskih razmerah sposobna le za pomožna, nestrokovna opravila. To se dogaja danes, ko vesloplni razvoj in napredek tudi od obrtnika zahteva mnogo več kakor pred 30 leti, ko smo pri nas poznali le nekaj najpomembnejših poklicev. Tedaj ni bilo tako hude konkurence industrije, v splošnem pa tudi ne tako veliko različnih potreb. Zato je tedaj tudi manj spreten in bolj počasen obrtnik še shajal. Danes so razmere popolnoma drugačne, ne samo v mestih, ampak tudi na deželi. Pa se potem čudimo zaštoju v našem obrtništvu?

V obrti je naša bodočnost.

Ne jezite se, češ, najprej poje slavospev obrtništvu, nato ga pa skuša prikazati kot stan, v katerega se danes zatekajo najmanj sposobni! To je bilo potrebno, da spoznamo, kje so glavni vzroki, da pri nas »obrt ne nese«. In vendar ima dober in sposoben obrtnik pri nas lahko še največ uspehov v življenju. Premislimo samo tole:

1. Smo majhen narod, ki že zdavnaj več ne more ves živeti od tega, kar pridela na zemlji. Višek prebivalstva mora torej nujno zapuščati kmečko zemljo in se posvetiti drugemu delu. Tudi v mestih mladi naraščaj, ki ga je dokaj, ne more ves podedovati uradniške posle svojih staršev, še težje pa delavski otroci delo svojih očetov. Vsemu temu naraščaju je treba odpreti pot v koristno in plodno ureditvovanje. Če ne pride v poštev delo na zemlji, če ni dovolj mesta v industriji, ne v uradniških krogih, ki se zadovolje s srednjo izobrazbo, kam naj potem gre mladina? Ostane nujno le še obrtništvu.

2. Morda bi kdo mislil, da bi bila izhod za silo tudi industrija, saj živimo prav v času, ko rastejo nove tovarne kot gobe po dežju. Po sedanji vojni bodo industrije imele polno dela, saj je bilo po svetu uničenih že toliko industrij in bo zato za preostale nastopil čas konjunktore. Res je to, toda ne pozabimo, da ustanavljanje novih velikih in pomembnih industrij, ki bi mogle zaposliti res veliko število mladih moči, zahteva ogromnih milijonov. Naš mali in ubogi slovenski narod teh milijonov ne premore in jih še zlepa ne bo zmogel. Domače velike industrije si v bodočnosti ne moremo nadejati. Da bi pa tuji kapitali hiteli k nam zato, da nam pomagajo, je pa pravljica. Tuji kapital bo prišel k nam le v primeru, če se bo nadejal ogromnih dobičkov. Te pa bo zmogel le, če bo do strajnosti lahko izkoriščal delavstvo. To se pravi: tudi nova industrija v tujih rokah bo iz naših mladih delovnih moči napravila prave proletarce, ki jim bo v najboljših letih izčrpala moči, potem pa jih pognala iz delavnice, tako da bodo ostali izmognani ali v breme svojih domačih ali pa v breme javnega skrbstva.

3. Nasprotno pa rastejo potrebe po najrazličnejših obrtniških izdelkih iz dneva v dan. Samo pomislite, koliko različnih obrtniških izdelkov Slovenija še danes uvaža po nepotrebnem. Marsikaj od tega, za kar moramo pošiljati denar v tujino, bi lahko krila tudi naša obrt. Pri tem bi lepo zaslužila, denar pa

bi ostal med našimi ljudmi. Kakor nekdanj, tako bi nam tudi v bodoče obrt še najlažje pomagala priti do blagostanja, ki ga Slovenci po svoji pridnosti in sposobnosti zaslužimo.

4. Nadaljnja ugodnost, ki jo nudi obrtniški stan, je tudi v tem, da mladina kmalu pride do samostojnega zaslužka. V tem primeru ima obrtništvu iste ugodnosti kakor industrijsko delavstvo, ki lahko že zgodaj, takoj ko to dovoljuje zakon, gre v tovarno na delo in služi vsaj zase. V družinah je dandanes čisto najvažnejše vprašanje, kaj napraviti, da bo otrok čimprej prišel do svojega zaslužka. Navadno v takih primerih starši poznajo le tovarno ali pa razne pomožne službe, ki nikdar otroku ne nudijo nobene bodočnosti. Pomočnik po letih, ki jih je prebil kot vajenec, prav tako samostojno zasluži, morda v nekaterih obrtih malo manj, kakor če bi bil delavec v industriji. V splošnem pa gotovo več. Resnica je namreč, da sposobni in vestni pomočniki lahko zaslužijo v vseh obrtih vedno precej več, kakor še tako dobro plačani nestrokovni delavci v industriji. Vprašajte le mojstre, kako težko je danes dobiti sposobnega in vestnega pomočnika. V tovarni prav tako zahtevajo vestnost, če pa delavec ni vesten — leti.

5. Najvažnejše pri obrti pa je to, da se marsikateri pomočnik, če je le količjak podjeten, po nekaj letih dela pri različnih mojstrih lahko osamosvoji. Tovarniški delavec, mali uradnik ali kaj podobnega bo do smrti ostal odvisen od delodajalca in trepetal pred krizami, ki bi ga utegnile pognati na cesto. Tudi obrtniku lahko krize škodijo, če je pa sposoben in pameten, ga pa presneto težko uničijo. Osamosvojitve v obrtništvu pa pri nas vsaj za skromen začetek ne zahteva velikega kapitala. To je za vse, ki morajo začeti iz nič, odločilno. Tu je tudi edina možnost osamosvojitve. Če pomočnik svoja pomočniška leta pametno izkoristi, vsega zaslužka ne zapravi, si lahko v teku let pribriani toliko, da začne kot samostojen obrtnik. Predpogoj je seveda, da je sposoben, da nekaj zna in da pametno gospodari. Ko pa enkrat začne na svoje, se pa v teku let že lahko tako uredi, da ima dobro in vpeljano obrtno delavnico. Je sam svoj gospod in najlepše razvojne možnosti ga čakajo. Vse to pa se mu zgodi le, če je šel v obrt dovolj izobražen in z veseljem. Obrtnik pa, ki se je šel učiti obrti zato, ker ni zdelal v srednji šoli, bo seveda najbrž životnil. Izbral si je ali pa so ga potisnili v poklic, za katerega ni.

6. Samostojen obrtnik, ki živi le povprečno življenjsko dobo, si lahko v tem času zasluži toliko, da ima na starost ustaljen obrat, tako da tudi tedaj, ko mu glava osivi, ni več treba preveč skrbeti, kaj bo zadnja leta pred smrtjo. Tudi če na starost manj dela, če ga v tej dobi prehitijo mlajši, strokovno še bolj izvežbani, shaja še vedno. Če je dobro gospodaril, nima skrbi za bodočnost. Gotovo ima prihranke, marsikdaj pa celo skromno premoženje, ki mu lahko lepo nadomesti pokojnino. Tako premoženje, posestvo ali hišica je marsikdaj več vredno, kakor pa pokojnina. Spomnimo se samo kronskih upokojencev.

7. Če vsi ti razlogi nekoga še ne morejo prepričati, da je strokovno dobro izučeno, solidno in pridno obrtništvu za naše razmere najbolj primerna poklicna panoga, naj pomisli še tole: Ostanejo še učeni poklici in poklici polizobražencev. Ali veste, da so nekateri učeni poklici že danes popolnoma prenapolnjeni? Nekateri pa, ki danes še obetajo lepo bodočnost, bodo v kratkem prenapolnjeni. Polizobražencev brez prave zaposlitve pa imamo že danes toliko, da je človeka kar strah. Zgrozimo se lahko, če samo pomislimo, kaj bo iz vse te tako številne mladine, ki z raznimi dokončanimi srednjimi šolami že leta in leta čaka na službe. Ali ne bi bilo boljše, da bi se o pravem času posvetila obrtništvu? V obrtništvu je uspeh odvisen le na polovico od gospodarskega položaja in gospodarskih razmer, druga polovica uspeha pa vedno zavisi le od obrtnikove sposobnosti. Obrtniško delo ni nič manj častno, kakor kako drugo delo. Še več, obrtnik ustvarja dobrine, potrebne slehernemu in vedno. Mali uradnik polizobraženec pa je vedno pogrešljiv in nikdar ne bo »gospod«, čeprav drugi in morda celo on sam mislijo, da je. Večno ga bo spremljala lakota in prazen žep in skrb pred še hujšim.

Šolana mladina na napačni poti.

Dejali boste, saj ni tako hudo. »Šolanje je potrebno. Naša mladina mora biti izobražena v današnjih časih mnogo bolj, kakor pa pred tridesetimi leti. Zato je prav, če jih čim več

SLAVIJA

Jug. zavarovalna banka, ravnateljstvo
V LJUBLJANI, GAJEVA ULICA 2
Telefon št. 21-75, 21-76, 21-77

Podružnice in ekspoziture v vseh večjih mestih. — Zastopstva vseh povsod. — Zahtevajte brezplačne in brezobvezne informacije in proračune

Doto

za Vašega otroka in prihranke
za Vašo starost Vam pripravi
z življenjsko polico

SLAVIJA

obiskuje srednje in višje šole. Res je tako! Šolanje je nujno potrebno, toda hudo napačno je to, da mladina potem, ko je vsaj nekoliko izšolana, ne mara več za obrtniško delo. Če ne bi bilo tako, potem danes ne bi primanjkovalo sposobnega obrtniškega naraščanja in ne bi bilo polizobražencev na pretek povsod, zlasti pred najrazličnejšimi vrati, kjer čakajo na službe. Kar pogledamo, kako se šola pri nas mladina. V zadnjih treh letih je v vsej Sloveniji obiskovalo ljudske šole povprečno po 176.000 otrok. Rekli boste, lep dokaz, da pri nas ni več sledu o analfabetizmu, saj obiskuje pri nas vsako leto sedmi del vsega prebivalstva ljudske šole. Lepo. Pogledajmo sedaj, kako je v srednjih šolah. V zadnjih treh letih je obiskovalo naše gimnazije, meščanske šole, strokovne in visoke šole povprečno okrog 39.000 dijakov. Naj povem še to, da od teh obiskuje srednje in višje šole samo v Ljubljani 14.000. Če odštejemo celo univerzo, vidimo, da obiskuje srednje šole v Ljubljani okrog 12.000 dijakov. Kako majhen odstotek teh dijakov je prišlo s kmetov! Celotna številka obiskovalcev srednjih in visokih šol nam pove nadalje v primeri s številom vsakoletnih učencev naših ljudskih šol, da gre že skoraj vsak četrty otrok po dokončani ljudski šoli na srednjo šolo. Ali ni ta številka dovolj zgovorna?

Izobrazbe torej naši mladini ne manjka. Žalostno pa je, da se taka, zlasti na pol izobražena mladina potem sili v poklice, ki ji nikdar ne pomagajo do samostojnega življenja. Danes je za veliko večino tistih, ki ne mislijo študirati naprej na visokih šolah, glavna želja uradniški poklic. Mislijo, da bodo samo v tem poklicu lahko koristno naložili znanje, ki so si ga pridobili v srednjih šolah. In potem nastopajo žalostni primeri, ko navali mladina v nekatere panoge, ki se njej ali njenim staršem zdijo najbolj primerne. Pri tem ne pomislijo, da jih najbrž čaka poleg vsega drugega še dolgoletna brezposelnost. Taka panoga je na primer učiteljski poklic. Letos je državno učiteljsiše v Ljubljani res sprejelo v prvi letnik 160 novih dijakov in dijakinj. Ne pozabimo pa, da jih je prav toliko moralo odkloniti in da je bilo med odklonjenimi nad 100 deklet. Se huje se pozna naval na trgovske šole in na trgovske tečaje. Ta pot se zdi mnogim še lažja in še krajša. Je pa zato še bolj varljiva in negotova. Državne trgovske šole so letos na primer odklonile približno trikrat toliko prosilcev, kakor so jih mogle sprejeti. To je prva nesreča. Druga pa ni nič manjša. Nihče ne ve, kje bodo našli primerno zaposlitev tudi vsi tisti, ki so bili na trgovske šole sprejeti. Prav tako je velikanski naval na zasebne trgovske tečaje. V teh se mladina izvežba za povprečno uradniško službo.

Ali se kdo od tistih, ki se je odločil za ta študij, res temeljito vpraša, kje bom pa dobil službo? Ali res ne ve, da absolventi in absolventke trgovskih tečajev celo v Ljubljani leta in leta čakajo pri svojih domačih kot izobraženci na to, da se jim bo vendarle nekje odprla skromna službica? Ali res ne vedo, kako veliko je število tistih absolventov, ki so po dolgih letih čakanja na primerno službo na kraju z veliko muko ujeli »službico« z mesečno plačo 400 do 500 ali kvečjemu 600 din? Ali res ne vedo, da potem taki absolventi morajo služiti leta in leta za ta denar in da je morda najlepša plača, ki jo v življenju lahko dosežejo, tam okrog 1000 din na mesec? Ali se kdaj vprašajo, kako bo mogoče s tako skromnimi dohodki živeti vse življenje, ustanoviti pri tem družino, vzgojiti otroke in jim dati v današnjem času potrebno osnovno izobrazbo? Ali ni to životarjenje, v katerega so se vrgli sami s tem, da so po svoji končani šolski izobrazbi krenili na napačno pot?

Če pogledamo, kdo so v glavnem tisti, ki se pri najvažnejši življenjski odločitvi tako radi zmotijo, vidimo, da so to večinoma dijaki, ki so končali ali meščansko šolo ali pa štiri razrede gimnazije ter celo taki, ki niti tega niso zmogli. Prav toliko so okusili šolsko modrost, da so »preučenice« za obrt. V resnici pa so še mnogo premalo izobraženi in imajo komaj najpotrebnejše osnove, da bi mogli postati dobri in sposobni obrtniki. Deloma zavaja mladino tudi misel, da bo mogoče prej priti do zaslužka, če se posveti takoj po končanih štirih razredih gimnazije ali meščanske šole uradniškemu poklicu. Takole nekako računajo: Dokončam še trgovsko šolo ali trgovski tečaj, pa bom že služil. Če grem pa v obrt, bom pa moral še nekaj časa delati zastoj, potem pa šele kot pomočnik prejemal spočetka morda skromno plačo. Pa se bridko motijo! Ne upoštevajo namreč, da le redki

absolventi trgovskih šol in tečajev takoj dobe službo. In da navadno po nekaj let živje še v breme svojih staršev. Če bi pa upoštevali, kako se danes plačujejo v začetniških službah taki absolventi, bi uvideli, da količkaj vredni pomočniki tudi kot začetniki na mesec zaslužijo vsaj toliko, če ne precej več. Pa naj bodo v kakršni koli obrti.

Dobro pretehtaj — odločaš za vse življenje.

Naj vnaprej poudarimo, nismo proti šoli, nasprotno čim več naše mladine se bo izobraževalo v srednjih šolah in tam tudi kaj naučilo, tem lepša bo lahko njena bodočnost. To, kar je lahko človek pred tridesetimi leti z lahkoto dosegel v življenju, če je končal le nekaj razredov ljudske šole — na kratko povedano, če je znal pisati, brati in malo računati —, to v današnjih časih že mnogo teže doseže človek, ki ima z uspehom končano meščansko šolo ali pa malo maturo na gimnaziji. Zahteva po večji izobraženosti in vsesplošnem znanju bo vedno večja, tudi najbolj preprosti poklic bo zahteval vedno več šol. Zato moramo že v naprej ločiti namene šolanja. Teh ne moremo točno orisati, dokler ne vemo, kakšen poklic si bo otrok izbral. Iz razmer, v katerih živimo, pa vendar le lahko z jasnostjo določimo vsaj to, kaj bo za otroka primerno. V splošnem je znano, da je realna gimnazija nekoliko lažja od humanistične. Če že torej vnaprej vemo, da otrok ne bo mogel študirati do velike mature, potem ga ne dajamo v humanistično gimnazijo. Je prvič težja in drugič za kakršni koli poklic, ki se mu bo po štirih razredih srednje šole posvetil, mnogo manj praktična. Prav tako lahko določimo še nekatere druge osnove glede na študij otroka.

Ogledajmo si najprej možnosti po končani mali maturi na gimnazijah in po završnem izpitu na meščanskih šolah. Takim so v glavnem odprta učiteljsišča, tečaji za otroške vrtnarice, trgovska akademija, trgovske šole in srednje tehnične šole. Poleg tega imajo absolventi z malo maturo ugoden vstop v trgovino. Učna doba traja za take samo eno leto, vendar morajo hoditi v gremijalno šolo in obiskovati to šolo še kot pomočniki dve leti. Pri zadostni starosti ujamejo morda tudi skromno uradniško službo. Najbolj na široko pa je vsem tem odprta — obrt.

Velika matura odpira pot v nadaljnji študij na univerzi, dalje študij na vojnih akademijah in končno prometno šolo ter abiturientski tečaj. S tem zadnjim se nudijo uradniške službe v glavnem pri železnici, pošti, sodišču, OUZD itd. ter tajniška mesta na občinah. Od šol, ki jih odpira velika matura, je najdražja univerza. Na lastne stroške pride tudi obisk abiturientskega tečaja. Bodočnost absolventov abiturientskega tečaja je že prav tako negotova, kakor absolventov raznih trgovskih šol in tečajev, ker čakajo primernih uradniških služb, ki so že leta in leta vnaprej zasedene. Vseučiliški študij odpira učene poklice. Med temi so danes najbolj v modi zdravnik in pravnik. Lahko rečemo, da sta ta dva poklica že danes prenapolnjena, medtem ko študij tehnike, filozofije (profesor) na videz še nekaj obeta. O bogoslovnem študiju, ki je poleg vsega drugega itak vezan na osebni poklic, veliko požrtvovalnost in idealizem, tukaj ne bomo razpravljali.

Velika matura — lepa dota.

Ali se kdaj vprašamo, koliko let izgubi dijak, ki napravi veliko maturo, koliko let je v breme svojim staršem in kako velik kapital je vložen v njegov študij. Vzemimo le dijaka, ki nobenkrat ne pade in konča gimnazijo po osemletnem študiju, učiteljsiše pa po devetletnem študiju. Če ne upoštevamo dijakov, ki se vozijo z vlaki vsak dan, in dijakov, ki imajo starše v mestu, kjer je šolski zavod, potem vidimo, da zahteva gimnazijski študij od vseh drugih pri največji dijakovi skromnosti najmanj 600 din na mesec, če le vračunamo šolnine, knjige in vse osebne potrebščine. Vsi tisti starši, ki pošiljajo dijake v srednjo šolo v domačem kraju, pa bi vedeli povedati, da študij srednje šole tudi za njihove otroke velja najmanj 300 din na mesec. Od obeh skupin dobimo torej skupne stroške brez obresti v naslednji višini: za zunanje velja velika matura na gimnaziji, če odštejemo vsako leto dva meseca počitnice, ko dijak živi pri domačih takorekoč v režiji družine, 48.000 din. Za vse druge pa najmanj 24.000 din. To je kapital, s katerim se da marsikaj začeti in doseči. Če hočete, to je lepa dota, ki jo ima le malokatera nevesta. Ne upoštevajmo stroškov za abiturientski tečaj in pogledajmo, kakšne plače čakajo absolvente abiturientskega tečaja

T. KORN
LJUBLJANA
J. TRG. DR.

Centralne kurjave — prezračevalne
in klimatizacijske naprave — vodovod-
ne instalacije — sanitarne opreme —
kleparstvo — krovstvo — strelovodl.

v službah, ki so jim na razpolago. Večina od njih čaka na spremembo v državno službo, manjši del pa pride pod streho v zasebnih podjetjih, ki na splošnem morda za spoznanje bolje plačujejo svoje nastavljenec kakor država ali samouprava. V državni in samoupravni službi pa abiturient, potem ko je odslužil predpisani mu vojaški rok, lahko doseže nastavitev kot uradniški pripravnik 9. položajne skupine. Mesečna plača, ki takemu pripravniku pripada, se ravna po kraju nastavitve. Imamo tri draginjske razrede: Ljubljana je v prvem draginjskem razredu; mesta, v katerih je sedež okrajnega načelstva, so v drugem draginjskem razredu, vsi drugi kraji pa v tretjem draginjskem razredu. Za prvi draginjski razred znaša mesečna plača uradniškega pripravnika devete položajne skupine 1320 din, za drugi draginjski razred 1070 din, za tretji pa 970 din. Pri sedanji draginji je bila dana nižjim uradnikom in pripravnikom še posebna izredna doklada, ki znaša na mesec za prvi draginjski razred 150 din, za drugi razred 120 din, za tretji pa 80 din. Medtem ko se ta izredna doklada izplačuje pripravnikom brez odbitka, se od plače odtrgajo še razni zakoniti odbitki. Redni mesečni odbitki brez izrednih in prostovoljno prevzetih znašajo v 1. draginjskem razredu 70 din, v 2. razredu 52 din, v 3. pa 38 din. Čisti prejemki, ki jih dobe danes uradniški pripravniki IX. skupine na roko, znašajo z izredno doklado vred v najugodnejšem primeru v 1. draginjskem razredu 1400 din, v 2. razredu 1138 din, v 3. pa 1012 din. Ti prejemki ostanejo v isti višini najmanj tri leta. Če položi pripravnik v tem času uradniški izpit, lahko postane uradnik IX. položajne skupine. V tem primeru znašajo njegovi čisti prejemki z izredno doklado vred v najugodnejšem primeru v 1. draginjskem razredu 1752 din, v 2. razredu 1477 din, v 3. pa 1322 din. Te prejemke prejema najmanj štiri leta, zatem pa, če je mesto na razpolago in če so pristojne oblasti voljne mu dati napredovanje, pride v VIII. skupino, po nadaljnjih treh letih v VII. skupino in zopet po treh letih v VI. skupino. Nadaljnja pot za napredovanje je večini vseh, ki so začeli uradniško pot z veliko maturo, zaprta. Do konca svojega življenja delovne sposobnosti ali polnih let službe ostanejo v VI. položajni skupini s čistimi zanje najvišjimi dosegljivimi mesečnimi prejemki, ki z izredno doklado vred znašajo v 1. dr. r.: 2450 din, v 2. dr. r.: 2188 din in v 3. dr. r.: 2070 din. Le učitelji in uradniki finančne uprave, ki so tudi začeli kot pripravniki IX. položajne skupine, lahko v ugodnih primerih napredujejo še v V. položajno skupino.

Vseučiliška diploma — velik kapital.

Še več let izgubi seveda dijak, ki se posveti učenemu poklicu, za katerega je potreben študij na univerzi. Ogromen je kapital, ki ga požre njegov študij! V današnjih časih traja študij na univerzi povprečno pet let. Računajmo, da velik del slušateljev univerze mora stanovati v Ljubljani. Tisti, ki ne stanujejo in se vozijo z vlaki vsak dan ali pa samo včasih, imajo seveda manj stroškov. Večina od njih pa zato študira tudi dalj časa. Če upoštevamo prav vse stroške vseučiliškega študija, tako šolanino, knjige, stanovanje, hrano, nujno potrebno obutev, obleko in vse druge malenkosti, ki tudi zahtevajo denar, pa če naj bo to samo britvica za britje, milo za nego in čistočo telesa itd., potem je tisoč dinarjev na mesec približno najmanjša vsota, ki jo zahteva študij na univerzi. Računajmo dva meseca počitnic, v katerih živi slušatelj na svojem domu, recimo v režiji družine. In jih sploh ne upoštevajmo. Kljub temu znesejo stroški za študij v najskromnejši obliki v petih letih brez obresti 50.000 din. To je tudi danes velik kapital. Ali če hočete, dota, ki je zlepa nevesta nima. Če računamo dalje, da je vsak, ki konča univerzitetne študije, star najmanj 23 let in da zgubi še eno leto z obveznim vojaškim rokom, če je moški seveda, potem vidimo, da komaj s polnimi 24 leti lahko začne misliti, kje bo dobil službo in prvi samostojni zaslužek. Samostojne poklice nudi vseučiliški študij le zdravnikom, ki morajo poleg tega še opraviti tako imenovani brezplačni staž, in pravnikom, ki morejo zopet šele po večletnih praksah odpreti advokatske in notarske pisarne. Tudi inženirji se po predpisanem državnem izpitu za pooblaščenega inženirja lahko posvete samostojnim poslom. Toda v tem primeru morajo imeti na razpolago precejšen kapital.

V splošnem velja, da velik del diplomiranih slušateljev vseučilišča čaka na uradniške službe ali v zasebnih podjetjih ali pa v državnih in samoupravnih uradih. Poglejmo sedaj, kako so vsi ti, ki so vrgli v svoj študij tako velik kapital in živeli toliko let brez lastnega zaslužka, plačani. Znano je, da v zasebnih službah plače nekoliko presegajo državne in samoupravne plače. Je pa takih služb zelo malo na izbero in večina računa na državno ali samoupravno službo. Položaj je torej takle: najprej s 24 ali 25 leti, če niso vsa mesta zasedena in ni treba zgubiti še nekaj brezplodnih let v obupni brezposelnosti, lahko

začneš kot uradniški pripravnik. Diploma z univerze ti omogoča nastavitev kot uradniški pripravnik VIII. pol. skupine. Mesečna plača pripravnika v VIII. pol. skupini znaša, odštevisi zakonite odbitke z izredno doklado vred v prvem draginjskem razredu 1588 din, v drugem 1330, v tretjem pa 1195 din. Ta plača ostane v isti višini najmanj tri leta. Če položi pripravnik v tem času uradniški izpit, ga prevedejo za uradnika VIII. položajne skupine. Če potem napreduje vedno v najkrajšem z zakonom določenem roku, se mu višajo plače takole: s čistimi prejemki v 1. draginjskem razredu 1925 din, v 2. razredu 1663 din, v 3. pa 1530 din. Nadaljnja napredovanja do IV. skupine so možna po vsakih treh letih službovanja. Do V. položajne skupine že še nekako gre, na višje je pa treba čakati, ker ni mnogo tako visokih službenih mest. Po 35 letih službe ima pravico do polne pokojnine, ki znaša 95% zadnje plače, star pa je 60 let.

Ne bo pretirano, če rečemo, da velja vseučiliški študij in dokončana srednja šola tistega, ki ni imel priložnosti obiskovati srednje šole v domačih krajih, okrog 100.000 din. Za tiste, ki so lahko v rojstnem kraju obiskovali srednjo šolo, velja diploma na univerzi s srednjo šolo vred okrog 75.000 din. Za Ljubljančane, ki imajo tako srednjo šolo kakor tudi vseučilišče pred nosom, pa znašajo stroški tega študija okrog 50.000 din. Vzemite sedaj svinčnik in izračunajte glede na plače, ki jih nudi uradniška služba, koliko let bi s celimi plačami odplačevali ta kapital? Lepo število let bo treba služiti, da bo samo študijski kapital odplačan. Z drugo besedo: kapital, vložen v študij, se le težko povrne, saj je treba za plačo delati, hoditi v službo. Položaj je torej tak: vložili ste v hranilnico kapital in če hočete, da vam ga izplačajo, morate za to delati. Poleg tega je uradniku življenjska pot točno zarisana, ostal bo vedno odvisen uradnik. Če imajo starši dovolj denarja, jim nihče ne more braniti, da ga tako slabo naložijo. Posebno upravičeno storijo to, če je njihov otrok res nadarjen in sposoben za učen poklic, ker je verjetno, da se prav zaradi sposobnosti ne bo odločil za uradniški poklic. Če imajo pa starši manj premoženja in če otrok niti ni bogzna kako navdušen za šolanje, potem je pa prav gotovo bolje, če starši otroka ne rinejo naprej. Samo nekaj študijskega kapitala naj posvete njegovi izobrazbi, drugo pa naj mu raje dajo kot doto ali podporo, ko se bo skušal osamosvojiti, recimo v obrti. Če je le količkaj sposoben, bo gotovo več zaslužil kakor pa kot povprečen uradnik.

Uradnik nima lahkega življenja.

Za pregled prejemkov raznih državnih in samoupravnih uradnikov, ki smo jih deloma že spoznali, naj služi preglednica spodaj. Pripominjamo le, da ni nujno, da bi morala ostati vedno v veljavi. Po dolgoletnih skušnjah vedo vsi uradniki, da se včasih tudi spreminja, in sicer vedno po načelu, ki jim ni nič kaj všeč. To načelo, ki še bolj greni nelahko uradnikovo življenje, je: Če cene življenjskim potrebščinam padajo, če prihaja torej kriza, tedaj je uradnik prvi, ki občuti to pri plači, ki se mu kaj kmalu zmanjša — reducira, da ne bi prejemal preveč. Če pa nasprotno cene rasejo in prihaja val draginje, tedaj je uradnik med zadnjimi, ki prejme povišico.

Prejemki uradniških pripravnikov.

Položajna skupina pripravnik.	Draginjski razred	Plača	Ostane po rednih odbitkih (nedarni prejemki)	Izredna doklada	Celotni sedanji prejemki
X	1	1205	1142	150	1292
	2	955	918	120	1038
	3	905	870	80	905
IX	1	1320	1250	150	1400
	2	1070	1018	120	1138
	3	970	932	80	1012
VIII	1	1525	1438	150	1588
	2	1275	1210	120	1330
	3	1175	1115	80	1195

Proti posledicam zakonite dolžnosti jamstva zavaruje

SLAVIJA

Prejemki uradnikov.

Položajna skupina	Drag razr.	Plača	Položajna doklada	Osebn doklada	Skupaj	Ostane po red. odbitkih (nedavni prejemki)	Izredna doklada	Celotni sedanj. prejemki
X	1	475	200	775	1450	1370	200	1570
	2	475	200	525	1200	1136	160	1296
	3	475	200	425	1100	1040	100	1140
IX	1	575	300	775	1650	1552	200	1752
	2	575	300	525	1400	1317	160	1477
	3	575	300	425	1300	1222	100	1322
VIII	1	730	400	775	1905	1775	150	1925
	2	730	400	525	1655	1543	120	1663
	3	730	400	425	1555	1450	80	1530
VII	1	910	500	750	2160	2000	150	2150
	2	910	500	500	1900	1766	120	1886
	3	910	500	400	1800	1674	80	1754
VI	1	1150	650	700	2500	2300	150	2450
	2	1150	650	450	2250	2068	120	2188
	3	1150	650	350	2150	1990	80	2070
V	1	1450	800	650	2900	2648	150	2798
	2	1450	800	400	2650	2415	120	2535
	3	1450	800	300	2550	2320	80	2400

Zaradi popolnosti pogledajmo še prejemke višjih položajnih skupin, ki se včasih tudi še odprejo uradnikom s fakulteto. IV. položajna skupina ima dve stopnji: v nižji stopnji IV/2 znašajo celotni dohodki, od katerih odbitki še niso odšteti, v prvem draginjskem razredu 3270 din, v drugem draginjskem razredu 3020 din, v tretjem pa 2920 din. V višji stopnji IV/1 znašajo dohodki 4010 din v prvem draginjskem razredu, v drugem draginjskem razredu pa 3770 din. Tudi tretja položajna skupina ima dve stopnji: v nižji III/2 znašajo dohodki 4940 din, in sicer samo v prvem draginjskem razredu, ker tako visokih uradniških mest v krajih, ki niso več v prvem draginjskem razredu, ni. Višja stopnja III/1 pa prinaša dohodke 5470 din.

Oglejmo si še usodo uradnikov z malo maturo. Ti začnejo na najnižji stopnji uradniške lestvice. Vzemimo, da je ta izobrazba že danes vsakomur, tudi obrtniku potrebna, zato o stroških šolanja ne razpravljajmo. Če se torej posreči nekemu, ki ima malo maturo, priti do državnega ali samoupravnega uradniškega mesta, tedaj začne kot uradniški pripravnik X. položajne skupine z izredno doklado in čisto plačo v znesku 1292 din v 1. draginjskem razredu, s 1038 din v 2. draginjskem razredu in z 950 din v 3. draginjskem razredu. Če položi uradniški izpit, more postati po treh letih pripravniške službe uradnik X. položajne skupine s čistimi prejemki 1570 din v 1. dr. r., 1296 din v 2. dr. r. in 1140 v 3. dr. r. Po štirih letih more napredovati v deveto skupino. Po štirih letih zopet v osmo in po naslednjih treh letih v sedmo skupino. Večina uradnikov, ki začno v X. položajni skupini, obstane za vedno v VIII. pol. skupini, ker ni mnogo uradniških mest za uradnike, ki so začeli z malo maturo in bi bili potrebni v VII. položajni skupini.

Končno pogledajmo še tako imenovane poduradnike ali kakor se sedaj uradno imenujejo — zvaničnike. Za zvaničnika potrebna izobrazba sta vsaj dva razreda srednje šole. Povemo v naprej, da takih mest ni mnogo in da je vsako tako mesto kar oblegano od prosilcev, čeprav po nepotrebnem. Zvaničniki začnejo v tretji skupini in napredujejo v drugo in prvo skupino. Začetna plača zvaničnika v prvem draginjskem razredu je (vedno z izredno doklado vred) 1160 din. V drugem draginjskem razredu 940 din, v tretjem pa 870 din. Do konca svojega službovanja doseže zvaničnik lahko najvišjo plačo 1600 din. Začasnega značaja so izredne doklade, ki znašajo za prvi draginjski razred 120 din, za drugi 100 din in za tretji 70 din. Seveda je tem plačam treba odšteti še odbitke. V resnici prejme torej zvaničnik 5%—7% manj kot smo navedli zgoraj.

Če pogledamo prejemke uradnikov, ko začnejo svojo uradniško kariero bodisi v X., IX. ali VIII. položajni skupini, vidimo, da so v splošnem prav tolikšni, da za silo shajajo kot samci.

Skušnje zadnjih let so tudi potrdile, da prav uradniki izredno kasno stopajo v zakon in večinoma tudi vsi navajajo kot razlog, da nikakor ne morejo preživljati družine. Za ženo namreč zakon ne določa nobenih doklad in če uradnik nima svojega premoženja, ki ga je podedoval, porabi navadno že kot samec vse, kar zasluži. Preživljanje družine je za uradnika res težka skrb; sicer država s svoje strani tudi priznava pomembnost družine in daje za otroke mesečne doklade. Za vsakega otroka dobi uradnik mesečno doklado v višini 140 din, pred nedavnim pa je bila priznana glede na draginjo še izredna mesečna doklada za vsakega otroka v znesku 50 din.

Poglejmo sedaj še, kaj je s pokojnino, ki mnogim staršem tako težko odtehta na »krivic vagi uradniško službo. Vsak državni ali samoupravni uradnik si pridobi pravico do skromne pokojnine šele po desetih letih nepretrgane službe. To pomeni, da bi po desetih letih službe dobil skromno preskrbo, ako bi potem tako zbolel ali se onesposobil, da ne bi več mogel opravljati službe. Če ga pa bolezen zadene pred polnimi desetimi leti službe in postane zaradi tega nesposoben, mu kaka preskrba iz javnih sredstev sploh ne pripada. Pokojnina, ki jo prejema uradnik po polnih desetih letih službe, znaša le 50% od plače in osebne doklade, od položajne doklade ne prejme prav nič. Če stopa uradnik v pokoj v naslednjih letih, torej do 20. službenega leta, se mu odstotek plače in osebne doklade malenkostno zvišujeta. Tako dobiva uradnik, ki vstopi v pokoj po polnih 19 letih službe, v najugodnejšem primeru — če je zelo star — le 68% od plače in osebne doklade. Šele s polnimi 20 leti službe se priznava upokojenemu uradniku tudi še 50% položajne doklade. Pri polnih 25 letih službe začne dobivati 60%, pri polnih 30 letih 70% in pri polnih 35 letih službe pa 95% položajne doklade. Med tem časom je tudi narasel odstotek, ki ga prejema upokojenec od plače in osebne doklade, tako da prejema upokojenec s polnimi 35 leti službe v celoti 95% dohodkov, ki jih je prejemal v zadnjem letu svojega službovanja. Pet in trideset let službe je torej predpogoj za najvišjo možno pokojnino. Kakor vidimo, se pokojnina nikdar ne izenači z zadnjo plačo, ampak je v najugodnejšem primeru vedno za 5% manjša. Dalje je do 20 let polne službe pokojnina izredno majhna, saj ne znaša niti polovice dohodkov za časa službovanja. Šele na stara leta se pokojnina približuje plači. To pomeni, da jo uradniki začnejo uživati večinoma šele v 55. ali 60. letu starosti.

Vprašajmo se še, kaj lahko uradnik, ki si je osnoval družino, prihrani, preden stopi v pokoj? Če smo odkriti, lahko izračunamo samo, da prav nič. Saj je vesel, če z družino shaja. To bodo potrdili radi uradniki sami, potrjuje pa to še drugo, nič manj važno dejstvo. Kar sami sebi odgovorite, koliko sodnikov, profesorjev in drugih gospodov višjih uradnikov, ki so začeli službovati v državni in samoupravni službi, ne da bi imeli lastno premoženje ali ga podedovali ali priženili, si je v dolgih letih moglo postaviti hišico ali kupiti posestvo. Težko jih boste našli! Če pa si je kdo s svojo sposobnostjo našel zaslužka še drugod in si na ta način zboljšal svoj položaj, je moral trdo delati, saj je vlekel za dva. Vprašajmo se še, koliko preprostih, a pridnih obrtnikov si je prej kakor v 35 letih samostojnega dela postavilo hišico ali kupilo posestvo. Ze med znanci boste videli, da ima večina sposobnih obrtnikov svojo pokojnino že v naprej naloženo v hiši ali posestvu. Pa še zavidajte uradniku in bodite prepričani, da »obrt ne nesec!

Kje in kako naj se šola mladina?

Prav gotovo bo marsikateri uradnik rad potrdil te podatke in obžaloval, da je v mladih letih šel v uradniški poklic. Mnogi šele prekasno spoznajo, da ni zanje uradniško delo in da imajo sposobnosti za vse kaj drugega. Seveda s samo ljudsko šolo je danes težko kaj začeti. Pozabljam pa, da imamo vse polno šol, ki ne stanejo mnogo in ki tudi ne zahtevajo dolgoletnega učenja, da nas usposobijo za pametno delo v življenju.

Ko je otrok končal četrto, peto ali šesto razred ljudske šole, gre lahko še naprej v ljudsko šolo, na meščansko šolo, ali na gimnazijo. V prvi razred meščanske šole se lahko vpišejo otroci, ki so končali z uspehom najmanj štiri razrede ljudske šole in do 1. sept. vsakega leta še niso stari 14 let. V prvi razred gimnazije se morejo vpisati otroci, ki so končali najmanj štiri razrede ljudske šole in ki so stari najmanj 10 in največ 13 let, če so prestali sprejemni izpit. To je običajna pot šolanja pri nas.

Otroci, ki gredo v gori omenjene šole, večinoma o svojem poklicu še nimajo pojma. Otroci, ki pa do konca svojega 14. leta obiskujejo ljudsko šolo, se morajo za tem že odločiti za poklic. Dobro je, če si pridobe še nadaljnje izobrazbe. Za kmečke otroke velja, če kmetija to prenese, naj ostanejo doma in se posvete kmečkemu delu. V Sloveniji je skoraj vsa plodna zemlja obdelana. Na žalost nam pa rodi mnogo

Nezgoda tudi Vas lahko doleti. — Zavarujte se proti nezgodi pri »SLAVIJI«

SLAVIJA

manj kakor drugod. Tega je krivo slabo gospodarstvo, premajhno strokovno znanje. Zato je tudi kmečkim otrokom nadaljnji strokovni pouk zelo koristen. Kmečka mladina dobi potrebno strokovno izobrazbo v kmetijskih in gospodinjskih šolah. Take šole so: Banovinska kmetijska šola na Grmu pri Novem mestu in v St. Juriju ob j. Ž. (najnižja dopustna starost je 16 let); Banovinska kmetijska gospodinjska šola v Svečini pri Mariboru in v Mali Loki na Dolenjskem (za dekleta, stara od 16 do 25 let); Banovinska vinarska in sadjarska šola v Mariboru (od 16 let naprej in poseben sprejemni izpit). Viničarski tečaj na banovinski trsnici in drevesnici pri Kapeli (najmanj 16 let). Pouk na tečaju traja od 5. marca do 30. novembra vsakega leta. Gojenci imajo na zavodu brezplačno stanovanje in hrano. Državni mlekarški zavod v Skofji Loki (za starost od 19 do 24 let). Pouk traja dve šolski leti po deset mesecev. Zadruga šola pri državni dvorazredni trgovski šoli v Ljubljani (od 16 let naprej). Pouk skozi dve leti vedno od septembra do Velike noči. Državna nižja gozdarska šola v Mariboru (od 16 do 24 let, mogoče je tudi spregled starosti).

T. KORN
LJUBLJANA
J. TRG. DR.

Centralne kurjave — prezračevalne in klimatizacijske naprave — vodovodne instalacije — sanitarne opreme — kleparstvo — krovstvo — strelovski

Kmetijske gospodinjske šole pa imamo v Sloveniji: v Kranju, v Repnjah, v Ljubljani (Marijanišče, enoletna dr. Krekova), v Skofji Loki, v Mariboru, v Šmihelu pri Novem mestu in v St. Jerneju na Dolenjskem. Starost od 16 let naprej. Gospodinjska šola je na Jesenicah; v Ljubljani so pri Mladiki večerni gospodinjski in kuharski tečaji. Poleg tega pa vsako leto banovina prireja v mnogih vaseh tudi zimske kmetijske in gospodinjske tečaje. — Cipkarske šole so v Fari, Horjulju, Zeleznikih, Polhovem gradu in v Zireh. Toledo tečaj je na Jesenicah in filet tečaj na Prevaljah.

Za vse druge otroke, ki jih ne čaka delo na rodni grudi, pa je treba najti primerne poklice. Od dela navadnega delavca-težaka pa do učenega poklica, vse jim je odprto. Po končani ljudski šoli ima mladina pravico, izučiti se kakršne koli obrti. V mestih, kjer je izbira velika, so se sprejemni pogoji za nekatere obrti, zlasti za kovinske obrti poostriili. Tu zahtevajo od vajenca vsaj dva razreda meščanske šole. Pa tudi sicer imajo mojstri radi, da imajo njihovi vajenci nekaj srednješolske predizobrazbe. Na deželi so te zahteve seveda nekoliko milejše. Za uspeh v obrti je pa nekaj razredov srednjih šol v današnjih časih itak nujno potrebno. Kot obrtniški vajenci hodijo otroci v strokovne nadaljevalne šole. Gradbeniki, strojniki, elektroinstalaterji, mizarji in strugarji morejo iti po končanem pomočniškem izpitu na delovodsko šolo tehnične srednje šole v Ljubljani. Na moško obrtno šolo tehnične srednje šole vstopijo lahko fantje, ki so stari 14 let, ki so končali vsaj šest razredov ljudske šole. Isti pogoji veljajo za prav tam delujočo Banovinsko šolo za glasbila. Moška obrtna šola ima kiparski, rezbarski, keramični in graverski oddelek. — Na žensko obrtno šolo tehnične srednje šole morejo stopiti 14 do 16 let stara dekleta, ki so končala vsaj šest razredov ljudske šole. Ženska obrtna šola ima oddelek za krojenje in šivanje perila, oddelek za krojenje in šivanje oblek in oddelek za vezenje. Odrasla dekleta lahko postanejo po končani babiški šoli (pri Bolnišnici za ženske bolezni v Ljubljani) babice ali bolničarske sestre po enoletnem praktičnem delu v bolnišnici in enoletnem študiju v bolničarski šoli. — Podkovska banovinska šola sprejema pomočnike, ki so napravili izpit za kovaško obrt in bili zaposleni kot kovaški pomočniki najmanj tri leta. Starost od 18. leta naprej. Na državni pletarski šoli v Ptujju se lahko izuče pletarstva fantje in dekleta, ki so končali vsaj šest razredov ljudske šole in ki so stari vsaj 12 let. Pouk traja tri leta.

Pri izbiri obrtnih poklicev se je prav v sedanjem času treba varovati »modnih« poklicev, ki so danes zlasti: ključavničar in elektroinstalater, mehanik in podobno. Naval na te poklice je še vedno velik, medtem ko drugi poklici, ki so manj znani in morda tudi nekoliko težji, nimajo sposobnega naraščaja. Najvažnejše pri izbiri poklica pa je, da ima mladenič res veselje do poklica in ga delo v poklicu tudi zanima. Kako malokdaj pa ve otrok, kaj ga čaka v poklicu, v katerega pade tako rekoč po naključju. Starši naj zato poskušajo dati otroku možnost, da si vsaj ogleda poklicno delo, ki ga čaka, in da vidi, kakšno je to delo. Prav je, da otrok spozna še pred nastopom učne dobe dobre in slabe strani poklicnega dela. Če ga bo delo kljub neprijetnostim, ki so z njim združene, veselilo, je to vsaj en znak, da bo v tem poklicu uspel.

Damsko in moško krojaštvo. Manufaktura, moško in žensko perilo, nogavice, rokavice, klobuki, čepice po solidni ceni

Zvezda Ivan
JESENICE, Cankarjeva c. (nasproti Kašte)

Dr. Giančnik Josip. zobozdravnik, ordinira od decembra 1940 naprej v vili „Vidic“, Krekov trg 2, **Jesenice**

MIRAK elektro podjetje
MIHAEL RADOVLJICA mesto št. 33

Tehnično izvedene električne instalacije vseh vrst ter previjanje in popraviljanje motorjev in aparatov izvršujem najsolidneje.

Sobe za tuje, tekoča topla in mrzla voda, avtogaražo, hotel „POŠTA“ dobro kuhinjo, priznana pristna vina Vam nudi za zmerne cene

hotel „POŠTA“
JESENICE
Se priporoča Poljšak Marija

Za instalacijo električnih vodov, svetilk, lestencev, motorjev i. t. d. naj se blagovoli visoka Gorenjska posluževati tvrdke

Jože Markeš
Elektrotehnično podjetje **Jesenice**

Kdor želi duševnega razvedrila, naj zavlije

v KREKOV DOM na Jesenicah

Če si pa potreben telesnega okrepčila, stopi v gostilniške prostore, kjer solidno postreže

Ljudska kuhinja na Jesenicah

Oražem Mihael Zagorice št. 102
Stavbno in požištvno mizarstvo
Cene zmerne — delo solidno!

bled I.

VAVPOTIČ FRANC Izvršujem vsa tapetniška dela: otomane, vseh vrst žimnice in kavč-zofe po konkurenčnih cenah. Solidno delo

TAPETNIK — UKOVA ŠT. 2
Jesenice — Gorenjsko

Škotu se je izgubil drag pes. Po dolgem obotavljanju in premišljevanju se odloči za oglas v časopisu. Odide v uredništvo časopisa (kjer so seveda bili tudi škotje) in s težkim srcem da objaviti sledeče: Kdor mi privede mojega psa, dobi 10 penijev. A komaj pride domov, najde psa. Brž odhiti v uredništvo preklicat svojo nagrado. Vpraša: »Kje je gospod direktor?« — »Ga ni.« »Gospod urednik?« — »Ga ni!« »Gospod tajnik?« — »Ga tudi ni.« — »Kje pa so vendar?« — »Vsi iščejo vašega psa!«

Ura-Granilnik!

Že za dva dinarja dnevno zaraduje doto

SLAVIJA

Končno otroci z dovršeno ljudsko šolo lahko primejo za najbolj navadno in preprosto težaško ali pa tovarniško delo, ko dopolnijo za to po zakonu predpisano starost. Bodočnost težaka je znana. Zasluži že še, toda odvisen je ta zaslužek od letnih časov. V tovarni pa dela delavec lahko kot pomožna, nekvalificirana in kvalificirana moč. Pomožni in nekvalificirani delavci imajo najnižje meze in so ob stiskah, ki zadenejo posamezne tovarne, prvi, ki morajo na cesto. Kvalificirani delavci se izuče v tovarniških delavnicah ali pa so v tovarni nameščeni potem, ko so se izučili drugod obrti. Pogoje za sprejem določajo seveda tovarne same.

Z ljudskošolsko izobrazbo se morejo glasbeno nadarjeni otroci vpisati na razne glasbene šole. V orglarsko šolo Cecilijinega društva v Ljubljani morejo biti sprejeti glasbeno nadarjeni, 15 do 22 let stari fantje; pouk traja štiri leta. V Skofljiško cerkveno glasbeno šolo v Mariboru morejo biti sprejeti 16 do 20 let stari glasbeno nadarjeni fantje (dekleta le izjemoma). Pouk traja tri leta.

Kdor v mladih letih ni prišel do nobene primerne zaposlitve, mora, ko je dovolj star, odslužiti vojaški rok. Ko je to državljansko dolžnost opravil, se fantom z ljudskošolsko izobrazbo odpirajo zopet razni kvalificirani ali nekvalificirani poklici in opravila. Postanejo lahko varnostni organi: policijski stražniki, financarji, graničarji, orožniki itd. Seveda v današnjih časih se le še redkim nadarjenim dovoli vstop v te službe, če nimajo prav nič več kakor samo ljudsko šolo. Sicer pa postanejo lahko pomožni delavci, sluge, hlapci, cestni delavci, gradbeni delavci itd. Za izvrševanje kvalificiranih poklicev so potrebne posebne strokovne šole ali vsaj tečajji. Sprejemne pogoje določajo delodajalci, bodisi privatniki, bodisi oblasti. Povpraševanje po takih delovnih močeh je nestalno, prav tako, kakor so nestalni pogoji, ki se ravna po gospodarskih razmerah in gospodarjih.

Podčastniške šole.

Še ena skupina poklicev ostane, ki je odprta tistim, ki imajo samo ljudskošolsko izobrazbo. So to razne podoficirske šole in vojaške obrtne šole. Za podoficirsko službo ni primeren vsak mladenič. Starši naj se zavedajo, da je podčastnik tisti, na katerem sloni velik del odgovornosti za šolanje in izvežbanje naših kadrovcv. Prav zato je podčastniška služba zelo odgovorna, marsikdaj tudi težka. Zato tudi uprave podčastniških šol stavljajo nekatere pogoje, ki se sicer od leta do leta morda nekoliko spreminjajo, so pa v glavnem taki:

Prosilec mora biti jugoslovanski državljan. Mora imeti predpisano starost, ki je za posamezne šole različna. Mora s pričevalom dokazati, da je končal ljudsko šolo. Prednost imajo vsi tisti, ki so končali kak razred meščanske šole ali gimnazije, še večjo prednost seveda taki, ki imajo malo maturo. V zadnjem času je prav takih kandidatov z nekaj razredi srednje šole in malo maturo vedno več. Če prihaja naravnost iz šole, je odločilen tudi red v vedenju, ki ga ima v spričevalu. Če pa je prebil več kakor eno leto izven šole, pa mora prinesiti npravnstveno spričevalo. Imeti mora dovoljenje staršev ali varuhov, da mu dovolijo vstop v šolo. Dalje samski list kot dokaz, da ni oženjen, in potrdilo staršev, da bodo poravnali škodo, ki jo bo fant napravil, in stroške šolanja, če bi izstopil predčasno. Predvsem pa mora biti zdrav, za kar mora predložiti zdravniško spričevalo. Podrobne pogoje dajejo vojna okrožja in orožniške postaje. Oblika in besedilo prošnje je vedno točno predpisana. Prošnja kakor tudi vse priloge morajo biti vedno kolkovane. Prednost imajo navadno med po izobrazbi enakimi prosilci sirote, dalje otroci siromašnih invalidov, otroci siromašnih delavcev in obrtnikov, zlasti vojaških, otroci vojaških odlikovancev in otroci podčastnikov. Vsak kandidat, ki prihaja z ljudske šole, mora polagati ob sprejemu tudi izpit iz branja, pisanja in računanja. Vsak sprejeti gojenec pa se mora obvezati, da bo po končani šoli prebil trikrat toliko časa v vojaški službi kot se je šolal. Podčastniško šolanje traja dve leti. Ta čas se računa gojencem za kadriški rok. Po šestih mesecih prvega leta napreduje gojenec za kaplarja. Ko končani šoli pa za podnadrednika. Iz šole se podčastniki dodele posameznim vojaškim edinicam. V vojaški službi po edinicah imajo neporočeni podčastniki brez-

plačno stanovanje, hrano, obleko, zdravljenje ter plačo. Če se kasneje poroče, dobivajo dodatke za otroke in ženo, poseben dodatek v denarju namesto brezplačne hrane, imajo brezplačno zdravljenje zase, za ženo in otroke ter pravico stanovati v državnih vojaških zgradbah. Podčastnik po desetih letih vojaške službe, če se ni drugače obvezal, lahko izstopi in ima pravico do njegovi izobrazbi pripadajoče državne službe. Po desetih letih ima tudi pravico do pokojnine. Vestnemu in sposobnemu podčastniku je dana tudi možnost, da napreduje za častnika.

Za suhozemsko vojsko pridejo v poštev pehotne podčastniške šole, kakor šola kralja Aleksandra v Belgradu, šola kraljice Marije v Zagrebu in šola v Bileči. Vanjo sprejemajo gojence, ki niso mlajši od 18 in ne starejši od 21 let. Pri tem se ne računa datum rojstva, ampak le rojstno leto. Za leto 1941 bi torej prišli v poštev tisti, ki so se rodili v času od 1. januarja 1920 do 31. decembra 1923. Topniška podčastniška šola je v Cupriji. Zanj veljajo glede starosti isti pogoji kot za pehotne podčastniške šole. Konjeniška podčastniška šola je v Nišu in Zemunu. Inženirska podčastniška šola kralja Petra Velikega Osvoboditelja je v Sabcu. Glede starosti isti pogoji kot zgoraj. Letalska podčastniška šola je v Novem Sadu. Zanj je predpisana starost gojencev: Prosilci ne smejo biti mlajši od 17 in ne starejši od 18 let. Upošteva se le leto rojstva, torej prihajajo za leto 1941 v poštev letniki 1923 in 1924. Poleg ljudskošolske izobrazbe, končane z dobrim uspehom, je treba, da se je prosilec izučil tudi obrti, na primer ključavničarske, mizarne, elektromonterske, mehaničarske itd. Prednost imajo prosilci s pomožniškim spričevalom. Pristati morajo na to, da jih uporabijo za vse vrste služb, za letoče pa le po njihovi lastni želji. Bolničarska podčastniška šola je v Nišu. Gojenci se sprejemajo v starosti od 17 do 21 let. Torej pridejo za leto 1941 v poštev letniki 1920 do 1924. Vojna glasbena šola je v Vršču. Traja šest let. Osnovna šola obsega prva tri leta, druga tri leta pa .o enoletni tečajji, od katerih je prvi teoretičen, druga dva pa praktična. Po vsakem tečaju je treba napraviti izpit. Vsak gojenec se mora obvezno učiti igrati na dva instrumenta, in sicer na pihalo in godalo. Poleg tega dobi vso potrebno vojaško izobrazbo. Po končanem šolanju je preveden v tretjo nižjo stopnjo godbenikov kot kaplar in nato služi v vojaških godbah. Če je zaključil šolo s prav dobrim ali odličnim uspehom, ima pravico obiskovati dirigentski tečaj in pravico polagati izpit za nižjega vojnega kapelnika 4. razreda. V tem položaju lahko napreduje do nižjega vojnega kapelnika 1. razreda. Prosilci morajo biti stari 14 do 16 let in jih mora preizkusiti, še preden oddajo prošnjo, najbližji kapelnik vojaške godbe, če imajo res odličen posluš.

Vojaška obrtna šola vojnotehničnega zavoda v Kragujevcu sprejema dvanajst- do petnajstletne gojence, za leto 1941 letnike 1926, 1927, 1928 in 1929. Leta 1940 je šola celo točno predpisala zdravstveno stanje gojencev. Izredno zdrava pljuča in srce so predpogoj, poleg tega pa so dvanajstletni gojenci morali imeti obseg prsi 62 cm, višino 140 cm in težo 34 kg, trinajstletni obseg 65 cm, višino 145 cm, težo 37 kg, štirinajstletni obseg 70 cm, višino 150 cm, težo 40 kg, petnajstletni pa obseg 72 cm, višino 152 cm, težo 43 kg. Gojenci se v šoli, ki traja šest let, izuče raznih obrti, tako za strojne ključavničarje, strugarje, puškarje, graverje, elektromonterje, livarje, kovače, mizarje, modelne mizarje, kolarje, zidarje, sedlarje, tapetnike itd. Vajeniški učni tečaj traja štiri leta. Mojstrski pa dve leti. Po vajeniški dobi gredo gojenci kot pomožniki v vojaške delavnice. Tisti, ki so končali prva štiri leta z odličnim ali prav dobrim uspehom, pa morajo dokončati še dveletni mojstrski tečaj. Služiti morajo dvakrat toliko let, kot so bili v šoli, pri čemer se čas službe v kadru ne vračuna. Vojno obrtno šolo ima tudi zavod Obiličevo v Kruševcu. Sprejemni pogoji glede starosti so isti kot za obrtno šolo v Kragujevcu. Tudi ta šola traja šest let in se deli na štiriletni vajeniški tečaj in dveletni mojstrski tečaj. Mojstrski tečaj je obvezen za vse, ki so končali šolo z dobrim, prav dobrim ali odličnim uspehom. Po končani šoli je obvezen vsak služiti v vojaški službi 12 let. Ostalo vse podobno kakor v šoli v Kragujevcu.

Tudi v mornarici je več strokovnih podčastniških šol, za katere veljajo v splošnem isti sprejemni pogoji kot za podčastniške šole v suhozemski vojski. V Sibeniku je mornariška strokovna podčastniška šola, v katero se sprejemajo gojenci v starosti od 16 do 18 let. Torej pridejo v poštev za vstop v letu 1941 letniki 1923, 1924 in 1925. Šola traja tri leta in se mora vsak gojenec zavezati, da bo prebil v vojaški službi po končani šoli dvakrat toliko časa kot bo prebil v šoli. Kandidati morajo napraviti tudi sprejemni izpit iz branja, pisanja ter računanja, pri čemer je treba znati računati z decimalnimi števili in ulomki. Gojenci morajo odslužiti, če ne bi uspeli v šoli, polni kadrovski rok v mornarici in še toliko časa, kolikor časa so

prebili v šoli, ki so jo zapustili zaradi neuspeha. Posebno važnost polagajo pri sprejemu na zdravje. Vsak gojencec mora imeti izredno dober vid, manjkati pa mu sme največ šest zob, od teh ne sme biti nobeden sekalec. Šola je izdala tudi predpis glede telesnega stanja prosilcev. 16letni morajo imeti obseg prsi 74 cm, višino 154 cm in težo 46 kg. 17letni obseg prsi 75 cm, višino 156 cm in težo 48 kg. 18letni pa obseg prsi 77 cm, višino 158 cm in težo 50 kg. V Divuljah, pošta Trogir, je podčastniška pomorska letalska šola, ki sprejema gojence v starosti od 16 do 18 let, torej za leto 1941 letnike 1923, 1924 in 1925. Tudi ti gojenci morajo napraviti isti izpit za sprejem kakor v prejšnji šoli. Šola traja tri leta. Po končani šoli se morajo obvezati, da bodo služili dvakrat toliko časa kot so bili v šoli. V Kumboru, pošta Gjenovič, je pa strojna mornariška podčastniška šola, v katero se sprejemajo fantje v starosti od 15 in pol do 18 in pol leta. Predpogoj za sprejem so trije razredi srednje šole z dobrim uspehom ali pa štirje razredi ljudske šole z dobrim uspehom in dveletna vajenska doba v kakršnem koli kovinskem obrtu. Sprejemni izpit za srednješolce obsega računstvo in pismen sestavek, glede obrti pa dijake preizkusijo samo na ročnost. Vajenci polagajo izpit iz ljudskošolske snovi in iz računanja tudi v decimalnih številih in ulomkih, poleg tega pa izpit iz obrti, ki so se je učili. Šola traja tri leta. Če so odpušteni zaradi neuspeha iz šole, morajo do polnega roka služiti v mornarici, za tem pa še dvakrat toliko časa kot so bili v šoli. Po končani šoli se morajo obvezati, da bodo ostali v vojaški službi najmanj devet let.

Preizkušnja pred odločitvijo!

Tako smo pregledali vse najrazličnejše možnosti, ki so lahko staršem za vodilo, ko svetujejo svojim otrokom ob izbiri poklica. Seveda najboljši mišljeni svet ne pomaga mnogo, če si je otrok v starosti od 10 do 14 let sam popolnoma na nejasnem, kaj bi naj postal. Šolski uspehi naše mladine v splošnem še danes prav tako potrjujejo Vodnikove besede: »Za uk si prebrisane glave.« Mnogo težje kot priboriti si uspeh v šoli, pa je odločiti, kaj naj se otrok uči in kako. Ponovno ponavljamo: obrt je prav gotovo najlepša bodočnost za mladino, ki ne misli na učene poklice. Prav tako lahko svetujemo slehernemu, naj se čim bolj izobrazbi v šolah, saj tudi obrt zahteva danes mnogo več izobrazbe in znanja. Nismo proti šolam, nasprotno šolan naj bo tudi vsak obrtnik, pa se bo nam vsem godilo mnogo bolje. To velja tudi za kmečko mladino, ki bo storila mnogo bolj prav, če bo šla namesto v tovarne raje v obrtniške delavnice. Pri poklicni odločitvi, katera obrt naj bo najbolj primerna za otroka, ni treba upoštevati »modnih« poklicev. Telesna sposobnost in nadarjenost naj odločata pri izbiri poklica, prav tako kakor morata nadarjenost in sposobnost odločati pri izbiri učenega poklica. Starši, ki morda svoje otroke dobro poznajo, marsikdaj vendarle ne vedo, za kaj je njihov otrok najbolj sposoben, pa naj se je treba odločiti za obrt ali pa za učen poklic. To nepoznanje svojih otrok se maščuje nad otroki samimi. Potisnjeni bodo v poklic, v katerem se ne bodo počutili dobro in v katerem ne bodo dosegli tistih uspehov kot bi jih lahko, če bi se izučili v resnici za pravi poklic.

V današnjih časih prav pri reševanju tega tako težavnega in kočljivega vprašanja starši niso več navezani sami nase. Odgovorno odločitev lahko prepustijo strokovnjakom, ki bodo njihove otroke preizkusili, pa najsi gre za to, da bi študirali naprej, ali za vprašanje, kakšna obrt je zanje najbolj primerna. V Ljubljani že več let z uspehom deluje Banovinska poklicna svetovalnica in posredovalnica,* ki radevolje strokovno preizkusi po splošno veljavnih metodah otroka, če je dovolj nadarjen za nadaljnji študij, če pa ni, za kateri poklic najbolj odgovarja. Ta zavod je vsem staršem vedno na razpolago, seveda nikdar kar na slepo. Najprej mora fanta preizkusiti. Starši, ki imajo resno voljo otroku pomagati do pravega poklica in se potem tudi držati nasvetov svetovalnice, kateri je v zadnjih letih praktično življenje že tolikokrat dalo prav, naj se pismeno obrnejo na svetovalnico. Sporoče naj otrokove šole, njegovo starost in v katerih dnevih bi lahko otroka pripeljali na preizkušnjo. Zavod bo nato pismeno staršem odgovoril in sporočil dan in uro, ko naj starši pripeljejo otroka na preizkušnjo. Če se bodo starši ravnali po nasvetih svetovalnice, bo večina otrok prišla v prave poklice in tudi gotovo do boljšega življenja, kot so ga deležni mnogi izmed njihovih staršev. Boljši bodočnosti naših otrok je bil namreč namenjen ves ta članek in je posvečeno tudi delo Banovinske svetovalnice. Dal Bog, da bi prvi in druga imela veliko vpliva pri poklicnih odločitvah naše mladine!

* Vodstvo BPSP mi je za ta članek postreglo z važnimi podatki, za kar se mu najiskreneje zahvaljujem!

Simon Kavčič

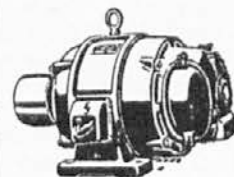
Vam nudi lastni izdelek

STRAŽIŠČE 167 pri Kranju

sterilizirane

žime

Najnižje cene

Schilling Drago

konc. elektrotehnično podjetje

Trgovina z elektro-inštalacijskim materialom, električnimi stroji, aparati, žarnicami, svetilkami, vod. žico, kabli itd. Velika zaloga tehn. in elektrotehničnega materiala ter radio aparatov

Kranj

Telefon št. 97

Kaltnekar Joško

Uniformsko in civilno krojaštvo
Jesenice

J. PUČKO

Zastopstvo
Philips radio aparatov

Zaloga šivalnih strojev, koles in ostalih delov.

JESENICE, Kralja Petra 12

Zdravila domača in tuja

Mr. ŽABKAR JESENICE

nasproti hotela Triglav.
Lekarna odprta stalno čez dan. Zdravila oddaja tudi Bratovski skladnici.

Sveže pecivo želite!
V slaščičarni

Paula Arnež
ga vsak dan dobite

JESENICE

Obrtniška ulica št. 3

TESARSTVO

Valentin KRISTAN Selo št. 7
p. BLED I.
Telefon št. 240

Izvršujem vsa v tesarsko stroko spadajoča dela, načrte in proračune po zmernih dnevni cenah

Anton Wagner Radavljica

Barvanje in čiščenje oblek
Sprejema se tudi v Ljubljani
Vošnjakova ulica št. 4
in Slomškova ulica št. 23

Prijateljci med seboj. Včeraj mi je moj Milan rekel, da mi samo še peruti manjkajo. Prijateljica pomisli: »Bog ve, kako je on to mislil. Peruti imajo sicer angeli — pa tudi gosi.«

Luž. L. Muri:

Četo na kmetiji

Z znojem dela in truda je prepojena kmečka zemlja, le po delu in trudu nam daje zemlja dobro žetev. Skoraj v teku celega leta traja kmečko delo, le malokdaj počiva. V nobenem poklicu ni delo tako raznovrstno, kakor je delo kmeta. Zato je tudi nemogoče napisati za pravilno opravljanje kmečkih del recept, ki bi edini veljal in po katerem naj bi se ravnal kmet, da bo delal pravilno.

Kmečko delo je v raznih krajih različno; odvisno je to od podnebnih razmer, odvisno od kakovosti zemlje, odvisno od vrste pridelka, odvisno tudi od raznih navad. Samo v splošnem in v kratkem naj nudi ta opis pregled dela na kmetiji med letom.

Januar. Zima je, sneg pokriva dol in breg. Kmetu je koristna mrzla zima z obilnim snegom. Pod snegom so varne setve, mraz rahlja in drobi zemljo in napravi s tem hranilne snovi laže dostopne rastlini. Mrzla zima je večkrat znak ugodnega poletja. Preostra zima lahko škoduje pridelkom, ki so spravljani v kletih, v shrambah in v podsipnicah. Že v začetku zime, zlasti še sedaj v januarju je potrebno te pridelke zavarovati proti prehudemu mrazu. Tudi v zimskih mesecih kmetu ne zmanjka dela. Za spomlad, poletje in jesen mora imeti pripravljeno in popravljeno orodje, vozove in razne kmetijske stroje; januar je najpripravniji mesec za ta dela. Ta mesec je navadno najugodnejši za vožnjo lesa iz gozda; sneg in vožnja na saneh olajša in poceni vožnjo. Na njive in v vinograde naj izvozi kmet že v januarju gnoj, na travnike pa gnojnico. Za izboljšanje sadonosnikov skrbi kmet že sedaj, ko nabira v tem mesecu cepiče, v kletih pretaka vino, v čebelnjaku pa pregleduje čebele. V hlevu naj bo toplota okrog 15° C tudi v hladnih zimskih mesecih, zrak ne sme biti vlažen, hleve je treba tudi pozimi zračiti, preprih pa živalim škoduje.

Februar. Svečnica je, zima še vlada, proti mrazu morajo biti še zavarovane kleti in hlevi. Toda dan je že daljši, sonce ima že več moči, prvi znaki spomladi in novega življenja so že tu. Ti znaki opominjajo kmeta, da vse pripravi za pomladansko delo. Seme mora biti pripravljeno, očiščeno, trierirano in deloma izmenjano, da daje boljše žetev. V sadovnjaku mora biti očiščeno drevje, čas je že za cepljenje koščicaste sadya, ta mesec naj bo opravljeno zimsko škropljenje drevja ter izkopane jame za nasad novega drevja. Vrt mora biti že pripravljen za setev zgodnje zelenjadi. Za rigolanje v vinogradih je sedaj čas.

Na travnikih pregledamo odvodne jarke, poglobimo jih in izpeljemo nove. Samo očiščeni in osušeni travniki dajejo obilno in dobro krmo. Ako je kopno, branamo travnike. Sedaj je najugodnejši čas za uničevanje miši, ki ne najdejo več hrane na polju. Uničujemo jih z zastrupljenim žitom in z mišjim tifusom. Navodila dajejo sreska načelstva in kmetijski oddelek banske uprave.

Gospodinje skrbijo v februarju, da dobijo kokoši zadosti primerne hrane. Samo dobre kokoši pa to hrano tudi dobro izkoristijo, zato nima dobra gospodinja v kurniku slabih nesnic. Čebelar še končno pregleda svoje čebelne družine, kako so prezimile, kakšna je zaloga hrane, kako so čebele zdrave.

Oranje na Gorenjskem.

Dobre koline v tem mesecu kažejo, da je gospodinja dobro skrbela za zaloge krme.

Marec. Še je zima, še se večkrat v marcu povrnejo zimski dnevi, toda pomlad se le približuje in s tem pomladanska dela. Čas je že za oranje. Naša zemlja je večkrat preslabo obdelana, vzrok slabih žetev. Setve v slabo obdelani zemlji slabo prenašajo vlago, slabo sušo, slabe pridelke dajejo. Samo z dobrim in pravilnim oranjem zrahljamo tlo, uničimo plevel, pripravimo hranilne snovi čimbolj pristopne rastlinam. V dobro pripravljeno zemljo sejemo sedaj oves in jara žita.

Ako travniki še niso očiščeni, je sedaj skrajni čas; z brano na travnike, da uničimo mah!

V vinogradu je čas za rez, za spomladansko kop in zimsko cepljenje ter za postavljanje kolja.

V sadonosniku cepimo in sadimo sadno drevje v že prej pripravljene jame. Pravilno sajenje vpliva na drevo vse njegovo življenje.

Zelenjadni vrt mora biti pripravljen za pomladansko setev.

V hlevu je glavna skrb v svinjakah pri plemenskih svinjah, ki naj v tem mesecu prasijo.

Čebelar daje hrano čebelam, ki nimajo dosti zalog, narava jim še ne daje dosti hrane, že pa vzrejajo zalego.

April. Čas največjega pomladanskega dela. Umetna gnojila morajo v zemljo. Nakupujemo umetna gnojila le pri kmetijskih zadrugah, ki so največja samopomoč kmeta. Pri današnjih cenah kmetijskih pridelkov se nakup in velika uporaba umetnih gnojil še posebej izplača. Skoraj vsa naša tla pa so tako izčrpana, da nujno zahtevajo dodatkov hranilnih snovi.

V aprilu obrezujemo hmelj in sadno drevje, ki ga sedaj tudi cepimo, v vinogradih vežemo trto.

Okopavine morajo v tem mesecu v zemljo. Krompir je eden naših najvažnejših pridelkov, glavni sestavni del

Ali pojdete na počitnice?
Ne pozabite na zavarovanje
proti vlomski tatvini!

SLAVIJA

naše prehrane. Dobre, zdrave sorte krompirja v dobro pripravljeno zemljo!

Pesa daje velike pridelke in je zelo važna krma za molzno živino, zahteva pa bolj težko zemljo kakor krompir. Koleraba nadomešča peso zlasti v višjih legah, daje še dobre pridelke po ozimih.

April je mesec za setev detelj, lucerne, trav in koruze.

V vrtu je čas za končno setev in za presajanje sadik zelenjave.

Že v marcu in zadnji čas v aprilu skrbimo za dobre koklje, podložimo le jajca od dobrih nesnic.

V čebelnjaku prestavljamo čebele.

V gozdu je čas za sajenje iglastega drevja.

Maj je mesec, ko nebo poljublja zemljo in ji daje rast. Čas je zdaj sajenja in presajanja zelenjadi in pese. Čas okopavanja je tu. Okopavamo krompir, uničujemo plevel, plevemo žito. Tudi v vinogradu uničujemo plevel in travo z okopavanjem. Trte, hmelj in sadno drevje škropimo. Čebele dajo prvi roj. Živina dobi prvič zeleno krmo. Pri tem pa moramo paziti, da nam to krmljenje ne prinese v živinoreji novih izgub. Zato ne smemo preiti naenkrat od suhega, zimskega krmljenja na zeleno krmljenje, ampak samo polagoma.

Junij. Nikdar ne opazuje kmet vremena s tako skrbjo kakor v juniju. Čas košnje je tu. Čim prej kosimo, tem več redilnih snovi pridobimo za zimski čas za živino. Skoraj vsepovsod kosijo pri nas prepozno.

Še pohitimo z okopavanjem, osipanjem in pletvijo. preden nam košnja ne vzame vsega časa.

Po košnji pognojimo travnikom z gnojnico, da dobimo več otave.

V vinogradu je glavno delo v škropljenju in žvepljanju, trebljenju in vezanju mladik. Skoraj isto delo je tudi v hmeljniku.

Protí koncu meseca že žanjemo ječmen.

Julij je čas žetve. Pomlad je minila, naenkrat je tu vroče poletje, žita polagoma dozorevajo, ječmen je pa že požet. Staro pravilo pravi, naj kmet obesi plug na voz, s katerim je odpeljal poljske pridelke. Znak pravičnega kmetovanja je, da takoj po žetvi preorjemo strnišča. S tem se uničuje plevel in razni škodljivci, ohrani se godnost zemlje.

Takoj po žetvi gnojimo in orjemo za setev ajde in repe. Še naprej traja okopavanje in pletev, v vinogradih pa škropljenje in žvepljanje. V juliju je že druga košnja detelje.

Avgust. Še v mesec avgust se večkrat zavleče mlačev pšenice in rži. V gorskih krajih pa je mlačev šele na jesen in zimo. V avgustu je košnja otave in žetev ovs. Sadno drevje je preobloženo, podpirati moramo upognjene veje. V vinogradih vršičkajo, sredi meseca je obiranje hmelja, na vrtu zbirajo semena.

Za naprej je že treba skrbeti: avgust je čas za okuliranje sadnih drevesc, za jezensko sajenje dreves že kopljemo jame. Sadna drevesa dajejo v tem mesecu zgodnje sadje.

September. Tako je še kmet preobložen z delom poletja, da ne vidi, kako se že narava polagoma odeva v jesensko obleko in se že pripravlja na prihod zime. Še enkrat pokaže narava vso svojo lepoto in bogastvo, preden zaspí k zimskemu spanju. Sad za sadom dozoreva, plod za plodom spravljá kmet z njiv, sadonosnikov in vrtov, pa že pripravljá zemljo na novo setev.

Konec avgusta in v prvi polovici septembra je setev ozimnega ječmena, ki je važen zlasti za kraje, kjer kmalu in redno nastopa suša. V septembru je trgateg koruze, kar

Košnja.

sega že v oktober, zlasti v krajih, kjer sejejo predvsem zobato koruzo.

Krompir je dozorel, polnijo se kleti, mnogo ga spravijo v podsipnice.

Za setev ozimnih vrst žita mora biti zemlja dobro pripravljena. V septembru sejejo že ozimni ječmen, v glavnem pa rž, pa pšenico je bolje, da jo sejemo šele v oktobru ali konec septembra. Za setev moramo seme pravilno pripraviti: samo najboljše, enotno in razkuženo seme! Samo v dobro pripravljene zemlji — dobra rast in dobra žetev.

V septembru pospravljamo fižol, proso, kosimo zadnjo deteljo in otavo.

Sadonosniki dajejo svoje zlate sadove v septembru in še deloma v oktobru. Iz slabšega sadja se izdeluje sadjevec. V tem mesecu pregleda, pripravi in popravi vinogradnik sode, orodje in posode ter kleti in tako vse pripravi za trgateg; zgodnje grozdje že trga. V sadnih sušilnicah ogenj ne ugasne, tam se pripravljá okusno suho sadje za zimo.

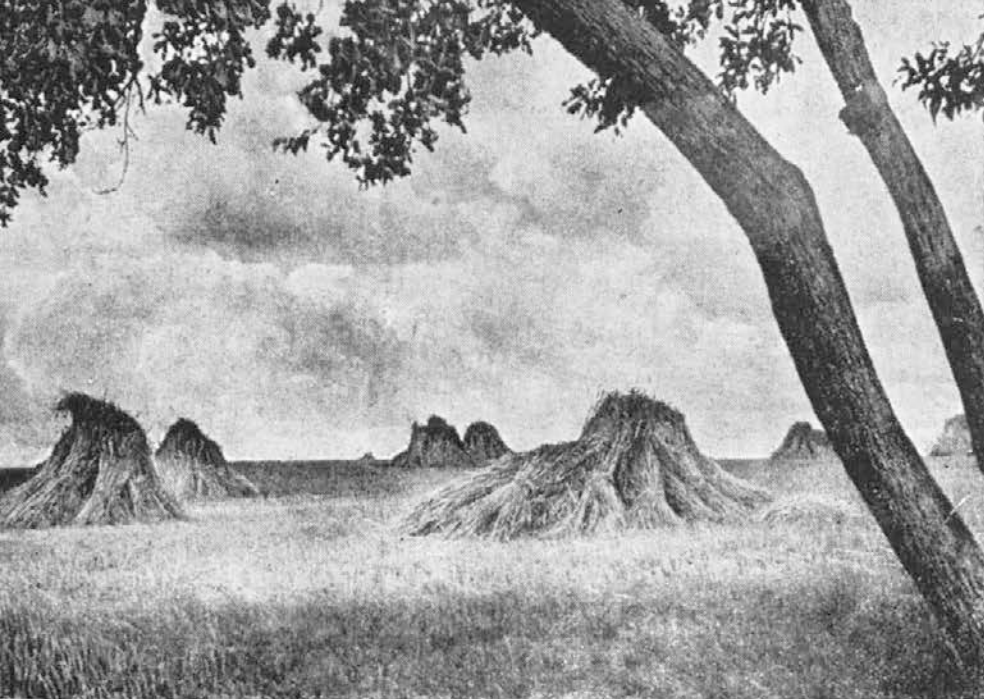
V vrtovih sejemo zimsko solato.

Čebelarju plačujejo čebele z obilnimi darovi, vendar mora umni čebelar pustiti dosti zaloge za zimo.

Oktober. Narava se pripravljá na zimsko spanje, Gozd dobiva rumeno in rdečo barvo, listje začne odpadati. Rastline se pripravljajo na počitek, ko so dale svoje sadove. Tudi kmet si že želi miru po napornem poletnem in jesenskem delu.

Obiranje hmelja.

Zetev.

Koruza je pospravljena, razlega se še veselo petje od kuhanja koruze.

V kolikor niso bile posejane ozimine v septembru, je še čas za to v oktobru, zlasti pa pšenico. Za pomladno krmo sejemo inkarnatko. Pospravljamo še pozni krompir in ga spravljamo že suhega v klet. Pospravljamo peso, kolerabo, korenje, repo in zelje ter ajdo.

V sadonosnikih še obirajo sadje zimskih sort. Za stalni dohodek iz sadonosnikov skrbi kmet, v tem mesecu sadi sadna drevesa, kakor tudi še v novembru. Mlada drevesca zavaruje pred zajcem.

Za zimo je potreba pripraviti steljo, v oktobru kosimo praprot.

Oktober je čas trgatve. Z goric se razlega veselo petje, še ponoči ne počiva delo v zidanicah, izpod stiskalnic teče sladek vinski sok.

V gozdovih sadijo v oktobru gozdne sadike listnatega drevja.

November. V naravi je že mir. Travniki že dobivajo rumenorjavo barvo, listje je odpadlo, njive so prazne. Kmet ima že več časa, more že premišljevati, kako bi izboljšal svoje gospodarstvo.

V novembru je čas za izboljšanje odtoka preobilne vode s travnikov. Treba je popraviti in na novo izpeljati odvodne jarke. Popraviti je treba pota.

November je čas za napravo stelje. Podsignice krompirja, repe in pese je treba bolje prekriti in jih tako obvarovati pred zimo.

Globoko oranje je še mogoče nadaljevati, dokler ne zmrzne zemlja in ne zapade sneg.

V kolikor ni bilo končano spravljanje repe, pese in zelja, je začetkom novembra končano.

Orodje in stroji za pomladanska in poletna ter jesenska dela je treba pregledati, popraviti, urediti in spraviti na suhem prostoru.

Spet je čas, da kmet bolj pazi na živino, na red v hlevu, na krmljenje in pitanje živine.

V kleti je že mošt pretočen, sv. Martin je šel že mimo, iz mošta je postalo vino.

Čebele so ozimljene. Jesenska dela na vrtu so opravljena.

December. Zima je, mraz povsod, delo na polju počiva. Tudi kmet ima v tem mesecu največ miru, pripravlja se za novo delo.

Čas je za sekanje drv, stavbnega in pohištvnega lesa ter sekanja kolja za vinograde in hmeljevke za hmeljnike.

Domači prazniki — koline — so v decembru.

V tem mesecu ima kmet največ časa, da napravi pregled o delu v teku leta, da napravi pregled svojega premoženja, zalog, strojev in da napravi načrt za delo v bodočem letu. Ako si v kaki stvari, stanovski ali strokovni, ni na jasnem, se obrne na okrajnega kmetijskega referenta, na kmetijski oddelek banske uprave, na svojo Kmečko zvezo ali pa Kmetijsko zbornico. Povsod dobi nasvete in pojasnila v vseh strokovnih ter stanovskih vprašanjih. Decembra meseca naroča kmet svoje strokovne in stanovske liste, brez katerih ne sme in ne more biti.

Tak je v kratkem in samo v najglavnejših obrisih krogotok dela na kmetiji. Nikdar miru, vedno delo, kakor narava, s katero ima kmet največ zveze, nikdar v svojem delu in v spremembah ne miruje.

Kakor pa je narava lepa v vsakem letnem času, tako ima tudi kmečko delo in kmečko življenje poleg truda in znojno mnogo jasnih in sončnih strani. Samo te pa tudi pomagajo, da kmet pri svojem delu ne omaga in da s tako ljubeznijo obdeluje svojo zemljo, na katero je prirasel z vsemi koreninami svojega srca.

Trgatav.

V dobrem je lahko dober biti, v trpljenju se spoznajo junaki.

Bodite strogi nasproti samemu sebi in prizanesljivi napram drugim, pa ne boste imeli sovražnikov.

Izložbena okna, ogledala itd.
zavaruje proti razbitju

SLAVIJA

Mešetar

Slika z bloških hribov. — Ivan Čampa.

Grom je stresal ozračje in bliskalo se je nepretrgoma, tako da so kar naprej šklepetale šipe na nizkih oknih in je sobo vsak trenutek oblila slepeča vijoličasta luč. Babica, ki je vedno trdila, da jo zebe, in še v pasjih dneh ni zapustila zapečka, je v rokah vrtela rožni venec in napol glasno molila.

»Sveto sladko ime Jezus, Marija in sveti Jožef!« je vzdihnila, kadar koli se je ponovno zablistalo, in naredila je velik križ čez čelo, usta in prsi.

Otroci pa se niso mnogo brigali za blisk in grom, ki sta razsajala zunaj. Prekopicovali so se po podu, plezali na peč in skakali z zapečka. Kadar je posebno močno zagrmelo, so se nasmejali in njihova žareča lička, ki jih je obsevala na pol privita petrolejka, so tedaj še bolj zažarela.

Babica jih je ponovno mirila, pa je zaleglo toliko, kakor bi metala bob ob steno. Prav nič je niso poslušali in so noreli kar naprej.

Iz kuhinje se je slišalo ropotanje loncev in druge posode. Mati je pomivala po večerji. Kadar so bili otroci le preglasni, je babica zaklicala skozi vrata:

»Pojdi no mirit, tako počenjajo, da grmečega Boga ni slišati!«

Toda iz kuhinje ni bilo nobenega odziva in babica je nadaljevala s svojo polglasno molitvijo.

Potem je znova zagrmelo tako silno, da se je stresla vsa hiša. Tedaj so še otroci prestali s svojim kričanjem.

»Jezus, Marija, prav nekam blizu je treščilo!« se je zgrozila babica. Več je ni držalo v zapečku. Bosa se je skobacala na tla in se začela obuvati, kakor da bi bilo treba vsak čas bežati.

Tedaj je tudi mati stopila v sobo. Z obraza se ji je zrcalil strah in ni spregovorila. Otroci so zapazili, da ni taka kakor navadno in za trenutek jih je minilo veselje do skakanja in vpitjā.

»Tako je ko na sodni dan. Saj bo še kam treščilo. Pojdi no malo oblake kropit,« je spet dejala babica svoji snahi, ki se sicer nista bog ve kako razumeli.

Ne da bi snaha kaj rekla, je res poiskala v kotu, kjer je visel starinski bogec, oljkovo vejico, vzela iz omarice v eteni steklenico blagoslovljene vode in jo nalila v skodelico. Odpahnila je vežna vrata in začela škropiti po zraku. Toda silen blisk in oglušujoč grom jo je že naslednji trenutek vrgel nazaj v vežo in vsa preplašena je pribežala v sobo.

»Moj Bog, kakšno je!« samo to je mogla spraviti iz sebe. »On pa v takem hodi bog ve kod,« je črhnila babica.

Snaho je neprijetno spreletelo. Do zdaj ji je bilo, kakor da sama nosi pekočo skrb v srcu. Taščine besede pa so odjeknile v njenih ušesih tako čudno, da so ji še povečale strah.

On — to je bil njen mož, oče peterih otrok, ki so se komaj izkotalili iz plenice. Ob podobnih prilikah, kadar je bučala huda ura, je še malo ni bilo tako strah kakor nocoj. On je vzel posodo z blagoslovljeno vodo in šel kropit ozračje. Ni se strašil, če je še tako pokalo. Stopil je prav do hleva in skednja in se šele po nekaj minutah vrnil nazaj tako premočen, da je vse curljalo od njega.

Nocoj pa hodi bog ve kod. Morda ga je dobila nevihta prav sredi poti, ko daleč okoli ni nobene hiše, da bi vedril.

Pa kaj to. Huje je bilo, ker je dejal, da se bo zanesljivo vrnil že prejšnji večer. V Metliki je šel na semenj in na vsak način bi moral biti že snoči doma, če je kaj kupil. Prazen bi tako ali tako prišel že prej. Le kaj se mu je utegnilo zgoditi. Po takih samotnih krajih kot hodi, se mu lahko primeri marsikaj. Lahko ga je kje kdo napadel in mu vzel vole, ali pa se mu je zgodilo še kaj hujšega.

Bolj ko je besnela nevihta in bolj ko se je ura pomikala naprej, večja je bila skrb v srcu še dokaj mlade žene, ki je zastran tega prekupevanja z živino prestala že toliko skrbi in prečula toliko noči.

»Otroci, molimo,« je dejala, ko se vihra ni hotela nikakor poleči.

Ne da bi se kateri kaj upiral, so vsi od kraja pokleknili po klopih okrog mize in glasno začeli moliti vero. Med molitvijo pa je zmanjkalo zdaj tega zdaj onega in nazadnje je materi, ki je molila naprej, odgovarjala samo še babica.

Nevihta je še vedno divjala z nezmanjšano silo.

Ko sta mati in babica nehali moliti za verne duše, sta pridali še očenaš, »da bi se on srečno vrnil«. Potem je mati

spravila speče otroke kar v oblekicah v posteljo, da bi jih ne bilo treba oblačiti, če bi prišlo kaj hudega.

Kazalec starinske ure na uteži se je pomikal že na enajsto, ko se je nevihta nekoliko poglobila. Tašča se je bila med tem spravila v posteljo in je že spala. Snaha je to sklepal po njenem značilnem dihanju. Ko je zajemala sapo, jo je vlekla skozi nos, nato pa jo je izdihovala skozi zaprta usta, tako da se ji je pri izdihu uvela koža na licih vedno nekoliko napela in ji je potem sapa z glasnim puhanjem uhajala iz ust.

Gospodinja sama pa nikakor ni mogla zaspati. Vedno bolj jo je skrbelo, kaj je z možem. Skušala si je razložiti njegovo zamudo z najrazličnejšimi možnostmi, ki so pa pobijale druga drugo. Ko se je nevihta poglobila docela, je legla v posteljo in skušala zaspati, a se ji ni dalo. Neka tesnoba, ki ji je bolj in bolj sedala na srce, ji je branila, da bi upihnila luč, zato jo je samo nekoliko privila in jo pustila na mizi. Sama pa se je premetavala v postelji, poslušala uro, ki je zdaj pa zdaj bila, in štela udarce.

Polnoč... ena... dve...

Kadar koli je zunaj kaj zašumelo, je planila k oknu in upirala oči v temo, da bi se prepričala, če morda ne prihaja po hribu on. Vsaj petkrat je tako vstala, a vedno zaman. Voda, ki je še vedno drla po kanalu sredi vasi, jo je motila. Njen šumot je bil včasih tako podoben človeškemu glasu, da jo je vedno znova zamotilo.

Kadar koli je planila k oknu, se je prebudila tašča. Popravila si je odejo in zarožljala z rožnim vencem, ki ga je neprestano držala v rokah. Potem je vprašala:

»Ga še zdaj ni?«

»Še zdaj ne,« ji je odgovorila snaha in se znova vrnila od okna v posteljo.

Potem je ura odbila tri.

Tedaj gospodinja le premagalo. Rahlo je zaspala, a komaj je zatisnila oči, je že imela grozne sanje. Imela je občutek, kakor da jo hoče nekaj zadušiti in planiti je morala pokoncu, da ji je odleglo.

Nenadoma pa je močno potrkalo na okno. Gospodinja in starka sta se zdrznili. Pa samo za trenutek.

»Luč prinesi!« se je od zunaj oglasil znan glas.

Kakor bi odsekal, se je z gospodinjino zvalila mora. Prišel je in kupil je, hvala Bogu. Hitro je odvila luč, vzela blagoslovljeno vodo, s katero je snoči kropila oblake in stopila iz veže na borjač.

»Mož z voli jo je čakal že pred hlevom.

»Preklete vendar, kakšno vreme je to.«

»Kod pa hodiš tako dolgo? Smo vsi iz sebe v skrbi, da se ti je kaj pripetilo,« mu je žena očitajoče dejala.

»I, v Metliki nisem nič kupil, domov pa mi tudi ni kazalo hoditi praznemu, zato sem rajši počakal kar na Dolenjskem, ker je bil včeraj v Gabru semenj,« ji je kratko povedal.

Medtem je pripenjal vola k jaslim in jima še malo popravil nasteljo. Ona jih je medtem poškopila z blagoslovljeno vodo.

Vola sta bila tako trudna od dolge poti, da še povohala nista detelje, ki jima jo je položil v jasli iz koša, pripravljenege že dva dni v kotu hleva. Zleknila sta se in stegnila prve noge predse.

»No, kaj nisem dobro kupil,« je mož pogledal ženo od strani in pričakoval pohvale kakor vedno. »Pa še ostalo mi je precej od kupa,« je pristavil, da bi bila njena pohvala še večja.

»Seveda si,« mu je dejala. »Pa bi rajši videla, da ne bi bilo nič vsega tega, samo da me ne bi tako skrbelo. Vsa sem trepetala, da se ti je kaj pripetilo med potjo.«

»Saj se bi mi bilo res kmalu. V Lužarjevem bregu, kjer me je zatela ravno največja nevihta, se je kar na vsem lepem znašel pred menoj nek človek. Če sem prav videl, je držal revolver v rokah. On mene, ali pa jaz njega, sem si mislil in nisem počakal, da bi bil sprožil. Kresnil sem ga s palico po glavi, da se je sesedel ko prazna vreča.«

Žena je kar otdela, tako se je prestrašila ob teh besedah.

»Jezuš, Marija, pa ga vendar nisi ubil?«

»E,« je nekam posmehljivo dejal mož, »se bo že pobral, če se bo hotel. Če je obležal, pa tudj prav. Jaz nisem kriv njegove smrti. Kaj pa vrag čari po temi okrog poštenih ljudi in kriči, da hoče vole ali življenje.«

»Bog se ga usmili, če je moral iti nepreviden na oni svet!«

Mož se je na te njene besede samo posmehnil.
»Pojdiva, lačen sem,« je dejal, zarigljaj nizka vrata in odšel z ženo proti hiši.

Samo velik kos kruha in litršnji lonček kofeta je zmetal vase.

Potem je z ženo takoj odšel v posteljo. Predno sta oba zaspala, je on dejal:

»Celega jurja sem prihranil. Vrečo koruznega zdroba pa vrečo bele moke bomo kupili za to. Fantoma bo treba za zimo nove čevlje, dekleta morajo pa tudi kaj dobiti. Za tisto, kar bo ostalo, se morava še midva obleči in nekaj otrobov je treba kupiti, da se bodo voli malo poredili,« je razlagal ženi, ki je že na pol spala.

»Saj, saj,« mu je pritrjevala.

Vesela je bila, da je mož spet nekaj dobil pri volih. Že naprej pa se je bala, kdaj bodo voli tako rejeni, da bodo godni za prodajo. Morda bo morala tedaj prestatj spet tako noč kakor nocoj in kakor jo je morala že marsikdaj. Pa kaj vse to! Glavno, da se je on vrnil! In ko bi Bog dal, da bi oni, ki ga je pobil s palico, oživil... V teh mislih je zaspala.

Tudi on je kmalu zasmrčal. Spal je pozno v jutro drugega dne. Ko se je prebudil, je že slišal, kako v hlevu vaški možaki gledajo nove vole in jih ocenjujejo. Hitro se je oblekel in še sam šel v hlev. Tudi možakom je pripovedoval zgodbo o napadalcu v Lužarjevem bregu.

»Tak si ga do smrti?«

»Mislim, da ne, čeprav se je palica prelomila na njegovi čeladi.«

»Hm.«

Ceprav pa se je delal mirnega zastran tega, mu je vest le nekaj očitala. Popoldne se je odločil, vzal s seboj še soseda in šla sta gledat, če morda oni le ni obležal po udarcu.

Pa nista našla na onem kraju nič drugega kakor malo krvi, znamenje, da oni ni utegnil čakati, da bi ga kdo dobil in jo je rajši popihal.

Šele tedaj je bil popolnoma miren. Vesel je bil, da je dobro kupil in da je s tem pomagal družini iz zadrege. Čez dva meseca, morda še prej, bo voli ponovno prodal in spet bo žena morala prestatj kakšno noč v hudih skrbeh...

Tako je življenje bloških mešetarjev.

Notranjska

Pokrajina zdravega zraka in zlatega sonca, domovina smučič, rezke burje in silnih zametov, prečudno samoljubnih ljudi, ki imajo blaga srca in se preživljajo z vožnjo in košnjo, s prekupčevanjem živine in z obdelovanjem malopridnega sveta. In domovina čudovite govorice, ki je klena ko zrnje v sejalnici in je moj edini zaklad, ki sem ga lahko odnesel v širni svet.

Tak je moj dom, pokrajina na skrajnem robu Notranjske, Bloška planota.

Kadar sem žalosten, ležem na posteljo v tihí sobi, zaprem oči in vidim:

Hribček pri hribčku — kakor bi se v davnih davnih časih igrali le-tod otroci ajdovskih velikanov in bi hoteli iz blata speči hlebčke. Tako čudne oblike imajo ti hribci. Na enem je travnik in gozd in opuščene njive. In tri imena ima: Bradatka, Škranjek in Čelo... Tostran doline, ki jo seka bela cesta, je drugi hrib in v njegovem vznožju stoji moja rojstna vasica, ki ima komaj dvanajst števil. Na hribu pa

so smreke in macesni, ki v poletnih nočeh, ko se pripravlja k nevihti, tako skrivnostno govore...

Kadar se v sanjah znajdem doma, grem po razdrapani poti nad vasjo k Srčni skali, ki je skrita med smrekovjem in pišem o njej povest. Tam za nekaj trenutkov posedim, potlej pa grem dalje po gozdu in se vzpnem na vrh Ogrnika, ki mora biti nemara zelo star. To sklepam po tem, ker označujejo pri nas starost takole: »Star je ko Ogrnik«. In če je lepo vreme, se trudim, da bi s tega Ogrnika naštel na vseh nebesnih straneh dva in trideset cerkva, ki se vidijo od blizu in daleč. Včasí mi uspe, včasí tudi ne... In potem se spuščam po drugi strani v dolino, kjer je studenec Zdravjek, katerega vodo pijejo pri nas jetični ljudje in ki v poletni vročini tako pohladi...

Ne, več ne smem sanjati, preveč lepo je le-tu. Morda bi se utegnil preveč raznežiti. In potem bi mi domačini dejali, da nisem pravi Bločan. Tega pa ne maram, zakaj ponosen sem na svoj dom in želim samo to, da bi bili ljudje, ki so tam, po dolgih letih, ko se bom spet vrnil domov, še prav tako zdravi, samosvoji in dobri...
Ivan Čampa.

ROLESA

kvalitetna
in deli

AUTO

potrebščine
pnevmatike

AKU-

mulatorji
vseh vrst

VSE
za zimski
spori

A. GOREC
poleg neboštčnika
LJUBLJANA

Redukelja.

»Zakaj so te reducirali!«

»Ker mi niso mogli več znižati plače.«

Cvetlični dan.

»Gospod, pazite, da ne izgubite hlače!«

»Zakaj pa?«

»Ker ste vrgli v nabiralnik dva gumba.«

Pred sodiščem.

»Priča, zakaj niste nastopili, ko sta se začela ta dva v gostilni obdelovati s stolji?«

»Ker sta bila v krčmi samo dva stola,« gospod sodnik.

Nova služkinja.

»Milostljiva, kaj pa jedo te zlate ribice?«

»Mravljinja jajčka.«

»Mehko ali trdo kuhana?«

Luna.

Oče odpre zvečer okno in zakliče na vrt: »Kaj pa delaš, hčerka?«

»Luno gledam, papa!«

»Torej ji takoj reci, naj pobere svoj bicikel in jo odkuri domov...«

Sframbe

so polne! Vsak razumen gospodar zavaruje sadove svojega dela pri »SLAVIJI«

SLAVIJA

Iz zakona o ustrojstvu vojske in mornarice

Naloga naše vojne sile je braniti domovino in biti podpora zakonitosti v državi.

Kralj je vrhovni poveljnik vse vojne sile. Vojaška zastava predstavlja kralja in domovino. Zastava je največja vojaška svetinja. Stanje vse vojne sile je lahko: redno, pripravno, mobilno in vojno.

Kdo mora služiti vojsko?

Obveznost služiti v vojski je občna in ima vsak državljan kraljevine pravico in dolžnost služiti v njej. Državljeni, sposobni za službo, služijo osebno in se ne morejo zamenjati z drugimi osebami, niti se ne morejo od obveznosti odkupiti. Državljeni, nesposobni za osebno službo, morajo plačevati vojnico. Oseba, obsojena na izgubo častnih pravic, ne more služiti v narodni vojni sili za ves čas trajanja te kazni, pač pa mora plačevati vojnico, v mobilnem in vojnem stanju pa se porablja za posebna dela.

Obveznost služiti v narodni vojni sili začenja z dovršenim 20 letom in traja do dovršenega 50. leta. V operativni vojski traja služba od dovršenega 20. do dovršenega 40. leta, v rezervni vojski pa od dovršenega 40. do dovršenega 50. leta. Izjemo tvorijo rezervni častniki, rezervni vojni uradniki in obvezniki strokovnjaki, pa tudi obvezniki komore, ki se lahko razporejajo brez ozira na leta.

Služba v stalnem kadru se začne načelno v onem letu, v katerem rekrut dovršuje 21. leto življenja in traja dve leti. Izjemno se lahko vpokličejo razredi rekrutov tudi po 20. letu. — Izjeme pa so naslednje:

1. **Rekruti-dijaki.** Rekrutu-dijaku, ki je dovršil fakulteto ali katero višjo šolo fakultetne veljave ali najmanj srednjo šolo s položenim zrelostnim izpitom ali slično strokovno šolo, se skrajša rok službe na 12 mesecev, če položi izpit za rezervnega podporočnika ali rezervnega nižjega vojnega uradnika IV. razreda. Kdor ne položi izpita, služi 18 mesecev. — Za one rekrute-dijake, ki imajo nedovršeno srednjo šolo, ki so dovršili najmanj 6 razredov gimnazije ali realke, odn. sličnih zavodov, se skrajša rok službe na 12 mesecev, če v tem roku položi izpit za rezervnega narednika. Če ne položi izpita, služi 18 mesecev.

2. **Ostalim rekrutom.** V družinah, kjer je več moških članov, služi prvenec-rekrut skrajšani rok 18 mesecev, če ima v rodbini živega očeta (strica ali deda) pod 60 let, pa nima mlajšega brata niti družina nima katerega drugega moškega člana z najmanj polnih 17 let. Naslednja dva sposobna družinska člana po vrsti služita poln rok in tako imenoma po vrsti. Če pa ima v takih družinah prvorojenec mlajšega brata ali ima družina katerega moškega člana z najmanj polnih 17 let starosti, potem rekrut kot prvorojenec in njegov naslednji družinski član po vrsti služijo polni rok, tretji od njih po vrsti pa skrajšani rok 18 mesecev in tako imenoma po vrsti. V družinah, kjer sploh ni očeta (strica ali deda) ali so stari nad 60 let, služi prvenec rekrut skrajšani rok 18 mesecev, če ima mlaj-

šega brata ali če ima družina kakšnega drugega moškega člana z najmanj polnih 17 let in tako imenoma po vrsti. Zadrugarji, družinski člani, ki so odslužili polni rok v kadru, pa so umrli v družini, vplivajo na skrajšanje roka mlajšim članom družine. Vsa ta določila ne veljajo za dijake-rekrute.

Rekrutu, ki v družini nima nobenega moškega člana, sposobnega za delo ali zaslužek, se skrajša rok službe v stalnem kadru na 18 mesecev, če dotična družina ne plača več kot 120 din neposrednega davka. Onim, katerim so v vojni umrli na vojni dolžnosti dva ali več članov družine, se skrajša rok službe v stalnem kadru na 18 mesecev.

Oproščeni so službe v stalnem kadru: 1. stalno nesposobni; 2. začasno nesposobni, ki do dovršenega 27. leta ne postanejo sposobni; in 3. edini hranilci nesposobnih zadrugarjev, ki ostanejo v tem svojstvu tudi po dovršenem 27. letu življenja.

Odlog službe v stalnem kadru

Odloži se lahko služba v stalnem kadru rekrutu v tehle primerih:

1. Če je rekrut redni dijak katere državne ali pooblaščenice šole v državi ali v inozemstvu, ki daje pravico na dijaški rok ali dovršuje predpisane šole in pripravo kandidata za častnika trgovske, odn. rečne plovbe, pa ga dobi rekrutovanje v teku šolanja in prosi, da mu se služba v stalnem kadru odloži zaradi dovršitve šolanja. Ta odlog more biti najdalj do njegovega dovršenega 27. leta, vojnodržavnemu gojencu pa do konca šolanja.

Minister vojske in mornarice more odložiti službo v stalnem kadru tudi drugim rekrutom na njih prošnjo v izjemnih in posebno opravičljivih primerih. Toda ta odlog za rekrute z navadnimi pogoji ne more veljati po njih dovršenem 25. letu.

2. Če je v isti zadrugi ali družini, ki živi skupaj, poleg rekruta samo še eden za delo sposoben zadrugar, ki se že nahaja na službi v stalnem kadru, tedaj se rekrutu odloži služba, dokler njegov zadrugar ne odsluži obveznega roka v kadru, odn. dokler ni odpuščen iz stalnega kadra.

3. Če so iz ene zadruge ali družine, ki skupno živijo, poslani istega leta na službo v stalni kader dva ali več rekrutov in če zadruga ali družina izrazi željo, da vsi ne služijo istočasno, se služba v stalnem kadru odlaga polovici rekrutov, dokler druga polovica ne odsluži, če je število rekrutov na pare, če pa število rekrutov ni na pare, tedaj se pošlje v službo polovica plus eden, ostalim pa se služba odloži, dokler prvi ne odslužijo.

4. Če rekrut vzdržuje sodno kaznen, se mu odloži služba v stalnem kadru do prestane kazni ali pomilostitve, odn. do trajanja izgube častnih pravic. Toda če tak rekrut dovrši 27. leto, pa kazni do tega časa ne vzdrži ali ne dobi nazaj častnih pravic, se ne pošlje v službo v stalni kader, temveč porablja za posebne

MASTEK-MARIBOR elitna konfekcija
za dame in gospode

službe, po prestani kazni ali vrnitvi častnih pravic se vpiše v obveznike operativne, odn. rezervne vojske po letih starosti.

5. Če je rekrutov zadrugar bil izgubljen v vojni in se za njegovo usodo ne ve, pa se rekrut zaradi tega nahaja v položaju hranilca zadruga, se mu odloži služba do dovršenega 27. leta starosti, če se pa dotlej stanje ne izpremeni, se rekrut ne pošlje v službo v stalni kader, temveč se takoj vpisuje in razporeja kot obveznik operativne vojske.

6. Če se po čl. 45. zakona odredi poziv v kader tudi rekrutom, ki žive izven domovine, se more takemu rekrutu na njegovo prošnjo odložiti služba v stalnem kadru, in sicer najdalj do dovršenega 25. leta starosti, če živi stalno ali začasno v Evropi (razen v državah, ki so naše neposredne sosede), najdalj pa do dovršenega 27. leta starosti, če živi stalno ali začasno v prekomorskih državah.

Starešine v vojski

V glavnih rodovih vojske so starešine:

kaplar;

podčastniki:

podnarednik II. in I. razreda,
narednik III., II. in I. razreda,
vodnik III., II. in I. razreda;

nižji častniki:

podporočnik,
poročnik
kapetan II. razreda,
kapetan I. razreda;

višji častniki:

major,
podpolkovnik,
polkovnik;

generaliteta:

brigadni general,
divizijski general,
armijski general;

vojvoda.

Muzičarjev je 6 razredov, trije nižji in trije višji.

Starešine v mornarici:

mornariški kaplar;

podčastniki:

mornariški podnarednik II. in I. razreda,
mornariški narednik II. in I. razreda,
mornariški vodnik III., II. in I. razreda;

nižji častniki:

poročnik korvete,
poročnik fregate,
poročnik bojne ladje II. razreda,
poročnik bojne ladje I. razreda;

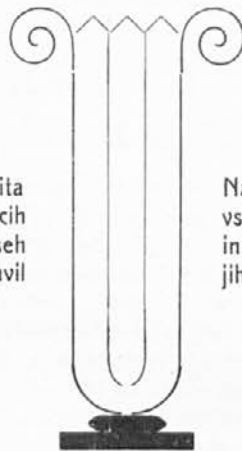
višji častniki:

kapetan korvete,
kapetan fregate,
kapetan bojne ladje;

admiraliteta:

kontraadmiral,
viceadmiral,
admiral.

BRILJANTI-ZLATNINA-SREBRNINA MODERNI NAKIT

Predelava nakita
po izbranih vzorcih
in prevzem vseh
preciznih popravil

Nakup briljantov,
vsakovrstnega zlata
in srebra po najviš-
jih dnevnih cenah

A. BOŽIČ, LJUBLJANA

FRANČIŠKANSKA ULICA 3

Velika zaloga švicarskih ur vseh vodilnih
svetovnih znamk, srebrni jedilni pribor

Instalacije mrzlovodnih in toplovodnih
naprav. Sprejema vsa dela te stroke tudi
na deželi. Delo solidno, cene nizke.

Anton Krašnja

Ljubljana, Gradišče 3
Telefon 40-19

JOS. WEIBL

Stavbno, umetno in konstrukcijsko ključavničarstvo

Čopova 10 ★ Ljubljana ★ Kolodvorska 18
Telefon 22-58

Vsa strokovna pojasnila in informacije brezplačno!

SPECIJELNA TRGOVINA V LJUBLJANI ZA
ŽIMO JAGER MILAN
TYRŠEVA CESTA 37
STERILIZIRANO 115% NIZKE CENE!

Oglašujte v -SLOVENCU-!

TRGOVSKI UČNI ZAVOD V LJUBLJANI, KONGRESNI TRG 2.

Enoletni trgovski tečaj s pravico javnosti

daje učencem v enem šolskem letu temeljito pripravo za samostojno ali nameščensko udejstvovanje v gospodarskem življenju. Začetek pouka 15. septembra. Ugodnosti: Veljavnost izpričeval, rodolnske doklade, dijaške vo-ovnice.

Vsa pojasnila daje vodstvo ustno ali pismeno.

Prيرهja sledeče tečaje:

Večerni trgovski tečaj.

Začetek 15. oktobra.

Stenografski tečaji.

Začetek po dogovoru. Slovenska in nemška sten., korespondenčno in debatno pismo.

Strojepisni tečaji.

Začetek po dogovoru. Slepo tipkanje. Desetprstni sistem.

Izgovorni tečaji.

Italijanščina, francoščina, angleščina, nemščina. Začetni in nadaljevalni tečaj. Začetek po dogovoru.

Trgovski učni zavod v Ljubljani, Kongresni trg 2. Telefon 2986

Osebe vojnega in civilnega reda na službi v vojski in mornarici

V vojski in mornarici obstojajo vojni uradniki in državni uslužbenci civilnega reda. Vojni uradniki so: stalni profesorji vojne akademije in sličnih višjih šol, vojni kontrolorji, vojnotehnični uradniki strok, stalni vojaški duhovniki, kapelniki, sanitetni in veterinarski pomočniki in vojni pisarji. Državni uslužbenci civilnega reda v vojski in mornarici so: uradniki civilnega reda, uradniški pripravniki, zvaničniki in služitelji. Uradniki in uslužbenci civilnega reda v vojski in mornarici so lahko: stalni, kontraktualni in honorarni.

Stopnje vojnih uradnikov so naslednje: nižji vojni uradnik IV., III., II. in I. razreda in višji vojni uradnik III., II. in I. razreda.

Glavni rodovi vojske so: pehota, topništvo, konjenica, inženjerija in letalstvo;

pomožni rodovi vojske: pirotehnične in smodniške enote, avtomobilske enote, vozarske enote, ekonomske enote in bolničarske enote;

specialne trupe: obmejna trupa in žandarmerija.

Iz uredbe o pomožni vojski državne obrambe

Pomožno vojsko državne obrambe tvorijo in so obveznemu delu po določbah te uredbe zavezani vsi državljani kraljevine Jugoslavije moškega spola, sposobni za umsko delo, od dovršenega 16. do dovršenega 70. leta starosti, ali za telesno delo, od dovršenega 16. do dovršenega 65. leta, izvzemši obveznike vojaške sile.

Izmed obveznikov vojaške sile pripadajo pomožni vojski in se vanjo prevedejo tisti obvezniki vojaške sile, ki so oproščeni vpoklica k vojaškim edinicam v mobilnem in vojnem stanju, in to: za potrebe prometne in poštotelegrafske službe, za delo v podjetjih, delavnicah in rudnikih, ki so potrebni državnim obrambi.

Pomožna vojska ima tri pozive: 1. poziv so upravno in strokovno osebe in strokovni delavci v industriji, obrtih, gozdarstvu, rudarstvu, prometu, gradbeništvu in saniteti. V ta poziv se lahko po potrebi uvrstijo tudi izučeno osebe in delavci teh poklicev. 2. Drugi poziv so kmetovalci in živinorejci, ki se v miru bavijo s kmetijstvom in živinorejo in živijo od tega opravila, kakor tudi strokovnjaki iz teh gospodarskih strok, kakršni so: agronomi, ekonomski, veterinarji, veterinarski pomočniki, živalski bolničarji in podkovači. 3. Tretji poziv so vsi drugi obvezniki.

Naša vojna mornarica

Naša država je dobila po vojni nalogo zgraditi si primerno obrambno mornarico, kajti od nekdanje avstro-ogrške mornarice, kjer so naši mornarji bili

vodilni, je dobile le nekaj manjših torpedovk. Pomisliti pa je treba, da velja gradba vojnih ladij ogromne vsote. V teku let nam je uspelo deloma doma, deloma v tujini zgraditi lepo število vojnih ladij, katerih seznam v naslednjem navajamo z glavnimi označbami:

	zgrajen	tonaža	hitrost	oborožitev
Rušilec — vodja flotilje:				
Dubrovnik	1932	2400	37	8 topov po 14 cm, 1 protiletalski 8.2 cm, 1 protilet. 4.37 cm, 6 torpednih cevi
Rušilci:				
Beograd				4 topovi po 12 cm,
Zagreb	1937-38	1250	38	4 protilet. po 4.37 cm
Ljubljana				6 torpednih cevi
Križarka — šolska ladja:				
	1899-1926			6 topov po 8.3 cm,
Dalmacija	1937	2908	22	4 protilet. po 4.7 cm, 2 protilet. strojnice
Podmornice:				
Hrabri				2 topa po 10.2 cm,
Nebojša	1927	975	15.7/10	2 strojnice in
Smeli				6 torpednih cevi
				1 top 10.2 cm,
Osvetnik	1929	630	14.5/9.5	1 protilet. 4.7 cm,
				2 strojnice in
				6 torpednih cevi
Torpedovke:				
T 1, T 3	1913-15	250	28	1 top 6.6 cm, 1 protiletal. 6.6 cm, 2 strojnice, 2 torpedni cevi
T 5, T 6				1 top 6.6 cm, 1 protiletal. 6.6 cm, 2 strojnice, 2 torpedni cevi
T 7, T 8	1914-16	250	28.5	
Motorne torpedovke:				
Orjen				
Triglav				
Dinara				
Velebit	1936-37	55	34	1 dvocevni 4.2 cm,
Durmitor				1 dvocevna strojnica
Kajmakčalan				2 torpedni cevi
Rudnik				
Suvobor				

Nadalje imamo še več minonoscev, polagalcev min, borbene motorne čolne, specialne ladje, nosilko za pomorska letala itd.

(Hitrost je označena v morskih miljah, katerih dolžina je 1.852 m, pri podmornicah je prva številka hitrost nad vodo, druga številka pa hitrost pod vodo.)

Tudi na Donavi imamo znatno vojno brodovje, ki ga sestavljajo dobro oboroženi monitorji.

Naslovi ministrstev v Belgradu

Predsedništvo vlade in finančno ministrstvo imata prostore v palači finančnega ministrstva na križišču ulic Nemanjine in Miloša Velikega; ministrstvo za vojsko in mornarico nasproti predsedništva vlade in finančnega ministrstva.

Ministrstvo za gradbe: križišče ulic Miloša Velikega in Masarykove.

Ministrstvo za prosveto: Kralja Milana 2.

Ministrstvo za zunanje zadeve: Kralja Milana 16.

Ministrstvo za pravosodje: Prestolonaslednikov trg 41.

Ministrstvo za pošto, brzovoz in telefon: Takovska 2 (za Narodno skupščino).

Ministrstvo za promet: Nemanjina 6.

Ministrstvo za socialno politiko in ljudsko zdravje: Miloša Velikega 71.

V palači ministrstva za gozdove in rudnike imajo svoje prostore naslednja ministrstva:

a) Križišče ulic Miloša Velikega in Nemanjine:

1. Ministrstvo za notranje zadeve.
2. Ministrstvo za trgovino in industrijo.
3. Osrednji tiskovni urad predsedništva min. sveta.

b) Križišče ulic Miloša Velikega in Birčaninove:

1. Ministrstvo za gozdove in rudnike.
  2. Ministrstvo za kmetijstvo.
- Ministrstvo za telesno vzgojo ljudstva: Invalidski dom (nasproti železniški postaji).
- Senat ima prostore v palači prometnega ministrstva. Vhod iz Birčaninove ulice.
- Narodna skupščina: ulica Kralja Aleksandra.
- Narodna banka: Kralja Petra 12.
- Državna Hipotekarna banka: Knežev spomenik 7.
- Privilegirana agrarna banka: križišče Dečanske in Vljakovićeve ulice.
- Poštna hranilnica: Kralja Aleksandra št. 15 in 17.
- Katoliške župnije v Belgradu:
- Katoliški župni urad Kristusa Kralja, Krunska ul. 23.
- Katoliški župni urad Blažene Device Marije, Hadži Melentijeva 75.
- Katoliški župni urad sv. Antona, Bregalnička 14.
- Katoliški župni urad sv. Petra, Poenkarejeva 23.
- Katoliški župni urad sv. Cirila in Metoda, Požeška ulica 31 (Čukarica).
- Nemška cerkev sv. Rafaela, Miloša Velikega 50.
- Nadžkofija belgrajska, Jovana Ristića 20.
- »Slomškov dom«, zavod slovenskih šolskih sester v Belgradu, Vojvode Milenka 46.
- Muzej kneza Pavla, Novi dvor v Kralja Milana ulici. Odprt vsak dan, razen ponedeljka.
- Vojaški muzej na Kalemegdanu. Odprt vsak dan od 9. do 12.30 dopoldne in od 16. do 18. popoldne.
- Jugoslovanska knjigarna, podružnica v Belgradu, Krunska ulica 29.

Jugoslovanski državni prazniki.

Rojstni dan Nj. Vel. kralja, 6. septembra.

Zedinjenje, 1. december.

Nj. Vel. kraljica Marija ima rojstni dan 9. januarja.

Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle dne 28. aprila.

Slava Nj. Vel. kralja je 13. decembra.

Poslaništva in konzulati Jugoslavije v tujini

Jugoslavija ima svoja poslaništva:

V Ankari, Atenah, Berlinu, Bruslju (Bruxelles), Bukarešti, Budimpešti, Buenos-Airesu, Kairu, Bernu, Londonu, Madridu, Rimu pri Kvirinalu, Rimu pri sv. stolici v Vatikanu, Parizu, Santiagu de Chile, Sofiji, Stockholmu, Teheranu, Washingtonu, Rio de Janeiru in Moskvi.

Konzulate pa:

V Bariju, Bratislavi, Krfu, Gradcu, Istanbulu, na Reki (Fiume), Jeruzalemu, Celovcu (Klagenfurt), Korici, Marcellu, Milanu, Pragi, Pecu, Skadru (Scutari), Solunu, Tirani, Trstu, Valoni, na Dunaju, Zadru, Hamburgu, Düsseldorfu, Rotterdamu, Lillu, Metzu in Münchenu.

Poslaništva in konzulati tujih držav v Jugoslaviji

V Belgradu imajo svoja poslaništva sledeče države:

1. Nemčija, Krunska ulica 33.
2. Argentina, Strahinića bana 5.
3. Belgija, Krunska ulica 18.
4. Brazilija, Vljakovićeva 5.
5. Bolgarija, Birčaninova 26.
6. Čile, Maršala Pilsudskega 32.
7. Danska, Kneginje Perside 87.
8. Egipt, Kneginje Perside 66.
9. Španija, Kralja Milutina 4.
10. Zedinjene države Severne Amerike, Deligradska 20.
11. Finska. Sedež poslaništva za Jugoslavijo v Budimpešti ali Istanbulu.
12. Francija, Pariška ulica 11.
13. Velika Britanija, Zrinjskega 20.
14. Grčija, Strahinića bana 76.
15. Madžarska, Kneginje Zorke 74.
16. Iran. Sedež poslaništva za Jugoslavijo v Bukarešti.
17. Italija, Birčaninova 11.
18. Japonska. Sedež posl. za Jugoslavijo v Budimpešti.
19. Norveška. Sedež posl. za Jugoslavijo v Bukarešti.
20. Holandija, Teodosijeva 10.
21. Poljska, Miloša Velikega 4.
22. Romunija, Miloša Velikega 28.
23. Sveta stolica, Svetosavska 24.
24. Slovaška, Birčaninova ulica.
25. Švedska, Molerova 31.
26. Švica, Gospodar Jevremova 33.
27. Turčija, Krunska 3.
28. Zveza sovjetskih socialističnih republik, Kralja Milutina 6.

Mesta, v katerih imajo razne inozemske države pri nas svoja konzularna zastopstva:

Belgrad: Belgija, Brazilija, Velika Britanija, Bolgarija, Čile, Danska, Dominikanska republika, Francija, Grčija, Holandija, Italija, Japonska, Madžarska, Meksiko, Monako, Nemčija, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Zedinjene države Severne Amerike, Slovaška, Španija, Švica, Švedska in Turčija.

Zagreb: Argentina, Belgija, Bolivija, Velika Britanija, Čile, Danska, Finska, Francija, Grčija, Holandija, Italija, Madžarska, Meksiko, Nemčija, Norveška, Paragvaj, Peru, Poljska, Portugalska, Romunija, Zedinjene države Severne Amerike, Švica, Švedska, Turčija in Urugvaj.

Ljubljana: Belgija, Danska, Francija, Italija, Nemčija, Portugalska, Poljska in Romunija.

Skopje: Belgija, Velika Britanija, Danska, Francija, Grčija, Italija, Romunija in Turčija.

Sarajevo: Belgija, Danska, Italija, Nemčija in Švedska.

Split: Argentina, Belgija, Bolivija, Velika Britanija,

Če bi vsaka žena vedela
to, kar ve vsaka vdova, ne bi
ostal noben mož nezavarovan

SLAVIJA

Danska, Francija, Grčija, Holandija, Italija, Nemčija, Poljska, Romunija, Spanija, Švedska in Urugvaj.

Sušak: Argentina, Belgija, Velika Britanija, Danska, Francija, Grčija, Holandija, Italija, Costa Rica, Nemčija, Poljska, Romunija in Spanija.

Dubrovnik: Belgija, Velika Britanija, Danska, Francija, Grčija, Italija in Romunija.

Šibenik: Italija.

Banjaluka: Poljska.

Bitolj: Francija, Italija in Romunija.

Negotin: Francija.

Aleksinac: Belgija.

Maribor: Francija in Nemčija.

Karlovec: Norveška.

Vis: Velika Britanija.

Narodni prazniki tujih držav.

Monako: 17. januar.

Egipt: 11. februar.

Dominikanska republika:
27. februar.

Sveta stolica: 12. marec.

Iran: 15. marec.

Grčija: 15. marec.

Japonska: 29. marec.

Nemčija: 1. maj.

Romunija: 10. maj.

Paragvaj: 14. maj.

Norveška: 17. maj.

Argentina: 25. maj.

Velika Britanija: 8. junij.

Švedska: 16. junij.

Zedinjene države Severne

Amerike: 4. julij.

Francija: 14. julij.

Spanija: 18. julij.

Peru: 28. julij.

Švica: 1. avgust.

Bolivija: 6. avgust.

Madžarska: 20. avgust.

Urugvaj: 25. avgust.

Holandija: 31. avgust.

Braziliya: 7. september.

Costa Rica: 15. september.

Meksiko: 16. september.

Čile: 18. september.

Danska: 26. september.

Bolgarija: 3. oktober.

Portugalska: 5. oktober.

Slovaška: 28. oktober.

Turčija: 29. oktober.

Italija: 11. november.

Poljska: 11. november.

Belgija: 15. november.

Letonija: 18. november.

Finska: 6. december.

Zveza sovjetskih socialističnih republik: 1. maj
in 7. november.

PREBIVALSTVO NAŠE DRŽAVE IN SLOVENIJE

Naša država je štela po ljudskem štetju, ki je bilo dne 31. januarja 1921, 11,984.911 prebivalcev, po ljudskem štetju dne 31. marca 1931 pa 13,934.038. Po cenitvah občne državne statistike je imela konec leta 1940. 15,919.000, kar pomeni, da se je od dne zedinjenja, t. j. od 1. decembra 1918 pa do konca leta 1940., torej v dobi 12 let in enega meseca število njenega prebivalstva povečalo za 4,509.000 prebivalcev.

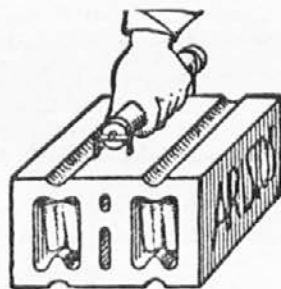
Slovenija je štela dne 31. januarja 1921 1,060.356 prebivalcev, dne 31. marca 1931 1,144.298 prebivalcev (po ljudskem štetju), medtem ko ceni Higienški zavod v Ljubljani število prebivalcev Slovenije z 31. decembrom 1939 (na osnovi naravnega prirastka) na 1,218.328.

Mesta v Sloveniji so imela naslednje število prebivalcev (konec leta 1939): Ljubljana 87.817, Maribor 34.806, Celje 17.515 in Ptuj 7.104.

Po abecednem redu razvrščeni so imeli posamezni okraji v Sloveniji prebivalcev (konec 1939, brez mest): Brežice 38.577, Celje-okolica 55.793, Črnomelj 27.967, Dravograd 35.421, Gornji grad 18.847, Kamnik 42.809, Kočevje 38.286, Konjice 22.677, Kranj 41.840, Krško 51.473, Laško 36.682, Lendava 40.428, Litija 42.825, Ljubljana-okolica 66.170, Ljutomer 43.148, Logatec 29.050, Maribor-desni breg 61.069, Maribor-levi breg 58.711, Murska Sobota 54.417, Novo mesto 54.268, Ptuj-okolica 69.971, Radovljica 39.201, Slovenj Gradec 32.726, Škofja Loka 24.796 in Šmarje pri Jelšah 43.934.

Brez Boga ne bi bilo dobrote, niti pravega poštenja.

CELJSKA OPEKARNA

Ing. Edmund Unger -
Ullmann

Brzjavni naslov:
Celjska opekarna

Bančna zveza pri Hranilnem in posojilnem društvu v Celju.

Telefon št. 145 in 161

Tovarni: Sp. Hudinja pri Celju, Ložnica pri Zalcu

KLINKER

brezkonkurenčni in domači izdelki

KAMENINA

kislino odporni kamen za industrijske in stavbne svrhe

SAMOT

za najvišje industrijske zahteve do najvišjih „SEGA“ stožcev. Vsakovrstne specialne oblike izdelata takoj po naročilu.

Izdeluje: specialno ARISTOS opeko, raznovrstno strešno in zidno opeko, radialno opeko za dimnike, fert-plošče, LGD stropnjake, drenažne cevi iz priznane najboljšega materiala tako, da se lahko prevzame popolno jamstvo za kvaliteto.

Pupilarno varni zavod

Celjska mestna hranilnica v Celju

ustanovljena leta 1864.

Sprejema vloge

na hranilne knjižice

in tekoče račune.

Daje posojila

vseh vrst posameznikom

in korporacijam

pod najugodnejšimi pogoji.

Uradne ure vsak delavnik od 8 do 12^{1/2}.

Za vloge jamči mestna občina celjska

Kraljevska banska uprava dravske banovine

BAN dravske banovine:
DR. MARKO NATLAČEN.

Osebni tajnik bana: Dr. Kržič Gabrijel.

Pomočnik bana dravske banovine:
DR. MAJCEN STANKO.

Osebni tajnik: Dr. Bano Milan.

Šef sekretariata:
Dr. Kovačič Josip.
Bleiweisova cesta šte. 10/I.

Oddelki:

I. Obči oddelek:

Bleiweisova cesta šte. 10/I.

načelnik dr. Bogataj Lovro.

Personalni odsek, šef: Novak Stanko, banski svetnik.
Referat za telesno vzgojo naroda, referent: Lenard Adolf.
Glavna pisarna, šef glavne pisarne: Sotelšek Ivan.
Ekonomat, šef: Donaj Ivan.
Blagajna: Bizjak Martin, blagajnik.
Uredništvo uradnega lista: »Službeni list kraljevske banske uprave dravske banovine«, odgovorni urednik, Pohar Robert. Gregorčičeva ulica šte. 23.

II. Upravni oddelek:

Bleiweisova cesta šte. 10/II.

načelnik: dr. Hubad Josip.

Obči upravni odsek, šef: Legat Janko, banski svetnik.
Odsek za javno varnost, šef: Suša Vladimir, banski svetnik.
Odsek za samouprave, šef: dr. Logar France, ban. inspektor.
Odsek za zaščito pred zračnimi napadi, šef: dr. Ogrin Franc, banski svetnik.

III. Kmetijski oddelek:

Knafljeva ulica šte. 9/II.

načelnik inž. Podgornik Anton.

Odsek za poljedelstvo in živinorejo, šef: inž. Muri Lambert, banovinski kmetijski svetnik.

Samostojni odseki:

Odsek za uravnano kmetijsko gospodarstvo in prehrano, šef: inž. Muri Lambert, banovinski kmetijski svetnik. Knafljeva ulica šte. 9/II.
Odsek za veterinarstvo, šef: dr. Hribar Leopold, veterinarski inspektor. Gajeva ulica šte. 5/II.
Odsek za agrarnopravne posle, šef: dr. Šapla Anton, agrarni inspektor. Bleiweisova cesta 1, pritličje.
Odsek za gozdarstvo, šef: inž. Božič Cvetko, gospodarski inspektor. Stari trg šte. 34/II.
Gozdno tehnični odsek za urejanje hudournikov, šef: inž. Štancar Alojzij, višji svetnik. Stari trg šte. 34/II.

Agrarno oblastvo:

Komisija za agrarne operacije v Ljubljani, šef: Pokorn Ivan, banovinski svetnik. Knafljeva ulica šte. 9, pritličje.

IV. Prosветni oddelek:

Knafljeva ulica šte. 9/II.

načelnik dr. Sušnik Lovro.

Odsek za ljudsko šolstvo, šef: Jeglič Milko, banski šolski nadzornik.

Odsek za srednji, učiteljski in strokovni pouk in za ljudsko izobraževanje, šef: Kranjec Silvo, prosvetni inspektor.
Banovinski šolski odbor, poslovodja: Petelin Albin, učitelj.

V. Tehnični oddelek:

Gledališka ulica šte. 8

inž. Rueh Franc.

Odsek za ceste, mostove in železnice, državni šef: inž. Pirč Ciril, tehnični višji svetnik. Gajeva ulica šte. 5, pritličje.

Odsek za ceste, mostove in železnice, banovinski šef: inž. Porenta Josip, banovinski tehnični višji svetnik. Gledališka ulica šte. 8/I.

Odsek za hidrotehnična dela, šef: inž. Fugina Edvard, banovinski tehnični višji svetnik. Bleiweisova cesta 10, pritličje.

Odsek za arhitektonske posle, šef: inž. Mencinger Leon, tehnični višji svetnik. Gledališka ulica šte. 8/III.

Odsek za elektrostrojne posle, šef: inž. Štolfa Josip, tehnični višji svetnik. Šelenburgova ulica šte. 4/I.

Samostojni odsek:

Odsek za elektrifikacijo, šef: posle šefa vrši načelnik tehničnega oddelka inž. Rueh Franc. Erjavčeva cesta šte. 12/I.

Terenske tehnične sekcije:

a) državne:

Terenska tehnična sekcija za trasiranje, rekonstrukcijo in gradnjo državne ceste Ljubljana-Kranj-Jesenice-državna meja in Ljubljana-Planina-državna meja, šef: inž. Juvan Ciril, tehnični višji svetnik, Kranj.

Terenska tehnična sekcija v Novem mestu za trasiranje, rekonstrukcijo in gradnjo državne ceste Ljubljana-Bregana in Ljubljana-Sušak, šef: inž. Miklauc Pavel, tehnični višji svetnik, Novo mesto.

Terenska tehnična sekcija v Celju za trasiranje, rekonstrukcijo in gradnjo državne ceste Ljubljana-Celje-Maribor, šef: inž. Komel Anton, tehnični svetnik, Celje.

Terenska tehnična sekcija v Ljubljani za regulacijo Ljubljaničnice, šef: inž. Stefani Vsevolod, tehnični višji pristav, Ljubljana.

Murska terenska sekcija za regulacijo Mure v Gornji Radgoni, šef: inž. Knez Vladimir, tehn. svetnik, Gornja Radgona.

Terenska hidrotehnična sekcija za regulacijo Drave v ptujskem srezu, šef: inž. Knafelc Leon, tehnični višji svetnik, Ptuj.

b) banovinska:

Gradbeno nadzorstvo za regulacijo Savinje v Celju, šef: inž. Mursa Josip, tehnični svetnik, Celje.

Dokler še ni prepozno, se varujte proti vsem nesrečam pri »SLAVIJA«

SLAVIJA

Samostojne ustanove tehničnega oddelka:

Režijski odbor za gradnjo državne ceste Maribor-Fram in skozi Slovensko Bistrico v Maribor, šef: inž. Vanek Jan, tehnični višji svetnik, Maribor.

Gradbeno vodstvo za rekonstrukcijo državne ceste šte. 50 Ježica-Domžale v Trzin, šef: inž. Jenko Rudolf, tehnični pristav, Trzin.

SLIKARSTVO
PLESKARSTVO

ŽVEGELJ VIKTOR

Slika in pleska: stanovanja, stavbe, pohištvo, napise, kulise in dekoracije. Predračuni brezplačno! Delo solidno! Cene vsem dostopne!
LJUBLJANA, COJZOVA C. 1

VI. Oddelek za socialno politiko in ljudsko zdravje:

Knafljeva ulica šte. 9/I.

načelnik dr. Kosi Anton.

Odsek za socialno politiko, šef: dr. Karlin Ivan, banski svetnik.
Odsek za ljudsko zdravje, šef: dr. Avramovič Pavle, zdravstveni inšpektor.

Invalidski odsek, šef: Zorn Anton, banski svetnik.

Referat za inspekcijo dela, referent: inž. Baraga Evgen, tehnični svetnik. Miklošičeva cesta šte. 22/III.

Izseljenski referat, obenem izseljensko nadzorstvo Izseljenskega komisarijata v Zagrebu, šef: dr. Zore Slavko, politično upravni pripravnik.

Banski sanitetni svet, predsednik: načelnik oddelka za socialno politiko in ljudsko zdravje dr. Kosi Anton.

VII. Finančni oddelek:

Bleiweisova cesta šte. 13

načelnik dr. Orel Filip.

Finančno-pravni razdelek, šef: Širca Ignacij, banski višji finančni svetnik.

Proračunski razdelek, šef: Božič Jernej, banski višji finančni svetnik.

Državno računovodstvo, šef: Juvanc Milan, banski višji računski inšpektor.

Banovinsko računovodstvo in blagajna, šef: Erman Jernej, višji računski inšpektor.

VIII. Oddelek za trgovino, obrt in industrijo:

Erjavčeva cesta šte. 12

načelnik Trstenjak Dragotin.

Odsek za trgovino, obrt in industrijo, šef: dr. Trstenjak Alojzij, banski svetnik.

Odsek za rudarstvo, šef: inž. Čuček Ernest, rudarski glavar. Novi trg šte. 3.

Banovinski turistični odbor, referent: Badjura Rudolf.

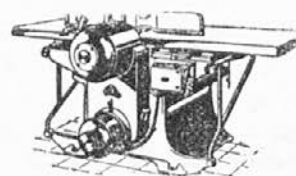
Pomožni urad:

Banovinska poklicna svetovalnica in posredovalnica, šef: dr. Schmidt Vladimir, Aškerčeva ulica šte. 12.

**VODILNI SLOVENSKI
KMETIJSKO-STROKOVNI
IN GOSPODARSKI LIST**

**VSAKEMU KMEČKEMU DOMU
NUJNO POTREBEN I**

Stroje za obdelavo lesa

dobavlja za mizarstvo,
kolarstvo ter žagine
naprave

v dovršeni konstrukciji

R. Raznožnik

LJUBLJANA, Pražakova ulica 8/I. Tel. 3554

IV. BONAČ

LJUBLJANA

naspr. glavne pošte

- Najsmotrnejše sortirana trgovina
- s pisarniškimi
- strojepisnimi
- razmnoževalnimi in
- tehničn. potrebščinami

Izbrano fine
znamke
polnilnih peres

Zastopstvo za svetlopisni papir »OZALID«

Peter Hrastelj — Laško

Mizarstvo — Trgovina z mešanim blagom.
Zaloga opeke

Petkoš Ivan

Jesenice

lesarski mojster

Kralja Petra 6a

Izvršuje vsa v stavbno stroko spadajoča dela. —
Izdeluje načrte — weekend hišice — nakup parcel
in nadaljnja oskrba gradbenih dovoljenj.

Ivan Presterl

RADOVLJICA - tel. 5234

Strojno mizarstvo po danih in last-
nih načrtih ter pogrebno podjetje

POHIŠTVO

Spalnice, jedilnice, gosposke sobe, kuhinje itd. iz trdega in furniranega lesa, kakor tudi vsa stavbna mizararska dela izdelujem po zmernih cenah
JANEZ TAVČAR, splošno mizarstvo, **Škofja Loka**, Forme 1

Ljudska posojilnica v Celju

zadruga z neomejenim
jamstvom

na oglu
Kralja Petra ceste
in Vodnikove ulice

Sprejema in obrestuje hranilne vloge brez odpovedi po 4%, na trimesečno odpoved po 5%. Dovoljuje posojila in trgovske kredite. Stare in nove vloge izplačuje točno.

Pretnar Franc

Podhom
Gorje

Stavbno in pohištvno mizarstvo
Solidno delo — cene zmerni!

Pokančujte

številne škodljivce na polju, rastlinah, itd., najrazličnejšo golazen in mrčes v hiši, stanovanjih, shrambah in skladiščih, uničujte **hišno gobo** itd. itd. samo z zanesljivimi, strokovno sestavljenimi inž. **Prezljivimi** sredstvi, ki jih na Vašo zahtevo sestavi:

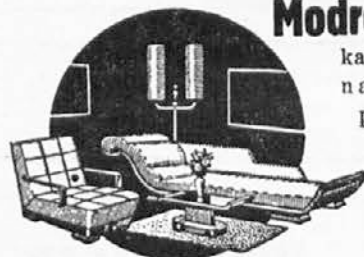

Cenitev posestev

in kakršne koli škode na njivah, rastlinah, posestvu itd. nasveti za sodobno resodnosno kmetijstvo, uprava, vodstvo in nadzorstvo na posestvih itd., vse to vrši sodno zapriseženi kmetijski izvedenec in cenitelj:

POOBL. AGR. INŽ. P R E Z E L J

Ljubljana, Wolfova 3, telef. 34-73, št. ček. rač. 13.382

Modroce - otomane

kauče, zavese itd. vam napravi, predela in popravi tapetništvo

IVAN HABIČ

Poljanska c. 17. Tel. 46-90

Zaloga: Kopitarjeva 1 (nasproti trg. Ničman)

Gospodarska zveza

zadruga z omejenim jamstvom

Ljubljana, Tyrševa cesta 29 // Tel. 27-70

je centrala slovenskega blagovnega združništva, ki skupno nakupuje za svoje članice - zadruge vse potrebščine in vnovčuje njihove odvišne pridelke

Kmetje! Zadrugištvo je naša samopomoč! Kupujte in prodajajte samo preko svojih zadrug!

Diatonične troidne Hohner harmonike model „TRIGLAV“

WARBINEK

LJUBLJANA, Miklošičeva 4

Klavirje, gosli, saksofone, klarinete, Hohner harmonike in vse glasbilske potrebščine od šolskih do prvovrstnih izdelkov kupite najceneje pri

Smersu Rudolf:

Tudi kmet mora dobiti zavarovanje

Pri nas in skoraj po vseh državah sveta so delavci in uradniki zavarovani. Kaj se to pravi? To pomeni, da so delavci in uradniki preskrbljeni za tisti čas, ko si sami pomagati ne morejo, ko n. pr. zbole ali se ponesrečijo, ko onemorejo ali ostare, ali pa tudi, ko brez svoje krivde nimajo dela in zaslužka. V takih primerih si delavec sam ne more pomagati in je zato nujno navezan na tujo pomoč. Včasih, ko še ni bilo zavarovanja, je bil tak delavec navezan na javno pomoč ali pa je moral celo beračiti. Delavska družina se je ob smrti svojega rednika mnogokrat znašla v največji bedi in pomanjkanju. Zavarovanje pa je v veliki meri to zlo odpravilo.

Zavarovanje delavcev in uradnikov je bilo v Evropi uvedeno pred dobrimi 50 leti. Državniki so spoznali, da morajo za delavski stan poskrbeti in ga zavarovati, ako hočejo, da bo v državi vladal mir in red in ako hočejo zavreti revolucionarna gibanja med delavstvom.

Zavarovanje stane seveda mnogo denarja. Ta velika denarna sredstva pa dobe delavske in uradniške zavarovalnice (Okrožni urad za zavarovanje delavcev, Bratovska skladnica za rudarje, Pokojninski zavod za nameščence itd.) pri delavcih in njihovih delodajalcih. Delavci in delodajalci morajo vsak mesec plačati zavarovalnim ustanovam določen prispevek, ki služi za dajanje podpor in pokritje upravnih stroškov. Naši delavci imajo zaenkrat izpeljana sledeča zavarovanja: za bolezen, za nesrečo, za onemoglost, starost in smrt in za brezposelnost. Tem zavarovanjem je mogoče marsikaj prigravarjati, vendar eno drži, da so naši delavci in uradniki vsaj skromno preskrbljeni za tisti čas in v tistih primerih, ko jih zadene bolezen, nesreča, onemoglost in starost in da je tudi družini teh vsaj skromno pomagano ob smrti njihovega rednika.

Pri nas žal niso zavarovani vsi delavci. Po zakonu o zavarovanju delavcev iz leta 1922 zaenkrat še niso zavarovani poljedelski delavci in posli v poljedelskem delu. Ker je naša država poljedelska država, je s tem izvzetih iz zavarovanja ogromno število poljedelskih delavcev, viničarjev, kočarjev ter hlapcev in dekel. Ti so zavarovani edino le tedaj, kadar so zaposleni pri poljedelskih strojih, ki jih goni elementarna (para, elektrika, plin in podobno) ali živalska sila.

Pri nas tudi niso javno in obvezno zavarovani samostojni stanovi (kmetje, obrtniki, trgovci itd.). V tem oziru smo zadaj za drugimi evropskimi narodi, ki so tudi za samostojne stanove uvedli splošno in obvezno javno zavarovanje. Tako so na primer kmetje zavarovani v Belgiji, Bolgariji, na Danskem, v Nemčiji in Franciji, na Finskem, v Italiji in na Norveškem, na Švedskem in v Švici.

Potrebo po zavarovanju kmetijskega ljudstva je pri nas prvi uvidel dr. Janez Evangelist Krek. Toda niti njemu se ni posrečilo prepričati našega ljudstva, da je zavarovanje potrebno. Danes bi morebiti imel dr. Krek lažje stališče, ker se vedno bolj širi prepričanje, da so tudi kmet, zlasti pa še kmetijski delavec, viničar, kočar ter hlapec in dekla zelo potrebni zavarovanja.

Najboljše božično in novoletno darilo trajne vrednosti za vsakega je življenjska polica

SLAVIJE

Poglejmo kako živi naš kmet! V Sloveniji prevladuje mala kmetija. Zemlja je slaba, svet je hribovit in to zemljo obdeluje naš kmet. Zaslužek je majhen in zadošča komaj za potrebe, ki se sproti pojavljajo. Če pa se zgodi kaj posebnega, potem mora kmet v posojilnico, ali pa k dobrim ljudem, da mu pomagajo s posojilom. Taki posebni primeri so tedaj, kadar se v kmečki družini pripeti nesreča, ki nikdar ne počiva. Tak poseben primer je, ko se kmetu poroči hčerka in ji je treba odšteti doto. Tak poseben primer je tudi tedaj, ko izroči kmet svoje posestvo sinu, pa si izgovori kot, Sin prevzame morebiti že zadolženo posestvo, mora svojim sestram in bratom izplačati njihove deleže ter očetu nuditi primeren prevžitek. Veliko breme prevzame s tem mladi posestnik na svoja ramena. Kako težko je to breme, ve samo

PRVOVRSTNE SLAMOREZKNICE

nudi po še vedno ugodnih cenah

železnina **FR. STUPICA, Ljubljana, Gosposvetska cesta 1**

mlatilnice, sejalnice, motorje in jermena, Deering kosilnice, mline za moko in preše za sadje, železne peči in štedilnike, reporeznice, brzoparilnike, kotle za žganje, kultivatorje, črpalke za vodo in gnojnico, vozne dvigalke original SBW — vse **garantirano**

tisti, ki je to v življenju sam izkusil. Mnogo jih pod tem bremenom omaga.

Ni potrebno prav na dolgo in široko govoriti o usodi onemoglega in ostarelega hlapca ter onemogle in priletne dekletke. Samo nekoliko je treba pogledati, kje so v mladih letih služili svoj kruh berači, ki hodijo po naših vaseh in mestih. Dobro bi bilo pogledati tudi v ubožnice in hiralnice, kjer najdemo vse polno starih in onemoglih hlapcev in deklet. Življenje ubovega starega hlapca je kaj lepo popisal pisatelj Ivan Cankar v povesti: »Hlapec Jernej in njegova pravica«.

Vsi pametni ljudje v naši državi so trdno prepričani, da je ena izmed velikih socialnih nalog naše države, da uredi zavarovanje našega kmečkega ljudstva in sicer predvsem malih kmetov, poljedelskih delavcev, ki so zaposleni na velikih posestvih ter hlapcev in deklet, viničarjev ter kočarjev.

Ne bomo podrobneje govorili o tem, kako naj se uredi to zavarovanje za naše kmetstvo, tudi ne bomo govorili o organizaciji tega zavarovanja ali o višini podpor in prispevkov. Na tem mestu hočemo poudariti samo to, da je zavarovanje našega kmetstva zelo potrebno.

Potrebno je zavarovanje za bolezen. Naše kmetstvo potrebuje zdravnika, zdravila in oskrbo v bolnišnici. Manjšega pomena je za kmeta denarna podpora v času bolezni. To zavarovanje za bolezen bi se dalo rešiti n. pr. na ta način, da bi pritegnili k zdravljenju kmetstva zdravnike zdravstvenih občin, ali pa, da bi ustanovili povsod zdravstvene zadruge.

Bolj važno pa je zavarovanje za starost, onemoglost in smrt. Za izvedbo tega zavarovanja se bo morala ustanoviti posebna zavarovalnica, ki bo pobirala določene prispevke in delila starim in onemoglim kmetom, viničarjem, kočarjem, hlapcem in deklam skromne starostne in onemoglostne rente.

Prispevki za tako zavarovanje ne bi bili visoki. Pri delavcih, zavarovanih pri Okrožnem uradu, znaša povprečni mesečni prispevek za zavarovanje za onemoglost, starost in smrt 18 dinarjev. Za ta prispevek bo dobival delavec na stara leta okoli 216 dinarjev na mesec. Take bodo morale biti približno tudi številke v kmečkem zavarovanju za onemoglost, starost in smrt. Z uredbo tega zavarovanja bi odpadle prevžitkarske pogodbe, ki so mnogokrat za posestvo veliko breme. Podpore za svoje ob rednikovi smrti so seveda manjše in znašajo sedaj v delavskem zavarovanju eno četrtno tiste podpore, do katere je imel pravico umrli zavarovanec.

Dobro bo potrebno preudariti tudi to, ali je kmečkemu ljudstvu potrebno zavarovanje za nesrečo in zavarovanje za brezposelnost. V nekaterih državah so bili mnenja, da ti dve zavarovanji za kmetstvo nista neobhodno potrebni, ampak da je predvsem potrebno zavarovanje za onemoglost, starost in smrt. Seveda je potrebno zavarovanje delavcev, ki delajo pri poljedelskih strojih in v gozdu. To je pa pri nas že izvedeno.

Poleg vseh teh zavarovanj pa bi naš kmet potreboval tudi zavarovanje dot. Vsem je dobro znano, v kakšne težave pride kmet tedaj, ko mora svojim hčeram izplačati dote. Če bi od rojstva hčerke dalje prisilno zbiral doto v zavarovalnici, bi tega sploh ne občutil. To zavarovanje izvajajo pri nas nekatere zasebne zavarovalnice in prav zaradi tega mogoče ne bi bilo potrebno takoj tega zavarovanja urediti obvezno v javni zavarovalnici.

V preteklih 20 letih je bilo v naši državi dobro rešeno marsikatero socialno vprašanje. Delavec je dobil primerno zaščito in zavarovanje. V bodoče pa se bo treba lotiti tudi kmetstva socialnega vprašanja, da bomo imeli zadovoljno kmetstvo, ki je steber naše poljedelske države.

Kras.

Skozi skalovje, mimo pritlikavega brinja in robidovja se vije cesta. Kamor pogledaš — kameniti vrhovi, nizko grmičevje. Na Krasu si, v kraljestvu burje! Drevo, ki se je uklonilo tu in tam na obojni strani, je krivo, se drži, kakor da pričakuje vsak čas mrzle moči, ki ga zvija in lomi, dokler ga ne izpuli izmed skal. Bolje se godi mladim cerom, ki so se zrastle po kotlinah in dvigajo zdaj zelene vrhove preko skal. Kakor da bi si želelo mlado drevesce iz pušče, hrepenelo po lepšem, rodovitnejšem kraju. Borne njivice vidi tu po dolinicah, po katerih se je nabralo nekoliko zemlje. In za to zemljo se bori Kraševc z burjo. Ogradi jo s kamenitim zidom in od daleč prihaja nanjo. Nasadi fižol, krompir, obseje s pšenico in si prideluje košček kruha v potu obraza.

Lea Fatur.

Večer v Trbovljah.

Rudarji z lučmi iz podzemlja hitijo,
upognjeni vsi so, po potu dišijo;
od blata predmestnega umazanih rok
pred bajtami čaka jih kopa otrok.

Bajte so revne ob umazani cesti,
rudarju težko je — ni do veselja nevesti:
živosrebrne oči se blestijo od sanj —
sajasti dimniki gledajo vanj.

Adolf Ščinkovec, rudar.

Od vsega, kar je Bog ustvaril, ne ljubi ničesar
bolj nego osvoboditev sužnjev in ne mrzi ničesar
bolj kakor ločitev žene od moža.

► **EMONA** ◀ **URE**

pri JANKU JAZBECU
Ljubljana, Miklošičeva 12

Gasilna brizgalna

(Humoreska.)

Svet se suče iz dneva v dan hitreje in to, brez česar je človek še včeraj lahko izhajal, je danes že potrebno, da ne rečem naravnost nujno. Kaj se vam morda zdi potem kaj čudnega, če smo jo tudi mi v naši vasi ubrali za drugimi in si ustanovili gasilno društvo?

Gasilno društvo imamo torej v vasi. Ne morda iz baharije ali celo iz potrebe. Prav gotovo nihče ne trdi tega. Ustanovili smo ga, ker nam bi bilo nerodno, da bi drugi na nas kazali s prstom: »Glejte, sedemdeset hiš štejejo, pa še društva ne premorejo!«

Gasilno društvo torej imamo in brizgalno smo si pre-skrbeli. Sicer pa vam moram povedati, da vaščani niso nikoli kazali prevelikega navdušenja niti za vodo niti za ogenj, in samo dvakrat so imeli priliko, da so lahko od daleč gledali, kako je ročna brizgalna iz sosednje vasi metala vodene curke na goreči poslopji. Prida pa ni opravi-la dosti in zgorelo je obakrat vse, razen kamnitih temeljev. Potem se vam bo zdelo kaj umljivo, da naši ljudje niso mogli imeti posebnega veselja do take priprave. Po njihovem mnenju je bilo vse to odveč. Na sodni dan bo itak vse zgorelo, potlej je pa že vseeno, če pogori kaka hiša nekaj tisočletij prej ali kasneje.

Tako je bilo mišljenje naših ljudi in nikoli si ne bi nabavili brizgalne, da niso v drugih vaseh okoli nas tako krepko korakali s časom naprej. Če jo imajo povsod drugod, zakaj bi je mi ne imeli? In smo sklenili, da jo naročimo. Stacunar Burež, ki svoj trebuh za naše žulje pase, je celo nekaj čvekal o motorki. Ti ljubi moj Bog, le kam je vendar potisnil svojo pamet, da je bleknil takó neumno? In to še v teh resnih časih! Kaj misli, da je bencin voda in da se ga kar s škafi zajema doli pri reki? Še za vžigalnike ga človek težko stakne, pa bi ga dobili za motorko, ki bi ga pila kot krava. Nak, z Bureževim predlogom ni bilo nič! Je pa že ročna brizgalna vse bolj zanesljiva. Sicer se človek pri njej res pošteno premaje, toda nekaj krepkih rok se še zmerom dobi laže kot pa bencin. In kar je glavno: domača moč je zastoj!

Burež je propadel. Čisto naravno. To vendar ne gre, da bi podpirali mnenje in predlog nekoga, ki niti sam ne ve, kaj prav za prav hoče. In to celo tedaj, ko smo vendar vsi vedeli, da imajo v nekem trgu na Gorenjskem naprodaj še dovolj dobro ohranjeno ročno brizgalno.

Odločili smo se torej zanjo. Vse je šlo hitro in brez posebnega prerakanja. Če je tudi koga srbel jezik, mu ni kazalo drugega, kot da se je ugriznil vanj, preden je zinil kakšno nepotrebno. Vse to bi stvar samo zavleklo. Zadeva pa je vendar postajala iz dneva v dan nujnejša. Zato smo kar na hitro zbrali potrebni denar, ga odposlali in čakali na naročeno brizgalno. Moj Bog, koliko časa smo jo pričakovali! Trikrat je že zgorelo po tistem, odkar smo poslali denar, brizgalne pa od nikoder. Človek bi znorel od jeze in obupa, če ne bi že od rojstva imel tako trdnih živcev!

No, končno je le prišla. Lepa, skoraj nova, na ročni pogon seveda. Malo je bila sicer obrabljena, prednja ročica je bila prelomljena, šipa na desni svetilki razbita in

tudi usnjeno blazino na sedežu je že nekdo ukradel. Toda brizgalna je bila vendar tu, prava gasilna brizgalna na ročni pogon — in kaj smo hoteli še več?

Sklenili smo, da napravimo v nedeljo veselico. O ti moj Bog, ko bi videli, kako razburjenje je nastalo, ko je Burež dejal, da je ta stvar odveč. Užaljenost, seveda! Kaj misli, če nam je njegova motorka odveč, da nam je odveč tudi veselica? Ne boš, bratec! Veselica mora biti! Nihče ne trdi, da ne živimo v resnih časih, toda nekaj veselja si pa vendar lahko privoščimo. Takale brizgalna pa tudi ne pride vsak dan v vas! To je vendar čisto jasno.

Izbrali smo si veselični prostor in nasadili mlajev okoli njega, da je bilo veselje pogledati! Kot da bi se pol hoste preselilo na oni travnik. In pisani trakovi in zastave! Nočem hvaliti, toda videti bi morali! In koliko je bilo ljudi! Glava pri glavi. Celo Burež je primotovilil, kljub temu, da ni obveljala njegova. Ni nam zameril in mi njemu tudi ne. Saj veste, opozicija mora biti! Kdaj je bilo še kako društvo brez nje? Toda pri kozarcu smo si vendar lahko edini.

Bilo je čudovito in navdušenja čez mero. Tisti mali pretep pod noč menda ni motil nobenega. Mladina je vročekrvna. Lepo sicer to ni, a kaj hočemo. Kri tudi ni voda.

Drugi dan smo imeli težke glave, toda brizgalna se nam je zdela še lepša. Bila je imenitna in nismo se je mogli nagledati. In prav nič ne bom pretiraval, če povem, da so nam bili ljudje iz sosednjih vasi nevoščljivi zanjo.

Nekdo je predlagal, da bi jo preizkusili, če vleče vodo, toda drugi so bili proti, češ da jo lahko pokvarijo, in smo onega takoj izključili iz društva.

Zapeljali smo jo v staro barako in čakali ognja. Pa ga za vruga ni hotelo biti! Nekoč je nameraval Cuznarjev hlapec zažgati zapuščeno bajto, pa smo ga dobili, preden je svoje delo izvršil, in ga dostojno pretepli. Morda je bilo zato marsikom malo žal, ker ni videl, kako bi se brizgalna obnesla; toda tu se ni dalo nič pomagati. Moj Bog, to je vendar čisto umljivo! Saj si nismo nabavili brizgalne zato, da bi si požigali hiše.

Gasilno društvo se je razmahnilo. Vsak je hotel biti zraven. Celotroci so silili, naj jih vpišemo med člane. Kot da bi bili požari za igračo na svetu! Tako društvo je vendar resna stvar in kdor stopi vanj, ta mora poznati tudi red in disciplino. Tako so pa bili spočetka kot ovni. Seveda, vsak bi rad držal cev v rokah, da bi po svoji volji naravnaval vodeni curek v ogenj. K ročicam pri brizgalni pa ni hotel nobeden!

Nazadnje se je le vse uredilo. Župana smo izbrali za gasilskega načelnika in njemu je pripadla skrb za cev. Ostale smo porazdelili k brizgalni, dva k lestvam, enega k rogu, določili voznika, konje in druge nujne malenkosti. Povem vam, da ni šlo lahko. Skoraj tretjina članstva je odpadla, ker so se posamezniki čutili prizadete. Toda ljudi je bilo še zmerom dovolj. In red je bil! To pa je glavno.

Brizgalna je medtem počivala v baraki, na kateri smo skrbno popravili stene in vrata, prenovili strop in pokrili streho. Tudi nove križe smo dali v okna. Zaradi varnosti, seveda. Lahko bi se kdo splazil v barako, kaj ukradel, narezal cevi ali pa vsaj razbil še drugo svetilko, ki je bila zdaj še cela. Tako pa smo brizgalno vsaj za silo zavarovali pred takimi presenečenji. Ko smo bili z delom pri kraju, smo barako zaklenili in izročili ključ županu.

Nesreča ne počiva! Ne odla-
šajte s sklenitvijo zavarovanja

SLAVIJA

ZAŠČITNI ZNAK

KMETOVALCI!

*Za dvig pasti in povečanja pridelkov
uporabljajte:*

APNENI DUŠIK NITROFOSKAL-Z

8:12:8

*Nitrofoskal-I. 8:7:8
Nitrofoskal-II. 4:8:8*

Naročajte skupne vagonске pošiljke pri:

TVORNICA ZA DUŠIK D·D·RUŠE

Potem smo imeli še nekoliko važnih sej. Sklenili smo, da si nabavimo gasilske čelade, morda tudi uniforme, sekirice in še marsikaj. To je potrebno, da se že na zunaj ločijo pravi gasilci od tistih nepoklicancev, ki bi se radi neopazno pritihotapili mednje. No, in čast sama tudi ni ravno majhna reč! Uniforme so v resnici zelo važna zadeva, da ne rečem včasih celo bolj kot brizgalna. Na gasilskih veselicah namreč pošten gasilec lahko izhaja brez brizgalne, brez uniforme pa ne more.

Torej smo sklenili, da si nabavimo vse potrebno. Pri vsem tem pa smo nestrpno pričakovali ognja, kajti brez njega je gasilno društvo navsezadnje le brez pomena.

Čakali smo in ga pričakali. Bilo je sredi poletja, malo po svetem Jakobu, ko se je ponoči naenkrat pokazal ogenj na vasi. In čudno, ravno na tisti baraki, v kateri smo imeli opravljeno brizgalno. Veter je vlekel in povedati moram, da je bila v resnici velika sreča za nas, da je stala baraka nekoliko odmaknjena od hiš, sicer ne bi rekel dvakrat, da bi se petelin ne preselil še na kakšno drugo sleme. V stolpu je tolklo plat zvona, ljudje pa so kričali in drveli k županu na dom po ključ, da bi odprli vrata pri baraki. Toda župana ni bilo doma in se je že dopoldne odpeljal z ženo v mesto. Toda ključ mora biti nekje! Vse so prevrnili v njegovi hiši, razbili v tistem vedlanju nekaj posode, raztrgali zavese na oknih, premetali pohištvo v sobah in na podstrešju ter nazadnje vdrli v klet in tam

polokali vse vino, kar ga je bilo v sodu. Zaradi sigurnosti, da najdejo ključ, kot so pravili kasneje. Kdo ve, če ni župan skrnil ključ ravno v sod?

No, in prav nič me ni sram, če povem, da je tudi mene zaneslo v klet. Človek je slab in si da včasih tudi vplivati od drugih. To pa lahko kljub vsemu primaknem k prejšnjim besedam, da je bilo v kleti prijetno. Ne gre, da bi človek zametal božjo kapljico! Dva, tri kozarce, to je zdravje! Toda ljudje so pili kot živina! In ko so izsušili ves sod, je tudi baraka pogorela do tal. Vse obenem, kakor bi bilo že vnaprej določeno. Od brizgalne je ostalo samo še nekaj železja.

Zvečer se je vrnil župan z ženo. Povedali smo mu o brizgalni in požaru, o ključu in vinu, pa je rekel, da nas bo tožil. Da ima kot župan in gasilski načelnik neomejeno oblast in lahko nosi ključ od barake koder hoče. Zmerom ga ima pri sebi in tudi danes ga je imel!

Zdaj čakamo, da nas vse skupaj pokličejo na sodišče, kot je obljubil župan, in nam obenem pošljejo ukaz, da zopet zberemo denar za novo brizgalno. Gasilno društvo imamo namreč v vasi in kako naj gasimo požare brez brizgalne? Če je nimamo, je tudi gasilno društvo brez pomena. To pa mora biti, že zavoljo ugleda vasi, kot trdi župan. In lahko mi verjamete, da je ugled v današnjem času zelo važna stvar.

Delavsko in nameščensko socialno zavarovanje

Smersu Rudolf

Dan za dnem slišimo in beremo o Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev, o Pokojninskem zavodu, o Javni borzi dela, o Bolniški blagajni trgovskega bolniškega in podpornega društva, o Bratovskih skladnicah in podobnih ustanovah, katerih namen je pomagati delavcem in nameščencem tedaj, ko so pomoči potrebni zaradi bolezni, zaradi nesreče pri delu, zaradi onemoglosti ali starosti, pa si sami pomagati ne morejo. Nekateri te ustanove hvalijo, drugi jih zopet grajajo, prav mnogi pa teh ustanov skoraj ne poznajo, ali pa jih le površno poznajo in ne vedo za pravi ustroj, namen in pravo delovanje teh ustanov. Te važne socialne ustanove nudijo pomoč okoli 150.000 (stopenetdeset tisočem) slovenskih delavcev in nameščencev in še veliko večjemu številu njihovih družinskih članov (svojcev).

Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu.

Z zakonom o zavarovanju delavcev iz leta 1922 so bile ukinjene okrajne bolniške blagajne, podjetniške in društvene bolniške blagajne, nezgodne zavarovalnice in podobne ustanove, ki so do tedaj izvajale bolniško in nezgodno zavarovanje v Sloveniji. S tem zakonom so bile vse te ustanove združene v en zavod, v Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, ki je postal nosilec vsega zavarovanja za vso državo. Osrednji urad torej izvaja zavarovanje za bolezen, za nezgode, starost, onemoglost in smrt. Pri Osrednjem uradu so zavarovani vsi delavci in nameščenci, razen rudarjev in topilničarjev, ki so zavarovani pri Bratovskih skladnicah in razen državnih uslužbencev, ki so zavarovani pri državnem pokojninskem skladu ali pri svojih humanitarnih fondih.

Izvajanje zavarovanja za bolezen prepušča Osrednji urad svojim krajevnim organom, t. j. Okrožnim uradom za zavarovanje delavcev in nameščenskim bolniškim blagajnam. Ostala zavarovanja pa izvaja Osrednji urad sam. Tako pošilja na primer Osrednji urad nezgodne rente sam neposredno ponesrečencem in prav tako bo pošiljal v bližnji bodočnosti tudi onemoglostne in starostne rente.

Osrednji urad za zavarovanje delavcev ima v Sloveniji dva svoja krajevna organa in sicer Okrožni urad za zavarovanje delavcev in Ljubljani ter Bolniško blagajno trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani.

Na čelu Osrednjega urada stojita: komisar Gašparac Jurij in generalni direktor Matjašič Radovan.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Na Miklošičevi cesti v Ljubljani stoji veliko poslopje, ki ima nad glavnimi vrati napis »Okrožni urad za zavarovanje delavcev«. Na sprehodu po tem poslopiju vidimo v pritličju polno zdravniških prostorov, kjer ordinirajo zdravniki za splošno prakso, pa tudi zdravniki specialisti. Dalje najdemo tu zobni ambulatorij, velike rentgenske naprave, posvetovalnico za matere in podobno. V podprtitličju je veliko kopališče, poleg njega pa fizikalno zdravišče. Vse druge prostore pa zavzemajo pisarne. Človek se mora čuditi ogromnemu delu, ki ga tu dan za dnem opravljajo velike množice zdravnikov in uradnikov. Vse to nam postane razumljivo šele tedaj, če pomislimo, da ima Okrožni urad v Ljubljani povprečno nad 100.000 (stotisoč) zavarovancev, ki skupaj s svojimi družinskimi člani po večkrat na leto iščejo pomoči pri Okrožnem uradu. Vsi ti zavarovanci so v službi pri okoli 30.000 (tridesettisoč) delodajalcih, katerim mora Okrožni urad vsak mesec poslati plačilne naloge. Samo za predpisovanje prispevkov ter izterjavo teh prispevkov je potrebna cela armada uradništva. Okrožni urad v Ljubljani ima svoja poslopja tudi v Mariboru in v Kranju z modernimi zdravstvenimi napravami, manjša poslopja ima v Celju in Ptuj. Pravkar pa se gradi novo poslopje v Celju. Stike med Okrožnim uradom ter

med zavarovanci in delodajalci posredujejo na deželi poslovalnice Okrožnega urada. Take poslovalnice ima Okrožni urad v Kranju, Trzinu, Kočevju, Novem mestu, Zagorju, Celju, Mariboru, Slovenjem Gradcu, Ptujem in Murski Soboti.

Predsednik samouprave OUZD je ing. Sodja Jože, ravnatelj je dr. Joža Bohinjec.

Kdo mora biti zavarovan pri OUZD?

Pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev morajo biti zavarovani vsi, ki dajejo svojo telesno ali duševno moč v najem, ne glede na spol, starost in državljanstvo. Izvzeti so zaenkrat samo poljedelski delavci. Ti so zavarovani samo tedaj, kadar delajo pri poljedelskih strojih. Zavarovanju so zavezani tudi vajenci. Vse te osebe morajo prijaviti v zavarovanje z navedbo imena in plače njihovi delodajalci!

Pravice zavarovancev!

Zavarovanci Okrožnega urada imajo sledeče pravice. Ob bolezni imajo brezplačno zdravniško pomoč, dobijo zdravila in vse potrebne zdravstvene pripomočke. Ako so nad 3 dni nesposobni za delo, imajo pravico do hranarine. Pravico imajo tudi do zdravljenja v bolnišnicah in v gotovih primerih tudi v zdraviščihih. Na račun Okrožnega urada se morejo zavarovanci zdraviti do 26 tednov, v posebnih primerih pa celo 52 tednov. Zdravniško pomoč morajo poiskati s potrdilom delodajalca. Družinski člani zavarovanca imajo tudi pravico do brezplačne zdravniške pomoči, do zdravljenja v 28 dnevnega zdravljenja v bolnišnicah, toda le v tem primeru, ako žive z zavarovancem v skupnem gospodinjstvu in nimajo lastnih dohodkov, to je, da so odvisni samo od zaslužka zavarovanca. Družinski člani so: žena, otroci, starši, ded, babica, vnuki, bratje in sestre. Kadar je član v bolnišnici ali v zdraviščihih, imajo družinski člani pravico do polovične hranarine. Ob smrti zavarovanega člana dobe svoji pogrebino, ki znaša 30 kratni znesek zavarovane mezde. Pod posebnimi pogoji imajo zavarovanci, oziroma zavarovanke pravico do podpor ob porodu in do zobne nege.

Ako se pripeti zavarovancu nesreča pri delu, ali na poti na delo ali na poti z dela domov ali pri delu, ki ga opravlja po naročilu delodajalca, oziroma v interesu delodajalca, potem ima zavarovaneec pravico do tako zvane nezgodne rente. Višina te rente je odvisna od stopnje poškodbe in od zavarovanega letnega zaslužka. Tako rento dobiva zavarovaneec toliko časa, dokler traja njegova delna ali popolna nesposobnost za delo. Vsako obratno nesrečo mora delodajalec takoj javiti Okrožnemu uradu. Prav je, ako tudi delavec sam javi nesrečo Okrožnemu uradu. Če zavarovaneec zaradi obratne nesreče umre, potem imajo družinski člani pod gotovimi pogoji pravico do podpore.

V letu 1937 je bilo uvedeno zavarovanje za onemoglost, starost in smrt. Pod gotovimi pogoji bodo stari in onemogli delavci imeli pravico do skromnih onemoglostnih in starostnih rent, prav tako pa njihovi svojci ob smrti zavarovancev do skromnih vdovskih in otroških podpor. Pravimo, da so te podpore skromne, ker so pač tudi prispevki majhni. Potrebno pa bo te prispevke dvigniti in tako tudi dvigniti prepotrebne podpore za onemogle in stare delavce in za njihove družinske člane.

Bolniška blagajna trgovskega bolniškega in podpornega društva.

Okoli deset tisoč nameščencev je zavarovanih pri Bolniški blagajni trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani. Ta ustanova ima svoj sedež v Ljubljani, razteza pa svoje delovanje po vsej Sloveniji. Člani te blagajne smejo biti samo nameščenci. Ta blagajna je, kakor smo že zgoraj rekli, krajevni organ Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu in veljajo zanjo in za zavarovance ista določila, kakor za okrožne urade ter njihove zavarovance.

Na Bolniško blagajno je tesno naslonjeno Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani, ki izvaja neko posebno, tako zvano višje zavarovanje. Tisti, ki plačujejo prispevke za to višje zavarovanje, imajo nekatere posebne pravice. Predvsem imajo pravico, da se zdravijo v lastnem sanatoriju v Ljubljani, ki se imenuje »Šlajmarjev dom«. Če se član v bolezenskih primerih, ki se sprejemajo v Šlajmarjev dom, ne

Z dobrimi bonboni,
čokolado in pecivom
Vam postrže ceneno

Presterl Anton
pekarna, RADULJICA
Telefon števil. 52-34

posluži sanatorija, ampak se zdravi v bolnišnici, ima pravico do povračila stroškov med drugim in tretjim oskrbnim razredom najbližje javne bolnišnice. Poleg te najvažnejše pravice nudi višje zavarovanje še nekatere druge pravice, ki jih vsebuje Pravilnik k dajatvam višjega zavarovanja TBPĐ.

Predsednik samouprave TBPĐ je Martelanc Ivan, ravnatelj je Podgoršek Anton.

Bratovske skladnice.

Delavci in nameščenci, ki so zaposleni v podjetjih, ki spadajo pod rudarske zakone, so zavarovani pri Bratovskih skladnicah. Bratovske skladnice imajo tri oddelke: bolniško, nezgodno in pokojninsko blagajno. V sestav Bratovskih skladnic spada tudi sklad za preskrbo nezaposlenih rudarskih in topilniških delavcev.

Člani Bratovskih skladnic so uvrščeni v razne kategorije in sicer po delu, kakršnega opravljajo. Podpore, ki jih prejema člani Bratovskih skladnic, so podobne podporam, ki jih daje Okrožni urad svojim članom. Bolniška blagajna nudi na primer brezplačno zdravniško pomoč, zdravila in bolnišnico, dalje hranarino za dobo 6 mesecev, ki se more v izrednih primerih podaljšati na 12 mesecev. Ako član umre, dobe svojci pokojnino, članica-porodnica pa ima pravico do porodniških podpor. Tudi svojci imajo pravico do podpor. Nezgodna blagajna pa daje rente ponesrečencem in prav tako rente svojcem. Pokojninska blagajna daje pokojnine onemoglim in starim rudarjem in topilničarjem, prav tako pa tudi pokojnine vdovam, otrokom in tudi drugim sorodnikom.

Predsednik B. S. je Skubec Rihard, upravnik je Dular J.

Javna borza dela.

Javne borze dela posredujejo delo in podpirajo nezaposlene delavce. Javno borzo dela imamo v Ljubljani na Gosposvetski cesti in se njeno področje razteza na vso Slovenijo. Podpore za nezaposlene delavce in nameščence so urejene z uredbo o preskrbovanju nezaposlenih delavcev, ki je stopila v veljavo dne 1. julija 1938. Te podpore predstavljajo nekako brezposelno zavarovanje našega delavstva. Žal, da so teh podpor v premajhni meri deležni sezonski delavci.

Predsednik Borze dela je dr. Karlin Ivan, šef Borze dela je Vončina Josip.

Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani.

Nameščenci, to je duševni delavci, niso za starost in onemoglost zavarovani pri Okrožnem uradu ali pri Bolniški blagajni, ampak so zavarovani pri Pokojninskem zavodu za nameščence v Ljubljani. To zavarovanje ima svoje temelje v zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščencev, ki je do nedavnega v naši državi veljal samo za Slovenijo in Dalmacijo, pa je bil pred kratkim razširjen na vso državo. Pri Pokojninskem zavodu mora biti zavarovan vsak nameščenec, ki je izpolnil 18. leto starosti in ima vsaj 150 din letne plače ter ima njegova služba uradniški značaj, oziroma izvršuje pretežno duševna opravila. V primeru onemoglosti in starosti dobi zavarovanec onemoglostno rento, oziroma pokojnino. V primeru zavarovančeve smrti pa dobijo vdova in otroci vdovsko, oziroma otroško rento. Pravkar se pripravlja sprememba zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev in se bodo odpravili nekateri nedostatki tega zavarovanja. Letošnje leto so postali člani Pokojninskega zavoda trgovski sodrudniki, strojniki in zobotehnik, s čimer je število slovenskih zavarovancev Pokojninskega zavoda v Ljubljani naraslo na dvanajst tisoč oseb.

Nekaj pripomb.

Kratek je ta prikaz našega delavskega in nameščenskega socialnega zavarovanja. Vendar se tudi iz tega kratkega prikaza lahko vidi, kako pomembno vlogo igra socialno zavarovanje v našem narodnem življenju. Niti misliti si ne moremo, koliko bede in trpljenja prepreči to zavarovanje in koliko blagoslova prinaša v revne delavske družine. Potrebno pa je, da to zavarovanje spopolnujemo in da ga razširimo tudi na druge stanove (obrtnike, kmete), da bodo vsi deležni bogati socialnega zavarovanja. Res je, da predstavlja zavarovanje breme za delodajalca. Toda ne smemo misliti, da bi tega bremena ne bilo, če bi ne bilo zavarovanja. Saj bi bolni, ponesrečeni in onemogli delavci padli v breme splošnosti ali pa v breme delodajalca, tako pa sedaj zavarovanje prevzema te oseba na svoja ramena.

dpovedni roki

Obči državljanski zakonik

§ 1159: Odpoved je dopustna, ako je pri službenem razmerju, ki se ne tiče službe višje vrste, plačilo odmerjeno po urah ali dnevih, po kosih ali posameznih poslih, vsak čas za prihodnji dan; ako tako službeno razmerje v glavnem zavzema službojemnikovo pridobitno delavnost in je trajalo že tri mesece ali ako je plačilo odmerjeno po tednih, najkasneje prvi delavnik za konec koledarskega tedna. Ako se plačuje po kosu ali posameznih storitvah, ne nastopi učinek odpovedi nikakor pred dovršitvijo del, ki so ob času odpovedi začeta.

§ 1159 a: Ako službeno razmerje, ki se tiče službe višje vrste, v glavnem zavzema službojemnikovo pridobitno delavnost in je trajalo že tri mesece, se je treba držati brez ozira na način, kako se odmerja plačilo, odpovednega roka najmanj 4 tednov. Isto velja sploh, ako je plačilo odmerjeno po letih.

§ 1159 b: V vseh drugih primerih se sme službeno razmerje razvezati držeč se odpovednega roka najmanj 14 dni.

§ 1159 c: Odpovedni rok mora biti vselej za oba pogodbenika enak. Ako so dogovorjeni neenaki roki, velja za oba pogodbenika daljši rok.

ZAKON O OBRTH

Drugi del: Pomožno osebje

§ 233: Službeno razmerje prestane s potekom časa, za katerega je bilo dogovorjeno. — Kolikor ni s tem

zakonom kaj drugega določeno, moreta obe stranki službeno razmerje, dogovorjeno samo na poskušnjo ali samo za čas mimoidoče potrebe, v prvem mesecu vsak čas razvezati. — Ako je službeno razmerje sklenjeno dosmrtno ali za več kot 5 let, sme službojemnik to razmerje razvezati po preteku 5 let, z odpovednim rokom 6 mesecev. — Ako je službojemnik stopil v službeno razmerje ali ga je takoj nadaljeval, ne da bi bil dogovoril čas trajanja, more to razmerje odpovedati po določbah tega poglavja.

§ 234: Kolikor za službojemnika ni dogovorjeno kaj ugodnejšega ali ni za posamezne vrste pomožnega osebja s tem zakonom določeno drugače, znaša odpovedni rok službenih razmerij najmanj 14 dni. — Ako je plača določena po kosu ali po posameznih storitvah, ne nastopi učinek odpovedi nikoli pred dovršitvijo storitev, ki so bile ob času odpovedi začete.

§ 235: Odpovedni rok mora biti vedno za obe stranki enak. Ako se dogovorijo neenaki roki, velja za obe stranki daljši rok. — S pogodbo se ne more dogovoriti odpovedni rok, daljši od 6 mesecev.

§ 236: Ženske se ne morejo odpustiti, ako so zadržane v vršenju službe zaradi nosečnosti ali poroda. Ako odpove službodavec službeno razmerje v času

Službo lahko dobiš, če naročiš oglas v „Slovincu“, „Slovenskem domu“ ali „Domoljubu“!

Vsa v krojaško stroko spadajoča dela za dame in gospode izdelujem po meri in najnovejšem kroju. Lepa izbira blaga po vzorcih za civilna in uniformna oblačila. — Delo solidno, točna postržba

Kavčič Zdravko DAMSKI IN MOŠKI SALON
Jesenice, Krekov trg št. 3

Specialna delavnica sodobnih notranjih oprem

Mizarstvo »Sloga«
BOŽIČ JOŽE — Kranj, Zlato polje št. 44

Izdelava pohištva z najnovejšimi tehničnimi pripomočki, po lastnih ali danih načrtih • Številna priznanja na razpolago • Zahtevajte proračune!

Posečajte **KINO** Šmartinski dom

ki je največji in najelegantnejši v Kranju in ima na sporedu po 3 velike filme tedensko

Ure, zlatnina, primerna darila
v največji izbiri pri **B. RANGUS, Kranj**
Dravska banovina
Detajl-Engros Kr. dvorni juvelir in dobavitelj

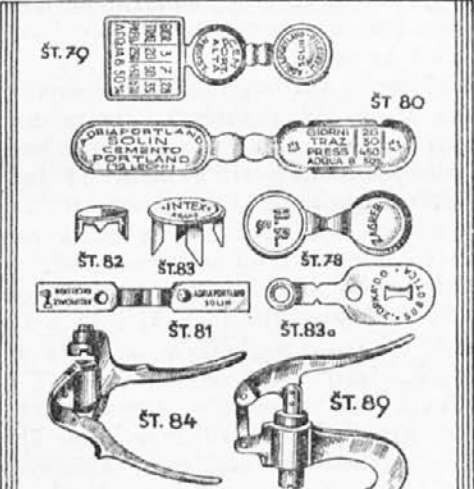

MESTNA HRANILNICA V RADOVLJICI

samostojen, pupilarno varen denarni zavod, ustanovljen l. 1896. / Hranilne vloge obrestuje od 3%, vezane do 5%

EKSPOZITURA NA JESENICAH

ZAHTEVAJTE PONUDBE !!

ŠT. 79 ŠT. 80
ŠT. 82 ŠT. 83 ŠT. 78
ŠT. 81 ŠT. 83a
ŠT. 84 ŠT. 89

IZDELUJE **»Sava«**
JESENICE, GORENJSKO

6 tednov pred porodom ali 6 tednov po porodu, ne prestate službeno razmerje nikoli pred 6 tedni po porodu.

Za trgovsko in ostalo višje pomožno osebje (IV. poglavje)

§ 332: Ako je stopil službojemnik v službeno razmerje, ali je to razmerje nadaljeval, ne da bi se dogovoril čas trajanja, se more odpovedati to razmerje po določbah tega paragrafa. — Ako ni dogovorjeno drugače ali če ni za službojemnika ugodnejšega krajevnega običaja, moreta službodavec in službojemnik tako razmerje razvezati s potekom vsakega koledarskega četrtletja po predhodni šesttedenski odpovedi. Po dovršenih petih letih službe znaša odpovedni rok tri mesece, po dovršenih petnajstih letih službe štiri mesece in po dovršenih pet in dvajsetih letih službe pet mesecev. — Odpovedni rok se s pogodbo ne more določiti z manj kot enim mesecem ali z več kot šestimi meseci, končati pa se mora zadnjega dne koledarskega meseca. — Ako je službeno razmerje dogovorjeno samo za čas mimoidoče potrebe, ga moreta v prvem mesecu razvezati obe stranki vsak čas za odpovedni rok enega tedna.

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo, s katero se ureja službeno razmerje hišnih ali gospodinjskih poslov

§ 15: Za določen čas sklenjeno službeno razmerje prestate, ko poteče dogovorjena doba. — Službeno razmerje, sklenjeno ali nadaljevano za nedoločen čas, se razveže z odpovedjo. Odpovedni rok je za obe stranki enak. Pri različnih rokih velja za obe stranki daljši, in če ni dogovora, 14 dnevni odpovedni rok. Iz enega tedna se rok tudi dogovorno ne more skrajšati. — Službeno razmerje, sklenjeno za poizkušnjo, sme v teku prvega tedna vsaka stranka razvezati, kadar koli hoče.

Novinarska uredba

Člen 4: Obojestranski odpovedni rok je tri mesece. Dokler teče odpovedni čas, ne sme delovati novinar pri drugem podjetju.

Uredba o zmanjšanju režijskih stroškov denarnih zavodov pod zaščito

§ 4: Če vodeči uradnik ali nameščenec zaradi odpovedi pogodbe ne pristane na nove namestitvene pogoje, smejo službeno razmerje odpovedati vodeči uradnik ali nameščenec kakor tudi zavod. V tem primeru znaša odpovedni rok 6 mesecev, če je bil s pogodbo dogovorjen odpovedni rok daljši od šestih mesecev ali bila pogodba sklenjena za daljšo dobo. — Če vodeči uradnik ali nameščenec, ki so mu bili sporočeni novi namestitveni pogoji, ne izjavi pismeno v osmih dneh, da na te pogoje ne pristane, se smatra, da je nanje pristal.

Uredba o zmanjšanju režijskih stroškov gospodarskih podjetij

Člen 2: Podjetje sme odpovedati svojim vodečim uradnikom na šest mesecev službeno pogodbo, po kateri je odpovedni rok daljši od šestih mesecev, kakor tudi pogodbo, sklenjeno na nedoločen čas ali na določen čas, če preostaja od tega časa še več kot šest mesecev. V takem primeru se pogodbeno odpravnina

lahko zniža na šestmesečno poslednjo plačo. Toda vodeči uradnik s tem ne izgubi že pridobljene pravice do pokojnine, če mu ta po pogodbi pristoji. — Podjetje sme vodečemu uradniku službeno pogodbo odpovedati tudi, če ne pristane na nove namestitvene pogoje.

Dopusti

Zakon o obrtih

Trgovsko in ostalo višje pomožno osebje (IV. poglavje)

§ 329: Ako služi službojmenik pri istem podjetju neprekinjeno šest mesecev, se mora dati med letom neprekinjen dopust najmanj deset dni vsako leto, po petih letih službe najmanj dva tedna, po desetih letih najmanj tri tedne, po petnajstih letih najmanj štiri tedne, po pet in dvajsetih letih pa pet tednov dopusta vsako leto. Kdaj se more dopust nastopiti, se določi dogovorno po razmerah dela v podjetju, in sicer po potrebi tako, da se službojmeniki pri nastopu dopusta izmenoma vrstijo. Ako v podjetju niso zaposleni več kot trije službojmeniki, se sme dati dopust v dveh približno enakih delih. Dopust se mora izkoristiti v teku enega leta. Prenosa dopusta na drugo leto se ne more zahtevati. — Službojmenik ima za časa dopusta pravico do plače. Ako službojmenik med dopustom ni na hrani, ki mu po pogodbi pritiče, se mu mora ob nastopu dopusta dati vrednost hrane v denarju. — V dopust se ne more všteti čas, ko je službojmenik po bolezni ali nezgodi zadržan vršiti svojo službo. — Službodavec ni dolžan dati dopusta, ako je službojmenik službo odpovedal ali bil iz važnih razlogov odpuščen.

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo, s katero se ureja službeno razmerje hišnih ali gospodinjskih poslov

Hišni ali gospodinjski posli

§ 10: Po dveletnem službovanju brez presledka ima posel pravico vsako nadaljnje leto do nerazdeljenega dopusta enega tedna. — Nastop dopusta naj se določi sporazumno z ozirom na potrebe gospodinjstva in na poslove osebne razmere in sicer praviloma v času velikih počitnic. — Poleg redne mesečne plače gre poslu za čas dopusta doklada za hrano v višini polmesečne plače v gotovini, ki se mora v popolnem znesku odšteti ob nastopu dopusta naprej. — Pravica do dopusta mine, če posel odpove službo ali če je iz tehtnih razlogov odpuščen iz nje. — Če je iz okolnosti razvidno, da je odpovedal gospodar poslu službo le zato, da bi preprečil pravico do poselskega dopusta, je posel upravičen zahtevati odškodnino v znesku, ki bi jo bil moral plačati gospodar za dobo preprečenega dopusta.

Posebni zakoniti predpisi glede dopusta veljajo za novinarje in mornarje. Glede pomožnega osebja po zakonu o obrtih zakonito ni nič urejenega o dopustih, pač pa so to uvedle kolektivne pogodbe.

Luknja v žepu.

Zena: »Kako je mogla priti po odhodu naših gostov tale srebrna žlica v predsobo!«

Mož: »Najbrž je imel eden naših gostov luknjo v žepu.«

Stanovske zbornice v Sloveniji

V Sloveniji imamo po današnjem stanju 7 zbornic, ki zastopajo stanovske interese svojih pripadnikov. Naloge posameznih zbornic so pospeševati predvsem stanovske interese stanu, ki je včlanjen v njih. V naslednjem podajamo pregled zbornic v Sloveniji:

Kmetijska zbornica je ena najmlajših in skrbi za interese kmečkega stanu. V Sloveniji imamo okoli 140.000 kmetijskih posestnikov. Ustanovljena je bila l. 1937. Predsednik je g. Martin Steblovnik, podpredsednika pa g. Janez Štrein in Potočnik Ivan. Zbornica ima 7 stalnih odborov, ki so naslednji: 1. Odbor za poljedelstvo. 2. Odbor za živinorejo, mlekarstvo, travništvo, pašništvo in melioracije. 3. Odbor za vinarstvo in sadjarstvo. 4. Odbor za gozdarstvo. 5. Odbor za kmetijsko in trgovinsko politiko. 6. Odbor za pravna, finančna, carinska in prometna vprašanja. 7. Odbor za kmetijske organizacije, združništvo, vaško higijeno in kmetijsko zavarovanje. Zbornični urad tvorijo: dr. Jože Lavrič, glavni tajnik, inž. Oton Muck, dr. Perger Franc, inž. Suhadolc Jože in inž. Čokl Matija, tajniki. Zbornični urad je v lastni hiši Gosposvetska 2.

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo je bila ustanovljena leta 1851 kot Trgovska in obrtna zbornica. V njej je včlanjenih okoli 10.000 trgovcev, 22.000 obrtnikov, 6.000 gostinskih obratov in nad 600 industrijskih podjetij. Pred razpustom in postavitvijo komisarja je imela Zbornica štiri odseke in sicer trgovskega, obrtnega, industrijskega in gostinskega. Zbornični komisar je g. Avgust Tosti, glavni ravnatelj Kreditnega zavoda za trgovino in industrijo, glavni tajnik pa je g. Ivan Mohorič. Tajništvo tvorijo: dr. Ivan Pless (trgovski odsek), dr. Josip Pretnar (obrtni odsek), dr. Jure Koce (gostinski odsek) in Franc Žagar (konzulent, za davčna vprašanja). Zbornica je v lastni hiši Beethovnova 10.

Delavska zbornica skrbi za interese 100.000 delavstva in 20.000 nameščencev v Sloveniji. Ustanovljena je bila leta 1921. Njen predsednik je g. Viktor Kozamernik, tajnik pa g. Andrej Hafner. Njen urad se nahaja v lastni palači na Miklošičevi cesti.

Inženjska zbornica ima včlanjenih nad 200 pooblaščenih inženjerjev in štejemo tudi okoli 300 pripravnikov za pooblašcene inženjerje v Sloveniji. Ustanovljena je bila l. 1919, predsednik inž. Milko Pirkmajer, tajnik Maks Veselko. Urad: Beethovnova ulica 2.

Zdravniška zbornica je bila ustanovljena leta 1923. V Sloveniji imamo okoli 600 zdravnikov. Predsednik Zdravniške zbornice je dr. Valentin Meršol, poslovni prostori so v Dalmatinovi ulici 10.

Odvetniška zbornica je obstojala na bivšem Kranjskem že od leta 1868. Njeno področje šteje sedaj nad 300 odvetnikov in okoli 120 pripravnikov za ta stan. Njen predsednik je dr. Janko Žirovnik, zbornični urad je pa v Cigaletovi ulici 3.

Notarska zbornica v Ljubljani je osnovana na zakonu o javnih notarjih iz leta 1930. Šteje sedaj 60 notarjev v vsej Sloveniji in 28 notarskih pripravnikov. Njen predsednik je dr. Andrej Kuhar, pisarna je v Cigaletovi ulici 3.

Lekarnarska zbornica za Slovenijo je bila ustanovljena leta 1930 in šteje sedaj 113 samostojnih lekarnarjev in lekarnarskih sodelavcev. Predsednik zbornice je mr. ph. Milivoj Leustek, tajnik pa mr. ph. G. Piccoli ml. Poslovni prostori zbornice so v Komenskega ulici 7.

Končno omenjamo še, da je bila nedavno ustanovljena v naši državi tudi **Dentistično-tehnična zbornica**, ki ima v Ljubljani svoje posebno poverjenišvo, katerega predsednik je g. Hinko Franken.

Kupujte kakovostne izdelke
domače industrije!

PERION - pralni prašek
BELL - milni prašek za
namakanje perila
VIT - suho čistilno sred-
stvo za posodo

VITOL - čistilo v pločevi-
nastih steklenicah za ko-
vine in steklo

GIDI - pasta za čevlje

proizvodi Celjske milarne
„HUBERTUS“ — Celje

Najboljša vina, vedno sveže pivo
in prvovrstne kuhinjske dobrote pri
Roza Zamparutti - Celje

Oglašujte v »SLOVENCU«

Po vašem okusu in želji vam opremi stanovanje s praktičnim,
sodobnim in prvovrstnim
pohištvo — mizarstvo
Izkoriščajoč vse pridobitve
v tej panogi sem vam s strokovnimi nasveti vedno na razpolago

Petak Franc v Rog. Slatini

Prilaparča se
SPECERIJSKA IN KOLONIJALNA EN GROS TRGOVINA
Milša Oset, Maribor

Velika izbira
kožuhovine
po zmernih cenah
pri

P. Semko, Maribor
krznar - Aleksandrova c. 13

Izdelovanje športnih
in uniformskih čepic.
— Zaloga vseh po-
trebščin za uniforme.

Sovjetska šala

Kmet gre v cerkev. Sreča ga komunist in ga vpraša, za koga
mislil moliti.

»Za sovjetsko vlado.«

»Prejšnje čase pa si molil za carja?«

»Jasno, za carja!«

»In ti veš, kaj se je z onim, ki si molil zanj, zgodilo?«

»Vem. Prav zato pa hodim v cerkev.«

V gostilni

»Oprostite, prosim, ali berete časopis, na katerem sedite?«

Razume, zakaj ne veruje

Učeni gospod se je hvatil pred duhovnikom: »Jaz verujem
samo tisto, kar razumem.«

Duhovnik mu odgovori: »Sedaj razumem, zakaj nič ne
verujete!«

Prva pomoč

Krvavenja: Vsako krvavenje ustavi kolikor mogoče hitro. Drži krvaveči ud kvišku. Stisni krvavečo žilo na oddaljenem mestu, iz katere krvavi, ne dotikaj se rane, ne umivaj rane z vodo, saj jo kri izpere. Ne devaj neposredno na rano nobenega obliža.

Postopek z ranami: Visoka lega. Položi na rano košček gaze ali zlikano krpo (ne vate). Namaži samo okolico rane z jodom, nato ovoj.

Krvavenje iz nosa: Bolnik naj mirno sedi, naj se ne vsekuj, ne kašlja in ne odhrkava. Stisni nosnici za 10 minut! Dobro je tudi, če namočiš v močni raztopini kuhinjske soli košček razkužene gaze ali čiste vate in jo ob dnu nosa potisni v nosno duplino.

Opeklina: Opečeno mesto namaži z oljem ali vazelinom in pokrij s platneno krpo. Če so mehurji razpokani, pusti raztrgano kožo v miru. Ne devaj na opeklina nobene druge stvari.

Prelom kosti: Zlomljeni ud obloži z deščicami ali močno lepenko, ker s tem olajšaš ponesrečencu bolečine. Zlomljeni ud položi v višjo lego. Pri oteklinah stavi na dotično mesto hladen in vlažen obkladek (burow).

Izpahnjenega uda ne nateguj, poišči zdravnika, da on to uravna.

Nezavest: Glavo položi nizko. Razveži tesne dele obleke. Izpostavi ga na čist, hladen zrak. Poškropi nezavestnega po obrazu in prsih z mrzlo vodo. Daj mu poduhati salmiaka. Ko pride k zavesti, ga lahko pokrepčaš s požirkom žganja, črno kavo ali čajem, ali pa mu daj nekaj hofmanovih kapljic na koščku sladkorja.

Udar strele in električnega toka: Polivanje zadete osebe z mrzlo vodo, umetno dihanje.

Zmrzovanje: Počasno ribanje s snegom ali ogrevanje v mrzli kopeli.

Kap: Razveži obleko. Glavo položi visoko. Na glavo mu devaj mrzle obkladke. Če bljuje, mu glavo obrni na levo stran, dokler se ne zave, mu ne dajaj okrepljenih pijač.

Božjast — padavica: Deni mu pod glavo blazino! Odpni mu obleko. Pusti ga v miru, da napad mine, ker mu z drugimi sredstvi ne moreš olajšati napada.

Sončarica: Obolelega spravi na hladen kraj v senco. Glavo položi visoko, razveži obleko. Devaj mrzle obkladke na čelo in srce. Če je nehal dihati, prični z umetnim dihanjem. Poškropi ga s hladno vodo.

Poškodbe oči: Če ti pade kaj v oko, ne drgni z roko očesa, s tem bolečine le povečaš! Dokler ne prideš do zdravnika, devaj na oči hladne obkladke. Če ti brizgne kaka kislina v oko, namaži oko z oljem.

Pomoč utopljenцу: 1. Hitro odpni obleko; 2. položi mu glavo nižje, stisni mu rebra ob straneh, okrog 20 krat na minuto, da izteče voda iz pljuč in želodca; 3. očisti mu usta in nos; 4. ude drgni in nanje devaj tople obkladke; 5. ne prenehaj z umetnim dihanjem — včasih je to treba cele ure!; 6. ko bolnik začne dihati, ga položi v posteljo na hladen zrak — daj mu okrepljen.

Zastrupljenja: Zastrupljenec s kislino, daj piti mnogo vode ali mleka ali limonade. — Z lizolom zastrupljenemu ne dajaj navadne pitne vode, temveč beljakovin, olja ali masla. Če ima bolečine v želodcu, mu daj mrzle obkladke na želodec. — S svetilnim ali drugimi plini: umetno dihanje, gorčično testo na noge in meča. — Zastrupljenje z gobami: Tudi nestrupene gobe lahko postanejo nevarne, če so prestare, ali pa, če so skuhanne stale in so bile čez dalj časa pogrele. Takemu zastrupljenцу daj ricinusovega olja, črne kave in led na glavo.

Pik strupene žuželke: Namaži s salmiakom!

Ugriz steklega psa: Rano podvezati takoj, izrezati meso okoli rane in rano izžgati.

Ugriz strupene kače: Dotični ud nad rano prevezati, rano iztisniti in razrezati (razširiti) z nožem, piti mnogo alkoholne pijače.

Pogodil ga je.

Mlečnikove kokoši so vedno v sosedovem vrtu. Sosed Mrak se jezi na vse pretege, končno jo pogrunta. Drugi sosedje ga vprašujejo, kako da Mlečnikovih kokoši ni več na njegov vrt. Mrak veselo pojasni: »Odkar sem neko noč položil na vrtno grede dvanajst jajc in jih zjutraj spridlo Mlečnika pobiral, imam mir.«

Domača lekarna

Vsaka hiša bi morala imeti doma vedno najnujnejša zdravila za prvo pomoč v nezgodi ali hitrem obolenju.

Domača lekarna mora imeti vsaj sledeče stvari:

nekaj steriliziranega bombaža (vate) in obvezno; stekleničico finega špirta ali bencina za razkuževanje ran; stekleničico jodove tinkture za mazanje ran; stekleničico lizola za razkuževanje večjih ran, razredčen v vodi 1-2%;

glicerol za hrapavo kožo in opekline; svinčeni kis, v vodi razredčen kot obkladek pri oteklinah; Hofmanove kapljice proti naglim slabostim; ricinovo olje kot odvajalno sredstvo; aspirin za primer glavobola ali zobobola; kamelice, lipovo cvetje, bezgovo cvetje za čaje; toplomer za merjenje vročine.

Potrebni sta tudi mala pinceta in vedno čiste škarijce.

Vsako orodje, ki pride v stik z rano, je treba prej dobro prekuhati ali vsaj dobro zdrgniti s špiritom.

O zdravljenju s čaji

Zdravljenje s čaji je uspešno samo takrat, kadar traja najmanj 4-6 tednov in če ga popijemo dnevno vsaj 3 skodelice: prvo na tešče, drugi dve pred jedjo. Če prenesemo, je pač najbolje, da pijemo čaj brez sladkorja; sladkor namreč zmanjšuje zdravilno moč. Uporabljamo ga samo pri težko pitnih čajih za kašelj. Na skodelico vode damo 1-2 žlički zdravilnega čaja, kakršna je pač telesna odpornost, oziroma kakršen učinek želimo. Pri navadnem čaju vlijemo vrelo vodo čez čaj in jo pustimo tako 3-5 minut. Pri ostalih pa denemo čaj v mrzlo vodo in pustimo, da vre 5-10 minut. Na ta način se prekuhajo korenine, sadje in razna semena.

Proti raznim boleznim in nadlogam uporabljamo sledeče čaje: za žlve: baldrijan in gozdni koren, (ki ju pa samo kratko zavremo);

proti kašlju: ajbiš in malveni cvet, žajbelj na mleku; proti trebušni napetosti: bezgovo cvetje in jagode; za tek: čaj od kumna, poprove mete, kamilice, janeža; kri čisti čaj od orehovega listja, živih kopriv, divje mačehe, jagodnih listov, črnega bezga, brinje;

za potenje: kamilice, črni bezeg in čim bolj vroč lipov čaj; želodčne težave olajšajo čaji od poprove mete, kamilice, melise; proti revmatizmu: brezovo listje, krčevce, erika, brinje; proti glistam: čaj od vratiča črvinjeka; pri sladkorni bolezni uporabljamo: borovničev čaj, laneno seme, evkaliptus;

na vodo ženejo: brezovo listje, šipkove jagode, lapuh, njivska preslica, zaspancek in zlasti medvedov grozdček;

proti izpuščajem: črne jagode kot čaj in smetnjak za obkladek; za odvajanje: črni trn in mešanica čajev St. Germain;

proti vodeneli: luštek, brinje;

proti zlateneli: belonia, čaj iz živih kopriv, lavendel in peteršilj;

proti protinu: sladka praprota, encijan, lapuh;

proti zaslužanju: lipovo cvetje, bazilika, lapuh, planinski mah;

za tek: pelin, kolmež, tavžentrože, encijan;

proti astmi: bezeg, roman cvet, evkaliptus.

Poleg notranje uporabe čaji uspešno delujejo tudi zunanje: Rane izpiramo z arniko, kožne bolezni z angeliko.

Oči s čajem iz smetljike, orehovitih listov, lapuha in plavice.

Proti debelosti: kopeli, v kateri so se kuhale hrastove lupine.

Za grgranje uporabljamo žajbelj, angeliko, poprovo meto, evkaliptus in kolmež.

Tudi za obkladek uporabljamo čaje: lanena semena, lavendel in arnika hlade. Grška detelja, laneno seme, črni bezeg, kamilice in papeževa sveča mehčajo. Hrastova skorja potegne odprta mesta na koži skupaj.

Raznovrstna uporaba česna.

Bolnikom, ki trpe na črevesnem vnetju, priporočamo uživanje česna. Kdor uživa mnogo česna, ne dobi poapnenja žil. Ob uživanju česna se očistijo in desinficirajo dihalni organi. Pri otrocih je česen izborno sredstvo proti glistam.

Kakor kupil tako prodal.

Kmet je prodal peku kilogram masla. Nezaupni pek je doma maslo stehal in je ugotovil, da kaže tehtnica samo tri četrti kilograma. Razjarjen nad goljufivim kmetom, ga je naznanil. Kmet pa je pred sodnikom odločno zavračal obdolžitve, češ da se je kot uteži poslužil kilogram težke pekove štruce. Če je štruca tehtala kilogram, je moralo tudi maslo imeti to težo.

Zagovor je bil tako dober, da so peka obsodili namesto kmeta.

Na počitnicah.

»Kako si preživel počitnice v Italiji?«

»Imenitno! Povzpeli smo se tudi na Vozuv.«

»Kaj ni bilo nevarno?«

»Prav nič, saj smo jahali osle. Vsak osel je dobil svojo številko. Jaz sem imel številko 8.«

KNJIGARNA IN PAPIRNICA

NA DEBELO

»Ilirija«

NA DROBNO

KRANJ
Mestni trg

se priporoča za nakup knjig, šolskih in pisarniških potrebščin

Gostilna pri »Nebeškem očetu«

Se priporočata

Ela in Albert
URSIČ

nudi cenj. gostom najboljše izbrana vina ter topla in mrzla jedila. Moderno urejene tujske sobe s tekočo vodo

KAMNIK, Maistrova 19

Damski plašči
moške suknje
obleke, perilo torbice, klobuki itd.

KOŠIR
JESENICE

A. JEGLIČ
LESCE pri BLEDU

trgovina špecerije, manufakture in stavbnega materiala - pletilna industrija.

Plamen

KOVINARSKA ZADRUGA Z O. J.

KROPA

Ustanovljena l. 1894

Ročne in strojne žebjarne

Tovarna vijakov in športnega okovja

Umetna kovačnica

Snubec s šopkom v roki stoji pred materjo svoje izvoljenke.

»Torej Vi mladi mož si želite mene za taščo?«

»To ravno ne, pač pa Vašo hčerko za ženo.«

Nekaj nasvetov za gospodinjstvo in gospodarstvo

Svileno perilo likaj med dvema rutama, ker drugače izgubi lesk in prožnost.

Svetel okvir pri štedilniku očistiš s smirkovim papirjem. To delo olajšaš, če pritrdiš smirkov papir na zavitek iz klobučevine in rabiš kot krtačo.

Ako se jed pripali, daj v pripaljeni lonec mlačne vode s soljo in jo pusti v njem čez noč. Skorja na dnu se potem rada odloči.

Ko perilo namočiš, daj prgišče soli v vodo. Umazanija se omehta in je potem perilo laže prati.

Preproge obdržijo lepo barvo, če jih skrtačiš s kislim zeljem, ki ga potreseš po njih, ali s soljo, preden začneš pometati.

Nalivno pero čisti samo s hladno vodo. Vroča voda ga napravi trdega in krhkega.

Blazine (inlet) za perje. Blazine ne propuščajo perja, ako inlet obrneš in nadrgneš na deski s suhim milom. Obrni vrečo na lice in napolni s perjem.

Krompirjevi olupki in jajčne lupine so izborno sredstvo za umivanje umazanih steklenic.

Deževnica je zelo uporabna: za pranje perila, belega, volnena in svilenega.

Če kuhamo perilo v deževnici, prihranimo mnogo mila. Deževnica se izvrstno peni in je perilo po enkratnem kuhanju zelo belo.

Deževnica je izborna za umivanje las. Lasje postanejo mehki in bleščeči kot svila.

Sol za hladilo. Imaš kako jed, ki hočeš, da se brž ohladi. Ako jo daš v vodo, ki ji pridaš soli, bo jed hitro hladna.

Razpokane roke. Lepe, bele roke dobiš, ako jih natreš vsak dan z mešanico pol glicerina in pol rožne vode — ali 2-3 krat na dan z mešanico glicerina in limonovega soka.

Potne roke umivaj večkrat v mlačni vodi, kateri dodaš malo galuna. Milo se ne sme uporabljati.

Glavobol preženeš brez praškov, ako se za nekaj minut vležeš in zatemniš sobo.

Mrzle noge pozimi. Ovij stopala v časopisni papir in nato obuj šele nogavice.

Proti ozeblinam pomaga, ako si koplješ noge izmenoma v vroči in hladni vodi.

Stekla od očal se ne orose, ako zmešaš nekoliko glicerina in mazavega mila, namažeš s tem stekla in jih z usnjeno krpico do čistega zbriseš.

Pri delu na vrtu in sploh pri umazanih delu namaži roke z milnico in nohte z milom, da ne pride umazanija pod nohte. Ko se umiješ, so roke lepe in čiste.

Povošeno platno ostane lepo, ako ga umivaš z mlekom in ne z vodo.

Jedila moraš shranjevati v steklenici ali porcelanasti posodi. V bakreni posodi jih ne smeš hraniti, ker je baker strupen in zelo oksidira.

Kruh ostane delj časa svež, ako ga hraniš v lončeni posodi, ki je pokrita z vlažnim prtčcem.

Štedenje nogavic. Ako položiš v čevlje podplat iz baržuna, se nogavice mnogo manj trgajo.

Da perilo pred sušenjem ne pomrzne, dodaj zadnji vodi pest soli in dobro premešaj, da se sol raztopi.

Črno blago peri v slani vodi, ker obdrži barvo in se ne krči.

Kržno in krznene plašče najlepše osnažiš s suhimi otrobi.

Posušeni olupki krompirja so dobro sredstvo za ohranitev žerjavice.

Zarjavelo kuhinjsko pločevino za peko dobro segrej, potem sdrgni s papirjem, namočenim v lanenem olju.

Duh po tobaku se odpravi, ako obesiš v sobo nekaj vlažnih brisač.

Duh po plesnobi v pohištvu odstraniš z lugom kamene soli, kateremu dodaš malo kalijevega hipermangana.

Uši na cveticah in sadju uničiš, če jih potreseš s pepelom od cigar ali cigaret.

Ogenj ojačiš, če dodaš pest žaganja.

Zgoščeno črnilo ne razrediš z vodo, ampak mu prilij kisa.

Baterija žepne svetilke traja dalj časa, če jo takoj, ko opaziš, da sveti slabše, večkrat segreješ v topli peči.

Ako postane ščetka mehka, jo namoči v galunovi raztopini in postala bo zopet kot nova.

Lakaste čevlje namaži s polovico čebule, dobro zdrgni in čevlji bodo kakor novi.

Zebli se zabijejo v trd les, če jih namažeš najprej z milom.

Hranitev semena. Semena je najbolje hraniti v škatlici za vžigalice.

Takoj ko čutiš nahod, popij kozarec vode z nekaj kapljic jodove tinkture.

MADEŽE ODSTRANIMO.

Oljnate barve iz svile odpraviš, če jih najprej raztopiš v bencinu ali terpentinovem spiritu in jih še dodobra očistiš z bencinom.

Madeže od piva odstranimo z mlačno salmiakovo vodo.

Madeže od kopirnega svinčnika odstranimo z mravljišnim etrom, iz svile pa z limonovim sokom in blago nato operemo.

Rja se odpravi iz perila, ako držiš madeže v vrelem limonovem soku in izpereš z mrzlo vodo.

Madeže od likerjev odpraviš, če jih pomočiš s čisto vodo ali z mešanico 1 dela špirta in 9 delov vode, dokler se sladkor v madežu ne raztopi.

Če se moška obleka sveti, jo najprej dobro očisti prahu, malo skrtači z mešanico vode, alkohola in salmiaka in drži potem svetla mesta nad sopolno.

Madeže od sadja odstraniš, če dotična mesta nateresh z raztopino špirta v vodi.

Madeže od kakaa odstraniš najbolje s čisto vodo brez mila. Sajaste lise se odstranijo, če jih drgneš s skorjo kruha od prejšnjega dne.

Likalnik osnažiš, če ga najprej nadrgneš z voskom in soljo in nato obrišeš z mehko čisto krpo.

Zelenega volka odstraniš s kisom.

Mastni madeži na papirju. Vodi, še boljše bencinu, primešaj ogljikove kisline in toliko magnezije, da se zgosti in s tem drgni mastni madež.

Perilo postane lepo belo in izgubi madeže, če dodaš vodi za pranje lepo narezano limono z lupino vred.

O UPORABI KUHINJSKE SOLI

Sol, namočena v kisu, je izvrstno sredstvo za snaženje pribora in steklenic, ako imajo robove od vode. — Perilo ali belo sukno pri pranju ne porumeni, ako dodamo zadnji vodi soli. — Petrolejka bolje sveti, ako dodamo petroleju malo soli. — Ako kdo bruha kri, je prvo sredstvo, da mu damo piti slano vodo. — Pri utrujenih nogah je zelo dobro, ako jih kopljemo v slani vodi.

Prijeten vonj v sobi.

Sveže pomarančne lupine denemo na razbeljeno lopatico in po sobi se bo razširil prijeten vonj.

Vonj po smrečju dobimo, če denemo v liter vrele vode žličko terpentina in nekaj lavendlovega olja.

Zarasli noht.

Na sveči raztopimo v pločevinasti žlici malo pretopljenega loja ter zlijemo nekoliko kapljic med noht in otekline. Bolečine prenehajo; zjutraj je noht mehak ter ga lahko odtrgamo.

Prava kava je od dne do dne dražja ...

in gospodinja, ki jo kupuje, že kar vnaprej ve, da ji bodo v kratkem te cene postale nedosegljive ali pa se prave kave sploh več ne bo dobilo. Dobra slovenska gospodinja pa nikakor ne more biti brez dobre kave in zato je naša domača **Pražarna Žika** poskrbela za nadomestilo, ki kot mlečna kava sploh ne potrebuje prave kave, kot črna ali turška kava pa ima že z 1/3 primesi prave kave odličan okus in vonj. To novo nadomestilo je

Žikina kavina mešanica

ki je strokovnjaško pripravljena kombinacija kavinih surogatov in raznih dragocenih dodatkov. — Ta zmlata zmes z dodatkom cikoriije ne potrebuje razen mleka in sladkorja ničesar drugega, zato se je bodo gospodinjice z veseljem posluževale, ker si prihranijo izdatek za cikoriijo in imajo z njo manj dela. Prav tako se je poslužujejo radi njene izredne praktičnosti tudi turisti, lovci, izletniki, mladina, ki hodi taborit, in delavci, ki so zaposleni daleč od doma. Cena Žikine kavine mešanice, ki jo dobite pri svojem spece-rijskem trgovcu, je tako nizka, da bo vsakdo lahko segel po njej.

Ohranitev moke.

Moka je zelo podvržena kvarnim vplivom vlage. To prihaja od toplote izjavajočega vodeničnega kamna. V moki se stvara vlaga in tako se zbira moka v kepice. Taka moka postane zopet uporabna, ako jo razspeš na soncu ali pa v toplem, suhem prostoru, dokler ne izgubi vlage.

Lak za železo.

Dober lak za železo si pripraviš poceni sam doma, ako raztopiš nad ognjem nekoliko asfalta in mu prideneš toliko petroleja, da postane tekočina redka. Ta lak je zelo dober in lep.

Žarko olje.

Da olje ne postane žarko, mu daj večkrat po par zrnce soli. Ako pa imaš neuporabno žarko olje, ga postavi na toplo ter mu dodaj 5—10 kapljic solitrne kisline, ga dobro premešaj, nakar postane zopet uporabno.

T. KORN
LJUBLJANA
J. TRG. DR.

Centralne kurjave — prezračevalne
in klimatizacijske naprave — vodovodne
instalacije — sanitarne opreme —
kleparstvo — krovstvo — strelovodi.

Poljsko orodje pozimi.

Čez zimo navadno zarjavi poljsko orodje tako močno, da je gospodarja sram, spraviti ga na svetlo in se v dragocenem pomladanskem času loti čiščenja orodja. Rja poleg tega železu zelo škoduje in orodje postane hitro nerabno.

Preden spraviš orodje pred zimo, ga dobro očisti in izperi železne dele ter do dobrega osuši. Raztopi loj in dodaj približno dvajseti del smole in vroči loj namaži s čopičem na železje. Ta maža se suha strdi in je spomladi ni treba očistiti in s tem izgubljeni časa.

Čiščenje igralnih kart.

Odrgni karte s čisto krpo, ki jo namakaš v kozarcu s polovico vode in polovico salmijaka. Odrgni jih z obeh strani, vendar pazi, da ne pritiskaš premočno, ker s tem odstraniš lahko barvo. Ko si jih tako očistil, jih zbriši takoj dobro s suho čisto krpo. Nato natresi na papir nekoliko smukavca (Federweiß) in mešaj karte na njem, da postanejo zopet gladke. Ako imaš prešo, je dobro, da jih po dovršenem čiščenju deneš vanjo.

Fotografije in prostoročne risbe snažiš najlepše s koščkom srdice belega kruha na ta način, da jih rahlo odrgneš z nezmečkano sredico.

Kako odpraviš ščurke.

Zmešaj polovico zletega boraksa in polovico sladkorja v prahu ter ga večkrat natrosi na mesto, kamor ščurki pridejo, najboljše pred njihova izhodišča. Boraks se v želodcu mrčesa strdi in povzroči, da pogine. Ponavljaj to večkrat in ščurkov se boš kmalu znebil.

Madeže na steklu.

Madeže od oljnate barve na steklu osnažiš s terpentinovim cvetom z drgnjenjem s krpo.

Madeže od apna drgni z jesihom.

Okna in steklene predmete lepo umiješ, ako prideneš na liter vode malo žličko petroleja ter rabiš za izbrisavanje mehko flanelasto krpo ali še boljše mehko strojeno irhovino.

Lepilo za porcelan.

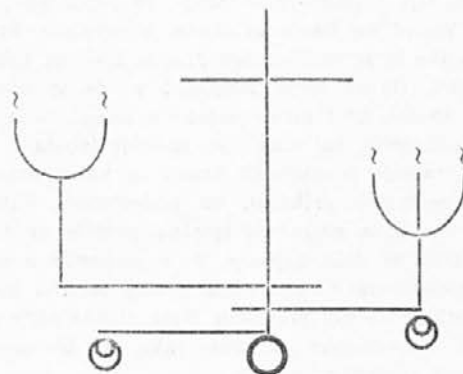
Primešaj arabskemu gumiju toliko žganega mavca (gipsa), da napraviš precej gosto mazilo. Namaži dobro oba prelomljena ali razbita dela, preveži dobro, da se sprimeta skupaj in pusti kake 3 dni stati. To lepilo je zelo močno; vendar take posode ne smeš umivati v vroči vodi ali imeti v njej predolgo časa vodo.

Kako odpraviš pege na obrazu.

Stisni v kozarec sok ene limone in raztopi v njem žličko navadne kuhinjske soli. Z brisačo, ki si jo pomočil v to raztopino, zdrgni nalahno obraz na pegastih mestih. Malo moraš sicer potrpeti, ker ta maža peče, vendar je uspeh velik.

Moderne barvane, filmane, skupinske, poročne, portretne
FOTOGRAFIJE do najcenejših legitimacijskih.
Vsakega zadovoljiti to je naše geslo.
FOTO PAVLOVIČ, Poljanska 12. LJUBLJANA

Podobe • Kipi • Križi • Svečniki

Kropilniki • Rožni venci • Molitveniki

H. NIČMAN

LJUBLJANA • KOPITARJEVA 2

MONOGRAMI

ENTEL — AŽUR — GUMBNICE
GUMBE — PLISE

fino in hitro izvrši

Matek & Mikeš

Ljubljana, Frančiškanska ul.

Nasproti Uniana

VEZENJE PERILA — PREDTISK
ŽENSKIH ROČNIH DEL

REALITETA

Najvzornejši zavod za nakup in prodajo nepremičnin
JE SAMO v Ljubljani, Prešernova ul. 54/I. Telefon 44-20

Informacije brezplačne! Dela hitro in solidno! Pridite in prepričajte se!

Koliko časa drže hranila

Kako jih shranjujemo?

Ing. Repanšek

Živimo v vojnem času. Na vse strani se čuti pomanjkanje živil. V kolikor so nam živila na razpolago, so izredno draga. Zato na noben način ne smemo dopuščati, da se nam živila kvarijo. Ne samo posamezniki, ampak tudi celotno narodno gospodarstvo trpi nepopravljivo škodo, če dopuščamo, da nam vsako leto zgine na tisoče in tisoče kilogramov krompirja, sadja, zelenjave in se nam mnogo drugih živil na kakršenkoli način pokvari. Da se temu izognemo in da se bomo lažje orijentirali, koliko živil lahko držimo v zalogi, brez bojzani, da se nam pokvari, naj nam služi spodnja tabela.

Doba trajanja posameznih hranil in način hranjenja je tabelarično nemogoče prikazati do podrobnosti. Zato pripominjamo k tabeli še naslednja splošna pravila za hranjenje živil: Vsa živila se drže najdalje, če so nabavljena zdrava in shranjena popolnoma čista. Večina hranil se drži najbolje v hladnih, suhih in zračnih prostorih. Naša glavna skrb naj torej bo ureditev gospodinjske shrambe tako, da bo odgovarjala vsem naštetim zahtevam.

Vse masti in živila, v katerih se nahajajo masti (mleko, itd.), moramo držati v temnem prostoru. Prav tako vpliva svetloba kvarno na hranjenje sadja, zato naj bodo sadne kleti (shrambe) temne. Nasprotno pa zahteva krompir svetlo klet. Zelenjad pustimo kolikor mogoče dolgo v zemlji, na vrtu ali v zasipnici.

Premožnejše gospodinjice si bodo mogle pripraviti sadne, zelenjadne in mesne shrambe po novem načinu v pločevinastih puščicah (dozah), odnosno v Weckovih kozarcih, kjer se vsa ta živila odlično in zelo dolgo (tudi več let) drže.

Hranilo	Doba trajanja	Pogoji in načini za hranjenje	Opomba
Sadje jabolka, letna jabolka, jes. jabolka, zimska hruške, rane hruške, pozne slive črešnje breskve marelice jagode grozdje	do 2 tedna 4 tedne 6 mes. 2 tedna 6 mes. 1 mes. 10 dni 10 dni 10 dni 3 dni 5 mes.	Vse sadje hranimo v temnem, hladnem in zračnem prostoru	Sadna shramba (klet) mora imeti od 3 do 5°C topine in 75—85% vlage Grozdje obešamo pod strop z narobe obrnjenimi grozdomi
Pijače žganje rum konjak vino sadjevec sadni sok	več let " " do 6 let do 1 leta "	V steklenicah v sodih v stekl. ali sodih	Vino v sodih moramo dolivati, ker zrak v sodu omogoča življenje škodljivim bakterijam, ki kvarijo vino
Poljski pridelki pšenica ječmen rž ajda koruza fižol grah bob krompir	do 4 leta 3 leta 3 leta 6 let 5 let 4 leta 5 let 4 leta 1 leto	V suhem in zračnem prostoru Klet suha, zračna, svetla in hladna (2—8°C)	Žita so po označeni dobi za seme neporabna, ker zgube kalivost Za hrano najboljši prvo leto, vendar je do označene dobe še dober za seme Spravljen v suhem in shladen
Vrtni pridelki zelje ohrovt karfijola koleraba zimska solata endivija motovilec špinača radič korenje peteršilj zelena rdeča pesa redkev čebula česen kumare buče paradižnik paprika hren	do 4 mes. 5 mes. 4 dni 6 mes. pomladi 5 mes. pomladi 6 mes. 6 mes. 6 mes. 5 mes. 6 mes. 6 mes. 10 mes. 12 mes. 1 tedna 1 mesec 2 tedna 3 tedne 1 leto	Obesiti s kocenom V hladni in suhi kleti Prezimi v vrtu V hladni, bolj suhi kleti Prezimi v vrtu " Prezimi v zasipnici Prezimi v zasipnici ali hladni, suhi kleti Prisut v zemlji v kleti Prezimi v zasipnici Na suhem in zračnem prostoru Čez zimo v kleti, drugače celo leto v vrtu svež	Vso zelenjavo najbolje in najdalje hranimo v konzervnih puščicah (dozah), ki se lahko neprodušno zapro, ali pa v posebnih steklenicah (Weck) za konzerviranje. Na ta način lahko hranimo zelenjavo, pa tudi sadje in meso po več let. Vsa korenasta zelenjad držijo zelo dobro v zasipnici

Hranilo	Doba trajanja	Pogoji in načini za hranjenje	Opomba
Moke pšenična-bela pšenična-enot. ajdova koruzna	do 1 leta 4 mes. 2 mes. 6 ted.	Na suhem in zračnem prostoru	Poleti moko večkrat presejemo. Moko hranimo v vrečah ali posebnih zabojih, tako da ima zrak od vseh strani dostop
Masti svinjska mast surovo maslo kuhano maslo olje	do 1 leta 10 dni 1 leta 1 leta	V temnem, hladnem in zračnem prostoru	Mast in olje hranimo v dobro zaprtih pločevinastih ali steklenih posodah
Meso goveje telečje svinjsko, sveže ribe perutninsko svinjsko, suho klobase, suhe salame	do 5 dni 4 dni 6 dni 12 ur 3 dni 1 leta 10 mes. 8 mes.	V hladni in zračni shrambi V hladni, suhi in zračni shrambi	Trajnost mesu podaljšamo, če ga držimo na ledu. Vse vrste meso lahko konzerviramo, t. j. damo v pločevinaste puščice (doze) in neprodušno zapremo
Živalski produkti mleko sir jajca med	od 6h—3 dni 6 t.—3 l. do 5 mes. več let	V temnem, hladn. in zračnem prostoru V primerno vlažn. hladnem in zračnem prostoru V suhem in zračnem prostoru	Ohlajeno in pasteurizirano traja do 3 dni Trapist drži 6 tednov, ementalcec 9 mes., parmezan 3 leta Tudi vlagamo v vodotopno steklo, apno, hipermangan itd. Posoda mora biti dobro zaprta

Ali je bakteriološka vojska mogoča?

Ustanovljena po Pasteurju je bakteriologija, ki je stara komaj 50 let, vendar znanost, ki pozna v zadnjih letih zelo lepa odkritja. Pred enim stoletjem človek še ni poznal sveta mikrobov in če ta svet še danes skriva marsikaj, mu je znanost vendarle iztrgala neštete skrivnosti. Dela učenjakov so nam dala spoznati sredstva, kako se branimo in kako ozdravljamo, če smo napadeni od nevarnih številnih mikrobov. Istočasno so nam odkrili in nas seznanili z načinom njihovega življenja, njihovih nahajališč, njihovega načina napada. Čeprav nekako udomačeni po raziskovalcih, ki so si iz njih napravili vredne zaveznike za izdelavo raznih serumov in cepil, se jih moremo istočasno upravičeno bati, da ne bi postali v spretnih rokah nevarno novo orožje. V letu pred začetkom vojske, ko so že vsi ljudje čutili bližajočo se nevihto, je bilo mnogo pisanega, še več pa govornega o bakteriološkem orožju in možnost nove vrste borbe je močno razburjala vse duhove.

Ta nemir danes vedno bolj raste v zvezi z uničujočim divjanjem sovražnikov, kar gotovo vzbuja bojazen, da bi se nekega dne poslužili še hujših bojnih sredstev, saj se tudi mnogo govori o uporabi kemičnega orožja.

V vseh časih so spremljale vojske strašne epidemije, ki so včasih uničile in pokosile več ljudi kakor vojska sama. Leta 1870 so koze razredčile francosko armado. Med krimsko vojsko je tifus umoril tisoče in tisoče vojakov. Na koncu svetovne vojske so epidemije tako imenovane španske gripe strašile predvsem po Franciji in Angliji pa tudi po ostalih delih Evrope. Nenavadni pogoji, v katerih žive vojaki med vojsko, so največ krivi, da se bolezen hitro širi. Številne čete na enem mestu, utrujenost, slabša prehrana, mraz, pa tudi huda vročina delajo iz vojakov najbolj pripravne žrtve gripe, koz, tifusa, tropске malarije, meningitisa itd. Pritrgovanje, čezmerno delo pripravljajo prebivalstvo v zaledju za vse mogoče bolezni.

Ali ne bi bilo torej mogoče zaneti razne epidemije tako, da bi spretno posejali klice teh bolezni prav v teh krajih, ki so posebno pripravni za njih razvoj?

Več načinov širjenja mikrobov bi bilo mogočih. Najbolj enostaven način, ki se zdi tudi najbolj uspešen, bi bil spuščanje okuženih megla iz avijonov. Najmanjše kapljice vode, ki tvorijo meglo, so sposobne vsebovati milijarde in milijarde klic. Z vdihavanjem bi ljudje prišli v neposreden stik z njimi in tako bi povzročile masovne epidemije. V resnici pa je po našem mišljenju ta način popolnoma nemogoč. Aeroplan, ki naj razširi dim oziroma nevarno meglo, leti s hitrostjo najmanj 120 do 150 km na uro. Na ta način je širjenje strupene megle zelo veliko — prostrano. Višina, v kateri leti avijon, ne more biti manjša kot 1000 metrov. Kapljice so pa tako lahke, da za 10 m padca v mirnem ozračju rabijo najmanj 5 minut. Tako bi prišle na zemljo šele po 500 minutah, t. j. po približno sedmih urah. V času tega padanja pa bi že veter razgnal oblake in tako bi okuženje gotovega kraja bilo zelo malo verjetno. Če bi bil napad podnevi, bi tudi sonce imelo dosti časa, da ubije nevarne klice. Večina mikrobov namreč umrje, če so nekaj minut — a tudi za veliko večino odpornejših mikrobov zadostuje, da so 2 do 3 ure — na

sončni svetlobi. Kaj je torej z meglo, ki bi jo spuščal avijon? Razgnane, sterilizirane po soncu, razredčene po dežju bi vse te kapljice postale neškodljive. Kapljice bi prišle na zemljo daleč druga od druge in ne bi imele nobene uspešne — epidemične — okužne moči.

Zastrupitev vode v kakem mestu, če je taka zastrupitev mogoča, tudi ni bogvekaj uspešna, ker vsak lahko uporabi mnogo različnih načinov za desinfekcijo vode. Ostane nam torej razmotriti še direktno okuženje posameznika, bodisi z ljudmi, ki imajo že gotovo bolezen, ali pa z živalmi.

Bolezni, ki lahko povzročijo smrtne epidemije, so običajno zelo resne. Nemogoče je skoraj, da bi bolnik, ki ima tifus ali kugo ali kolero ali meningitis, potoval, ker je vsak z visoko vročino priklenjen na posteljo. Ker je največ časa v nezavesti, tudi ne bi mogel zavestno širiti bolezni. Vedno je mogoče razširjati tifus, kolero, tropsko malarijo, gripo z okuževanjem živil, z obleko, z odpadki, s pljunki itd. bolnih, toda širjenje epidemije na ta način ne bi bilo veliko, kajti današnja sredstva higijenske službe bi jo hitro ustavila.

Uporaba živali za razširjenje strupenih klic predstavlja tudi za napadalca velik riziko. Te živali so bolhe, uši, podgane, miši, ki razširjajo tifus in kugo. Le če bi te živali zelo vzgojili ali bolje jih nenavadno zdresirali, pa bi še vendar mogli dvomiti, da bi razumele, da je treba napasti vojake prav v določenem taborišču in ne najprej teh, ki so v njihovi bližini.

Kar se tiče komarjev in muh, ki so nosilci malarije, kolere, rumene mrzlice, je stvar taka, da so zaradi svoje neodvisnosti nemogoči kot orožje v rokah enega ali drugega sovražnika, ki si stojita nasproti. Lahko bi jih morda uporabljala neka tretja sila, ki bi skušala iztrebiti vse bojevnike, brez ozira, kateri strani pripadajo.

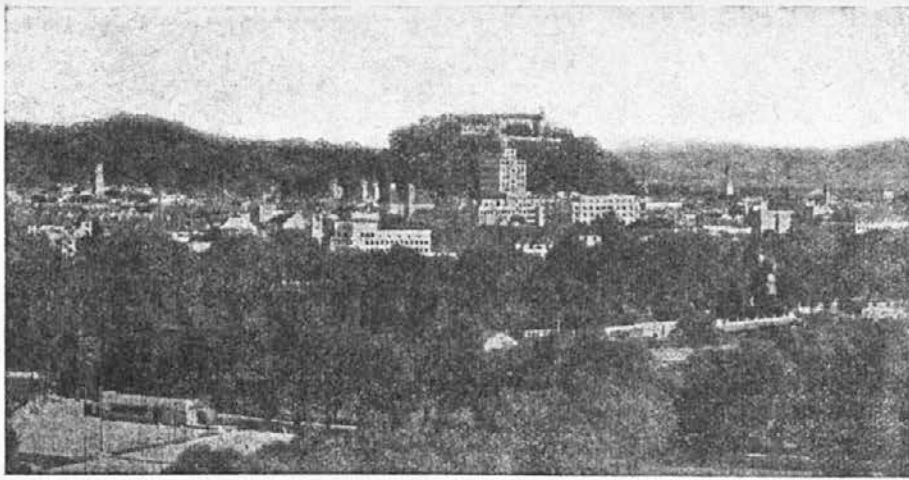
Toda čeprav si ne moremo misliti, da bi nastopile resne uničujoče epidemije v eni ali drugi sovražnih armad, ali med civilnim prebivalstvom ene izmed vojskujočih se držav, pa je vendar nevarnost za nastanek majhnih epidemij — ki so sicer lahko hitro omejene — v kakem mestu, v kakem taborišču, v kaki bolnišnici, kajti špijoni jih lahko povzročijo. Toda tudi teh nevarnejših incidentov se lahko izognemo s cepljenjem. Vsi vojaki so po navadi cepljeni proti kozam, kakor tudi proti malariji in tetanusu in so torej zavarovani pred vsemi temi boleznimi, ki so včasih res strahotno kosile. Danes imamo tudi že cepiva proti tifusu, proti kugi in proti rumeni mrzlici. Ob prvem primeru obolevnosti za katero gornjih bolezni bi odgovarjajoča cepiva na veliko uporabili in razširjenje epidemije bi bilo ustavljeno.

Ob bakteriološkem orožju, ki ga do danes nobena vojskujoča se stran še ni uporabila, je možno — izgleda tako — samo teoretično razglabljanje. Človek je na žalost odkril nenavadna in grozna uničevalna orožja, katerih učinek je v resnici strahoten in proti tem iznajdbam je treba drugačnih protisredstev, kakor pa neskončno majhnih klic.

J. S.

V vsako slovensko hišo spadajo le Slovenec, Slovenski dom, Domoljub in Bogoljub

Ljubljana

gospodarsko, kulturno
in družabno središče
Slovenije

Ustavljajte
se v naslednjih hotelih,
restavracijah, kavarnah
in slaščičarnah

Grand hotel „Union“ vodilni hotel Ljubljane

100 moderno urejenih hotelskih sob s tekočo toplo in hladno vodo, sobe s kopalnico, centralna kurjava, sobni telefoni, optični signali, osebno in tovorno dvigalo. 30 modernih garaž. Zelo zmerne cene. Najvzornejša postrežba. Elegantna restavracija je znana po izborni kuhinji. V vinski kleti izbrana vina. Dvorane za seje, zborovanja, koncerte, pojedine itd. KAVARNA „UNION“ je najudobnejša in najelegantnejša kavarna v mestu s priznano vzorno postrežbo. Izborna kava in nabroj časopisov. - Telefon: hotel 2707, 2750 - kavarna 2026 - restavracija 3742.

Hotel „Metropol“ - Miklič

Ljubljana - nasproti glavnemu kolodvoru. 150 sob (200 postelj), 32 kopalnic, topla in mrzla voda, centralna kurjava, dvigalo, garaže. Dvorana za prireditve in zborovanja. Moderna kavarna — prvovrstna restavracija. Nizke cene. Telefon: hotel 27-37, kavarna 20-22.

Udobno bivanje

nudi v Ljubljani moderno urejeni

Hotel „Slon“

Telefon 26-45. — Krasne sobe, lepa kavarna, izborna restavracija, buffet in parno ter kadno kopališče; vse po res zmernih cenah. Na razpolago so posebni konferenčni prostori.

Hotel „Štrukel“

Dalmatinova ulica št. 15, telefon 29-41. — Moderno opremljeni hotel s toplo in hladno tekočo vodo. Centralna kurjava. Cena od din 30,- navzgor. Prvovrstna restavracija. Klubske sobe, lep senčnat vrt, garaže. Solidna postrežba. — Zmerne cene.

Restavracija

grand hotel „Union“

VINSKA KLET. — Dvorane za seje, zborovanja, koncerte, pojedine itd.

Restavrater Matija Karba

Kavarna „Emona“

V kavarni dnevno koncert.
V restavraciji dnevno ples.
Bridge room.

Kavarna „Evropa“

Telefon 20-18. — Sredi Ljubljane na najprometnejši točki. Sestajališče poslovnega sveta. Priljubljena kavarna meščanskih krogov in športnikov.

Staroznana

gostilna pri „Šestici“

Nasproti nebotičniku. Prvovrstna kuhinja. Izbrana vina. Salon za zborovanja. Senčnat vrt. Moderno urejeno kegljišče. A. Izlakar

Gostilna pri „Figovcu“

Sredi mesta — prijetne gostinske sobe — pozorna postrežba. Priljubljena terasa. Sveže pivo, stalno sveže pripravljena izborna jedila, izborna vina.

Gostilna - buffet - slaščičarna „Košak“

Prešernova ulica.
Se priporoča.

Vina in jedila

po želji edino v

restavraciji „Zvezda“

Pozimi ugodna, zračna, prijetno topla klet, poleti razkošen, hladen senčnat vrt. Dnevno koncert, poleti ples. Zajamčeno najboljša vina in najokusnejše pripravljena jedila. — Udobno urejena ameriška kegljišča na razpolago dnevno do 8. ure zvečer.

Kavarna - dancing „Nebofičnik“

V kavarni vsak dan popoldanski in večerni koncert. V dancingu vsak mesec nov spored, vsako nedeljo in praznik ob 17. uri čajanka s sporedom. — Izbrana originalna vina. — Vstop prost.

Najboljši poslovni posrednik je „Slovenec“. - Poslužujte se ga pri svoji reklami!

Kubična mera okroglega lesa

Premer v cm	Dolžina v m															
	0.5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
6	0.001	0.003	0.006	0.008	0.011	0.014	0.017	0.020	0.023	0.025	0.028	0.031	0.034	0.037	0.040	0.042
7	0.002	0.004	0.008	0.012	0.015	0.019	0.023	0.027	0.031	0.035	0.038	0.042	0.046	0.050	0.054	0.058
8	0.003	0.005	0.010	0.015	0.020	0.025	0.030	0.035	0.040	0.045	0.050	0.055	0.060	0.065	0.070	0.075
9	0.003	0.006	0.013	0.019	0.025	0.032	0.038	0.045	0.051	0.057	0.064	0.070	0.076	0.083	0.089	0.095
10	0.004	0.008	0.016	0.024	0.031	0.039	0.047	0.055	0.063	0.071	0.079	0.086	0.094	0.102	0.110	0.118
11	0.005	0.010	0.019	0.029	0.038	0.048	0.057	0.067	0.076	0.086	0.095	0.105	0.114	0.124	0.133	0.143
12	0.006	0.011	0.023	0.034	0.045	0.057	0.068	0.079	0.090	0.102	0.113	0.124	0.136	0.147	0.158	0.170
13	0.007	0.013	0.027	0.040	0.053	0.066	0.080	0.093	0.106	0.119	0.133	0.146	0.159	0.173	0.186	0.199
14	0.008	0.015	0.031	0.046	0.062	0.077	0.092	0.108	0.123	0.139	0.154	0.169	0.185	0.200	0.216	0.231
15	0.009	0.018	0.035	0.053	0.071	0.088	0.106	0.124	0.141	0.159	0.177	0.194	0.212	0.230	0.247	0.265
16	0.010	0.020	0.040	0.060	0.080	0.101	0.121	0.141	0.161	0.181	0.201	0.221	0.241	0.261	0.282	0.302
17	0.011	0.023	0.045	0.068	0.091	0.113	0.136	0.159	0.182	0.204	0.227	0.250	0.272	0.295	0.318	0.340
18	0.013	0.025	0.051	0.076	0.102	0.127	0.153	0.178	0.204	0.229	0.254	0.280	0.305	0.331	0.356	0.382
19	0.014	0.028	0.057	0.085	0.113	0.142	0.170	0.198	0.227	0.255	0.284	0.312	0.340	0.369	0.397	0.425
20	0.016	0.031	0.063	0.094	0.126	0.157	0.188	0.220	0.251	0.283	0.314	0.346	0.377	0.408	0.440	0.471
21	0.017	0.035	0.069	0.104	0.139	0.173	0.208	0.242	0.277	0.312	0.346	0.381	0.416	0.450	0.485	0.520
22	0.019	0.038	0.076	0.114	0.152	0.190	0.228	0.266	0.304	0.342	0.380	0.418	0.456	0.494	0.532	0.570
23	0.021	0.042	0.083	0.125	0.166	0.208	0.249	0.291	0.332	0.374	0.415	0.457	0.499	0.540	0.582	0.623
24	0.023	0.045	0.090	0.136	0.181	0.226	0.271	0.317	0.362	0.407	0.452	0.498	0.543	0.588	0.633	0.679
25	0.025	0.049	0.098	0.147	0.196	0.245	0.295	0.344	0.393	0.442	0.491	0.540	0.589	0.638	0.687	0.736
26	0.027	0.055	0.106	0.159	0.212	0.265	0.319	0.372	0.425	0.478	0.531	0.584	0.637	0.690	0.743	0.796
27	0.029	0.057	0.115	0.172	0.229	0.286	0.344	0.401	0.458	0.515	0.573	0.630	0.687	0.744	0.802	0.859
28	0.031	0.062	0.123	0.185	0.246	0.308	0.369	0.431	0.493	0.554	0.616	0.677	0.739	0.800	0.862	0.924
29	0.033	0.066	0.132	0.188	0.264	0.330	0.396	0.462	0.528	0.594	0.661	0.727	0.793	0.859	0.925	0.991
30	0.035	0.071	0.141	0.212	0.283	0.353	0.424	0.495	0.565	0.636	0.707	0.778	0.848	0.919	0.990	1.060
31	0.038	0.075	0.151	0.226	0.302	0.377	0.453	0.508	0.604	0.679	0.755	0.830	0.906	0.981	1.057	1.132
32	0.040	0.080	0.161	0.241	0.322	0.402	0.484	0.563	0.643	0.724	0.804	0.885	0.965	1.046	1.126	1.206
33	0.043	0.086	0.171	0.257	0.342	0.428	0.513	0.599	0.684	0.770	0.855	0.941	1.026	1.112	1.197	1.283
34	0.045	0.091	0.182	0.272	0.363	0.454	0.545	0.636	0.726	0.817	0.908	0.999	1.089	1.180	1.271	1.362
35	0.048	0.096	0.192	0.289	0.385	0.481	0.577	0.673	0.770	0.866	0.962	1.058	1.155	1.251	1.347	1.443
36	0.051	0.102	0.204	0.305	0.407	0.509	0.611	0.713	0.814	0.916	1.018	1.120	1.221	1.323	1.425	1.527
37	0.054	0.108	0.215	0.323	0.430	0.538	0.645	0.753	0.860	0.968	1.075	1.183	1.290	1.398	1.505	1.613
38	0.057	0.113	0.227	0.340	0.454	0.567	0.680	0.794	0.907	1.021	1.134	1.248	1.361	1.474	1.588	1.701
39	0.060	0.119	0.239	0.358	0.478	0.597	0.717	0.836	0.956	1.075	1.195	1.314	1.434	1.553	1.672	1.792
40	0.063	0.126	0.251	0.377	0.503	0.628	0.754	0.880	1.005	1.131	1.257	1.382	1.508	1.634	1.759	1.885
41	0.066	0.132	0.264	0.396	0.528	0.660	0.792	0.924	1.056	1.188	1.320	1.452	1.584	1.716	1.848	1.980
42	0.069	0.139	0.277	0.416	0.554	0.693	0.831	0.970	1.108	1.247	1.385	1.524	1.663	1.801	1.940	2.078
43	0.073	0.145	0.290	0.436	0.581	0.726	0.871	1.017	1.162	1.307	1.452	1.597	1.743	1.878	2.033	2.178
44	0.076	0.152	0.304	0.456	0.608	0.760	0.912	1.064	1.216	1.368	1.521	1.673	1.825	1.977	2.129	2.281
45	0.080	0.159	0.317	0.477	0.636	0.795	0.954	1.113	1.272	1.431	1.590	1.749	1.909	2.068	2.227	2.386
46	0.083	0.166	0.332	0.499	0.665	0.831	0.997	1.163	1.330	1.496	1.662	1.828	1.994	2.161	2.327	2.493
47	0.087	0.173	0.347	0.520	0.694	0.867	1.041	1.214	1.388	1.561	1.735	1.908	2.082	2.255	2.429	2.602
48	0.090	0.181	0.362	0.543	0.724	0.905	1.086	1.267	1.448	1.629	1.810	1.991	2.171	2.352	2.533	2.714
49	0.094	0.189	0.377	0.566	0.754	0.943	1.131	1.320	1.509	1.697	1.886	2.074	2.263	2.451	2.640	2.829
50	0.098	0.196	0.393	0.589	0.785	0.982	1.178	1.374	1.571	1.767	1.964	2.160	2.356	2.553	2.749	2.945
51	0.102	0.204	0.409	0.613	0.817	1.021	1.226	1.430	1.634	1.839	2.043	2.247	2.451	2.656	2.860	3.064
52	0.106	0.212	0.425	0.637	0.849	1.062	1.274	1.487	1.699	1.911	2.124	2.336	2.548	2.761	2.973	3.186
53	0.110	0.221	0.441	0.662	0.882	1.103	1.324	1.544	1.765	1.986	2.206	2.427	2.647	2.868	3.089	3.309
54	0.115	0.229	0.458	0.687	0.916	1.145	1.374	1.603	1.832	2.061	2.290	2.519	2.748	2.977	3.206	3.435
55	0.119	0.238	0.475	0.713	0.950	1.188	1.425	1.663	1.901	2.138	2.276	2.613	2.851	3.089	3.326	3.564
56	0.123	0.246	0.493	0.739	0.985	1.232	1.478	1.724	1.970	2.217	2.463	2.709	2.956	3.202	3.448	3.695
57	0.128	0.255	0.510	0.766	1.021	1.276	1.531	1.786	2.041	2.297	2.552	2.807	3.062	3.317	3.573	3.828
58	0.132	0.264	0.528	0.793	1.057	1.321	1.585	1.849	2.114	2.378	2.642	2.906	3.171	3.435	3.699	3.963
59	0.137	0.273	0.547	0.820	1.094	1.367	1.640	1.914	2.187	2.461	2.734	3.007	3.281	3.554	3.828	4.101
60	0.141	0.283	0.565	0.848	1.131	1.414	1.697	1.979	2.262	2.545	2.827	3.110	3.393	3.676	3.958	4.241
61	0.146	0.292	0.585	0.877	1.169	1.461	1.754	2.046	2.338	2.630	2.923	3.215	3.507	3.799	4.092	4.384
62	0.151	0.302	0.604	0.905	1.208	1.510	1.811	2.113	2.415	2.717	3.019	3.321	3.626	3.925	4.227	4.529
63	0.156	0.312	0.623	0.935	1.247	1.559	1.870	2.182	2.494	2.806	3.117	3.429	3.741	4.052	4.364	4.676
64	0.161	0.322	0.643	0.965	1.287	1.609	1.930	2.252	2.574	2.895	3.217	3.539	3.860	4.182	4.504	4.826
65	0.166	0.332	0.664	0.995	1.327	1.659	1.991	2.323	2.655	2.986	3.318	3.650	3.982	4.314	4.646	4.977

Drug način izračunavanja prostornine (kubature) okroglega lesa

Debelino okroglega debela izmerimo v sredini njegove dolžine, in sicer v centimetrih — to se pravi, da dobimo premer debela v cm. — Ta premer zaznamujemo s črko P.

V doljni tabeli dobimo poleg vsakega premera P še drugo številko, ki jo lahko imenujemo množitelj in jo zato zaznamujemo z M.

Dolžino debela zmerimo v metrih in jo zaznamujemo z D.

Prostornino (kubaturu), ki jo zaznamujemo z V, dobimo v m³ (kubičnih metrih)

(P = premer, v cm M = množitelj)

$$V_{m^3} = \frac{D \times M}{10.000}$$

to se pravi, da pomnožimo dolžino (D) debela v metrih z onim množiteljem M, ki ustreza debelini (premeru) debela v cm, in dobljeni znesek delimo z 10.000. Vzemimo primer: Deblo je dolgo 4 m, debelo je, oziroma njegov premer je 50 cm (P). V tabeli dobimo za P = 50 cm, množitelj M = 1964.

Prostornina (kubatura) debela je torej:

$$V = \frac{4 \times 1964}{10.000} = 7856 : 10.000 = 0,7856 \text{ m}^3.$$

P	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
M	28	38	50	64	78	95	113	133	154	177	201	227
P	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
M	254	284	314	346	380	415	452	491	531	573	616	661
P	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
M	707	755	804	855	908	962	1018	1075	1134	1195	1257	1320
P	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53
M	1385	1452	1521	1590	1662	1735	1810	1886	1964	2043	2174	2206
P	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65
M	2290	2376	2463	2552	2642	2734	2827	2923	3019	3117	3217	3318
P	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77
M	3421	3526	3632	3739	3849	3959	4072	4185	4301	4418	4537	4657
P	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89
M	4778	4902	5027	5153	5281	5411	5542	5675	5809	5945	6085	6221
P	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101
M	6362	6504	6648	6793	6940	7088	7238	7390	7543	7698	7854	8012

T. KORN
LJUBLJANA
J. TRG. DR.

Centralne kurjave — prezračevalne
in klimatizijske naprave — vodovod-
ne instalacije — sanitarne opreme —
kleparstvo — krovstvo — strelovodi.

Kako meri višino

*Turist je došel v neko vas ter si ogleduje visoko goro pred seboj. Nato vpraša gostilničarja: »Kako visoka je ta gora?«
Gostilničar: »Točno vam ne morem povedati. Pa mora biti že zelo visoka, ker stane zgoraj golaš kar tri kovače.«*

OBČINAM
SRESKIM
CESTNIM
ODBOROM
DRUŠTVOM

Karkoli rabite v pisarni
(strojepisne, razmnoževal, potrebščine)

v tehnični
geometrijski

kupujte pri: lesni stroki

IV. BONAČ - LJUBLJANA
nasproti glavne pošte

Najfinejše znamke polnilnih peres
Zast. za svetlopisni papir »OZALID«

Najmoderneje
urejena lekarna

Dr. G. Piccoli

LJUBLJANA — TYRŠEVA C. 6

nasproli nebotičnika — Telefon številka 28-35

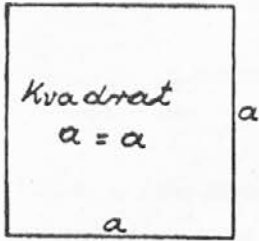
Velika zaloga tu- in inozemskih specialitet
Oddajajo se zdravila na recepte za vse
bolniške blagajne

Priporoča **MALINOVEC** pristen, naraven, na
malo in na veliko

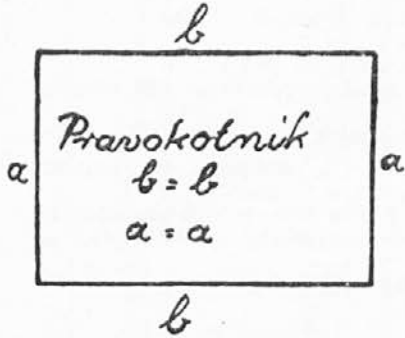
NAROČILA TOČNO PROTI POVZETJU

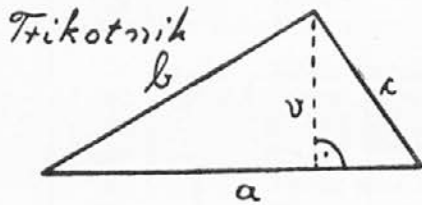
Površina (kvadratura) nekaterih likov

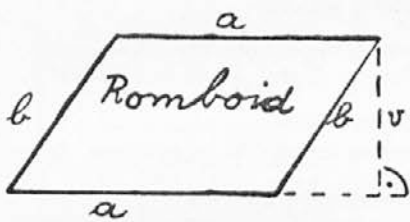
Kvadratu izračunamo površino, če pomnožimo dolžino ene stranice (a) s samo seboj. (Važno je, da vemo v kakšni meri hočemo izračunati površino. Če jo hočemo izračunati v kvadratnih metrih, moramo izmeriti stranico v metrih — če jo hočemo v kvadratnih decimetrih, moramo imeti stranico v decimetrih itd.)

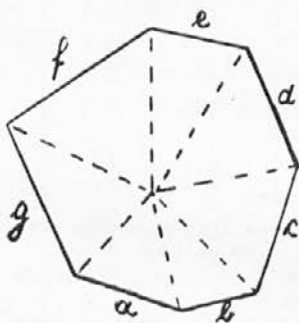
Pravokotniku izračunamo površino, če pomnožimo dolžino daljše stranice (b) z dolžino krajše stranice (a). (Glede mere, v kateri hočemo površino imeti, veljajo iste pripombe kot pri kvadratu.)

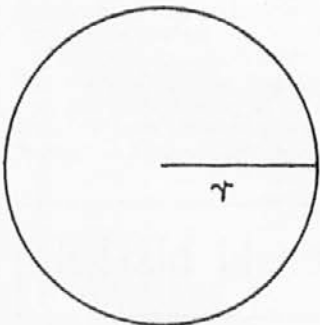
Trikotniku izračunamo površino, če pomnožimo dolžino najdaljše stranice (a) s pravokot. višino (v) na najdaljšo stranico in delimo tako dobljeno vsoto z dve. (Glede mere, v kateri hočemo površino imeti, veljajo iste pripombe kot pri kvadratu.)

Romboidu izračunamo površino, če pomnožimo dolžino stranice (a) s pravokotno razdaljo med tema dvema stranicama (v). (Glede mere, v kateri hočemo površino imeti, veljajo iste pripombe kot pri kvadratu.)

Mnogokotniku izračunamo površino, če ga razdelimo v trikotnike in na to izračunamo površino vsakega trikotnika in površine vseh trikotnikov seštejemo. (Glede mere, v kateri hočemo površino imeti, veljajo iste pripombe kot pri kvadratu.)

Krogu izračunamo površino, če pomnožimo polmer (polovico premera) s samim seboj in tako dobljeno številko pomnožimo še s 3.14. (Ludolfovo število). (Glede mere, v kateri hočemo površino imeti, veljajo iste pripombe kot pri kvadratu.)

Sprejema hranilne vloge in tudi vloge na tekoči račun. Hranilne vloge se lahko vplačujejo tudi po „Poštni hranilnici“ in so vlagateljem te položnice na razpolago.

Hranilne vloge se obrestujejo po 4% in so vlagateljem vedno na razpolago. Vezane vloge s trimesečno odpovedjo se obrestujejo po 5%.

**V Kranju
Ljudski dom
z. z. n. j.**

**Hranilnica in
posojilnica**

**Gorenjski
semenski
krompir**

„Oneida“

uspeva v vsaki zemlji in daje obilen pridelek.
Dobavlja ga v najboljši kakovosti

Gorenjska kmetijska zadruga - Kranj

»Prve mesece po poroki sem imel svojo ženo tako rad, da bi jo bil najraje pojedel.«

»No, in...?«

»Danes mi je žal, da tega nisem storil.«

Dva škota se srečata v Parizu. »Kaj pa ti tukaj?« vpraša prvi. »Na poročnem potovanju sem.« »A kje imaš ženo?« »Ostala je doma, ker je Pariz že videla.«

Naše mere

Pri nas je vpeljan decimalni (desetinski) merni sestav. Vendar imamo še mnogo starih mer in je zelo važno vedeti razmerje med novimi in starimi merami. Vse države pa nimajo decimalnega merskega sestava (Anglija in kolonije), zato je tudi potrebno, da poznamo najvažnejše tuje merske enote.

Najvažnejše merske enote so dolžinske, površinske, prostorninske (votle), težinske in časovne mere.

Dolžinske mere.

Okrajšave: Mm = mirjameter, km = kilometer, m = meter, dm = decimeter, cm = centimeter, mm = milimeter.

Enota je 1 m, to je palica, dolga štiridesetmilijonski del obsega naše zemlje. Dolžina ima razsežnost samo v eno smer.

1 Mm = 10 km = 10.000 m = 100.000 dm = 1.000.000 cm = 10.000.000 mm

1 km = 1.000 m = 10.000 dm = 100.000 cm = 1.000.000 mm

1 m = 10 dm = 100 cm = 1.000 mm

1 dm = 10 cm = 100 mm

1 cm = 10 mm

1 zemeljska milja = 7,5 km = 7.500 m

1 morska milja = 1,852 km = 1.852 m

1 angleška milja = 1.760 jardov = 1.609 m

1 jard = 0,914 m ali približno 12 jardov = 11 m

1 srbska milja = 500 m

1 dunajski seženj (klafta) = 6 čevljev = 1,90 m

1 dunajski čevlj = 12 palcev ali col = 0,316 m

1 dunajski palec ali cola = 12 črt ali linij = 2,634 cm

1 laket = 0,778 m

1 morski voz = $\frac{1}{120}$ morske milje = 15,46 m

V Rusiji še rabijo tele mere:

1 aršin = 0,7112 m

1 vrsta = 500 sežnjevi = 1066,8 m

1 sažen (seženj) = 3 aršini

1 aršin = 16 verškov

1 m = 0,469 saženevi (sežnjevi)

Na Japonskem so tele mere:

1 ri = 300 tehō = 3927

1 tehō = 60 ken = 109,08 m

1 ken = 6 shaku = 1,81 m

1 shaku = 10 senu = 0,302 m

1 senu = 10 bu = 0,032 m

1 m = 3,3003 shaku

Površinske ali ploskovne mere.

Okrajšave: m² = kvadratni meter, dm² = kvadratni decimeter, cm² = kvadratni centimeter, mm² = kvadratni milimeter, km² = kvadratni kilometer, ha = hektar, a = ar.

Ploskovna enota je 1 m², to je površina kvadrata, ki ima stranico dolgo 1 m. Površina ima dve razsežnosti: dolžino in širino.

1 km² = 100 ha = 10.000 a = 1.000.000 m²

1 ha = 100 a = 10.000 m²

1 a = 100 m²

1 m² = 100 dm² = 10.000 cm² = 1.000.000 mm²

1 dm² = 100 cm² = 10.000 mm²

1 cm² = 100 mm²

1 kvadratni čevlj = 0,1 m²

1 kvadratni seženj ali kvadratna klafta = 3,597 m²

1 oral = 1 joh = 1 katastralno jutro = 1.600 kvadratnih sežnjevi = 57,5 arov = 5.754,64 m²

Prostorninske, telesne ali votle mere.

Okrajšave: m³ = kubični meter, dm³ = kubični decimeter, cm³ = kubični centimeter, mm³ = kubični milimeter, hl = hektoliter, l = liter.

Prostorninska enota je 1 m³, to je vsebina kocke, kjer meri stranica 1 m. Vsako telo ima tri razsežnosti: dolžino, širino in višino.

1 m³ = 1.000 dm³ = 1.000.000 cm³ = 1 milijarda mm³

1 dm³ = 1.000 cm³ = 1.000.000 mm³

1 cm³ = 1.000 mm³

1 m³ = 10 hl = 1.000 l = 31,67 kubičnih čevljev

1 hl = 100 l

1 l = 1 dm³

1 (kubična) klafta = 6,820 m³

1 (kubični) čevlj = 0,032 m³

1 polovnjak = 5 velikih veder = 10 malih veder = 282,25 l

1 štrtinjek = 2 polovnjaka = 564,50 l

1 veliko vedro = 2 mali vedri = 40 bokalov = 56,6 l

1 bokal = 4 maslci = 1,415 l

1 mernik = 1 malo vedro = 20 bokalov = 23,3 l

1 angleška galona = 4,54 l

1 ameriški bušl (mera za zrnje) = 35,2 l

1 registrska tona = 100 kubičnih čevljev = 2,83 m³ prostornine ladje.

Utežne mere.

Okrajšave: t = tona, mtc = q = metercent, stot, kvintal, kg = kilogram, dkg = dekagram, g = gram.

Enota je 1 kg, to je teža 1 litra vode, ki ima toploto 4° C.

1 m³ vode tehta 1 t = 10 q = 1.000 kg = 100.000 dkg = 1.000.000 g

1 q = 100 kg = 1.000 dkg = 10.000 g

1 kg = 10 dkg = 100 g

1 dkg = 10 g

1 gram = 10 decigramov = 100 centigramov = 1.000 miligramov

1 karat = 205,6 miligrama (mednarodna utež — zlasti za zlato, briljante itd.)

1 stari dunajski cent = 100 funtov = 56 kg

1 " " funt = 32 lotov = 0,56 kg

1 " " lot = 17,5 g

1 oka (grška mera) = 1,28 kg

Časovne mere.

Enota je ura, t. j. štiriindvajseti del dneva.

1 dan = 24 ur = 1.440 minut = 98.400 sekund

1 ura = 60 minut = 3.600 sekund

1 minuta = 60 sekund

1 koledarsko leto = 365 dni in 6 ur

1 lunin mesec (sinodični) = 29 dni, 12 ur in 44 minut

Delovne mere.

1 kalorija (kal) je množina toplote, ki je potrebna, da se ogreje 1 liter vode za 1° C.

1 atmosfera (atm) je pritisk 1 kg na 1 cm².

1 meterkilogram (mkg) je moč, ki vzdigne 1 kg 1 m visoko.

1 konjska sila (k. s. ali HP) je sila, ki dvigne 75 kg v eni sekundi 1 m visoko ali 1 kg v eni sekundi 75 m visoko.

1 človeška sila je približno enaka $\frac{1}{2}$ k. s.

Električne mere.

1 Amper je enota jakosti električnega toka.

1 Volt je enota električne napetosti.

1 OM je enota električnega upora.

Razne druge mere.

1 atmosfera (atm.) je pritisk zračnega tlaka na zemljo v višini morske površine in znaša isti na 1 cm² po 1 kg.

1 kalorija (kal) je ona množina vročine, ki je potrebna, da segreje 1 liter vode za 1 stopinjo Celzija.

1 registrska tona (reg. t.) je prostorninska mera za ladje ter se deli na 100 kub. čevljev, enako 2,83 m³. — Število bruto-reg. ton navaja celokupno prostornino ladje, število neto-reg. ton pa navaja prostornino za čisti tovor, t. j. odšteti so vsi prostori za stroje, stanovanja, kuhinjo itd.

Površina zemlje meri 509,950.000 km², od tega odpade približno 29% na suho zemljo, ostalih 71% pa pokriva voda.

Zemeljski premer znaša 12.756 km, obseg na ravniku meri 40.070.368 km, število prebivalstva na zemlji je: 1953 milijonov.

Slika Marije z Brezij naj kraljuje v vsaki slovenski hiši!

Tabela obresti

Glav- nica	Po 3 odstotke				Po 3 ¹ / ₂ odstotka				Po 4 odstotke			
	za 1 mesec		za 1 leto		za 1 mesec		za 1 leto		za 1 mesec		za 1 leto	
	din	p	din	p	din	p	din	p	din	p	din	p
1	—	0·25	—	3	—	0·29	—	3·50	—	0·333	—	4
2	—	0·50	—	6	—	0·58	—	7	—	0·666	—	8
3	—	0·75	—	9	—	0·88	—	10·50	—	0·999	—	12
4	—	1	—	12	—	1·17	—	14	—	1·333	—	16
5	—	1·25	—	15	—	1·46	—	17·50	—	1·666	—	20
6	—	1·50	—	18	—	1·75	—	21	—	1·999	—	24
7	—	1·75	—	21	—	2·04	—	24·50	—	2·333	—	28
8	—	2	—	24	—	2·33	—	28	—	2·666	—	32
9	—	2·25	—	27	—	2·63	—	31·50	—	2·999	—	36
10	—	2·50	—	30	—	2·92	—	35	—	3·333	—	40
15	—	3·75	—	45	—	4·38	—	52·50	—	4·999	—	60
20	—	5	—	60	—	5·83	—	70	—	6·666	—	80
25	—	6·25	—	75	—	7·29	—	87·50	—	8·333	1	—
30	—	7·20	—	90	—	8·75	1	05	—	9·999	1	20
35	—	8·75	1	05	—	10·21	1	22·50	—	11·666	1	40
40	—	10	1	20	—	11·67	1	40	—	13·333	1	60
45	—	11·25	1	35	—	13·13	1	57·50	—	14·999	1	80
50	—	12·50	1	50	—	14·58	1	15	—	16·666	2	—
60	—	15	1	80	—	17·50	2	10	—	19·999	2	40
70	—	17·50	2	10	—	20·42	2	45	—	23·333	2	80
80	—	20	2	40	—	23·33	2	80	—	26·666	3	20
90	—	22·50	2	70	—	26·25	3	15	—	29·999	3	60
100	—	25	3	—	—	29·17	3	50	—	33·333	4	—
500	1	25	15	—	1	45·83	17	50	1	66·666	20	—
900	2	25	27	—	2	62	31	50	3	—	36	—
1000	2	50	30	—	2	91·67	35	—	3	33·333	40	—
5000	12	50	150	—	14	58·33	175	—	16	66·666	100	—
	Po 4¹/₂ odstotka				Po 5 odstotkov				Po 5¹/₂ odstotka			
1	—	0·38	—	4·50	—	0·42	—	5	—	0·46	—	5·50
2	—	0·75	—	9	—	0·83	—	10	—	0·92	—	11
3	—	1·13	—	13·50	—	1·25	—	15	—	1·38	—	16·50
4	—	1·50	—	18	—	1·67	—	20	—	1·83	—	22
5	—	1·88	—	22·50	—	2·08	—	25	—	2·29	—	27·50
6	—	2·25	—	27	—	2·50	—	30	—	2·75	—	33
7	—	2·63	—	31·50	—	2·92	—	35	—	3·21	—	38·50
8	—	3	—	36	—	3·33	—	40	—	3·67	—	44
9	—	3·38	—	40·50	—	3·75	—	45	—	4·13	—	49·50
10	—	3·75	—	45	—	4·17	—	50	—	4·58	—	55
15	—	5·63	—	67·50	—	6·25	—	75	—	6·88	—	82·50
20	—	7·50	—	90	—	8·33	1	—	—	9·17	1	10
25	—	9·38	1	12·50	—	10·42	1	15	—	11·96	1	32·50
30	—	11·25	1	35	—	12·50	1	50	—	13·75	1	65
35	—	13·13	1	57·50	—	14·58	1	75	—	16·75	1	92·85
40	—	15	1	80	—	16·67	2	—	—	18·33	2	20
45	—	16·88	2	02·50	—	18·75	2	25	—	21·62	2	47·50
50	—	18·75	2	25	—	20·83	2	50	—	22·91	2	75
60	—	22·50	2	70	—	25·02	3	—	—	27·50	3	30
70	—	26·25	3	15	—	29·17	3	50	—	32·08	3	85
80	—	30	3	60	—	33·33	4	—	—	36·67	4	40
90	—	33·75	4	05	—	37·50	4	50	—	41·25	4	95
100	—	37·50	4	50	—	41·67	5	—	—	45·83	5	50
500	1	87·50	22	50	2	08·33	25	—	2	29·17	7	50
900	3	37	40	50	3	75	45	—	3	12	49	50
1000	3	75	45	—	4	16·67	50	—	4	58·33	55	—
5000	18	75	225	—	20	83·33	250	—	22	91·67	276	—

Glavnica	Po 6 odstotkov				Po 7 odstotkov				Po 8 odstotkov			
	za 1 mesec		za 1 leto		za 1 mesec		za 1 leto		za 1 mesec		za 1 leto	
	din	p	din	p	din	p	din	p	din	p	din	p
1	—	0.50	—	6	—	0.58	—	7	—	0.66	—	8
2	—	1	—	12	—	1.16	—	14	—	1.33	—	16
3	—	1.50	—	18	—	1.75	—	21	—	2	—	24
4	—	2	—	24	—	2.33	—	28	—	2.66	—	32
5	—	2.50	—	30	—	2.91	—	35	—	3.33	—	40
6	—	3	—	36	—	3.50	—	42	—	4	—	48
7	—	3.50	—	42	—	4.08	—	49	—	4.66	—	56
8	—	4	—	48	—	4.66	—	56	—	5.33	—	64
9	—	4.50	—	54	—	5.25	—	63	—	6	—	72
10	—	5	—	60	—	5.83	—	70	—	6.66	—	80
15	—	7.50	—	90	—	8.75	1	05	—	10	1	20
20	—	10	1	20	—	11.66	1	40	—	13.33	1	60
25	—	12.50	1	50	—	14.53	1	75	—	16.66	2	—
30	—	15	1	80	—	17.20	2	10	—	20	2	40
35	—	17.50	2	10	—	20.41	2	45	—	23.33	2	80
40	—	20	2	40	—	23.33	2	80	—	26.66	3	20
45	—	22.50	2	70	—	26.25	3	15	—	30	3	60
50	—	25	3	—	—	29.16	3	50	—	33.33	4	—
60	—	30	3	60	—	35	4	20	—	40	4	80
70	—	35	4	20	—	40.83	4	90	—	46.66	5	60
80	—	40	4	80	—	46.66	5	60	—	53.33	6	40
90	—	45	5	40	—	52.50	6	30	—	60	7	20
100	—	50	6	—	—	58.33	7	—	—	66.66	8	—
500	2	50	30	—	2	91.66	35	—	3	33.33	40	—
900	4	50	54	—	5	25	63	—	6	—	72	—
1000	5	—	60	—	5	83.33	70	—	6	66.66	80	—
5000	25	—	300	—	29	16.66	350	—	33	33.33	400	—

Kako izračunam še obresti?

Ker je težko v tabelah prikazati obresti prav za vsak primer, navajamo v naslednjem način izračunavanja obresti za obrestovanje vsakršne glavnice od $\frac{1}{4}\%$ do $12\frac{1}{2}\%$.

Obresti izračunamo tako, če pomnožimo glavnico v dinarjih s številom dni, za katere hočemo obresti izračunati in tako dobljeno številko potem delimo s posebnim številom, ki se imenuje delitelj.

$$\text{Obresti (din)} = \frac{\text{G. (glavnica) v din} \times \text{številko dni}}{\text{D. (delitelj)}}$$

Vzemimo primer: Glavnico din 10.000.— imamo naloženih 100 dni. Hočemo izvedeti, koliko znašajo obresti za to dobo. Hranilnica nam obrestuje naloženi denar po 4% .

Iz tabele obrestnih deliteljev najdemo, da je delitelj za 4% številka 9000.

Obresti so torej:

$$\text{Obresti} = \frac{10.000 \text{ (din)} \times 100 \text{ (dni)}}{9000 \text{ (delitelj)}} = 111.11 \text{ din.}$$

Odgovor: Obresti po 4% od glavnice din 10.000, znašajo za dobo 100 dni din 111.11.

Tabela obrestnih deliteljev

Obresti %	D delitelj	Obresti %	D delitelj
$\frac{1}{4}$	144000	$5\frac{1}{2}$	6546
$\frac{1}{2}$	72000	$5\frac{3}{4}$	6261
$\frac{3}{4}$	48000	6	6000
1	36000	$6\frac{1}{4}$	5760
$1\frac{1}{4}$	28800	$6\frac{1}{2}$	5538
$1\frac{1}{2}$	24000	$6\frac{3}{4}$	5333
$1\frac{3}{4}$	20571	7	5143
2	18000	$7\frac{1}{4}$	4966
$2\frac{1}{4}$	16000	$7\frac{1}{2}$	4800
$2\frac{1}{2}$	14400	$7\frac{3}{4}$	4645
$2\frac{3}{4}$	13091	8	4500
3	12000	$8\frac{1}{2}$	4235
$3\frac{1}{4}$	11077	9	4000
$3\frac{1}{2}$	10286	$9\frac{1}{2}$	3789
$3\frac{3}{4}$	9600	10	3600
4	9000	$10\frac{1}{2}$	3429
$4\frac{1}{4}$	8471	11	3273
$4\frac{1}{2}$	8000	$11\frac{1}{2}$	3130
$4\frac{3}{4}$	7579	12	3000
5	7200	$12\frac{1}{2}$	2880
$5\frac{1}{4}$	6857		

Lovopust, veljaven v dravski banovini

Kozorogi (brez razlike spola in starosti) vse leto.
Jeleni (samci) od 1. januarja do 31. julija.
Jeleni, košute od 16. januarja do 31. oktobra.
Srnjaki (samci) od 16. decembra do 31. maja.
Srne (samice) od 16. decembra do 30. septembra.
Gamsi: kozli od 1. januarja do 31. julija.
Gamsi: koze od 1. januarja do 31. avgusta.
Zajci (poljski in planinski) od 1. februarja do 31. avgusta.
Divji petelini od 1. junija do 31. marca.
Kokoši vse leto.
Ruševeci: petelini od 16. junija do 15. aprila.
Ruševeci: kokoši vse leto.
Gozdni jerebi (petelini) od 1. decembra do 14. avgusta.
Gozdne jerebice vse leto.
Kotorne in belke od 1. januarja do 30. septembra.
Poljske jerebice od 1. decembra do 14. avgusta.
Prepelice in kosei od 16. novembra do 14. avgusta.
Fazani in fazanke od 1. januarja do 31. avgusta.
Golobi in grlice od 1. aprila do 15. junija.
Kljunači vseh vrst od 16. aprila do 31. avgusta.
Droplje, velike in male, od 16. januarja do 31. avgusta.
Velike divje race od 1. marca do 30. junija.
Druge divje race, gosi, močvirniki in povodni ptiči vseh vrst od 16. aprila do 30. junija.
Prvi in zadnji dan se računata v lovopust.

Prepovedano je loviti

(streljati, ubijati, uničevati)

mladiče jelenjadi, srnjadi in divjih koz v letu, v katerem so bili poleženi, in v naslednjem letu, dokler traja lovopust za odraslo divjad te vrste;

z braki v času od 15. januarja do 30. septembra;

po oranica, izvzemši okopavine, od 1. februarja pa dokler se ne pobere pridelki; po travnikih od 1. aprila pa dokler se ne spravita seno in otava; po vinogradih od 1. februarja pa dokler se ne obero;

kozoroge (obeh spolov) ves čas;

medvede v srezih: Kočevje, Črnomelj, Novo mesto, Logatec in Ljubljana;

veliko uharico, izvzemši sreze: Kočevje, Črnomelj, Logatec in Novo mesto;

ribjega orla, orla belorepeca, orla kačarja, planinskega orla, ruskega orla, sršenarja, krokarja, veliko in malo belo čaplo ter ptice pevke, odnosno druge za kmetijstvo in gozdarstvo koristne ptice, našete v banovinski lovski uredbi z dne 20. februarja 1935, III/7 No. 1639/5.

Parkljasta divjad se sme streljati samo s kroglo razen srnjadi v času od 1. oktobra do 15. decembra.

Posojila:

vsakovrstna, hitro izvršimo brez kakšnega predplačila.

Vnovčujemo:

vrednostne papirje, delnice, menice, terjatve, hranilne vloge zaščiteneh zavodov, obveznice vsake vrste, kontokorente, dobropise itd.

Strogo solidno in točno poslovanje. Oblastveno dovoljena agencija za vse denarne in trg. posle

Hiše, parcele, vile:

prodane ali kupite zelo ugodno po našem strokovnem posredovanju.

Udeležbo kapitala:

v industrijskih, trgovskih in obrtnih podjetjih izvedemo zelo zadovoljivo.

RUDOLF ZORE LJUBLJANA, GLEDALISKA 12, tel. 38-10

Časovna razpredelnica

Kadar je v Jugoslaviji poldne, kaže v dolnjih državah ura naslednji čas:

Evropa	ura m.	Izven Evrope	ura m.
Anglija	11 —	Argentinijska	6 43
Belgija	11 —	Bolivija	6 28
Bolgarija	13 —	Brazilijska	8 07
Danska	12 —	Čile	6 17
Estonija	13 —	Egipt	13 —
Finska	13 —	Ekvador	5 46
Francija	11 —	Filipini	19 —
Grčija	12 35	Gvatemala	4 58
Italija	12 —	Jamaica	6 —
Letonska	13 —	Japonska	20 —
Litva	12 —	Kina	19 —
Luksemburg	12 —	Kolumbija	6 03
Madžarska	12 —	Koreja	19 30
Nizozemska	11 20	Kuba	5 31
Norveška	12 —	Maroko	11 —
Nemčija	12 —	Mehika	4 24
Poljska	12 —	Nicaragua	5 15
Portugalska	11 —	Panama	5 42
Romunija	13 —	Paragvaj	7 10
Rusija	13 —	Peru	5 51
Španija	11 —	Tunis	12 —
Švedska	12 —	Turčija	12 57
Švica	12 —	Urugvaj	7 15

Združene države Severne Amerike	ura m.
Atlantic-Time	7 —
Eastern-Standard-Time (New York)	6 —
Central-Time (Chicago, Galveston)	5 —
Mountain-Time (Denver)	4 —
Pacific-Time (San Francisco)	3 —

RAFAEL BATISTIČ

TRGOVEC S KOŽAMI IN LOJEM — TELEFON KRANJ 50

KUPUJE KOŽE PO NAJVIŠJIH DNEVNIH CENAH

STRAŽIŠČE PRI KRANJU

Katero je najstarejše drevo na svetu?

Po vsej verjetnosti bo to neka cipresa pri vasi Santa Maria del Tule v bližini mehiškega mesta Oaxaca. Starost tega drevesa so znanstveno ugotovili gozdni inženirji: dognali so, da je drevo staro štiri tisoč let. Drevo je pod državno zaščito in se ga nikdo ne sme dotakniti. Visoko je 45 m, a deblo ima obseg skoraj 40 m. Štiri in dvajset ljudi ga komaj objame z razpetimi rokami. Deblo ni okroglo, temveč je videti kot bi bila tri drevesa skupaj zrastle.

Ciprese rastejo zelo počasi in potrebujejo mnogo vode. Ta cipresa pa je zrastle na silno suhem prostoru in to se je mnogim zdelo nenavadno. Šele italijanski botanik Canzatti je odkril, da teče pod njenimi koreninami studenec in ji daje potrebno vlago.

Ali je res premoga še za štiri tisoč let?

Ruski učenjaki so ugotovili, da je zemeljskih zalog premoga in s tem tudi zaslužka za rudarje še za štiri tisoč let. Na premogu najbogatejše države na svetu so: Ameriške združene države, Rusija, Nemčija, Kanada, Kitajska in Anglija.

Kako si predstavljamo milijardo.

Milijarda v srebru tehta 5 milijonov kilogramov, milijarda v zlatu skoraj 320.000 kg, milijarda v papirnatih tisočakah 1780 kg, milijarda v stotakah 11.700 kg.

Ko bi mogel odrasel človek odnesti 100 kg, bi bilo treba 18 mož, da bi odnesli milijardo v tisočakah, 115 mož, da bi odnesli v stotakah. A če bi hoteli odnesti milijardo v srebru, bi bila potrebna že kar armada 50.000 mož.

Ko bi milijardo v tisočakah dali vezati v knjige, bi to dalo 2000 knjig in vsaka knjiga bi imela 500 strani.

Kaj vsak ne ve...

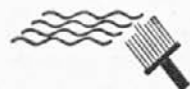
Da je umetno svilo iznašel grof Lhardonet. V prvi poskusni tovarni v Besanconu je porabil 6 milijonov frankov svojega imetja. Šele pozneje se je posrečilo izdelati to umetno svilo vsaj toliko negorljivo, da niso možje že s samim dotikom cigarete spremenili svojih žena v goreče bakle... Da bo v Turčiji v kratkem uveden velik osebni davek na stare samce. Prav tako bodo po zakonu odmerjene nagrade za matere, ki imajo vsaj šest otrok.

Izdelujem in popravljam
vse cerkvene in druge vezanine

AUGUSTA HUFNAGL — vezilja
DEVICA MARIJA V POLJU

DRUŠTVENE PRAPORE, MAŠNE PLAŠČE itd.

Soboslikarstvo - stavbeno
in pohištveno pleskarstvo

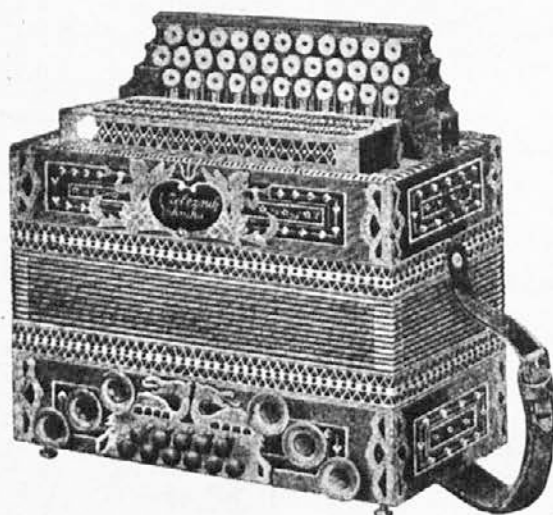

Uojska Franc

Domžale Solidno delo
Industrijska cesta 10 Zmerne cene

BUH IVAN
Kiparstvo, rezbarstvo
in pozlatarstvo

Izdelovanje oltarjev, kipov, cerkvene ornamentike, okvirov in vseh v to stroko spadajočih rezbarskih del, kakor tudi popravila.
VRHNIKA, Kotnikova 4

Harmonike vseh vrst in modelov dobite neljudodnejše pri domači izdelovalnici harmonik izdelovatelji harmonik
Anton Železnik VRHNIKA, dravska ban.
Zahtevajte cenik

Četvorci in posestniki!

Vse vrste usnja dobite najceneje pri meni

Ljubitelji vrta!

Visoke in nizke imenske vrtnice dobite vedno pri
FRANC JENKO, trgovec usnja — Medvode

J. Vavpetič

Celovška cesta št. 69
LJUBLJANA

Obrat lesnih galanterijskih izdelkov: modni gumbi, šatulje, spominki, kotiljoni za plesne prireditve. Po najnižjih cenah.

O ustvarjenju človeka

Otroci se pogovarjajo o ustvarjenju človeka. Nato Gašperček: »Ali verjameš, Blažek, da smo iz prahu in pepela?«
Blažek: »Seveda verjamem.«
Gašperček: »Iz česa so pa zamorci?«
Blažek: »Iz saji!«

Goska

Učenec vpraša učitelja: »Gospod učitelj, mama mi je naročila, naj vas vprašam, če radi jeste gosje meso.«
Učitelj: »Povej mami, da gosje meso zelo rad jem.«
Čez teden dni vpraša učitelj učenca: »No, kaj je z gosko?«
»Prosim, gospod učitelj, ozdravela je,« se je odrezal učenec.

Zemlja v številkah

Ekvator ali ravnik je dolg 40.070 km. Premer zemlje v ravniku 12.755 km. Zemeljska os je dolga 12.712 km. Celokupna površina zemlje meri 510.000.000 km². Od tega odpade na morje 361.000.000 km², kopni svet pa meri 149 milijonov kvadratnih kilometrov.

Srednja oddaljenost zemlje od sonca znaša 149.481.000 kilometrov, srednja oddaljenost zemlje od meseca pa znaša 384.000 km. Pot zemlje okoli sonca znaša 925.000.000 km in jo zemlja naredi v 365 dneh, 5 urah, 48 minutah in 46,17 sekundah.

1. Zemljine.

Azija	44.000.000 km ²
Amerika	42.000.000 km ²
Afrika	30.000.000 km ²
Antarktida, celina okrog južnega in sever. pola	14.000.000 km ²
Evropa	10.000.000 km ²
Avstralija z Oceanijo	10.000.000 km ²

2. Oceani.

Veliki ali Tihi ocean	180.000.000 km ²
Atlantski ocean	105.000.000 km ²
Indijski ocean	75.000.000 km ²

3. Prebivalstvo.

Azija	1.113.000.000 preb.
Evropa	508.000.000 preb.
Amerika	255.000.000 preb.
Afrika	150.000.000 preb.
Avstralija z Oceanijo	10.000.000 preb.
Antarktida	2.000 preb.

Milijonska mesta na svetu

V naslednjem podajamo podatke o številu prebivalstva največjih mest na svetu, ki so imela po zadnjem ljudskem štetju nad 1 milijon prebivalcev, privzeli pa smo tudi mesta z nad 900.000 prebivalcev, ker so sedaj gotovo že presegle milijonsko mejo. V oklepajih navajamo podatke za število prebivalstva brez predmestij pri nekaterih velemestih.

Evropa:

Pariz (Francija) 4,963.000 (2,830.000).
Berlin (Nem.) 4,243.000.
Moskva (SSSR) 3,642.000.
Leningrad (SSSR) 2,740.000.
Dunaj (Nemčija) 1,875.000.
Budimpešta (Madžarska) 1,421.000 (1,006.000).
Rim (Italija) 1,179.000.
Varšava (nekdanja Poljska) 1,179.000.
Hamburg (Nem.) 1,129.000.
Milan (Italija) 1,114.000.
Madrid (Španija) 1,006.000.
Barcelona (Špan.) 953.000.
Marseille (Fran.) 914.000.

Anglija:

London 8,204.000 (4,397.000).
Glasgow 1,086.000.
Birmingham 1,003.000.

Izvenevropska mesta:

Azija:

Tokio (Japonska) 5,700.000.
Šanghaj (Kit.) 3,500.000.
Osaka (Jap.) 3,000.000.
Peiping (Kit.) 1,550.000.
Kalkuta (Indija) 1,486.000 (1,194.000).
Tiencin (Kit.) 1,300.000.

Bombay (Indija) 1,161.000.
Kanton (Kit.) 1,020.000.
Nagoja (Jap.) 1,083.000.
Kioto (Japonska) 1,081.000.
Nanking (Kit.) 1,000.000.
Kobe (Japonska) 912.000.

Amerika:

New York (Zedinjene države Severne Amerike) 10,901.000 (6,930.000).
Chicago (Zed. države Severne Amerike) 3,376.000.
Buenos Aires (Argentina) 2,415.000.
Filadelfija (Zed. drž. Sev. Amerike) 1,951.000.
Rio de Janeiro (Brazilija) 1,711.000.
Detroit (Zed. drž. Severne Amerike) 1,569.000.
Los Angeles (Zed. države Sev. Amerike) 1,238.000.
Sao Paulo (Braz.) 1,120.000.
Mexico (Mehika) 1,029.000 (961.000).
Cleveland (Zed. drž. Sev. Amerike) 900.000.

Afrika:

Kairo (Egipt) 1,307.000.

Avstralija:

Sydney 1,235.000.

Najdaljše reke sveta

Evropa:		Eufkrat	2760 "
Volga	3570 km	Amu-Darja	2200 "
Donava	3780 "	Afrika:	
Dnjepr	2150 "	Nil	5760 km
Don	1860 "	Kongo	4200 "
Dvina	1780 "	Niger	4160 "
Pečora	1580 "	Zambezi	2680 "
Ural	1500 "	Limpopo	1600 "
Dnjestr	1372 "	Senegal	1430 "
Rena	1300 "	Amerika:	
Laba	1160 "	Mississippi	6530 km
Visla	1050 "	Amazonka	6200 "
Loira	1000 "	La Plata	4700 "
Tajo	910 "	Reka sv. Lorenca	3800 "
Azija:		Rio Grande	2800 "
Ob	5200 km	Kolorado	2700 "
Jenisej	5200 "	Orinoko	2230 "
Jang-tseg-jang	5200 "	Kolumbia	2180 "
Lena	4600 "	Avstralija:	
Amur	4480 "	Murray	2500 km
Hoangho	4100 "		
Indus	3180 "		
Ganges	3000 "		

Najvišje gore sveta

Evropa:		Mont Blanc (Alpe)	4810 m
Mont Rosa (Alpe)	4638 m	Weißhorn (Alpe)	4512 m
Matterhorn (Alpe)	4505 m	Bernina (Alpe)	4052 m
Azija:		Mount Everest (Himalaja)	8882 m
Godwin Austen (Himalaja)	8620 m	Tirač-Tekuš (Tien-šan)	7320 m
Hau-Tekuš (Tien-šan)	7315 m	Gaurisankar (Himalaja)	7130 m
Afrika:		Kilimandžaro (Brit. vzh. Afrika)	6010 m
Margaretan-Peak (Kilimo)	5065 m	Viktorija-Peak (Brit. vzh. Afrika)	4600 m
Džebel-Ašal (Atlas)	4478 m	Amerika:	
Aconcagua (Andi)	7040 m	Mc Kinley (Aljaška)	6240 m
Citlaltépell (Mexiko)	5582 m	Mt. Elias (Aljaška)	5520 m
Mt. Whitney (Sierra Nevada)	4541 m	Avstralija:	
Mt. Viktorija (Nova Guinea)	5100 m	Karsten (Nova Guinea)	5000 m
Ottova gora (Nova Guinea)	5000 m	Mt. Melbourne (Avstralske Alpe)	4500 m

Nerodovitna tla.

Plešec: »Vaše mazilo za rast las ni vredno piškavega oreha. Mazal sem si glavo od jutra do večera, pa pogledjte, če najdete le en las na nji!«

Prodajalec: »Oprostite, gospod, motite se! Naša maža je imenitna, nismo pa krivi, če vaša glava ni za nič.«

Tolažba.

Župnik in zdravnik sta stala pred hišo v živem pomenku. Mimo pride žena, ki je pred tednom pokopala svojega moža. Župnik jo ustavi: »Kako je mati? Sočustvujem. Upam, da ste se že potolažili.«

Vdova: »Bridko je, gospod župnik, zelo bridko. Edino to me tolaži, da je Luka tako srečno in lahko končal.«

Tu poseže vmes zdravnik in reče: »Cujte, mati, to pa se imate zahvaliti — mojim zdravilom.«

Fr. P. ZAJEC

IZPRASAN OPTIK IN URAR

Velika izbira vsakovrstnih očal, daljnogledov, toplomerov, barometrov, vlagomerov, povečevalnih stekel itd. • Raznovrstne ure, zlatnina in srebrnina

LJUBLJANA — STRITARJEVA ULICA ŠTEV. 6
(pri frančiškanskem mostu) Telefon št. 44-86

Vinko Cunder

Modne torbice, aktovke, kovčke itd. Vam izdeluje po želji in naročilu! Sprejema vsa tozadevna popravila. Lastni izdelki! — Stalna zaloga! LJUBLJANA, Igriška ulica št. 3

Mladinska založba

Ljubljana, Stari trg 30

nudi

vse za šolo in pisarno
enodinarske knjižice,
izbrane mladinske knjige

»KUBO« brzoaparilniki z bakrenim ali jeklenim v ognju pocinanim kotlom. Kotli za žganjekubo vseh sistemov in velikosti. Pralni kotli. Asbest filtri za vino. Tovarniške naprave. Kotli za sirarne in mlekarne. Vsa popravila izvršujemo hitro in najceneje. Priporoča se

„KOTLARKA“ BOŽIČ IVAN, kotlarstvo in kleparstvo
KUK IVAN, ključavnčarstvo
LJUBLJANA, TYRSEVA CESTA št. 35 (Dunaška cesta)
(bivše Strojne tovarne). Telefon št. 37-92

TRAFIKA — Vedno velika zaloga ☒ BUFEJ — Dobro vino, vse vrste taksnih, davčnih in banovinskih ☒ likerje in drugo. — Cene nizke. kolkov, znamk, tovarnih listov, ☒ Postrežba točna in solidna pogodb, priznanic ☒ se priporoča
UKMAR MIRKO — LJUBLJANA, VEGOVA ULICA ŠTEV. 2
pri lekarni Bahovec na Kongresnem trgu

ALBIN ŠIFRER

puškar

Orožje, strelivo, lovski in ribarski pribor. Lastna delavnica za vsa v to stroko spadajoča popravila. — Montiranje daljnogledov

Ljubljana, Gosposvetska c. 12
poleg restavracije „Novi Svet“. Telefon 33-49

Dentist Franjo Radovan

Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 2/L

Ordinira od 1/2 9. do 1/2 12 in od 2. do 3. ure

Obleka, plašč
površnik

najceneje v konfekciji

LUKIČ

LJUBLJANA pri tro-mostovju

KRAPINSKE TOPLICE

zdravijo z gotovim uspehom revmo, protin, išias, ženske bolezni itd. Odprto od srede aprila do srede oktobra. — V pred- in po sezoni znatni popusti. Nizke cene in pavšalne kure. — Železniška postaja Zabok-Krapinske Toplice, od koder je avtobusna zveza. — Informacije in prospekte daje na zahtevo uprava kopalnice in vsi potovalni uradi

Površina in prebivalstvo evropskih držav

Ob začetku vojne lani je bil po številu prebivalstva vrstni red evropskih držav naslednji (vzeli smo države v tedanjem obsegu, upoštevali pa tudi še nekdanjo Češkoslovaško kot skupno državo):

	površina v tisočih km ²	prebivalstvo v milijonih
Nemčija*	586	79.6
Anglija	244	47.8
Italija	310	43.75
Francija	551	41.98
Poljska*	389	35.1
Španija	503	24.85
Romunija*	295	19.85
Jugoslavija	248	15.63
Češkoslovaška*	140	15.3
Madžarska*	93	9.08
Holandija	34	8.77
Belgija	30	8.4
Portugalska	89	7.46
Grčija	130	7.1
Bolgarija*	103	6.37
Švedska	449	6.31
Švica	41	4.2
Danska	44	3.8
Finska*	388	3.63
Irski	69	2.934
Norveška	323	2.92
Litva*	53	2.575
Letonska*	66	1.98
Estonska*	48	1.134
Albanija	28	1.06
Gdansk*	2	0.4
Luksemburg	3	0.3
Islandija	103	0.118
San Marino	0.1	0.014
Andora	0.5	0.005

* Države, označene z zvezdico, so doživele spremembe v obsegu odnosno izpadle kot samostojne.

Pri Nemčiji so upoštewane meje pred 1. septembrom 1939, torej že priključena Avstrija in sudetski kraji. Po vojni si je Nemčija priključila še Gdansk, zapadno Poljsko, kar bi bilo treba še upoštevati, pa še ni natančnih podatkov. K Nemčiji spada tudi češkomoravski protektorat z nad 6 milij. prebivalcev. — Romunija je v celoti izgubila 99.738 km² ozemlja s 6.8 milij. prebivalcev (od tega je dobila Zveza sovjetskih socialističnih republik Besarabijo in severno Bukovino, Bolgarija južno Dobrudžo, Madžarska pa severno Sedmograško. Romunija ima sedaj samo še okoli 195.000 km² površine in 13.2 milij. prebivalcev, je torej manjša kot naša država. — Madžarska je pridobila oktobra 1938 južni del Slovaške, marca 1939 Karpatsko Rusijo, jeseni 1940 pa severno Sedmograško, ki meri okoli 45.000 km² in ima 2.6 milij. prebivalcev, tako da meri sedaj Madžarska 138.000 km² in šteje okoli 11.7 milij. prebivalcev, torej še vedno manj kot naša država. — Bolgarija je dobila v jeseni 1940 južno Dobrudžo z okoli 7.700 km² in 125.000 prebivalci, tako da ima sedaj nad 110.000 km² površine in 6.5 milij. prebivalcev. — Finska je izgubila del svojih ozemelj v površini 44.000 km² in 0.5 milij. prebivalcev na sovjetsko zvezo, tako da meri le še 344.000 km² in ima nekaj nad 3.1 milij. prebivalcev. — Litva, Letonska in Estonska so izgubile samostojnost in so priključene Zvezi sovjetskih socialističnih republik.

Pridobitve Zveze socialističnih sovjetskih republik v zadnji dobi so: od nekdanje Poljske 202.000 km² in 13.5 milij. prebivalcev, od Finske 44.400 km² in 0.5 milij. prebivalcev, od Romunije 50.400 km² in 3.7 milij. prebivalcev, od Estonske 47.000 km² in 1.1 milij. prebivalcev, od Letonske 65.800 km² in 2.0 milij. prebivalcev, od Litve 52.800 km² in 2.4 milij. prebivalcev, skupno 462.700 km² in 23.0 milij. prebivalcev, prejšnji obseg 21.176.000 km² in 170.5 milij. prebiv.

Po številu prebivalstva je slika glavnih evropskih držav sedaj naslednja: Nemčija (s Protektoratom in Poljsko) 106 milij., Anglija 48 milij., Italija 44 milij., Francija 42 milij., Španija 25 milij., Jugoslavija 16 milij., Romunija 13 milij., Madžarska 12 milij., Holandija 9 milijonov.

Po podatkih Zveze narodov je znašalo število prebivalstva na vsem svetu konec leta 1938 2.143 milijonov. Po celinah se je prebivalstvo razdelilo takole: Evropa (brez SSSR) 400, Azija (brez SSSR) 1.132, SSSR 170, Afrika 155, Severna Amerika 142, Srednja Amerika 41, Južna Amerika 91 in Oceanija 11 milijonov.

Po državah in njih posestvih je bilo število prebivalstva naslednje: britski imperij 519, od tega Velika Britanija in dominijoni 80 milij., Indija 366 milij., Kitajska 450 milij., SSSR po prejšnjem obsegu 170, po sedanjem 193 milij., Severnoameriške Zedinjene države (brez kolonij) 131 milij., Nemčija (s Protektoratom in Poljsko) 106, Francija s kolonijami 106, Japonska s kolonijami, vendar brez Mandžukoa, 100 milijonov.

Mesta v državi

Po čl. 2 zakona o mestnih občinah iz leta 1934 so bile v naši državi naslednje mestne občine (podatki so sestavljeni na osnovi števila prebivalstva dne 31. marca 1931, torej ljudskega štetja, med tem pa so se območja mest že delno povečala in je sploh prebivalstvo v mestih naraslo, kar se vidi posebno v Sloveniji):

Slovenija:			
Ljubljana	59.765	Kruševac	11.037
Maribor	33.131	Zaječar	10.633
Celje	7.602	Jagodina	6.912
Ptuj	4.257		
Hrvatska:		Vrbaska banovina:	
Zagreb	185.581	Banja Luka	22.165
Split	43.711	Bihač	8.374
Osijek	40.337		
Šibenik	37.271	Zetska banovina:	
Karlovac	21.210	Peć	13.338
Mostar	20.295	Herceg Novi	12.110
Dubrovnik	18.765	Podgorica	10.247
Sušak	16.111	Cetinje	8.982
Varaždin	14.612	Kotor	5.367
Slav. Brod	13.776		
Vinkovci	13.267	Vardarska banovina:	
Sisak	10.915	Skoplje	68.334
Vukovar	10.862	Bitolj	33.024
Virovitica	10.652	Prizren	18.955
Bjelovar	10.252	Leskovac	17.632
Koprivnica	9.472	Kumanovo	16.984
Slav. Požega	7.125	Tetovo	16.359
Križevci	7.035	Priština	16.358
Travnik	6.810	Vranje	10.013
Čakovec	6.192		
Petrinja	5.536	Donavska banovina:	
Livno	4.327	Subotica	100.058
Nova Gradiška	4.218	Novi Sad	63.985
Senj	3.072	Petrovgrad	32.831
		Sombor	32.334
Drinska banovina:		Senta	31.969
Sarajevo	78.173	Vršac	29.411
Tuzla	16.708	Velika Kikinda	28.400
Šabac	12.566	Kragujevac	27.208
Valjevo	11.050	Stara Kaniža	19.108
Čačak	9.115	Požarevac	14.042
Užice	7.482	Sremska Mitrovica	13.839
		Ruma	13.403
Moravska banovina:		Smederevo	10.477
Niš	35.465	Bela Crkva	9.657
Pirot	11.215	Sremski Karlovci	5.587
		Beograd	266.849
		Pančevo	22.089

Poštne pristojbine

P r e d m e t	Za Jugo-	Za ino-
	slavijo	zemstvo
dinarjev		
Pisma v krajevnem prometu do 20 g	1.—	—
" v medkrajev. prometu do 20 g	1:50	4.—*
" " " " " 50 g	2.—	Za vsakih nadalj. 20 g din 2.—
" " " " " 250 g	3:50	
" " " " " 500 g	5.—	
" " " " " 1 kg	10.—	
" " " " " 2 kg	15.—	
Dopisnice	1.—	2.—*
Tiskovine do . . . . . 50 g	0:50	Za vsakih 50 g 0:75 din
" " " " " 100 g	1.—	
" " " " " 250 g	1:50	
" " " " " 500 g	2:50	
" " " " " 1000 g	4.—	
" " " " " 2000 g	7.—	
" " " " " 3000 g	10.—	Za vsakih 50 g 0:75, d najmanj ša pristojbina 4.— din
Dopustna teža 2 kg; ako se pošilja ena knjiga 3 kg.		
Poslovni papirji do . . . . . 100 g	1:50	
" " " " " 250 g	1:75	
" " " " " 500 g	2:50	
" " " " " 1000 g	4.—	
" " " " " 2000 g	7.—	Za vsakih 50 g 0:75 din, naj- manjša pri- stojbina 1:50 d
Za G. č. o, Romunijo in Turčijo za vsa- kih 50 g 0:50 din, najmanjša pristoj- bina 3 din.		
Vzorec do . . . . . 100 g	1.—	
" " " " " 250 g	1:50	
" " " " " 500 g	2:50	
Za Grčijo, Romunijo in Turčijo za vsa- kih 50 g 0:50 din, najmanjša pristoj- bina 1:50 din.		
Priporočnina v krajev. prometu . . .	3.—	—
v medkrajevnem prometu . . .	4.—	5.—*
Ekspressnina za pisem. pošiljke . . .	4.—	8.—*
za pakete do 5 kg	10.—	12.—

* Za Italijo, Slovaško in Madžarsko navadna pisma do 20 g din 3.—, za vsakih nadaljnjih 20 g din 2.—; za Romunijo, Grčijo in Turčijo do 20 g 3.— din, za vsakih nadaljnjih 20 g 1:50 din; dopisnice za Grčijo, Italijo, Romunijo, Slovaško in Turčijo 1:50 din. Za Bolgarijo veljajo enake pristojbine kakor za Jugoslavijo.

P r e d m e t	Za Jugo-	Za ino-
	slavijo	zemstvo
dinarjev		
Poštne položnice:		
do 100 din	— 50	—
do 250 din	— 75	—
do 500 din	1.—	—
do 1.000 din	1:50	—
do 2.500 din	2.—	—
do 5.000 din	2:50	—
do 10.000 din	3.—	—
do 25.000 din	4.—	—
do 50.000 din	5.—	—
do 100.000 din	6.—	—
Za vsakih nadaljnjih 100.000 din še 1 dinar. Obvestila, ki se nanašajo na plačilo, so prosta poštine.		
Nakaznice:		
do 100 din	3.—	—
do 500 din	5.—	—
do 1000 din	7.—	—
do 2000 din	9.—	—
do 3000 din	11.—	—
do 4000 din	13.—	—
do 5000 din	15.—	—
Več kakor 5000 din na eno nakaznico pošte ne sprejemajo.		

Paketi v notranjem prometu

do 1 kg	din 5.—
preko 1 kg do 3 kg	" 9.—
do 5 "	" 13.—
" 10 "	" 20.—
" 15 "	" 28.—
" 20 "	" 36.—
" 25 "	" 55.—

Obvestnina 1 din in dostavnina do 5 kg 2 din, do 10 kg 4 din in preko 10 kg 5 din, če se glasi paket za kraj, kjer pošta pakete dostavlja na dom. Dostavnino plača naslovník.

Za pošiljke proti povzetju se doplača še pristojbina za pokaz 1 din in pristojbina, ki velja za denarne nakaznice. Povzeti se more na paket največ din 5000.—.

Za obsežne pakete (ločenke), t. j. daljše od 1:10 m dolžine, ali za pakete, na katere je treba pri odpremi posebno paziti (steklo, porcelan itd.), se plača poldruga težna pristojbina.

Paketi z označeno vrednostjo.

H gornji poštnini se zaračuna:

do din 100 din 1.—, od 100—500 din 2.—,
od 500—1000 din 5.—, od 1000—5000 din 10.—.

Čez 5000 za vsak tisočak din 1.— več. — Paketov nad 25 kg pošta ne sprejema.

Mali paketi.

Mali paketi samo za inozemstvo pošiljajo se brez spremnic: do 250 g. din 7:50, za vsakih nadaljnjih 50 g še po 1:50 din, teža do 1 kg.

Trgovci!

Ne zanašajte se na današnji čas, češ saj vse lahko prodam. Časi se menjajo! Le tisti obstanejo tudi v slabih časih, ki z dobro reklamo poskrbe za renome svoje tvrdke.

Oglašujte zato v „Slovincu“,
„Slav. domu“ in „Dama ljubu“

Za nego
lica
in rok
rabite

BENKOVO POMADO in VIOLETTE-KREMO!

Lekarna pri Sv. Trojici
F. pl. BENKO, ZEMUN

Odobreno S. Er. 8332/1937 i S. Er. 950/1937

Moštova esenca »MOSTIN«

Z našo umetno esenco Mostin si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izborna, obstojno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 stekla za 150 litrov din 25,—, po pošti din 45,—, 2 steklenici po pošti din 75,—, 3 steklenice po pošti din 100,—

Prodaja drogerija KANČ, LJUBLJANA, Židovska ul. 1
Na deželi pa zahtevajte Mostin pri Vašem trgovcu ali zadrugi.

JOS. CIHLAR LJUBLJANA - TYRŠEVA C. 69

ZE 32 LET PRIZNANO PODJETJE UMETNEGA
KAMNA, CEMENTNIH IZDELKOV, TERACA I. DR.

Cene konkurenčne!
Zahtev. prospektel
TELEFON ŠTEV. 27-35

IMA VELIKO ZALOGO:
betonskih cevi, kameni-
nastih cevi, drobljeni
marmor, pralnih banj,
mejnikov i. dr.

IZDELUJE: steklobeton-
ske nadsvetlobe 'Luxfer',
betonska okna, stopnice,
obloge, balustre, stebre,
grediščne plošče, ograje
in vse v to stroko sp-
dajajoča dela.

Krznno!

STROJENJE
BARVANJE
SHRAMBA

vsakovrstno vam nudi v veliki izbiri

Na zalogi vedno izgotovljeni plašči, jopice, mufl, boe itd. Čez poletje znatno znižane cene popravilom krznenih izdelkov — Se priporoča

Krašnja Mirko, Ljubljana

Francišškanska ulica št. 1

Telefon 41-71

Avtomobilski znaki

V naši državi imajo motorna vozila registrske znake, ki prvič povedo, v kateri banovini je vozilo registrirano, druga številka pa je registrska številka sama. Na prvi tretjini tablice je rdeča številka, ki nam pove, v kateri banovini je dotično vozilo registrirano. Razdelitev je naslednja: 1. uprava mesta Beograda (Beograd Zemun, Pančevo), 2. dravska banovina, 3. vrbaska banovina, 6. drinska banovina, 7. zetska banovina, 8. donavska banovina, 9. moravska banovina, 10. vardarska banovina.

V Sloveniji sami so po okrajih dodeljene tablice za motorna vozila takole:

	osebni avtomobili	tovorni avtomobili	motorna kolesa
Ljubljana (polie. okoliš)	1— 700	1— 300	1— 600
Maribor	4001—4300 701—1000	301— 450	4100—4500 601— 850
Celje	4301—4500		
Brežice (okraj)	1101—1250 1251—1300	451— 530 531— 560	851— 950 951—1000
Celje	4501—4550 1301—1450	561— 615	5401—5450 1001—1130
Lendava	1451—1490	616— 630	4501—4550 1131—1170
Gornji grad	1491—1540	631— 660	1171—1230 4551—4600
Kamnik	1541—1670	661— 720	1231—1400 4601—4700
Konjice	1671—7730	721— 740	1401—1460
Kočevje	1731—1800	741— 780	1461—1550
Kranj	1801—2250	781— 860	1551—1780
Krško	2051—2120	861— 890	1781—1850
Laško	2121—2200	891— 930	1851—1940
Litija	2201—2260	931— 960	1941—2020
Ljubljana	2261—2430 4551—4600	2261—2430 4551—4575	2201—2280 4751—4900
Ljutomer	2431—2530	1021—1060	2281—2370 4901—4950
Logatec	2531—2600	1061—1080	2371—2460 4951—5000
Maribor desni breg	2601—2750	1081—1160	2461—2700
Maribor levi breg	4601—4700 2751—2900	1901—1910 1161—1240	2701—2850 5001—5050
Murska Sobota	2901—2970 4701—4750	1241—1280	2851—2930 5051—5400
Novo mesto	2971—3050	1281—1310	2931—3030
Dravograd	3051—3150	1311—1360	3031—3200
Ptuj	3151—3320	1361—1450	3201—3360 5151—5250
Radovljica	3321—3500	1451—1480	3361—3500
Slovenj Gradec	3501—3570	1481—1510	3501—3580
Šmarje	3571—3630	1511—1535	3581—3650
Skofja Loka	3631—3700	1536—1560	5101—5550 3651—3730
Črnomelj	3701—3750	1561—1580	5251—5300 3731—3800
Jesenice (pol. kom.)	3751—3800	1581—1600	5451—5500 3801—3900
Kranj	3801—4000	1601—1700	3901—4000

Mednarodni avtomobilski znaki

B Belgija	N Norveška	LV Argentina
BG Bolgarija	NL Holandija	LX Luksemburg
BI Br. Indija	P Portugalska	LZ Bolgarija
BR Brazilija	PA Panama	M Spanija
C Kuba	PE Peru	N U.S.A.
CD Diplom. zbor	PY Paragvaj	OB Peru
CH Švica	R Romunija	OH Finska
CO Kolumbija	RA Argentina	OO Belgija
D Nemčija	RC Kitajska	OY Danska
DK Danska	RCH Čile	PH Holandija
EE Spanija	RH Haiti	PH Hol. Indija
EQ Ekvador	RSM San Marino	PP Brazilija
ET Egipt	S Švedska	RX Panama
EW Estonska	SE Irska	SE Švedska
F Francija (s kol.)	SF Finska	SU Egipt
FL Lichtenstein	SL Sirija	SX Grčija
G Guatemala	SM Siam	TC Turčija
GB Vel. Britanija	SU SSSR	TF Islandija
GBY Malta	TR Turčija	VP, VQ in VR angl. kolonije
GBZ Gibraltar	U Urugvaj	VT Indija
GR Grčija	US U.S.A.	XA ali XB Mehika
H Madžarska	V Vatikan	XN Honduras
I Italija	Y Jugoslavija	XT Kitajska
IN Hol. Indija	ZA Južna Afrika	YA Afganistan
IR Iran	G Angl. imperij	YI Irak
IRQ Irak	HA Madžarska	YR Romunija
IS Islandija	HB Švica	YS San Salvador
L Luksemburg	HK Kolumbija	YU Jugoslavija
M Palestina	HS Italija (s kol.)	YV Venezuela
MC Monako	J Jakonska	ZS Južna Afrika
MEX Mehika	LG Guatemala	
MT Tanger	LN Norveška	

Mednarodna označba za narodnost civilnih letal

CC Čile	CS Portugalska	EI Irska
CCCP SSSR	CX Urugvaj	EP Iran
CF Kanada	D Nemčija	F Frano. (s kol.)
CN Maroko		

SLOVENSKI DOM

Taka bo zunanost osrednjega prosvetnega »Slovenskega doma« v Ljubljani. Dom že gradijo na vogalu Kolodvorske in Tavčarjeve ulice. Daljše in petnadstropno pročelje palače (na sliki v desni polovici) bo stalo v Kolodvorski ulici. Ta glavni petnadstropni trakt bo že do jeseni l. 1941 skoraj v celoti dograjen v surovem. Načrte za palačo sta napravila ing. arch. Štrukelj in ing. arch. Gaspari.

Ko bi Zilo noj Dravco preplavate znou,
bi že davno te lepšo Zilančeco mou.
Ko bi Zila ne biva, te bisterči kvanc,
bi že davno perjuckou moj zauber horjanc.
Se pa Bisterca pišče noj Dravca gre v sriež,
pa moj pubič tam vriska, k' na more sa čriez!
Koroška narodna.

Koroško z Golice.

Šli smo po narcise na vrh Golice, od koder se vidi vsa Koroška kakor na dlani... Ta čudovita Koroška z vencem mogočnih gora na krajih mej, pa z ravnico kot božjo planjo, katere živo zelenje je pretkano le z belimi trakovi poti, s čistimi hišami in bajtami. Gledal je to veliko ravnino, razprostrto kot božjo tablo, na kateri sta se bleščali dve veliki jezери in polno belkastih cest med temnim zelenjem in kjer se nam je zdela najvišja stavba šentjakobska slovenska šola. Gledal je ta kraj krog in krog, zavarovan z vencem gora. In kupola neba je bila v čistem

zraku visoko dvignjena v najtemnejšo modrino in v bleščeče se iskre zvezda...

Moj Bog, kako je ta zemlja neskončno lepa!
Gabriela Preissová.

Tam daleč za Sočo so visoki rutí, v rutíh pa krotke vasi, tihe, pozabljene... Daleč od posvetnega hrupa, daleč od železnic in cest. Ali čim bolj daljne, čim bolj osamljene, tem bolj so ljubke te vasice v gmajni in hostah, v hribih in dolih. Tam so Čepovani, Usniki, Osojenci, Jesenjaki, Robarji; in še so Srednje, Avško, Rušno, dalje Sloboščak, Kolarji, Kamberško. Tam je visoka plan, tu košenice, tam vratolomni rutí, strmine, kotanje, sam božji planinski svet, lep in zdrav kakor sama bajna dežela. Vse na visokem, vsepovsod sonce, sonce v rutíh, sonce v vaseh, sonce v hišah in stajah.

In tja je porajžal Drejc, v Rezižo.

Janez Jeklenov.

Tisoč poti vodi k zmoti, k resnici pa samo ena.
Bog nikdar ne pomaga tistemu, ki noče delati.

Stavbno podjetje VIŽINTIN IVAN, Ljubljana
Močnikova ulica 15 — telefon št. 57-77
Vam izvrši vsa zidarska dela v Vaše zadovoljstvo.

ANTONIJA ŠTRUBELJ — ČESKUTI

'POD VELBOM', Stari trg 3

priporoča svoje modno in manufakturno blago po stalno nizkih cenah. Popolne opreme za ženine, neveste in novorojenčke

Priznано dober redilni prašek

„REDIN“ za prašiče. — Vsak kmetovalec si lahko hitro in z malimi stroški zredi svoje prašiče. Zado-
stuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stano 1 zavitek 8 din, po
pošti 19 din, 3 zavitki po pošti 35 din, 4 zavitki po pošti
43 din. Mnogo zahvalnih pisem. Pazite: pravi Redin
se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kane, Ljubljana, Židovska 1
Na deželi pa zahtevajte REDIN pri Vašem
trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštino.

„SERVIS BIRO“
POSTREZNA PISARNA
Ljubljana, Sv. Petra c. 27/I.
Telefon 21-09

Prepisi, prevodi, razmnoževanje,
korekture. Sestavljanje pisem,
vlog in prošenj v raznih jezikih.
Opravljanje vseh poslov in po-
tov. Preskrba raznih listin. V
vseh slučajih in vprašanjih se
obračate na „SERVIS BIRO“

ITALIJANSKO-SLOVENSKI SLOVAR

Vabilo na subskripcijo

V zadnjem času se je na našem knjižnem trgu, zlasti pa po naših šolah pokazala občutna potreba po dobrem, popolnem in vendar priločnem italijansko-slovenskem slovarju. Zato smo se odločili za izdajo novega slovarja. Delo sta prevzela italijanista dr. Anton Bajec in profesor Pavle Kalan. Slovar v obsegu okoli 640 strani bo imel več kot 40.000 besed in bo sestavljen po vzorec najboljših tovrstnih priločnikov. Posebnost bo oznaka pravilne izgovarjave, zlasti odprtih vokalnih kvalitiet, zvečena s in z.

Druga novost bo razširjena frazeologija. Jasno je, da v priločnem slovarju ni prostora za vso neizčrpno množino rečenic, vendar pa mora dober slovar nuditi vsaj najnavadnejša rekla vsakdanjega in izbranega govora, če hoče ustrezati bralčevim potrebam.

Slovarju bo na koncu dodana preglednica nepravilnih glagolskih oblik.

Glede tehnične izvedbe bo slovar na višku. Tiskan bo na finem brezlesnem papirju s posebnimi v ta namen prirejenimi črkami. Izšel bo v priločni obliki, elegantno in trpežno vezan v celo platno.

Interesenti, ki naročijo in plačajo slovar do 1. maja 1941, ga bodo prejeli po subskripcijski ceni 90.— din. Kasneje bo knjigotrska cena znatno višja.

Slovar izide za veliko noč 1941.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA, LJUBLJANA

Skot je našel mazilo za kurja očesa. Naslednji dan si je kupil pretesne čevlje.

Odkod dobivamo poročila

Naši čitatelji se gotovo zanimajo za to, od kod dobivajo naši listi vsak dan poročila, ki jim opisujejo najnovejše dogodke na svetu, da so takoj obveščeni o vsem važnem, kar se dogaja na svetu. Zato jim v naslednjem dajemo nekaj podatkov o izvoru poročil za naš list.

Nemogoče je, da bi imeli v vsakem večjem mestu na svetu svoje poročevalce, ki bi nam naravnost pošiljali poročila. Tega ne zmorejo niti največji listi, ki se tudi morajo omejiti na to, da imajo vsaj v nekaj svetovnih središčih svoje zastopnike. Vsi listi so vedno bolj navezani na poročila, ki jih dobe od časopisnih agencij. Časopisne agencije imajo svoje zastopnike v vseh važnih mestih na svetu, ki zbirajo material za svojo centralo, ta pa zopet oddaja zbrana poročila listom svojega področja in po vsem svetu. Danes, v dobi radia, ni zapreke za oddajanje poročil v svetovnem obsegu.

Predvsem nam mnogo domačih in tujih vesti daje naša Agencija Avala, za katero je že dovolj znana okrajšava AA. Agencija Avala je delniška družba, ki je bila ustanovljena leta 1919 kot komanditna družba, nato pa leta 1929 pretvorjena v delniško družbo z glavnico 5 milijonov dinarjev, katere večina je v rokah naše države, ostali delničarji so časopisna podjetja v naši državi. Agencija Avala je v stiku z velikimi drugimi poročevalskimi uradi sveta, ki ji dajejo vesti s svojega področja, ona pa daje njim zopet vesti s svojega področja, torej iz naše države. Agencija Avala daje vsak dan jugoslovanskim listom veliko vesti, ki ji prihajajo v teku dneva. Vse te vesti so označene z AA, obenem pa je tudi za čitatelje povedano, od kod je naša agencija dobila ta poročila: DNB, Reuter, Stefani, Tass itd. S tem je tudi povedano pravi vir in je čitatelju jasno povedano, kako je vesti presojati, pač s stališča dotičnih držav odn. agencij.

Kot že omenjeno, oddaja naša agencija Avala vesti drugih agencij, kar tudi navaja v svojih poročilih. Glavne tuje agencije so naslednje:

DNB: Deutsches Nachrichtenbureau. To je službena agencija Nemčije, ki je nastala iz leta 1849 ustanovljenega Wolffovega urada. Njeno delovanje obsega kot pri ostalih velikih agencijah ves svet.

Stefani je službena agencija italijanske države, ki je bila ustanovljena leta 1854. Njeno mnenje je prav za prav službeno mnenje italijanske države.

Reuter je dejansko zasebna agencija, vendar tako pod vplivom angleške vlade, da moramo to agencijo smatrati za službeno agencijo angleške vlade. Reuter je bil ustanovljen leta 1850 ter je dejansko njegov delokrog ves svet, ker se pač tudi angleški imperij razteza po vsem svetu.

Havas je bila do nedavna zasebna delniška družba, v katero se je pretvorila leta 1879 iz že 1835 ustanovljene agencije. Vkljub temu pa je bila vedno službena agencija francoske vlade in je to svojo nalogo tudi zvesto izpolnjevala.

To so štiri najvažnejše službene agencije za zbiranje in oddajanje vesti v svetovnem obsegu. Seveda pa ima vsaka država, kot kaže primer tudi naše države, svojo poročevalsko organizacijo, ki se pa poslužuje v veliki meri aparata teh štirih svetovnih agencij, saj male države ne zmorejo tega, kar velike. Važna je v sedanjih časih tudi poročevalska organizacija, ki jo ima Sovjetska zveza. Ta je v rokah agencije Tass: Telegrafska agencija sovjetskega sojuza (zveze).

V Ameriki pa nimajo svoje državne ali uradne agencije ter sta tu za preskrbovanje listov z vestmi dve veliki zasebni agenciji: **United Press** (skrajšano UP) in **Associated Press** (skrajšano Ass. Pr.), poleg drugih manj važnih agencij. Obe dve agenciji imata za seboj veliko število odjemalcev, t. j. ameriških dnevnikov, sta močno denarno fundirani ter imata svoje zastopnike tudi v vseh važnejših mestih sveta. Včasih sta ti dve agenciji hitrejši kot druge, ker sta pač v zasebnih rokah in lahko prinašata razne kombinacije in ugibanja in poročila na brzo roko, kar ne morejo delati službene agencije.

Na Japonskem dela še agencija **Domei**, ki je važna za japonska poročila.

Naši listi prinašajo veliko poročil vseh navedenih agencij. Da bi naši čitatelji takoj videli, od kod izhaja vest in jo s tem tudi kritično presodili, je vedno tudi označeno, kateri urad ali agencija je dala dotično vest. Naši čitatelji so lahko videli iz poročil najrazličnejših agencij, da prinašamo številna poročila iz vseh virov, da si lahko ustvarijo pravo sliko položaja, kakršen je danes na bojiščih in po svetu. Lahko rečemo, da spadajo naši dnevnikarji in listi v naši državi med one liste, ki čitatelje najbolj objektivno informirajo o položaju na svetu.

Uprave mestnih občin v naši državi se vedno bolj zanimajo za svojevrstno organizacijo, ki jo je ustanovila mariborska mestna občina za svoje gospodarske ustanove. „Mestna podjetja“ (MP) so bila ustanovljena s sklepom mestnega občinskega sveta mariborskega od 1. septembra 1932 in obsegajo gospodarsko donosno udejstvovanje mariborske mestne občine ločeno od njenega upravno-političnega in skrbstvenega poslovanja. MP upravljajo in obratujejo sedaj po enotnih vidikih vse občinske zavode, naprave in obrate občekoristnega ali obrtnega značaja, v skladu s komunalno politiko mariborske mestne občine, toda po načinu in načelih sodobne zasebno-gospodarske prakse. MP tvorijo v okviru uprave mariborske mestne občine samostojno upravno, organizacijsko, gospodarsko, finančno in premoženjsko enoto pod enotnim vodstvom in pod enotno upravo.

Zanimiva organizacija mestnih podjetij v Mariboru

MP zapr slujejo okrog 370 oseb. Upravna glavnicca presega sto milijonov dinarjev. Po svojem obsegu so MP eno največjih velepodjetij v Sloveniji, v Mariboru pa so sploh največja in najvažnejša gospodarska ustanova. —

MP obsegajo sledeča podjetja: *vodovod*, zgrajen l. 1901, ki črpa letno 1.500.000 m³ vode; *plinarna*, zgrajena l. 1870, ki proizvaja letno 760.000 m³ plina; *elektriško podjetje*, ustanovljeno l. 1919, ki dobavlja letno 11.500.000 kwh ter je s 300 kwh na prebivalca na prvem mestu v Jugoslaviji; *gradbena uprava* gradi in vzdržuje ceste; *premoženjska uprava* oskrbuje 235 raznih mestnih poslopij ter 147 hišic v delavski koloniji; *klavnica*, zgrajena l. 1900; *avtobusni promet*, ust. l. 1926, ki razpolaga s 30 modernimi avtobusi ter si je zgradil letos največje in najmodernejše garaže v naši državi; *prodajalna Mestnih podjetij*; *mestno kopalništvo*, dograjeno l. 1894; *kopalništvo na Mariborskem otoku*; *pogrebni zavod*.

Peko

največja slovenska tovarna čevljev

Znamka »Peko« zavzema danes v sodobni obutvi z ozirom na svojo kvaliteto, eleganco in trpežnost vodilno mesto, ne samo pri črnas v Sloveniji, temveč po vsej državi. Sloves, ki si ga je to največje podjetje umelo ustvariti za svoje izdelke, je sad skoraj 40 letnega truda in naporov.

Danes podjetje zaposluje v svoji centrali v Trzinu nad 350 delavcev in nameščencev. Izdelki se prodajajo v 53 lastnih podružnicah, ki so raztresene po vsej državi in ki zopet zaposlujejo okoli 150 nameščencev. Poleg tega se izdelki »Peko« prodajajo tudi v celi vrsti trgovin s čevlji.

Podjetje je izključno v slovenskih rokah in to že od leta 1903., ko je pokojni Peter Kozina ustanovil skupno z Zadružno zvezo podjetje Peter Kozina & Comp. Ustanovitelj podjetja Peter Kozina, ki je bil doma iz Dolenje vasi pri Ribnici, je bil brez dvoma eden najboljših produktivnih in širokopoteznih slovenskih gospodarstvenikov. Bil je pravi tip industrijskega kapitana, ki pa se je na to mesto povzpел samo s svojo pridnostjo in bistroumnostjo. Svojo karijero je začel prav na ameriški način kot trgovski pomočnik in potnik neke velike ljubljanske tvrdke in se je kot tak dobro seznanil z vsemi srednjeevropskimi trgi. Ko se je osamosvojil, je začel na lastno pest trgovati z izdelki kranjske domače obrti, poleg tega pa se je vrgel tudi na čevlje, ki so se v trziški okolici takrat že izdelovali za trg in ne samo po naročilu.

Ker je trziška okolica imela dovolj izučenih moči v čevljarski stroki, je Peter Kozina začel misliti radi vedno bolj rastočih naročil na industrijsko izdelavo čevljev in tako je nastala sprva skromna, pozneje pa vedno bolj rastoča tovarna čevljev »Peko« v Trzinu. Podjetje se je dvigalo vedno bolj vse do povojne dobe, ko je zaradi nepredvidenih težav Kozina moral iskati finančno pomoč, vsled česar je podjetje po njegovi smrti prešlo v druge roke, vendar pa je ostalo last domačega kapitala.

Ponoven dvig zaznamuje podjetje po letu 1935., ko se je razširila prodaja in povečala produkcija na dotlej neznano višino in se je podjetje povsem konsolidiralo.

Tovarna izdeluje vse vrste čevljev po vseh znanih načinih izdelave. V Jugoslaviji ima edino tovarna »Peko« pravico izdelovati čevlje po svetovnem patentu znamke »Original Goodyear Welt«, ki predstavljajo višek sodobne čevljarske tehnike.

Vsak čevljev v tovarni gre skozi celo vrsto rok in napravi dolgo pot skozi 300 strojev, ki so razmeščeni smotreno v petih nadstropjih. Strojem strežejo specializirane roke delavcev pod nadzorstvom mojstrov in obratovodje. Podjetje zelo pazi na strokovno izobrazbo, to pa radi tega, ker si hoče ohraniti svoj sloves kvalitete in elegantne obutve.

Pri vsem tem pa tovarna upošteva modne tendence in si da mnogo truda, da vsako leto poleg lastnih vzorcev pribavi iz inozemstva najlepše modele. Ker je tovarna usmerjena na izdelavo modne obutve, mora paziti na to, da ima dobro strokovno izvežbano delavstvo, zlasti med prirezovalci, s čimer je omogočeno kvalitetno odbiranje usnja, kar pa na drugi strani ne dovoljuje, da bi se prirezovanje povsem mehaniziralo. V veliki meri velja isto za šivalnico, dočim se ves proces nakopitvenja, pritrjevanja podplatov in končne izdelave odvija izključno na strojih. Smotrna razdelitev dela in izvežbano delavstvo nujno mora dati najbolj dovršen čevljev.

Material, ki se uporablja v industrijski izdelavi čevljev, je v prvi vrsti usnje, dočim so tekstilije podrejenega pomena, gumij pa je povsem izločen. Moda je zlasti po vojni prinesla veliko pestrost barv usnja in tako ima tovarna povprečno po 150—200 različnih barv in barvnih nians usnja vedno na zalogi. Za čevlje se odbira samo najboljše usnje in sicer za podplate domače, za gornje dele pa domače in inozemsko. Svoječas, dokler strojenje gornjega usnja v naši državi ni bilo razvito, je »Peko« uporabljal skoraj izključno samo inozemsko usnje priznanih znamk, kasneje pa je dajal večja naročila domačim tovarnam in je tako zelo veliko pripomogel k razvoju usnjarske stroke pri nas. Prav v tem je poleg lastne gospodarske delavnosti velik pomen tovarne »Peko«.

V zadnjih letih so propadle mnoge čevljarske tovarne, »Peko« pa se je vzdržal na površju kljub najbolj ostri konkurenci, kar dokazuje, da je podjetje razumelo svojo nalogo, nuditi občinstvu solidno in kvalitetno obutve po primernih cenah.

Vzhod in zahod sonca

Dan v mesecu	Januar				Februar				Marec				April				Maj				Junij			
	Sonce				Sonce				Sonce				Sonce				Sonce				Sonce			
	vzhaja		zahaja		vzhaja		zahaja		vzhaja		zahaja		vzhaja		zahaja		vzhaja		zahaja		vzhaja		zahaja	
	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.	ura	m.
1	7	59	16	08	7	35	16	53	6	45	17	41	5	39	18	31	4	38	19	17	3	56	20	00
2	7	59	16	09	7	33	16	55	6	43	17	43	5	36	18	32	4	36	19	19	3	55	20	01
3	7	59	16	10	7	32	16	56	6	41	17	44	5	34	18	34	4	34	19	21	3	55	20	02
4	7	58	16	11	7	30	16	53	6	39	17	46	5	32	18	35	4	32	19	22	3	54	20	02
5	7	58	16	13	7	29	17	00	6	37	17	48	5	30	18	37	4	31	19	24	3	53	20	03
6	7	58	16	14	7	27	17	02	6	33	17	49	5	28	18	38	4	29	19	25	3	53	20	04
7	7	58	16	15	7	26	17	03	6	33	17	51	5	26	18	40	4	27	19	27	3	52	20	05
8	7	57	16	16	7	24	17	05	6	31	17	52	5	24	18	42	4	26	19	28	3	52	20	06
9	7	57	16	17	7	23	17	07	6	28	17	54	5	21	18	43	4	24	19	30	3	52	20	07
10	7	56	16	19	7	21	17	08	6	26	17	56	5	19	18	45	4	23	19	31	3	51	20	07
11	7	56	16	20	7	19	17	10	6	24	17	57	5	17	18	46	4	21	19	32	3	51	20	08
12	7	55	16	21	7	17	17	12	6	22	17	59	5	15	18	48	4	20	19	34	3	51	20	09
13	7	55	16	23	7	16	17	14	6	20	18	00	5	13	18	49	4	18	19	35	3	50	20	09
14	7	54	16	24	7	14	17	15	6	18	18	02	5	11	18	51	4	17	19	37	3	50	20	10
15	7	53	16	26	7	12	17	17	6	16	18	04	5	09	18	52	4	15	19	38	3	50	20	10
16	7	53	16	27	7	10	17	19	6	13	18	05	5	07	18	54	4	14	19	40	3	50	20	11
17	7	52	16	29	7	08	17	21	6	11	18	07	5	05	18	56	4	12	19	41	3	50	20	11
18	7	51	16	30	7	07	17	22	6	09	18	09	5	03	18	57	4	11	19	42	3	50	20	12
19	7	50	16	32	7	05	17	24	6	07	18	10	5	01	18	59	4	10	19	44	3	50	20	12
20	7	49	16	33	7	03	17	26	6	05	18	12	4	59	19	00	4	08	19	45	3	50	20	12
21	7	48	16	35	7	01	17	27	6	03	18	13	4	57	19	02	4	07	19	46	3	50	20	13
22	7	47	16	36	6	59	17	29	6	00	18	15	4	55	19	03	4	06	19	48	3	50	20	13
23	7	46	16	38	6	57	17	31	5	58	18	17	4	53	19	05	4	05	19	49	3	50	20	13
24	7	45	16	40	6	55	17	33	5	56	18	18	4	51	19	07	4	04	19	50	3	51	20	13
25	7	44	16	41	6	53	17	34	5	54	18	20	4	49	19	08	4	03	19	51	3	51	20	13
26	7	43	16	43	6	51	17	36	5	52	18	21	4	47	19	10	4	02	19	53	3	51	20	13
27	7	42	16	45	6	49	17	38	5	50	18	23	4	45	19	11	4	01	19	54	3	52	20	13
28	7	40	16	46	6	47	17	39	5	47	18	24	4	43	19	13	4	00	19	55	3	52	20	13
29	7	39	16	48	6				5	45	18	26	4	41	19	14	3	59	19	56	3	53	20	13
30	7	38	16	50	6				5	43	18	28	4	40	19	16	3	58	19	57	3	53	20	13
31	7	36	16	51	6				5	41	18	29	4				3	57	19	58				
	Julij				Avgust				September				Oktober				November				December			
1	3	54	20	13	4	28	19	44	5	13	18	46	5	58	17	40	6	48	16	38	7	36	16	02
2	3	55	20	12	4	29	19	45	5	15	18	44	6	00	17	38	6	50	16	37	7	37	16	01
3	3	55	20	12	4	30	19	41	5	16	18	42	6	02	17	36	6	51	16	35	7	38	16	01
4	3	56	20	12	4	32	19	39	5	18	18	39	6	03	17	34	6	53	16	33	7	40	16	00
5	3	57	20	11	4	33	19	37	5	19	18	37	6	05	17	32	6	55	16	32	7	41	16	00
6	3	58	20	11	4	35	19	36	5	21	18	35	6	06	17	29	6	57	16	30	7	42	15	59
7	3	58	20	10	4	36	19	34	5	22	18	33	6	08	17	27	6	58	16	28	7	43	15	59
8	3	59	20	10	4	38	19	32	5	24	18	31	6	09	17	25	7	00	16	27	7	44	15	59
9	4	00	20	09	4	39	19	31	5	25	18	29	6	11	17	23	7	02	16	25	7	46	15	59
10	4	01	20	08	4	41	19	29	5	27	18	27	6	12	17	21	7	03	16	24	7	47	15	58
11	4	02	20	08	4	42	19	27	5	28	18	24	6	14	17	19	7	05	16	22	7	48	15	58
12	4	03	20	07	4	44	19	25	5	30	18	22	6	16	17	17	7	07	16	21	7	49	15	58
13	4	04	20	06	4	45	19	24	5	31	18	20	6	18	17	15	7	08	16	20	7	50	15	58
14	4	05	20	05	4	47	19	22	5	33	18	18	6	19	17	13	7	10	16	18	7	50	15	58
15	4	06	20	05	4	48	19	20	5	34	18	16	6	20	17	11	7	11	16	17	7	51	15	58
16	4	07	20	04	4	49	19	18	5	36	18	13	6	22	17	09	7	13	16	16	7	52	15	59
17	4	08	20	03	4	51	19	16	5	37	18	11	6	24	17	07	7	15	16	15	7	53	15	59
18	4	09	20	02	4	52	19	14	5	39	18	09	6	25	17	05	7	16	16	13	7	54	15	59
19	4	11	20	01	4	54	19	12	5	40	18	07	6	27	17	03	7	18	16	12	7	54	15	59
20	4	12	20	00	4	55	19	10	5	42	18	05	6	28	17	01	7	20	16	11	7	55	16	00
21	4	13	19	58	4	57	19	08	5	43	18	02	6	30	16	59	7	21	16	10	7	56	16	00
22	4	14	19	57	4	58	19	06	5	45	18	00	6	32	16	57	7	23	16	09	7	56	16	01
23	4	16	19	56	5	00	19	04	5	47	17	58	6	33	16	55	7	24	16	08	7	57	16	01
24	4	17	19	55	5	01	19	02	5	48	17	56	6	35	16	53	7	26	16	07	7	57	16	02
25	4	18	19	54	5	03	19	00	5	49	17	53	6	37	16	51	7	27	16	06	7	58	16	02
26	4	19	19	52	5	04	18	58	5	51	17	51	6	38	16	49	7	29	16	05	7	58	16	03
27	4	21	19	51	5	06	18	56	5	52	17	49	6	40	16	47	7	30	16	04	7	58	16	04
28	4	22	19	50	5	07	18	54	5	54	17	47	6	42	16	46	7	32	16	03	7	58	16	05
29	4	23	19	48	5	09	18	52	5	55	17	45	6	43	16	44	7	33	16	02	7	59	16	05
30	4	25	19	47	5	10	18	50	5	57	17	42	6	45	16	42	7	34	16	01	7	59	16	06
31	4	26	19	45	5	12	18	48					6	46	16	40				02	7	59	16	07

Najkrajša pot

do uspešnega fotografskega posnetka

Za začetnika in izkušenega amaterja

Fotografski aparat je že na zunaj nekaj lepega. Nehote se ti ob pogledu nanj vzbudi veselje do slikanja; kar sam od sebe postaneš podjeten. Sicer te sprva zmede množica gumbov, vzvodov in številčk na aparatu. Toda vse to je mnogo bolj enostavno, kakor izgleda. Takoj ti postane jasno, če si ogleduješ glavne dele fotografskega aparata: objektiv, zaklop, zaslonko in film. Danes imamo res nešteto modelov, vsi pa imajo navedene štiri glavne dele, razlikujejo se le v posameznostih.

Zato bi bila izguba časa, če bi ti razlagali, kako se ravna s tem ali onim modelom. Vse to ti pojasni trgovec, ki ti je aparat prodal, v petih minutah mnogo boljše z živo besedo in izkušeno izvežbanostjo. Razen tega je pa itak vsakemu aparatu priloženo navodilo za pravilno uporabo.

Nekaj pa ti mora biti jasno. V fotografskem aparatu, tej lični mali, precizni omarici, se ne dogajajo nobene skrivnosti. Sprejati je zgrajen objektiv, ki zbira svetlobo, prihajajočo od predmetov zunanjega sveta, in vrže na film ostro sliko teh predmetov. Film pa je zelo občutljiv za svetlobo, zato je vgrajen objektiv v tako imenovano temno kamrico, ki jo tvori harmonikast ali prizmatičen izteg. Zaklop se potem pri posnetku samo toliko časa odpre, kolikor je potrebno, da je slika dobro osvetljena. Ko je film osvetljen, ni mogoče na njem opaziti še nobene sledi bodoče slike. Slika je v filmu še prikrita. Šele v razvijalcu postanejo mesta, ki so bila pri osvetlitvi zadeta od svetlobe, po kemični poti črna. Tako dobimo negativ. Negativ se potem kopira na papir. Tako nastane gotova slika — pozitiv.

Sedaj pa še kratek tečaj o uspešnem fotografiranju. Kadar slikaš, si moraš biti na jasnem, kakšen cilj imaš pri tem. Dobiti hočeš ostre in pravilno osvetljene slike. Pred posnetkom ti je treba vedeti dvoje: kako dobiti posnete predmete ostre in koliko časa jih osvetliti.

Večinoma slikamo ob lepem vremenu. Takrat dobimo lepe, sončne slike; lepe spomine na lepe dni. Vsak začetnik mora najprej obvladati fotografiranje ob lepem vremenu. Ob sončnem vremenu nastajajo najbolj žive in najpristnejše slike. To so hitri posnetki, ki si jih takorekoč na skrivaj nastreljal, ne da bi osebe, ki si jih slikal, sploh čutile, da si jih res slikal. Vidiš zanimiv prizor, skrivaj se prikradeš v bližino; aparat imaš že pripravljen za posnetek, samo pritisneš, na filmu pa je ostal kos pristnega življenja. Tak živ posnetek imenujemo z angleško besedo snapshot (pri nas se je udomačil nemški prevod Schnappschuss).

Sodobni fotografski aparat in današnji izvrstni filmi omogočajo 99odstotni uspeh v slikanju. Treba ti je poznati samo nekaj trikov, nekaj »skrivnosti«, potem lahko rečeš, da znaš fotografirati.

Fotografski aparat je sad moderne tehnike. Vsako tehniko pa je treba obvladati. Tako moraš imeti tudi svoj aparat toliko v oblasti, da delaš lahko z njim z bliskovito naglico, gotovostjo in brez staviva. Danes že v naprej veš, da se ti bo posnetek posrečil. Če bereš navodilo, ki je priloženo fotografskemu aparatu, potem spoznaš, da je treba pred vsakim posnetkom marsikaj napraviti: 1. film zavrteti naprej, 2. nastaviti zaslonko, 3. izbrati hitrost zaklopu in 4. nastaviti pravilno razdaljo na metriški skali. Vse to je precej zamudno. Za vsak posnetek je treba vse to znova spreminjati.

Zato te hočemo seznaniti z nekaj triki, s katerimi gre vse hitreje in prav tako sigurno.

Narcise pod Golico.

Napravi naslednji zanimiv poskus. Izberi si v bližini velik predmet in glej s prostim očesom samo vanj. Opazil boš, da vidiš samo ta predmet oster, vsa njegova, posebno bolj oddaljena okolica pa je neostra, predmeti v njej nimajo ostrih obrisov. Nato pa vzemi kos temne lepenke in vbodi vanjo z iglo majhno luknjico. Naravnost presenečen boš, ko boš videl vse izrazito in ostro od najbližjega predmeta do obzorja, od najbližjega grma do oddaljenih vrhov. Skozi majhno odprtino vidiš ostro tudi vso okolico opazovanega predmeta.

Taka pa mora biti tudi dobra slika. Na dobri sliki ne sme biti samo en predmet oster, vse ostalo pa zabrisano. Slika mora imeti, kakor pravimo, globinsko ostrino. Sedaj ti je razumljivo, kakšno važno vlogo ima pri fotografskem aparatu zaslonka. Čim bolj jo zapiraš, tem manjša postaja odprtina objektivna, skozi katero vpada svetloba, tem bolj globoko pa sega ostrina na sliki.

Kadar ti gre za hiter posnetek, ne moreš kar presoditi, ali je predmet od tebe oddaljen 2,60 ali 2,30 m. Zato pa zapreš zaslonko toliko, da imaš obe razdalji hkrati ostri. Toda zaslonka ima še eno lastnost. Ako je odprtina objektivna majhna, potem prihaja le malo svetlobe v aparat. Ker hočemo shajati z momentnimi posnetki iz roke, zato z zapiranjem zaslonke ne smemo pretiravati, sicer ne bomo shajali z $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{50}$ ali $\frac{1}{100}$ sekunde.

Naša naloga je, da se seznanimo z dvema znamenitima nastavitvama: 1. za bližnje posnetke, 2. za oddaljenejšje posnetke. Pri prvi naj bo ostro samo naša bližina, pri drugi pa bližnji in zelo oddaljeni predmeti hkrati. S tema nastavitvama lahko potem slikamo vse. — Omogočata ti, da se ni treba dosti brigati za gube in vzvode na aparatu. Zlasti skrbi za točno presojanje oddaljenosti ti odpadejo kar same od sebe.

I. Najprej torej nastavitve za bližnje posnetke. Ta nastavitve je za vse posnetke od Leicaformata do 6×9 cm ista: metrska skala na 4 m zaslonka 8.

Potem imaš pri formatih $2,4 \times 3,6$, 3×4 , $4 \frac{1}{2} \times 6$ in 6×6 , torej pri formatih do 6×6 cm, ostro vse od 3 m do 6,5 m.

Globina ostrine znaša torej 3,5 m. Vse, kar je od tebe oddaljeno več kakor 3 m, pa manj kakor 6,5 m, lahko slikaš, ako imaš nastavljeno metrsko skalo na 4 m, zaslonko pa 8. Ali ni to sijajno! Ravno v tej oddaljenosti pa po navadi slikamo posamezne osebe, skupine, živali ali zanimive prizore. Pri formatu 6×9 cm pa sega globinska ostrina od 3 m do 6 m.

IZLETNIKI pojedite skozi Janče na Prežganje, kjer vas bodo postregli z najboljšo pijačo in jedačo v gostilni **Zinke de Cecco**

FOTO HOLINSKY - LJUBLJANA

Pri zelo sončnem vremenu ali če imaš zelo občutljiv film, vzemi namesto 8 zaslonko 11.

Potem imaš pri formatih do 6×6 ostrino od 2,5 m do 8,5 m; pri formatu 6×9 pa od 3 m do 7 m.

Ako pa slikaš v še večji bližini kakor 3 m, potem moraš točno nastaviti na dotično razdaljo. Tam naša metoda odpove. Toda to je zelo redko.

II. Sedaj pa še en važen trik, ki je prav tako važen: kako nastavimo, da dobimo ostre hkrati najbolj oddaljene pa tudi bližnje predmete:

metrska skala na 8 m
zaslonka 8 ali 11.

Pri manjših formatih do 6×6 vzemi zaslonko 8, pri formatih 6×9 zaslonko 11.

Pri tej nastavitvi boš dobil ostro vse od 4 m do neskončnosti (∞).

To drugo nastavitve boš uporabljal na primer, kadar snemaš pokrajino, pri kateri je vedno važno tudi ospredje, ali pa na potovanju, kjer hočeš dobiti hkrati ostro skupino potnikov in še vso zanimivo okolico.

Prosim, vzemi sedaj košček papirja in napiši nanj vse nastavitve za svoj format. Listek pa imej stalno v aparatu torbi.

S tema dvema nastavitvama in prvovrznim filmom $16/10^0$ DIN do $18/10^0$ DIN, pri lepem vremenu, boš dobil same posrečene posnetke, četudi si še tako zelen začetnik.

Sedaj še nekaj nasvetov za osvetlitev. Pri najlepšem sončnem vremenu vzemi $1/100$ sekunde, pri dobri svetlobi $1/50$, pri oblačnem svetlem nebu $1/25$ sekunde. Seveda je pri tem razlika, ali slikaš šest belooblečenih deklic na soncu ali celo družbo dimnikarjev v senci. Temne objekte moraš obilneje osvetliti. Pri predmetih, ki se hitro gibljejo, vzemi $1/100$; pešci ne spadajo sem. Pri lepem vremenu ne potrebuješ svetlomera. Moderni

filmi imajo poleg velike občutljivosti za svetlobo še to dobro lastnost, da jim nič ne škoduje, če jih preveč osvetliš. Nikakor pa jih ne smeš premalo osvetliti.

Iz roke slikaj kvečjemu $1/25$ sekunde, zelo hladnokrvni ljudje prenesejo celo $1/10$ sekunde. Najboljša pa je osvetlitev $1/50$ sekunde.

Dober nasvet: najprej se uri s praznim aparatom, potem boš lažje uspel tudi s filmom. Stavi si sam naloge in jih rešuj.

Še nekaj navodil za fotografske novince.

1. Zaslonkina števila: 4 — 5,6 — 8 — 11 — 16 so tako urejena, da je treba vzeti pri prehodu na naslednjo manjšo zaslonko dvakratno osvetlitev. Množina vpadajoče svetlobe je torej ista, če vzameš $1/50$ pri zaslonki 8 ali $1/25$ pri zaslonki 11. Manjše zaslonke imajo večja števila. Na nekaterih aparatih so številke tako razporejene: 4,5 — 6,3 — 9 — 12,5 — 18.

2. Najboljši film je tisti, ki ga stalno uporabljaš in katerega si se že dobro privadil. Film $18/10^0$ DIN je dvakrat toliko občutljiv kakor film $15/10^0$ DIN. Film $21/10^0$ DIN pa je dvakrat toliko občutljiv kakor film $18/10^0$ DIN in štirikrat toliko kakor film $15/10^0$ DIN. $3/10^0$ DIN več pomeni podvojitve občutljivosti.

3. Kadar uporabljaš rumenico, moraš osvetlitev podvojiti. Uporablaj jo predvsem pri pokrajinskih posnetkih, da boš dobil lepe, izrazite oblake.

4. Svetlomer ti pri izrednih vremenskih in svetlobnih razmerah prihrani mnogo denarja.

5. Ne skopari s filmom. Zanimive motive slikaj večkrat, potem boš lahko izbral posebno posrečene posnetke. Tako delajo tudi izkušeni fotografi.

6. Vsi naši nasveti so le prazne besede, ako si podatkov nisi prepisal na papir. — Človeški spomin je slab. Kar ti je pravkar jasno, boš v štirih tednih že davno pozabil.

Tako, sedaj že obvladaš tako imenovano snapshot-tehniko. — Postal si pravi lovec s fotografskim aparatom. Lahko greš na dolgo potovanje, domov boš prinesel cel kup lepih, posrečenih slik.

Contax, Exakta, Rolleiflex, Leica, Retina I. in II., Robot

in vse druge kvalitetne kamere fotografskega trga

Vas vabijo na ogled in nakup!

KINO-snemalne kamere in PROJEKTORJI vseh znamk! — POVEČEVALNIKI za amaterje in fotografe! - Vse to nudi najugodnejše:

Foto-drogerija „HERMES“ Ljubljana
Miklošičeva cesta 30   Telefon štev. 49-21

Najlepše Vam izdela kopije in povečave specialni oddelek
„FOTO-HERMES“ — istotam

Za fotografe in preprodajalce posebne cene! — Zahtevajte ponudbe!

Osvetlitveni koledarček za ljubitelje fotografije

Kako osvetlim, kadar snemam zunaj?

Predmet	September, oktober, marec, april		November, december, januar, februar		Maj, junij, julij, avgust	
	za-slonka	osvetlitev	za-slonka	osvetlitev	za-slonka	osvetlitev
Ob svetlem soncu (ali v gorah in ob vodi ali pri svetlem predmetu)	8-9	1/50 sek.	5,6-6,3	1/50 sek.	11-12,5	1/50 sek.
Ob zmerni oblačnosti (ali pred temnim predmetom)	8-9	1/25 sek.	5,6-6,3	1/25 sek.	11-12,5	1/25 sek.
Ob močni oblačnosti (ali pod drevjem) . .	5,6-6,3	1/25 sek.	4-4,5	1/25 sek.	8-9	1/25 sek.

Kadar uporabljate rumenico, vzemi še enkrat večjo osvetlitev ali naslednjo večjo zaslonko.

Kako osvetlim v snegu?

Kadar je sneg, imamo toliko svetlobe, da lahko osvetlimo kakor poleti. Zimske slike so najlepše slike.

Predmet	Zaslonka	Osvetlitev
V soncu in snegu na prostem . .	11-12,5	1/50 sek.
Temni predmeti v soncu in snegu	8-9	1/50 sek.
Sneg in sonce na cesti in trgu . .	8-9	1/25 sek.
	ali 5,6-6,3	1/50 sek.

Kako osvetlim doma?

Celo v najsvetlejši sobi je v resnici mnogo temneje kakor zunaj pred njenim oknom. Sredi svetle sobe je približno 500 krat temneje kakor istočasno zunaj. Še najmočnejša je svetloba tik ob oknu. Zato fotografiraj vedno samo ob oknu. Vzemi največjo odprtino objektiv, pa boš shajal z osvetlitvami od 1/25 do 1/2 sekunde. Aparat pritrdi na stativ.

Zvečer pa lahko pri 40 svečni žarnici v razdalji 1 m od predmeta do žarnice pri odprtini 4,5 in pri filmu z največjo občutljivostjo (Isopan ISS) osvetliš 1/2 sekunde.

Sicer pa veljajo podatki našega osvetlitvenega koledarčka za filme občutljivosti 17 ali 18/10° DIN (Isochrom, Isopan F)

Največje dopustne osvetlitve za predmete, ki se premikajo

	Smer premikanja			
	v ostrem kotu k premikanju		pravokotno na premikanje	
	bližnji predmeti	oddaljeni predmeti	bližnji predmeti	oddaljeni predmeti
Zmerno premikanje: ljudje in živali brez spremembe prostora, rastline pri šibkem vetru	1/50 sek.	1/25 sek.	1/100 sek.	1/50 sek.
Hitrejše premikanje: ljudje in živali pri spreminjanju prostora, cestni promet, rastline pri močnem vetru	1/100 sek.	1/50 sek.	1/200 sek.	1/100 sek.
Hitro premikanje: ljudje, živali, vozila pri hitri spremembi prostora	1/200 sek.	1/100 sek.	1/500 sek.	1/200 sek.
Zelo hitro premikanje: vozila v najhitrejšem tempu, športni posnetki	1/500 do 1/100 sek.	1/200 do 1/500 sek.	1/1000 sek.	1/500 sek.

Pomni! Čim hitrejše premikanje in čim bližji so premikajoči se predmeti aparatu, tem krajša mora biti osvetlitev. Kadar slikamo vozilo, tekača ali smučarja, shajamo tudi z daljšimi osvetlitvami, ako snemamo v ostrem kotu k smeri premikanja. Ako predmet niha (telovadec na drogu, gugalnica), moraš počakati na tako imenovano mrtvo točko premikanja. Ta je navadno v najvišji točki nihanja, kjer premikanje za trenutek obstane in se potem z rastočo hitrostjo pospeši v nasprotno smer. Pri kratkih osvetlitvah moramo seveda vzeti veliko odprtino.

Trije razbojniki

Neki kmet je peljal osla in kozla v mesto na sejem, da bi ju prodal.

Okrog kozlovega vratu je bil obešen zvonec.

Trije razbojniki so zagledali kmeta; eden od njih je dejal: »Ukradel mu bom kozla, da ne bo niti zapazil.«

Drugi razbojnik je dodal: »Jaz mu ukradem osla.«

»To ne bo pretežko,« je dejal tretji razbojnik. »In jaz mu hočem ukrasti njegovo obleko.«

Prvi razbojnik se je tiho približal kozlu, mu odvezal zvonec, ga privezal oslu na rep in odpeljal kozla.

Na ovinku se je kmet obrnil in ker ni videl več kozla, ga je pričel iskati.

Tedaj je drugi razbojnik ustavil kmeta in ga vprašal kaj išče.

Kmet je odgovoril, da so mu ukradli kozla.

»Videl sem tvojega kozla,« je odgovoril razbojnik, »ni dolgo tega; neki človek je žival gnal po gozdu; lahko ga še dohitiš.«

Kmet je stekel na lov za svojim kozlom in pustil osla in razbojnika.

Ta se je podvzival in stekel s četveronožcem.

Ko se je kmet vrnil in videl, da je osel izginil, je pričel jokati.

Ob cesti blizu neke vode je zagledal nekega moža, ki je tudi jokal.

Kmet ga je vprašal, kaj mu je.

Mož mu je povedal, da so mu ukazali nesti v mesto polno možnjega zlata, da je zaspal ob vodi in ko se je zbudil in planil kvišku, mu je možnja padla v vodo. Tedaj ga je kmet vprašal, zakaj ni skočil v vodo in jo poiskal.

»Bojim se vode in plavati ne znam; toda prav rad dam 20 zlatnikov tistemu, ki bi mi prinesel možnjo iz dna.«

»Trebalo bi vedeti točno mesto, kamor je padla.«

»Padla mi je prav tu poleg mene.«

Tedaj se je kmetič razveselil. Misli si je: »Bog mi hoče povrniti izgubo osla in kozla. Z 20 zlatniki si bom zlahka kupil oboje.«

Slekel se je, skočil v vodo, toda naj je še toliko iskal po dnu, možnje ni našel.

Ko je prišel iz vode, ni bilo njegove obleke nikjer. Oplenil ga je še tretji razbojnik.

(Po Levu Tolstojem.)

Vozni listek drugega razreda

Slavni komediograf Tristan Bernard je sedel v kupeju prvega razreda in kadil cigaro. Neki gospod je bil zelo nejevoljen in mu dejal: »Prosim, ne kadite.« — »Delam, kar meni ugaja,« je odgovoril Bernard. — »No, bomo videli.« Pride sprevodnik. — »Kaj je?« — »Ta gospod,« je dejal sopotnik in pokazal na komediografa, »kadil v kupeju za nekadilce.« Sprevodnik se je torej obrnil k Tristanu Bernardu, toda ta ga je prehitel, rekoč: »Gospod sprevodnik, vprašajte najprej tega gospoda, ki se pritožuje, če ima sploh listek prvega razreda.«

Sprevodnik zahteva listek in ugotovi, da je za drugi razred. Gospod se je moral odstraniti in Tristan Bernard je lahko mirno kadil. Tedaj ga je neki sosed vprašal: »Toda gospod, povejte vendar, kako ste mogli uganiti, da ima listek drugega razreda?« — »Prav enostavno,« je odgovoril Tristan Bernard, »imel je namreč svoj listek v telovnikovem žepu in videl sem, da je iste barve kot moj.«

Pri šminkanju.

Mati je povabljenja na domačo veselico in pripravlja obleko. Štiriletni sinček pride iz kopalnice in opazuje mamico, kako se šminka in barva ustnice. Slednjič se ojunaci in reče: »Mamica, mislim sem ti reči 'lahko noč', toda poljubčka ti ne morem dati, ker sem že umit.«

Ste oproščeni.

Narednik je kaznoval vojaka, ker je prišel prepozno z dopusta. »Zamudili ste 24 ur,« mu je rekel, »in zato boste morali prav toliko časa sedeti.«

Vojak: »Gospod narednik, javim pokorno, doma so mi dali za vas 5 kg težko šunko...«

Narednik: »Potem ste oproščeni. S tako težko gnjatjo res niste mogli hiteti...«

ČAROD EJE U KOTIČEKU

Les, ki ne gori.

Vzemi del mizarskega kleja in ga raztopi v vodi. Isto stori v drugi posodi z delom galuna. Obe tekočini zmešaj in pomazi z njo suh les, ki ne bo hotel goreti, če ga prižgeš.

Prstan na zgoreli niti.

V vodi raztopi precej soli in namoči nitko v njej. Vode vzemi le prav malo. Potem posuši nit in obesi prstan nanjo. Ko nato visečo nit sežgeš, bo prstan ostal na njej.

Dim v kozarec.

V prazen kozarec kani tri kaplje klorove kisline. Na kozarec povezni krožnik, ki si ga prej znotraj namočil z nekoliko kapljami amonijaka. Kmalu bo nastala sopara, ki je podobna dimu tobaka.

Novec pade sam v steklenico.

Vžigalico nalomi v sredi tako, da se oba dela držita še skupaj. Položi nalomljeno vžigalico na odprtino steklenice, nanjo pa novc, ki ne sme biti širši od odprtine. Pomoči prst v vodo in kapljaj vodo na vžigalico tja, kjer je nalomljena. Oba dela se zaradi moče razvlečeta in novc pade sam v steklenico.

Vrela voda.

Kako zavreš vodo v škatli iz papirja?

Škatlo iz papirja (kartona) obesi z dvema nitima na vodoravno palico. Napolni škatlo z vodo in pomakni pod njo gorečo svetilko (na špirit). Kmalu zapaziš soparo in čez čas tudi kipenje. Papir pa ne bo zgorel.

Pretrgana nit.

Kako pretrgaš nit v steklenici, ne da bi se obeh dotaknil?

Na spodnji del zamaška v steklenici pritrdi nit, ki naj bo s kroglico ali s kamenčkom obtežena, da bo bolj napeta. Postavi steklenico na sonce in naravnaj sončni žarek s povečevalnim steklom na visečo nit. Nit se vneme, utrga in njen spodnji del pade na dno steklenice.

Goreče jajce.

Izprazni jajce in ga napolni z živim apnom in žveplom. Zamaži luknjico z voskom in vrzi jajce v vodo. Na jajcu se koj pokaže plamen.

Prerezana steklenica.

Ko določiš mesto, kjer hočeš steklenico prerezati, položiš okrog nje nit, ki jo prej namočiš v terpentinu, in jo zažgeš. Ko je nit zgorela, potegneš urno s čopičem, ki ga namočiš v mrzli vodi, okrog steklenice tako, da nit odstraniš. Steklenica počí, kjer je bila nit.

Mrtvaška luč.

Na krožnik nalij vinskega cveta in primešaj soli in zdrobljenega žvepla. V to tekočino namoči steno iz pavole. Ko je steno zadosti moker, ga prižgi. Vsi navzočni obrazi postanejo mrtvaško blede.

Goreča luža.

Porcelanasto posodo napolniš z vodo in vržeš vanjo košček sladkorja, ki si ga prej namočil v fosforovem etru. Površina vode se bo svetila kakor ogenj. Če pihaš nanjo, se bo gibala kakor ognjeni plameni.

Ključ, ki strelja.

Vzemi votel ključ, napolni ga z vodo in ga dobro zamaši s plutovino (z zamaškom). Drži ključ nad lučjo, da se naredi v votlini ključa para. Kmalu bo zamašek z glasnim pokom odletel.

Živo jajce.

Izprazni jajce na eni strani in deni vanje živo pijavko. Zamaši spet luknjico in položi jajce na ravno mizo. Jajce se bo začelo premikati. V temi se bo pomikalo proti luči.

Kako deneš novc v jajce, ne da bi razbil lupino?

Sveže in celo jajce namakaj pet do šest dni v močnem (belem) jesihu, da se lupina zmečča. Ko je mehka, potisni novc previdno v jajce in pogladi s prstom zarezo. Jajce položi v mrzlo vodo, kjer se kmalu spet strdi.

Kako storiš, da se voda v kozarec sama od sebe dvigne?

Na krožnik vlij vode in položi nanjo plavajoč zamašek s papirjem od zgoraj. Nato zažgi papir in povezni čezenj prazen kozarec do vodne površine. Voda se polagoma do neke mere dvigne v kozarec.

Jajce v steklenici.

Zažgi kos papirja in potisni gorečega v steklenico. Pusti, da nekoliko časa gori. Nato pokrij odprtino steklenice s trdo kuhanim jajcem (brez lupine) tako, da ne propušča zraka. Ko ogenj v steklenici ugasne, se jajce zdaljša in zleze polagoma v steklenico.

Steklenica, ki jo z bilko dvigneš.

Vzemi slamnato bilko in jo na spodnjem koncu upogni. Tako upognjeno bilko potisni v steklenico in prilij še vode, če hočeš. Ko primeš s prsti gornji del bilke, obvisi steklenica na njej.

Denar, ki potuje.

Kako vzameš novc izpod kozarca, ne da bi se ga dotaknil?

Na pognjeno mizo položiš novc med dva večja novca in povezneš na oba prazen kozarec tako, da je med robom kozarca in prtom odprtina za mali novc. Nasproti malemu novcu strgaš ob kozarcu po namiznem prtu, da zleze novc sam izpod kozarca.

Zanimivi računi.

Računstvo je jako zanimivo. Pri nekaterih računskih postopkih z določenimi števili dobimo prav izredne številčne igre. Taka je na primer tale:

$$\begin{aligned}1 \times 15.873 \times 7 &= 111.111 \\2 \times 15.873 \times 7 &= 222.222 \\3 \times 15.873 \times 7 &= 333.333 \\4 \times 15.873 \times 7 &= 444.444 \\5 \times 15.873 \times 7 &= 555.555\end{aligned}$$

in tako naprej.

Še bolj presenetli tale:

$$\begin{aligned}1 \times 9 + 2 &= 11 \\12 \times 9 + 3 &= 111 \\123 \times 9 + 4 &= 1111 \\1234 \times 9 + 5 &= 11111 \\12345 \times 9 + 6 &= 111111 \\123456 \times 9 + 7 &= 1111111 \\1234567 \times 9 + 8 &= 11111111 \\12345678 \times 9 + 9 &= 111111111 \\123456789 \times 9 + 10 &= 1111111111\end{aligned}$$

O obročanju ptic

Proučevanje biološkega razvoja ptic je v zadnjih 50 letih zelo napredovalo. Le kar se tiče posrednih in neposrednih činiteljev ptičje selitve, si še niso povsem na jasnem. Pravi vzrok, da se samo nekatere ptice kakor n. pr. lastovica, kukavica in druge (pri nas je okoli 86 vrst takih ptic selilk) ob več ali manj gotovih dnevih začno seliti v južne kraje in se potem spomladi zopet skoraj v istem času vrnejo nazaj, kjer so se izvalile, leži morda le v pomanjkanju hrane in radi nastopajočega mraza.

Ta nagonski čut pravočasne vsakoletne odselitve jim je prešel takorekoč v kri in meso, kar dokazuje selitev novega zaroda, ki kolikor toliko samostojno nastopi pot preko še neznanih mu krajev v za njegovo vrsto že v naprej določena prezimovališča.

Za podajanje še drugih domnev o vzrokih ptičje selitve pa žal primanjkuje za letos prostora, v prihodnjem »Slovenčevem koledarju« pa bodo predmet samostojnega članka o ptičji selitvi.

Poleg že gori omenjenega glavnega vprašanja, zakaj se ptice selijo, obstajata še dve tudi važni vprašanji in sicer po kateri poti in v kateri smeri se selilke selijo ter kje prezimujejo. Za rešitev teh dveh vprašanj pa je prišel na mnogo obetajočo zamisel obročati ptice v večjem številu danski srednješolski profesor L. Mortensen, ki je imel sicer nekaj predhodnikov, katerih načini obročanja pa se niso obnesli. Tako je italijanski naravopisec L. Spallanzani (1729—1799) navezal lastovico, ki so gnezdirle pod njegovo streho, rdeče niti okoli nartov, hoteč ugotoviti, da li se vrnejo iste lastovice nazaj v njegovo hišo. Skoro gotovo ni imel zaželenega uspeha, ker ni nič več o tem omenil v svojih spisih, vsaj kolikor je pisu tega članka znano. Uspešnejša je bila zamisel poštnega predstojnika Detta v Berki ob Werri (nekdaj vel. voj. Sach. Weimar-Eisenach), ki je l. 1880, meseca julija nataknil mladi štorčljki na nogo medeno ploščico z napisom »Reichspost Berka a. W. Germania den 27. 7. 1880, Dette.« Ta štorčljica je zapustila svoj rojstni kraj 20. avgusta in bila že 24. istega meseca ubita v pokrajini Gerona v Španiji. Od kraja obročanja pa do kraja ugotovitve oz. najdbe je v zračni črti 1.200 km. Torej je štorčlja rabila 4 dni po 300 km na dan, da je preletela označeno zračno razdaljo. Zanimiv je tudi poskus ruskega bogataša, velikega prijatelja živali F. v. Falz-Feina, ki je mesca septembra l. 1892 na svojem posestvu v južni Rusiji obesil na vrat žerjava medaljonček, ki je vseboval listek s prošnjo v ruskem, francoskem in angleškem jeziku, da mu najditelj tega ptiča oz. tega medaljončka sporoči, kje in kdaj ga je našel. Slučaj je hotel, da je bil žerjav ubit v pokrajini Donkola ob 20. vzporedniku severno nad ekvatorjem že v zimi istega leta, kakor je to omenil Slatin Paša v svoji knjigi »Z ognjem in mečem skozi Sudan« in je bil v vojni proti Mahdiju ujet od kalifa Abdulaha, ki mu je ta medaljonček tudi pokazal.

Ravno te prehodne najdbe dokazujejo, kako važno je obročanje ptic za proučevanje selilnih smeri, potov in krajev prezimovanja. Mortensen je spopolnil obroček v toliko, da je vtisnil kraj obročanja in pa zaporedno številko obročanih ptic. Sprva so bili obročki iz bakra, pozneje iz lahkega aluminija. Teža takega obročka je v razmerju 1:300 in pri večjih pticah pa celo 1:1800 s težo ptiča samega. Priložena je slika srednjega in največjega obročka, s katerimi obroča Ornitološki observatorij ptice.

Vsestransko uspela zamisel načrtnega obročanja je zajela tudi vse druge večje kulturne države, ki so ustanovile ornitološke opazovalnice in zavode v namenu obročanja na lastni zemlji živečih ptic vseh vrst. Tako so začeli leta 1910 obročati ptice pri že leta 1899 ustanovljeni Hrvaški ornitološki centrali v Zagrebu. Po svetovni vojni pa je zadobilo obročanje širši razmah, kateremu je bilo zadoščeno tudi pri nas, ko je bil leta 1926 na pobudo št. dr. J. Ponebška, viš. svetnika v pok. in dr. Stanka Bevka, prosv. insp. v pok. s pomočjo drugih uvidenih činiteljev ustanovljen Ornitološki observatorij v Ljubljani, v namenu, zbirati ornitološko gradivo za poznejše znanstveno proučevanje biološkega razvoja slovenske oz. jugoslovanske avifaune. K sodelovanju so bili pozvani vsi dobri poznavalci in prijatelji ptic, ki naj bi na širnem območju tega observatorija zbirali po navodilih istega razne ornitološke podatke ter lovili in obročali ptice. V 14 letih obstoja tega zavoda je bilo obročanih nad 17.000 ptic v 82 vrstah. Sodelavcev pa je okoli 40, ki po-

žrtvovalno pomagajo observatoriju pri obročanju in opazovanju selilk.

Navajam samo nekaj prav zanimivih najdb naših ptic, ki so bile obročane v Sloveniji, najdene v tujini in sicer: izmed 14 škorcev je bilo 12 ugotovljenih v Italiji, 2 pa v Severni Afriki v Alžiru, ki sta preletela nič manj kot 1.700 km. Zelenec je bilo v tujini najdenih 10. Najbolj daleč je letel oni z obročkom št. 5374 in sicer v Proskavo — prov. Saška, zračna razdalja 580 km. Smrdokavra z obročkom št. 12145 je letela 530 km daleč v južno Italijo. Dva rjava srakoperja pa, eden na Peloponez 1.060 km, drugi pa celo na otok Miconos 1620 km daleč. Mali griljček izmed petih v Italiji najdenih je zletel celo okoli 700 km zračne črte na otok Sicilijo. Kos, katerega smatramo skoraj za stalno ptico, je šel prezimovat na Korziko 655 km daleč. Šoja, naša najbolj značilna klatilka, pa v Umbrijo, Srednja Italija, okoli 400 km na jug. Eno izmed 15 postovk so ugotovili v dep. Var v Franciji celih 770 km proti jugozapadu. Drugo pa pri Neaplju za 700 km južno.

Vsega skupaj je bilo tako najdenih v tujini 81 obročanih ptic in sicer 72 v Italiji, 4 v Franciji, 1 v Nemčiji, 2 v Grčiji, 2 v Alžiru.

Nič manj važne niso najdbe v tujini obročanih ptic in v Sloveniji najdene. Teh je dosedaj samo 39. Iz Italije jih je 5, in sicer 3 prepelice, 1 kos in 1 velika senica. Tudi kosa kot veliko senico prištevamo k stalnim pticam, pa je prvi letel v naše kraje (Mrzlopolje pri Jurkloštru) skoraj 600 km proti severu, druga pa samo 375 km. Prepelice pa so tudi zletele okoli 630 km daleč. Ona iz Francije pa je zašla za okoli 1600 kilometrov proti vzhodu. 7 ptic iz sosednje Ogrske pa je naredilo krajšo pot kakih 155 km daleč proti jugozapadu. Bila je 1 žličarka, 2 sivi čaplji, po ena rjava in bela čaplja, 1 kvač in 1 še neznana vrsta.

Da se nekatere ptičje vrste iz Nemčije selijo preko naših krajev, dokazuje 11 najdb tam obročanih ptic. 6 sivih čapelj je preletelo zračno razdaljo do 1050 km. Nekoliko manj sta leteli srebrna čaplja in pa divja raca in sicer po ok. 800 km. Tudi nemške domače lastovice se selijo preko naših krajev, tako je ena naredila do nas dobrih 350 km. Rakar malo več ok. 460 km. Daljšo pot je preletel zelenec iz Mehlsacka v Vzhodni Pruski in sicer 1050 km, ki je bil pri Dravljah vplavljen ter ponovno obročan in nato izpuščen. Iz nekdanje Češkoslovske republike sta priletela k nam mali čizek in pa navadni galeb, prvi je imel za seboj ok. 500 km, drugi pa 330 km. Iz po Nemcih zasedene Poljske imamo tri najdbe: sive čaplje z ok. 500 km, divje rase s 725 km in še neznane vrste sinice, o kateri še nismo prejeli obročevalnih podatkov. Tudi severneje ležeče dežele so zastopane v svojimi obročanimi pticami. Tako Estonska z mišarjem, ki je bil ujet v past v lovišču g. B. Ziliča na Ježici in ki je preletel daljšo pot, ki smo jo mi zabeležili in sicer vsaka po ok. 1950 km. Nekoliko manj 1640 km je letela tudi tam obročana severna morskostovka. Iz Danske, kjer so začeli obročati, imamo tudi važno najdbo redke morske ptice, črnonoge morske lastovice, ki je bila obročana v Ringkøbingškem fjordu — celih 1250 kilometrov zračne črte.

Nič manj važnih je 123 ponovnih najdb v večji in manjši razdalji od kraja obročanja tu v Sloveniji, iz česar se sklepa stalnost, preletevanje in klatenje ter vrnitev v kraje gnezdenja ozir. izvaljenja.

Na podlagi dosedanjih uspehov obročanja so postavljeni za enkrat sledeči zaključki:

1. Del naših ptic se seli na zimo v Italijo (lišček, čizek, pinoža, ščinkavec, kos itd.) oz. preko nje v Severno Afriko (škorec in postovka) vsako leto.
2. Nekatere vrste ptic (rjava srakoper, navadna postovka itd.) se drže ene in iste selilne poti.
3. Preko Slovenije drže podaljški ugotovljenih selilnih potov:
  - a) jadransko tunizijske selilne poti (postovka, štorčlja),
  - b) italijansko španske selilne poti (škorec),

- e) Bospor sueške selilne poti (rjavi srakoper).
- Nekatere vrste se podajo po ovinu v prezimovališča (postovka).
  - Mnoge se vrnejo na spomlad v kraje, kjer so se zvalile (rjavi in črnočeli srakoper, postovka, škorec itd.).
  - Nekatere vrste pa prezimijo pri nas na potu v južnejše kraje (pegam, mišarji, divje race, siva, rjava in bela čaplja itd.).
  - Marsikatera vrsta zaide v naše kraje (morska in črnonoga lastovica itd.).

Obširnejša in preglednejša bo obrazložitev vseh najdb, naših in tujih obročanih ptic v II. Izvestju, ki ga bo observatorij izdal ob priliki 15 letnice obstoja, ki bo prihodnje leto.

Ker zavisi vsako delovanje katerega koli zavoda od materialne pomoči, ki mu jo nudi država oz. banovina, je observatoriju zagotovljena radi nepristranske uvidevnosti banke uprave za kulturne potrebe na polju spoznavanja domače avifaune, katere proučevanje je pri nas šele v razvoju.

Hvalevredno je tudi požrtvovalno sodelovanje vseh sodelavcev observatorija, katerih trud in veselje do te panoge naše favne sta pripomogla do zadovoljivih uspehov, ki opravičujejo in utemeljujejo, da je zavodu potrebna samostojnost in neodvisnost za njegovo zbiranje znanstvenega gradiva, ki je nujno potrebno za vsako temeljito proučevanje te zanimive naravoslovne panoge.

Vsem prijateljem ptic in onim, ki bi bili pripravljeni sodelovati brezplačno pri observatoriju, je vodstvo s pojasnili vedno na razpolago, ker rabi še mnogo požrtvovalnih sodelavcev, da bi se mogel meriti z uspehi drugih narodov na tem polju.

Naprošeni so tudi vsi oni, ki najdejo kako obročano ptico ali zaznajo, kar je v zvezi z ptičjeslovjem, da to čim prej sporoči observatoriju poštne in prosto (ORNITOLOŠKI OBSERVATORIJ v Ljubljani, Kolodvorska ulica 11 — oz. Narodni muzej).

Božidar Ponebšek,
observator — tajnik Ornitol. observatorija.

Obiščite
vsako etni

MARIBORSKI TEDEN

Polovična voznina na železnicah in parobrodih.

Velika gospodarska in kulturna revija Industrija, Obrt, Trgovina, Kmetijstvo, Vinogradništvo

Mariborski otok, najlepše kopalnice v Jugoslaviji
Zeleno Pohorje in sončni Kozjak...
Vinorodne Slovenske gorice...
Gostoljubni lepi Maribor.
VAS VABIJO!

v prvi polovici avgusta

Turizem v Jugoslaviji

Jugoslavija je postala dežela raznovrstnih potovanj. S polnimi rokami je po njej priroda razspala vse svoje čare: vsak košček zemlje je očarljiv, zanimiv in pester. Pa tudi človeška roka je storila svoje, da bi razkrila lepote prirode. Povsod vidimo te sledove človeškega bivanja, začeni celo s časom v predzgodovini. Stoletja so šla mimo lepih pokrajin Jugoslavije: prastare naselbine, razvaline, gradovi, srednjeveški samostani — skoraj iz vsakega kamna nas ogovarja zgodovina. Poleg teh zgovornih prič iz davnine nas pozdravljata novi in najnovejši čas. Povsod, v vseh pokrajinah je že vkoreninjen tujski promet, prometne razmere se stalno boljšajo, hotelstvo se stalno vzpenja na višjo stopnjo.

Na vsak korak nas pozdravlja pokrajina Jugoslavije z novim vabljenim licem: odprte in rodovitne ravnine ob Donavi in Savi se prelivajo v kršen in divji gorski masiv tja do Črne gore. Na severu sprejemajo gosta pobočja slovenskih planin s planinskimi pašniki ter kristalno čistimi jezerci, ob Jadranskem morju se pa boči večno sinje nebo nad sinjimi valovi. Stoletne pravljice šepetajo pragzdovi v Bosni, na skrajnem jugu Srbije pa snivajo romantična jezera.

Kdor išče v Jugoslaviji zdravja svoji boleznini ob zdravilnih vrelecih, tudi ta pride v polni meri na svoj račun. Vse vrste zdravilnih vrelecev ima Jugoslavija: od navadnih termalnih vrelecev, preko kisljih in slanijh izvirkov do zemnih in grenkih studencev, do železnih in arzenovih kopeli, do žvepljenih in pa radioaktivnih toplih in mrzlih izvirkov: vse, kar si je mogoče predstavljati pod zdravilnimi vreleci, nudi Jugoslavija v veliki množini trpečemu človeštvu. Jugoslovanska zdravilišča pa niso znana le po izredni zdravilnosti svojih vrelecev, temveč tudi po blagem podnebjem in povsod krasni okolici. Mnogo je med njimi takih, ki so opremljeni z vsemi modernimi medicinskimi pripomočki in z urejenim komfomom za goste.

Srbija in Južna Srbija sta najbolj zanimivi po narodnem življenju, folklori in narodnih običajih. Veliko je bogastvo mineralnih vrelecev in zdravilnih kopalnišč, toda večina še ni urejena za potrebe modernega turizma. Turistično najbolj zanimivi so kraji Sumadije, Timočke pokrajine in doline Ibra po zgodovinskih spomenikih. Vsa Južna Srbija je polna spomenikov in izkopenin iz pradavnine, iz srednjega in novega veka. Mnogo je tam planin in jezer, med planinami posebno zanimiva Šar planina. Najbolj znana jezera so Ohridsko, Prespansko in Doj-

ransko. Zanimiva je Vardarska dolina s carskim Skopljem in Bitoljem, najbolj znana kopalnišča so Vrnjačka, Mataruška, Niška in Vranjska banja ter Koviljača.

Bosno in Hercegovino poznamo večinoma po romantičnem orientalskem življenju, po pestrih pejzažih z minareti in džamijami, po slikoviti narodni noši. Vendar sta oba predela zanimiva tudi zaradi svojih letovišč in zdravilišč, med katerimi zaslužijo zlasti Pale in Stambolčić pri Sarajevu, Ivan Planina, Boračko jezero, Han Pjesak, Jajce, jezero Plive, Kiseljak, Vručica in Teslica posebno pozornost.

Črna gora združuje dve naravni lepoti: v ozadju se dvigajo visoke planine, pod njimi leži Jadransko morje. Planinci radi hodijo na Durmitor, ob morju sta pa poleg Boke Kotorske znani obmorski letovišči Budva in Ulcinj. Razna manjša mesta so zanimiva zaradi pestrega življenja.

Premajhen je obseg tega članka, da bi se dala v njem obdelati vsa Dalmacija. Dalmatinska obala in njeni ljubki otoki uživajo svetoven sloves. Od Sušaka do Dubrovnika je cel niz imen, ki tudi že marsikoga od nas spominjajo na lepe in užitek polne počitnice, saj so tu: Kraljevica, Crikvenica, Selce, Novi, Omišalj, Malinska, Aleksandrovo, Baška, Rab, Lopar, Pag, Olib, Kaštel, Split, Makarska, Omiš, Hvar, Jelsa, Korčula, Dubrovnik in Koločep. To so v kratkem navedena glavna imena krajev, ki tudi po svoji ureditvi zadostijo splošnim potrebam in zahtevam, ki jih stavljamo na letovišča.

V Hrvaškem Primorju je po svoji lepoti posebno znan Gorski Kotar s Plitvičkim jezeri, ki so posebno znana po krasnih vodopadih. Pa tudi drugi predeli Hrvatske, zlasti Hrvatsko Zagorje in razne toplice (Lipik, Daruvar, Topusko, Varaždinske, Stubičke in Krapinske toplice) sprejemajo goste v velikem številu.

Opisati v okviru tega članka Slovenijo, bi bilo težko. Polni smo ljubezni do svojih domačih krajev, polni brepenjenja, da prebijemo svoj dopust sredi ljubljenskih planin, med svojim zelenim gričevjem, na obsežnem Pohorju ali v domačih toplinah. Zato pa je tudi ves koledar s svojimi članki in oglasi posvečen domači slovenski zemlji.

PENSIJON · RESTAVRACIJA

»POD STOLOM«

FRANC ŠKOLARIS

MOSTE, p. ŽIROVNICA — Gorenjsko

*V domača letovišča,
zdravilišča in planine*

BOHINJ 523 m, ž. p. Bistrica-Bohinjsko jezero avtobusi, taksametri, izvoščki — pošta, telegraf, telefon

ob edinstvenem obsežnem planinskem jezeru. Prvovrstni hoteli in penzije v naravnem parku. Cene vseh kategorij. — Planinsko okolje, čist zrak, gozdovi. — Izhodišče v Julijske Alpe. Puzimi dober sneg in lepa smučišča. — Vprašajte nas in zahtevajte prospekte! — **Tujskoprometno društvo - Sv. Janez v Bohinju.**

Kranjska gora 810 m — Podkoren 847 m **Gozd-Martuljek 752 m**

Urejena letovišča in zimovišča. — Hoteli s sodobnim komfortom. — Stalna smučarska šola. Pojasnila in prospekti: **Tujskoprometno društvo Kranjska gora, telefon št. 10**

Žirovnica

z vasmi Selo, Moste in Vrba

Hotel Ozvald - Selo. 17 sob, 30 postelj. — Poleti in pozimi. — Velik vrt, kopalnica. — Cene primerne. — Garaže, kegljišče.

Pension Grile - Žirovnica — pri postaji. — Poleti. — Vrt. — 8 sob, 12 postelj. — Cene primerne. Kopalnišče. Garaža. Voda v sobah.

Gostilna »Pod Stolom« - Moste. 10 sob, 16 postelj. — Poleti in pozimi. — Vrt. — Cene primerne.

Planinski dom KOFCE 1400 m Železniška post. Tržič
Nizke cene. — Solidna postrežba. — Stalno oskrbovan. — Informacije: **SPD Tržič**

Rateče-Planica Visokogorsko letovišče in zimovišče v nadmorski legi 870 do 1108 m z veličastno visokogorsko okolico. Železniška postaja, pošta, brzovaj in telefon. — Pojasnila dajejo: **Tujskoprometno društvo - podružnica Slov. planinskega društva in »Dom Ilirije«, vsi v Ratečah-Planici.**

Radovljica Klimatično letovišče in kopalnišče v slikoviti legi na visoki planoti 100 m nad izlivom Save Bobinjske v Savo Dolinko, v neposredni bližini Bleda. Izhodišče na Karavanke in senčnato Jelovico. — Pozimi krasna smučišča za začetnike in izvežbane smučarje. — Zmerne cene. — Pojasnila daje: **Tujskoprometno društvo v Radovljici.**

Tomazinova koča na Sv. Gori 849 m
Vse leto oskrbovana. — Železniške postaje: Sava, Litijska (preko Ponovič), Zgorje (preko Loke, Medije-Izlake).

Metlika Prijetno letovišče z ugodnim kopalniščem ob topli Kolpi do 30° C in s prijazno okolico. Celodnevna oskrba din 35.— do 45.—. Pojasnila daje: **Tujskoprometno društvo v Metliki.**

Toplice DOBRNA pri Celju 400 m nad morjem

Naravno topli (36° C) vreli zdravijo s posebno uspehom srčne, živčne ter ženske bolezni. Vsa ostala zdravilna sredstva, potrebna za okrepitev življenjskih sil. Krasni nasadi, vabljivi sprehodi in izleti v bližnji planinski svet. — Sezona od 1. maja do 15. oktobra. Glavna sezona julij, avgust. Izven glavne sezone celokupno 20 dnevno zdravljenje za nizko pavšalno ceno din 1.100.— do 1.650.— plus draginjska doklada. — Zdravilišče je v omejenem obsegu odprto tudi preko zime. — Zahtevajte prospekte!

Zdravilišče

Radio-Therma Laško

Uspešno zdravi vse vrste revmatičnih obolenj, giht, ishias, ženske bolezni, arteriosklerozo itd.
Odprto vse leto! — Zahtevajte prospekte!

Rogaška Slatina

Tudi pozimi vsa sredstva zdravljenja za raznovrstne želodčne, črevesne in jetrne bolezni (zlatenica, žolčni kamni), bolezni preosnove (tolščica, sladkorna bolezen), bolezni ledvic, mehurja itd. Slovita strogo dietetična kuhinja in z vsem komfortom opremljeni **HOTEL »JUGOSLOVANSKI KRALJ«** poslujeta vso zimo.

Informacije daje brezplačno:

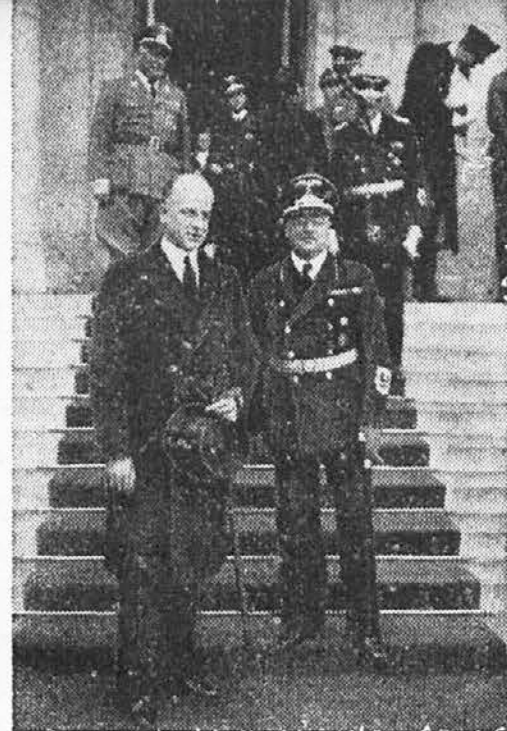
Zdravilišče Rogaška Slatina

Vsakdo ne more v toplice, toda vsakdo mora paziti na svoje zdravje in piti doma vsaj mesec dni našo najboljšo prirodno mineralno vodo »z rdečimi srci«!

Radenska

Je izborna pijača, je izborno zdravilo zoper razne bolezni srca, ledvic, želodca, jeter, žolča, zoper katare, za čiščenje krvi, normalizacijo notranjih žlez in živcev. — Obširne prospekte o zdravljenju z mineralno vodo doma, o našem zdravilišču in o mnogih drugih koristnih vprašanjih pošlje na zahtevo Uprava zdravilišča **SLATINA RADENCI**

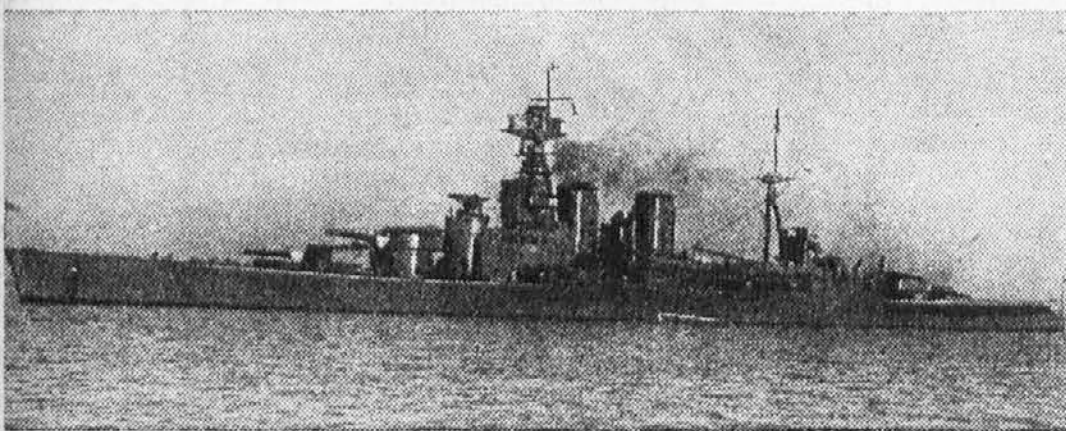
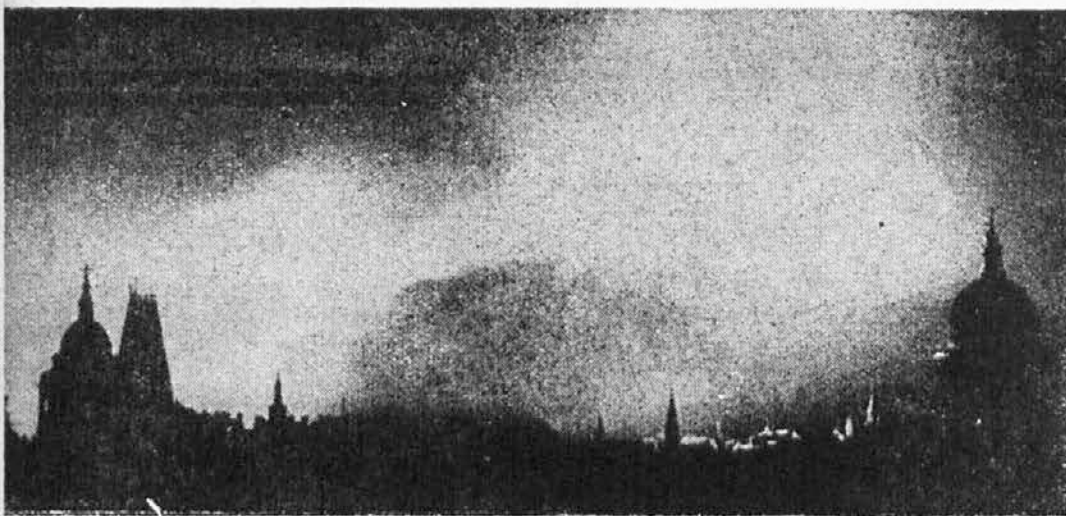
NATANČNA POJASNILA IN PROSPEKTE letovišč, zdravilišč in zimskošportnih krajev pošljeta Tujskoprometni zvezi **»PUTNIK«, Ljubljana, Tyrševa 11, telefon 24-72 — Maribor, Trg Svobode, telefon 21-22**

Zgoraj: Ameriški državni podtajnik Summer Welles na obisku pri Hitlerju.
Levo: Zemljevid zasedene Francije.

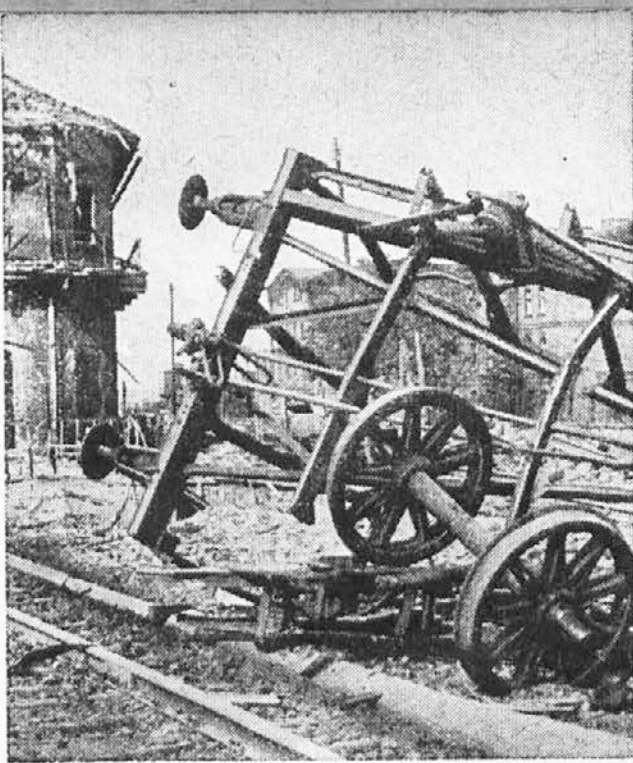

Zgoraj: Poljski begunci se vračajo na podrté domove.
Levo: London je ponoči razsvetljen od požarov, ki so jih zanele letalske bombe.
Spodaj: Angleška križarka »Hood«, največja vojna ladja sveta.

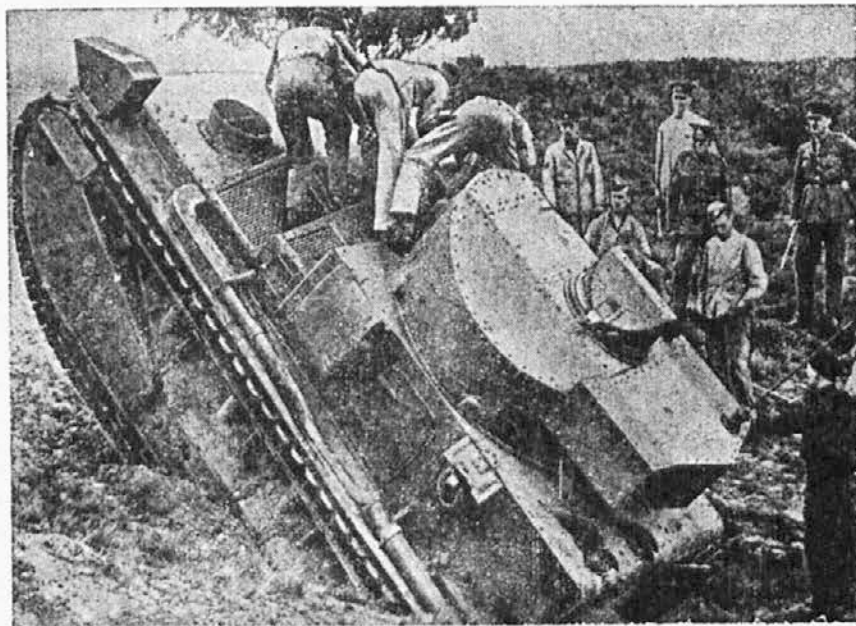

Vojna v letu 1940

Zgoraj: Razbitine na kolodvoru, ki so ga bombardirala letala.
 Desno zgoraj: Zemljevid k vojni v Grčiji.
 Desno: Hitler in Mussolini ob sestanku na Brennerju.

Zgoraj: Težak tank je obtičal v blatu. Pionirji se trudijo, da bi ga zopet postavili na »noge«.

Desno: Nemška podmornica rešuje na viharjem morju posadko ponesrečenega bombnika.

MALI ABECEDNIK

za sedanjo vojsko

Če pogledamo v sedanjih časih prve strani katerega koli časopisa, vidimo, da na njih ne najdemo nič drugega kakor le poročila o novi svetovni vojni, ki se je razvila v Evropi in ki po vsem videzu ne bo še tako hitro zaključena. V časopisnih poročilih beremo dan za dnem podrobne opise in poročila o razvojih bitk, o uporabljenih modernih orožjih in o posledicah teh najbolj sodobnih morilnih in uničevalnih priprav. Sodobna tehnika je dala vojskam orodja in orožja, katerih še v prejšnji svetovni vojni nismo poznali; v glavnem pa je tehnika v izredni meri izpopolnila orožja tako, da danes iz kratkih poročil ne moremo niti slutiti, kakšne učinke dosegajo. Le izredno hitri vojaški uspehi so nam pokazali, da tiči za temi modernimi orožji izredna sila.

Oglejmo si zato najvažnejše vrste orožja, ki jih uporabljajo v sodobnih vojskah. Ves razvoj zadnje vojne je pokazal, da so se strahote vojne razširile na neprimerno večji prostor kot kdajkoli prej. V zadnji svetovni vojni smo imeli le fronte, ob katerih je grozota vojne čutilo kvečjemu še najbližje zaledje, medtem ko druge pokrajine direktnih posledic vojne niso čutile. Danes pa vidimo, da ni le suha zemlja območje vojne, ampak prav tako vse ozračje in vsa morja. — Prav v začetku sedanje vojne so mnogi mislili, da je stari izrek »pehota je kraljica vojske« že zastarel in izgubil veljavo. To so zlasti kazali veliki uspehi letalstva. Kasnejši razvoj pa nam kaže, da pehota ni zgubila na svojem pomenu in je še vedno tista, ki zaključuje dokončno zmago, čeprav so prav zaradi razvoja tehnike postali tudi vsi drugi rodovi vojske nadvse važni. Moderna tehnika moža, borca, ni potisnila v kot, ampak šele na pravo mesto, čeprav smo mislili, da bodo to vojno odločali le še stroji. Res pa je, strojev je vedno več in vedno bolj podpirajo borca. — Oglejmo si najprej oborožitev poedinca in edinic suhozemne vojske.

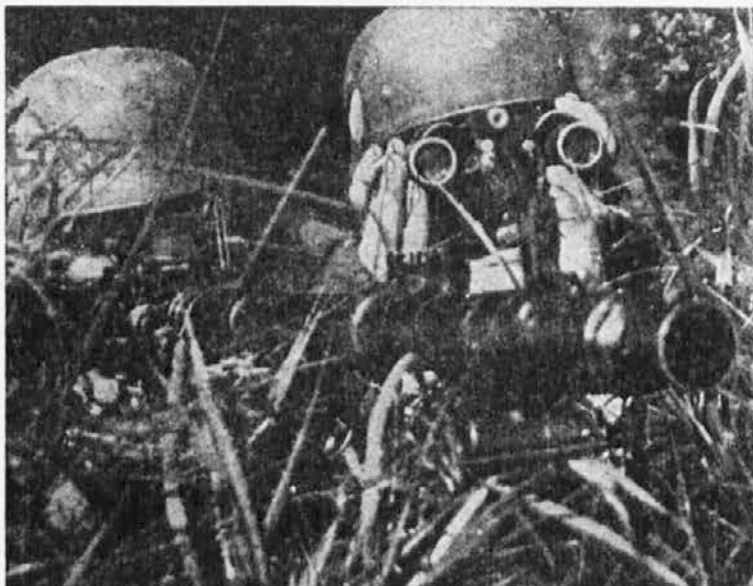
Orožja suhozemne vojske.

Puške in strojnice.

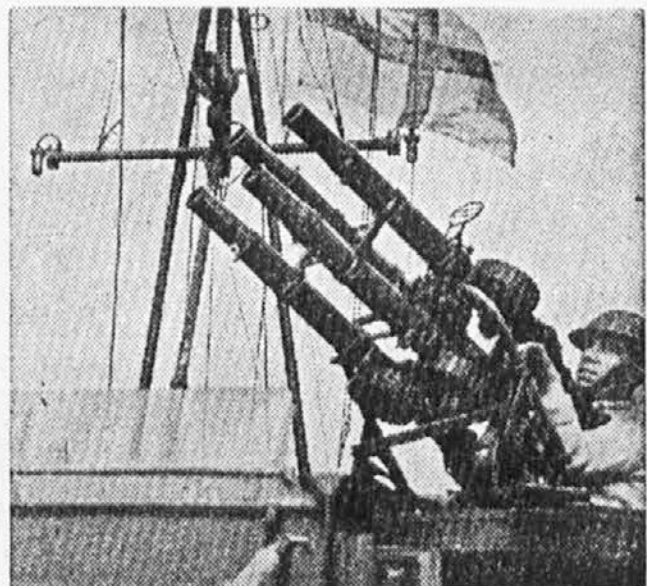
Predaleč bi prišli, če bi hoteli podrobneje opisovati puško, orožje borca poedinca. Zdi se nam tudi, da to ni potrebno, saj spada poznanje puške med osnovne dolžnosti vsakega kadrovec. Omenili bi le, da so puške v svojih osnovah v vojskah vseh držav v glavnem zelo podobne. V splošnem velja, da je učinkovit domet puške 2 do 2 in pol km, v bojih pa pridejo v poštev

mного manjše razdalje. Strelski boji med posameznimi strelci se odigravajo neprimerno bližje, navadno do razdalje 400 m, strelske skupine pa se bijejo med seboj kvečjemu do razdalje 800 m. Skoraj vse puške se polnijo z najmanj pet naboji hkrati, za vsak strel pa sta potrebna najmanj dva prijema. Pogosto polnjenje puške ovira hitro streljanje, zaradi česar so že v prejšnji svetovni vojni začeli uporabljati tudi puške, ki jih je bilo mogoče napolniti s 25 do 30 naboji hkrati. Da bi omogočili še hitrejši ogenj, so ustvarili tudi avtomatske puške, pri katerih je izkoriščen pritisk plinov, ki se razvijajo v cevi. Tako opravijo smodnikovi plini avtomatično delo, ki bi ga sicer moral vojak izvršiti s posameznimi prijemi, in puška se po vsakem strelu sama zopet nabije in je takoj pripravljena na strel. S takimi puškami je od leta 1938 oborožena pehota Združenih držav. Te puške morejo oddati 30 strelcev drugega za drugim in so tudi sicer odlične kakovosti. V splošnem imajo puške vseh vojska kaliber 6.5 do 8 mm in tehtajo 4 do 4 in pol kg. S posebnimi avtomatskimi puškami, ki zmorejo najmanj 30 ali celo 50 zaporednih strelcev, so oboroženi tudi padalci, ki so prvič nastopili v sedanji vojni. Včasih so padalci oboroženi z 80 cm dolgimi in lahki avtomatskimi pištolami, ki prav tako lahko oddajo do 50 zaporednih strelcev. Kot posebnost sedanje vojne omenimo še protitankovske puške, ki so jih začeli uvajati v nekaterih državah. Takih pušk, ki imajo kaliber do 17 mm, se poslužuje borec-poedinec. Njihovi izstrelki zamorejo prebiti na ne prevelike razdalje, če zadenejo približno pravokotno, do 18 mm debele oklepe lažjih tankov. Zgrajene so bile tudi protitankovske puške za kalibre nad 2 cm. Te so pa že tako težke, da jih je treba nositi razstavljene, čeprav rokuje z njimi lahko poedinec. Težke protitankovske puške nimajo več masivnih izstrelkov, ki samo prebijajo jeklene oklepe, ampak imajo že v sebi učinkovito razstrelivo, tako da ob zadetku eksplozirajo kakor male granate. V takem primeru prebijajo lahko 2 do 2 in pol cm debele oklepe.

Že v prvi svetovni vojni je bila najvažnejše orožje pehote strojnica, ki je v sedanji vojni postala tudi odlično orožje letal in tankov. Najmanjša od teh je tako imenovana strojna puška (puška mitraljez), ki odda lahko do 30 strelcev v nekaj sekundah in ki je prav za prav vmesna stopnja med puško in pravimi strojnicami. Pritisk plinov ali pa sila reakcije, ki jo pri vsakem strelu sicer občuti strellec z udarcem kopita ob ramo, sta pri teh puškah izkoriščena tako, da opravita vse delo polnjenja in praznjenja. Isto velja za lahke strojnice (lahki mitraljez), ki so že težke 14 do 17 kg in katerim strežeta dva

Lahka strojnica na skriti postojanki.

Angleška štiricevna protiletalska strojnica.

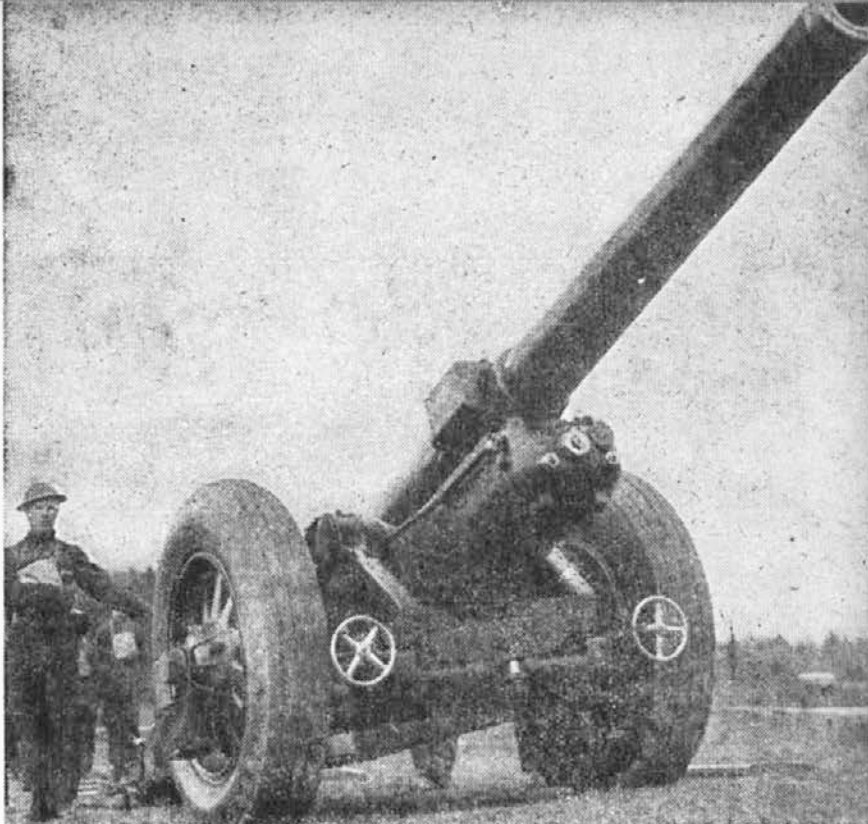

strelca. Ker so lahke, jih je mogoče hitro prenašati, nameščati in prikriti. Največji učinek dosegajo s sunkovitim streljanjem, ko v krajših presledkih izstrele po 3 do 8 strelcev na isto točko. Za majhne cilje so nevarne do daljave 1200 metrov, za večje pa še do 1500 metrov. Pri neprestanem ognju lahko oddajo 400 ali 500 strelcev na minuto, vendar v takih primerih rade nastopajo motnje, ker se strojnica preveč ogreje. Za take potrebe so ustvarjene težke strojnice, ki imajo že pravo stojalo, tako da so izredno gibljive. Ker so tudi precej težje, zadevajo točno tudi na večjo razdaljo in so nevarne še do 3500 metrov. Najmodernejše konstrukcije težkih strojnic premorejo 500 do 800 strelcev na minuto. Večina težkih strojnic je v sedanji vojni že urejena na blajenje z zrakom, dočim imajo le še nekatere okrog cevi podolgovat kotel, v katerem je voda, ki hladi pri hitrem streljanju močno se segrevajočo cev. Kaliber teh strojnic je v splošnem enak kalibru pušk.

V zadnji vojni pa so začeli uporabljati posebne in še težje strojnice proti tankom in proti letalom. Protitankovske strojnice so glede kalibrov in učinka podobne protitankovskim puškam. Protiletalske strojnice, ki imajo kaliber celo do 2 in pol cm in katerih izstrelki so prav tako majhne granate, ki ob zadetku eksplodirajo, se dajo dobro uporabiti proti letalom, ki lete nizko. Protiletalskim strojnicam so zelo podobne strojnice, ki jih vgradijo v letala. Protitankovske strojnice oddajo kvečjemu do 300 strelcev na minuto. Značilno pa je, da so izstrelki iz teh strojnic nevarni celo do daljave 5 km. Probajnost izstrelkov pa pada z razdaljo, zlasti zaradi tega, ker so najnovejši tanki močno oklopljeni. Najtežje protiletalske strojnice imajo že popolnoma trdno stojalo, okrog katerega se cev obrača krog in krog. Težkim in najtežjim strojnicam pripada moštvo 4 do 5 vojakov. Dva se izmenjavata pri streljanju, tako da eden cilja, drugi pa skrbi za neprekinjeno polnjenje strojnice, v katero brze naboji, vloženi v traku. Ta pomočnik pomaga odstranjevati zastoj in druge motnje. Ostali trije pa skrbijo za donajanje streliva in po potrebi zamenjavajo strelca. Zadnja vojna je prinesla tudi že vmesno stopnjo med težkimi strojnicami in topovi. So to topovske strojnice, ki imajo kaliber 2—4 cm in ki delujejo na splošno prav tako, kakor prave strojnice. Te topovske strojnice uporabljajo za obrambo pred letali, hkrati pa so bistvena oborožitev tankov in protitankovskih edinic. Tudi nekatera letala imajo topovske strojnice.

Predaleč bi prišli, če bi še drugo oborožitev pehote obravnavali tako podrobno. Ne pozabimo pa, da ima pehota tako v obrambi kakor v napadu poleg puške in strojnic še vse polno sredstev, s katerimi učinkovito poseže v boj. Eno teh sredstev so ročne bombe ali ročne granate. V glavnem razlikujemo dve vrsti ročnih bomb: prve uporablja pehota pri napadu, druge pa v obrambi. Njim so podobne bombe, ki jih streljajo iz pušk — trombloni. Plini, ki poženejo kroglo iz cevi, poženejo v tem primeru tudi bombo, ki je zataknjena od zgoraj na cev puške, do 300 metrov daleč. Pehota ima dalje tudi svoje topništvo. To so majhni topovi, ki imajo kaliber kvečjemu do 4 cm in domet do 2000 metrov. Posebne naprave so metalci bomb, ki streljajo precej težke bombe na sovražnikove položaje. Kadar se fronta umiri na postojankah, pridejo v poštev še druga orožja, kakor metalci min in metalci ognja. Že v prejšnji svetovni vojni so metalci ognja uspešno podpirali obrambo, včasih pa celo pomagali pri napadu. Metalci ognja nosijo na hrbtu v kotlu mešanico petroleja in bencina, ki jo jim skozi škropilno cev potiska stisnjena ogljikova kislina. Curek sega 35 do 50 metrov daleč. Ko tekočina brizgne iz cevi, se vnela in razvija silovito vročino.

Pri vojskovanju v postojankah so izredno važne mine, ki jih polagajo v zemljo. Z njimi skušajo preprečiti prihod sovražne pehote in v zadnjem času napredovanje tankov. Taka mina je zaboj z razstrelivom, zakopan v zemljo. Lahko je zvezana z električno žico, ki se končuje v vžigaču mine in na drugi strani v strelskem jarku, od koder jo lahko poljubno sprožijo. Če so take mine pokrite le z zemljo, potem njihov učinek ni posebno hud, če so pa zasute s kamenjem in gruščem in pravilno zgrajene, potem odleti kamenje v smeri proti prihajajočemu sovražniku in ga dobesedno kamenja. Take mine imenujejo tudi fugase. Mine, ki se ne vžigajo z električnim tokom, se vžigajo samodelno, ko stopi kdo na svet, nad katerim je mina. Posebne mine uporabljajo tudi proti tankom. Je to navadno celo polje min, ki so vložene v zemljo in zvezane med seboj z železnimi palicami. Ko tank pripelje nad minsko polje, gotovo nekje pritisne na eno izmed palic, ki vežejo mine. Palica se s tem nekoliko udre in s tem še najbolj pritisne na vžigač najbližje mine. Ta tudi zaradi tega eksplodira, in sicer navadno ob tanku. Sila eksplozije tank prevrne, s čimer je že onesposobljen za nadaljnji boj. Posebne druge škode take protitankovske mine tankom ne napravijo.

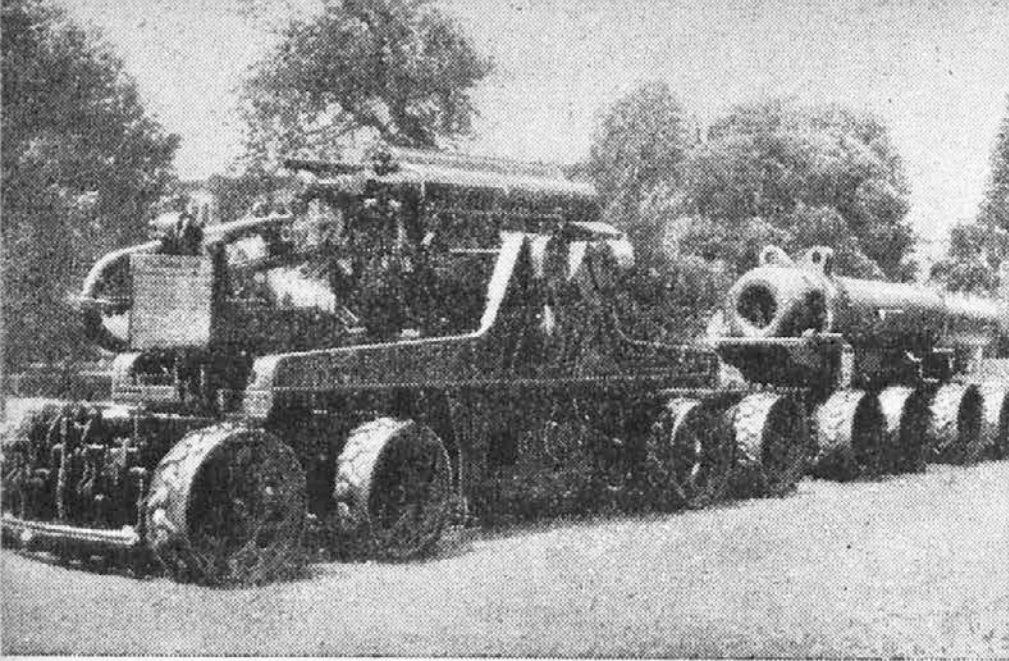
Težki motorizirani angleški top.

Angleški top proti tankom.

Težki možnarji na postojankah.

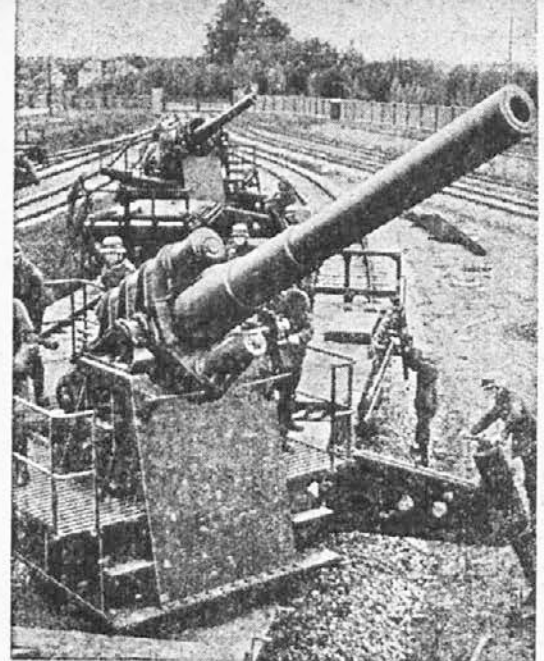
Najtežji nemški motorizirani topovi.

Topništvo.

Vzporedno z razvojem puške je šel razvoj topništva, ki je dobilo že zdavnaj nalogo, da razbija in uničuje nasprotnikove postojanke, onesposablja nasprotnikovo moštvo in tako pripravljaja pot pehoti. Največji pomen topništva je v tem, da razbija lahko mnogo globlje v sovražno zaledje in da imajo njegovi izstrelki tudi mnogo večji učinek kot orožja pehote. V splošnem razlikujemo topništvo na več načinov, vendar se v zadnjem času te oznake menjajo in tudi prehajajo druga v drugo. Razlikujemo lahke, srednje in težke topove po njihovi teži in učinkovitosti. Dalje poznamo gorske topove, poljske topove, haubice, dolge topove, možnarje, protiletalske in protitankovske topove. Izstrelki, ki pridejo v poštev za topništvo, so kaj različni. Poznamo granate, ki so polnjene z razstrelivom in ki naj na mestu, kamor prilete, rušijo s silo svoje eksplozije. Granat je več vrst. Tako imamo granate, ki imajo vžigalnik na svoji sprednji konici. Ta povzročijo, da granata takoj, ko udari v trd predmet, eksplodira. Tempirane granate imajo posebej urejen vžigalnik, ki navadno povzroči, da granata eksplodira nekoliko kasneje kot je zadel. S tem je omogočeno, da granata najprej s svojo prebojno silo prodre zidovje, oklep ali podobno in šele potem uničuje s svojo razdiralno silo. Poznamo tudi zažigalne granate. Šrapneli so izstrelki, ki imajo prav tako vžigalnik, ki se da tempirati. Njih naloga je, da se razlete že v zraku, še preden so zadel v tla. Ker je za vsak top točno določena hitrost posameznega izstrelka, je pri šrapnelu mogoče obstreljevati žive cilje. Ko se šrapnel razpoči, se razprše v zraku nad nasprotnikom številne svinčene kroglice, ki so v šrapnelu, in ubijajo hkrati z drobci šrapnela samega.

Drugačna kakor pri ročnem strelnem orožju je pri topništvu tudi pot izstrelkov. Poljsko topništvo strelja v splošnem podobno kakor pehota, to je naravnost na dane cilje. Izstrelki lete pri tem v glavnem v skoraj vodoravni črti. Topovi, ki streljajo že bolj navzgor, tako da izstrelki dosega večjo višino in potem poševno pada navzdol proti cilju, so haubice. Še bolj strmo navzgor streljajo možnarji. Pri njih so cevi lahko naklonjene celo do 70 stopinj ali več. S tem je dosežen popolnoma drug učinek kakor pri topništvu, ki strelja z majhnim naklonom cevi. Izstrelki topov, ki imajo močan naklon cevi, dosega visoko višino, pri tem pa zgublajo na hitrosti v smeri proti sovražniku. To je zlasti značilno za možnarje, katerih izstrelki padajo na zemljo že skoraj navpično. S tem je dana možnost prebijati oklopne kupole trdnjav, ki jih sicer ne bi bilo mogoče razbiti. Če namreč granata prileti na kupolo v vodoravni smeri, zadene vanjo postrani in nikakor ne prodre vanjo, ampak se od nje odbije ter nato eksplodira stran od mesta, kjer naj bi zadel, brez posebnega učinka.

Tudi nabijanje topov ni tako enostavno kakor nabijanje puške ali strojnice. Naboj puške združuje v enem kosu smodnik in izstrelk-kroglo. Topovi pa se polnijo posebej z izstrelkom in posebej z nabojem. To je pomembno zaradi tega, ker se naboj smodnika lahko spreminja in s tem dosega večji ali manjši domet izstrelkov. Ni nam treba posebej poudarjati, da se topovi prav tako polnijo od zadaj kakor puške in da imajo ravno tako zaklepe kakor puške, čeprav so neprimerno bolj komplicirani. Kaliber topov se izredno spreminja in z njim seveda tudi dol-

Nemški železniški topovi.

žina cevi. Vendar ni med dolžino cevi in kalibrom nobene zveze, saj imajo možnarji, ki imajo velike kalibre, razmeroma kratke cevi, na drugi strani pa imajo topovi srednjih kalibrov včasih izredno dolge cevi. Le daljnostrelni topovi imajo vedno tudi dolge cevi. Taki so vedno ladijski topovi, kjer se tudi dolžina cevi veča redno s kalibrom.

Dolžina cevi je v sorazmerju z dometom izstrelkov. Ko se naboj v nabojišču vžge, se razvijejo plini, ki potisnejo izstrelk skozi cev z velikansko hitrostjo. Ti plini pritiskajo na izstrelk tudi še v času, ko izstrelk že leti skozi cev. Čim daljša je torej cev, tem dalj potiskajo plini izstrelk in tem več sile dajo izstrelku. Zaradi tega so dolgi topovi vedno tudi daljnostrelni topovi. Kakor ima že navadna puška risano cev, torej zavite žlebove, ki vodijo kroglo skozi cev tako, da se vrti v zraku okrog svoje vzdolžne osi, tako imajo tudi vsi topovi risane cevi, ki imajo isti namen. Izstrelki, ki se vrti v zraku, mnogo manj menja svojo smer, kakor bi jo sicer, poleg tega pa je s tem doseženo, da izstrelki tudi vedno prileti s pravim koncem na cilj. Plini, ki se razvijajo pri tem, imajo silen pritisk, zaradi česar mora biti topovska cev ob nabojišču in v svoji prvi spodnji polovici ojačena, sicer ne bi vzdržala silnega pritiska plinov. Zaradi tega imajo manjši topovi v splošnem v spodnjem delu cevi večjo debelino kakor na koncu. Težji topovi pa so ojačeni na ta način, da je na topovsko cev navlečena krajša in širša cev, ki stiska topovsko cev ob nabojišču. Namesto cevi, ki kot plašč oklepajo pravo topovsko cev in ki jih navlečejo na cev takrat, ko so plašči razzarjeni in zaradi vročine nekoliko širši, uporabljajo zlasti v Angliji številne ovoje iz močnih jeklenih žic. V zadnjem času ojačujejo topovske cevi na ta način, da vlagajo pravo topovsko cev v jeklen plašč, ki ima dovolj trdnosti, da zdrži pritiske. Na ta način je omogočeno, da lahko hitro izmenjajo izrabljene topovske cevi. Vsak top mora imeti še posebej stojalo ali lafeto in vse polno priprav, potrebnih za merjenje. Prav običajni so tudi že varovalni zasloni iz povprečno pol centimetra debelih jeklenih plošč, ki varujejo moštvo za topom pred lažjimi izstrelki nasprotnika.

S kalibrom se seveda v silni meri spreminja ne samo teža izstrelka, ampak še mnogo bolj teža topov. Medtem ko imajo navadni poljski topovi kaliber 7 do 10 cm, gorski topovi pa morda še nekoliko manjše kalibre, imajo haubice že kalibre od 10 do 15 cm, daljnostrelni topovi od 10 do 20 cm, možnarji pa od 20 do 40 cm. Pri poljskih in gorskih topovih so cevi dolge do 4 metre, pri haubicah z večjim kalibrom do 6 metrov, pri daljnostrelnih topovih do 8 ali 10 metrov, medtem ko so pri možnarjih zopet le 4 do 5 metrov. Pri ladijskih topovih seveda dolžina cevi ves čas raste in so topovi, ki imajo kaliber do 15 cm, že dolgi do 8 metrov, pri kalibru okrog 30.05 cm do 16 metrov. Začetna hitrost, s katero zapuščajo izstrelki topove, se suče med 800 in 900 metri na sekundo. Medtem ko tehtajo izstrelki kalibra do 10 cm kvečjemu okrog 10 do 20 kg, so težke granate 20 centimetrskih topov na primer že okrog 150 kg, medtem ko tehtajo granate 30 centimetrskega kalibra že okoli 400 kg, 40 centimetrske granate pa že nad 900 kg. Temu odgovarja seveda tudi probnost granat, ki je tem večja, čim težji je izstrelki. Razumljivo je, da veliki in težki topovi ne morejo biti pripravljeni za streljanje tako hitro kakor lažji topovi. Navaden poljski top da lahko 10 do 15 strelcev na minuto in to velja tudi še za lažje

haubice. Daljnometni topovi in teški možnarji pa zamorejo odati kvečjemu po nekaj strelav na minuto.

Domet topov je seveda silno različen. V splošnem velja, da poljsko in gorsko topništvo učinkovito lahko obstreljuje območje, oddaljeno do 6 ali 10 km, srednje topništvo strelja lahko na daljavo od 10 do 15 km, dolgi topovi pa danes zmorejo domet do 30 km. Možnarji, ki streljajo bolj v višino, pa imajo domet do 15 km.

Posebnost sedanje vojne je težko protiletalsko topništvo, ki se odlikuje po zelo dolgih ceveh in kalibrh od 7.5 do 10.5 cm. Protiletalsko topništvo samo vedno ne skuša direktno zadeti letala, ampak ima tudi nalogo, ustvariti z gostoto svojih izstrelkov v ozračju nekakšen zastor eksplozij, skozi katerega se letalo ne upa in tako odvrne od svoje smeri. Protiletalske strojnice morejo imeti uspeh proti letalu le kvečjemu do višine 1000 metrov, od tod naprej je naloga protiletalskega topništva, braniti ozračje. Najboljši protiletalski topovi streljajo svoje granate do višine 9000 metrov, vendar računajo, da protiletalski ogenj topništva čez višine 5000 ali 6000 metrov ni več učinkovit. Tako se je na primer Angležem doslej šele enkrat posrečilo, da so zbili nasprotno letalo z zadetkom protiletalskega topa v višini 8000 metrov. Težko protiletalsko topništvo je navadno postavljeno na železniških vagonih ali pa tovornih avtomobilih. Če stoji top na zemlji, je na posebnem stojalu, tako da se lahko obrača okrog in okrog. Začetna hitrost granat in naglica streljanja je zelo velika. Posebnost so še topniške protiletalske strojnice, ki imajo kaliber okrog 4 cm in ki lahko učinkovito streljajo do višine 3000 metrov. Ti lahki topovi imajo municijo, ki pušča ponoči žarečo sled, prav tako, kakor protiletalske strojnice. Vsaka baterija ima dodeljene žaromete, prislusne in merilne naprave, ki merijo oddaljenost in višino letal in jo deloma avtomatično nanašajo na topove. Ponoči sodelujejo žarometi, od katerih trije ali štirje skušajo ujeti eno in isto letalo. Vsaka moderna protiletalska baterija ima devet ali deset žarometov.

Rekord v dometu imajo v sedanji vojni tako imenovani obalni in železniški topovi. Obalno topništvo igra posebno veliko vlogo v sedanjem spopadu med Nemčijo in Anglijo; so to dalekometni topovi, ki streljajo čez 50 do 50 km daleč in imajo kaliber 24 do 30 cm. Obalno topništvo je postavljeno v posebnih postojankah, ki so zavarovane proti izstrelkom in tudi bombnim napadom iz zraka. Železniški topovi sodelujejo zlasti pri sedanjih obalskih dvobojih in imajo približno iste kalibre in domet 40 do 60 km. Postavljeni so na posebej za to zgrajenih železniških vagonih. Njihova največja prednost je v tem, da jih je hitro mogoče prepeljati z enega mesta na drugo. Zaradi tega jih navadno takoj po obstreljevanju tudi odpeljejo zopet drugam. Tako obalni kakor tudi železniški topovi streljajo z granatami, ki so dolge skoraj 2 metra in tudi temu primerno težke 200 do 300 kg. Obalni in železniški topovi streljajo svoje izstrelke izredno visoko v zrak. Izstrelki preleti večino svoje poti že po zelo razredčenem zraku v veliki višini 12 do 15 km, zaradi česar mnogo manj izgubi na hitrosti, kar mu tudi da veliki domet. Hkrati pa velika višina, v kateri leti izstrelki, dovoljuje mnogo večjo točnost zadetkov, ker je odklon zaradi vetra in slabega vremena mnogo manjši. Medtem ko je ta vrsta topov že v splošni rabi, so topovi s še večjim dometom vojaške tajnosti in najbrž praktično ne bodo mnogo uporabljani. Nemci so v svetovni vojni s posebnim daljnometnim topom obstreljevali Pariz na daljavo čez 120 km, vendar je morala biti vsaka granata, ki so jo izstrelili iz tega topa, nekoliko večja kakor prejšnja. Pri vsakem strelu se je topovska cev namreč toliko izrabila, da so morali to popravljati z večjo debelino naslednje granate. Uničevanje na take daljave v današnji vojni že mnogo lažje opravijo letala z bombami.

Trdnjavsko topništvo je slično obalnemu topništvu. Značilno zanj je le to, da so topovi v posebnih kupolah z jeklenimi ali močnimi betonskimi oklepi. Maginotova linija je na primer imela mnogo takega topništva. Najtežji topovi te vrste pa so bili zgrajeni v vrtljivih oklopnih stolpih, ki so se po vsakem strelu pogreznili v zemljo, da je bila možnost, da bi sovražnik oklopni stolp zadel, še manjša.

Posebna panoga topništva je motorizirano topništvo. Medtem ko se večina lahkih in srednjih topov prevaža s konjsko vprego, so že v prejšnji svetovni vojni prevažali težke topove, možnarje in daljnometne topove s pogonskimi motorji. Deloma so bili za take topove urejeni posebni vlačilci - traktorji. Sedanja vojna pa je dala poseben poudarek topništvu pri napadu, saj so se zgodili primeri, da je pred pehoto prodiralo motorizirano topništvo, ki je s svojim ognjem zdrobilo nasprotnikov odpor in uničilo sovražnikova strojniška in topniška gnezda, ki pehota niso dovolila napredovati. To sodobno motorizirano topništvo je v splošnem manjšega kalibra. Ima to prednost, da z

veliko naglico lahko prihibi do primerne postojanke, od koder začne takoj z obstreljevanjem. Večina lahkega motoriziranega topništva ima motorje za pogon vgrajene takoj ob topovih v skupnem vozilu. Tako motorizirano topništvo je zlasti protitankovsko topništvo, ki ima kaliber 3-4 cm in ki je na krajše razdalje do 600 metrov tankom izredno nevarno. Prav tako se da uporabiti proti strojniškim in topniškim gnezdom. Motorizirane divizije same imajo vse svoje topništvo motorizirano, imajo pa seveda v splošnem topove manjšega kalibra, po večini brzostrelne. V veliki meri je motorizirano tudi protiletalsko topništvo.

Pri topništvu bi morali omeniti še metalce min, ki jih uporabljajo vedno takrat, kadar se fronte ustavijo na nepremakljivih postojankah. Z metalci min rušijo zlasti najbližje nasprotnikove postojanke. Zato imajo metalci min kvečjemu domet 3 do 4 km in kalibre 10 do 20 cm. Večina metalcev min ima zelo kratke cevi. Mine, ki jih streljajo metalci, so v glavnem napolnjene z najhujšimi razstrelivi, ki eksplodirajo takoj, ko padejo na tla. Glavni učinek min je v strašnem zračnem pritisku, ki v precejšnjem območju uniči vse življenje okrog sebe. Najtežje mine imajo vžigalce, ki se dajo tempirati, tako da mina najprej prodre v zemljo in šele potem eksplodira.

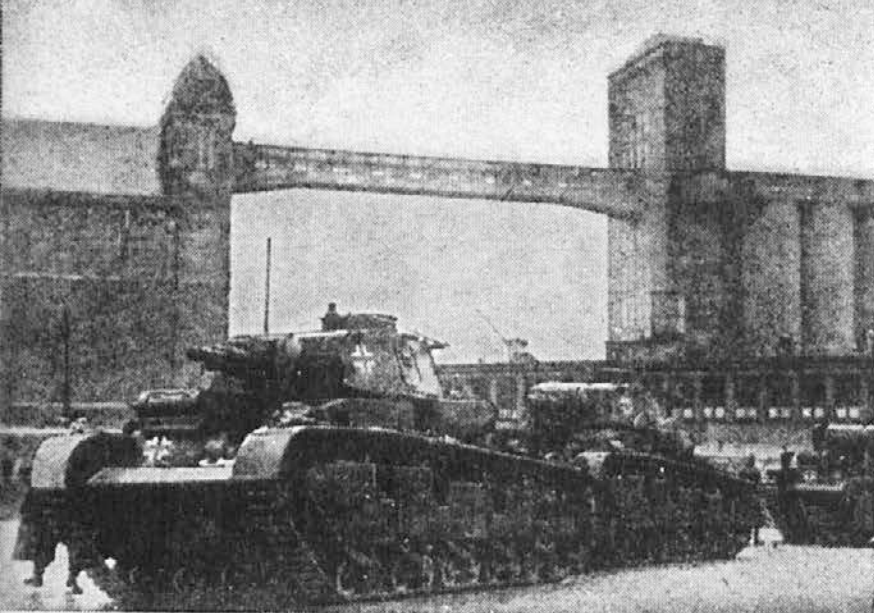
Oklopna vozila.

Podobna vozila je poznala že prejšnja svetovna vojna, in sicer takoj spočetka. Bili so to oklopni avtomobili in oklopni vlaki. Spopolnitev bencinskega motorja med svetovno vojno je ustvarila prav uporabne oklopne avtomobile, ki so bili v povojni dobi še bolj spopolnjeni. V sedanji vojni je naloga oklopnih avtomobilov v glavnem le izvidniška. Oklopni avtomobili imajo običajna avtomobilska kolesa s polnimi pnevmatikami in so oboroženi z eno ali dvema strojnicama. Primerni so v glavnem le za ceste, čeprav na ravnem svetu v suhem tudi dobro vozijo. Pridani so vedno izvidniškim enotam in je njihova naloga le opazovanje in hitro poročanje. Zato imajo tudi radijske oddajnike. V boj posegajo le, kadar je sila ali kadar so napadeni. Zato tudi nimajo močnih oklepov, kvečjemu 5 do 10 mm, in še te le na najvažnejših delih. V izvidniški službi jih uporabljajo, kadar pridejo v poštev večje razdalje, večasih tudi ob bokih sovražne fronte ali celo v sovražnikovem zaledju. Na dan lahko prevozijo 200 do 250 km.

Oklopni vlaki se kot ostanek pridobitev prejšnje svetovne vojne niso posebno obnesli. Oklopni vlak ima lokomotivo, bojne vagonne in vagonne za prebivanje. Navadno ima spredaj in zadaj še prazne zaščitne vagonne. Oborožen je oklopni vlak s strojnicami in lahkiimi topovi. Najvažnejši deli so pod oklepi. Kot bojno sredstvo se dajo uporabiti za izvidniško službo po železniški progi, deloma tudi za kritje važnih priprav, na primer napadalnih čet. Dobro morejo tudi podpreti napadajoče enote. V glavnem se dajo koristno uporabiti le pri notranjih nemirih in v kolonialnih bojnih pohodih. V tem primeru je koristna njihova gibljivost. V sodobni vojni so vse preveč priklenjeni na tračnice in so preveč občutljivi za napade iz zraka. V oklopnem vlaku je vod ali kvečjem četa. Če vozi oklopni vlak s seboj motorna kolesa, opravlja lahko moštvo koristno izvidniško službo.

Tank, ki je v sedanji vojni marsikje odločilno posegel v razvoj dogodkov na bojišču, je otrok prejšnje svetovne vojne. Lahko bi rekli, da se je zamisel tanka v sedanji svetovni vojni bridko maščevala nad njegovimi izumitelji. To je s preroško daljnovidnostjo občutil sedanji angleški ministrski predsednik Churchill, ki je v prejšnji svetovni vojni sam opozoril na to, da se bo najbrž kasneje kdaj iznajdba tanka za zaveznike še bridko maščevala. Prve tanke so uporabili zavezniki v prejšnji svetovni vojni sredi septembra 1916 v bitki na Sommi. Angleži so jih imeli za podporo pri napadih svoje pehote na utrjena gnezda in so z njimi krčili svoji pehota pot. Zavezniki tanki, v glavnem angleški, so odločilno posegli v bitko pri Cambraiju v novembru 1917, ob Aneri in pri Soissonu v avgustu 1918. Nemčija tedaj v produkciji tankov ni mogla dohiteti zaveznikov. Po svetovni vojni so bili tanki v vseh državah spopolnjeni glede hitrosti, oborožitve in oklepov. Angleži so po svetovni vojni ločili tanke v »samce« in »samice«. »Samec« so imeli po en top in po nekaj strojnic, »samice« pa so bile oborožene le s strojnicami. Značilnost za vse tanke je v tem, da je njihov pogon urejen na tekoči trak, ki ga tank nekako sproti polaga pod svoja kolesa, ki jih ima navadno po pet, šest ali celo več parov. Ker se tekoči trak lahko prilagodi še tako nerodnemu zemljišču in z njim vred tudi kolesni pari, ki so med prednjim in zadnjim gonilnim parom koles, lahko premaga tank še tako nerodno in za prevoz neprikladno zemljišče.

Danes razlikujejo v vseh državah tri vrste tankov. Lahki tanki so težki 3 do 8 ton, srednji 9 do 20 ton in težki

Nemški težki tanki v Oslu.

do največ 100 ton. Lahki tanki se uporabljajo za nenadne napade in nadomeščajo nekdanjo konjenico. Srednji tanki posegajo v boj proti pehoti, težki tanki pa nastopijo povsod tam, kjer je treba pomandirati ovire, ukrotiti strojniška in topniška gnezda ter odbiti sovražni napad tankov. Povprečna hitrost tankov se menja po namenu tanka od 40 do 100 km na uro. Tanki imajo 10 do 25 mm debele oklepe in so vsi tako grajeni, da lahko vozijo čez jarke, potoke, posamezna drevesa, žične ovire in po strminah do 45 stopinj. Oklopljeni so vedno tako, da so popolnoma varni pred streli iz pušk, strojnic in drobcu granat. Vodstvo tankov in medsebojno zvezo tankov med napadom posreduje le radio-telefonija. Zato ima vsak tank radijski sprejemnik in oddajnik. Vožnja tanka je v napadu težak posel za vozača, saj ima za razgled na bojišče prav ozko špranjo, mimo katere se suče jekleno kolo, ki ima ozke zareze. Zaradi tega vozač le slabo vidi na svet pred seboj, je pa zavarovan pred krogli, ki ga tudi skozi špranjo ne morejo zadeti. Najlažji tanki imajo enega samega moža, ki hkrati vozi in upravlja edino strojnico v tanku. V splošnem imajo lahki tanki eno ali dve strojnici ali en sam top. V tanku s topom sta vedno dva moža. Srednje težki tanki imajo v oklopnem stolpu top, spredaj pa tri do pet strojnic. Njihova posadka šteje pet do sedem mož. Težki tanki imajo v velikem oklopnem stolpu ali dveh oklopnih stolpih enega do tri topove in šest do dvanajst strojnic. V tem primeru šteje posadka do šestnajst mož. Topovi imajo kaliber 6 do 8 cm, pri težkih tankih pa je ena strojnica navadno namenjena protiletalski obrambi. V zadnjih letih so zgradili v nekaterih državah uporabne plavajoče tanke, ki preplavajo reke in jezera. Namesto oklopnih avtomobilov so bili izdelani lahki izvidniški tanki. Za uničenje odpora v sovražnih strojniških gnezdih, ki jih s topništvom ni mogoče ukrotiti, so zgrajeni tanki metalci plamena, ki morejo brizgati gorečo tekočino 100 do 200 metrov daleč. Dalje so posebni tanki za polaganje brvi čez ožje reke in potoke. Nazadnje moramo omeniti še posebne tanke, katerih naloga je uničevati sovražnikove tankovske enote. Zato so oboroženi s posebnim topom.

Tanke uporabljajo v sedanji vojni v različne namene. Odlično sodelujejo tanki v tako imenovanih motoriziranih divizijah, marsikje pa so tudi dodani pehotnim enotam, da jim pomagajo pri napadu. Najbolj odlično vlogo igrajo tanki v tako imenovanih oklopnih divizijah, ki so itak v celoti motorizirane. V teh divizijah so tudi glavno napadalno orožje. V takih divizijah so enote s strojnicami vse na motociklih, vsa pehota na posebnih tovornih avtomobilih, ki zmorejo vožnjo tudi izven cest. Vse topništvo, lahko in srednje, je prav tako motorizirano. Tudi pomožne enote te divizije se vozijo vse na motornih vozilih. Druge države imajo namesto oklopnih divizij oklopne polke ali oklopne bataljone. Uspehi v sedanji vojni so dokazali, da imajo vprav oklopne divizije največjo prebojno silo. Strašne so v svojem učinku, ko se vale naprej, medtem ko prodirajo prvi tanki, ki s svojim ognjem iz topov in strojnic uspejo le, če morejo nasprotnika presenetiti. V takem primeru prebijejo nasprotnikove položaje; če je treba, se tudi zaustavijo in popolnoma ukrote še živa gnezda. Zemljišča, ki so ga prevozile, seveda ne morejo zasesti. Zato se njihov napad splača le tam, kjer zadenejo na velike množice vojaštva. Navadno stopijo v borbo, ko je bitka na višku, potem ko so se pripravile čez noč in ko jim je skrčilo pot topništvo. Tanki v takem primeru vderejo na razmeroma ozkem prostoru in v neenakomernih vrstah ter v več zaporednih

valovih s hitrostjo 8 do 15 km na uro. Posamezni tanki podpirajo drug drugega med seboj, prav tako pa se posamezni vodi tankov medsebojno podpirajo. Včasih slede že prvemu valu tankov motocikli s strojnicami in pehota na motornih vozilih. Med prvimi so tudi pionirji, ki čistijo minska polja, takoj za temi pa že pridrvi motorizirano topništvo. Ko je glavni val napada mino, slede motorizirane kolone Rdečega križa in enote za oskrbovanje.

Manjšega pomena so tankovske enote v obrambi. Koristno se dajo uporabiti v protinapadih ali pa za obkolitev sovražnih bokov, za razširitev vdorov v sovražne postojanke in za zasledovanje. Zgoraj opisani način delovanja tankov so uporabljali v glavnem Nemci, medtem ko so Francozi zagovarjali napade tankov v širini 5 do 10 km v zvezi s pomožnimi enotami in pehoto. Razumljivo je, da oklopne divizije kakor tudi posamezne enote tankov, ko opravijo svojo nalogo, zapuste bojišče in se umaknejo. V vojni s Poljsko so nemške tankovske enote vedno pripravljale napade pehote in so nazadnje na več krajih prebile fronto in napredovale daleč v zaledje. Prav zaradi tega so lahko druge nemške čete, ki so sledile večinoma na motornih vozilih, ločile posamezne poljske armade drugo od druge. Tudi Sovjeti, ki so vkorakali v Poljsko, so poslali pred svojimi četami tanke, ki so uničevali posamezne točke odpora. Tako so na primer sovjetski tanki hitro zavzeli Vilno in so jo držali toliko časa v šahu, dokler ni prišla sovjetska pehota. Podobno so se morali odigravati proboji front v Belgiji in Franciji. V Franciji je bilo še posebej važno sodelovanje letalstva s tankovskimi enotami. Če so valovi tankov naleteli na prehud odpor, so se tanki takoj vrnili in brezlično naročili bombnike ali pa strmoglavce, ki so s silnim bombardiranjem s težkimi bombami pripravili pot tankom. To medsebojno menjavanje v napadu se je ponavljalo vse dotle, dokler niso tanki prodrli.

Letalstvo.

Tudi letalstvo se ima za ves razvoj zahvaliti prejšnji svetovni vojni. Povojna doba je prinesla izreden razmah letalstva in ga neverjetno spopolnila, tako da danes hitrosti čez 500 km na uro niso nič več redke, prav tako pa tudi ne poleti v daljavo 1000 ali 2000 km in nazaj. Prav zaradi tega je vojno letalstvo izredno pridobilo na pomenu, z njim pa se je tudi spremenil način vojskovanja. Šele letalstvo je omogočilo tako imenovano »totalno« vojno, ki se ne ustavi na frontah, ampak zajame tudi najširše zaledje in da okusiti mirnemu prebivalstvu vse strahote vojske.

Vojno letalstvo razlikuje po namenu več različnih skupin letal. V prvi skupini so opazovalna letala, ki služijo tudi medsebojni zvezi enot na zemlji in tudi topništvu. V splošnem ločimo opazovalna letala z majhnim območjem in opazovalna letala za velike daljave. Opazovalna letala za majhno območje so vsa opremljena v današnjem času z najmodernejšimi kino snemalnimi kamerami, tako da na določenem mestu posnamejo cel pas ozemlja. Pri tem so leže teh kamer takšne, da so posnetki podobni slikam, ki bi jih napravili skozi daljnogled. Vsa opazovalna letala imajo radijsko telegrafsko, po potrebi celo telefonsko oddajno in sprejemno postajo. So zelo okretna, ni pa zanje potrebna velika hitrost (do 300 km na uro) in sposobnost, da se drže dolgo časa v zraku. V boje se opazovalna letala ne spuščajo, razen če jih v to ne prisilijo. Zato so tudi malo oborožena in imajo le eno ali dve strojnici. Z opazovalnim letalom se vozita kvečkemu dva letalca. Prav takšna so opazovalna letala, ki pomagajo topništvu s tem, da mu javljajo njegove zadetke in popravljajo streljanje na cilje. Opazovalna letala za velike razdalje imajo nalogo prodreti čim dalj v sovražnikovo deželo. Zato morajo imeti izredno hitrost, dalje sposobnost, da se dvignejo čim višje, in velik akcijski radij. Opremljena so prav tako s kino snemalnim aparatom, z oddajnikom in sprejemnikom, moštvo pa so dva ali trije letalci.

V isto skupino spadajo tako imenovana bojna letala, ki naj posegajo s svojo pomočjo med boje na zemlji. Bojna letala so zelo močno oborožena, imajo tri do štiri strojnice in nosijo s seboj veliko število majhnih in lahkih bomb v skupni teži do 250 kg. Te bombe učinkujejo kot nekakšne večje ročne granate, potem ko jih letalo stresa na sovražnikove čete. Nujno je za ta letala potrebna hitrost in okretnost, saj se letalo spušča v boj vedno prav v bližini tal, kjer se ni bati lovcev. V nekaterih državah so prav ta bojna letala spodaj že malenkostno oklopljena proti ognju iz strojnic. V bojnih letalih sta dva ali kvečkemu trije možje.

V isto skupino spadajo nazadnje prevozna letala, ki so urejena tako, da morejo prepeljati čim več vojakov ali vojaške opreme. Pri njih je oborožitev manj važna, ker imajo navadno za spremstvo lovce. V Sovjetski Rusiji uporabljajo za prevoz

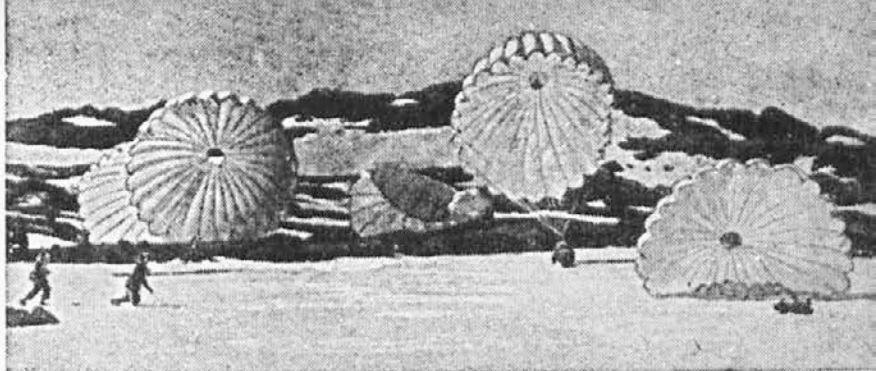
čet težke bombnike, Japonska in Nemčija deloma navadna letala za promet, Italija preurejene bombnike, Anglija pa je za kolonije zgradila prav posebna prevozna letala. Prevozna letala so uporabna za prevažanje čet v zasedene pokrajinske otoke, dalje za prevažanje in spuščanje padalcev, za dovoz orožja, streliva in topov in v najnovejšem času celo lahkih tankov. Če ni letališč za pristajanje, prevozna letala spuste prepeljano orožje s pomočjo padal na tla. Prav tako prevozna letala dovažajo zajetim ali obkoljenim enotam potrebno hrano. Pri hitrih prodorih oskrbujejo prevozna letala tudi motorizirane in oklopljene enote z vsem potrebnim.

Ta prva skupina letal ima v glavnem točno zarisano nalogo na bojišču samem, kjer tudi lahko odločilno posega v boje. Druga vrsta letal so napadalna letala, ki so prav za prav prevzela in daleč posekala naloge daljnemetnega topništva, s to razliko, da letalski napadi dosegajo neprimerno večji stvarni in moralni učinek kakor še tako hudo obstreljevanje z najtežjimi topovi na velike razdalje. V to vrsto spadajo vsi bombniki, ki so razširili bojišče čez fronto in tudi čez suho ozemlje na morje. Bombniki napadajo zbirališča čet, oporišča vojnih brodovij, pristanišča, najrazličnejše industrije, železniška križišča, letališča in skladišča. Za bombardiranje iz zraka ločimo lahke, srednje in težke dnevne bombnike, dalje nočne bombnike ter strmoglavce. Vsi bombniki napadajo navadno v jatah in so sposobni leteti do 6000 metrov, nekateri pa celo do 10.000 metrov visoko, pri čemer uporablja moštvo za dihanje bombe s kisikom.

Lahki dnevni bombniki imajo v splošnem nalogo, napadati ne preveč od fronte oddaljene cilje, ki so močno zavarovani s protiletalskim topništvom, strojniciami in sovražnikovim letalstvom. Zato premorejo hitrosti do 500 km na uro, so zelo okretni ter se lahko dvignejo v velike višine. Močno so oboroženi, da se lahko ubranijo lovcev, in imajo dobre merilne naprave za odmetavanje bomb. Prevažajo do 300 kg bomb in so večinoma enomotorni dvosedežniki. — Srednji dnevni bombniki spadajo med glavna orožja letalskih sil. So vsestransko uporabni in imajo še večjo hitrost in večji akcijski radij kot lahki bombniki. Močnejše so oboroženi, velika okretnost pa zanje ni več važna. Krmarjenje je možno tudi v najslabšem vremenu. Imajo radijsko oddajno in sprejemno postajo in posebno napravo za pomožno brezžično krmarjenje z zemlje. Lete v zelo velikih višinah, so večinoma dvomotorna letala, katerih posadka šteje tri do štiri može. Bomb vzamejo s seboj lahko do 1000 kg, akcijski radij dosega 1000 km. — Težki dnevni bombniki prenašajo 2000 do 4000 kg bomb, po potrebi v največje razdalje. Njihova posadka šteje štiri do pet mož, oboroženi pa so najmanj s tremi strojniciami. Težki bombniki se v splošnem dajo uporabiti tudi za bombne napade ponoči. — Nočni bombniki so lahko malo počasnejši od težkih bombnikov in morajo biti opremljeni z najbolj sodobnimi pomožnimi napravami za krmarjenje z zemlje. Srednje in težke bombnike navadno spremljajo lovci, ki jih branijo.

Strmoglavci so izum, ki so nanj najprej opozorili Američani, do podrobnosti pa so ga izdelali Nemci. Strmoglavci imajo nalogo napasti majhne cilje, ki zahtevajo izredno točne zadetke in so poleg tega še z zemlje močno zavarovani s sovražnikovim protiletalskim topništvom. Prav posebno dobro se dajo uporabiti proti gibljivim ciljem, ladjam, vlakom in tudi tankom. Strmoglavci prilete k napadu v veliki višini, po možnosti nad oblaki, nakar se drug za drugim kakor v verigi strmoglavijo proti cilju ter odmečejo bombe iz višine 600 do 1000 metrov. Proti cilju padajo z vedno večjo hitrostjo, navadno v strmi poševni smeri in pridobe sila mnogo na hitrosti. Zaradi tega odlete njihove bombe, ki jih imajo večinoma pritrjene pod krili, z bliskovito naglico proti cilju. Takoj, ko so strmoglavci odmetali bombe, se dvignejo nazaj v višino. Prav pri tem obratu nastopajo v letalu velike sredobežne sile, zaradi česar morajo biti letala izredno trdno zgrajena. Posadka prav v tem obratu tudi hudo trpi, saj so najnovejši strmoglavci zgrajeni tako, da zdrže lahko več kakor človek v njih. Po znanstvenih preizkusih človeški organizem zdrži šest- do sedemkrat večjo sredobežno silo, kakor je zemeljska gravitacijska sila, ki daje pospešek 10 m na sekundo. Strmoglavci so eno- ali dvosedežna letala in imajo eno ali dve strojnici. Njih območje ni zelo veliko.

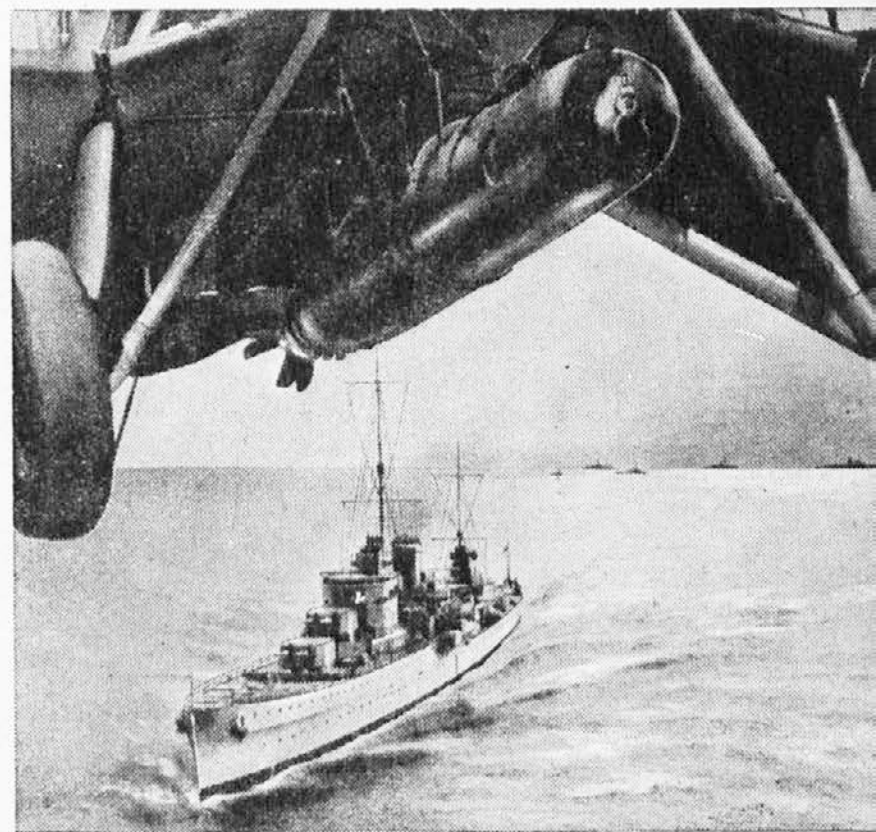
Obrambi v zraku služi naslednja vrsta letal — lovci. Ti morajo varovati lastne bombnike na poletih nad sovražnikovim zaledjem, hkrati pa morajo braniti lastno ozemlje pred tujim letalskim napadom. Lovci so sposobni, da se dvignejo s tal do največjih višin v 15 ali 20 minutah. To je potrebno, da lahko preprečijo napad sovražnih bombnikov. Ker so sovražni bombniki v tem času preleteli že nad 100 km, navadno v veliki višini, morajo lovci biti tudi kar najbolj hitri. Posebno važne naprave v bližini sovražnika, kakor pristanišča, zbirališča čet in industrije, varujejo lovci tako, da nad temi cilji neprestan

Nemški padalci pristajajo na Norveškem.

Prevoz nemških motoriziranih edinic z letali.

Letalo s torpedom nad bojno ladjo.

Naslednji dve strani kažeta najvažnejše tipe letal.

NEMČIJA

Focke-Wulf Fw 187

Heinkel He 112

Heinkel He 113

Henschel Hs 126

Messerschmitt Me 109

Dornier Do 215

Fieseler „Storch“

Junkers Ju 86k bis

Junkers Ju 87B /Stuka/

Heinkel He 111k

Messerschmitt „Jaguar“

Junkers Ju 52

Henschel Hs 123

Dornier Do 17

Messerschmitt Me 110

Dornier Do 24

Heinkel He 70k

Dornier Do 18

Arado Ar 95

Heinkel He 60

Heinkel He 114

Heinkel He 116

Heinkel He 59

ITALIJA

Fiat C.R. 32

Caproni-Fiat „F.5“

Macchi M.C. 200

Fiat C.R. 42

Fiat G. 50

Breda 65

Reggiane Re 2000

Fiat „BR 20 bis“

Breda 69

Caproni Ca 133

Romeo Ro 31

Savoia-Marchetti SM 79

Caproni Ca 142

Romeo Ro 37

Caproni Ca 310

Savoia-Marchetti SM 79B

Cant. Z. 506 bis

Cant. Z. 508

Marina-Fiat MF 6

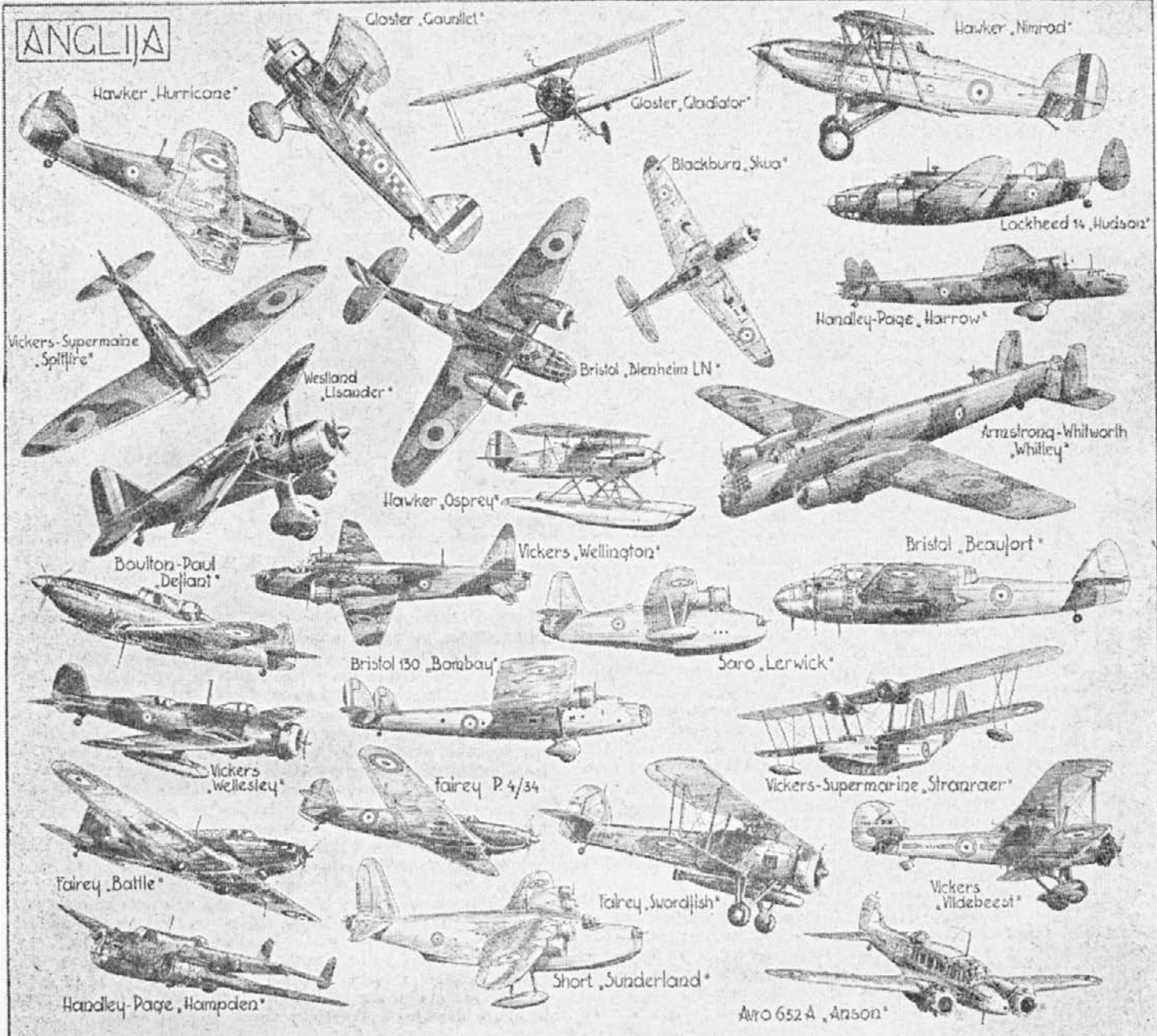
Macchi M.C. 77

Cant. Z. 501

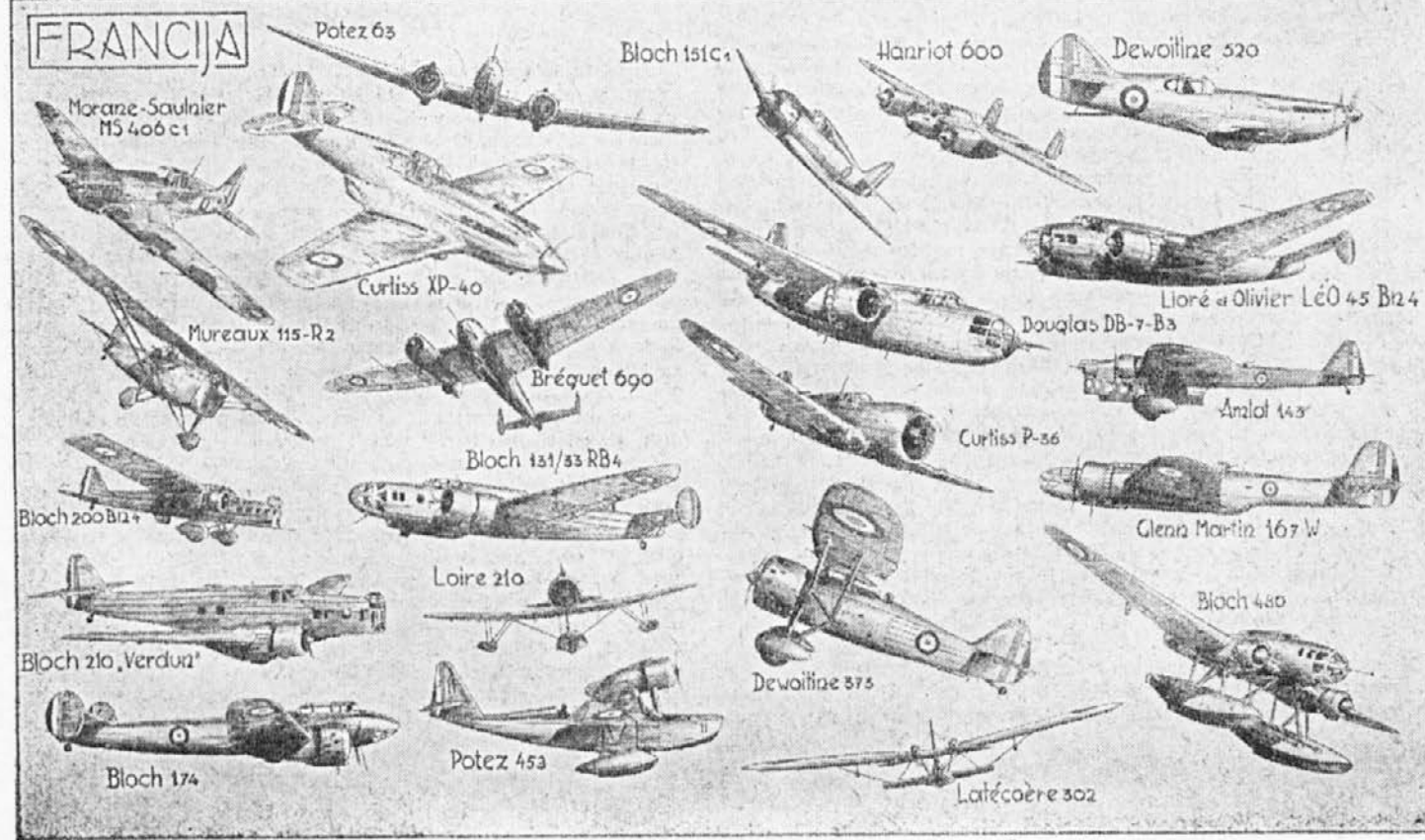
Romeo Ro 44

ANGLIJA

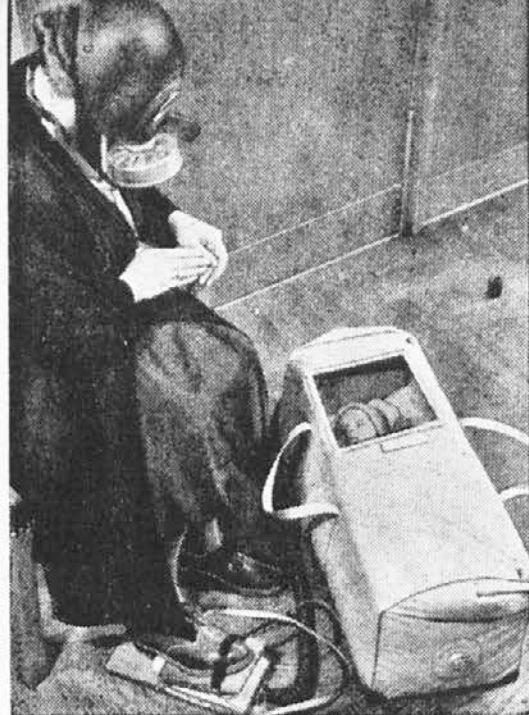

FRANCIJA

Vojaški psi s plinskimi maskami.

Mati in dojenček v maskah.

letajo. Razlikujemo enosedežne in dvosedežne lovce. Enosedežni so najhitrejši in najokretnejši ter zelo močno oboroženi. Nimajo pa velikega akcijskega radija in velike nosilnosti. Za neprestane zavarovalne polete nad lastnimi važnimi napravami služijo dvosedežni lovci, ki imajo brezžično zvezo z zemljo. Drugi letalec v lovcu more braniti letalo tudi pred napadom izza hrbta. Lovci so oboroženi navadno s štirimi strojnici, sicer pa imajo tudi po dva brzostrelna topa s kalibrom 2.3 cm in dve strojnici. Strojnice streljajo deloma skozi os vijaka, deloma pa so montirane v krilih. Lovec meri na sovražno letalo v splošnem z vsem svojim letalom in napada navadno poševno od zgoraj navzdol. Največji lovci imajo kvečjemu brzostrelne topove s kalibrom do 4 cm. Izstrelki so majhne granate in eksplodirajo ob zadetku. Če te granate ne zadenejo, v kratkem same od sebe eksplodirajo, tako da pri padcu na tla niso več nevarne.

Kot podpora mornarici služijo vodna letala, ki imajo v splošnem iste naloge kakor suhozemska letala. Posebnost so letala, ki lahko pristajajo na morju ali pa tudi na subem. Za dolge polete gradijo v zadnjem času zračne ladje, pri čemer se trup letala kot barka vsede v morje. Vodna letala morajo biti tudi sposobna, da pristanejo na viharnem morju. Novost so tudi letala, ki nosijo s seboj torpeda, katerega odvržejo tik nad vodo od strani proti vojni ladji.

Bombe, ki jih letala odmetavajo, so različne. Ločimo v glavnem zažigalne in rušilne bombe. Zažigalne bombe so lahke, tehtajo 0.2 do 5 kg, večinoma pa uporabljajo 1 kg težke zažigalne bombe. Probojna sila teh bomb ni velika, saj naj prebijejo le ostrejša hiš. Zažigalne bombe pri zadetku ne eksplodirajo, če so polnjene s termitom — zmesjo aluminijevega prahu in železovega oksida (rje) — pač pa se začne v bombi termit topiti in bomba se spremeni v žarečo tekočino. Če jo gasimo z vodo, požar le še povečamo. Gasimo jo lahko s peskom. — Napadalne bombe, ki jih uporabljajo napadalna letala, so težke po nekaj ali kvečjemu 5 kg. Urejene so tako, da že v zraku tik nad ciljem eksplodirajo. — Rušilne bombe imajo različno težo od 20 do 2000 kg. Vse imajo vžigalce, ki so lahko tempirani tako, da bomba z živo silo najprej prebije stavbo, betonske stropove itd., in šele potem v globini čez nekaj trenutkov s tem večjo silo eksplodira.

Pri letalstvu bi morali še omeniti padala, ki so jih izpopolnili zlasti v prejšnji svetovni vojni in ki so danes v glavnem edino reševalno sredstvo za letalce v zadetih letalih. Padala nosijo letalci kakor nahrbtnike na sebi. Pri tem so padala seveda zložena ter se odprejo navadno kmalu po odskoku iz zadetega letala. Razne države imajo različne konstrukcije padal, ki so si pa splošnem podobne. Padala so veliko okroglo platno, na katerega so na obodu pritrjene številne vrvi, ki vodijo do jermenov, s katerimi je nanje obešen padalec. V letalih je navadno padalo pritrjeno tudi na letalo samo s posebno vrvojo. Ko letalec skoči iz letala, prav ta vrv potegne padalo iz zunanega ovoja in padalo se začne odpirati. Padal se poslužujejo tudi tako imenovani padalci.

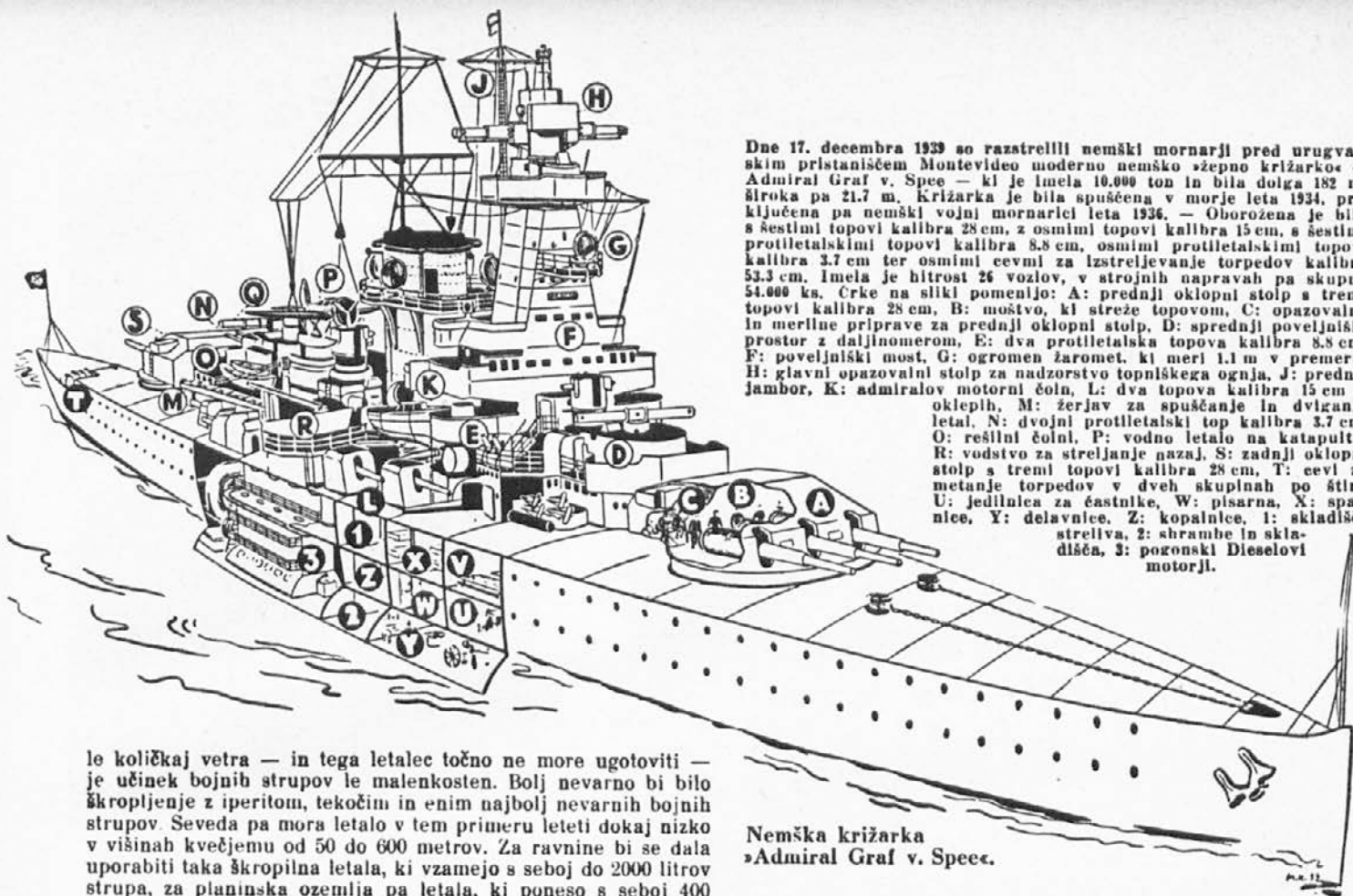
V protiletalski obrambi razlikujemo tako imenovano aktivno in pasivno zaščito. V aktivno zaščito spadajo vsa sredstva, ki naj preprečijo sovražne letalske napade in uničijo sovražna letala. Na važnih točkah so to domača lovska letala,

ki se dvignejo v obrambo; dalje vse protiletalsko topništvo, protiletalske strojnice in podobno. Poleg teh obrambnih sredstev so v sedanji vojski uporabili tudi tako imenovane balonske mreže, ki varujejo velika mesta in najvažnejše industrije do višine 4000 metrov. Balonske mreže dvigajo v zrak posebni baloni, ki jih spuščajo s tal tako, da baloni obdajajo visoko v zraku mesto ali napravo v širokem krogu. Po dosedanjih izkušnjah so se balonske zapore najboljše obnesle, če so baloni oddaljeni drug od drugega 450 metrov. Takoj pod baloni vežejo posamezne balone skoraj vodoravno napete vrvi med seboj. Na teh vrveh pa so obešene 3000 metrov dolge žice. Vsaka od njih je druga od druge oddaljena povprečno po 23 metrov. Če letala sedaj lete v višini med 1000 in 4000 metrov in če hočejo med balonsko zaporo preleteti nad cilj, se prav gotovo zaletajo v eno izmed tankih visečih žic, ki je dovolj trdna, da letalo tako pokvari, da gotovo strmoglavijo. Te balonske zapore so se dokaj dobro obnesle in silijo letala, da jih morajo preleteti v višinah nad 4000 metrov. — Pasivna protiletalska zaščita obsega organizacijo zaledja proti letalskim napadom. V to spada zlasti graditev zaklonišč, gasilskih in reševalnih služb in podobno. Če pasivna in aktivna zaščita dobro sodelujeta, se grozota bombnih napadov v zaledju v veliki meri zmanjša.

Bojni strupi.

Bojni strupi so bili prvokrat uporabljeni v prejšnji svetovni vojni, ko so v Flandriji leta 1915 Nemci uspeli s plinskim napadom, pri katerem so uporabili klor. Kasneje so izumili različne bojne strupe, ki so ali plini, ali tekočine, ali pa tudi prah. V splošnem ločimo med bojnimi strupi golzivec in kihavce, dušljivce in prave strupe. Izkušnje iz prejšnje svetovne vojne so pokazale, da zahteva učinkovit napad z bojnimi strupi velike količine strupenih plinov. Zato so v teh primerih dovažali na fronto velike jeklene valje, v katerih so bili strupeni plini močno stisnjeni. Po ceveh so nato ob ugodnem vremenu spustili pline iz valjev proti sovražnim postojankam. Tudi topništvo se je posluževalo raznih granat, polnjenih s plinom. Vendar posebno hudega učinka obstreljevanje s strupenimi granatami ni imelo zaradi neenakomernosti in redkosti zadetkov. Zato so proti koncu svetovne vojne uporabili v prednjih postojankah tako imenovane projektorje, ki so bili podobni preprostim metalcem min, ali pa so bili kar v zemljo poševno zakopane cevi. Iz njih so streljali velike količine bomb na bližnje nasprotnne postojanke. V takem primeru so projektorje vkopali v zemljo v vrstah tako, da so bili komaj po nekaj metrov oddaljeni drug od drugega, hkrati pa so postavili še več zaporednih takih vrst in so plinske bombe vse istočasno izstrelili na sprednje sovražnikove rove. Velika količina bomb je šele povzročila zadosten učinek. Prav vsi ti razlogi in deloma oziri na dogovore, da strupenih plinov v vojskah ne bodo uporabljali, so v sedanji vojni še preprečili uporabo bojnih strupov. Misel, da bi bombardiranje z letalskimi bombami, v katerih bi bili bojni strupi, bilo posebno učinkovito, mnogi strokovnjaki ne zagovarjajo. Če je nad ciljem, ki ga je treba iz zraka bombardirati s strupenimi bombami,

Dne 17. decembra 1939 so razstrelili nemški mornarji pred urugvajskim pristaniščem Montevideo moderno nemško »žepno križarko« — Admiral Graf v. Spee — ki je imela 10.000 ton in bila dolga 182 m, široka pa 21,7 m. Križarka je bila spuščena v morje leta 1934, priložena pa nemški vojni mornarici leta 1936. — Oborožena je bila s šestimi topovi kalibra 28 cm, z osmimi topovi kalibra 15 cm, s šestimi protiletalskimi topovi kalibra 8,8 cm, osmimi protiletalskimi topovi kalibra 3,7 cm ter osmimi cevmi za izstreljevanje torpedov kalibra 53,3 cm. Imela je hitrost 26 vozlov, v strojnih napravah pa skupno 54.000 ks. Crke na sliki pomenijo: A: prednji oklopni stolp s tremi topovi kalibra 28 cm, B: mostvo, ki streže topovom, C: opazovalne in merilne priprave za prednji oklopni stolp, D: sprednji poveljniški prostor z daljinomerom, E: dva protiletalska topova kalibra 8,8 cm, F: poveljniški most, G: ogromen žaromet, ki meri 1,1 m v premeru, H: glavni opazovalni stolp za nadzorstvo topniškega ognja, J: prednji jambor, K: admiralov motorni čoln, L: dva topova kalibra 15 cm v oklepih, M: žerjav za spuščanje in dviganje letal, N: dvojni protiletalski top kalibra 3,7 cm, O: rešilni čoln, P: vodno letalo na katapultu, R: vodstvo za streljanje nazaj, S: zadnji oklopni stolp s tremi topovi kalibra 28 cm, T: cevi za metanje torpedov v dveh skupinah po štiri, U: jedilnica za častnike, W: pisarna, X: spalnice, Y: delavnice, Z: kopalnice, 1: skladišče streliva, 2: shrambe in skladišča, 3: pogonski Diesellovi motorji.

Nemška križarka »Admiral Graf v. Spee«.

le količjak vetra — in tega letalec točno ne more ugotoviti — je učinek bojnih strupov le malenkosten. Bolj nevarno bi bilo škropljenje z iperitom, tekočim in enim najbolj nevarnih bojnih strupov. Seveda pa mora letalo v tem primeru leteti dokaj nizko v višinah kvečjemu od 50 do 600 metrov. Za ravnanje bi se dala uporabiti taka škropilna letala, ki vzamejo s seboj do 2000 litrov strupa, za planinska ozemlja pa letala, ki ponese s seboj 400 do 500 litrov. V Sovjetski Rusiji so izdelali celo tanke za napade s strupenimi plini. Edino varno sredstvo proti strupenim plinom in strupenemu prahu so maske, proti iperitu pa poleg maske še nepremočljive obleke. Zaklonišča morajo biti v tem primeru neprodušno zaprta. V vojskah imajo poleg mask za vojake tudi maske za živino, konje, pse itd. V zaledju pa so poleg mask za odraslo civilno prebivalstvo izdelali tudi že plinske maske za dojenčke. Podobne so vrečam, v katere položimo lahko otroka in ga neprodušno zapremo, zrak pa mu dovajamo s posebno žrpalko, v katero je vgrajen tudi filter, ki čisti zrak strupov, podobno kakor učinkuje filter vsake druge protiplinske maske. Dosedanja letalska vojna je vsekakor dokazala, da bombardiranje z zažigalnimi in rušilnimi bombami neprimerno bolj učinkuje in bolj škoduje, kakor pa bi moglo bombardiranje s strupenimi plini, ki bi v glavnem le pri prvem napadu povzročili razburjenje in morda večje žrtve. V vseh državah pa se trudijo, da bi iznašli nove bojne strupe, proti katerim sedanje maske ne bi zalegle. Če bi se to zgodilo, potem bi tudi utegnili bojni strupi igrati v vojni važnejšo vlogo.

Vojna na morju.

V prejšnji svetovni vojni je bila edino sredstvo za spopade na morju vojna mornarica s svojimi edinicami. Danes je poseglo na morje tudi bojno letalstvo, zaradi česar je tudi vojna mornarica sama doživela bistvene spremembe. Na kratko si oglejmo najvažnejše vrste vojnih ladij. Velikost vojnih ladij vedno označujemo s tonami, ki kažejo teži posameznih ladij, odnosno število kubičnih metrov vode, ki jih ladja odrine, ko plava v vodi. Skoraj vsi merijo s toni, ki ima res 1000 kg, angleška tona pa ima 1016 kg. Nasprotno pa označujemo ladje trgovske mornarice s tako imenovanimi registrskimi tonami, ki so prostorninska mera angleškega izvora. Registrska tona je enaka 100 angleškimi kubičnim čevljem, kar da 2.832 kub. metra. Trgovinsko ladjevje označujemo z brutto ali netto registrskimi tonami. Brutto registrske tone obsegajo ves letalski ograjeni prostor, netto registrske tone pa pri tovornih ladjah le uporabna skladišča, pri potniških ladjah pa prostore za potnike.

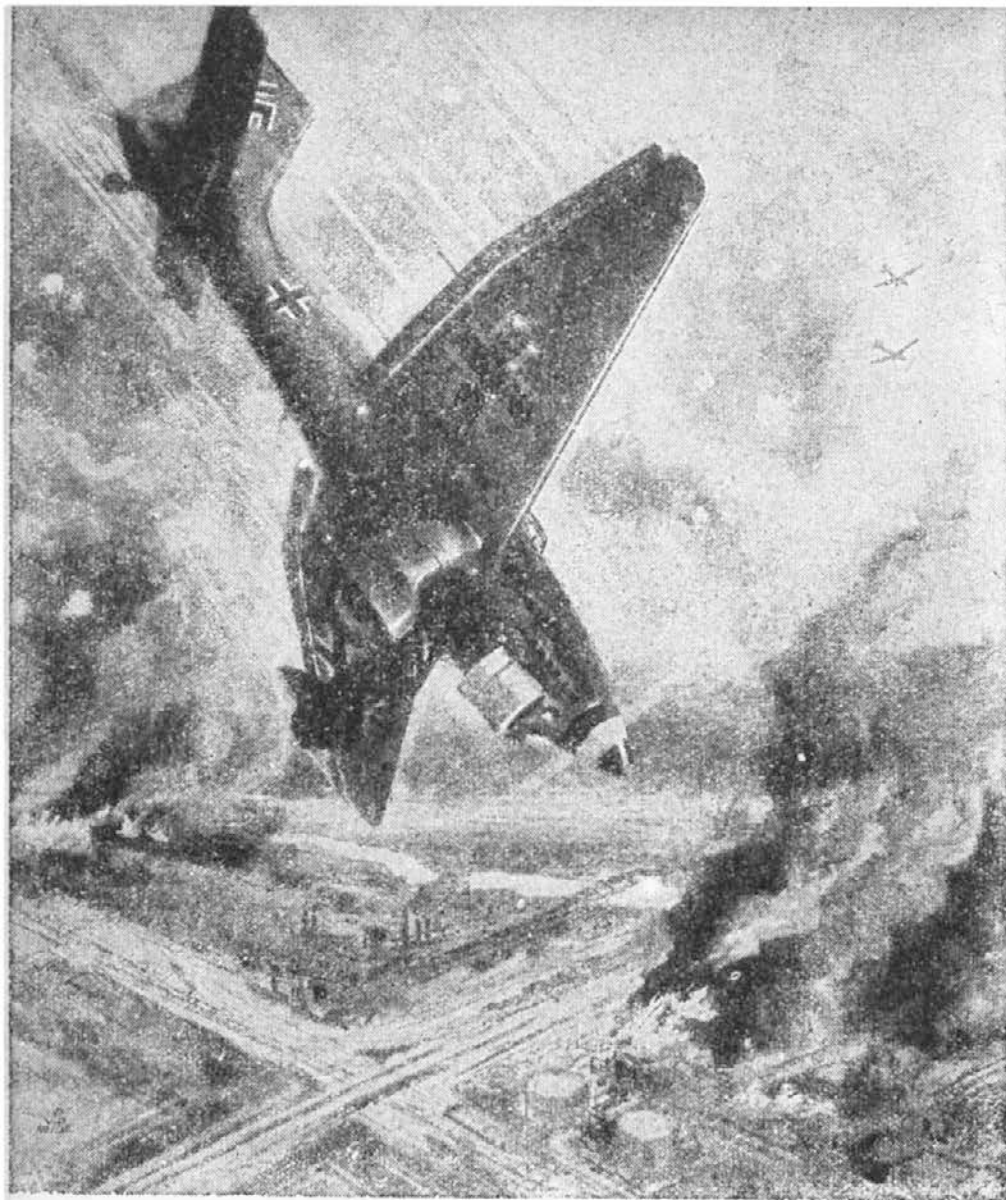
Bojne ladje so največje vojne ladje, so močno oklopljene in oborožene. V zadnjem času gradijo bojne ladje s 45.000 tonami, medtem ko je angleška bojna ladja »Hood« z 42.100 tonami doslej na svetu največja. Ta ladja je torej teža 42.100 ton. Bojne ladje so teže 80.000 do 45.000 ton in imajo starejše hitrost okrog 40 km, novejše pa do 60 km na uro. Oborožene so celo s topovi kalibra 40,6 cm, ki imajo doomet čez 40 km. Običajno so

najtežji topovi bojnih ladij kalibra od 30 do 40 cm. Takih topov imajo bojne ladje 6 do 12. Ti najtežji topovi so v oklopnih stolpih, kjer so topovi združeni v skupini po 3 ali 2. Srednje težkega topništva, ki ima kalibre nad 14 in 20 cm, imajo bojne ladje še enkrat toliko kakor najtežjega, za tem pa pride še lahko topništvo, ki je nastavljeno po vsem krovu in ki služi v glavnem protiletalski obrambi in ima kaliber 10 do 13 cm, za obrambo od blizu pa kaliber 4 cm. Bojne ladje so težko oklopljene 3 do 4 metre nad vodo in 2 do 3 metre pod vodo. Obdane so torej s težkim jeklenim pasom, ki je pri najnovejših debel 35 do 42 cm. Zaradi razvoja letalstva imajo bojne ladje sedaj tudi oklopne krove, navadno celo dva krova. Zgornji ima nalogo sprožiti granate in letalske bombe, da eksplodirajo, preden prilete na spodnji oklopni krov. Debelina zgornjega oklopnega krova se suče med 15 in 30 mm, debelina spodnjega pa med 7 in 15 cm. Najbolj močno so oklopljeni oklopni stolpi težkih topov, ki gledajo v času boja proti sovražnim ladjam. Ti oklopi imajo debelino do pol metra. Poveljniški stolp pa je oklopljen s ploščami, debelimi 35 do 40 cm.

Naslednja vrsta vojnih ladij so težke križarke, ki so bile svojčas večje in bile težke celo 20.000 do 30.000 ton. Po svetovni vojni so začeli graditi le 10.000 tonske težke križarke, ki imajo največ po šest topov kalibra 28 cm, navadno pa 8 topov s kalibrom 20½ cm. Večje je število topov, ki imajo kaliber 15 do 17 cm; imajo tudi veliko število lansirnih cevi za torpede. Njihova hitrost je okrog 60 km na uro. Njihov oklop ima kvečjemu polovično debelino oklopov pri bojnih ladjah. Pač pa so težke križarke oklopljene na krovu in tako zavarovane pred letalskimi napadi. Lažke križarke so nekoliko hitreje od težkih križark, a se ne razlikujejo mnogo od težkih križark. Vse te enote vozijo s seboj tudi nekaj letal za opazovanje in za obrambo. Posebna vrsta ladij so nosilke letal, ki nosijo s seboj do 150 letal in imajo širok in dolg raven krov, s katerega letala lahko odletavajo in na njem pristajajo. Nosilke letal so teže do 23.000 ton. Nadomeščajo jih z lažjimi matičnimi ladjami za letala, ki imajo po več vzletiščnih naprav, ki letala tako rekoč vržejo v zrak. Na matičnih ladjah so vodna letala, ki pristanejo ob matični ladji in jih z žerjavi zopet dvignejo na krov. Matične ladje nosijo s seboj do 40 letal. Tako nosilke letal kakor tudi matične ladje v pomorske bitke ne posegajo same, saj tudi niso za to oborožene. Njihova oborožitev je v glavnem le protiletalsko topništvo. Imajo pa nalogo, da spremljajo brodovje in ga tako zavarujejo s potrebnimi letali.

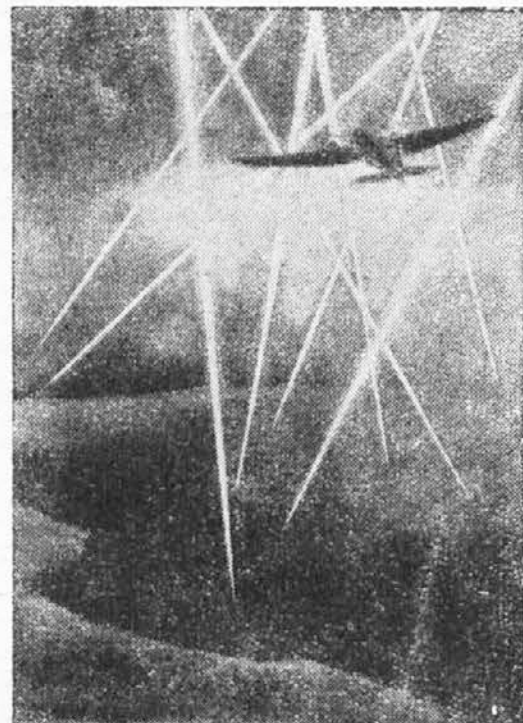
Medtem ko so doslej omenjene ladje jedro vojne mornarice, so naslednje lažje edince nujno potrebne za gospodarstvo in kontrolo na morjih. To so rušilci, ki niso več oklopljeni in

Letalska vojna

Zgoraj: Nemški bombnik »Stuka« v strmoglavem poletu nad angleškimi tovarnami.

Spodaj: London ponoči za časa napada nemških bombnikov. Bele proge so žareči sledovi izstrelkov letalske obrambe.

Nemški bombnik nad Londonom v mreži žarometov.

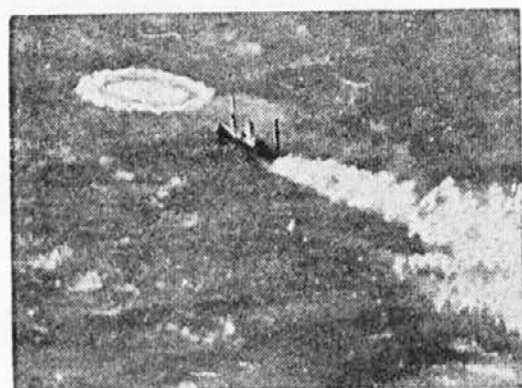
Pogled iz zraka na angleško luko Marsa-Matruk ob libijsko-egiptovski meji po uspešnem italijanskem letalskem napadu.

Boji na morju

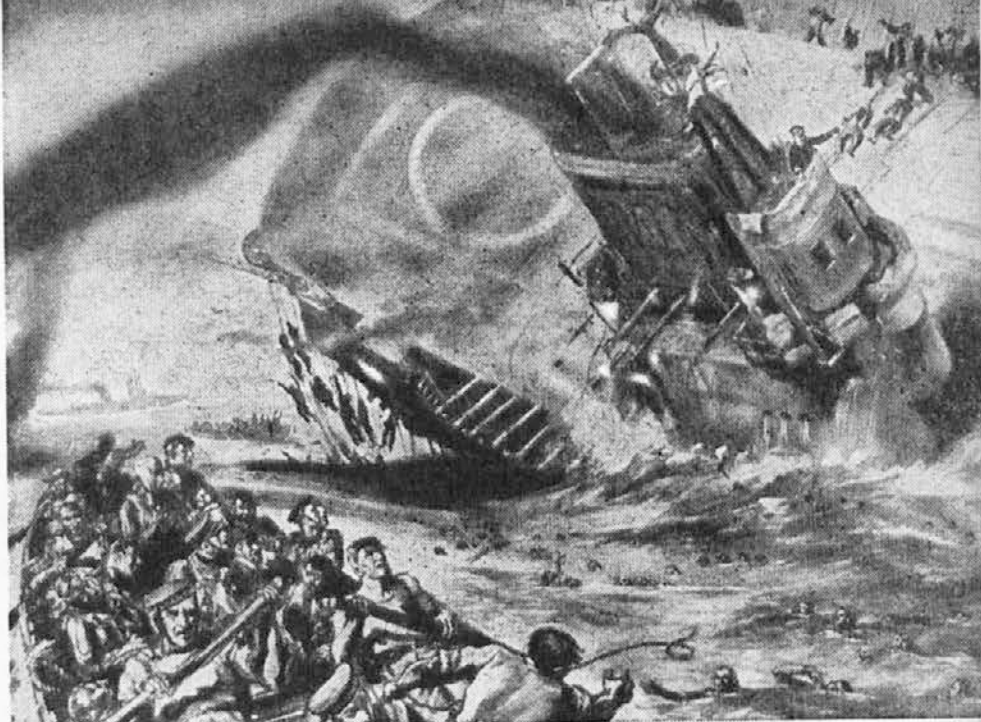
Letalo je napadlo ladjo, ki se je ustavila. Moštvo odhaja v rešilnem čolnu.

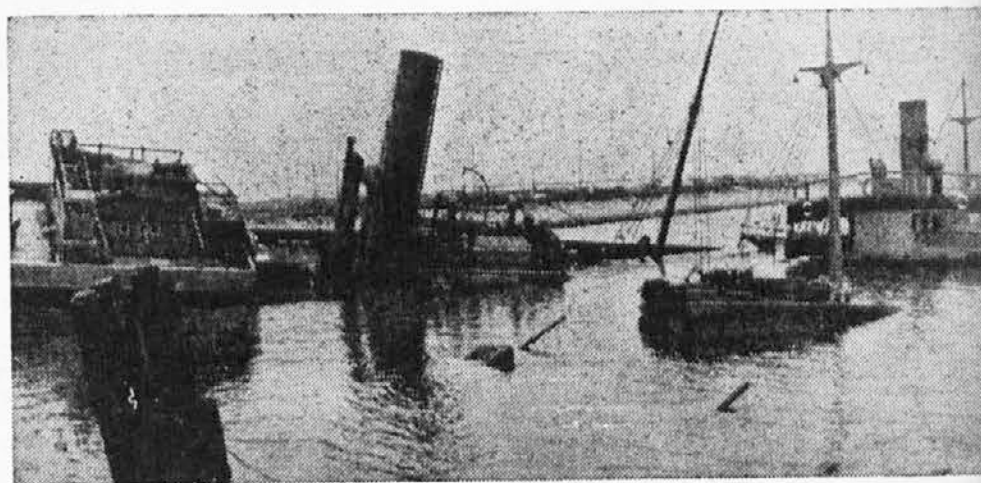
Prva bomba zapuščene ladje ni zadela.

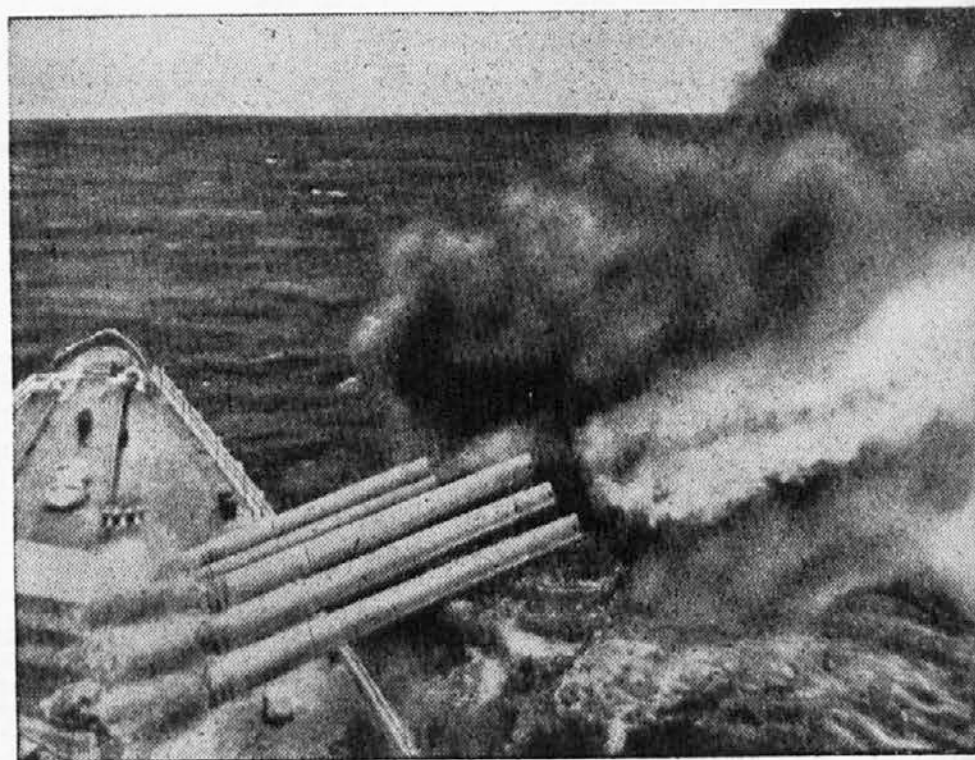
Druga bomba je zadela že v polno.

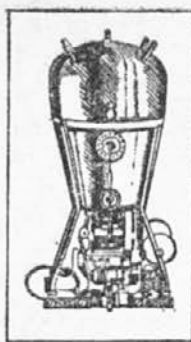
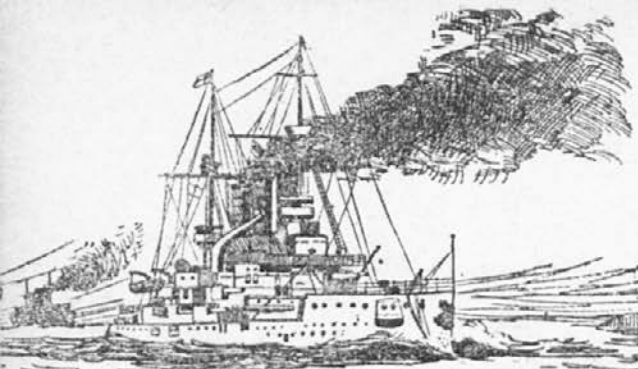

Torpedirana angleška nosilka letal »Courageous« se potaplja.

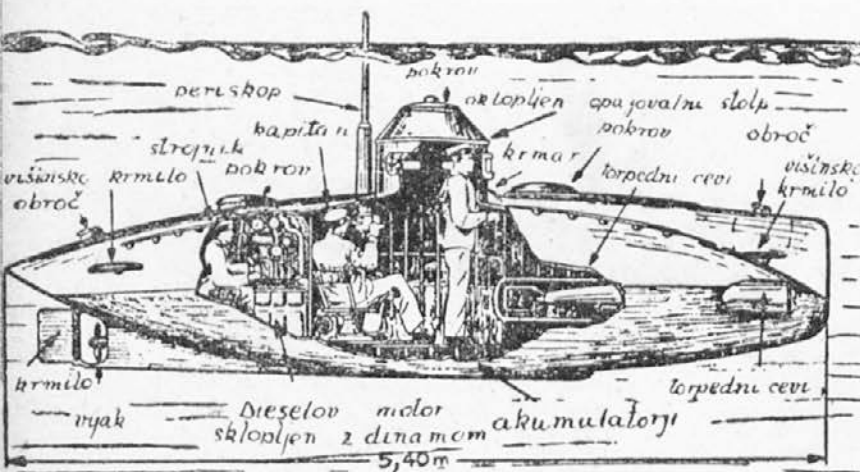

Zgoraj: Potopljene ladje v nizozemskem pristanišču Zeebrügge-u.
Spodaj: Bojna ladja strelja z najtežjimi topovi.

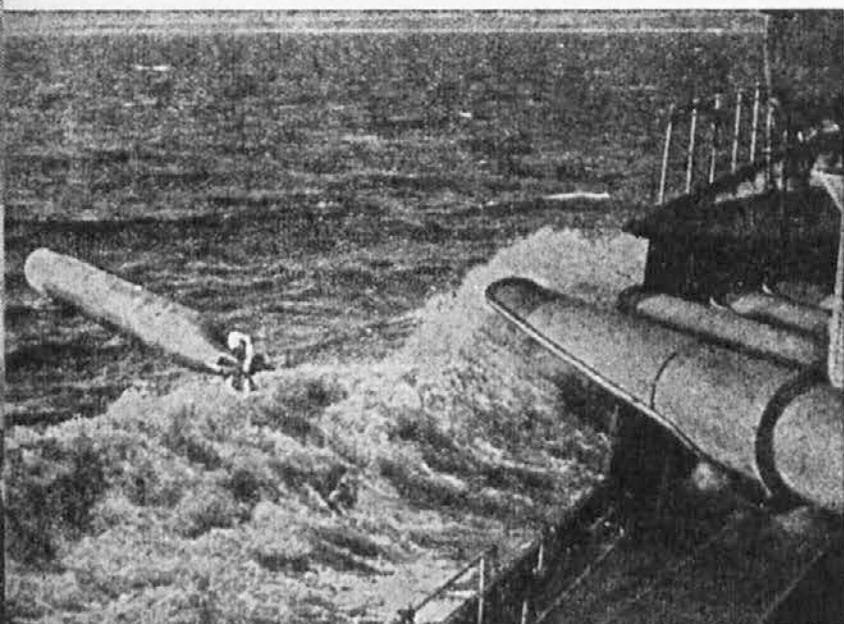

Nosilec min polaga mine. Spuščena mina se potopi do dna, nato pa zasidrana splava proti površini. Zgoraj prerez mine.

Prerez japonske žepne podmornice s samo tremi možmi. Težka je le okrog 10 ton in nosi s seboj le dva torpeda.

Iz tako imenovane lansirne cevi je bil z rušilca pravkar izstreljen torpedo, ki bo vsak čas padel v morje.

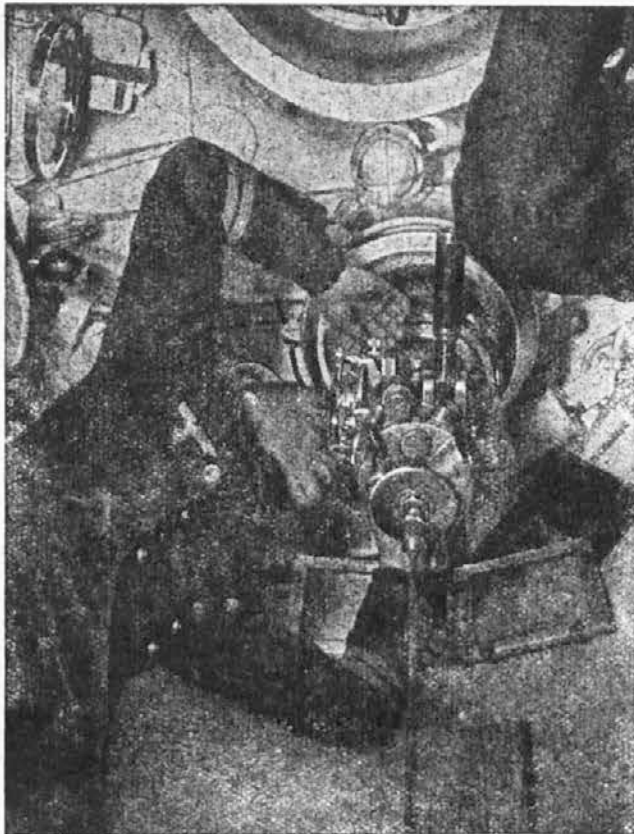
imajo od 1000 do 3000 ton in hitrost 70 do 80 km na uro. Rušilec imajo le srednje in lahko topništvo, medtem ko imajo torpedovke, ki so v teži rušilcem približno enake, malo topov, zato pa 6 do 8 lansirnih cevi za torpede. V zadnjem času gradijo tudi protiletalske križarke, ki so v glavnem namenjene za spremstvo konvojov in za obrambo konvoja pred letalskimi napadi. Te protiletalske križarke so morda za spoznanje težje od rušilcev, so pa slabo oklopljene. V zadnjem času so poleg torpednih čolnov, ki so teški le okrog 100 ton, začeli graditi še manjše bojne motorne čolne. Medtem ko so torpedni čolni oboroženi z lansirnimi cevmi in lahki topovi, so motorni bojni čolni oboroženi le z dvojno lansirno cevjo in nekaj strojnimi. Njihova hitrost pa je izredna, saj dosegajo do 100 km na uro in so sposobni za nenadne napade. Zadeji jih je težko, ker so silno okretni in majhni. — Med pomožnimi vojnimi ladjami moramo imenovati oborožene trgovske ladje, ki spremljajo konvoje; dalje ladje spremljevalke, ki spremljajo konvoje in jih varujejo pred podmornicami. So to hkrati tudi že minolovke, ki izpodrezavajo in uničujejo mine.

Posebna vrsta bojnih ladij so podmornice, ki so teške do 1000 ton, v zadnjem času gradijo tudi podmorniške križarke, teške do 3000 ton. Posebne majhne podmornice pa so teške celo od 100 do 300 ton. Podmornice imajo 3 do 6 lansirnih cevi za torpede. Težke podmornice nosijo s seboj do 20 torpedov in 48 min. Na krovu imajo kvečjemu dva topa, od katerih je eden vedno protiletalski top. Nad vodo imajo hitrost kvečjemu do 40 km, pod vodo pa kvečjemu 20 km. Potaplja se v globino do 80 metrov. Vendar jih letala še kljub temu lahko opazijo. Pri vožnji pod gladino jim služi periskop, ki še edini, če so se potopile samo za nekaj metrov, gleda iz vode in poveljniku kaže, kaj se godi na morju. Če se potope podmornice globlje, jim seveda periskop ne služi več. Podmornica je občutljiva in malo zavarovana. Ze slab topniški zadetek jo onesposobi, prav tako lahko postane hitro žrtev letalskega napada. Če se potopi v globino, jo rušilci in druge ladje preganjajo s tako imenovanimi podvodnimi bombami, ki jih mečejo v morje nad mestom, kjer se je skrila podmornica. Te bombe v primerni globini eksplodirajo in če eksplodira ne nastopi predaleč od podmornice, je podmornica uničena, čeprav ni direktno zadeta.

Najvažnejše orožje podmornice so torpedi, ki jih prav zato, ker se lahko neopazno približa večjim ladjam, lahko z uspehom izstrelijo proti njim. Torpedi so 6 do 8 metrov dolgi, cigaram podobni jekleni valji, ki jih izstreljujejo iz tako imenovanih lansirnih cevi (cev za naravnavanje). Manjši torpedi imajo premer 40 do 45 cm, veliki pa do 60 cm. Torpedo se deli v glavnem v tri dele: v sprednji glavi ima 180 do 300 kg najbolj učinkovitega razstreliva. Prav spredaj je v glavo vstavljen vžigalč, ki ob udarcu v trd predmet zažge naboj. V sredini torpeda je velik kotel, v katerem je stisnjen zrak, ki poganja stroje, ki so v zadnji tretjini ali polovici torpeda. Stisnjeni zrak žene eden v eno, drugi v drugo smer. Zelo precizno so naprave, ki krmarijo torpedo in ga drže v primerni globini pod vodo. Hitrost torpeda v vodi znaša do 70 km na uro, vendar plava torpedo največ 18 km daleč, ker mu potem že zmanjka stisnjenega zraka za pogon. En sam torpedo brezpogojno uniči neoklopljeno ladjo; trije do štiri torpedi pa temeljito pokvarijo tudi oklopljeno bojno ladjo. Torpedo, ki ni zadel, se čez čas sam potopi. Torpede streljajo iz lansirnih cevi ali pod vodo ali pa tudi nad vodo. V tem primeru odleti torpedo iz lansirne cevi v zrak čez krov, nakar pade v vodo.

Drugo orožje, ki je v sedanji evropski vojni proti vojnim in trgovskim ladjam imelo največ uspeha, so pa pomorske mine. Medtem ko smo prej poznali le samodelne in električne mine, nam je zadnja vojna prinesla še nove magnetne mine. Vsaka mina je v splošnem velika okrogla posoda, ki ima v spodnji polovici do 500 kg razstreliva, v zgornji polovici ali glavi pa ima posebne steklene rožičke. Če z rožičkom zadene ob ladjo, se zlije kislina, ki je v stekleni posodici v rožičku, v napravo, ki v tem trenutku začne delovati kot električna baterija. Električni tok pa vžge vžigalč v mini, ki takoj nato eksplodira. Električne mine so take, da imajo poleg nastavkov še posebno zvezo z obalo, tako da jih tudi z obale morejo z električnim tokom vžgati ob poljubnem trenutku. Samodelne mine pa spuščajo v morje kjer koli in se vsaka sama zasidra na dnu morja s posebnim stojalom. Take mine lahko polagajo do globine 300 metrov. Ko vržejo mino v morje, se stojalo drži mine in se mina s stojalom vred potopi do dna. Ker minonosci, ki polagajo mine, vedo, kako globoko je morje na mestu, kjer hočejo vreči mino, naravnajo v stojalu bobnič z vrvo že vnaprej tako, da se takoj potem, ko stojalo s sidrom zadene na tla, začne odvijati bobnič z vrvo, na kateri je obešena mina. Mina, ki je v zgornji večji polovici le napolnjena z zrakom, sedaj splava proti vrhu in se,

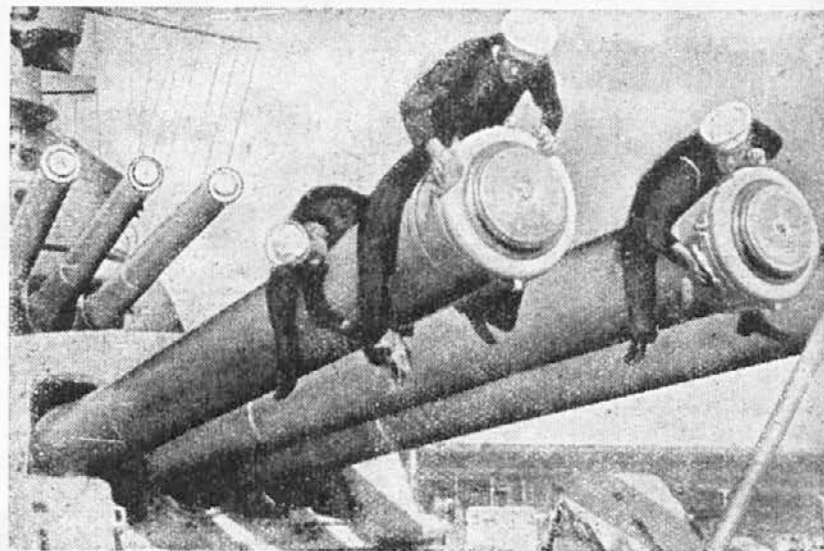

Poveljnik podmornice gleda skozi periskop.

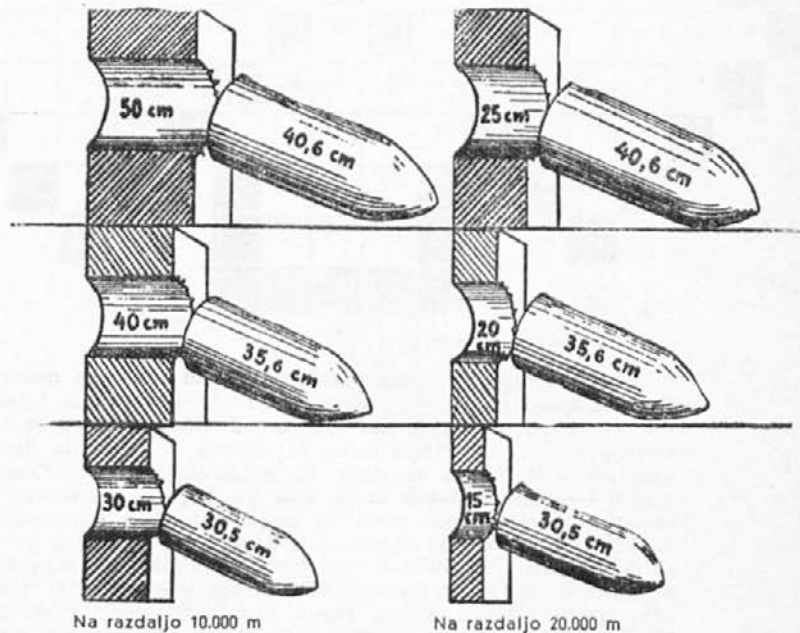
kakor je bilo naprej določeno, ustavi približno 3 metre pod gladino. Polaganje min ni zato prav nič težko in se da hitro opraviti. Navadno polagajo mine na najbolj prometna morskata pota ali pa ob obalah, pri čemer jih razmečejo v primerni oddaljenosti približno tako, da leže kakor črna polja na šahovnici. Po mednarodnih dogovorih je določeno, da postane vsaka mina, ki se od svojega sidra na dnu morja odtrga, neučinkovita. Minonosci nosijo s seboj navadno do 400 min.

Magnetne mine so podobne samodelnim minam, le s to razliko, da so jih uporabljali v plitvih morjih ob Angliji in v Kanalu ter metali iz letal. Obležale so večinoma na plitvem dnu. Ko se je približala ladja, ki v mino sicer ni zadela, je težka kovinska masa ladje premaknila v mini nastavljeni magnetni kazalec, tako kakor majhen magnet odkloni kazalec kompasa. Majhen odklon je že zadoščal, da je kazalec v mini sklopil električni tok, ki je vžgal mino. Angležem se je posrečilo, da so s posebnimi električnimi napravami nevtralizirali magnetni učinek svojih ladij, zaradi česar jim magnetne mine niso več nevarne.

Za uničevanje samodelnih min se poslužujejo minolovcev, ki mine izpodrezavajo. Več minolovcev je zvezanih med seboj tako, da pred seboj potiskajo pod vodo 5 ali 6 metrov globoko jekleno vrvi, ki ima na gotovih mestih nekakšne škarje, ki avtomatično ščipljejo vrvi, na katerih so mine. Odrezana mina priplava na površje, nakar tudi ni več nevarna in jo lahko ali razstrelijo ali pa razstavijo. V minski vojni je navadno tako, da nekdo sproti trosi mine, drugi pa jih sproti za njim spodrezava ali pa uničuje. Ker ne ve ne prvi, ne drugi, kaj delata, ladje vojne mornarice le malokdaj trpe zaradi min. Več žrtev

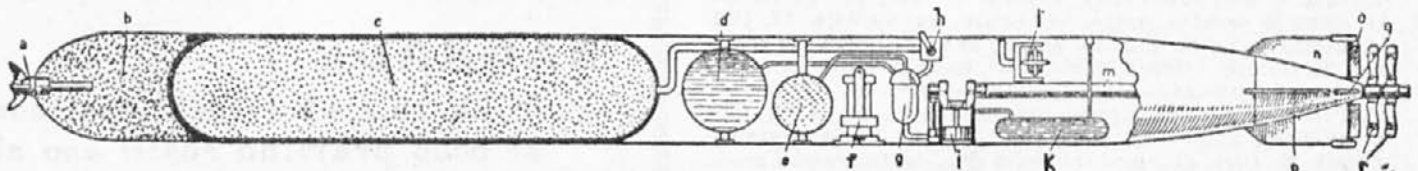
Mornarji na ogromnih topovskih ceveh ameriške bojne ladje.

Probojnost granat, ki jih streljajo ladijski topovi. Probojnost je računana na jeklene oklepe glede na kaliber topov in na oddaljenost cilja.

pa zahtevajo mine med trgovskim ladjevjem in celo med nevtralnimi trgovskimi ladjami.

V sedanjih vojni do velikih pomorskih bitk še ni prišlo; verjetno je, da tudi ne bo, saj je preveliko nesorazmerje vojnih brodovij med obema vojskujočima se strankama. Glavni učinek vojne na morju se pozna le v izgubi ogromnega števila trgovskih ladij. Glavna pomorska vojna pa se izraža v obojestranski blokadi, ki preprečuje tako enim kakor drugim učinkovit dovoz iz prekomorskih dežel. Ker imajo Angleži ogromno mornarico, tako vojno kakor tudi trgovsko, so seveda na boljšem. So še gospodarji morja, medtem ko je na suhem slika prav obratna.

Prerez torpeda: a) vžigač, b) razstrelivo, ki ga je v torpedu 100 do 200 kg, c) kotel za stisnjeni zrak, ki žene motor torpeda; zrak je pod pritiskom 150 do 200 atmosfer, d) kotel z vodo, ki je potrebna pogonskemu motorju, e) kotel za gorivo pogonskega motorja, f) naprava, ki uravnava globinsko krmilo, g) razplinjač, h) ventil za dovod stisnjene zraka, i) pogonski motor, k) olje za mažo motorja, l) naprava, ki vodi torpedo ves čas v isti smeri, m) dvojno vreteno, na katerem sta pogonska vijaka, n) stransko krmilo, ki je v zvezi z l), p) globinska plavut, q) globinsko krmilo, r) pogonska vijaka.

Nekaj besed

Križanke, kakršne rešujemo danes, so stare par stoletij, toda njim slične raznovrstne besedne uganke segajo že v najstarejšo dobo. Ze stari Grki in Rimljani so se radi zabavali z reševanjem raznih slikanih ugank, besednih iger in dvoumnih izrekov. Rekli so, da je pri tem združeno »utile cum dulced« — koristno s prijetnim. »Poučno kratkočasenje«, bi mi lahko imenovali bavljenje z različnimi besednimi ugankami, zlasti pa s križankami. Baje je današnja oblika križank iznašel neki jetnik, ki se je v ječi dolgočasil. Danes so križanke že tako razširjene in priljubljene, da skoraj ni redne ali prigradne publikacije, ki je namenjena človeku v pouk in zabavo, da bi ne bilo poleg tudi križanke. Te se rešujejo vedno in povsod. Družabna stopnja ali izobrazba že ni več tolikega pomena: treba je poznati način reševanja in imeti nekoliko vaje, pa je z njimi omogočena zabava vsakomur, naj je kmet ali inteligent. Seveda mora biti križanka vsebinsko primerena svojim reševalcem (kot knjiga!) Križanke, ki so lahke, preproste, so na deželi zelo priljubljene, spreten, široko naobrazen reševalec pa z njimi ne bo imel mnogo veselja; a prav tako bosta tudi kmet in delavec opustila križanko, ki bo imela preveč tujih in učenih besed.

Kako sestaviš križanko?

Temeljna zahteva je, da se besede vodoravno in navpično tako prepletajo, da vedno nekaj pomenijo.

Vzemi kvadratast papir in nariši najprej navaden kvadrat ali pravokotnik in ga razdeli na devet kvadratkov.

Vstavi v vsak kvadrat po eno črko, toda tako, da skupaj v vseh vodoravnih in navpičnih smereh nekaj pomenijo. (Glej sliko št. 1.) Povsod, kjer se beseda začne, napiši tekočo številko, začenši vodoravno in zgoraj. Poskusi sedaj sestaviti kvadrat, ki ima štiri vodoravne in štiri navpične kvadratke. Besede imajo potem po štiri črke.

Ko si si pridobil nekoliko vaje v prepletanju besed, lahko poskusiš s sestavo prave, take križanke, kakršno vidiš po časopisih. Najprej polje in okvir:

Zaman bi se trudil, če bi hotel vstaviti besede, da bi se prepletale, kot v prejšnjem, manjšem kvadratu. Treba bo v polje narisati, potemnit nekatero kvadratke, kar bo pomenilo, da besede pri njih nehajo, oziroma se začno. Toda pazi: Čim več kvadratkov izpolniš s črnimi, tem lažje je križanko sestaviti, toda tem manjše vrednosti je, ker dobiš preveč enozložnih besed, ki so reševalcu mnogokrat zelo nadležne. Vedno glej, da bodo samo najnujnejši kvadratki počrnjeni in ti po možnosti enakomerno ali simetrično. Ko si križanko že sestavil, potem jo šele označi s številkami, ker bi te prej samo ovirale. Jasno je, da moraš bodisi pri sestavljanju, bodisi pri reševanju imeti v rokah svinčnik in radirko.

Kako rešujem križanko?

Popolnoma napačno je, kot store nekateri, ki pogledajo prvo besedo zgoraj na levi in če je ta slučajno lahka, prično

NAGRADE

ki jih bo žreb razdelil med one, ki bodo pravilno rešili eno ali drugo križanko.

Pravilne rešitve križank je poslati na »Slovenčev koledar« — Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana do 15. februarja 1941.

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. Otok v severnem delu Jonskega morja. 5. Vrsta opice; tudi mesto v Perziji. 7. Svojljni zaimsek. 9. Zival, imenovana po svoji pripadni skupini. 11. Eden od dveh bajeslovnih bratov. 13. Ptičje krilo. 15. Človek, ki opravlja dela usmiljenja. 18. Mesto. 19. Zver. 20. Bolgarsko mesto. 22. Znameniti francoski minister iz 17. stol. 23. Pogorje, po katerem se imenuje romantična cesta, ki pelje iz Cortine d'Ampezzo do Bolzana. 25. Verski odpadnik iz 4. stol. 26. Kuharski izraz za vrsto jedi. 27. Števnik. 28. Ruta, ovratnik. 31. Mamillo. 33. Začetne črke štirih slovenskih kulturnih delavcev; prvi trije so pisatelji (Simon, Anton, Ivan), zadnji skladatelj (Oskar). 35. Egiptovski ptič. 36. Znamka avtomobilov. 39. Uganjam nerazložljive, nemogoče stvari. 40. Slovenski slikar, rodom iz Tolmina. 41. Iz orientalske besede, ki pomeni »kamen«, prevzet izraz za temnobarven, težek les. 42. Moderen ples. 45. Ime mnogih skandinavskih vladarjev. 48. Rastlina. 50. Veznik. 51. Pravi, reče. 52. Tibetanska zival. 54. Angleška trdnjava. 56. Spansko mesto. 58. Država. 60. Vrtna lopa. 62. Južnobalkanska pokrajina. 64. Oddelek. 65. Družba za znanstvene, vzgojne ali umetniške namene. 68. Moško ime. 69. Mestece ob Adiži. 70. Starogrška boginja modrosti in raznih spretnosti. 71. Kratko srbsko moško ime. 72. Krstno ime slovite italijanske pisateljice (Negri). 73. Ime mnogih slovenskih krajev; klica (življenja).

Navpično: 1. Zgodovinsko mestece nad Splitom. 2. Mesto v Maroku. 3. Ime ladje, s katero sta norveška raziskovalca Nansen in Amundsen potovala na severni, oziroma na južni tečaj. 4. Hodnik. 6. Človek, ki se peča z govorništvom. 7. Poldnevnik. 8. Slavje, obletnica, spomin. 10. Kraj prvega čudeža. 11. Slikarju soroden poklic. 12. Rimski vojskovodja. 13. Ptič. 14. Utežna enota (4. skl.). 16. Žensko ime. 17. Francoska nikalnica. 21. Gorovje v Grčiji. 22. Škodljive, nadležne živali. 24. Lučaj. 26. Atensko пристanišče. 29. Latinski predlog. 30. Zakrament. 31. Prvi v družini. 32. Kratice drž. denarnega zavoda. 34. Cerkevni obred, molitev. 36. Nauk o zdravilih. 37. Turški dostojanstvenik. 38. Glas. 43. Španski določni člen. 44. Italijansko mesto s poševnim stolpom. 45. Evropska reka. 46. Kratko žensko ime. 47. Skupina ladij, brodovje. 49. Znan donavski otok blizu Belgrada. 53. Žena turškega oblastnika. 54. Napad. 55. Pokrajina na Peloponezu ob Jonskem morju. 57. Veznik. 58. Jeza (latinsko). 59. Slovenski slikar. 61. Kot. 71. Vod. 63. Roparska ptica. 66. Veznik. 67. Letopis.

o križankah

z veseljem reševati, če je pa težka, si belijo glavo in vztrajajo v tistem levem kotu, dokler se jim ne posreči ali pa jezni prenehajo. Pravilen postopek je sledeč: Čitaj pazljivo opise besed in o kateri misliš, da jo poznaš, poglej na sliko, če odgovarja in ko se o tem prepričaš še z dvema ali tremi besedami, ki se z njo prepletajo, šele začni. Ko imaš v križanki že nekaj besed pravilno vpisanih, potem išči in skušaj rešiti tisto besedo, od katere že imaš vpisanih sorazmerno največ črk. Ne ustavljalj se predolgo na eni besedi. Ubijte se ti prožnost misli. Križanke so za bistroumne in vztrajne ljudi, ne za trmo-glavce in domišljavce!

Križanke po obliki in vsebini:

Presledke med posameznimi besedami označimo s črnimi kvadrati ali pa z debelejšimi črtami. Pri teh zadnjih lahko vstavimo več besed, oziroma prihranimo na prostoru.

Križanke pa so: simetrične, pri katerih so črni kvadrati, oziroma debele črte postavljene simetrično in tvorijo nekako sliko, nesimetrične, pri katerih ležijo slednji poljubno, kakor je pač naneslo.

Prvo vrsto križank je težje sestaviti kot drugo. Najprej napraviš obliko (sliko) križanke in nato pričneš vstavljati besede na najtežjem mestu, to je, kjer je beseda najdaljša, oziroma kjer moraš preplesti največji prazen prostor.

Drugo vrsto križank sestaviš takole: kvadratastemu polju narišeš okvir in pričneš navadno na levi zgoraj, kjer se beseda konča, potemniš kvadratale ali zarišeš debelo črto (slika 2).

1	2	3
s	o	d
4	k	o
5	k	o

Sl. 1.

v	o	d	a				
o	k	o	p				
z	o						

Sl. 2.

Križanke po vsebini:

za preproste ljudi — za inteligente ali: take, v katerih so izključno slovenske besede in take, v katerih so pretežno tujke, nadalje: leposlovne, sportne itd.

Seveda je sestava križanke, v kateri so samo imena določene stroke, mnogo težja in jo bo z uspehom in užitkom reševal le ozek krog reševalcev.

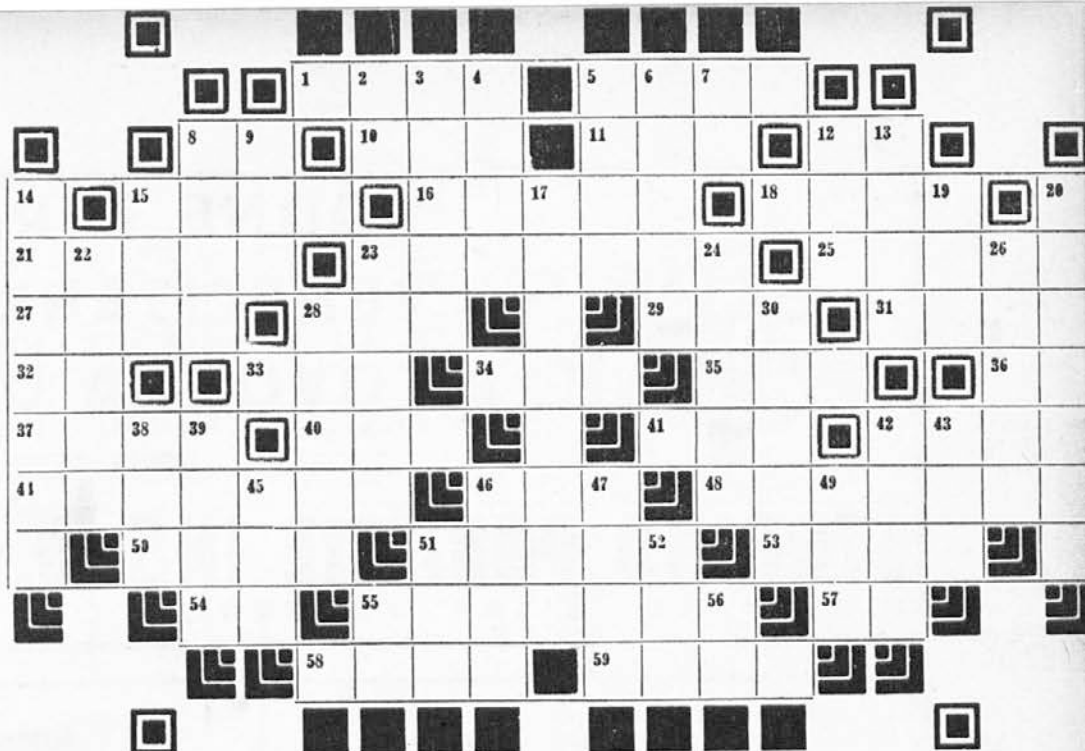
Nadvse zanimiva je novost, ki jo je najbrž sploh prvi uvedel »Slovenec«: reklamne križanke.

Po križanki spoznaš tudi značaj človeka. Tak, ki križanko sistematično, potrpežljivo in z zadovoljstvom rešuje, tak ima prav gotovo tudi v življenju iste lastnosti. Kdor pa je pri reševanju nervozen, gubanči čelo, cepeta z nogami in se jezi na sestavljalca, tak je tudi v življenju površen in rad vali krivdo na druge. (Fišer F.)

Nagrade so:

- 5 »SLOVENCEV« za celo leto.
- 10 »SLOVENSKIH DOMOV« za celo leto.
- 100 »DOMOLJUBOV« za celo leto.
- 25 »SLOVENCEV« po 1 mesec.
- 50 »SLOVENSKIH DOMOV« po 1 mesec.
- 100 »DOMOLJUBOV« za pol leta.
- 100 »BOGOLJUBOV« za celo leto.

K vsaki rešitvi je priložiti znamko za din 1.50.

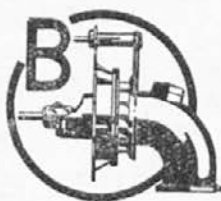
Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. Ima lepo brado in je divji in poskočen, kar se da. 5. Oziralni zaimek. 8. Kratica besede, ki nam je najdražja. 10. Oblika prostora, triglavska dolina, geometrijski pojem in še marsikaj. 11. Moško ime in čut. 12. Trgovska časovna kratica. 15. Snop, šop slame, bilja... 16. Riba. 18. Raven. 21. Vodnik ga omenja strganega, Angleže brani pred Nemci in tudi reka si ga privoščil. 23. Vas, ki si jo je celjski grof Ulrik dobro zapomnil. 25. Počivamo in snivamo. 27. Nasilen nastop. 28. Ostrega in grdega pogleda; pojav pri soncu in luni. 29. Kratica agilnega akademskega društva. 31. Vrsta poljedelca. 32. Obrnjen časovni veznik. 33. Strast, poželenje. 34. Število. 35. Najdragocenejša tekočina. 36. Dve črki, ki jih postavljamo pred svete osebe. 37. Oblika gozda ali travnika. 40. Prva, ki je podpirala tri hišne ogle. 41. Plastično upodobljeno bitje ali predmet. 42. Poslopje, v katerem je največ mladine. 44. Zadnja volja. 46. Zival, ki ljubi ogre in temo. 48. Slovensko mesto. 50. Suha trava. 51. Kovina. 53. Domača žival križanka. 54. Vzklik, smeh. 55. Poljedelski poklic, sveto-pisemska prispejoda. 57. Oblika pomožnega glagola. 58. Igrača. 59. Gnezdo strupenih žuželk.

Navpično: 2. Stara oblika veznika. 3. Rožni venec. 4. Pesniška kitica. 5. Škoda. 6. Buča. 7. Predlog. 8. Rabljen, v letih. 9. Kralj zveri. 12. Obvodna rastlina. 13. Prijetno na pogled, krasno. 14. Kruta, krviželjna oseba. 15. Čutilo. 17. Neprava hči, revica. 19. Upajmo, da ga bomo kmalu dočakali. 20. Mokro, vodeno ozemlje. 22. Odmet, odmetana zemlja. 23. Rastlina. 24. Prebivalec v polarnih krajih. 26. Mlečna tvorba. 28. Zdrava pijača, hranivo. 30. Popravljam, šivam stare obleke. 38. Ptič. 39. Svetnik; hrib in cerkva v šmarnem okraju. 42. Cevljarska potrebščina. 43. Stevnik, dvojica, par. 45. Osební zaimek. 46. Moška navada, ženska razvada. 47. Del človeka. 49. Član slovanskega naroda. 51. Hiter utek. 52. Pritrdilnica, zagotovilo. 55. Oblika pomožnega glagola. 56. Začetni črki primka in imena slovenskega pisatelja.

Napovedovalec dežja

Mravlje so pred dežjem nenavadno delavne in v mravljiščih zelo živahne. — Oslí rigajo pogosteje, kakor navadno. — Zace-ljene kosti bole na zlomljenih meslih. — Petelini prhutajo s krili, koklje so nemirne. — Luna ima kolobar. — Psi in matke so zaspani, mačke rade poležavajo okoli ognja. — Perje in suho listje v bližini močvirij se zvija. — Ríbe se igrajo na površini. — Muhe lezejo v stanovanje in so silnejše. — Zabe glasno reglajo. Črni kos je glasen in nemiren. — Živina se zbira na enem delu travnika z repom obrnjena proti vetru. — Sraka glasno vrešči. Ozratje je nenavadno jasno. — Zvok se sliši glasneje in jasneje. Gost in race gagajo pogosto in glasno. — Svetilke in sveče so motne. — Iz dimnika letijo saje. — Zahajajoče sonce je blede. Mnoge trave ovenejo, nekatero cvetje se zapira. — Pajki se sprehajajo po zidu. — Lastovice letajo nizko. — Veter je topel. Srake se spravijo zgodaj v gnezda. — Po zemlji se vali dim. — Predmeti v daljini se zdijo bližji kakor navadno.

VODNE TURBINE

ZATVORNICE - ŽELEZNE DELE ZA VODNA KOLESNA - PALČNA KOLESNA

VENECIJANKE — MLINE

KROŽNE IN NIHALNE ŽAGE - MLINSKE ELEVATORJE IN DVIGALNIKE

TOVORNA DVIGALA

ELEKTRIČNE IN ROČNE VITLE - TRANSMISIJE ITD. IZDELUJE

STROJNO PODJETJE ING. O. BORŠTNAR

LJUBLJANA - ŠIŠKA, SV. JERNEJA C. 18. TELEFON 45-60.

Lastne kovinske izdelke; paramente, cerkvene in društvene zastave; spominske žebeljčke, trake in nastavke; kipe iz lipovega lesa ali alabastra itd., nabavite v kvalitetni izvedbi pri trdki

„NAŠA SLOGA“, Ljubljana

Tyrševa c. 17, tel. 39-71 ali podružnici ZAGREB, Bakaveča ulica 11. Zahtevajte cenik in neobvezne ponudbe!

Že v 24 urah

barva, plesira in kemično snaži obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6 // Šelenburgova ulica 3
Miklošičeva c. 28 // Tržaška c. 8 // Celovška c. 49
Telefon št. 22-72

GRADBENO PODJETJE IN TOVARNA PARNIH PEKOVSKIH PEČI IN STROJEV

TEHNA

LJUBLJANA

družba z o. z. • Pisarna: Mestni trg 25, telefon 25-80
Obratovališče in skladišče: Šmartinska cesta 64, tel. 26-80

NAJVEČJA IZDELovalnica HARMONIK NA BALKANU

Josip Fleiss

LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 35
(V bivših strojnih tovarnah)

ZAHTEVAJTE CENIK!

PRAVI SAN PEDRO MATE ČAJ

Vam da z novo krvjo novo energijo in Vas s soki, ki čistijo, naredi krepke in delavne.

Dobi se samo v originalnih zavojih po din 5— in po din 18—.

DROGERIJA GREGORIČ
Ljubljana, Prešernova ul. 5

Za nabavo vsej vrsti železnine priporo čamo firmo

V Ljubljani
na Resljevi cesti 20
Telefon šte. 24-64
Solidna postrežba

ŠOŠTERIČ PETAN & ERKER

Najmočnejše oglasno sredstvo je „SLOVENEČ“

POHIŠTVENO
MIZARSTVO

**Anton
MRAK**

Izdeluje pohištvo
po lastnih in pred-
loženih načrtih
TELEFON ST. 731

ŠT. VID NAD LJUBLJANO
GUNCLJE ŠTEV. 23

TRGOVINA PAPIRJA
in šolskih potrebščin
nudi v veliki izbiri
in zmernih cenah

**Gustav
PIFFL**
DOMŽALE — (PRI POŠTI)

Prporoča se

LEBEN RUDOLF

pleskarstvo in slikarstvo
LIUBLJANA, KOLODVORSKA UL. 26

**HOTEL
BALKAN!**

LIUBLJANA, Sv. Petra c. 25

Najudobnejša prenočišča v
lepo opremljenih sobah s
centralno kurjavo, toplo in mrzlo
tekočo vodo. — Kopalnice na
razpolago. — Postrežba točna
in solidna. — Cene ugodne.

Prporoča se

SLIKAR in
PLESKAR

Devetak Rudolf
PREDOVIČEVA 46, Moste pri Ljubljani

*
PIVO
**LEŽAK
IN BOK**
PIVOVARNE UNION
V LJUBLJANI
se najbolje
priporoča!
*

LJUDSKA POSOJILNICA

V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom

obrestuje hranilne vloge
najugodnejše

Nove in stare vloge, ki so
v celoti vsak čas izplačljive,
obrestuje po 4%; proti od-
povedi po 5%

LJUBLJANA, MIKLOSICEVA C. 6
v lastni palači

Kdor hoče
biti res dobro
in po zmer-
nih cenah
postrežen,
naj obiše

Hotel
Restavracijo
Kavarno

METROPOL MIKLIČ

nasproti glavnega kol. v LJUBLJANI
Telefon hotel 27-37 — telefon kavarna 20-22

LJUBLJANA

Sv. Petra c. 61, tel. 32-40 Podruž-
nica: Celov-
ška cesta 43,
telef. 20-53

Mesar Jože

mesar in prekajevalec

Vedno v zalogi sveže meso in
ose orste mesnih izdelkov po solidnih dnevni cenah

**V GOSTILNI
PRISOJNA ULICA 5
LIUBLJANA**

se točijo pristna štajerska,
dolenjska in dalmatinska
vina. — Se priporočata
JOŽE in PEPCA KOVAČ

Popolnoma varno

naložite svoj denar pri

Uzajemni posojilnici reg. z. z o. z. v Ljubljani

Hranilne vloge
obrestujemo po
dogovoru po
4% do 5%

Miklošičeva cesta št. 7
(v lastni palači)

Nove hranilne
vloge so vlagateljem vedno
razpoložljive

Nemščino, italijanščino in esperanto

Jezična dopisna šola - Ljubljana, Stari trg 17/11

poučuje uspešno pismenim potom.
Učnina nizka. Uspeh zagotovljen.
Zahtevajte prospekt! — Priložite
znamko za odgovor.

FRAN POGAČNIK, LJUBLJANA TYRŠEVA CESTA ŠT. 33

K u p u j e m

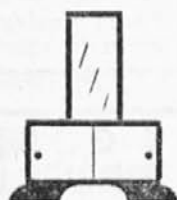

ližol, suhe gobe, deteljno seme,
brinjevo olje, zdravilna zelišča
(robido) in vse druge deželne
pridelke po najvišji dnevni cen

Na zalogi imam prvovrstne **lige** in **brinje**

Pristen **ajdov** in **koruzen kruh** dobite dnevno pri
Grčar Anton, Ljubljana, Zelena jama
pekarna Bernekarjeva ulica 10

Josip Kuhac
SPLOŠNO MIZARSTVO
ZALOGA POHIŠTVA

Št. Vld nad Ljubljano
TELEFON 733

urou

Ljubljana, Tavčarjeva 2
(nasproti trgovine PRELOG)

Velika zaloga vseh vrst
ur, zlatnine in srebrnine
Kupujem zlato in srebro
Lastna delavnica za
strokovno popravilo ur

ZADRUŽNA TISKARNA

Prporoča se za tiskanje
knjig, revij in časnikov,
vabli za gledališke odre
in koncerte, pisarniških
tiskovin, vizitk, kuvert,
reklamnih lepakov in
letakov kakor tudi vseh
ostalih tiskovin

LJUBLJANA, Tyrševa 17
Telefon št. 30-67

IZDELAVA SOLIDNA IN POCENI

Karel Kavka, Ljubljana

stavbenik in tesarski mojster

Žibertova ulica 11 - - Telefon 20-50

Gradbeno in tesarsko podjetje ter tehnična pisarna. Izvršuje vsa v graditeljsko in tesarsko stroko spadajoča dela po danih in lastnih načrtih.

HRANILNICA KMEČKIH OBČIN v LJUBLJANI

Tel. 21-83 ☉ Poštni predal 297 ☉ Račun poštne hranilnice št. 10.545
PALAČA VZAJEMNE ZAVAROVALNICE, MIKLOSICEVA 19

Edini pupilarno varen zavod kmečkih občin, kjer nalagajo tudi sodišča in občine denar nedoletnih, skrbljencev, preklicancev, ustanov, ubožnih in drugih javnih zakladov, varščin, zapuščin itd. Hranilne vloge se obrestujejo najugodnejše. Za varnost vlog jamči 16 velikih kmečkih občin - ustanoviteljic z vsem premoženjem in svojo davčno močjo. — Posojuje svoj denar na posestva in občinam proti amortizaciji in na menice proti mesečnemu odplačevanju. Spekulacija z vlogami izključena, ker je hranilnično poslovanje v smislu pravil pod nadzorstvom komisarja Ministrstva trgovine in industrije ter komisarja Kralj. banke uprave dravske banovine. Poslovne ure za stranke so vsak dan, izvenzmi nedelje in praznike, od 8. do 12. ure.

GOSTILNA ANA STARE

se priporoča

Topole 19, p. Mengeš

LUD. ILERŠIČ, trgovina koles, motorjev itd.
Ljubljana, Cesta 29. oktobra št. 13

HRA

NIL

NICA

DRAV

SKE

BANO

VINE

LIUBLJANA • MARIBOR

CELJE • KOČEVJE

Obrestujemo vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu z najugodnejšo obrestno mero. Dajemo posojila vsake vrste. Opravljamo vse posle denarnih zavodov.

Kupujemo, prodajamo in posojujemo vrednostne papirje. Dravska banovina jamči z vsem svojim premoženjem in davčno močjo za naše obveznosti.

znamka „GAMA“

BRZOPARILNIKI, GNOJNIČNE ČRPALKE,
BRZOPARILNI LONCI, PRALNI STROJI

- ◆ so izključno proizvodi domače obrti. Izdelani so trpežno, iz najboljših tvarin in do podrobnosti enako kot izdelki slovitih inozemskih tovarn. Toda kljub priznani kakovosti so mnogo cenejši od vseh drugih izdelkov bodisi inozemskih ali domačih. Desetletna garancija. Ceniki na razpolago.

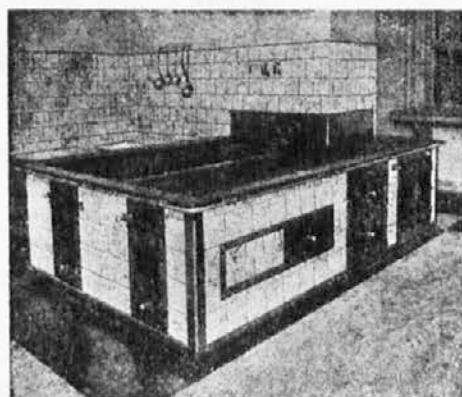
ŠTEDILNIKI

vseh vrst in sistemov od najpreprostejše do najelegantnejše izdelave za dom, gostilne, restavracije, hotele, bolnice in zavode, izdelani iz železa, medenine, krom-kovine, specialiteta Nerjaveče jeklo (Rostfrei).

Izdeluje in dobavlja

PODRŽAJ CIRIL ključavničarsko podjetje

Ig 147 pri Ljubljani

MLATILNICE
SLAMOREZNICE
REPOREZNICE
ŽITOČISTILNIKI
KROŽNE ŽAGE
SAD. STISKALNICE
SADNI MLINI

POLJEDELSKI STROJI

PRVOVRSTNA KVALITETA

TELEFON LJUBLJANA 705
 ČEKOVNI RAČUN ŠT. 17.909
 USTANOVLJENO LETA 1909

GNOJNIČNE
ČRPALKE / BRANE
GNOJNIČNI
RAZPRŠILNIKI
KOLENČASTE
GREDI / NOŽI ZA
SLAMOREZNICE

FRANC KREMŽAR

STROJNO PODJETJE
 DELAVNICA POLJEDELSKIH STROJEV

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

Mestna elektrarna ljubljanska

V svoji prodajalni na Mestnem trgu 2 ima bogato zalogo lestencev, namiznih svetilk, grelnih aparatov, likalnikov, motorjev in električnih štedilnikov, žarnic in sploh vsega elektrotehničnega materiala. Za popolnoma elektrificirano gospodinjstvo nudi električni tok po izredno nizkih cenah. Posebna cena za ogrevalnike vode na nočni tok. Izvršuje vse elektrotehnične instalacije za luč in moč najsolidneje in po najnižjih cenah.

Ravnateljstvo mestne elektrarne: Ljubljana, Kreckov trg 10
Prodajalna mestne elektrarne v Ljubljani, Mestni trg 2
(Magistratno poslopje)

Ustanovljeno 1876

Brzjavni naslov: RANZINGER
Telefon števil. 20-60 in 31-60

Najstarejše
špedicijsko
podjetje
v Sloveniji

Ranzinger

Ljubljana

Prevoz pohištva s pohištvenimi vozovi in avtomobili

Lastno od finančnega ministrstva konces. carinsko posredništvo. Od ministrstva trgovine in industrije konces. javna skladišča z direktno zvezo s progo drž. železnic. Zastopstvo v vseh trgovskih in industrijskih centrih tu- in inozemstva

Umetni led

na licu mesta po 3 din
kos (kg din 12·50) - iz
pitne vode se dobiva

**v mestni klavnici
ljubljski**

Ljubljanska kreditna

banka v Ljubljani

Podružnice: Beograd, Celje, Kranj, Mari-
bor, Ptuj, Rakek, Slovenjgradec, Split,
Šibenik, Zagreb

Sprejema vloge na knji-
žice in tekoče račune proti
najugodnejšemu obresto-
vanju, finansira industrijo
in trgovino, izvršuje na-
kazila v tu- in inozemstvo,
kupi in prodaja valute,
devize, vrednostne papir-
je itd.

se Vam priporoča za iz-
vrševanje vseh bančnih
poslov

KREDITNI ZAVOD

ZATRGOVINO IN INDUSTRIJO

Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84
Brzajavni naslov: Kredit Ljubljana

★

Podružn. Beograd Uzun Mirkova ulica br. 10

Telefon: 29-154
Brzajavni naslov: Kredit Beograd

★

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic, kuponov, nakazila doma in v tujino, safe-deposits itd.

V LJUBLJANI

Prešernova ul. 50

PORTLAND CEMENT

je najpopolnejši in najbolj
ekonomičen gradbeni mate-
rial, ki ustreza vsem zahtevam
moderne gradbene tehnike
in omogoča izvajanje najdrz-
nejših stavbnih konstrukcij in
najraznovrstnejših izdelkov

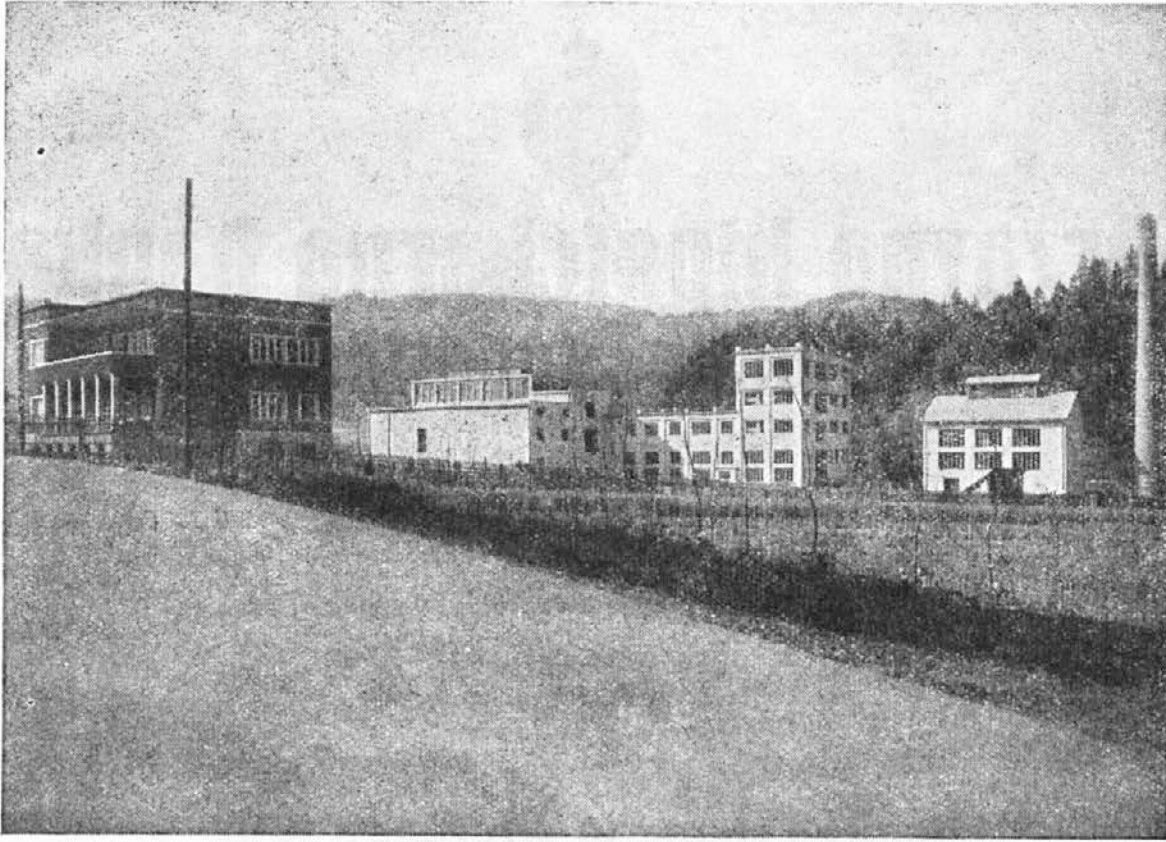

CEMENT

A.D.

Ljubljana - Zagreb - Beograd - Split

Gostilničarska pivovarna d. d. Laško

Prav redko se zgodi, da neznatnejši in šibkejši s svojo odpornostjo, žilavostjo in vztrajnostjo zmagajo. Toda pri Gostilničarski pivovarni d. d. Laško se je to vseeno zgodilo. Po dolgih letih omrtvelosti, ko bi v korist ne samo našega gostinskega stanu, ampak nas vseh, že lahko delala, so šele pred dvema leti prvič pognali stroje v njej in prvič je visoki dimnik ob Savinji pokazal znake življenja. To življenje se je dan na dan stopnjevalo in se stopnjuje še sedaj, ko je Gostilničarska pivovarna največji industrijski obrat v Laškem, po njeni vzorni ureditvi pa jo lahko prištevamo med najmodernejše pivovarne v Evropi. Na prostoru več kot 10.000 m² v vzorni razporeditvi se nahaja več kot 3.500 m² modernih tovarniških poslopij, zgrajenih tako, da je vsak čas možna dograditev novih za prepotrebno povečavo obrata. V kratkem času svojega obstoja si je namreč Gostilničarska pivovarna tako zelo utrdila svoj sloves in zlasti sloves svojega piva, da je njena proizvodna moč za sedaj premajhna. Gostilničarska pivovarna pa ni samo na zunaj vzorno urejena, ampak je tudi njena notranja ureditev res smotrna. Opremljena je z najmodernejšimi stroji in napravami, čisto sodobne pa so tudi železobetonske kleti z velikimi aluminijastimi tanki, ki držijo od 200 do 300 hl vsak in katerih je že danes v obratu preko 50, medtem ko bo nadaljnjih 40 v kratkem montiranih. Na ta način bo podjetje napram temu letu svojo kapaciteto skoro podvojilo in bo moglo ustreči v prihodnje vsaj za silo vsem zahtevam dravske banovine. Laško pivo pa se seveda toči že tudi izven Slovenije in sicer se naroča iz vseh krajev Jugoslavije, kjer nadomešča z ozirom na svojo kvaliteto vsa dosedanja tuja eksportna piva. V eni varki pripravijo v Laškem okoli 150 hl okusnega piva, za kar porabijo okoli 35 q slada. Pivo varijo s paro, ohlajevanje pa je urejeno res najmodernejše. Posoda za hlajenje v nenavadno čisti hladilnici drži do 200 hl in ima 120 m² površine. Zaradi čimdalje večjega povprašavanja po izvrstnem laškem pivu bodo morali, kot smo že rekli, sedanjim

obrat tudi nadalje postopno razširjati. V kletih, katerih ureditev je stala že nad din 6.000.000—, spravijo do 10.000 hl piva, vendar pa vse to še vedno ne zadošča. Oddaja piva je pač večja, kolikor ga lahko za sedaj morejo pripraviti. Poudarimo naj le to, da si je redko katero mlado podjetje že v najkrajšem času pridobilo sloves, kakršnega si je pridobila Gostilničarska pivovarna d. d. Laško in da ta pivovarna s svojim pivom lahko že sedaj tekmuje z najbolj znanimi evropskimi znamkami. — Zmaga gostilničarjev, ki so jo proti kapitalu izvojevali s svojo Gostilničarsko pivovarno, je zmaga skromnega, neznatnega človeka proti močnejšemu po vplivu in po denarju. To je zmaga skromnega slovenskega človeka, ki se noče pustiti zaslužniti od nikogar in ki od nikogar ničesar ne zahteva. Samo z lastno močjo se hoče boriti za svoj obstoj, ta obstoj pa je nam vsem v prid, saj je skromni slovenski gostilničar s svojo tekmo v izdelovanju najboljšega piva prisilil tudi druge pivovarne, ki prej pod zaščito kartela niso toliko pazile na kakovost svojih izdelkov, da iste izboljšajo. Slovenski gostilničar s svojo GPL ni dosegel le nekaj, kar bi bilo njemu osebno v prid, dosegel je predvsem, da svojim gostom sedaj lahko nudi boljše od prejšnjega in dosegel bo še tudi to, da jim bo lahko nudil najboljše. Razbiti kartel pivovaren bi moral naši javnosti odgovoriti samo na eno vprašanje: Zakaj se je otepal plemenite tekme za dosego boljšega in najboljtega? Samo s tekmovanjem lahko dosežemo izpopolnjevanje in izboljšanje. GPL je to izpolnila. Če bodo to izpolnili tudi drugi, bo to predvsem zasluha skromnega slovenskega gostilničarja, ki je z vero na uspeh šel na težavno pot in ki je s to vero v uspeh tudi dosegel, kar si je zastavil za svojo nalogo. — Po neokusnih in neutemeljenih borbah, ki so jim bile po sili navržene, lahko sedaj možje, ki so stali ob rojstvu GPL in ki nikoli niso izgubili vere vanjo, s ponosom pokažejo na svoje uspehe in še bolj utrdijo zaupanje, ki so ga z nesebičnim delom in s svojimi pobudami dosegli.

Državna hipotekarna banka Kraljevine Jugoslavije

CENTRALA V BEOGRADU

GLAVNE PODRUŽNICE: Zagreb, Ljubljana, Split, Sarajevo,
Cetinje, Novi Sad, Skoplje, Banja Luka, Zemun in Niš

PODRUŽNICE: Kragujevac, Petrovgrad, Valjevo in Čačak

Agencije:

Pančevo, Bitolj, Prijepolje, Šabac,
Leskovac in Zaječar

Aktiva **Bančno stanje 30. septembra 1940** Pasiva

	Din		Din
Gotovina in blag. zapiski	576,000.000	Skladi in javni kapitali	3.008,000.000
Posojila	10.897,000.000	Zasebne vloge	1.118,000.000
Vrednostni papirji	1.562,000.000	Tekoči računi	7.373,000.000
Razna aktiva	360,000.000	Zastavni listi, obveznice in skladi	841,000.000
		Lastni skladi	490,000.000
		Razna pasiva	565,000.000
Obratna sredstva	13.395,000.000	Obratna sredstva	13.395,000.000
Evidentne postavke	11.319,000.000	Evidentne postavke	11.319,000.000
DINARJEV	24.714,000.000	DINARJEV	24.714,000.000

**DRŽAVNA HIPOTEKARNA BANKA OPRAVLJA VSE VRSTE DOLGOROČNIH IN
KRATKOROČNIH BANČNIH POSLOV**

Za vloge, prejete po uveljavljenju uredbe o izplačevanju vlog pri denarnih zavodih z dne 7. septembra 1939 ter tudi vloge, ki so bile v smislu uredbe odpovedane, pa niso bile dvignjene v odpovednem roku, veljajo redni pogoji za izplačilo vlog pri Državni hipotekarni banki, ki so bili v veljavi pred izdajo omenjene uredbe.

Za vse bančne obveznosti jamči država

Ljubljanska plinarna

Ljubljanska plinarna je že zelo stara — prihodnje leto bo preteklo osemdeset let od njene ustanovitve. Takrat je bila seveda majhnega obsega, zadostovala je pač potrebam tedanje dobe, danes pa je v vseh panogah in v vsem svojem obratovanju modernizirana in se še naprej uspešno razvija.

Ustanovljena je bila leta 1861 s pomočjo privatnega kapitala; njen ustanovitelj je bil Avgust Riedinger iz Augsburga. Po vojni je po zaslugi bivšega ministra Ivana Hribarja prešla v last Mestne občine ljubljanske.

Prvotno je plinarna pridobivala plin samo za razsvetljavo, ko pa se je po vojni njena kapaciteta povečala, je pričela z na široko razpredeno in intenzivno propagando za uporabo plina tudi v druge svrhe, predvsem za kuho. Končno je dosegla, da se plin z izjemo nekaj cestne razsvetljave, ne uporablja več kot luč, temveč da se je uvedel v gospodinjstva, razne obrate in industrije kot ceneno ogrevalno sredstvo.

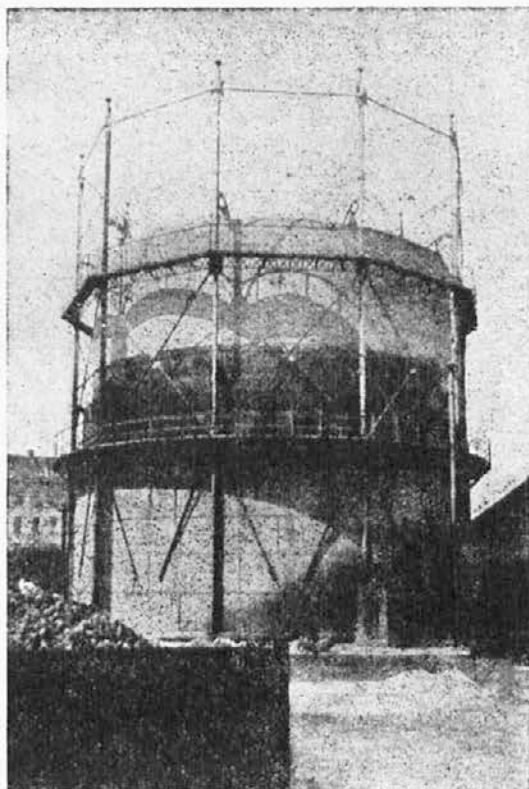
Moderna plinarna, kot je ljubljanska, odda letno nad dva milijona kubičnih metrov plina svojim odjemalcem. Prav za prav bi ljubljansko plinaro ne smeli več imenovati plinaro, temveč kemično tovarno, kajti ona poleg svetilnega in gorilnega plina proizvaja še mnogo drugih kemičnih produktov, ki jih potem oddaja naprej v uporabo ali sama nadalje predeluje, tako da lahko rečemo, da bo proizvodnje plina kmalu stranska panoga njene proizvodnje.

Produkti, ki jih plinarna še daje, so na primer: koks, katran, benzol, amonijak, naftalin itd.

Koks je vsem dobro znano kurivo, ki ima to redko lastnost, da gori brez dima. Njegova uporaba je zlasti pomembna v raznih obrtjih, industrijah, v privatnih stanovanjskih hišah ga rabijo za kurjenje centralnih kurjav, predvsem pa je priporočljiv za kurjenje železnih, trajno gorečih peči, ker se toplota lahko točno regulira.

Katran, ki ga plinarna proizvaja, je do letos prodajala naprej drugim podjetjem v predelavo. Od letos naprej pa plinarina sama predeluje katran v svoji novi destilaciji v Mostah. Tam pridobiva destilirani katran raznih vrst, material za cestišča, za strešno lepenko, karbolinej, lesni cement, smolo za zalivanje ladij in za čevljarje, razna izolacijska sredstva, bencol itd.

V preteklem polletju je Mestni gradbeni urad moderniziral več cest v mestu in namesto tujega bitumina uporabil prvič in z vsem uspehom domač cestni katran. Seveda pa mora plinarna uporabljati samo tuj, uvoženi premog, ker domač nima dovolj kalorij in ni dovolj sposoben za predelavo.

Naprava ljubljanske plinarne za pridobivanje benzola je nekaj povsem svojevrstnega in je ta produkt že vnaprej ves razprodan. Kmalu pa bo podjetje tudi samo zmoglo predelati ga v čistejšee končne produkte, kot so xilol in toluol. Obrat plinarne sam je lep primer, kako se iz primarnih naravnih surovin brez izgub dobe najkompliciranee kemične sestavine.

Praktičnost plina kot kuriva je splošno priznana.

Srečne so tiste družine, ki imajo v svojih kuhinjah plinski štedilnik in z njim najhitrejšo, ceneno in higiensko kurivo. Včasih je bilo seveda težko z uspešno propagando za plinsko kurjenje, ker starokopitni ljudje niso zaupali tej novosti. Seveda bi bila tudi danes uporaba še vse večja, ko bi bilo že obširno omrežje še bolj na široko razpredeno.

V Ljubljani segajo plinske cevi na Dunajski cesti do Fondovih hiš, v Siški do Stare mitnice, na Tržaški cesti do Stan in doma, na Dolenjski strani do Gruberjevega kanala in v Mostah do tovarne »Saturnusc«.

Plin se uporablja v skoraj vseh strokah.

Na primer: uporabljajo ga slaščičarji, potem klobasičarji za prekajevanje, z njim sušijo perilo, likajo, rabi se pri vlivanju kovin, steriliziranju zdravniških instrumentov, z njim topijo in vlivajo kovine in mnogo se ga seveda porabi v gospodinjstvu za kuho in peko ter po raznih restavracijah in menzah.

Plin dobivamo iz črnega premoga.

V velike, zidane komore nasujejo približno 2500 kg zdrobljenega črnega premoga. Te se zapro tako, da zrak nima pristopa in se segrevajo do 1200 stopinj Celzija. Pri tej temperaturi se oddelijo iz premoga sledeči produkti: surovi plin, katran, amonijak, benzol in še druge snovi, a v komorah ostane po petnajstih ali šestnajstih urah samo koks. Plin se nato v posebnih čistilnih napravah očisti raznih plinskih primesi in po čiščenju shrani v velikih valjastih kotlih plinohramih. Od tu se dovaja po ceveh, ki so speljane pod zemljo, v razne stavbe in stanovanja do svojih odjemalcev. V tem je njegova velika praktičnost: nobenih shramb, nobenega pepela, umazanije in saj, praktičnost: nobenih shramb, nobenega pepela, umazanije in saj, shrambo kuriva ima za vse odjemalce plina plinarna sama!

Mestna plinarna ljubljanska je v svoji stavbi na Resljevi cesti že od vsega početka, toda ker bodo naprave in poslopja kmalu premajhne, se bo preselila v Moste, kjer ima poleg tovarne »Saturnusc« že pripravljeno zemljišče.

radio Maribor

MARIBOR
Telefon inter. 26-48

Glavni trg št. 1

Glavna zaloga radio aparatov. Prodaja na drobno in debelo. Strokovni radiolaboratorij. Zaloga vseh v radiofonijo spadajočih aparatov in njih sestavnih delov. Prodaja na mesečno odplačilo. Zamenjava zastarelih radio aparatov. Brez obvezno predvajanje.

**TOVARNA
VERIG D. D.
V LESCAH
PRI BLEDU**

Izdeluje jeklene pluge, okopalnike, osipalnike, njivske in travniške brane najnovejšega sestava. - Mnogobrojna naročila kmetovalcev iz vseh krajev najbolj očitno izpričujejo solidnost ter priročnost LESCE izdelkov, za katere vedno takoj dobite rezervne dele

Naročila pošiljajte na naslov:

LESCE-PLUGI
ZASTOPSTVO ZA DRAVSKO BANOVINO
KRIŠTOF FRANC, LJUBLJANA
Sv. Petra cesta številka 60

PAVEL BREN
mestni stavbenik
V KRANJU

projektira, prevzema in izvršuje privatne, javne in industrijske zgradbe, najmodernejša zaklonišča in lesene hišice vseh vrst v lepem gorenjskem slogu solidno in poceni. — Daje tehnične nasvete. Prevzema in vodi sodne in privatne cenitve.

Pri Sorenjki v Kranju

dobite damsko perilo, rokavice, nogavice, predpasnike ter vso opremo za dojenčke.

Junghans ure

* svetovno znana znamka
najboljše kvalitete, dobite
pri vsakem dobrem urarju.

Prporočamo
Irgovino in
gostilno pri

**MÜLLERJU
GROSUPLJE**

**CERNE
MATIJA**

strojno mizarstvo — **GORJE 49 PRI BLEJU**
se priporoča za vsa pohištvena in stavbna
mizarška dela. — Zahtevajte prospekte!

MANUFAKTURA
v najlepši izbiri
in solidnih cenah

M. KOKL-KRANJ

Janko Rant

špecerijska trgovina
na debelo in na drobno
Kranj

„SLOVENEČ“ - je vodilni slovenski dnevnik!

**POŠTNA HRANILNICA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE**

CENTRALA V BEOGRADU,
podružnice
v Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu,
Skoplju, Podgorici in Sušaku

Glavni posli Poštne hranilnice:

SPREJEMA HRANILNE VLOGE in
plačuje zanje 4% obresti. Na vloge do zneska 2000- din se ne
more zaznamovati prepoved niti pridobiti zastavna pravica;

IZVRŠUJE PO ČEKOVNIH RAČUNIH
najhitreje in najceneje vplačila in izplačila tako v državi
kakor tudi v inozemstvu;

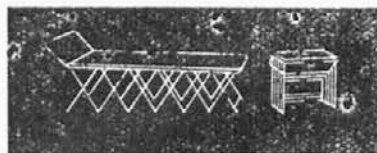
DAJE POSOJILA na podlagi
državnih in po državi garantiranih vrednostnih papirjev;

VRŠI IZPLAČILA KUPONOV
državnih vrednostnih papirjev;

VZDRŽUJE POSLOVNE ZVEZE s Pošt-
nimi hranilnicami in velikimi denarnimi zavodi po vsem svetu.

Za vse vloge pri Poštni hranilnici jamči država

Najbolj praktične
**zložljive
postelje**

za mala stanovanja,
planinske kočje, sa-
natorije, za urade
(dežurni), kuhinje, počitniške domove, vseh vrst zložljivo
pohištvo, kakor stole, mize itd., dobite pri

T. Jeglič, mizarstvo, Radovljica 110

Graobeniki, trgovci, kmetje! — Samokolnice, spojnice, vijake,
pluge, poljske in travniške brane dobite najboljše pri
J. Globočnik, kovač - Cerklje, Gorenjsko

Ivan Gogala
splošno krojaštvo

Priporoča se res ugodno na-
bavni vir vseh oblačilnih
predmetov, ki so vedno v
veliki izbiri na zalogi.

Jesenice - Gorenjsko

Zupan Franc

strojno pohištveno
in stavbno mizarstvo
RADOVLJICA
nasproti kólodvora

Marija - Ivan Jekler trgovina lesene robe
Jesenice

Pavlin Franc

založnik pivovarne „UNION“ - JESENICE

priporoča najboljše ležak in bok pivo,
katero ima stalno na zalogi.

**Leseni množinski predmeti
mizarstva in strugarstva:**

smuči — palice — ročaji — držaji
tekstil. vretena — zamaški
gumbi — igrače itd.

Mestna hranilnica

v Ljutomeru

Popularno varni denarni savod
Ustanovljena 1878. leta.

Obrestuje hranilne vloge in vloge
v tekočem računu najugodneje.
Dovoljuje posojila na menice.

Kmetje in delavci!

V združništvu je vaša moč in premoženje!
Prodajajte svoje pridelke in kupujte za svoje
potrebe le v trgovini, ki vas zastopa, to je:

Nabavna in prodajna zadruga

z omejenim jamstvom

Mirna peč pri Novem mestu

Prvovrsten in trapist-sir v blokih in hlebih ter čajno maslo
ima vedno v zalogi mlekarna in strarna

Andrej Janša, Vače-Litija

Šinkovec Ivan, Dol. Logatec

kolarstvo, izdelovanje karoserij in sodarstvo.

Za popravila jamčim. — Se priporočam!

JANKO ČEŠNIK, manufakturna trgovina
Ljubljana, Lingarjeva ulica 1

TOVARNA MOTVOZA— GROSUPLJE

»MIKRO«, D. Rebolj, trgovina laka
Ljubljana, Stari trg 17

»TORPEDO«, trgovina pisalnih strojev
Ljubljana, Miklošičeva cesta

PODPIRAJTE

PROTITUBERKULOZNO

LIGO

V MARIBORU!

TOVARNA KEMIČNIH IZDELKOV V HRASTNIKU D. D., CELJE - HRASTNIK

proizvaja in priporoča sledeče izdelke:

žgano apno in klajno apno, fosfatna in mešana gnojila, solno in žvepleno kislino, glauberjevo in grenko sol, kalijev in natrijev soliter, kristalno sodo in hrastniški pralni prašek, opojne droge in druge farm. izdelke, železooksidne barve in zeleno galico, vodotopna olja za industr. svrhe, razna sredstva za dezinfekcijo in za zaščito rastlin.

Ponudbe in informacije dobite pri vodstvu tovarne v Hrastniku

Telefon: Hrastnik št. 2

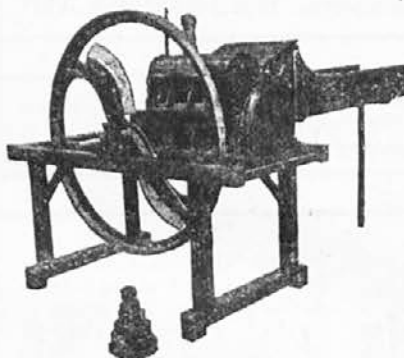
Brzjavke: Kemična Hrastnik

FERDO SMOLA

SV. JURIJ OB J. Ž.

POLJEDELSKI STROJI IN PLUGI

Solidno grajeni stroji. Praktična - novodobna konstrukcija.

Garancija.

Konkurenčne cene. Zahtevajte brezplačne informacije in ponudbe.

• Slamorenice
za ročni in motorni pogon

• Mlatilnice
raznih velikosti

• Vitli

• Elektromotorji

• Čistilnice

• Sadni mlini

• Reporeznice

• Plugi

• Okopalniki
in drugo poljedel-
sko orodje in stroji

Najuspešnejše oglasno sredstvo je »SLOVENE C«!

»LJUDSKA SAMOPOMOČ«

zavarovalna zadruga z o. j.

V MARIBORU

(v lastni palači) zavaruje zdrave osebe obeh spolov:

1. za posmrtno zavarovanje v starosti od 16 do 80. leta.
2. za posmrtno zavarovanje s skrajšanim plačevanjem prispevkov od 16. do 65. leta.
3. za doživlje in smrt v starosti od 16. do 60. leta.
4. za otro od 1. do 16. leta in se zavarovalnina izplača z dovršenim 21. letom.

Na zavarovalninah izplačala nad 42 milijonov dinarjev.

Rezervni fond znaša nad 7 milijonov din.

Zahtevajte brezplačno in brezobvezno prospekte!

Sprejemamo zastopnike!

Thoma & Co.

mehanične tkalnice
svilenih izdelkov —
barvarna — apretura
in tiskarna

Izdeluje vse vrste blaga, kakor: Crepe de chine, Crepe Satin, Crepe Mongol, Crepe marocaine. Crepe imprimé, modno svilo v različnih izdelavah, svileno podlogo za plašče. Svilene brokate, nadalje vse vrste jacquardnega blaga, brokate za odeje, satin za odeje. Svilene rute, Echarpes, Shawls

MARIBOR-POBREŽJE

Telefon št. 21-77 - Brzjavl: Thoma, Maribor

Valentin

HLADIN

znana manufakturna trgovina

V PRESERNOVI ULICI
V CELJU TELEFON
ŠTEV. 75

VELIKA IZBIRA VSEH VRST
MANUFAKTURNEGA BLAGA
PO KONKURENČNIH CENAH

*Potniki, ne pozabite
obiskati*

Prvovrstna vina,
vedno sveža topla
in mrzla jedila.

**KOLODVORSKE
RESTAVRACIJE
V CELJU**

Silvo in
Ida Krelj

AVGUST ŠTOK

Vodovodne instalacije, sanitarne in toplo-
vodne naprave, splošno kleparstvo. Sprejemam
vsa v to stroko spadajoča dela in popravila.
Postrežba solidna, cene nizke. - Telefon 218

CELJE, Aškerčeva ul. 8

FRANJO VEHOVAR

stavbno in umetno mizarstvo

V CELJU, KERSNIKOVA šte. 17

Izdeluje v svojem mo-
dernu urejenem obratu
vsakovrstno navadno
in najfinejše pohištvo,
kakor tudi izvršuje
stavbna dela. - Lastna
moderna sušilnica
za les, zaloga pohištva
v Celju, Glavni trg 13.

Vsa v kamnoseško stroko spada-
joča dela izvršuje strokovnjaško
po konkurenčnih cenah.

Zahtevajte načrte
in proračune!

**KAMNOSEŠKA
INDUSTRIJSKA DRUŽBA V CELJU**

Razlagova ulica 7. — Ustanovljena leta 1906.

**MIHAEL
DOBRAVC**

*Slikarsko,
pleskarsko in
črkoslikarsko
podjetje*

CELJE — GLAVNI TRG šte. 15

Čiščenje in popravila pisalnih in seševalnih strojev
opravi zanesljivo

BORIS SIMANDL - Ljubljana, Dvořakova ulica 3

**Kletarsko društvo !
v Ormožu**

Telefon št. 18

Priporoča svoja pristna
LJUTOMERSKA VINA.

IVAN ČRETNIK, Sv. Jurij ob juž. žel. (pri cerkvi)

Izdelujem mline, žage, mlinske in poljedelske stroje.
Lastna železolivarna in kamnolom za mlinsko kamenje,
avtogensko varjenje. Posebno priporočam sadne mline z
granitnimi valjčki in motorne žitne mline.

Kupujem staro lito železo.

**OSREDNJA KMETIJSKA
ZADRUGA**

z omejeno zavezo

**MARIBOR
MELJSKA ŠT. 10**

Telefon šte. 29-31.

Zito in mlevski izdelki,
življenjske potrebščine,
krmila, posnemalniki,
škropilnice, sredstva za
zatiranje škodljivcev,
umetna gnojila itd.

SPLOŠNA STAVBENA DRUŽBA MARIBOR • TEZNO

Delavnica za železne konstrukcije,
mostove, rezervoarje in mehanične
dele. Oddelek za električno in avto-
gensko varjenje. — Tvorница vijakov,
kovic in drobne železne robe.

Telefon Interurban 20-57
Brzjavni: SPLOSTAD

Tekstilna industrija

družba z o. z.

LAŠKO

Izdeluje volнено blago za ženske
in moške obleke ter la hubertuse

Priporočamo

KARO

čevlje

MARIBOR
Gosposka 13

ELEKTRO-BOGATAJ, Ljubljana, Instalacije
trgovina - Kongresni trg 19

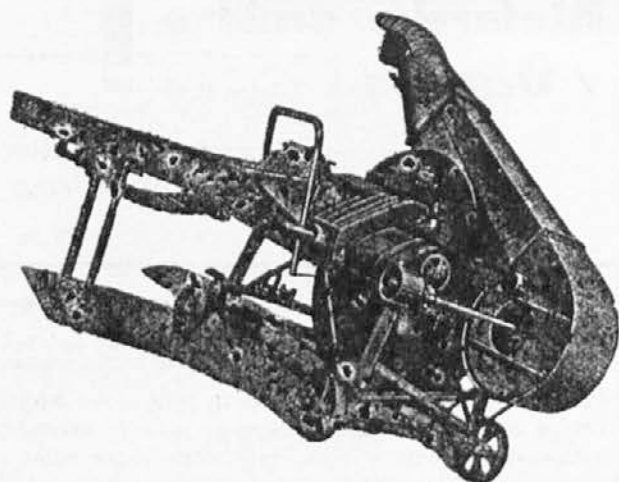

Tovarna strojev, I varna železa

J. PFEIFER

Hoče pri Mariboru

izdeluje vodne turbine vsake
velikosti, železno opremo za
žage venecijanerce in mline,
transmisije, ročne in motorne
brizgalne po lastnem patentu,
kmetijske stroje. — Strojni
deli surovi in obdelani za
tekstilno, keramično in lesno
industrijo.

Vse vrste modernih
gospodarskih strojev
najboljše
kakovosti
dobavlja najstarejša
špecialna tvornica

K. & R. JEŽEK

MARIBOR, Meljska cesta 105

MOTOROIL

DRUŽBA Z OMEJENO ZAVEZO

*Proizvodnja bencina,
mineralnih olj in masti.
Destilacijske naprave
po lastnem izumu.*

MARIBOR

V pisarni za oglase. Krojač prinese oglas, ki v
njem naznanja, da ima na zalogi več izdelanih moških oblek,
in vpraša, koliko stane? — Odgovor: »Čim večkrat inserat na-
ročite, tem ceneje bo. Kolikokrat naj ga objavimo?« — »No,
potem ga pa natisnite tolikokrat, da ne bo treba nič plačati.«

Umetno cvetlično listje, mirtne vence za neveste in birmanke, razne šopke, nagrobne vence, cvetlice iz papirja, blaga in svilu, voščene cvetlice za nagrobne vence, razne prašnike, voščene mirtne popke v raznih oblikah, zelene, srebrne in zlate mirtne vejice, razne voščene oranžne cvete in vse druge potrebščine za umetno cvetličarstvo, s papirjem ovito žico, umetne mušice (gobice), parkeljne, dimnikarje itd. izdeluje prvo domače in edino podjetje v dravski banovini

RADO PREGRAD, Podčetrtek, Dravska banovina
Industrija umetnih cvetic

Denar naložite najvarneje v

Kmetiški posojilnici
zade. z n. j. v Murski Soboti

ki je najmočnejši zadružni denarni zavod v Prekmurju

Se vedno se dobi
poceni blago pri

J. TRPINU

MARIBOR, Vetrinjska ulica 15

Železnina in puškarna

**WINTER &
LENARD**

družba z o. z.

priporoča svojo
dobro sortirano
zalogo. — So-
lidna postrežba.
Zmerne cene!

MARIBOR

Zaloga volne,
ročnih del, dam-
skih plaščev,
oblek, klobukov,
perila, nogavic,
umetnega cvetja
itd.

Lama

modna
in konfekcijska
trgovina

**SADJARJI
IN
VINOGRADNIKI!**

V Vašem interesu je, da v teku prihodnje sezone za škropljenje sadja uporabljate naša sredstva za zaščito rastlin.

ARSOKOL:

zatira jabolčnega zavijača, grozdnega molja in ostale škodljivce, ki nagrizujejo zelene dele rastlin.

SULIKOL:

zelo pripravno sredstvo za zatiranje in zdravljenje OIDIUMA (pepelke) na vinski trti in hmelju.

POLIBARIT:

zelo pripravno sredstvo za zatiranje škrlupa na jablanah in hruškah, gnilobe koščičastega sadja in drugih bolezni.

SFINKS:

za zatiranje peronospore na hmelju.

MORBAFIN:

za zatiranje listnih uši in gosenic.

*****

Pojasnila daje:

**IVAN VIRANT, ŽALEC in
ZORKA** d. BEOGRAD
d. Francuska 9

Zanimiva ugotovitev o uspehu časopisne reklame

Psihotehnični zavod v Zürichu je napravil poizvedbe o tem, katera vabilna sredstva posameznih trgovin imajo največje uspehe. Omenjeni zavod, ki v njem deluje cela vrsta znanstveno izobraženih pomožnih oseb, je poizvedoval in vprašal za mnenje okrog 8000 odjemalcev v štirih večjih mestih. Povprašane osebnosti so se imele izjaviti, kaj jih je nagnilo, kaj je povzročilo, da so se odločile za nakup v tem in tem podjetju in prodajalni. 4268 odjemalcev (enega trgovskega podjetja) se je odločilo za nakup v 43% primerov zaradi časopisnih oglasov, v 21% primerov zaradi reklame v izložbah, 15% zaradi priporočila, 4 1/8% po letakih, 2% po prospektih, 1% po vabilnih pismih, 13% po raznih drugih okoliščinah.

Oglašujte zato le v najbolj razširjenem in vodilnem dnevniku v Sloveniji, ki je »Slovenec«. — Reklama v njem je zaradi uspešnosti še vedno najcenejša!

Riko Debenjak, slikar Primorske Marije

Ustvarjalec Primorske Marije, ki jo v barvasti prilogi poklanjamo našim naročnikom v tem prvem »Slovenčevem koledarju«, je mlad slovenski umetnik, 32 letni akademski slikar Riko Debenjak, doma iz Kanala ob Soči. Kakor vidimo, je slikar svoj rojstni kraj ovekovečil tudi na tej veliki podobi, ko je postavil v ozadje primorske družine in mogočnega hrasta tudi primorsko pokrajino — svoj Kanal. Riko Debenjak, ki je šele letos v septembru prvič razstavljal v domovini — v Jakopičevem paviljonu, kjer smo sneli na fotografske plošče tudi Primorsko Marijo — je dosegel takoj velik uspeh ter pokazal, da dozoreva v zrelega umetnika, ki se je v svetu dobro in s pridom učil pri največjih svetovnih mojstrih ter se vrnil obogaten z vsemi skušnjami svetovnih slikarjev vseh časov, da iz domačega okolja in iz domače slovenske duše ustvarja v bodoče svoja velika, monumentalna dela. In eno takih prvih del je prav naša Primorska Marija, ki stoji na siromašni slovenski zemlji, iz katere raste mogočen hrast z Marijinim znamenjem — simbolom staro-

davne in trdne slovenske vernosti, pod njim pa si odpočiva slovenski primorski kmet, zagorel od sonca in dela. Kmet ponuja Mariji, ki ga je prišla na polje obiskat, kruha in vina v starem domačem vrču, Jezušček pa prisede h kmetovim otrokom in z njimi zajema iz iste sklede mleko. Ali ni to preprosto pa z vso vernostjo podana slovenska religiozna in domovinska zaverovanost v Boga in zemljo? Debenjak je to svojo kompozicijo rešil v smislu starih italijanskih mojstrov, katerih vpliv je videti tako v kompoziciji sami kakor tudi v barvah, toda vendar s tako svojsko ljubeznijo in milino ter tolikim poznanjem slikarske tehnike, da jo moramo šteti med veliko umetnino, ki si bo gotovo pridobila veliko popularnost med narodom, kamor jo pošiljamo sedaj. Debenjaku, ki leži bolan v Ljubljani, pa želimo, da bi kmalu okreval in mogel podariti svojemu narodu še več takih, iz dna narodne duše navdihnutih umetnin, kakor je njegova Primorska Marija.

Premeten pajk. Mark Twain, ameriški šaljivec, je bil nekaj časa tudi urednik nekega manjšega lista. Nekoč je dobil od enega izmed naročnikov tole vprašanje: »V zadnji številki vašega lista je bil skrit majhen pajk. Ker sem nekoliko vražjeveren, bi rad vedel, kaj to pomeni?«

Mark Twain je brž odgovoril: »Pajk je premeten in hoče imeti mirne prostore, da tam razprede svoje mreže, ki vanje lovi muhe in mušice. To ne pove in ne pomeni ne sreče ne nesreče. Pajk je hotel samo pogledati, kateri trgovec še ni nič inseriral, da se bo potem tam v prodajalni naselil in mirno užival svojo srečo do smrti.«

Zelena in revmatizem

Vsakdo, ki se bori z revmatizmom katere koli vrste, naj bi v obilni meri užival zeleno. V vsako juho jo lahko deneš, kot solato jo lahko ješ, surovo zrezano zmešaš z zrezano čebulo in z zrezanimi jabolki ter jo pripraviš s citroninim sokom in z oljem. Dober proti revmi je tudi čaj, kuhan iz semenja zelene.

Pregovor: Kdor se v vinu kopa, tudi v vinu utone.

GALERIJA OBERSNEL

NUDI UGODNO DELA
SLOVENSКИH UMETNIKOV

Stalne razstave slik,
največja izbira okvirov
iz lastne delavnice

Okviri za križev pot
po lastnih ali danih načrtih

LJUBLJANA, Gosposvetska 3
Telefon 48-78

Nekaj nasvetov za življenje

1. Nauči se težkega dela, kajti brez njega ne more biti v življenju uspeha.

Najsrečnejši človek je oni, ki je našel delo, kateremu se more posvetiti z vsem srcem in dušo. Delo pomaga človeku utrjevati značaj. Ne sramuj se rok, na katerih se poznajo sledovi dela. Čim si se odločil za svoj poklic, zberi in napni vse sile, da dosežeš uspeh. Spodnji klini življenjske lestve so polni onih, ki delajo prisiljeno in brez veselja do dela. Skušaj se čimprej preriniti skozi to gnečo, da boš lahko nemoteno plezal po življenjski lestvi kvišku.

2. Skrbi za svojo izobrazbo, kajti bodočnost pripada izobraženim.

Če si v mladosti zanemarjal svojo vzgojo, jo lahko pozneje sam izpopolnjuješ tudi z izkušnjami, v občevanju z ljudmi in s poslušanjem radio-poročil. Posečaj razne večerne tečaje, če ti le dopušča čas. Študiraj vsak dan vsaj eno uro. Ne odloži knjige, če je takoj spočetka ne razumeš. Neobhodno potrebno je vežbati duha vse življenje.

3. Ne zanemarjaj svojega zdravja, kajti fizična slabost je v življenju velika ovira.

Telesna kultura je večini ljudi neobhodno potrebna. Človek ne sme preveč jesti. Ogibaj se vsega, kar vzbuja žalost.

4. Nudi duhu in telesu vedno potrebni počitek.

Spanje je največji dar matere narave. Hitro v posteljo in hitro iz postelje. Zdrav humor človeku mnogo pomaga, da je vedno čil in zdrav. Lok, ki je vedno napet, kmalu oslabi.

5. Štedi in spoznavaj vrednost denarja.

Če se moraš sam boriti za obstanek, se nauči najprej varčevati. Živi vedno v mejah svojih dohodkov. Nikoli ne zapravljaj denarja, ki ga nimaš.

6. Posveti vse sile svojemu poklicu, imej pa tudi druge interese.

Kdor hoče doseči v življenju uspeh, mora posvetiti vse svoje sile svojemu delu in poklicu.

7. Bodi športnik, toda ne preveč strasten.

Vsak človek mora utrjevati svoje telo, če ne drugače, vsaj z daljšimi sprehodi. Šport ne sme nikoli v življenju igrati glavne vloge.

8. Bodi previden v izberi prijateljev, zlasti prijateljic.

Nihče ni dovolj previden pri izberi prijateljev. Dan za dnem imajo prijatelji dober ali slab vpliv nate. O mnogih zakonskih zvezah odloča lep obraz, toda za srečen zakon lepota še ne zadostuje. Največja nesreča je v tem, da se mladi ljudje najprej zaljubijo in poročijo, potem pa, ko se ljubezen ohladi, začno iskati v sebi lastnosti, katerih nimajo.

9. Ne bodi sebičen, pomagaj drugim.

Sebičen človek je kakor pokvarjeno dete in najbolj prazno je ono življenje, ki se suče okrog samega sebe. Največjo radost ima človek v tem, da more pomagati drugim, ki bi živeli brez njega v bedi.

10. Kuj svoj značaj.

Značaj daje delu v življenju stalnost in trdnost. Vera je to, kar verujemo, delo je to, kar delamo, značaj je to, kar smo.

O koledarskih imenih in naših godovih

Prof. Anžič Anton

Knjiga cerkvenega prava govori v svojem 761. kanonu o krstnem imenu takole: »Skrbe naj župniki, da se krščencu dá krščansko ime; če tega ne morejo doseči, naj imenu, ki so ga dali starši, dostavijo ime kakega svetnika in naj v krstno matico zapišejo obojno ime.«

Ta kanon dobesedno navaja tudi Rimski obrednik pri navodilih za krst.

Isto ponavlja novi Zakonik ljubljanske škofije v 275. členu in še dostavlja naročilo: »Med krščevanjem (krstitelj) svetnikovo ime glasno izgovarja pred drugim nekrščanskim imenom in v krstni knjigi zapiše to ime na prvo mesto. Duhovnik sme odklanjati taka imena, ki žalijo versko čustvo, ki nasprotujejo pravosti ali so drugače žaljiva.«

Mohorjev koledar pa v svojem abecednem imeniku svetnikov zelo primerno opozarja: »Naša skozi desetletja v Slovencih udomačena imena so za nas najlepša in za eno tudi značilna. Do tega spoznanja so prišli zlasti slovenski izobraženci, ki dajejo svojim otrokom zopet krepka stara imena: Peter, Miklavž, Majda, Meta, Špela, Janez, Marko, Vid itd.«

Vse to je res in pametno povedano. Vendar pa je tudi res, da se prav izobražencem že pri njihovem študiju ali pa pozneje pri branju raznih slovstev eno ali drugo ime zelo priljubi, pa bi ga rad dal tudi svojemu otroku. Ni pa mu znano, je li prav tisto ime dovoljeno ali ne. Zato smo v tem koledarju zbrali tudi taka imena, ki jih srečujemo v zemljepisu, zgodovini, bajeslovju, prirodopisu in slovstvu. Toda vsa ta navedena imena so imena svetnikov in svetnic! Če bi jih kdo želel uporabljati, ima do tega pravico prav v smislu zgorajšnjih cerkvenih odlokov.

Naj za zgled nekatera navedemo, ki se nam na prvi pogled morda zdijo čudna in nekrščanska, a so vendarle imena božjih ljubljencev.

Po deželah in krajih se imenujejo Arabija, Atik, Dalmacij, Kapitolina, Macedonij, Nil, Pacifik, Parizij, Savin, Savina, Trojan... Imena proslulih mož in žen imajo svetniki Aristid, Atila, Avrelj, Cir, Darij, Sokrat, Platon, Priam, Ptolomej, Temistokles... Iz bajeslovja in slovstva znana imena nosi mnogo božjih junakov in junakinj: Amon, Asklepijad, Dionizij, Domen, Favst, Hermes, Ifigenija, Kastor, Leonida, Nimfa, Orest, Patrokles, Romul, Satir... Tudi živalstvo in rastlinstvo je zastopano med imeni svetnikov: Leopard, Hiacint, Narcis, Neža, Oliva, Roza, Rózula (Rožica), Rozina... Med svetniki slišimo celo imena Olimpijada, Porfirij, Proces... Še mnogi pravičniki in junaki stare zaveze se v Cerkvi častijo kot svetniki, tako naši prastarši, očaki, preroki, sodniki, kralji.

Če bi se torej kdo spotikal, kadar starši otroku izberejo katero teh imen, bi ne ravnal prav. Saj nam njihove nosilce Cerkev sama stavlja za vzor, ki naj ga častimo in posnemamo, da si bomo zagotovili njegovo zaščito v nebesih.

V našem koledarju smo vsak dan, kadar je bilo mogoče, postavili tudi ime svetnice, ki tisti dan obhaja svoj god, to pa zato, da bodo mogli starši tudi svoji hčerki dati žensko ime prav na njen rojstni dan.

Prepogosto namreč celo odrasli kristjani ne vedo povedati, na kateri dan v letu imajo svoj god ali god svojega nebeškega zaščitnika, in ga na svojo dušno škodo tudi ne obhajajo. Med Slovenci naj bi se ohranila prastara in lepa navada, da namreč praznujemo svoj god ali god svojega patrona, spoznamo njegovo življenje in posnemamo njegove kreposti. Nekateri se namreč bolj oprijemajo svojega rojstnega dne, a to je neslovensko in nesamostojno posnemanje drugih narodov, kar pa posnemalcem tujega gotovo ni v čast ne v korist. Držimo se tega, kar je res naša domača slovenska navada! Nobena moja zasluga ni, da sem bil na svet rojen in zavoljo mojega rojstnega dne zemlja ne bo skočila iz tečajev. Lahko pa postane velika zasluga, če prav počastim svojega nebeškega zaščitnika na dan svojega in njegovega godu zlasti na ta način, da se ta dan udeležim sv. maše, prejmem zakramente, več molim in premišljujem življenje svojega patrona. Tudi Rimski katekizem govori pri nauku o krstu v tem smislu: »(Če si izberemo ime svetnika), nam bo kaj lahko, da nas bo podobnost imena vzpodbujala k posnemanju kreposti in svetosti, zraven pa bomo tistega, ki ga skušamo posnemati, klicali na pomoč in imeli upanje, da nam bo zaščitnik, ki nas bo branil in nas podpiral v naš dušni in telesni blagor.«

Česar ne poznamo, tega tudi prav ne cenimo. Svojega patrona pa cenimo, a ne zadosti, ker ga prečesto premalo ali pa sploh nič ne poznamo. Če bi ga poznali in vedeli, kdaj in kako je živel, kako se boril in veselil, kako trpel in zmagoval, bi ga cenili še vse više. Bil bi nam res v veliko oporo, ker bi ga posnemali in si toliko zanesljiveje priborili venec zmage. Zato je med Slovenci Mohorjeva družba prav gotovo opravila in še opravlja veliko dobro delo, ko nam opisuje življenje svetnikov in svetnic božjih že v drugi izdaji. Da bi le mi znali njen trud prav ceniti ter bi lepe življenjepise tudi brali, pa tako svoje nebeške zaščitnike bolje spoznali in jih posnemali!

K naslednjemu seznamu pripominjamo, da so godovi Jezusovi večinoma pod črko G (Gospodovi), godovi Marijini pa pod črko M (Marijini). Pri godovih papežev je dostavljeno leto smrti.

Kratice v imeniku pomenijo: a = apostol, c = cesar (cesarica), d = devica, e = evangelist, f = fundator ali ustanovitelj kakega reda, k = kralj (ica), m = mučenec (mučenica), o = opat (ica), p = papež, s = spoznavalec, š = škof, u = cerkveni učenik, v = vdova, ž = sveta žena, pr = prerok. Enako se berejo vezave črk: pmu = papež mučenec in cerkveni učenik.

A

Abdija, pr, 19. 11.
 Abdon, m, 30. 7.
 Abraham, očak, 9. 10.
 Ada = Adelajda
 Adalbert (Vojteh), šm, 23. 4.
 Adam in Eva 24. 12.
 Adavkt, šm, 24. 10.
 Adela = Adelajda
 Adelajda, c, 16. 12.
 Adolf, š, 11. 2.
 Adolf, s, 12. 6.
 Adolf, š, 17. 6.
 Adon, š, 16. 12.
 Adrijan, m, 8. 9.
 Afra, m, 24. 5.
 Afra, m, 5. 8.
 Afrodizij, m, 14. 3.
 Agab, pr, 13. 2.
 Agapa, dm, 15. 2.
 Agapij, m, 20. 11.
 Agapit (Ljubob), š, 16. 3.
 Agapit, m, 6. 8.
 Agapit, m, 18. 8.
 Agapit I., p 536, 20. 9.
 Agata (Doroslava), dm, 5. 2.
 Agaton, p 681, 10. 1.
 Agaton, m, 7. 12.
 Agatonika, m, 13. 4.
 Agej, pr, 4. 7.
 Agrikola, m, 3. 12.
 Agripina, dm, 23. 6.
 Ahacij, m, 22. 6.
 Ahilej, m, 23. 4.
 Ahilej, m, 12. 5.
 Ahacij, š, 9. 4.
 Ahacij, m, 28. 7.
 Ahacij, m, 27. 11.
 Ahvilina, dm, 13. 6.
 Alban (Belo), m, 21. 6.
 Albert, š, 8. 4.
 Albert Veliki, u, 15. 11.
 Albin (Belko), š, 1. 3.
 Albin, š, 15. 9.
 Albina, dm, 16. 12.
 Albuin, š, 5. 2.
 Aleksander (Saša), pm, 117, 3. 5.
 Aleksander, šm, 11. 8.
 Aleksander, šm, 21. 9.
 Aleksander (Savli), š, 11. 10.
 Aleksander, m, 12. 12.
 Aleksandra, m, 20. 3.
 Aleksandra, dm, 18. 5.
 Aleš, s, 17. 7.
 Alferij, o, 12. 4.
 Alfonz, š, 23. 1.
 Alfonz Ligvori, šfu, 2. 8.
 Alfonz Rodriguez, s, 30. 10.
 Alfred, o, 12. 1.
 Alipij, š, 15. 8.
 Alodija, dm, 22. 10.
 Alojzij, s, 21. 6.
 Amadej, s, 30. 3.
 Amalija (Ljubica), d, 10. 7.
 Amancij, s, 19. 3.
 Amand, š, 6. 2.
 Amat, š, 13. 9.
 Ambrozij Sienski, s, 20. 3.
 Ambrozij, šu, 7. 12.
 Amija, ž, 31. 8.
 Amon, m, 8. 9.
 Amonij, m, 9. 2.

Amros, mpr, 31. 3.
 Ana Garzia, d, 7. 6.
 Ana Marija, ž, 9. 6.
 Ana, mati M. B., 26. 7.
 Ana, pr, 1. 9.
 Anaklet, p, 13. 7.
 Ananija, m, 25. 1.
 Anastazij, m, 22. 1.
 Anastazij, š, 21. 4.
 Anastazij I., p 401, 27. 4.
 Anastazija, m, 15. 4.
 Anastazija, dm, 28. 10.
 Anastazija, m, 25. 12.
 Anatolij, š, 3. 7.
 Anatolija, dm, 9. 7.
 Andrej (Hrabroslov) Korsini, š, 4. 2.
 Andrej Bobola, m, 21. 5.
 Andrej, m, 17. 10.
 Andrej Avelinski, s, 10. 11.
 Andrej, a, 30. 11.
 Angela Folinjska, v, 4. 1.
 Angela, d, 10. 5.
 Angela Meriči, df, 31. 5.
 Angeli varuhi, 2. 10.
 Angelus, s, 5. 5.
 Anicet, pm 165, 17. 4.
 Anizija, m, 30. 12.
 Anon, š, 4. 12.
 Anokar = Oskar
 Anter, pm 236, 3. 1.
 Antija, m, 18. 4.
 Antipa, m, 11. 4.
 Anton, puščavnik, o, 17. 1.
 Anton Padovski, s, 13. 6.
 Anton Zaharija, sf, 5. 7.
 Antonija Firenška, vo, 28. 2.
 Antonija, m, 4. 5.
 Antonija, d, 27. 10.
 Antonin, o, 14. 2.
 Antonin, š, 10. 5.
 Antonin, m, 22. 8.
 Antonin, š, 31. 10.
 Antonina, m, 1. 3.
 Antonina, dm, 3. 5.
 Antuza, m, 22. 8.
 Anzelm, šu, 21. 4.
 Apolinarij, šm, 23. 7.
 Apolonij, m, 10. 4.
 Apolonij, m, 18. 4.
 Apolonija, dm, 9. 2.
 Arabija, m, 13. 3.
 Aristarh, s, 4. 8.
 Aristid, s, 31. 8.
 Arkadij, m, 12. 1.
 Arnulf, š, 18. 7.
 Arnulf, š, 15. 8.
 Aron, duhovnik, 1. 7.
 Arsenij, s, 19. 7.
 Asklepijad, šm, 18. 10.
 Asterij, š, 10. 6.
 Asterij, m, 21. 10.
 Asterija, dm, 10. 8.
 Atanazij, šu, 2. 5.
 Atanazija, v, 14. 8.
 Atih, s, 6. 11.
 Atila, o, 10. 3.
 Avguštín, š, 28. 5.
 Avguštín Kazotič, š, 8. 8.
 Avguštín, šu, 28. 8.
 Avksencij, š, 18. 2.
 Avrea (Zlata), 24. 8.
 Avrea, d, 4. 10.
 Avrelij, šu, 12. 11.

Aurelija, d, 25. 9.
 Aurelija, d, 15. 10.
 Avtonom, šm, 12. 9.

B

Balbina, d, 31. 3.
 Baldomir, s, 27. 2.
 Baltazar, k, 6. 1.
 Barbara, dm, 4. 12.
 Barbea, m, 29. 1.
 Barnaba, a, 11. 6.
 Barsaba, m, 11. 12.
 Bartolomej = Jernej
 Bartolomej, o, 11. 11.
 Basa, m, 21. 8.
 Batilda, k, 26. 1.
 Bazila, m, 19. 5.
 Bazilid, m, 12. 6.
 Bazilij Veliki, šu, 14. 6.
 Bazilisa, dm, 9. 1.
 Beat, s, 9. 5.
 Beata, m, 8. 3.
 Beatrika, m, 29. 7.
 Beda Častitljivi, u, 27. 5.
 Bega, dm, 17. 12.
 Belo = Alban
 Benedikt, of, 21. 3.
 Benedikt Niger, s, 4. 4.
 Benedikt Laber, s, 16. 4.
 Benedikt II., p 685, 7. 5.
 Benedikt IX., p 1304, 7. 7.
 Benedikta, m, 4. 1.
 Benedikta, d, 6. 5.
 Benigen, m, 13. 2.
 Benigen, š, 20. 11.
 Benjamin, m, 31. 3.
 Beno, š, 16. 6.
 Benvard, š, 25. 10.
 Benvenut, š, 22. 3.
 Berard, m, 16. 1.
 Bernard, s, 15. 6.
 Bernard, ou, 20. 8.
 Bernard Ptolomej, of, 21. 8.
 Bernard Afriški, s, 26. 8.
 Bernarda Subirú, d, 16. 4.
 Bernardin Sienski, s, 20. 5.
 Bernardin Foški, s, 27. 11.
 Berta, d, 4. 7.
 Bertrand Oglejski, š, 6. 6.
 Bertold, of, 29. 3.
 Bertram, š, 3. 7.
 Bibijana, dm, 2. 12.
 Biril, š, 21. 3.
 Blanda, žm, 10. 5.
 Blandina, m, 2. 6.
 Blanka, k, 2. 12.
 Blaž, šm, 3. 2.
 Blaženko = Makarij, Bogdan, Deodat
 Bogdan = Matija
 Bogo = Bogomir
 Bogoljub = Teofil
 Bogomil, š, 10. 6.
 Bogomila, ž, 6. 7.
 Bogomir (Bogo, Božo), š, 8. 11.
 Bojan = Mohor
 Boltežar = Baltozar
 Bona, d, 24. 4.
 Bonaventura, šu, 14. 7.
 Bonifacij, m, 14. 5.
 Bonifacij IV., p 615, 25. 5.

Bonifacij, šm, 5. 6.
 Bonifacij I., p 422, 25. 10.
 Bonoza, m, 15. 7.
 Boris, k, 2. 5.
 Boštjan = Sebastijan
 Božena = Natalija
 Božidar (Teodor), s, 20. 4.
 Božič 25. 12.
 Božo = Bogomir
 Branimir = Franc
 Branko = Franc
 Breda = Friderika
 Brezmadežna s čudodelno svetinjo, 27. 11.
 Brigita Švedska, d, 1. 2.
 Brigita Švedska, vf, 8. 10.
 Brikcij, š, 13. 11.
 Bronislava, d, 30. 8.
 Bruno, š, 17. 5.
 Bruno, of, 6. 10.
 Bruno, šm, 15. 10.
 Budislav = Gregor

C

Cecilij, s, 3. 6.
 Cecilija, dm, 22. 11.
 Celerina, m, 3. 2.
 Celestin I., p 432, 6. 4.
 Celestin V., p 1294, 19. 5.
 Celijan, m, 15. 12.
 Cezarij, s, 25. 2.
 Cezarij, m, 1. 11.
 Cilinija, ž, 21. 10.
 Ciprijan, m, 16. 9.
 Ciprijan, m, 26. 9.
 Cir, š, 14. 7.
 Cirenija, m, 1. 11.
 Cirijska, m, 5. 6.
 Cirijak, m, 7. 4.
 Cirijak, m, 8. 8.
 Ciril Aleksandrijski, šu, 9. 2.
 Ciril Jeruzalemski, šu, 18. 3.
 Ciril, m, 29. 3.
 Ciril (in Metod), slov. a., 5. 7.
 Cirila, m, 5. 7.
 Cirila, dm, 28. 10.
 Cita, d, 27. 4.
 Cozim, š, 30. 3.
 Cozim, p 418, 26. 12.
 Cvetana, Cvetka = Flora
 Cvetana, Cvetka = Antija
 Cvetko = Florijan

Č

Časlav, s, 20. 7.

D

Dafroza, m, 4. 1.
 Dalmacij, šm, 5. 12.
 Damaz I., p 384, 11. 12.
 Damijan, m, 12. 2.
 Damijan (in Kozma), m, 27. 9.
 Danijel (Dana, Danica, Danilo), pr, 21. 7.
 Darij, m, 19. 12.
 Darija (in Krizant), m, 25. 10.

Darinka = Darija = Donata
 Dativa, m, 6. 12.
 David, kpr, 29. 12.
 Davorin = Martin
 Demetriji, m, 8. 10.
 Demetriji Sremski, šm, 26. 10.
 Demetriji, m, 22. 12.
 Densdedit, s (Deodat, Bogdan), 10. 8.
 Deusdedit, p 618, 8. 11.
 Deziderij (Zeljko), šm, 11. 2.
 Deziderij, šm, 23. 5.
 Didak, s, 13. 11.
 Digna, dm, 14. 6.
 Digna, d, 11. 8.
 Digna, dm, 22. 9.
 Dinko = Dominik
 Diodor, m, 17. 1.
 Dion, m, 6. 7.
 Dionizij, š, 8. 4.
 Dionizij, šm, 9. 10.
 Dionizij, p 268, 26. 12.
 Dionizija, m, 12. 12.
 Dizma, spok., 25. 3.
 Dodak, d, 24. 4.
 Domen, š, 3. 11.
 Domicijan, s, 5. 2.
 Dominik (Vladimil), sf, 4. 8.
 Dominika, dm, 6. 7.
 Domniji, šm, 10. 4.
 Domnin, m, 21. 3.
 Domnina, dm, 14. 4.
 Domnina, m, 12. 10.
 Donacijan, šm, 6. 9.
 Donat, šm, 7. 8.
 Donat, š, 29. 10.
 Donata, m, 17. 7.
 Donata, m, 31. 12.
 Donvina, m, 23. 8.
 Dora = Doroteja
 Doroslava = Agata
 Doroteja, dm, 6. 2.
 Doroteja, m, 3. 9.
 Dragica = Karel
 Drago, s, 16. 4.
 Dragotin = Karel
 Družina sveta, ned. po 6. 1.
 Dula, m, 25. 3.
 Dunstan, š, 19. 5.
 Dušan = Spiridion
 Dvanajst bratov, m, 1. 9.

E

Eberhard, š, 23. 6.
 Edelbert, k, 24. 2.
 Edezi, m, 8. 4.
 Edilburga, d, 7. 7.
 Ediltruda, kd, 32. 6.
 Edita, d, 16. 9.
 Edmund, š, 16. 11.
 Edmund, km, 20. 11.
 Edvard, km, 18. 3.
 Edvard, k, 13. 10.
 Efrem Sirski, u, 18. 6.
 Egidij, s, 28. 1.
 Egidij, o, 1. 9.
 Eleonora, d, 21. 2.
 Elevation, šm, 20. 2.
 Elevation, pm 189, 26. 5.
 Elevation, m, 2. 10.
 Eligij, š, 1. 12.

Elija, pr, 20. 7.
 Elizabeta (Špela) Portugalska, k, 8. 7.
 Elizabeta (in Zaharija), 5. 11.
 Elizabeta, kv, 19. 11.
 Elizej, pr, 14. 6.
 Elpidij, š, 2. 9.
 Ema, v, 19. 4.
 Ema Krška, v, 27. 6.
 Emanuel, m, 26. 3.
 Emeran, šm, 22. 9.
 Emerencijana, dm, 23. 1.
 Emerik, s, 4. 11.
 Emigrij, šm, 5. 8.
 Emil (Milan), m, 22. 5.
 Emilija (Milica), d, 3. 5.
 Emilijan (Milan), s, 12. 11.
 Emilijan, š, 11. 9.
 Emilijana (Milena), d, 5. 1.
 Emilijana, m, 30. 6.
 Engelbert, š, 7. 11.
 Epifanij, š, 21. 1.
 Epigmenij, m, 24. 3.
 Epistema, žm, 5. 11.
 Erazem, šm, 2. 6.
 Erazem, m, 25. 11.
 Erazma, dm, 3. 9.
 Erhard, š, 8. 1.
 Erik, km, 18. 5.
 Ermin, š, 25. 4.
 Erna = Ertruda
 Ernest, š, 12. 1.
 Ertruda (Erna), d, 11. 9.
 Etbert, š, 6. 5.
 Etbin, o, 19. 10.
 Etebert, k, 24. 2.
 Eva (in Adam), 24. 12.
 Evald, m, 3. 10.
 Evazij, š, 2. 12.
 Evarist, pm 108, 26. 10.
 Evdocija, m, 1. 3.
 Evergij, šm, 24. 10.
 Evergij, šm, 24. 10.
 Evfebij, š, 23. 5.
 Evfemija, dm, 3. 9.
 Evfemija, m, 16. 9.
 Evfrazija, d, 13. 3.
 Evfrozina, d, 1. 1.
 Evgen, šm, 2. 5.
 Evgenij, m, 24. 1.
 Evgenij III., p 1153, 8. 7.
 Evgenij, š, 15. 11.
 Evgenij (in Makarij), m, 20. 12.
 Evgenij, š, 30. 12.
 Evgenija, dm, 25. 12.
 Evharij, š, 16. 11.
 Evlalija, dm, 12. 2.
 Evlampija, dm, 10. 10.
 Evlogij, š, 5. 5.
 Evlogij, m, 3. 7.
 Evpsihij, m, 7. 9.
 Evstahij, m, 20. 9.
 Evstazij, o, 29. 3.
 Evstohija, d, 28. 9.
 Evstohija, dm, 2. 11.
 Evstorgij, š, 18. 9.
 Evstracij, m, 13. 12.
 Evtalija, dm, 27. 8.
 Evtilij, m, 4. 2.
 Evtilij, m, 29. 9.
 Evtilijan, pm 283, 8. 12.
 Evtimij Veliki, š, 20. 1.

Evtimij, š, 11. 3.
 Evtropija, m, 30. 10.
 Evtropija, dm, 14. 12.
 Evzebij, m, 5. 3.
 Evzebij, šm, 21. 6.
 Evzebij, p 309, 26. 9.
 Evzebij, šm, 16. 12.
 Evzebija, dm, 29. 10.
 Ezdra (in Joel), pr, 13. 7.
 Ezekiel, pr, 10. 4.

F

Fabij, m, 31. 7.
 Fabijan, pm 250, 20. 1.
 Fabiola, v, 27. 12.
 Fara, d, 7. 12.
 Favst, m, 24. 6.
 Favst, m, 16. 7.
 Favst, m, 7. 8.
 Favsta, dm, 20. 9.
 Favsta, v, 19. 12.
 Favstin (in Jovita), m, 15. 2.
 Favstin, m, 15. 12.
 Fabronija, dm, 25. 6.
 Felicijan, šm, 24. 1.
 Felicijan (in Primož), m, 9. 6.
 Felicijan, m, 20. 10.
 Felicita (in Perpetua), m, 6. 3.
 Felicita s 7 sinovi, m, 10. 7.
 Felicita, m, 23. 11.
 Feliks (Srečko) Nolski, s, 14. 1.
 Feliks IV., p 530, 30. 1.
 Feliks, šm, 21. 2.
 Feliks III., p 492, 25. 2.
 Feliks Kantališki, s, 21. 5.
 Feliks I., pm 274, 30. 5.
 Feliks, s, 1. 6.
 Feliks, m, 11. 6.
 Feliks (in Nabor), m, 12. 7.
 Feliks II., pm 365, 29. 7.
 Feliks, m, 30. 8.
 Feliks, m, 6. 11.
 Feliks, šm, 15. 11.
 Feliks Valoá, sf, 20. 11.
 Felikula, dm, 13. 6.
 Ferdinand, k, 30. 5.
 Ferdinand, s, 5. 6.
 Fest, m, 22. 11.
 Fidel Sigmarinški, m, 24. 4.
 Fidel, m, 28. 10.
 Fidencij, m, 27. 9.
 Fides (Vera), dm, 1. 8.
 Fides, dm, 6. 10.
 Filemon, m, 8. 3.
 Filemon, m, 22. 11.
 Filibert, o, 20. 8.
 Filip (in Jakob), a, 1. 5.
 Filip Neri, sf, 26. 5.
 Filip, s, 6. 6.
 Filip (Zdenko), Benicij, s, 23. 8.
 Filip, m, 13. 9.
 Filipa, m, 20. 9.
 Filomen, m, 29. 11.
 Filomena, d, 5. 7.
 Filon, m, 25. 4.
 Firucin, š, 25. 9.
 Firmin, š, 11. 10.
 Firmina, dm, 24. 11.
 Flavija Domitila, dm, 7. 5.

Flavijan, m, 28. 1.
 Flavijan, š, 18. 2.
 Flavijan, m, 22. 12.
 Flavijana, d, 5. 10.
 Flor (Cvetko), m, 18. 8.
 Flor, m, 22. 12.
 Florencij, š, 17. 10.
 Flora (Cvetka, Cvetana), dm, 24. 11.
 Florencij, š, 3. 1.
 Florentin, š, 16. 10.
 Florentina, d, 20. 6.
 Florijan (Cvetko), m, 4. 5.
 Foka, šm, 14. 7.
 Fortunat, s, 1. 6.
 Fortunat, m, 11. 6.
 Fortunat (in Mohor), m, 12. 7.
 Fortunata, dm, 14. 10.
 Frančišek (Branimir, Branko) Salski, šu, 29. 1.
 Frančišek Kle, m, 17. 2.
 Frančišek Pavelski, sf, 2. 4.
 Frančišek Hieronimski, s, 11. 5.
 Frančišek Karáčolo, sf, 4. 6.
 Frančišek Regis, s, 16. 6.
 Frančišek Solan, s, 14. 7.
 Frančišek Asiškega rane, 17. 9.
 Frančišek Asiški, sf, 4. 10.
 Frančišek Borgia, s, 10. 10.
 Frančišek Ksaver, s, 3. 12.
 Frančiška Rimska, o, 9. 3.
 Fredesvinda, d, 19. 10.
 Friderik (Mirko, Miroslav), šm, 18. 7.
 Fridolin, o, 6. 3.
 Frigid, š, 3. 2.
 Fruktuozi, šm, 21. 1.
 Fruktuoza, m, 23. 8.
 Frumencij, š, 27. 10.
 Fulgencij, š, 1. 1.
 Fuska, dm, 13. 2.

G

Gabin, m, 19. 2.
 Gabrijel žalostne M. B., s, 27. 2.
 Gabrijel nadangel, 24. 3.
 Gaj, pm 296, 22. 4.
 Gal, o, 16. 10.
 Gala, v, 5. 10.
 Galata, m, 19. 4.
 Galikan, m, 25. 6.
 Gangolf, m, 11. 5.
 Gaspar (Gašper), k, 6. 1.
 Gaudencij (Veseljko), š, 22. 1.
 Gaudencij, šm, 14. 10.
 Gaudencij, š, 25. 10.
 Gaudencija, dm, 30. 8.
 Gaudijoz, s, 7. 3.
 Gaudijoz, š, 26. 10.
 Gedeon (in Jozve), 1. 9.
 Gelazij, p 496, 21. 11.
 Genezij, m, 25. 8.
 Genovefa, d, 3. 1.
 Gentil, m, 5. 9.
 Genuin (in Albin), š, 5. 2.
 Georgija, d, 15. 2.
 Gerard, š, 23. 4.
 Gerard, šm, 24. 9.

Gerard Majela, s, 16. 10.
 German, š, 12. 5.
 German, š, 28. 5.
 Germana, d, 15. 6.
 Geruncij, š, 25. 8.
 Gervazij (in Protazij), m, 19. 6.
 Getulij, m, 10. 6.
 Gizela, ko, 7. 5.
 Glicerija, m, 13. 5.
 Gordij, m, 3. 1.
 Gorgonij, m, 9. 9.
 Gorgonija, d, 9. 12.
 Gorkumski muč., 9. 7.
 Gospodovo obrezovanje 1. 1.
 Gospodovo ime, 2. 1.
 Gospodovo razglašenje, 6. 1.
 Gospodovo darovanje, 2. 2.
 Gospodova Rešnja Kri, 1. 7.
 Gospodovo spremenjenje, 6. 8.
 Gospodovo rojstvo, 25. 12.
 Gotfrid (Bogomir), š, 8. 11.
 Gothard, š, 4. 5.
 Gracijan, š, 18. 12.
 Grata, v, 1. 5.
 Gregor X., p 1276, 10. 1.
 Gregor II., p 731, 13. 2.
 Gregor Niški, š, 9. 3.
 Gregor I. Veliki, pu 604, 12. 3.
 Gregor Nacijanski, šu, 9. 5.
 Gregor VII., p 1085, 25. 5.
 Gregor Čudodelnik, š, 17. 11.
 Gregor III., p 741, 28. 11.
 Groznata, s, 14. 7.
 Gudelija, m, 29. 9.
 Guntram, k, 28. 3.
 Gvarin, š, 6. 2.
 Gvidon, o, 31. 3.
 Gvidon Kortonski, s, 16. 6.
 Gvidon, s, 12. 9.

H

Habakuk, pr, 15. 1.
 Hadrijan, m, 4. 3.
 Hadrijan, m, 8. 9.
 Hedviga (Vika), 17. 10.
 Hegezip, s, 7. 4.
 Heladij, š, 18. 2.
 Heladij, m, 28. 5.
 Helena (Jelena, Jelka), k, 15. 4.
 Helena, d, 22. 5.
 Helena, cv, 18. 8.
 Heliodor, š, 3. 7.
 Hema = Ema
 Henrik Suzo, s, 2. 3.
 Henrik Zdih, š, 25. 6.
 Henrik I., c, 15. 7.
 Heribert, š, 16. 3.
 Herkulan, š, 12. 8.
 Herma, s, 9. 5.
 Hermagor (Bojan) = Mohor
 Herman Jožef, s, 7. 4.
 Hermenegild, m, 13. 4.
 Hermes, m, 4. 1.
 Hermes, m, 28. 8.
 Hermil, m, 13. 1.
 Hermina, d, 24. 12.
 Heron, m, 14. 12.

Hieronim Emiliani, sf, 20. 7.
 Hieronim, m, 30. 9.
 Hierotej, s, 4. 10.
 Higin, pm, 142, 11. 1.
 Hijacint, s, 17. 8.
 Hijacint, m, 11. 9.
 Hijacinta, d, 30. 1.
 Hijonija, dm, 3. 4.
 Hilarij (Radovan), šu, 14. 1.
 Hilarij, m, 16. 3.
 Hilarij, p 468, 10. 9.
 Hilarija, m, 12. 8.
 Hilarija, m, 3. 12.
 Hilarijon, o, 21. 10.
 Hildegarda, d, 17. 9.
 Hiltruda, d, 27. 9.
 Hipolit, m, 13. 8.
 Hipolit, šm, 22. 8.
 Honorata, d, 11. 1.
 Honorij, š, 30. 9.
 Honorij, m, 30. 12.
 Hormizda, m, 8. 8.
 Hortulan, m, 28. 11.
 Hozana Kotorska, d, 27. 4.
 Hrabroslav = Andrej
 Hrizogon, m, 24. 11.
 Hubert, š, 3. 11.
 Hugolin, m, 13. 10.
 Hugolin pušč., 11. 12.
 Hugon, š, 1. 4.
 Hugon, š, 17. 11.

I

Ida, d, 13. 4.
 Ida, ž, 4. 9.
 Ida, d, 29. 10.
 Ifigenija, d, 21. 9.
 Ignacij (Igo, Ognjeslav), Antijohijski, šum, 1. 2.
 Ignacij Lojolski, sf, 31. 7.
 Ignacij, š, 23. 10.
 Ignacij, šm, 17. 12.
 Ija, m, 4. 8.
 Ildefon, š, 23. 1.
 Iluminata, d, 29. 11.
 Ingen, m, 20. 12.
 Ingenuin = Genuin
 Inocencij V., p 1276, 22. 6.
 Inocencij I., p 417, 28. 7.
 Irena (Mirolava), d, 21. 2.
 Irena, dm, 5. 4.
 Irena, m, 5. 5.
 Irena, m, 18. 9.
 Irena, dm, 20. 12.
 Irenej Sremski, šm, 6. 4.
 Irenej, šm, 28. 6.
 Irmina = Hermina
 Ishirijon, m, 22. 12.
 Ivan = Janez
 Ivana (Jana) Valoá, žf, 4. 2.
 Ivana Orleanska, d, 30. 5.
 Ivana Šantalska, v, 21. 8.
 Ivon, s, 19. 5.
 Izabela, k, 4. 1.
 Izabela, d, 31. 8.
 Izaija, pr, 6. 7.
 Izak, m, 12. 11.
 Izidor, š, 2. 1.
 Izidor Seviljski, šu, 4. 4.
 Izidor kmet, s, 15. 5.

J

Jakob (Radoslav), Oldo, s, 18. 4.
 Jakob ml., a, 1. 5.
 Jakob st., a, 25. 7.
 Jakob pušč., 6. 8.
 Jakob iz Mark, s, 28. 11.
 Jana = Ivana
 Janez Zlatoust, šu, 27. 1.
 Janez Miloščinar, š, 30. 1.
 Janez Bosko, sf, 31. 1.
 Janez Britski, m, 4. 2.
 Janez Matski, sf, 8. 2.
 Janez od Križa, s, 5. 3.
 Janez od Boga, sf, 8. 3.
 Janez Sarkander, m, 17. 3.
 Janez Damaščan, su, 27. 3.
 Janez Kapistran, s, 28. 3.
 Janez Klimak, o, 30. 3.
 Janez Ev. Latin. vrat, 6. 5.
 Janez Avilski, s, 10. 5.
 Janez Salski, s, 15. 5.
 Janez Nepomuk, m, 16. 5.
 Janez Rossi, s, 23. 5.
 Janez I., pm 526, 27. 5.
 Janez Fakundski, s, 12. 6.
 Janez Krstnik, rojen, 24. 6.
 Janez in Pavel, m, 26. 6.
 Janez Gvalbert, of, 12. 7.
 Janez Kolumbin, sf, 31. 7.
 Janez Vianej, s, 9. 8.
 Janez Berhonans, s, 13. 8.
 Janez Endes (Ed), sf, 19. 8.
 Janez Krstnik, obglavljen, 29. 8.
 Janez Leonard, sf, 10. 10.
 Janez Kentski, s, 20. 10.
 Janez Perboár, m, 7. 11.
 Janez od Križa, su, 24. 11.
 Janez Evangelist, a, 27. 12.
 Jamarij, šm, 19. 9.
 Jazon, m, 3. 12.
 Jedert Nivelska, d, 17. 3.
 Jedert, d, 16. 11.
 Jelena = Helena
 Jelislava = Elizabeta
 Jelka = Helena
 Jeremija, pr, 1. 5.
 Jernej, a, 24. 8.
 Joahim, oče D. M., 16. 8.
 Job, pr, 10. 5.
 Joel, pr, 13. 7.
 Jolanda, bl., 16. 6.
 Jona, pr, 21. 9.
 Jordan, o, 15. 2.
 Jošt, o, 17. 5.
 Jovita, m, 15. 2.
 Jozafat Kunčević, šm, 14. 11.
 Jozve (in Gedeon), 1. 9.
 Jožef ženin D. M., 19. 3.
 Jožef Oriol, s, 23. 3.
 Jožef Kotolengo, s, 30. 4.
 Jožef Kalasanški, sf, 27. 8.
 Jožef Kupertinski, s, 18. 9.
 Juda, a, 28. 10.
 Judita, m, 6. 5.
 Jukund, š, 14. 11.
 Jukunda, dm, 27. 7.
 Jukunda, d, 25. 11.
 Julij, s, 31. 1.
 Julij I., p 352, 12. 4.
 Julij, m, 27. 5.
 Julij, m, 19. 8.

Julij, m, 1. 7.
 Julij, m, 20. 12.
 Julija, dm., 22. 5.
 Julija, dm, 21. 7.
 Julija, dm, 10. 12.
 Julijan, m, 7. 1.
 Julijan, m, 9. 1.
 Julijan, m, 19. 2.
 Julijan, m, 16. 3.
 Julijan, m, 28. 8.
 Julijan, pušč., 18. 10.
 Julijana, v, 7. 2.
 Julijana, dm, 16. 2.
 Julijana, Falkonieri, df, 19. 6.
 Julijana, m, 17. 8.
 Julita, m, 16. 6.
 Julita, m, 30. 7.
 Juri, m, 24. 4.
 Just, š, 28. 5.
 Just, m, 14. 7.
 Just, š, 14. 10.
 Just, m, 18. 10.
 Just, m, 2. 11.
 Justa, m, 15. 7.
 Justin, m, 14. 4.
 Justina, m, 16. 6.
 Justina, dm, 26. 9.
 Justina, dm, 7. 10.
 Justina, dm, 30. 11.
 Juta, v, 13. 1.
 Juvenal, š, 3. 5.
 Juvencij, š, 8. 2.
 Juvencij, m, 1. 6.

K

Kaj, m, 4. 3.
 Kaj, š, 27. 9.
 Kajetan, sf, 7. 8.
 Kaliopa, m, 8. 6.
 Kalist I., pm, 222, 14. 10.
 Kamil, sf, 18. 7.
 Kamil, m, 25. 9.
 Kancijan, m, 31. 5.
 Kandid, m, 9. 3.
 Kandid, m, 3. 10.
 Kandida, ž, 6. 6.
 Kandida, dm, 29. 8.
 Kanut (Kmet), km, 19. 1.
 Kapitolina, m, 27. 10.
 Karel (Dragotin), s, 14. 3.
 Karel Boromejski, š, 4. 11.
 Karitas, dm, 1. 8.
 Karmelska Marija, 16. 7.
 Karp, šm, 13. 4.
 Karp, s, 13. 10.
 Kasij, š, 29. 6.
 Kasij, m, 7. 8.
 Kasijan, m, 13. 8.
 Kast, m, 22. 5.
 Kastor, m, 28. 3.
 Kastor, m, 28. 12.
 Kastul, m, 30. 11.
 Katarina Riči, d, 13. 2.
 Katarina Genovska, v, 22. 3.
 Katarina Švedska, v, 22. 3.
 Katarina Sienska, d, 30. 4.
 Katarina, dm, 25. 11.
 Kazimir, s, 4. 3.
 Kelidonij, m, 3. 3.
 Kelidonija, d, 13. 10.
 Kilijan, šm, 8. 7.
 Klara, df, 12. 8.

Klara, d, 18. 8.
 Klavdij, m, 30. 10.
 Klavdij, m, 8. 11.
 Klemen Dvořak, s, 15. 3.
 Klemen I., pm, 101, 23. 11.
 Kleofa, m, 25. 9.
 Klet, pm, 90, 26. 4.
 Klotilda, k, 3. 6.
 Klotilda, dm, 23. 10.
 Kocijan = Kancijan
 Kodrat, m, 10. 3.
 Kojinta, m, 8. 2.
 Koleta (Nikoleta), d, 6. 3.
 Koloman, m, 13. 10.
 Kolumba, dm, 31. 12.
 Kolumban, o, 21. 11.
 Koncesa, m, 8. 4.
 Konrad, s, 19. 2.
 Konrad, s, 18. 4.
 Konrad, š, 26. 11.
 Konsorcija, d, 22. 6.
 Konstancija, dm, 19. 9.
 Konstantin, šm, 29. 1.
 Korbinijan, š, 8. 9.
 Kordula, dm, 22. 10.
 Kornelij, š, 2. 2.
 Kornelij, pm, 253, 16. 9.
 Korona, m, 14. 5.
 Kozma, m, 27. 9.
 Kraljica miru, 9. 7.
 Krescencij, m, 14. 9.
 Krescencija, d, 6. 4.
 Krescent, š, 29. 12.
 Krisp, s, 18. 8.
 Krispin, šm, 19. 11.
 Krispina, m, 5. 12.
 Kristijan, m, 17. 2.
 Kristijana, ž, 15. 12.
 Kristina, dm, 24. 7.
 Kristina, d, 15. 12.
 Krišpin, m, 25. 10.
 Krištof Milanski, s, 11. 3.
 Krištof, m, 25. 7.
 Krištof, m, 31. 10.
 Krizant, m, 25. 10.
 Ksantipa, ž, 23. 9.
 Ksist = Sikst
 Kunibert, š, 12. 11.
 Kunigunda, c, 3. 3.
 Kutbert, š, 20. 3.
 Kvadrat, s, 26. 5.
 Kvartila, m, 19. 3.
 Kvirin, m, 30. 3.
 Kvirin, šm, 4. 6.

L

Ladislav, k, 27. 6.
 Lambert, šm, 17. 9.
 Larg, m, 8. 8.
 Lavra, d, 17. 6.
 Lavrencij (Lovro) Brindiški, s, 22. 7.
 Lavrencij, m, 10. 8.
 Lavrencij Justiniani, š, 5. 9.
 Lavrijan, šm, 4. 7.
 Lazar, š, 17. 12.
 Lea, v, 22. 3.
 Leander, š, 27. 2.
 Lenart (Leonard), o, 6. 11.
 Lenart Portomavriški, s, 26. 11.
 Leodegar, šm, 2. 10.
 Leokadija, dm, 9. 12.

Leon, š, 20. 2.
 Leon, šm, 14. 3.
 Leon, š, 22. 4.
 Leon I. Veliki, pu 461, 11. 4. 11. 4.
 Leon IX., p 1054, 19. 4.
 Leon III., p 816, 12. 6.
 Leon II., p 683, 28. 6.
 Leon IV., p 855, 17. 7.
 Leonard = Lenart
 Leoncij, š, 13. 1.
 Leoncija, m, 6. 12.
 Leonida, m, 22. 4.
 Leopard, m, 30. 9.
 Leopold, k, 15. 11.
 Liberat, m, 20. 12.
 Liberij, š, 30. 12.
 Liborij, š, 23. 7.
 Lidija, m, 27. 3.
 Lidija, v, 3. 8.
 Ligorij, m, 13. 9.
 Lilloza, m, 27. 7.
 Lin, pm, 79, 23. 9.
 Lioba, d, 28. 9.
 Ljubica = Amalija
 Ljubo = Agapit
 Ljudmila, kv, 16. 9.
 Loretska Marija, 10. 12.
 Lovro = Lavrencij
 Lucij I., pm, 254, 4. 3.
 Lucij, m, 20. 8.
 Lucija, dm, 13. 12.
 Lucijan, šm, 7. 1.
 Lucila, dm, 31. 10.
 Lucina, ž, 30. 6.
 Ludgar, š, 26. 3.
 Ludovik Tutuluški, š, 19. 8.
 Ludvik, k, 25. 8.
 Ludvik Bertrand, s, 9. 10.
 Ludovika Albertoni, v, 31. 1.
 Ludovika Marijah, f, 15. 3.
 Luka, e, 18. 10.
 Lukrecija, dm, 23. 11.

M

Macedonij, m, 12. 9.
 Magdalena (Majda) Barat, d, 25. 5.
 Makabejci, m, 1. 8.
 Makarij (Blaženko) Aleksandrijski, o, 2. 1.
 Makarij Veliki, o, 15. 1.
 Makarij, š, 10. 3.
 Makarij, s, 1. 4.
 Makarij, m, 20. 12.
 Makra, dm, 6. 1.
 Makrina, ž, 14. 1.
 Makrina, d, 19. 7.
 Maksencij, m, 12. 12.
 Maksim, š, 8. 1.
 Maksim, š, 5. 5.
 Maksim, šm, 29. 5.
 Maksim, š, 27. 12.
 Maksima, m, 26. 3.
 Maksima, d, 16. 5.
 Maksima, dm, 30. 7.
 Maksima, m, 2. 9.
 Maksima, m, 1. 10.
 Maksimijan, š, 21. 2.
 Maksimilijan, š, 12. 10.
 Maksimin, š, 8. 6.
 Malahija, pr, 14. 1.

Malahija, š, 3. 11.
 Mamant, m, 17. 8.
 Mamert, š, 11. 5.
 Mang, o, 6. 9.
 Mansuet, š, 19. 2.
 Mansuet, 3. 9.
 Manuel, m, 17. 6.
 Marcel I., pm, 309, 16. 1.
 Marcel, m, 19. 2.
 Marcel, m, 29. 6.
 Marcel, šm, 14. 8.
 Marcel, m, 4. 9.
 Marcela, v, 31. 1.
 Marcelijan, m, 18. 6.
 Marcelin, pm, 304, 26. 4.
 Marcelin, m, 2. 6.
 Marcelina, d, 17. 7.
 Marcija, m, 3. 3.
 Marcija, m, 21. 6.
 Marcija, m, 2. 7.
 Marcijal, š, 30. 6.
 Marcijal, m, 22. 8.
 Marcijan, šm, 14. 6.
 Marcijana, dm, 9. 1.
 Mardonij, m, 24. 1.
 Mardonij, m, 23. 12.
 Marij, m, 19. 1.
 Marijina zaroka, 23. 1.
 Marijino očiščevanje, 2. 2.
 Marija Lurška, 11. 2.
 Marijino oznanjenje, 25. 3.
 Marija 7 žalosti, cvet. petek
 Marija Matí dobrega sveta, 26. 4.
 Marija pomoč kristjanov, 24. 5.
 Marija srednica milosti, 31. 5.
 Marija Matí milosti božje, 9. 6.
 Marija vedne pomoči, 27. 6.
 Marijino obisk, 2. 7.
 Marija Kraljica miru, 9. 7.
 Marija Karmelska, 16. 7.
 Marijina ponižnost, 17. 7.
 Marija Snežna, 5. 8.
 Marija, pribežališče grešnikov, 13. 8.
 Marijino vnebovzetje, 15. 8.
 Marijino Srce, 23. 8.
 Marija, Matí božjega Pastirja, 3. 9.
 Marijino rojstvo, 8. 9.
 Marijino ime, 12. 9.
 Marija 7 žalosti, 15. 9.
 Marija, rešiteljica jetnikov, 24. 9.
 Marija, Kraljica rožnega venca, 7. 10.
 Marijino materinstvo, 11. 10.
 Marijina čistost, 16. 10.
 Marijino darovanje, 21. 11.
 Marijino brezmadežno spočetje, 8. 12.
 Marija Loretska, 10. 12.
 Marijino pričakovanje porodca, 18. 12.
 Marija Egiptovska spok., 2. 4.
 Marija Kleofova, ž, 9. 4.
 Marija Magdal. Pazzi, d, 29. 5.
 Marija, ž, 29. 6.

Marija Magdalena spok., 22. 7.
 Marija Jezusovih ran, d, 6. 10.
 Marija Saloma, ž, 22. 10.
 Marija, m, 1. 11.
 Marijan, m, 17. 1.
 Marijan, m, 17. 10.
 Marijana = Marija Ana
 Marin, m, 3. 3.
 Marin, m, 8. 8.
 Marin, m, 26. 12.
 Marina, d, 18. 6.
 Marjeta (Margarita, Meta), d, 28. 1.
 Marjeta Kortonska, spok., 22. 2.
 Marjeta Škotska, kv., 10. 6.
 Marjeta, dm, 20. 7.
 Marjeta Alakok, d, 17. 10.
 Marko, e, 25. 4.
 Marko, m, 18. 6.
 Marko Križevčan, m, 7. 9.
 Marko, p 336, 7. 10.
 Marta, dm, 32. 2.
 Marta, d, 29. 7.
 Martin (Davorin), š, 1. 7.
 Martin, o, 24. 10.
 Martin, š, 11. 11.
 Martin I., pm 653, 12. 11.
 Martina, dm, 30. 1.
 Matej, ae, 21. 9.
 Matern, š, 14. 9.
 Matija (Bogdan), a, 24.(25.) 2.
 Matilda, d, 26. 2.
 Matilda Nemška, k, 14. 3.
 Maver, o, 15. 1.
 Maver, m, 22. 11.
 Mavra, dm, 30. 11.
 Mavricij, m, 22. 9.
 Mavrilič, š, 13. 9.
 Medard, š, 8. 6.
 Mehtilda, d, 10. 4.
 Melanij, š, 6. 1.
 Melanij, š, 22. 10.
 Melanija, ž, 31. 12.
 Melecij, š, 12. 2.
 Melecij, š, 4. 12.
 Melhijor, k, 6. 1.
 Melhijor Grodecki, m, 7. 9.
 Melitina, m, 15. 9.
 Melkijad, p 314, 10. 12.
 Mena, m, 11. 11.
 Merkur, m, 25. 11.
 Merkurija, m, 12. 12.
 Metod (in Ciril), slovanska apostola, 5. 7.
 Mihaela nadang. prikazen, 8. 5.
 Mihael nadangel, 29. 9.
 Mihej, pr, 15. 1.
 Miklavž = Nikolaj
 Milan = Emilijan
 Milan, š, 11. 9.
 Milena = Emilijana
 Milica = Emilija
 Milka = Ljudmila
 Mirko = Friderik
 Miron, m, 17. 8.
 Miropa, m, 13. 7.
 Miroslav = Friderik
 Miroslava = Irena
 Modest Krški, š, 31. 3.
 Modest, m, 15. 6.

Modesta, d, 4. 11.
Mohor(in Fortunat), m,
12. 7.
Monika, v, 4. 5.
Montan, m, 17. 6.
Mozes, pr, 4. 9.

N

Nabor, m, 12. 7.
Nada (Spes), dm, 1. 8.
Nahum, pr, 1. 12.
Najdba sv. Križa, 3. 5.
Najdba sv. Štefana, 3. 8.
Narcis, m, 2. 1.
Narcis, šm, 18. 3.
Narcis, š, 29. 10.
Natalija (Božena), m, 27. 7.
Natalija, ž, 1. 12.
Nazarij, m, 12. 6.
Nazarij, m, 28. 7.
Nedolžni otroci, 28. 12.
Nemezij, m, 19. 12.
Neofit, m, 20. 1.
Nerej, m, 12. 5.
Neronovi, m, 24. 6.
Nestor, šm, 26. 2.
Neža (Janja), dm, 21. 1.
Neža Praška, d, 2. 3.
Neža Montepulčanska, d,
20. 4.
Nicefor, š, 13. 3.
Niceta, m, 24. 7.
Nikander, m, 17. 6.
Nikazij, šm, 14. 12.
Nikolaj, m, 9. 7.
Nikolaj Tolentinski, s, 10. 9.
Nikolaj I., p 867, 13. 11.
Nikolaj Tavelič, m, 14. 11.
Nikolaj, š, 6. 12.
Nikomed, m, 15. 9.
Nil, šm, 20. 2.
Nil, o, 12. 11.
Nimfa, m, 19. 1.
Nimfa, dm, 10. 11.
Nimija, m, 12. 8.
Nivard, s, 7. 2.
Norbert, šf, 6. 6.
Notburga, d, 13. 9.
Novat, s, 20. 6.

O

Obdulija, d, 5. 9.
Odilo, o, 1. 1.
Odon, o, 18. 11.
Odorik, s, 28. 1.
Ognjeslav = Ignacij
Olga, k, 11. 7.
Olimpij, m, 26. 7.
Olimpijada, v, 17. 12.
Oliva, d, 3. 6.
Onezim, šm, 16. 2.
Optat, š, 31. 8.
Orest, m, 9. 11.
Orest, m, 13. 12.
Oskar (Anskar), š, 3. 2.
Otilija, d, 13. 12.
Otmár, o, 16. 11.
Oton, m, 16. 1.
Oton, š, 23. 3.
Oton, š, 2. 7.
Ozej, pr, 4. 7.
Ožbolt (Osvald), km, 5. 8.

P

Pacifik, s, 25. 9.
Pafnucij, š, 11. 9.
Pafnucij, m, 24. 9.
Pahonij, o, 14. 5.
Palmacij, m, 5. 10.
Pamfil, m, 1. 6.
Pamfil, m, 21. 9.
Pankracij, šm, 3. 4.
Pankracij, m, 12. 5.
Pantaleon, m, 27. 7.
Papija, š, 22. 2.
Paramon, m, 29. 11.
Parizij, s, 11. 6.
Pashal I., p 824, 14. 5.
Pashal Bejlonski, s, 17. 5.
Pashazij, m, 6. 12.
Pastor, m, 29. 3.
Pastor, s, 26. 7.
Paterij, š, 21. 2.
Patricija, dm, 25. 8.
Patrik, š, 17. 3.
Patrokles, m, 21. 1.
Pavel puščavnik, 15. 1.
Pavel, m, 20. 3.
Pavel od Križa, sf, 28. 4.
Pavel, šm, 7. 6.
Pavel, m, 26. 6.
Pavel (in Peter), a, 29. 6,
30. 6.
Pavel, m, 25. 7.
Pavla, v, 26. 1.
Pavla, dm, 3. 6.
Pavla, dm, 10. 8.
Pavlin II., Oglejski, š, 11. 1.
Pavlin Nolski, š, 22. 6.
Pavlin, š, 31. 8.
Pavlina, m, 6. 6.
Pavlina, m, 2. 12.
Pavlovo spreobrnjenje,
25. 1.
Pelagija, m, 23. 3.
Pelagija, m, 11. 7.
Pelevizij, m, 7. 4.
Pelin, š, 5. 12.
Peregrin, šm, 16. 5.
Peregrin, šm, 13. 6.
Peregrin, s, 28. 7.
Perpetua, m, 6. 3.
Perpetua, ž, 4. 8.
Perseveranda, d, 26. 6.
Peter, š, 9. 1.
Peter Orseolo, s, 10. 1.
Peter Nolasko, s, 28. 1.
Peter Damijan, šu, 23. 2.
Peter Gonzalez, o, 15. 4.
Peter Kanizij, su, 27. 4.
Peter, m, 29. 4.
Peter Tarantazijski, š, 8. 5.
Peter Regalat, s, 13. 5.
Peter (in Pavel), a, 29. 6.
Peter Emár, sf, 3. 8.
Peter Klaver, s, 9. 9.
Peter Alkantarski, s, 19. 10.
Peter Hrizolog (Zlatoslav),
šu, 4. 12.
Peter Furié, š, 9. 12.
Petronij, š, 4. 10.
Petronila, d, 31. 5.
Petrov stol v Rimu, 18. 1.
Petrov stol v Antijohiji,
22. 2.
Petrove vezi, 1. 8.

Pij V., p 1572, 5. 5.
Pij I., pm 157, 11. 7.
Pija, m, 19. 1.
Pijencija, d, 11. 10.
Pijonij, m, 1. 2.
Placid, m, 5. 10.
Placida, d, 11. 10.
Platon, m, 1. 10.
Plavt, m, 29. 9.
Plavtila, ž, 20. 5.
Polihronij, šm, 17. 2.
Polikarp, šm, 26. 1.
Pompoza, dm, 19. 9.
Poncijan, pm 235, 19. 11.
Porcijunkula, 2. 8.
Porfirij, m, 16. 2.
Posvečenje Odrešenika
cerkve, 9. 11.
Posvečenje cerkve Petra
Pavelskega, 18. 11.
Potamijena, dm, 28. 6.
Povišanje sv. Križa, 14. 9.
Pragmacij, š, 22. 11.
Prakseda, d, 20. 6.
Prakseda, d, 21. 7.
Prepedigna, m, 18. 2.
Priam, m, 28. 5.
Primitiva, m, 24. 2.
Primož, m, 9. 6.
Priscila, ž, 16. 1.
Prisk, m, 4. 1.
Prisk, m, 26. 5.
Priska, dm, 18. 1.
Privat, m, 28. 9.
Prob, m, 11. 10.
Prob, m, 10. 11.
Proces, m, 2. 7.
Prokop, s, 27. 2.
Prokop, o, 4. 7.
Prosper, š, 25. 6.
Prot, m, 11. 9.
Protazij, m, 19. 6.
Ptolomej, š, 24. 8.
Publija, om, 9. 10.
Pudencijana, d, 19. 5.
Pudent, s, 19. 5.
Pulherija, c, 10. 9.

R

Radegunda, k, 13. 8.
Radovan = Hilarij
Rafael nadangel, 24. 10.
Rajmund Penjafortski, sf,
23. 1.
Rajmund, s, 31. 8.
Rajnelda, dm, 16. 7.
Rajnerij, s, 16. 6.
Rane sv. Franciška, 17. 9.
Regina, dm, 7. 9.
Regul, š, 30. 3.
Remigij, š, 1. 10.
Restituta, dm, 17. 5.
Restituta, dm, 27. 5.
Rešnja Kri Jezusova, 1. 7.
Rihard, k, 7. 2.
Rihard, š, 3. 4.
Roberto, 17. 4.
Roberto, of, 29. 4.
Roberto Belarmin, šu, 13. 5.
Robert, o, 7. 6.
Roderik, m, 13. 3.
Roger, s, 28. 1.
Rok, s, 16. 8.

Roman, of, 28. 2.
Roman, o, 22. 5.
Roman, m, 9. 8.
Roman, š, 23. 10.
Roman, m, 18. 11.
Romana, d, 23. 2.
Romuald, of, 7. 2.
Romul, m, 17. 2.
Romula, d, 23. 7.
Roza Limska, d, 30. 8.
Roza, d, 4. 9.
Rozalija, d, 4. 9.
Rozina, v, 13. 3.
Rózula, m, 14. 9.
Rudolf, m, 17. 4.
Rudolf, š, 26. 6.
Rudolf, m, 10. 7.
Rudolf, m, 27. 7.
Ruf, m, 27. 8.
Ruf, m, 28. 11.
Rufina, dm, 10. 7.
Rupert, š, 27. 3.
Rustik, m, 9. 8.
Rustik, š, 24. 9.
Rustik, š, 26. 10.

S

Saba (Sava), m, 12. 4.
Saba, o, 5. 12.
Sabin, šm, 30. 12.
Sabina, m, 29. 8.
Sabina, m, 27. 10.
Sadot, šm, 20. 2.
Saloma Marija, ž, 22. 10.
Salvator, s, 18. 3.
Samuel, pr, 20. 8.
Saša = Aleksander
Satir, m, 12. 1.
Saturnin, šm, 29. 11.
Saturnina, dm, 4. 6.
Savin, m, 11. 7.
Savina, ž, 30. 1.
Savla, dm, 20. 10.
Sebastijan (Boštjan), m,
20. 1.
Sedem ustanovnikov, 12. 2.
Sedem bratov, m, 10. 7.
Sekunda, dm, 10. 7.
Selevk, m, 16. 2.
Senen, m, 30. 7.
Serafin, s, 12. 10.
Serapijon, š, 21. 3.
Serena, ž, 16. 8.
Sergij, m, 24. 2.
Sergij, m, 27. 7.
Sergij, p 701, 9. 9.
Sergij, m, 7. 10.
Servacij, š, 13. 5.
Servand, m, 23. 10.
Servul, m, 24. 5.
Servul, s, 23. 12.
Sevér, s, 8. 8.
Sevér, š, 15. 10.
Sevér, šm, 6. 11.
Severin, o, 8. 1.
Severin, š, 23. 10.
Severin, š, 21. 12.
Sholastika, d, 10. 2.
Siagrij, š, 27. 8.
Sibila, d, 17. 8.
Sidonij (Zdenko), š, 23. 8.
Sigismund (Žiga), km, 11. 5.
Sikst (Ksist) III., p 440, 28. 3

Sikst I., pm 125, 6. 4.
 Sikst II., pm 258, 6. 8.
 Silvan, šm, 6. 2.
 Silvan, š, 10. 2.
 Silverij I., pm 537, 20. 6.
 Silvester, o, 26. 11.
 Silvester I., p 335, 31. 12.
 Silvij, m, 21. 4.
 Silvija, ž, 3. 11.
 Silvin, š, 17. 2.
 Simah, p 514, 19. 7.
 Simeon, s, 5. 1.
 Simeon, šm, 18. 2.
 Simeon otrok, m, 24. 3.
 Simeon, š, 21. 4.
 Simeon starček, 8. 10.
 Simforijan, m, 8. 11.
 Simforoza, m, 18. 7.
 Simon (in Juda), a, 28. 10.
 Smplicij, p 483, 2. 3.
 Smplicij, m, 26. 8.
 Smplicij, š, 20. 11.
 Siren, m, 23. 2.
 Siricij, p 399, 26. 11.
 Slavka (Slavko) = Alojzij
 Smaragd, m, 8. 8.
 Sofonija, pr, 3. 12.
 Sofronij, š, 11. 3.
 Sokrat, m, 19. 4.
 Sonja = Zofija
 Sópatra, d, 9. 11.
 Sosten, s, 28. 11.
 Sotér, pm 174, 22. 4.
 Sotéra, dm, 10. 2.
 Sozij, m, 23. 9.
 Spes (Nada), m, 1. 8.
 Spiridion (Dušan), šm,
 14. 12.
 Srečko = Feliks
 Stanislav, šm, 7. 5.
 Stanislav Kostka, s, 13. 11.
 Straton, m, 17. 8.
 Straton, m, 9. 9.
 Sulpicij, š, 17. 1.
 Sulpicij, š, 29. 1.
 Sulpicij, m, 20. 4.
 Suzana, m, 24. 5.
 Suzana, dm, 11. 8.
 Svečnica, 2. 2.
 Svetinje škofije, 5. 11.
 Svitbert, š, 1. 3.

Š

26 japonskih, m, 5. 2.
 Štefan, of, 8. 2.
 Štefan, of, 17. 4.
 Štefan I., pm 257, 2. 8.
 Štefan Ogrski, k, 2. 9.
 Štefan 1. mučenec, 26. 12.
 Štefanija, d, 2. 1.
 40 mučencev, 10. 3.
 4966 afriških m., 12. 10.
 4 venčani, m, 8. 11.

T

Tacijan, m, 16. 3.
 Tacijana, m, 12. 1.
 Tacijon, m, 24. 8.
 Tarak, m, 11. 10.
 Tarbula, dm, 22. 4.
 Tarzicij, m, 15. 8.
 Tarzila, d, 24. 12.
 Tata, m, 25. 9.
 Tea, m, 19. 12.
 Tebajdski, m, 5. 1.
 Tekla, m, 26. 3.
 Tekla, m, 19. 8.
 Tekla, dm, 23. 9.
 Telesfor, pm 136, 5. 1.
 Temistokles, m, 21. 12.
 Teobald, s, 1. 7.
 Teodor (Božidar), s, 7. 1.
 Teodor, m, 15. 4.
 Teodor, m, 9. 11.
 Teodora, m, 13. 3.
 Teodora, m, 1. 4.
 Teodora, ž, 11. 9.
 Teodot, m, 18. 5.
 Teodozija, s, 11. 1.
 Teodozija, m, 2. 4.
 Teodozija, žm, 29. 5.
 Teodul, m, 23. 12.
 Teodulf, š, 24. 6.
 Teofan, s, 12. 3.
 Teofan, š, 27. 12.
 Teofil (Bogoljub), m, 8. 1
 Teofil, š, 5. 3.
 Teofil, š, 2. 10.
 Teofil, s, 2. 10.
 Teofil, m, 19. 12.
 Teofila, dm, 27. 12.
 Teogen, š, 26. 1.
 Teotim, m, 18. 12.
 Teotim, m, 24. 12.
 Terezija, dm, 24. 7.
 Terezija Deteta Jezusa, d,
 3. 10.
 Terezija Velika, d, 15. 10.
 Tertula, dm, 29. 4.
 Tiburcij, m, 14. 4.
 Tiburcij, m, 11. 8.
 Ticijan, š, 3. 3.
 Tilen = Egidij
 Timon, m, 19. 4.
 Timotej, šm, 24. 1.
 Timotej, š, 10. 6.
 Timotej, m, 22. 8.
 Tit, š, 4. 1.
 Tit, š, 6. 2.
 Tit, m, 16. 8.
 Tomaž (Tomislav) Akvin-
 ski, su, 7. 3.
 Tomaž Tolentski, m, 9. 4.
 Tomaž, m, 20. 7.
 Tomaž Vilanovski, š, 22. 9.
 Tomaž, š, 2. 10.
 Tomaž, a, 21. 12.

Tomaž Kanterberski, šm,
 29. 12.
 Tomislav = Tomaž
 Torkvat, m, 15. 5.
 Torpet, m, 29. 4.
 Trazon, m, 11. 12.
 Trifon, m, 3. 7.
 Trifon, m, 10. 11.
 Trifonija, ž, 18. 10.
 Trije kralji, 6. 1.
 Troadij, m, 27. 12.
 Trofim, m, 23. 7.
 Trofim, š, 29. 12.
 Trojan, š, 30. 11.
 Turibij, š, 24. 3.
 Turibij, š, 16. 4.

U

Ubald, š, 16. 5.
 Udalrik = Urh
 Urban I., pm 230, 25. 5.
 Urban II., p 1099, 29. 7.
 Urban, s, 7. 12.
 Urban V., p 1370, 19. 12.
 Urh (Udalrik), š, 4. 7.
 Uršula, dm, 21. 10.

V

Valburga, do, 25. 2.
 Valent, š, 26. 7.
 Valentin (Zdravko), š, 7. 1.
 Valentin, m, 14. 2.
 Valentina, d, 25. 7.
 Valerija, m, 28. 4.
 Valerija, m, 5. 6.
 Valerijan, m, 14. 4.
 Valerijan, s, 12. 9.
 Valerijan, š, 15. 12.
 Vekoslav = Alojzij
 Venancij, šm, 1. 4.
 Venancij, m, 18. 5.
 Venceslav, km, 28. 9.
 Vendelin, o, 22. 10.
 Venefrida, dm, 3. 11.
 Veneranda, dm, 14. 11.
 Vera = Fides
 Verán, š, 11. 11.
 Verena, d, 1. 9.
 Verijan, m, 9. 8.
 Verne duše, 2. 11.
 Veronika Milanska, d, 13. 1.
 Veronika, ž, 4. 2.
 Veronika Julijani, do, 9. 7.
 Veselko = Gvendencij
 Vid, m, 15. 6.
 Vigilij, š, 26. 6.
 Vigilij, š, 26. 9.
 Vika = Hedviga
 Viktor (Zmagoslav), m,
 22. 1.
 Viktor, s, 26. 2.
 Viktor, m, 10. 3.

Viktor, m, 21. 7.
 Viktor I., pm 201, 28. 7.
 Viktor III., p 1087, 16. 10.
 Viktorija, m, 11. 2.
 Viktorija, m, 17. 11.
 Viktorija, dm, 23. 12.
 Viktorin, šm, 5. 9.
 Viktorin, m, 2. 11.
 Viktricij, š, 7. 8.
 Vilibald, š, 7. 7.
 Vilibord, š, 7. 11.
 Viljem, š, 10. 1.
 Viljem, puščavnik, 10. 2.
 Viljem, o, 6. 4.
 Viljem, o, 28. 5.
 Viljem, š, 8. 6.
 Viljem, of, 25. 6.
 Vincencij (Vinko), m, 21. 1.
 Vincencij Fererij, 15. 4.
 Vincencij Pavelski, sf, 19. 7.
 Virgilij, m, 13. 9.
 Virgilij, š, 27. 11.
 Visija, dm, 12. 4.
 Vital, m, 14. 2.
 Vital, m, 28. 4.
 Vital, m, 4. 11.
 Vitalijan, p 672, 27. 1.
 Vivijan, š, 28. 8.
 Vivina, d, 17. 12.
 Vladimír, k, 15. 7.
 Volbenk (Volfgang), š,
 31. 10.
 Volfram, š, 20. 3.
 Vojteh (Adalbert), šm, 23. 4.
 Vsi svetniki, 1. 11.
 Vulpijan, m, 3. 4.
 Vulstan, š, 19. 1.

Z

Zaharija, p 752, 15. 3.
 Zaharija, pr, 6. 9.
 Zaharija, duh, pr, 5. 11.
 Zdenko = Sidonij = Filip
 Zdislava, d, 3. 6.
 Zdravko = Valentin
 Zefirin, pm 218, 26. 8.
 Zenon, m, 5. 4.
 Zenon, š, 12. 4.
 Zenon, m, 2. 9.
 Zlata = Avrea
 Zmagoslav = Viktor
 Zoa, žm, 2. 5.
 Zoa, žm, 5. 7.
 Zofija, m, 15. 5.
 Zofija, m, 18. 9.
 Zofija, v, 30. 9.
 Zofronij = Sofronij

Ž

Željko = Deziderij
 Žiga = Sigismund

V vsako slovensko hišo

**Slovenec, Slovenski dom
 Domoljub, Bogoljub**

KAZALO

	Stran		Stran
Razlaga koledarskega dela	2— 3	Prlekiji — Leopold Stanek	153
Koledar z zapiski	4— 27	»Za uk si prebrisane glave...« Kaj naj bo naš otrok — Hafner Janko	154—161
Uvodni članek	28	Leto na kmetiji — Ing. L. Muri	162—164
Ob novi pratiki — Leopold Stanek	29	Mešetar — Ivan Campa	165—166
Slika in članek o Nj. Vel. kralju Petru II.	30— 31	Notranjska — Ivan Campa	166
Citati — Krek, Slomšek, Jeglič	32	Iz Zakona o ustroju vojske in mornarice	167—169
Slovenci in Jugoslavija — Franc Kremžar	33— 40	Naslovi ministrstev, poslaništev in konzulatov v Bel- gradu, v Jugoslaviji in tujini	170—171
Kje smo v gospodarstvu — Drago Potočnik	41— 42	Prebivalstvo naše države in Slovenije	171
Na prelomu dveh svetov — Dr. Alojzij Kuhar	43— 59	Kraljevska banska uprava dravske banovine	172—173
O domovina — I. Cankar	60	Tudi kmet mora dobiti zavarovanje — Smersu Rudolf	174—175
O naselitvi Slovencev — Dr. Pavle Blaznik	60— 62	Kras — Lea Fatur	175
Slovenska zemlja — Tine Debeljak	62	Večer v Trbovljah — Adolf Ščinkovec	175
Kulturne ustanove, dokaz našega narodnega življenja	63— 64	Gasilna brizgalna — Jože Dular	176—177
Slovenska Ljubljana — Dr. Fran Stelè	65	Delavsko in nameštensko socialno zavarovanje — Smersu Rudolf	178—179
Slovenska Nedelja — F. S. Finžgar	65	Odpovedni roki	179—181
Organizacija katoliške cerkve — Dr. Alojzij Odar	66— 72	Dopusti	181
Statistika veroizpovedi v svetu in v Jugoslaviji	72— 73	Stanovske zbornice v Sloveniji	181
Resnično umetnost v cerkev — Frst.	74	Prva pomoč	182
Marijina božja pota v Sloveniji — t. d.	75— 77	Domača lekarna	183
Na kvatrnó nedeljo — France Kunstelj	78— 79	O zdravljenju s čaji	183
Semička gora — Matija Malešič	79	Nekaj nasvetov za gospodinjstvo in gospodarstvo	184—185
Pesem kmečkega dekleta — Anka Salmič	80	Koliko časa drže hranila, kako jih shranjujemo — Ing. Repanšek	186
Slovenski ženitovanjski običaji — V. N.	80— 81	Ali je bakteriološka vojska mogoča — J. S.	187
Postavljajmo jaslice — Niko Kuret	82— 83	Kubična mera okroglega lesa	189—190
Dekle iz vasi — Anka Salmič	84	Površina (kvadratura) nekaterih likov	191
Pozvačina — Fr. Horvat	84	Naše mere	192
Zapel je klopotec — Jože Krivec	85— 86	Tabele obresti	193—194
Vrba — Jaromir Erben-Tine Debeljak	87— 88	Lovopust za dravsko banovino	195
Slovenska Krajina — Matija Malešič	88	Časovna razpredelnica	195
Moj prvi april — Jan Plestenjak	89— 90	Zemlja v številkah	196
Božični sonet 1940 — Franc Jovan	90	Milijonska mesta na svetu	196
Triglav — Janez Jalen	90	Najdaljše reke sveta	197
Dolenjci — Jože Dular	90	Najvišje gore sveta	197
Intermezzo v uredništvu — Fišer Franc	91— 92	Površina in prebivalstvo evropskih držav	198
Marijina uspavanka — Lope de Vega — Tone Čokar	92	Mesta v državi	198
Slovenska kmetica — Ivan Tavčar	92	Poštné pristojbine	199
Kmečki dom — F. S. Finžgar	92	Avtomobilski znaki	200
Vpliv tiska — Ing. Jože Sodja	93— 95	Slovenski dom	201
Tež — Viktor Zorman	96— 98	Odkod dobivamo poročila	202
Ob 75 letnici Krekovega rojstva — I. Dolencec	99—100	Vzhod in zahod sonca	204
Budnica novih dni — Vinko Žitnik	100	Najkrajša pot do uspešnega fotografskega posnetka	205—207
Ljubljana in njeno podzemsko kraljestvo — Jan- ko Hafner	101—106	Čarodejev kotichek	208
Socialna struktura Slovenije — Ivo Lah	107—112	O obročanju ptic	209—210
»Dokler slovenski rod biva, po zemlji hod...« — Dr. Alojzij Kuhar	113—118	Turizem v Jugoslaviji	210
Gospodarske osnove naše države — Drago Potočnik	119—125	Vojna v letu 1940	212—213
O davkih — Dr. Zorko Alojzij	126—132	Mali abecednik za sedanjo vojsko — Janko Hafner	214—227
Stelniki se krčijo — Vinko Beličič	134—135	Križanke	228—229
Koče Slovenskega planinskega društva	136—141	Riko Debenjak, slikar naše Primorske Marije. — Nasveti. — Smešnice	248
Zveza fantovskih odsekov, Zveza dekliških krožkov — Ivo Kermavner	142—146	O koledarskih imenih in naših godovih — Prof. Anžič Anton	249—255
Pregled slovenskega športa v letu 1940 — C. Šoukal	146—150		
Slovenska zemlja — Ing. L. Muri	151—153		

